

- ते च प्राहुर्दया धर्मः सर्वज्ञो देवता जिनः । महाव्रतधरो धीरो गुरुर्ध्वस्तान्तरद्विषन् ॥ ९८ ॥
- रागाद्यङ्गाश्रयो देवो गुरुश्च सपरिग्रहः । धर्मश्च प्रशुहिंसाभिरेष मिथ्याभ्रमो महान् ॥ ९९ ॥
- तस्मात् परीक्षया धर्मं प्रतिपद्यस्व धार्मिक ! । परीक्षापूर्वकं टंकाद्यपि गुणमाभिरिष्यते ॥ १०० ॥
- श्रुत्वेति स प्रपेदेऽथ ससम्यक्त्वां व्रतावलीम् । धर्मं चतुर्विधं ज्ञात्वा समाचरदहर्निशम्^१ ॥ १०१ ॥
- ५ आह चैष प्रभो ! किञ्चिदवधारयताधुना । द्रव्यलक्षस्य सङ्कल्पो विहितः सूर्यपर्वणि ॥ १०२ ॥
- तदर्धं व्ययितं धर्माभासे वेद-स्मृतीक्षिते । कथमर्द्धं^२ मया शेषं व्ययनीयं^३ तदादिश ॥ १०३ ॥
- मम चेतसि पूज्यानां दत्तं बहुफलं भवेत् । तद् गृहीत प्रभो यूयं यथेच्छं^४ दत्तमादरात् ॥ १०४ ॥
- अथाहुर्गुरवो निष्किञ्चनानां नो धनादिके । स्पर्शोऽपि नोचितो यस्माद् वक्तव्यं किं नु संग्रहे ॥ १०५ ॥
- चिन्तां भवांस्तु मा कार्षीत् श्वः सन्ध्यासमये तव । प्रक्षालितैकपादस्य प्राभृतं यत् प्रढौकते ॥ १०६ ॥
- १० समीपे नस्तदानेयं कथयिष्यामहे ततः^५ । श्रुत्वेति सदनं सोऽगाद् विमृशन् स्वगुरोर्वचः ॥ १०७ ॥
- परेऽहि चोक्तवेलयां कश्चिद् वर्द्धकिरानयत् । तां शय्यापालिकां नो या भूपस्यापि परिग्रहे ॥ १०८ ॥
- स्मरन् गुरुवचः श्रेष्ठी तेन सार्द्धमुपाश्रये । गत्वा व्यजिज्ञपत्^६ पूज्यपुरतो विस्मयोन्मुखः ॥ १०९ ॥
- प्रभवः पुनरागत्य वासान् निक्षिप्य धूर्वहौ । तदाधिवासयामासुरादिशंश्चेति तं स्फुटम् ॥ ११० ॥
- धुरंधराविमौ यत्र प्रयान्तौ तिष्ठतः स्वयम् । तत्र जैनालयं रम्यं द्रव्येणानेन कारय ॥ १११ ॥
- १५ ओमिति प्रतिपद्याथ धौरेयौ मुञ्चति स्म सः । मुक्तलौ जग्मतुर्ग्रामे पिप्पलानकनामनि ॥ ११२ ॥
- तत्रावकरदेशे च^७ स्थितौ न चलतस्ततः । ग्रामाधिपतिरेतस्य गौरवाद् भूमिमार्पयत्^८ ॥ ११३ ॥
- तत्र कर्मान्तरे सूत्रधारैर्द्राङ्गं विहिते सति । शिखरं मण्डपं^९ प्रासादस्य संपूर्णतामगात् ॥ ११४ ॥
- अवधूतः पुमान् कश्चिदपरेद्युः समाययौ । दृष्ट्वा प्रासादमाधत्त प्रशंसां घ्राणकूणकः ॥ ११५ ॥
- जनैस्तद्दूषणं पृष्टो जगाद् प्रकटं स च । स्त्रियोऽस्थिशल्यमत्रास्ति विश्वदूषणशेखरः ॥ ११६ ॥
- २० विज्ञापिते च पूज्यानां मानयित्वा च तेऽदिशन् । उत्कील्य शल्यमाधाय चैत्यमारभ्यतां पुनः ॥ ११७ ॥
- द्रव्याभावोद्भवा चिन्ता कार्या लल्लु ! नहि त्वया । द्रव्यं ते तदधिष्ठात्र्यः पूरयिष्यन्ति पुष्कलम् ॥ ११८ ॥
- उत्कीलने समारब्धे निशि शुश्रुविरे स्वराः । नोत्कील्यमित्यवज्ञाते^{१०} निपतन्त्यत्र लोष्टकाः ॥ ११९ ॥
- पुनराख्यापिते वन्द्यपादा ध्यानमपूरयन् । देवाह्वाने कृते तत्र देवी साक्षादथाह तान् ॥ १२० ॥
- *कन्यकुब्जमहीभर्तुर्महिता दुहिता ह्यहम् । स्त्रीये सुखादिकादेशो^१ तिष्ठन्ती गूर्जराभिधे ॥ १२१ ॥
- २५ म्लेच्छभङ्गभयादत्र कूपेऽहं न्यपतं तदा । अभूवं भूम्याधिष्ठात्री मृत्वा स्वं चास्ति मे बहु ॥ १२२ ॥
- ततः स्वाङ्गास्थिशल्यानि नानुमन्ये विकर्षितुम् । ममाननुमतौ कोऽपि किञ्चित् कर्तुं नहि प्रभुः ॥ १२३ ॥
- धर्मस्थानेषु पूज्यत्वं वारये प्रभवस्ततः । एनामन्वनयन् शान्ता ततोऽमीषां वचोऽमृतैः ॥ १२४ ॥
- अवोचद् यदि मामत्राधिष्ठात्री कुरुताधुना । तद्द्रव्यसहिताभूमिर्धर्मस्थानाय गृह्यताम् ॥ १२५ ॥
- गुरुभिः प्रतिपन्ने च चैत्ये निर्वर्त्तिते वरे । ते देवकुलिकां तस्या योग्यां पृथगचीकरन् ॥ १२६ ॥
- ३० आख्या भ व न दे वी ति कृता तस्यास्तदत्र च । अचिंत्यशक्तिरद्यापि पूजां प्राप्नोति धार्मिकैः ॥ १२७ ॥
- १६ अथ लल्लु द्विजा दृष्ट्वा जिनधर्मैकसादरम् । स्वभावं स्वमजानाना दधुजैनेषु मत्सरम् ॥ १२८ ॥
- ततः संचरतां मार्गे साधूनां गोचरादिके । उद्वेगं ते प्रकुर्वन्ति गिरीणां वारणा इव ॥ १२९ ॥

1 A अहर्दिवम् । 2 A कथमर्धं । 3 N व्यपनीयं । 4 B.C दत्तं वा (चा?) दरात् । 5 N तव । 6 N पूज्यं । 7 N ऽथ । --8-A भूमिमार्पयत् । 9 N मण्डपं; B मण्डपः । 10 B N विज्ञाते । * 'छत्रीस लष गाम कचूज-देसि' इति B टि० । † 'सूखवी' इति C टि० ।

इत्यमालोचिते तैश्च गुरुः प्राह क्षमावशात् । उपसर्गां विलीयन्ते रहस्यमिदमेव नः ॥ १३० ॥
अन्यदा वटवः पापपटवः कटवो गिरा । आलोच्य सुरभिं कांचिद्चन्मृत्युदशास्थिताम्* ॥ १३१ ॥
उत्पाद्योत्पाद्य चरणान् निशायां तां मृशं कृशाम् ।

श्रीमहावीरचैत्यान्तस्तदा प्रावेशयन् हठात् ॥ १३२ ॥—युग्मम् ।

गतप्राणां च तां मत्वा वहिः स्थित्वाऽतिहर्षतः । ते प्राहुरत्र विज्ञेयं जैनानां वैभवं महत् ॥ १३३ ॥ 5
वीक्ष्यः प्रातर्विनोदोऽयं श्वेताम्बरविहम्बकः । इत्थं च कीतुकाविष्टास्तस्थुर्देवकुलादिके ॥ १३४ ॥
प्राप्ते मुहूर्ते उत्थाय यतयो वायदङ्गणे । पश्यन्ति तां मृतां चेतस्यकस्माद् विस्मयावहाम् ॥ १३५ ॥
निवेदिते गुरूणां च त्रिनेऽस्मिन्नरतिप्रदे । अचिन्त्यशक्यस्त्रे च नाद्युभ्यन् सिंहसन्निभाः ॥ १३६ ॥
मुनीन् सुकृत्याऽङ्गरक्षार्थं मठान्तः पट्टसन्निधौ । अमानुषप्रचारेऽत्र ध्यानं भेजुः स्वयं शुभम् ॥ १३७ ॥
अन्तमुहूर्तमात्रेण सा घेनुः स्वयमुत्थिता । चेतनाकेतनाचित्रहेतुश्चैत्याद् वहिर्थ्यौ ॥ १३८ ॥ 10
पश्यन्तस्तां च गच्छन्तीं प्रवीणप्राज्ञाणस्तदा । दध्युरधुपिता रात्रौ मृता चैत्यान् कथं निरेत् ॥ १३९ ॥
नाणुकारणमत्रास्ति व्यसनं दृश्यते महत् । अवद्धा विप्रजातिर्यद् दुर्ग्रहा घट्टमंडली ॥ १४० ॥
एवं विमृशतां तेषां गौर्निक्षमवनेन्मुखी । प्रेक्षत्पदोदया पित्र्यस्नेहेनेव हृतं ययौ ॥ १४१ ॥
यावत् तत्पूजकः प्रातर्द्वांसुद्राट्यत्यसौ । उत्सुका सुरभिर्महामवने तावदाविशत् ॥ १४२ ॥
खेटयन्तं वहिः शृङ्गयुगेनामुं प्रपाल च । गर्भागारे प्रविश्यासौ ब्रह्ममूर्तेः पुरोऽपतत् ॥ १४३ ॥ 15
तद्ध्यानं पारयामास जीवदेवप्रमुत्तवः । पूजको झहरीनादान्महास्यानममेलयत् ॥ १४४ ॥
विस्मिता प्राज्ञाणाः सर्वे मतिमूढास्ततोऽवदन् । तदा दध्युरयं स्वप्नः सर्वेषां वा मतिभ्रमः ॥ १४५ ॥
समकालमभूत् तर्कि गौर्मृता चलिताऽपि च । तदप्यस्तु कथं ब्रह्मसालामाजन्मुपी स्वयम् ॥ १४६ ॥
देवदुर्घटितस्यास्य शक्या नहि विचारणा ।

ज्योतिर्विदामपि क्षानादतीतं कार्यमागतम् ॥ १४७ ॥—त्रिभिर्विज्ञेयकम् । 20

अन्ये प्रोचुर्विचारः को वट्टनां दुर्नयान्बुधिः । भृशमुद्धंध्य मर्यादां स्थानमुत्पातयिष्यति* ॥ १४८ ॥
अन्यत्र स्थानमाघत्त स्थानवासिद्विजप्रजाः । वायुनेव गता वायोः फीर्तिः स्थानादतो भ्रुयम् ॥ १४९ ॥
अपरे प्राहुरेको न उपायो व्यसने सुरौ । मृगेन्द्रविक्रमं श्वेताम्बरं चैत्यान्तरस्थितम् ॥ १५० ॥
प्रणिपत्य प्रपद्यन्तां तं तथ्यं पुरुषं रयात् । अपारोऽयं हि चिन्ताधिक्लेन पोतेन तीर्यते ॥ १५१ ॥—युग्मम् ।
अन्ये प्राहुः स्फुरद्भैरुष्माङ्गिर्मैर्विराधितः* । अहर्निशं प्रसन्ति न भयतां भजतां कथम् ॥ १५२ ॥ 25
कृनानुपद्रवानित्यं प्राकृतोऽपि न मृष्यति । किममानुषसामान्यीं लैनर्विर्मूर्तिमान् विधिः ॥ १५३ ॥
एकेऽवोचन् तयाप्यम्बोपरोधः क्रियतेऽधुना । उत्तमप्रकृतिर्यस्मात् प्रणामाद् वैरमुन्वति ॥ १५४ ॥
एवमेकमतीभूय द्वेषा धीवीरमन्दिरे* । भूमिदेवा ययुः पूज्यास्थानं धार्मिकमण्डितम् ॥ १५५ ॥
योजयित्वाऽथ ते प्रोचुर्लंघते करसम्पुटम् । अथधारय पाचं नो मप्रानामार्तिपञ्चरे ॥ १५६ ॥
पायुनाम सुरः पूर्वं स्थानमेतन्न्यवीतिशत् । तत्तुल्यजीवदेव्याकृत्यावशतः सारतन्त्रय* ॥ १५७ ॥ 30
ततोऽप्य व्यसने प्राप्ते घट्टशूटापगणतः । प्रतिकर्तुं तपेयान्म पडो नान्यस्य मूलले ॥ १५८ ॥
गन्मन्दिषवतारस्वं पाटयापालय प्रभो ! । स्थानं स्वयशतः स्थानं जीवदानं ददज्जने* ॥ १५९ ॥

* 'मृगपुत्र इत्यु' इति B टि० । 1 N इत् । 2 N व । 3 C N 'सुदृढदिपति' । 4 N विरिपितः । 5 A जैन-
सिद्धे । 6 *तथा । 7 N दत्त नः ।

- स्वस्य नामान्तरस्थस्य प्रतिभू त्वं यदीच्छसि । तद्रक्ष तेऽन्यथाभावि स्थिरमस्यैर्यदुर्यशः ॥ १६० ॥
 सूरौ श्रुत्वेति तूष्णीके लल्लुः फुल्लयशा जगौ । मद्विज्ञप्तिं द्विजा यूयमेकां शृणुत सूत्रताम् ॥ १६१ ॥
 विरक्तोऽहं भवद्धर्माद् दृष्ट्वा जीववधं ततः । अस्मिन् धर्मे दयामूले लग्नो ज्ञातात् स्वकान्तनु ॥ १६२ ॥
 जैनेष्वसूयया यूयमुपद्रवपरंपराम् । विधत्थ प्रतिमल्लः कस्तत्र वः स्वल्पशत्रवः ॥ १६३ ॥
 5 मर्यादामिह कांचिच्चेत् यूयं दर्शयत स्थिराम् । तदहं पूज्यपादेभ्यः किञ्चित् प्रतिविधापये ॥ १६४ ॥
 अथ प्रोचुः प्रधानास्तं त्वं युक्तं प्रोक्तवानसि । कः समः क्षमयाऽमीषां दुर्वारेऽस्मदुपद्रवे ॥ १६५ ॥
 स्वरुच्या सांप्रतं जैनधर्मे सततमुत्सवान् । कुर्वतां धार्मिकाणां न कोऽपि विन्नान् करिष्यति ॥ १६६ ॥
 अस्तु च प्रथमो बंटः^१ श्रीवीरव्रतिनां तथा । सदाऽन्तरं न कर्त्तव्यं भूमिदेवैरतः परम् ॥ १६७ ॥
 प्रतिष्ठितो नवाचार्य्यः सौवर्णमुपवीतकम् । परिधाप्याभिपेक्तव्यो ब्राह्मणैर्ब्रह्ममन्दिरे ॥ १६८ ॥
 10 इत्यभ्युपगते तैश्च लल्लुः सद्गुरुपादयोः । निवेश्य मौलिमाचख्यौ महास्थानं समुद्धर ॥ १६९ ॥
 श्रीजीवदेवसूरिश्च प्राहोपशमवर्म्मितः । कालत्रयेऽपि नास्माकं रोप-तोषो जनद्विषो ॥ १७० ॥
 प्रत्यूहव्यूहघातिन्यः परं शासनदेवताः । इदानीमपि ता एव भलिष्यन्ति मम स्मृतौ^४ ॥ १७१ ॥
 इत्युक्त्वाऽन्तर्मठं ध्यानासने संस्थाय सूरयः । निगृह्य रेचकं कुम्भकेन नासाग्रदृष्टयः ॥ १७२ ॥
 तस्थुर्मुहूर्त्तमात्रेण तावद् गौर्ब्रह्मवेशमतः । उत्थाय चरणप्राणं कुर्वती निर्जगाम सा ॥ १७३ ॥
 15 कौतुकाद् दृश्यमानाऽसौ हर्षोत्तालद्विजत्रजैः । पुरो बाह्यप्रदेशोर्व्या निरालम्बाऽपतद् द्रुतम्^५ ॥ १७४ ॥
 आस्थानं पुनराजमुर्गुरवो गुरवो गुणैः । वेदोदिताभिराशीर्भिर्विप्रैश्चक्रे जयध्वनिः ॥ १७५ ॥
 ततः प्रभृति सौदर्यसम्बन्धादिव वायटे । स्थापितस्तैरिह स्नेहो जैनैरद्यापि वर्त्तते ॥ १७६ ॥
 § ७. विजहुरन्यतः पूज्या ज्ञात्वा कालं तु ते पुनः । स्वस्थानमागमन् योग्यं शिष्यं पट्टे न्यवीविशन् ॥ १७७ ॥
 स्वयं सर्वपरित्यागं कृत्वा धृत्वाऽऽर्जवे मनः । ददुः शिक्षां गणस्याथ नवसूरेश्च सूरयः ॥ १७८ ॥
 20 गच्छप्रवर्त्तकस्याथादेशं राहस्यिकं ददुः । योगी प्रतिहतोऽस्माभिर्यः पुरा सिद्ध एव सः ॥ १७९ ॥
 अनेकसिद्धिसंयुक्त एकखंडकपालवान् । अस्माकं निधनं ज्ञात्वा स चागन्तात्र निश्चितम् ॥ १८० ॥
 अप्यस्माकं कपालं चेत् सैप प्राप्स्यत्यधर्मधीः । शासनस्योपसर्गास्तद् विधास्यति तथाविधान् ॥ १८१ ॥
 ततः स्नेहं परित्यज्य निर्जीवेऽस्मत्कलेवरे । कपालं चूर्णयध्वं चेत् तत्र स्यान्निरुपद्रवम् ॥ १८२ ॥
 इहार्थे मामकीनाज्ञापालनं ते कुलीनता । एतत्कार्यं श्रुवं कार्यं जैनशासनरक्षणे ॥ १८३ ॥
 25 इति शिक्षां प्रदायास्मै प्रत्याख्यानविधिं व्यधुः । विधायाराधनां दध्युः परमेष्ठिनमस्कृतीः ॥ १८४ ॥
 निरुध्य पवनं मूर्ध्ना मुक्त्वा प्राणान् गुणाब्धयः । वैमानिकसुरावासं तेऽतिश्रियमशिश्रियन् ॥ १८५ ॥
 लब्धलक्षस्ततो दण्डमुदण्डं परिगृह्य सः । कपालं चूर्णयामास यथाऽऽकारोऽपि नेक्ष्यते ॥ १८६ ॥
 लोकशोकोत्सवोन्मुद्रशब्दाद्वैते भवत्यथ । शिविकास्थं गुरुवपुर्गीतार्था अवहन्त तत् ॥ १८७ ॥
 योगी डमरुकध्वानभैरवस्तत्र चाययौ । क एष पुरुषोऽतीत इत्यपृच्छच्च तं जनम् ॥ १८८ ॥
 30 प्रधानब्राह्मणश्चैकः पुरस्तस्येतथावदत् । छिन्नश्मश्रूणि सोऽश्रूणि विमुञ्चन् गद्गदस्वरम् ॥ १८९ ॥
 वायोरिवापरा मूर्त्तिर्जीवदेवो मुनीश्वरः । महास्थानधरोद्धारवराहो दिवमीयिवान् ॥ १९० ॥
 श्रुत्वा स कपटात् शोकं विभ्रद् वक्षो विघातयन् । विधायोर्जितपूस्कारं रोदनं भृशमब्रवीत् ॥ १९१ ॥
 एकदा भो ! मदीशस्य वक्त्रं दर्शयताधुना । अन्यथा स्वशिरोघातं कृत्वा त्यक्षाम्यसून् श्रुवम् ॥ १९२ ॥

तत्र प्रवर्तकोऽवोचन्मुच्यतां शिविकां भुवि । प्रभोर्मित्रमसौ योगी दृष्ट्वास्यं जीवताद् धनम् ॥ १९३ ॥
 विमुक्ते याप्ययाने च प्रकाशे तन्मुखे कृते । चूर्णितं तच्च दृष्ट्वासौ हस्तौ घृष्ट्वाऽत्रवीदिदम् ॥ १९४ ॥
 एकखंडं कपालं श्रीविभ्रमादित्यभूपतेः । ममाचार्यस्य चास्य स्यात् पुण्यपुरुषलक्षणम् ॥ १९५ ॥
 करे मेऽस्य कपालं चेदारोक्ष्यन्मे मनोरथाः । अपूरिष्यन्त^१ किं कुर्मो नाभाग्यैः प्राप्यमीदृशम् ॥ १९६ ॥
 जीवता च मृतेनापि सख्याहं घृष्ट एव यत् । मर्त्येषु स पुमानेको येनाहं स्वमतेर्जितः ॥ १९७ ॥ 5
 परं तथापि लोकोऽस्य संस्कारे मां दिशत्वसौ । ममाप्यद्य विभागोऽस्तु पुण्यस्यागण्यसौहृदात् ॥ १९८ ॥
 एषं कृते च स व्योम्नाऽज्ञानयन् मलयाचलात् । श्रीखंडागुरुकाष्ठानि विदधेऽङ्गं च भस्मसात् ॥ १९९ ॥
 अद्यापि तत्प्रभावेण तस्य वंशे कलानिधिः । भवेत् प्रभावकः सूरिरमराभः स्वतेजसा ॥ २०० ॥

इत्थं चरित्रमधिगम्य महाप्रभावं श्रीजीवदेवसुगुरोर्दुरितापहारि ।
 नित्यं स्मरन्तु विबुधा अवधानधीरा नन्याच्च सूरिगरिमस्फुरणैकहेतुः^४ ॥ २०१ ॥ 10

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वार्पिचरित्ररोहणगिरौ शृङ्गोऽगमत् सप्तमः

प्रद्युम्नप्रभुशोधितः सुचरितं श्रीजीवदेवप्रभोः ॥ २०२ ॥

वाग्दारिद्र्यप्रमथननन्दमनोरतिलताहृदाधारः ।

सुमनःप्रसरोल्लासः श्रीमत्प्रद्युम्नकल्पतरोः ॥ २०३ ॥

15

॥ इति श्रीजीवसूरिप्रबंधः सप्तमः* ॥

॥ प्र० २०६ अ० २ । उभयं १४९३ अ० २ ॥

८. श्रीवृद्धवादिसूरिचरितम् ।

§ १. सारसारस्वतश्रोतःपारावारसमश्रिये । वृद्धवादिमुनीन्द्राय नमः शमदमोर्मये ॥ १ ॥
 सिद्धसेनोऽवतु स्वामी विश्वनिस्तारकत्वकृत् । ईशहृद्देवकं दध्रे योऽर्हद्ब्रह्ममयं महः ॥ २ ॥
 कलिकालाचलप्लोपदम्भोलिकलयोस्तयोः । चरित्रं चित्रचारित्रामत्रं प्रस्तावयाम्यहम् ॥ ३ ॥
 5 पारिजातोऽपारिजातो जैनशासननन्दने । सर्वश्रुता^१नुयोगद्व^२कन्दकन्दलनाम्बुदः ॥ ४ ॥
 विद्याधरवराम्नाये चिन्तामणिरिवेष्टदः ।

आसीच्छ्रीस्कन्दिलाचार्यः पादलिप्तप्रभोः कुले ॥ ५ ॥—युगम् ।

असंख्यशिष्यमाणिक्यरोहणाचलचूलिका । अन्यदा गौडदेशेषु विजहे स मुनीश्वरः ॥ ६ ॥
 तत्रास्ति कोशलाग्रामसंवासी विप्रपुंगवः । मुकुन्दाभिधया साक्षान्मुकुन्द इव सत्त्वतः ॥ ७ ॥
 10 प्रसङ्गादमिलत् तेषां वाह्यावनिविहारिणाम् । सर्वस्य सर्वकार्येषु जागर्ति भवितव्यतां ॥ ८ ॥
 तेभ्यश्च शुश्रुवे धर्मः शर्मदः प्राणिनां दया । सुकरः संयमारूढैरतिवैराग्यरङ्गितैः ॥ ९ ॥
 स प्राह कारिताकार्यैरनार्थैर्दुर्जनैरिव । चित्रैरिव भ्रमिभ्राग्भिर्विपर्येर्मुपितो^३ऽस्म्यहम् ॥ १० ॥
 तेभ्यस्त्रायस्व निःसङ्गस्वामिन् विध्वस्तशात्रव ! । पलायनेऽपि मां ह्रीवं विश्रसावैशसद्रुतम्^४ ॥ ११ ॥
 इत्युचिवांसमेनं तेऽन्वगृहन् जैनदीक्षया ।

त्वरैव श्रेयसि श्रेष्ठा विलम्बो विन्नकृद् ध्रुवम् ॥ १२ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

15 अपरेद्युर्विहारेण लाटमण्डलमण्डनम् । प्रापुः श्रीभृगुकच्छं ते रेवासेवापवित्रितम् ॥ १३ ॥
 श्रुतपाठमहाघोषैरम्बरं प्रतिशब्दयन् । मुकुन्दर्षिः समुद्रोर्मिध्वानसापत्न्यदुःखदः ॥ १४ ॥
 भृशं स्वाध्यायमभ्यस्यन्नयं निद्राप्रमादिनः । विनिद्रयति वृद्धत्वादाप्रही सन्नहर्निशम् ॥ १५ ॥—युगम् ।
 यतिरेको युवा तस्मै शिक्षामक्षामधीर्ददौ । मुने ! विनिद्रिता^५हिंस्रजीवा भूतद्रुहो यतः ॥ १६ ॥
 20 तस्माद्भ्रान्तमयं साधु^६विधेह्याभ्यन्तरं तपः । अर्हः संकोचितुं^७साधोर्वाग्योगो निध्वनिक्षणे ॥ १७ ॥
 इति श्रुत्वाऽपि जीर्णत्वोदितजाड्यचयान्वितः ।

नावधारयते शिक्षां तथैवाघोपति स्फुटम् ॥ १८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

तारुण्योचितया^८सूक्ताकरणासूयया ततः । अनगारः^{१०} खरां वाचमाददे नादरार्दितः ॥ १९ ॥
 अजानन् वयसोऽन्तं यदुग्रपाठादरार्दितः । फुल्लयिष्यसि तन्मल्लीवल्लीवन् मुशलं कथम् ॥ २० ॥
 25 इति श्रुत्वा विपेदेऽसौ जरच्चारित्रकुञ्जरः । दध्यौ च मे धिगुत्पत्तिं ज्ञानावरणदूषिताम् ॥ २१ ॥
 तत आराधयिष्यामि भारतीं^{११} देवतामहम् । अधोप्रतपसा सत्यं यथासूयावचो भवेत् ॥ २२ ॥
 इति ध्यात्वा नालिकेरवसत्याख्यजिनालये । सकलां भारतीं देवीमाराद्भुमुपचक्रमे ॥ २३ ॥
 चतुर्धाहारमाधारं शरीरस्य दृढव्रतः । प्रत्याख्याय स्फुरद्भ्रान्तवह्निनिहृतजाड्यभीः ॥ २४ ॥
 गलद्विकल्पकालुष्यशुद्धधीः समताश्रयः । निष्प्रकम्पतनुर्न्यस्तदृष्टिर्मुर्तिपदान्बुजे ॥ २५ ॥

1 B चारित्रामस्तं । 2 A श्रुत्वा । 3 N °योगार्हकन्द° ।

† 'न स प्रकारः कोऽप्यस्ति येनासौ भवितव्यता । छायेव निजदेहस्य लंघ्यते हंत जंतुभिः ॥' इति B टिप्पणी ।

4 A मुदितो° । 5 B N °श्रुतं । 6 N विनिद्रिता-हिंस्रजीव° । 7 N विधेया° । 8 N साधो. वा° । 9 B सक्ता; N सूक्ता । 10 C अनगारवरं । 11 C N भारती° ।

सुहृतेभ्यः तत्रास्याद् दिनानामेकविंशतिम् ।

सत्त्वतुष्टा^१ ततः साक्षाद्भूत्वा देवी तमब्रवीत् ॥ २६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

समुत्तिष्ठ ! प्रसन्नास्मि. पूर्वन्तां ते मनोरथाः । स्वलना न तवेच्छासु^२ तद्विषेदि निजे हितम् ॥ २७ ॥

इत्याकर्ण्य समुत्तस्यौ देवताया गिरं गिरः । ददर्श मुशलं प्राप्तः कस्यापि गृहिणो गृहे ॥ २८ ॥

पूर्वोक्तयतिस्तोत्रासवाक्यश्रुत्यपमानतः । प्राह श्लोकं श्रुतश्लोक^३ प्रतिज्ञापपरिपूर्त्ये ॥ २९ ॥

स चार्य—

अस्मादृशा अपि यदा भारति ! त्वत्प्रसादतः । भवेयुर्वादिनः प्राज्ञा मुशलं पुप्यतां ततः ॥ ३० ॥

इत्युक्त्वा प्रासुकैर्नरैः सिपेच मुशलं मुनिः । सद्यः पल्लवितं पुष्पैर्धुकं तारैर्वथा नभः ॥ ३१ ॥

तथा—

मद्भोः^४ शृङ्गं शक्रयष्टिप्रमाणं शीतो वह्निर्मारुतो निष्प्रकम्पः ।

यद्वा यस्य रोचते तन्न किञ्चित् वृद्धो वादी भापते कः किमाह ॥ ३२ ॥

इति प्रतिज्ञयैवास्य तदाकालीयवादिनः । हताः पराहतप्रह्लाः कांदिशीका इवामवन् ॥ ३३ ॥

ततः सुरिपदे चक्रे गुरुभिर्गुरुवत्सलैः । वद्विष्णवो गुणा अर्था इव पात्रे नियोजिताः* ॥ ३४ ॥

प्रवया वादमुद्राशृद् यतः क्यातो जगत्पि । सान्वयां वृद्धवादीति प्रसिद्धिं प्राप स प्रसुः ॥ ३५ ॥

श्रीजैनशासनान्मोजवनभासनभास्करः^५ । अस्तं श्रीस्कन्दिलाचार्यः प्राप प्रायोपवेशनात् ॥ ३६ ॥

३२. वृद्धवादिप्रमुग्च्छाचलोद्धारदिकच्छपः । विजहार विशालायां शालायां गुणसन्ततेः ॥ ३७ ॥

तदा श्रीचिक्रमादित्यभूपालः पालितावनिः । दारिद्र्यान्धतमोमारसंभारेऽभवदंशुमान् ॥ ३८ ॥

श्रीकाल्यायनगोत्रीयो देवर्षिप्रादण्णाङ्गजः । देवश्रीकृष्णभूर्विद्वान् सिद्धसेन इति श्रुतः ॥ ३९ ॥

तत्रायान् सर्वशास्त्रार्थपारंगममतिस्थितिः । अन्येषुर्मिलितः श्रीमद्वृद्धवादिप्रभोः स च ॥ ४० ॥

अथ शो वृद्धवादीह विद्यते पुरि^६ नायवा । इति षष्टः स एवाह सोऽहमेवासि लक्ष्य ॥ ४१ ॥

विद्वद्गोष्ठीमहं प्रेषुनिरित्तोऽत्रैव जल्प्यते । संकल्पो मे चिरस्थायी सखे संपूर्यते यथा ॥ ४२ ॥

न गम्यते कथं विद्वत्पर्यदि स्वान्वतुष्टये । संप्राप्तो शातकुन्मस्य पित्तलां को जिघृक्षति ॥ ४३ ॥

इत्युक्तेऽपि यदात्रैव स नौज्जद् विप्रहामहम् । ओमित्युक्त्वा तदा सुरिगांषान् सभ्यान् व्यधात् तदा ॥४४॥

सिद्धसेनः प्रागवादीत्—'सर्वज्ञो नास्ति निश्चितम्' । यः प्रत्यक्षानुमानाद्यैः प्रमाणैर्नोपलभ्यते ॥ ४५ ॥

नभःकुमुदप्रदान्तादि^७त्युक्त्वा व्यरमश्च सः । उवाच वृद्धवादी च गोपान् सान्त्वयनपूर्वकम् ॥ ४६ ॥

भवद्विरेतदुक्तं भो ! किमप्यधिगतं नवा ? । ते प्राहुः पारसीका भ मन्वयकं बुद्ध्यते कथम् ॥ ४७ ॥

वृद्धवायाह—भो गोपा ! ज्ञातमेतद्वचो मया । जिनो नास्तीलसौ जल्पे. तत् सर्वं ? , यदताय भोः ! ॥ ४८ ॥

भवद्गामे वीतरागः सर्वज्ञोऽस्ति नया ? . ततः । आहुस्तोऽस्य यचो मिथ्या जैनचैत्ये जिने सति ॥ ४९ ॥

न चानयगतेष्वद्वादरो द्विजवचस्सु नः । सुरिराह पुनर्विप्र ! तथ्यां शृणु गिरं मम ॥ ५० ॥

मनीपातिशयस्मारतम्यं विश्राम्यति क्वचित् । अस्ति चातिशयेयत्ता परिमाणेप्यिव स्फुटम् ॥ ५१ ॥

लथो गुरुवरे^८ यापि परमाणो वियत्यपि । प्रमाया अवधिर्ज्ञानं^९ केवलं सिद्धमेव तत् ॥ ५२ ॥

1 A. सत्त्वतुष्टा । 2 N तवेच्छासु । 3 N श्रुतश्लोकः । 4 B C N मुनेः । 5 C *मास्तरः ।

* 'आजैषु द्विपुत्रं श्लोकं व्यनधावेन चतुर्गुणं । इषो शतगुणं श्लोकं पारिप्रेक्ष्यन्तगुणं भवेत् ॥'—इति B टिप्पणी ।

6 N मुनिगणपथा । 7 N विवरः । 8 A तत्परे । 9 C अवधिज्ञानं ।

- ज्ञानं गुणलादाधारो द्रव्यं किञ्चिद् विचिन्त्यताम् । योऽसौ स एव सर्वज्ञ एषाऽभूत् सिद्धिरस्य च ॥ ५३ ॥
 ईदृशानां प्रपन्नो जित्येऽसौ वृद्धवादिना । ब्राह्मणः पण्डितमन्यन्स्य काम्या समूहशाम् ॥ ५४ ॥
 दर्पाद्युत्तनेत्रश्च सिद्धसेनोऽप्यभाषत । प्रभो ! त्वमेव सर्वज्ञः पूर्वः गन्धो जितस्त्वया ॥ ५५ ॥
 शिष्यत्वेनानुगन्त्यस्व मां प्रतिज्ञातपूर्विणम् । समर्थो नोत्तरं दातुं यस्य तन्माभिर् ईदृशकः ॥ ५६ ॥
 5 अदीक्ष्यत जनेन पिपिना तमुपस्थितम् । नाम्ना कुमुदचन्द्रश्च न चक्रे वृद्धवादिना ॥ ५७ ॥
 आशु चाशुगवत्तीक्ष्णप्रवरप्रतिभाभरान् । पारङ्ग्या तदाकाले सिद्धान्तस्य न चाभवत् ॥ ५८ ॥
 वृतीयपरमेष्ठित्वे गुरुभिर्विदधे मुदा । पुरा न्याताऽभिपैवास्त तदा च प्रकटीकृता ॥ ५९ ॥
 तन्निधाय गणाधारे विजहे^१ स्वगन्धतः । शिष्यप्रभावो दूरस्थेर्गुरुभिर्योक्ष्यते यतः ॥ ६० ॥
 § ३. श्रीसिद्धसेनसूरिधान्यदा बालगुवि प्रजन । वृष्टः श्रीविक्रमार्केण गङ्गा राजाभ्यगेन सः ॥ ६१ ॥
 10 अलक्ष्यं भूषणामं स भूपन्नसौ च पक्रियान् । तं धर्मव्याजयामान गुरुकवचकारः ॥ ६२ ॥
 तस्य दक्षतया वृष्टः प्रीतिदाने ददौ नृपः । कोटिं ह्यदकटं कानां लेखकं पत्रकेऽद्विसत् ॥ ६३ ॥
 तद्यथा—

- धर्मलाभ इति प्रोक्ते दूराद्गुह्यतपाणये । सुरये सिद्धसेनाय ददौ कोटिं नराधिपः ॥ ६४ ॥
 [नृपेण सिद्धमाकायं गृहीष्यामि (?) धनं त्वया । उपायं सिद्धो नोऽस्माकं सफलश्च तथा कुतः ॥]
 15 तेन द्रव्येण चक्रेऽसौ साधारणसमुद्रकम् । दुःस्वसाभामिच्छ्लोम-पैत्योद्दारादिहेतवे ॥ ६५ ॥
 अन्यदा चित्रकूटाद्रौ विजहार गुनीश्वरः । गिरेर्निगन्ध एफत्र सान्भमेकं ददर्श च ॥ ६६ ॥
 नैव काष्ठमयो प्रावमयो न नच मृण्मयः । विमृशन्नौपधशोदनयं निरचिनोष^१ तम् ॥ ६७ ॥
 तद्रस-स्पर्श-गन्धादिनिरीक्षाभिर्मतेर्वलान्^२ । औषधानि परिश्राय तत्प्रत्यर्थान्यमीमिलन् ॥ ६८ ॥
 पुनः पुनर्निघृष्याथ स सान्भे छिद्रमातनोन् । पुस्तकानां सहस्राणि तन्मध्ये च तमेक्षत ॥ ६९ ॥
 20 एकं^३ पुस्तकमादाय पत्रमेकं ततः प्रभुः । विवृत्य^४ वाचयामास तदीयानोलिनेककाम् ॥ ७० ॥
 सुवर्णसिद्धियोगं स तत्र प्रैक्षत विस्मितः । सर्पपैः सुभटानां च निष्पत्तिं श्लोक एकके ॥ ७१ ॥
 सावधानः पुरो यावद् वाचयत्येष हर्षभूः । तत्पत्रं पुस्तकं चार्थं जहे^५ श्रीशासनामरी ॥ ७२ ॥
 तादृक्पूर्वगतग्रन्थवाचने नास्ति योग्यता । सत्त्वहानिर्यतः कालदर्शय्यादेतादृशामपि ॥ ७३ ॥
 § ४. स पूर्वदेशपर्यन्ते ज्यहार्पांश्च परेशवि । कर्मारनगरं प्राप विद्यायुगयुतः सुधीः ॥ ७४ ॥
 25 देवपालनरेन्द्रोऽस्ति तत्र विख्यातविक्रमः । श्रीसिद्धसेनसूरिं स नन्तुमभ्याययौ रयान् ॥ ७५ ॥
 आक्षेपण्यादिधर्माख्याचतुष्टयवशात् प्रभुः । तं प्रत्यबोधयत् सख्ये चास्थापयदिलापतिम् ॥ ७६ ॥
 श्रीकामरूपभूपालः संरुोध तमन्यदा । नाम्ना विजयचर्मेति धर्मेतरमतिस्थितिः ॥ ७७ ॥
 स आटविकनासीरैरसंख्यैर्विद्वतोऽधिकम् । देवपालो महीपालः प्रभुं विज्ञापयन् ततः ॥ ७८ ॥
 अमुष्य शलभश्रेणिसन्निभैरद्भुतैर्वलैः । विद्रावयिष्यते सैन्यमल्पकोशवलस्य मे ॥ ७९ ॥
 30 अत्र त्वं शरणं स्वामिन्निदमाकर्ण्य स प्रभुः । प्रायः प्रतिविधास्यामि मा भैषीस्व सङ्कटे ॥ ८० ॥
 सुवर्णसिद्धियोगेनासंख्यद्रव्यं विधाय सः । तथा सर्पयोगेन सुभटानकरोद् बहून् ॥ ८१ ॥
 युद्धा^६ पराजितः शत्रुर्देवपालेन भूभृता । प्रभोः प्रसादतः किं हि न स्यात् तादृगुपासनात् ॥ ८२ ॥

1 A तदाकाले । 2 N तथा च । 3 A विजहुः । * केवलं B आदर्शे पृष्ठपार्श्वभाग एतत्पद्यं लिखितं लभ्यते, प्रक्षिप्तप्रायम-
 सम्बद्धात्मकं च प्रतिभाति । 4 B N निरचिनोच; A निरवज्ञोच । 5 A निरीक्षादिमते^० । 6 A एवं । A विवृत्य; 7 B
 विवृत्ति । B चाथ । 8 A विजहे शास^० । 9 C ^०परोजितः ।

राजाह शयमीत्यन्धतमसे^१ऽहं निपेतिवान् । उद्ध्रे भास्वता नाथ भवता भवतारक^२ ! ॥ ८३ ॥
 ततो दिवाकर इति ख्याताख्या भवतु प्रभोः । ततःप्रभृति गीतः श्रीसिद्धिसेनदिवाकरः ॥ ८४ ॥
 § ८. तस्य राज्ञो दृढं मान्यः सुखासनगजाविपु । बलादारोपितो भक्त्या गच्छति क्षितिपालयम् ॥ ८५ ॥
 इति ज्ञात्वा गुरुवृद्धवादी स्मृर्जनश्रुतेः । शिष्यस्य राजसत्कारदर्पभ्रान्तमतिस्थितेः ॥ ८६ ॥
 शिक्षणेन क्षणेनैवापासितुं दुर्ग्रहाप्रहम् । समाजगाम कर्मारपुरे रूपापलापतः ॥ ८७ ॥—युगम् ॥ 5
 ततः सुखासनासीनमपश्यत् तं प्रभुस्तदा । राजानमिव राजाध्वान्तरे बहुजनाघृतम् ॥ ८८ ॥
 प्राह च प्रातरूप ! त्वं संदेहं मे निवर्तय । आयातस्य तव ख्यातिश्रुतेर्दूरदिगन्तरात् ॥ ८९ ॥
 पृच्छेति सिद्धसेनेन स्मृरणोक्ते जगद् सः । तारस्वरं समीपस्यविदुषां विसर्वावहम् ॥ ९० ॥

तद्यथा—

अणुहृष्टीयं फुल्ल म तोडहु मनं आरामां म मोडहु ।

10

‘मण कुसुमर्हि’ अचि निरञ्जणु हिण्डह काहं वणेण वणु ॥ ९१ ॥

अज्ञातेऽत्र विमृश्यापि कदुत्तरमसौ ददौ । अन्यत् पृच्छेति स प्राहेतदेव हि विचारय ॥ ९२ ॥
 अनादरादसम्बद्धं यत्किंचित् तेन चाकथि । अमानितेऽत्र तर्हि त्वं कथयेति जगद् सः ॥ ९३ ॥
 वृद्धवादिप्रभुः प्राह कर्णयावहितो भवः । अस्य तत्त्वं यथामार्गभ्रष्टोऽपि लभसे पुनः ॥ ९४ ॥

तथाहि—‘अणु’ अल्पमायुरूपं पुष्पं यस्याः सा‘ऽणुपुष्पिका’—मानुपतनुः, तस्याः पुष्पाण्यायुःखण्डानि तानि 15
 मा श्रोत्रयत्, राजपूजागर्वाद्येकुटीभिः । ‘आरामान्’ आत्मसत्कान् यमनियमादीन् सन्तापापहृत्कारान् मा
 मोटयत-भञ्जयत् । ‘मनःकुसुमैः’ क्षमामार्दवाजवसन्तोपादिभिरर्चय, निरञ्जनम्-अञ्जानान्यहंकारस्थानानि
 जातिलामादीनि निर्गतानि यस्य स निरञ्जन-सिद्धिपदप्राप्तत्वं ध्यायतु । ‘हिण्डत’ भ्रमत ‘कथं वनेन वनं’
 मोहादितरुगहनेनारण्यमिव संसाररूपं गहनमित्येकोऽर्थः ॥ १ ॥

अथवा—अणुर्नामालपघात्रं तस्य पुष्पाण्यल्पविपयत्वान्मानवतनोः, सा ऽणुपुष्पी, तस्याः पुष्पाणि मद्वा-20
 प्रतानि शीलाङ्गानि च तानि, मा श्रोत्रयत-मा विनाशयत । ‘मन आरामं मोटयत’ चित्तविकल्पजालं संहरत ।
 तथा ‘निरञ्जनं’ देवं मुक्तिपदप्राप्तं, ‘म न’ इत्यनेन द्वौ निषेधकशब्दौ-मा च नञ्च, ततो मा कुसुमैरर्चय निरञ्जनं
 वीतरागम् । गार्हस्थ्योचितदेवपूजादौ पदजीवनिकापविराघके मोचमं कुच, सावधत्वाद् । ‘वनेन’ शब्देन
 फीर्त्या हेतुभूतया, ‘वनं’ चेतनादात्मन्यादरण्यमिव भ्रमहेतुतया मिथ्यात्वशास्त्रजातं, ‘कथं भ्रमसि’ अवगाहसे
 लक्षणया, तस्मान्मिथ्यावादं परिहृत्य सत्ये तीर्थरूदादिष्टे आदरमाधेहि । इति द्वितीयोऽर्थः ॥ २ ॥ 25

अथवा—अणुरेति घातोरणः शब्दः स एव पुष्पमभिगम्यत्वाद्यस्याः सा‘ऽणुपुष्पा’ कीर्तिः । तस्याः पुष्पाणि
 सद्बोधव्याप्तिसि तानि मा श्रोत्रयत-मा संहरत । तथा ‘मनस आरा’ वैधकरूपत्वात् अभ्यात्मोपदेशरूपास्तान् मा
 श्रोत्रयत-कुव्याख्यामिर्मो विनाशयत । मनो निरञ्जनं रागादिलेपरहितं कुसुमैरिव कुसुमैः सुरभिशीतलैः सह-
 रूपदेशैरर्चय पूजितं श्लाघ्यं कुच । तथा वनस्योपचारात् संसारारण्यस्य, तस्येनः स्वामी परमसुखित्वात्
 तीर्थरूत्, तस्य वनं शब्दसिद्धान्तस्तत्रै कथं हिण्डत ज्ञानिमाद्यत । यतस्तदेव सत्यं । तत्रैव भावना रतिः 30
 कार्या । इति तृतीयोऽर्थः ॥ ३ ॥

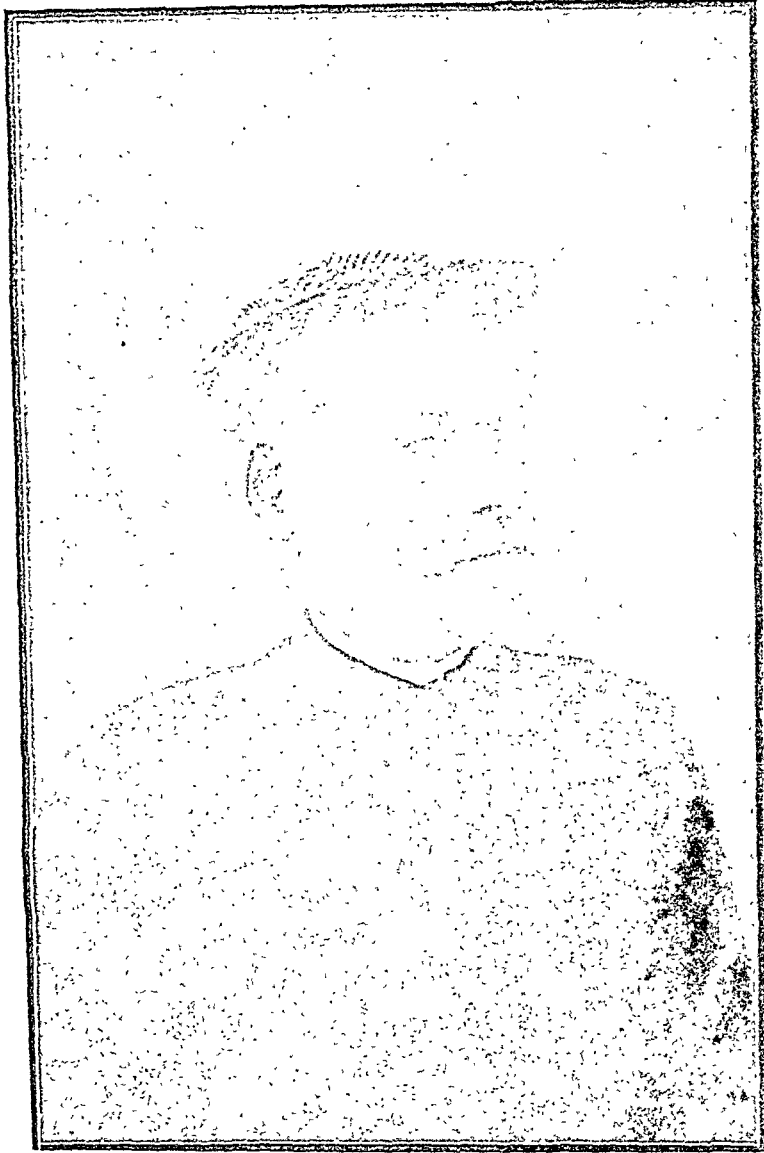
इत्यादयो ज्ञानकार्या व्याख्याता वृद्धवादिना । मतिप्रतिविधानं तु वयं विद्मस्तु किं जडाः ॥ ९५ ॥

इति तज्जल्पपर्जन्यगर्जिपणहम्यरैः । बोधेनाङ्कुरिवा सिद्धसेनमानसमेदिनी ॥ ९६ ॥

ईदृक् शक्तिर्हि नान्यस्य मद्दर्माचार्यमन्तरा । स ध्यात्वेति सनुतीर्थं तस्यांही प्राणमद् गुरोः ॥ ९७ ॥

1 A श्रीलंपः तमणे; C N तमणे । 2 A तारकः । 3 A अणुदुग्धी; B अणुदुग्धीय; C अणुदुग्धी । 4 नाथि A B ।
 5 B आराम । 6 A मणु । 7 B वृषभेर्ह । 8 B प्रह तदेव । 9 A श्रोत्रय । 10 A नाथि । 11 A शिद । 12 N कल्प-
 पुष्पी; A वा च अणु । 13 ‘च’ नाथि B । 14 N स्वाशब्द । 15 N विद्वान्त्वयं ।

स्वर्गवासी साधुचरित श्रीमान् डालचन्दजी सिंघी

जन्म

वि. सं. १९२१, मार्ग वदि ६

स्वर्गवास

वि. सं. १९८४, पोष सुदि ६

सिंधी जैन ग्रन्थमाला

०—ॐ—ॐ—ॐ—श्र. प्र. बो. द. श. (१३) म. णि.—ॐ—ॐ—ॐ—०

श्रीप्रभाचन्द्राचार्यविरचित

प्रभावक चरित

सिंधी जैन ग्रन्थमाला

जैन आगमिक, दार्शनिक, साहित्यिक, ऐतिहासिक, कथात्मक - इत्यादि विविधविषयगुणित
प्राकृत, संस्कृत, अपभ्रंश, प्राचीनगूर्जर, राजस्थानी आदि नाना भाषानिवद्ध
बहु उपयुक्त पुरातनवाङ्मय तथा नवीन संशोधनात्मक
साहित्यप्रकाशिनी जैन ग्रन्थावलि ।

कलकत्तानिवासी स्वर्गस्य श्रीमद् डालचन्दजी सिंधी की पुण्यस्मृतिनिमित्त
तत्सुपुत्र श्रीमान् बहादुरसिंहजी सिंधी कर्तृक
संस्थापित तथा प्रकाशित

सम्पादक तथा सञ्चालक

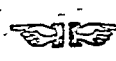
जिन विजय मुनि

[सम्मान्य समासद-भाण्डारकर प्राच्यविद्या संशोधन मन्दिर पूना, तथा गुजरात साहित्यसभा अहमदाबाद;
सूतपूर्वाचार्य-गुजरात पुरातत्त्वमन्दिर अहमदाबाद; जैनवाङ्मयाध्यापक-विश्वभारती, शान्तिनिकेतन;
प्राकृतभाषादि-प्रधानाध्यापक-भारतीय विद्या भवन, बंबई; तथा, जैन साहित्यसंशोधक ग्रन्थावलि-
पुरातत्त्वमन्दिर ग्रन्थावलि-भारतीय विद्या ग्रन्थावलि-प्रकाशित संस्कृत-प्राकृत-पाली-
अपभ्रंश-प्राचीनगूर्जर-हिन्दी-भाषामय अनेकानेक ग्रन्थ संशोधक-सम्पादक ।]

ग्रन्थांक १३

प्राप्तिस्थान

व्यवस्थापक - सिंधी जैन ग्रन्थमाला

अनेकान्त विहार,
९, शान्तिनगर; पो० सावरमती, } { सिंधी सदन,
अहमदाबाद } ४८, गरियाहाट रोड; पो० वालीगंज,
कलकत्ता

श्रीप्रभाचन्द्राचार्यविरचित
प्रभावक चरित

विविध पादान्तर तथा परिशिष्ट-प्रश्नावनादि समलंकृत

सम्पादक

जिन विजय मुनि

[प्राइतमाणादि-प्रधानाध्यापक-मालीय विद्या मवन, नंबई]

प्रथम भाग - मूल ग्रन्थ

विशेषनामानुक्रम-समुद्धृतपद्यानुक्रमादियुक्त

प्रकाशन-कर्ता

संचालक - सिंधी जैन ग्रन्थमाला

अहमदाबाद - फलक सता

SINGHI JAINA SERIES

A COLLECTION OF CRITICAL EDITIONS OF MOST IMPORTANT CANONICAL, PHILOSOPHICAL
HISTORICAL, LITERARY, NARRATIVE ETC. WORKS OF JAINA LITERATURE
IN PRĀKRIT, SANSKRIT, APABHRAṂŚA AND OLD VERNACULAR
LANGUAGES, AND STUDIES BY COMPETENT
RESEARCH SCHOLARS.

FOUNDED AND PUBLISHED

BY

ŚRĪMĀN BAHĀDUR SINGHJĪ SINGHĪ OF CALCUTTA

IN MEMORY OF HIS LATE FATHER

ŚRĪ DĀLCHANDJĪ SINGHĪ.

GENERAL EDITOR

JINA VIJAYA MUNI

(HONORARY MEMBER OF THE BHANDARKAR ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE OF POONA AND GUJRAT SAHITYA
SABHA OF AHMEDABAD; FORMERLY PRINCIPAL OF GUJRAT PURATATTVAMANDIR OF AHMEDABAD;
LATE SINGHI PROFESSOR OF JAINA STUDIES, VISVA-BHARATI, SANTINIKETAN; PRO. OF
PRAKRITIC LANGUAGES AND HINDI, BHARATIY VIDYA BHAVAN, BOMBAY;
EDITOR OF MANY SANSKRIT, PRAKRIT, PALI, APABHRAṂŚA,
AND OLD GUJRATI-HINDI WORKS.)

NUMBER 13

TO BE HAD FROM

VYAVASTHĀPAKA, SINGHĪ JAINA GRANTHAMĀLĀ

ANEKANT VIHAR
9 SHANTI NAGAR,
PO. SABARMATI, AHMEDABAD.

SINGHI SADAN
48, GARIYAHAT ROAD,
PO. BALLYGUNGE, CALCUTTA.

Founded 1

All rights reserved

[1931. A. D.

PRABHĀVAKA CHARITA

OF

PRABHĀCHANDRĀCHĀRYA

CRITICALLY EDITED IN THE ORIGINAL SĀNSKRIT FROM MANY OLD MSS. WITH NOTES,
INDEX AND HINDI INTRODUCTION, ETC.

BY

JINA VIJAYA MUNI

(PRO. OF PRAKRITIC LANGUAGES AND HINDI, BHARATIYA VIDYA BHAVAN, BOMBAY)

FIRST PART—TEXT IN SANSKRIT

WITH VARIANTS AND INDICES OF STANZAS AND ALL PROPER NAMES.

PUBLISHED BY

THE SAÑCHĀLAKA-SINGHĪ JAINA GRANTHAMĀLĀ

AHMEDABAD-CALCUTTA

V. E. 1997]

First edition; Five Hundred Copies.

[1940 A. D.

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

अस्ति वङ्गाभिधे देशे सुप्रसिद्धा मनोरमा । मुशिंदावाद इत्याख्या पुरी वैभवशालिनी ॥
निवसन्त्यनेके तत्र जैना उकेशवंशजाः । धनाढ्या नृपसदृशा धर्मकर्मपरायणाः ॥
श्रीडालचन्द इत्यासीत् तेष्वेको बहुभाग्यवान् । साधुवत् सच्चरित्रो यः सिंधीकुलप्रभाकरः ॥
वाल्य एवागतो यो हि कर्तुं व्यापारविस्तृतिम् । कलिकातामहापुर्या धृतधर्मार्थनिश्चयः ॥
कुशाग्रया खलुद्धैव सदृच्या च सुनिष्ठया । उपार्ज्य विपुलां लक्ष्मीं जातो कोट्यधिपो हि सः ॥
तस्य मन्त्रुकुमारीति सन्नारीकुलमण्डना । पतिव्रता प्रिया जाता शीलसौभाग्यभूषणा ॥
श्रीवहादुरसिंहाख्यः सद्गुणी सुपुत्रस्तयोः । अस्त्येष सुकृती दानी धर्मप्रियो धियां निधिः ॥
प्राप्ता पुण्यवताऽनेन प्रिया तिलकसुन्दरी । यस्याः सौभाग्यदीपेन प्रदीप्तं यद्गृहाङ्गणम् ॥
श्रीमान् राजेन्द्रसिंहोऽस्ति ज्येष्ठपुत्रः सुशिक्षितः । यः सर्वकार्यदक्षत्वात् वाहुर्यस्य हि दक्षिणः ॥
नेन्द्रेसिंह इत्याख्यस्तेजस्वी मध्यमः सुतः । सूनुवीरेन्द्रसिंहश्च कनिष्ठः सौम्यदर्शनः ॥
सन्ति त्रयोऽपि सत्पुत्रा आप्तभक्तिपरायणाः । विनीताः सरला भव्याः पितुर्मार्गानुगामिनः ॥
अन्येऽपि बहवश्चास्य सन्ति स्वस्रादिवान्धवाः । धनैर्जनैः समृद्धोऽयं ततो राजेव राजते ॥

अन्यत्र—

सरस्वत्यां सदासक्तो भूत्वा लक्ष्मीप्रियोऽप्ययम् । तत्राप्येष सदाचारी तच्चित्रं विदुषां खलु ॥
न गर्वो नाप्यहंकारो न विलासो न दुष्कृतिः । दृश्यतेऽस्य गृहे कापि सतां तद् विस्मयास्पदम् ॥
भक्तो गुरुजनानां यो विनीतः सज्जनान् प्रति । बन्धुजनेऽनुरक्तोऽस्ति प्रीतः पोष्यगणेष्वपि ॥
देश-कालस्थितिज्ञोऽयं विद्या-विज्ञानपूजकः । इतिहासादिसाहित्य-संस्कृति-सत्कलाप्रियः ॥
समुन्नत्यै समाजस्य धर्मस्योत्कर्षहेतवे । प्रचारार्थं सुशिक्षाया व्ययत्येष धनं धनम् ॥
गत्वा सभा-समित्यादौ भूत्वाऽध्यक्षपदाङ्कितः । दत्त्वा दानं यथायोग्यं प्रोत्साहयति कर्मठान् ॥
एवं धनेन देहेन ज्ञानेन शुभनिष्ठया । करोत्ययं यथाशक्ति सत्कर्माणि सदाशयः ॥
अथान्यदा प्रसङ्गेन स्वपितुः स्मृतिहेतवे । कर्तुं किञ्चिद् विशिष्टं यः कार्यं मनस्यचिन्तयत् ॥
पूज्यः पिता सदैवासीत् सम्यग्-ज्ञानरुचिः परम् । तस्मात्तज्ज्ञानवृद्ध्यर्थं यतनीयं मया वरम् ॥
विचार्यैवं स्वयं चित्ते पुनः प्राप्य सुसम्मतिम् । श्रद्धास्पदस्वमित्राणां विदुषां चापि तादृशाम् ॥
जैनज्ञानप्रसारार्थं स्थाने शान्तिनिकेतने । सिंधीपदाङ्कितं जैनज्ञानपीठमतीष्टिपत् ॥
श्रीजिनविजयो विज्ञो तस्याधिष्ठातृसत्पदम् । स्वीकर्तुं प्रार्थितोऽनेन शास्त्रोद्धारामिलाषिणा ॥
अस्य सौजन्य-सौहार्द-स्थैर्यौदार्यादिसद्गुणैः । वशीभूयाति मुदा येन स्वीकृतं तत्पदं वरम् ॥
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैषा ग्रन्थमाला प्रकाश्यते ॥
विद्वज्जनकृताल्हादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दत्वियं लोके जिनविजयभारती ॥

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमेदपाटाल्यो देशो भारतविश्रुतः । रूपाहेलीति सत्राम्नी पुरिका तत्र सुस्थिता ॥
सदाचार-विचारभ्यां प्राचीननृपतेः समः । श्रीमच्चतुरसिंहोऽत्र राठोडान्वयभूमिपः ॥
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूत् राजपुत्रः प्रसिद्धिमान् । क्षात्रधर्मधनो यश्च परमारकुलाग्रणीः ॥
मुञ्ज-भोजमुखा भूषा जाता यस्मिन्महाकुले । किं वर्ण्यते कुलीनत्वं तत्कुलजातजनमनः ॥
पत्नी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणसंहिता । चातुर्य-रूप-लावण्य-सुवाकसौजन्यभूमिपिता ॥
क्षत्रियाणीप्रभापूर्णां शौर्यदीप्तमुखाकृतिम् । यां दृष्ट्वैव जनो मेने राजन्यकुलजा त्वियम् ॥
सुनुः किसनसिंहाख्यो जातस्तयोरतिप्रियः । रणमह इति क्षन्यद् यत्राम जननीकृतम् ॥
श्रीदेवीहंसनामात्र राजपूज्यो यतीश्वरः । ज्योतिर्भेषज्यविद्यानां पारगामी जनप्रियः ॥
अष्टोत्तरशताब्दानामायुर्यस्य महामतेः । स चासीद् वृद्धिसिंहस्य प्रीति-श्रद्धास्पदं परम् ॥
तेनाथाप्रतिभेप्रेम्णा स तत्सूनुः स्वसन्निधौ । रक्षितः, शिक्षितः सम्यक्, कृतो जैनमतानुगः ॥
दौर्भाग्यात्तच्छिशोर्वाल्मेय गुरु-तातौ दिवंगतौ । विमूढेन ततस्तेन त्यक्तं सर्वं गृहादिकम् ॥

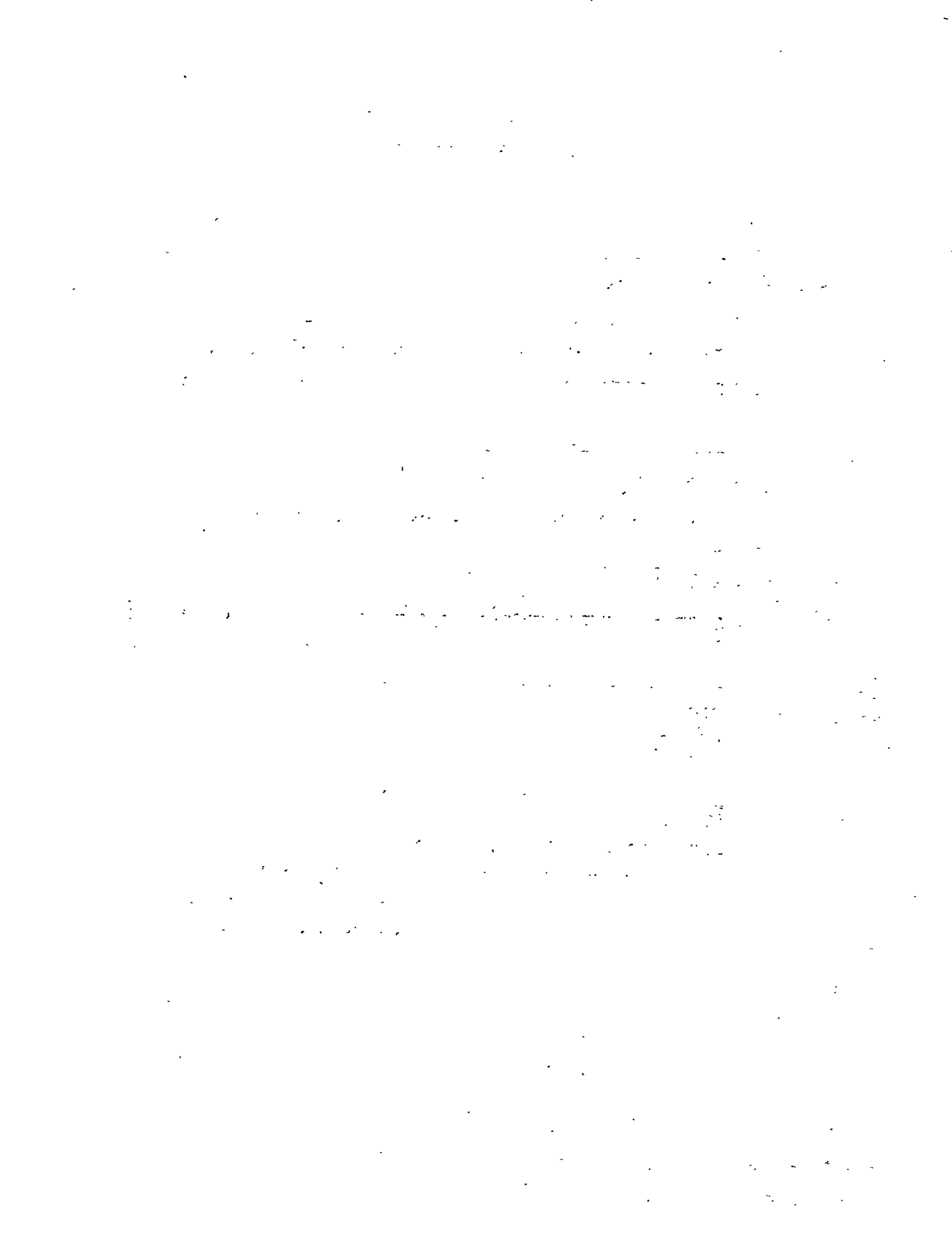
तथा च—

परिभ्रम्याथ देशेषु संसेव्य च बहून् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूत्वा कृत्वाऽऽचारान् सुदुष्करान् ॥
ज्ञातान्यनेकशास्त्राणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्थवृत्तिना तेन तत्त्वातत्त्वगवेषिणा ॥
अधीतां विविधां भाषा भारतीया सुरोपजाः । अनेका लिपयोऽप्येवं प्रब्र-नूतनकालिकाः ॥
येन प्रकाशिता नैका ग्रन्था विद्वत्प्रशंसिताः । लिखिता बहवो लेखा ऐतिह्यतथ्यगुम्फिताः ॥
यो बहुभिः सुविद्वद्भिस्तन्मण्डलैश्च सत्कृतः । जातः स्वान्यसमाजेषु माननीयो मनीषिणाम् ॥
यस्य तां विश्रुतिं ज्ञात्वा श्रीमद्गान्धीमहात्मना । आहूतः सादरं पुण्यपत्तनात् स्वयमन्यदा ॥
पुरे चांहम्मदाचंदे राष्ट्रीयशिक्षणालयः । विद्यापीठ इतिख्यातः प्रतिष्ठितो यदाऽभवत् ॥
आचार्यत्वेन तंत्रोच्चैर्नियुक्तो यो महात्मना । विद्वज्जनकृतध्यापे पुरातत्त्वाख्यमन्दिरे ॥
वर्षाणामष्टकं यावत् सम्भूय तत्पदं ततः । गत्वा जर्मनराष्ट्रे यस्तत्संस्कृतिमधीतवान् ॥
ततं आगत्य सैलमो राष्ट्रकार्ये च सक्रियम् । कारावासोऽपि सम्प्राप्तो येन स्वराज्यपर्वणि ॥
क्रमांतस्पाद् विनिर्मुक्तः प्राप्तः शान्तिनिकेतने । विश्वबन्धकवीन्द्रश्रीरवीन्द्रनाथभूषिणि ॥
सिंधीपदसुतं जैनज्ञानपीठं यदाश्रितम् । स्थापितं तत्र सिंधीश्रीडालचन्द्रस्य सुनुना ॥
श्रीबिहादुरसिंहेन दानवीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजजातस्य जैनज्ञानप्रसारकम् ॥
प्रतिष्ठितश्च यत्संस पदेऽधिष्ठातृसञ्ज्ञके । अप्यापयन् वरान् शिष्यान् शोधयन् जैनवाच्ययम् ॥
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैषा ग्रन्थमाला प्रकाश्यते ॥
विद्वज्जनकृताल्हादा सचिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दत्वियं लोके जिनविजयभारती ॥

समर्पणम् -

प्रभाचन्द्रमुनीन्द्रवद् यः सत्साहित्यनिर्मितौ ।
मनोवाक्काययोगेन सततं सुप्रयत्नवान् ॥
प्रद्युम्नसूरिवच्चापि बहूनां विदुषामसौ ।
शास्त्राणां शोधनं कुर्वन् परमादरतां गतः ॥
आविद्याध्ययनाद् यावद् ग्रन्थसंशोधनादिषु ।
पुस्तकादिप्रदानेन यो ममापि सहायकृत् ॥
तस्मै पुण्यप्रतिष्ठाय ज्ञानदानपरात्मने ।
श्रीपुण्यविजयाख्याय मुनये सौम्यमूर्तये ॥
तत्सौहार्दगुणाकृष्टो हृष्टो हार्दिकभावतः ।
करोम्यहं कृतेरस्याः समर्पणं स्वतर्पणम् ॥

- जिन विजयः

प्रास्ताविक वक्तव्य ।

५

प्रस्तुत ग्रन्थमाला में प्रकाशित विविधतीर्थकल्प नामक ग्रन्थकी प्रस्तावनाकी अन्तिम कण्ठिका में हमने लिखा था कि—“विस्तृत जैन इतिहासकी रचनाके लिये, जिन ग्रन्थोंमेंसे विशिष्ट सामग्री प्राप्त हो सकती है उनमें— (१) प्रभावकचरित्र, (२) प्रबन्धचिन्तामणि, (३) प्रबन्धकोष, और (४) विविधतीर्थकल्प—ये ४ ग्रन्थ मुख्य हैं। ये चारों ग्रन्थ परस्पर बहुत कुछ समान-विषयक हैं और एक दूसरेकी पूर्ति करनेवाले हैं। जैन धर्मके ऐतिहासिक प्रभावको प्रकट करनेवाली, प्राचीन कालीन प्रायः सभी प्रसिद्ध प्रसिद्ध व्यक्तियोंका थोड़ा बहुत परिचय इन ४ चारों ग्रन्थोंके संकलित अवलोकन और अनुसन्धान द्वारा हो सकता है। इसलिये हमने इन चारों ग्रन्थोंको, एक साथ, एक ही रूपमें, एक ही आकारमें, और एक ही पद्धतिसे संपादित और विवेचित कर, इस ग्रन्थ-माला द्वारा प्रकाशित करनेका आयोजन किया है। इनमेंसे, प्रबन्धचिन्तामणिका मूल ग्रन्थात्मक पहला भाग, गत वर्ष (संवत् १९८९) में प्रकट हो चुका है और उसका संपूरक पुरातनप्रबन्धसंग्रह नामका दूसरा भाग, इस ग्रन्थके (विविधतीर्थकल्पके) साथ ही प्रकट हो रहा है। प्रबन्धकोषका मूल ग्रन्थात्मक पहला भाग भी इसका सहगामी है। प्रभावकचरित्र अभी प्रेसमें है, सो भी थोड़े ही समयमें, अपने इन समवयस्कोंके साथ, विद्वानोंके करकमलोंमें इतस्ततः सश्रमापण दिखाई देगा।”

इस संकलित आयोजनानुसार, आज यह प्रभावकचरित्र विद्वानोंके सम्मुख उपस्थित किया जा रहा है। उपरि निर्दिष्ट इन चारों ग्रन्थोंमें, रचनाक्रम और वस्तुविस्तारकी दृष्टिसे प्रभावकचरित्रका स्थान पहला होने पर भी, इसका प्रकाशन जो सबसे पीछे हो रहा है, और सो भी अपेक्षाकृत कुछ अधिक विडंबके साथ, इसमें कारण केवल ग्रन्थ-मालाके अन्यान्य प्रकाशनोंकी कार्यसंकीर्णता ही है। एक साथ छोटे बड़े कई ग्रन्थ छपते रहनेके कारण इसके प्रकाशनमें कुछ विशेष विलम्ब हो गया है।

पर इसके साथ ही, इसी विषयकी सामग्रीके साधनभूत, कुमारपालचरितसंग्रह, जैनग्रन्थप्रशस्तिसंग्रह, ररतरगच्छमुर्वावली आदि कई महत्त्वके और और ग्रन्थ भी तैयार हो कर, प्रसिद्धि प्राप्त कर रहे हैं, और कई अन्य छप भी रहे हैं। प्रबन्धचिन्तामणिका हिन्दी अनुवाद भी इसके साथ ही प्रसिद्ध हो रहा है। विद्वत्त मुनिवर श्रीपुण्यनिजयनीकी पुण्यश्रुतिसि, महामात्य वस्तुपाल-तेजपालके पुण्यकीर्तियोंका प्रकाश करनेवाला धर्माभ्युदय नामक महाग्रन्थ, जो मुद् उन महापुरुषोंके धर्मगुरुका बनाया हुआ है और जिसके साथ अन्यान्य कई श्रृंखले ऐतिहासिक प्रशस्तियाँ आदि संलग्न की गई हैं, इन ग्रन्थोंके साथ-ही-साथ विद्वानोंके करकमलोंमें सुशोभित होनेको तैयार हो रहा है।

प्रस्तुत ग्रन्थका प्रथम मुद्रण, बम्बईके सुप्रसिद्ध निर्णयसागर प्रेसने, सन् १९०९ में किया था, जिसका मसौदा हमारे मान्य मित्र और वर्तमानमें बड़ोदाके राजकीय पुरातन विभागके मुख्य निपामक, शानरत डॉ० हीरगनन्द शास्त्री, एम्. ए. एम्. एल्. ओ. डी. लिट्. (रिटार्ड गवर्नमेंट एग्जामिनेट) ने किया था। एक तो शास्त्री महाशयका यह सापेक्ष प्रथम ही प्रथम संपादन कार्य था और दूसरा यह कि उनको जो हस्तलिखित प्रतियाँ संशोधनार्थ उपलब्ध हुईं भी ये प्रायः अशुद्धिबहुत थीं; इच्छिते उस आहृष्टिमें अशुद्धियोंकी गूँथ भरमार रह गईं। तो भी शास्त्री महाशयके उम्र प्रकाशनमें यह प्रभावकचरित्र कष्ट प्रसिद्धिमें आ गया और मसौदाधारण अम्बालिकीके मित्र बहा उन्नीसों सिद्ध हुआ। सन् १९३०-३१ में, शास्त्रीजी स्वर्गीय पुनराहृष्टि निरुत्तरेण उपेक्षित करने लगे;

और पूज्यपाद प्रवर्तक श्रीमान् कान्तिविजयजी महाराज द्वारा, पाटणके भण्डारोंमेंसे इसकी पुरातन प्रतियां मंगवा कर, ग्रन्थका पुनः संशोधन करने लगे। प्रायः इसी समय, हमने भी इस 'सिंधी जैन ग्रन्थमाला'का कार्य प्रारंभ किया और इसमें प्रबन्धचिन्तामणि आदि सभी प्रधान प्रधान जैन ऐतिहासिक ग्रन्थोंका, अपने ढंगसे उत्तम प्रकारका, प्रकाशन करनेका आयोजन किया। डॉ० महोदयने हमारे इस आयोजनकी खबर पा कर अपना कार्य स्थगित कर दिया; और हमारी प्रार्थना पर, पाटणके भण्डारकी वे हस्तलिखित प्रतियां, विद्वद्ब्रह्म मुनिवर श्रीपुण्यविजयजी महाराजकी सूचनानुसार, हमारे पास भेज दीं। यहां पर हम अपने इन सौहार्दशील शास्त्री महाशयके अनन्य सौजन्यके प्रति, बड़ी कृतज्ञताके साथ, हार्दिक आभारभाव प्रदर्शित करना अपना कर्तव्य समझते हैं।

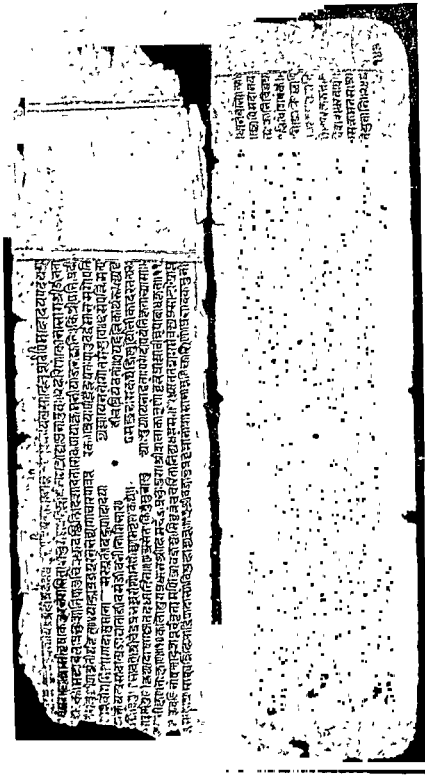
✽

प्रस्तुत आवृत्तिके संपादनमें हमने मुख्यतया निम्न लिखित प्रतियोंका उपयोग किया है—

A संज्ञक प्रति—यह प्रति पाटणके संघके भण्डारकी है। इसकी पत्र संख्या १४३ हैं जिनमेंसे बीचमेंके दो-एक पत्र लुप्त हो गये हैं। यद्यपि है यह कागज-ही-की प्रति, तथापि इसके पत्रोंका रंग-ढंग ताडपत्रके पत्रोंका-सा है। इसका कागज खुर्दरा और कुछ मोटा है। इसके पत्रोंकी लंबाई प्रायः १४ इंच और चौड़ाई ३ $\frac{1}{2}$ इंच जितनी है। पत्रके प्रत्येक पार्श्व पर ११-११ पंक्तियां लिखी हुई हैं। प्रथम पत्रके दूसरे पार्श्वसे लिखान प्रारंभ किया गया है। इसमें दाहिने भागकी तरफ, २ $\frac{1}{2}$ + ३ $\frac{1}{2}$ इंच जितनी जगह कोरी छोड़ रखी है जिसमें किसी तीर्थंकरकी प्रतिकृति—जैसी की अन्य दूसरी प्रति B में उपलब्ध है—चित्रित करनेकी कल्पना होगी। इसी तरह दूसरे पत्र के प्रथम पार्श्वमें भी दाहिने भागकी और, उतनी ही जगह, किसी अन्य—आचार्य वगैरहकी—प्रतिकृतिके लिये कोरी रखी गई है। माद्धम होता है तत्काल कोई चित्रकार न मिलनेसे इसमें वे चित्र अंकित नहीं किये गये। प्रतिके अन्तमें लिपिकार वगैरहका कोई नाम निर्देश नहीं है इसलिये यह ठीक ठीक तो नहीं कहा जा सकता कि यह कबकी लिखी हुई है। परंतु इसकी लिखावट और कागज आदिकी स्थितिको देखते हुए, अनुमान किया जा सकता है कि यह वि० सं० १४०० के पूर्व, २५-५० वर्षके अरसेमें लिखी हुई होनी चाहिए। और इस दृष्टिसे यह, हमें प्राप्त सब प्रतियोंमें प्राचीनतम है। इसकी वाचना प्रायः शुद्ध है। शायद लिपिकारको, उस पुरातन आदर्शका कोई कोई अक्षर समझमें नहीं आया है जिसके ऊपरसे उसने अपनी इस प्रतिकी नकल की है, इसलिये उसने बीच बीचमें कोई कोई पंक्तिमें, उस अक्षरके लिये '—' ऐसी खाली शिरोरेखा दे कर कोरी जगह छोड़ दी है। पीछेसे किसी विद्वान्ने इस प्रतिका कुछ संशोधन भी किया है और जो कोई अशुद्धि उसकी समझमें आई उसे सुधारा भी है।

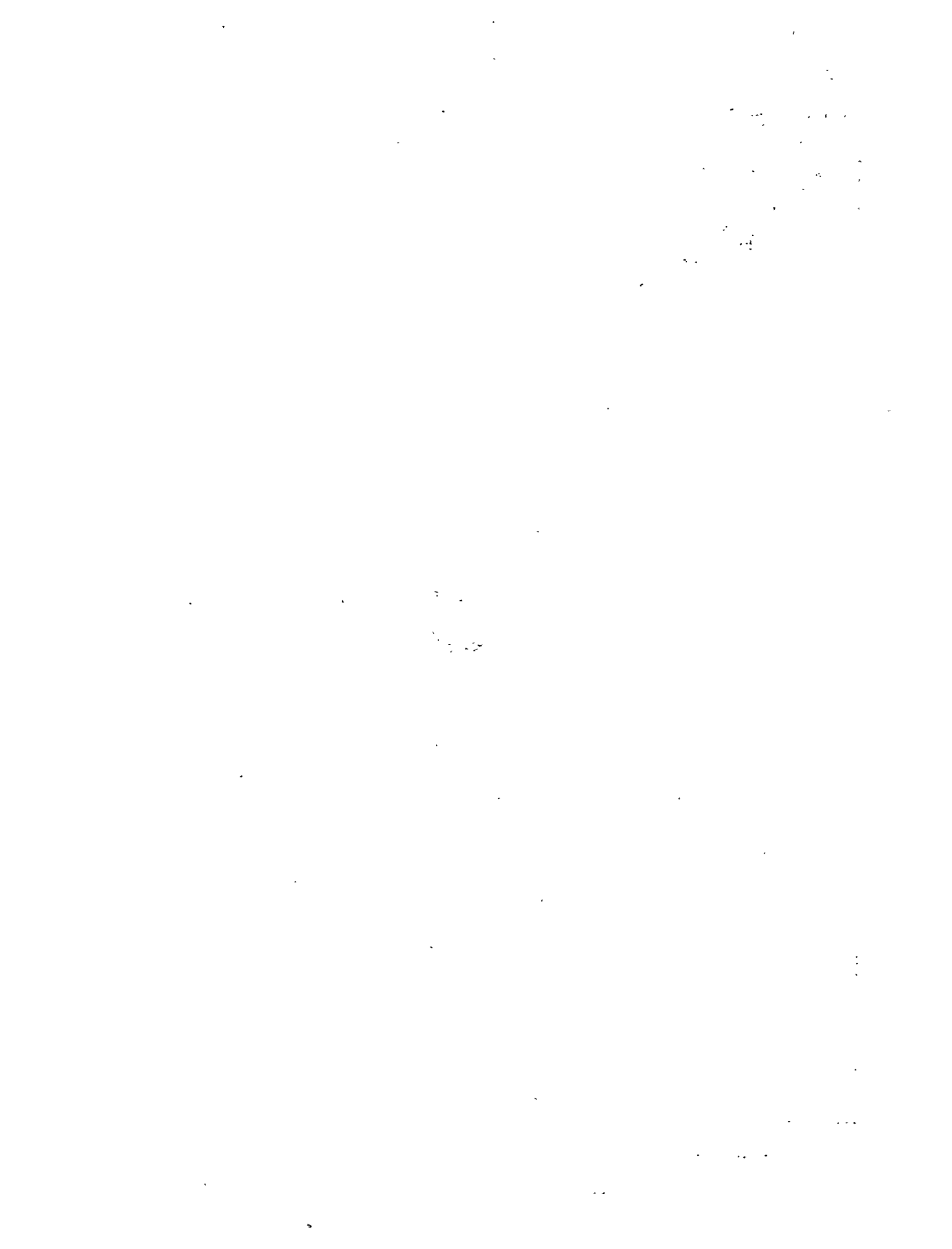
B संज्ञक प्रति—यह प्रति भी पाटणके संघके ही भण्डारकी है। इसकी पत्र संख्या १११ है। इसका कागज कुछ मुलायम और कुछ पतल है। इसके पत्रोंकी लंबाई १० $\frac{1}{8}$ इंच और चौड़ाई ४ $\frac{1}{8}$ इंच जितनी है। पत्रके प्रत्येक पार्श्वपर १७-१७ पंक्तियां लिखीं हुई हैं। लिपि सुन्दर है पर वाचना वैसी शुद्ध नहीं है। पाठ-अशुद्धि बहुत उपलब्ध होती है। यह संवत् १५५६ में, गंभीरपुरमें, आगमगच्छके यति अमरसागरके हाथकी लिखी हुई है। यद्यपि अमरसागरने अपने नामको उपा० (उपाध्याय) के बड़े विशेषणसे विभूषित किया है, परंतु उस शब्दके पहले 'शिष्यानुशिष्य' के बदले लिखे हुए 'शप्यानुशप्य' और 'लिखित' के बदले 'लखितं' शब्द लिखा हुआ देख कर मानना पडता है कि लिपिकारको संस्कृतका कुछ भी ज्ञान नहीं था। और इसीलिये उसने प्रतिलिपि करनेमें बहुतसी अशुद्धियां लिख डालीं हैं। लिपिकारने अपने समय आदिका परिचय कराने वाला निम्न लिखित अन्तिम पुष्पिका-लेख लिखा है—

“ऋतु-वाण-वाण-चंद्रे वर्षे पोपे च बहुलप्रतिपत्तौ गुरुवार पुष्य ऐंद्रे गंभीरपुरे च इद-मलिपत् ॥ ॥ खस्ति श्री संवत् १५५६ वर्षे शाके १४२१ प्रवर्तमाने पौसमासे असितपक्षे

प्रभावकचरितकी A संज्ञक प्रतिके आदि और अन्तके पत्रकी प्रतिकृति ।

श्वरनिर्वाणो
 पद्योऽपि प्रदातव्य
 त्वात्तु निविद्यया
 अद्वितीयव्यक्त्या
 शिवात्तु के अद्य
 एतत्तु प्रोक्तं
 देवानाम्प्रवक्ष्या
 म्महापतमसां
 तेषुलाजिअथ

प्रतिपत्तिधौः शुक्रवासरे ऐंद्रयोगे गंभीरपुरे श्री श्री आगमगच्छे श्रीमहोपाध्याय श्रीमुनि-
सागर शष्यानुशष्य उपा० अमरसागरेण श्रीप्रद्युम्नसूरिकृतं प्रभावकचरितं महोद्यमेन
लखितमिदं ॥ यत्नेन पालनीयं ॥ शुभं भूयात् ॥”

संस्कृतका ज्ञान न होनेसे लिपिकारने ग्रन्थकारका नाम भी ठीक नहीं समझ पाया और इससे 'प्रमाचन्द्ररत्न'के बदले इसको 'प्रद्युम्नसूरिकृत' लिख दिया है। शायद ग्रन्थके अन्तमें, सबसे पीछे 'श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः' यह वाक्य आया हुआ देख कर प्रद्युम्नसूरि-ही-को इसका कर्ता उसने समझ लिया है।

इस प्रतिमें ग्रन्थकारकी अन्तिम ग्रन्थ-प्रशस्ति नहीं लिखी गई है। इस प्रतिके ४१ से ६० तकके २० पत्र किसी दूसरे लेखकके हाथके लिखे हुए हैं। इससे माझम देता है कि शायद पीछेसे ये २० पत्रे खोये गये हैं, इसलिये किसी दूसरेने फिरसे लिख कर प्रतिमें रख दिये हैं और इस तरह युद्धित प्रतिकी पूर्ति की गई है। इस प्रतिका भी किसी मिद्वान्ने कुछ संशोधन किया है और कुछ पदच्छेद आदि कारनेका प्रयत्न किया है। कहीं कहीं हासियोंमें संस्कृत शब्दोंका गुजराती अर्थ भी लिखा है और कहीं कहीं प्रसंगोचित सुभाषित भी उद्धृत कर दिये हैं। इन सबको हमने यथास्थान, पृष्ठगत अधस्तान पाठभेदोंके साथ, उद्धृत कर दीं हैं। प्रतिके प्रथम पत्र और द्वितीय पत्रमें दो चित्र चित्रित किये हुए हैं जिनमें पहला चित्र तीर्थंकर—महावीरदेव—का है, और दूसरा, शायद ग्रन्थकारके संबन्धका है जिसमें वह अपना ग्रन्थ साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप चतुर्विध संबन्धकी व्याख्यान-सभामें श्रोताओंको सुनाता हुआ बताया गया है। इन पत्रोंका हाफ्टोन म्हाक बनवा कर भी इसके साथ दिया गया है जिससे पाठकोंको चित्रका ठीक प्रास्ताविक दर्शन हो सकेगा।

C नामक प्रति—यह प्रति भी पाटणके उसी भण्डारमेंकी है। यह अपूर्ण है। इसमें वणमहिसूरि चरितके ४२१ श्लोक (मुद्रित ५० ९७, पंक्ति ५) तकका भाग उपलब्ध है। प्रायः यह पूरी प्रतिका आधा भाग है। माझम देता है भण्डारमेंसे किसीने कर्मी इस प्रतिका उत्तर भाग वाचने-पढनेके लिये लिया होगा; जो चाहे जिस कारणसे, फिर वापस नहीं किया गया और उसने यह प्रति इस भण्डारमें आधी ही रह गई है। कई ग्रन्थ-भण्डारोंमें यह रियाज है, कि जिस किसीको, भण्डारमेंके ग्रन्थकी जरूरत होती है, तो उसे उसकी आधी ही प्रति दी जाती है। उस आधी प्रतिके छेदा देने पर फिर उसका दूसरा आधा दिखा दिया जाता है। ऐसी स्थितिमें, यदि किसी कारणवश, दिया हुआ ग्रन्थभाग वापस नहीं आया, तो फिर वह ग्रन्थ उस तरह युद्धित दशामें पड़ा रहता है। पुनः भण्डारोंमें जो ऐसी असंख्य ग्रन्थ युद्धित दशामें उपलब्ध होने हैं, उसका यही कारण होता है। इस प्रतिके कुछ ८१ पत्रे विद्यमान हैं। पत्रोंकी संख्या १०३ इंच और चौड़ाई ४३ इंच जिनकी है। पत्रेकी प्रत्येक बाजूर १३-१३ पंक्तियां जिकी हुई हैं। अक्षर अछे हैं किन्तु पाठ यथा अनुसृत है। इस का उपयोग हमने करी कहीं—विशेष भावित्ताने पाठकोंकी ठीक करने कीके लिये—किया है और कोई विशेष उपयोग इसका नहीं हुआ।

D नामक प्रति—यह भी वृत्तमद श्रीमान् प्रतीका धीमान्तिवदपनी महायज्ञके जिकी संशुद्धि है। यह भी अपूर्ण है। लोचन, उत्तरभागे C प्रतिमें वय उत्तर भाग नहीं है, तब इसमें पूर्ण भाग नहीं है। इसके पूर्ण भागके १०१ पत्रे उपलब्ध हैं। इस उत्तर भागमें पत्रसंख्या १०२ से लेकर १९९ तक विद्यमान है। इसका प्रारंभ ठीक वणमहिसूरिके चरितसे होता है। इसके माझम देता है, कि शायद कियेइसने इस प्रतिके जिकी ही जो पत्रोंमें होगा। इसमें इसके पूर्ण पत्रोंमें, कोई चित्र, ऐसा कि उत्तरभागे C प्रतिमें लिखा है, मिला नहीं

१ उत्तरभागे के नाम विवरणकी कमी होने से लिपिकारने की कमी हुई आदि-के सुझाव पर भी कमी हुई है। उल्लेख प्रभावकचरित
पृथक पत्रके ९०३३ नाम वणमहिसूरि चरित है जो उत्तरभागे उत्तरभागेके सुझाव पर है।

मिलता। यह प्रति भी A संज्ञक प्रतिके समान ताडपत्रके पन्नोंके ढंगकी है। इसका कागज है तो कुछ मोटा ही—लेकिन कुछ मुलायम है। इसके पन्नोंकी लंबाई ११ इंच और चौड़ाई ३ $\frac{1}{8}$ इंच जितनी हैं। पन्नेके प्रत्येक पार्श्वपर ११-११ पंक्तियां लिखी हुई हैं। इसकी लिपि बहुत ही सुन्दर है और वाचना भी प्रायः शुद्धतर है। इसके पन्नोंके मध्य भागमें, चतुष्कोणाकारमें कुछ जगह बिनालिखी छोड़ी गई है जिसमें गेरूवे रंगका गोल चन्द्रक बनाया गया है और उसके ठीक मध्यमें छेद कर दिया गया है। इस छेदमें सब पन्नोंको एकसाथ बान्ध रखनेके लिये सूतकी डोरी पिरोई जाती थी।

प्रायः तेरहवीं शताब्दीमें जब इस देशमें कागजका प्रचार शुरू हुआ, तब ताडके पत्तोंके बदले कागजके पन्नों पर ग्रन्थ लिखने शुरू हुए। लेकिन ये कागजके पन्ने उसी आकार और नापके बनाए जाते थे जैसे ताडके पत्ते होते थे। यानि लंबाईमें अधिक और चौड़ाईमें कम। इससे पन्नेमें लिखान कम समांता था और इसलिये बड़े ग्रन्थोंके लिये सौ दो-सौ और उससे भी अधिक संख्याके पन्नोंकी आवश्यकता होती थी। किसी किसी बृहत्काय ग्रन्थके लिये तो ५००-७०० जितने पन्ने भी पर्याप्त नहीं होते थे। इन अधिक संख्यावाले पन्नोंकी पोथीको ठीक ढंगसे बान्ध रखनेके लिये, पन्नोंके मध्यमें छेद कर, उसमें सूतकी डोरी पिरोई जाती थी। पन्नोंकी रक्षाके लिये उनके ऊपर और नीचेकी ओर उसी नापकी एक-एक लकड़ीकी पतलीसी पट्टी रखी जाती थी और उन पट्टियोंके समेत, उस डोरीसे उस पुस्तकको बान्ध दी जाती थी। ताडपत्रकी पुस्तकोंको इस प्रकार डोरीमें बान्धे बिना व्यवस्थित रखना कठिन रहता है। पत्ते चिकने होनेसे और चौड़ाईमें छोटे होनेसे, अधिक संख्यामें, वे एक साथ सरलतासे जम कर नहीं रह सकते और इधर-उधर खिसकते रहते हैं। इसलिये उनको जमा कर व्यवस्थित रूपमें रखनेके लिये इस प्रकार उनको डोरीमें बान्ध रखना अत्यन्त आवश्यक होता है। कागजके पन्ने भी प्रारंभमें जब, जैसा कि ऊपर कहा गया है, उन ताडके पत्तोंके जैसे ही लंबाई-चौड़ाईवाले बनाये गये तब उनको भी उसी प्रकार डोरीमें बान्ध रखना आवश्यक रहा। पर, पीछेसे अनुभवसे मालूम हुआ कि कागजके पन्ने तो और और आकारमें भी बनाये जा सकते हैं और वैसा करनेसे पुस्तकोंके लिखनेमें तथा रखनेमें भी कहीं अधिक सुविधा हो सकती है। तब फिर कागजके पन्नोंकी लंबाई-चौड़ाईमें परिवर्तन किया जाने लगा। यानि लंबाई कम की गई और चौड़ाई बढ़ाई गई। बहुत वर्षों तक इसका कोई निश्चित और व्यवस्थित परिमाण नहीं रहा। जिसको जो आकार और माप अच्छा लगता वह उस तरहके पन्ने बना लेता। यही सबब है कि प्रस्तुत ग्रन्थकी A प्रतिके पन्नोंकी लंबाई जब १४ इंच और चौड़ाई ३ $\frac{1}{8}$ इंच है, तब D प्रति की लंबाई ११ इंच और चौड़ाई ३ $\frac{1}{8}$ इंच है। पर धीरे-धीरे यह माप स्थिर होने लगा और प्रायः १५ वीं शताब्दीमें अधिक व्यवस्थित और निश्चित रूपमें व्यवहृत होने लगा। यह माप प्रायः ऐसा रहा है—लंबाईमें १० से ११ इंच और चौड़ाईमें ४ से ५ इंच। १५ वीं शताब्दीके कुछ ग्रन्थोद्धारकोंने, प्रथम कुछ इससे भी बड़े आकारको पसन्द किया मालूम देता है। उस समयके भण्डारोंमें जो ग्रन्थ लिखाये गये उनमेंसे प्रायः बहुतांका आकार लंबाईमें ११ से १२ इंच तकका और चौड़ाईमें ५ से ६ इंच तकका है। पर पीछेसे यह आकार कुछ असुविधाजनक मालूम दिया, और इसलिये बादमें प्रायः लंबाई-चौड़ाईमें, जैसा कि ऊपर बताया गया है, एक-एक इंच कम कर दिया गया। १५ वीं शताब्दीके बादके लिखे हुए जो हजारों पुस्तक जैन ग्रन्थ-भण्डारोंमें उपलब्ध होते हैं, उनका अधिकांश प्रायः इसी आकारका है। यह आकार जैन साधुओंको इतना अधिक पसन्द आ गया है कि, अब इस मुद्रणकलाके जमानेमें भी, उपयोगिता-अनुपयोगिताका कुछ अधिक विचार न कर, वे प्रायः इसी आकारमें, अपना ग्रन्थ-प्रकाशन-कार्य करते रहते हैं। अस्तु।

इस D प्रतिके पन्नोंके अंकोंमें एक विशेषता है; और वह यह कि इसके प्रत्येक पन्ने पर दो तरहसे अंक लिखे गये हैं। पन्नेके दाहिने हांसिये पर, ठीक मध्य भागमें, अन्यान्य पोथियोंकी तरह ही, देवनागरीके चाट्ट अंक, जैसे—

१०१-१०२-१०३ इत्यादि, लिखे गये हैं। पर हांसियेके बायें-पार्श्व पर, ताडपत्रकी-पुरानी पोथियोंके ढंग-पर, सांकेतिक अंक भी लिखे हुए हैं। जैसा कि

१०२ के अंकके लिये सु। १०३ के लिये सु। १०९ के लिये सु। और ११० के लिये सु -

०
 २
 ३
 ९
 ०

ऐसे संकेत हैं। ताडपत्र पर लिखे हुए ग्रन्थोंके पत्रोंपर प्रायः इसी तरहके, चाद और सांकेतिक, दोनों प्रकारके अंक लिखे रहते हैं।

इस प्रतिके अंतमें लिखनेवालेका नाम और समयादिका निर्देशक उल्लेख कोई नहीं मिलता, इसलिये इसका ठीक समय ज्ञात नहीं हो सकता; तो भी इन सांकेतिक अक्षरोंके अवलोकनसे और प्रतिकी स्थितिको देखनेसे माहूम होता है कि यह भी प्रायः, वि० सं० १४०० के पूर्व-ही-की लिखी हुई होनी चाहिए। हमारे पासकी प्रतियोंमें, A के बाद, प्राचीनताकी दृष्टिसे इसका दूसरा स्थान है। इसके अन्तमें भी ग्रन्थकारकी प्रशस्ति विद्यमान है।

N संकेत—निर्णयसागर प्रेस द्वारा प्रकाशित, डॉ० हीरानन्द शालीकी उक्त मुद्रित आवृत्तिको हमने, निर्णयसागरके नाम पर N अक्षरसे संकेतित किया है। इसके उपरान्त, मुख्यतया ऊपर बतलाई हुई इन ४ पुरानी पोथियोंके आधार पर, प्रस्तुत आवृत्तिका संशोधन और संपादन किया गया है। इनके अतिरिक्त, पूनाके भाण्डारकर ओरिएण्टल रिसर्च इन्स्टीटयुटमें संरक्षित राजकीय ग्रन्थसंग्रहकी १ प्रति, तथा अहमदाबादके डेलाके उपाश्रयवाले जैन ग्रन्थमण्डारकी १ प्रति भी मंगवाई गई थी, किन्तु उनकी अनुपयोगिता देख कर, उनका कुछ उपयोग नहीं किया गया और इसलिये उनके कोई संकेत नहीं दिये गये। इस प्रकार इन ग्रन्थमण्डारोंमेंसे, हमें जो ये प्राचीन पोथियां प्राप्त हुईं और उनसे इस ग्रन्थके संपादनमें जो विशिष्ट सहायता प्राप्त हुई, इसलिये हम यहां पर इन प्रतियोंके प्रेषक सज्जनोंका हार्दिक आभार मानते हैं और तदर्थ अपनी कृतज्ञता प्रकट करते हैं।

*

यह प्रभावक चरित्र, एक बड़े महत्त्वका ऐतिहासिक ग्रन्थ है। विक्रमकी १ वीं शताब्दीसे लेकर १३ वीं शताब्दीके पूर्वभाग तकके, प्रायः साढ़े चारह सौ वर्षमें, होनेवाले जैन चैतान्वर संप्रदायके सबसे बड़े महान् प्रभावक, संरक्षक और शास्त्रकार आचार्योंके कार्य-कलाप और गुण-गौरवका इस ग्रन्थमें बहुत अच्छा संकलन किया गया है। ग्रन्थकारको अपने ग्रन्थके निर्माण करनेमें मुख्य प्रेरणा मिली है कलिकाळ सर्वज्ञ हेमचन्द्र सूरिकी कृतिसे। हेमचन्द्र सूरिने त्रिप-टिशलाकापुरुषचरित्रकी रचना की, और फिर उसके परिशिष्ट रूपमें, भगवान् महावीर देवके बाद होनेवाले वज्र-स्वामितकके आचार्योंके चरित्रका वर्णन करनेवाले स्वचिरावलिचरितके नामसे एक परिशिष्टपूर्वकी भी रचना की। हेमचन्द्र सूरिके इस परिशिष्टपूर्वको देख कर प्रभाचन्द्र कविको कल्पना हुई कि—जहाँसे हेमचन्द्र सूरिने पूर्वाचार्योंका चरित्रवर्णन बाकी छोड़ दिया है, वहाँसे प्रारंभ कर, यदि हेमचन्द्र सूरि तकके आचार्योंके चरित-वर्णनका एक ग्रन्थ बनाया जाय तो वह जैन इतिहासके दर्शनमें बड़ा उपयुक्त होगा। यह सोच कर कवि प्रभाचन्द्रने इस प्रभावक चरितकी रचना की; और कहना चाहिए कि उन्होंने अपने उद्देशमें संपूर्ण सफलता प्राप्त की। ग्रन्थकार कहते हैं कि—उन्होंने अपने ग्रन्थमें जो इतिवृत्त (इतिहास) का वर्णन किया है वह, कुछ तो प्राचीन ग्रन्थोंके आधार परसे लिया गया है और कुछ बहुमत विद्वान् मुनियोंके पाससे सुना गया है। इसमें प्रथित किया हुआ यह इतिवृत्त वितना विश्वस्त, वितना उपयुक्त और वितना निस्तृत है इसकी विशेष चर्चा तो इस ग्रन्थका जो हिन्दी भाषान्तर प्रकट किया जाएगा उसमें की जायगी।

इस ग्रन्थमें न केवल जैन आचार्योंका ही इतिवृत्त ग्रथित है, परंतु साथमें तत्कालीन अनेकों राजाओं, प्रधानों, विद्वानों, कवियों और अन्यान्य महा जनोके भी प्रसंगोपात्त कितने ही महत्त्वके उल्लेख और ऐतिहासिक तथ्य अन्तर्निहित हैं। चक्रवर्ती सम्राट् हर्षवर्द्धन, प्रतिहार सम्राट् आमराज (नागावलोक), विद्याविलासी परमार नृपति भोजदेव, चालुक्य चक्रवर्ती भीमदेव, सिद्धराज जयसिंह और परमार्हत राजर्षि कुमारपाल आदि कई इतिहासप्रसिद्ध राजाओं, एवं कविचक्रवर्ती भट्ट बाण, कविराज वाक्पति, महाकवि माघ, सिद्धसारस्वत धनपाल, कवीन्द्र श्रीपाल आदि भारतके साहित्य-सम्राटोंकी भी इसमें कितनीक विश्वस्त ऐतिह्य घटनाएं उल्लिखित हैं, जिनका सूचन अन्यत्र अप्राप्य है।

रचनाकी दृष्टिसे भी यह ग्रन्थ उच्च कोटिका है। इसकी भाषा प्रावाहिक हो कर प्रासादिक है। वर्णन सुसंवद्ध और सुपरिमित है। कहीं भी अतिशयोक्ति या असंभवोक्ति दृष्टिगोचर नहीं होती। महाकवि और प्रभावशाली धर्माचार्योंका ऐतिहासिक वर्णन करनेवाला इसकी कोटिका और कोई दूसरा ग्रन्थ समग्र संस्कृत साहित्यमें उपलब्ध नहीं है।

ॐ

जिस तरह प्रबन्धचिन्तामणिके वर्णनके साथ सम्बन्ध रखनेवाले अन्यान्य प्रकीर्ण प्रबन्धोंका संग्रहात्मक 'पुरातनप्रबन्धसंग्रह' नामका पूरकग्रन्थ, प्रबन्धचिन्तामणिके द्वितीय भागके रूपमें प्रकट किया गया है, वैसा ही इस 'प्रभावकचरित' के वर्णनके साथ संबन्ध रखनेवाले प्रकीर्णक प्रबन्धोंका भी एक पूरक ग्रन्थ, तैयार किया जा रहा है, जिसमें प्राकृत और संस्कृत भाषामें उपलब्ध ऐसे अनेकानेक प्राचीन चरितों—प्रबन्धोंका महत्त्वका संग्रह होगा।

इन चरितों—प्रबन्धोंके अवलोकनसे विद्वानोंको इस विषयकी बड़ी विशिष्ट बातें ज्ञात होंगीं कि जैन धर्मको जो यह रूप मिला है वह किन महान् विद्वान् और प्रभावशाली आचार्योंके कृतित्वका फल है। किस तरह जैन दर्शनको धीरे धीरे एक संघटित जनसंघ और धार्मिक समुदायका रूप मिला, किस तरह अन्यान्य धर्मके महापण्डितोंके साथ वाद-विवादकी प्रतिस्पर्द्धामें उतर कर जैन आचार्योंने अपने धर्मकी स्थिति और प्रतिष्ठा बढ़ाई, किस तरह जैन धर्मानुयायी स्वतंत्र जातियोंका और कुलोंका संगठन हुआ, किस तरह जैन तीर्थों और मन्दिरोंका निर्माण हुआ, किस तरह जैन वाङ्मयका ऐसा विशाल और अपूर्व विकास हुआ, किस तरह जैन धर्मके इतने संप्रदायों और गच्छोंका आविर्भाव हुआ और कैसे उनमें पक्ष-विपक्ष बने—इत्यादि विषयक, जैन धर्म और जैन समाजके क्रम-विकास या क्रम-परिवर्तनका सारभूत और तथ्यपूर्ण इतिहास इन प्रबन्धोंके अध्ययन-मननसे उत्तम प्रकार हो सकेगा।

कार्तिक शुक्ल १५, वि० सं० १९९७

भारतीय विद्याभवन,
आन्ध्रगिरि(आन्धेरी); बम्बई.

- जिन विजय

श्रीप्रभाचन्द्रसूरिविरचितं

प्रभावकचरितम् ।

[अथ प्रास्ताविकम् ।]

॥ ॐ नमः श्रुतदेवतायै* ॥

अर्हत्त्वं स्तुमो विश्वशासनोन्नतिकारकम् । यत्प्रसादेन पूर्वेऽपि महोदयपदं ययुः ॥ १ ॥
श्रीसर्वमङ्गलोद्गासी वृषकेतुरनङ्गभित् । शम्भुर्गणपतिस्तीर्थनाथ आद्यः पुनातु वः ॥ २ ॥
हरिणाङ्को न-भोगश्रीर्जनतापापहारकः । महाबलः प्रभुः शान्तिः पातु^१ चित्रं^२ ध्रुवस्थितिः ॥ ३ ॥
दशावतारो वः^३ पायात्^४ कमनीयाखनद्युतिः । किं श्रीपतिः प्रदीपः किं न तु श्रीपार्श्वतीर्थकृत् ॥ ४ ॥ 5
यद्गङ्गोन्नजश्चरन्^५ भव्यगोचरे पात्रपूरकः । श्रेयःपीयूषतः पातु वर्द्धमानः स गोपतिः^६ ॥ ५ ॥
सा पूर्वांगमिता गोदा^७ सुमनोऽर्च्यो^८ सरस्वती । बहुपादोदया न्यस्ता येन तं गौतमं^९ स्तुवे ॥ ६ ॥
सम्पत्तिः सत्पदार्यानां यत्प्रसादात् प्रजायते । जीवसखीवनी नौमि भारतीं च श्रियं च ताम् ॥ ७ ॥
यदत्तैकार्यरूपस्य वृद्धिः कोटिगुणा भवेत् । श्रीचन्द्रप्रभसूरीणां तेषां स्यामनृणः कथम् ॥ ८ ॥
सज्जनः स कथं^{१०} जिष्णुर्योऽलीकादरत्नपरः । परावर्णं गुणीकृत्य दोषोद्योगं^{११} दधाति न^{१२} ॥ ९ ॥ 10
असन्तः किमु न^{१३} स्तुत्याः स्तुत्यां येऽनादृताः परम् । दीपयन्ति कृताभ्यासाः^{१४} क्षूणवीक्षणतः^{१५} क्षणे ॥ १० ॥
कलो युगप्रधानः^{१६} श्रीहेमचन्द्रः प्रभुः^{१७} पुरा । श्रीशालाकानृणां वृत्तं प्रास्तावीनं नृपवोषकृत् ॥ ११ ॥
ध्रुवकेवलानां पण्णां दशपूर्ववृत्तामपि ।^{१८} आवज्रस्वामिवृत्तं च चरितानि व्यधत् सः ॥ १२ ॥
ध्यातवन्नाममन्त्रस्य प्रसादात् प्राप्तवासनः^{१९} । ऽजरोक्ष्यन्निव^{२०} हेमाद्रिं पादाभ्यां विश्वहास्यभूः^{२१} ॥ १३ ॥
श्रीचञ्जानुप्रवृत्तानां शासनोन्नतिकारिणाम् । प्र भा व क मुनीन्द्राणां वृत्तानि कियतामपि ॥ १४ ॥ 15
यद्दुष्टतमुनीरोम्भ्यः प्राम्गन्धेभ्यश्च कानिचित् । उपध्रुयेतिवृत्तानि वर्णयिष्ये कियन्त्यपि ॥ १५ ॥-विशेषकम् ।
श्रीदेवानन्दशैक्ष^{२२} श्रीकनकप्रभशिष्यराट् । श्रीप्रद्युम्नप्रभसूर्जोवाट् मन्थस्यास्यापि शुद्धिकृत् ॥ १६ ॥

* C ॐ नमः धीयुः; B ॐ नमो धीजिनाय । उपाध्यायधीमुनिसागरपरमपुरुषो नमः ।; N ॐ नमो भगवते धीपार्थनाथाय ।
1 B पातुभिः । 2 N युः । 3 N नः । † 'रम्य' इति B टिप्पणी । ‡ 'वाणी' इति B टि० । 4 C चरत् । 5 B गोपतिः ।
6 N नोदा । 7 B सुमनोर्च्यः । 8 C N विष्णुः । 9 A. दोषोद्योगं । 10 N नः । 11 N किमुनः । 12 B क्षणः ।
13 B ०तक्षनः । 14 N प्रधानः । 15 B प्रभुः । 16 N धीवन्नः । 17 C वासतः । † 'चरित्' इति B टि० ।
18 N आरेभः । 19 B ०म् । 20 B ०दिप्पः ।

श्रीवज्रो रक्षितः श्रीमानार्यनन्दिल इत्यपि ।

सूरिः श्रीकालकाचार्य^१-पादलिप्तप्रभुस्तथा ॥ १७ ॥

रुद्रदेवप्रभुः^२ सूरिः श्रमणसिंह इत्यपि ।

अथार्यखपुटः^३ सूरिर्महेन्द्रश्च प्रभावकः ॥ १८ ॥

५ सूरिर्विजयसिंहश्च जीवदेवमुनीश्वरः ।

वृद्धवादी सिद्धसेनो हरिभद्रप्रभुस्तथा ॥ १९ ॥

मल्लवादिप्रभुर्वर्णभट्टिः कोविदवासवः ।

श्रीमानतुंगसूरिः श्रीमानदेवो मुनीश्वरः ॥ २० ॥

सूरिश्च सिद्धव्याख्याता श्रीमान् वीरगणिः^४ प्रभुः ।

१० वादिवेतालविरुद्धः शान्तिसूरिः प्रभुस्तथा ॥ २१ ॥

श्रीमान् महेन्द्रसूरिः श्रीधनपालेन संगतः ।

सूराचार्यप्रभुः श्रीमान् कृतभोजसभाजयः ॥ २२ ॥

श्रीमानभयदेवश्च वीराचार्यः कवीश्वरः ।

देवसूरिर्गुरुः^५ श्रीमान् हेमचन्द्रप्रभुस्तथा ॥ २३ ॥—सप्तभिः कुलकम् ।

१५ मादृशोऽल्पमतिः कीदृगेतेषां गुणकीर्तने ।^६ कलध्वनिं सितास्वादे मूकोऽपि कुरुतेऽथवा ॥ २४ ॥

एतच्चरितशाखिभ्यः संमील्य सुमनश्चयम् । तद्वृत्तमालामुद्दामां^७ गुम्फिष्यामि गुरोर्गिरा ॥ २५ ॥

१. वज्रस्वामिचरितम् ।

- § १. निधिः सौभाग्यभाग्यस्य नाम यस्यादिमङ्गलम् । वज्रस्वामिबिभोः^१ पूर्वं वृत्तं तस्य मयोच्यते ॥ २६ ॥
 अस्त्यवन्तीति देहाः क्ष्मासरसीसरसीरुहम् । यद्गुणामारङ्गेण वद्धसख्ये रमा-गिरौ ॥ २७ ॥
 तत्र तुम्यवचनो नाम निवेशः क्लेशवर्जितः । अभूवन् यस्य वासाय नाकिनोऽप्यभिलाषुकाः ॥ २८ ॥
 तत्र श्रेष्ठी धनो नाम कामधुक-कल्पपादपौ । अमानमानयदानजितौ त्रिदिवमाशितौ ॥ २९ ॥ 5
 तस्वार्थिजनं दौःस्वित्यमुस्तोच्छेदमहाकिरिः* । पुत्रो धनगिरिर्नाम कामप्रतिमविप्रहः ॥ ३० ॥
 आवाल्यादप्यवाल्याभविचेकच्छेकमानसः । नाभिलाषी परिणये प्रणयेषु महात्मनाम् ॥ ३१ ॥
 धनपालाख्यया तत्र व्यवहारी महाधनः । यद्दक्ष्मीवीक्षणादक्ष्मीपतिराविश्वदम्बुधिम्^४ ॥ ३२ ॥
 तस्यायंसमितः^५ पुत्रः सुनन्दा च सुताऽभवत् । तयोः समागमसत्र लक्ष्मी-कौस्तुभयोरिव ॥ ३३ ॥
 सुनन्दां यौवनोद्भेदमेदुराङ्गीं विलोकयन् । चरं धनगिरिं दध्यौ तरिपता गुणगौरवात् ॥ ३४ ॥ 10
 तत्सुतः समितो^६ गेह्वासेऽपि यतिवद्धसन् । यायावरेषु भोगेषु वैराग्यं परमं दधौ ॥ ३५ ॥
 द्युतश्रीखण्डमलयगिरेः^७ सिंहगिरेः प्रभोः^८ । स दीक्षामग्रहीत् पार्थे पार्थे निर्द्युतिवेश्मनः ॥ ३६ ॥
 अन्यदा धनपालश्च प्रोचे धनगिरिं सुधीः । सागरस्वेष रेवाऽस्तु सुनन्दा ते परिग्रहे ॥ ३७ ॥
 स प्राह श्रावतत्रायं^९ भवतां भवचारके^{१०} । सुहृदां सहृदां^{११} किं स्याद् वन्धनं कर्तुमौचिती ॥ ३८ ॥
 प्रोवाच धनपालोऽपि पुरा श्रीऋषभप्रभुः^{१२} । "ऋणवद्भोगकर्मदं मुक्त्वा मुक्तो भवार्णवात् ॥ ३९ ॥ 15
 न चानुचितमेतत् वन्मानिन् ! मानय मद्भिरम् । मानसेऽतिविरकेऽपि मेने तत्प्रश्रयाद्यां सः ॥ ४० ॥
 वदुवाह शुभे लभे संलभे^{१३} सततोत्सवेः । अनासक्तः स विषयान् वुभुजे मर्त्यदुर्लभान् ॥ ४१ ॥
 स वैश्रमणजातीयसामानिकं^{१४} सुरोऽन्यदा । अष्टापदाद्रिशृङ्गे^{१५} यः प्रलयोधीन्द्रभूतिना ॥ ४२ ॥
 सुनन्दाद्दक्षिणसारेऽवतीर्णः स्वायुषः क्षये । प्राक्प्रेम्णा दत्तमुल्लस्रैस्वभ्रै^{१६} रहितो दृढम् ॥ ४३ ॥—युगम् ।
 ततो धनगिरिर्धन्यंमन्योऽवसरलाभतः । अपृच्छत् व्रते पत्नीं तृष्टां पुत्रावलम्बनान् ॥ ४४ ॥ 20
 जरद्रज्जुमिव प्रेमवन्धं छित्त्वा स सत्वरम् । तत्रायातस्य तत्पुण्यैः पार्थे सिंहगिरेर्यथौ ॥ ४५ ॥
 व्रतं तत्राददे लोचपूर्वं^{१७} सामाधिकोत्तरम् । दुस्तरं स तपस्तप्यमानोऽप्रीयत चानिशम् ॥ ४६ ॥
 § २. पूर्णे कालेऽन्यदाऽसुत सुनन्दा सुतमुत्तमम् । तेजोमी रत्नदीपानामपि सापल्यदुःखदम् ॥ ४७ ॥
 निजैः प्रवर्तितस्तत्र व्रजजन्मोत्सवो मुदा । यदीक्षणादनिमिषा द्युः स्वं^{१८} नाम सार्थकम् ॥ ४८ ॥
 अजल्पत् तत्र कोऽप्यस्य^{१९} प्रात्रानिष्यन्न चेत् पिता । महोऽधिकतरो हर्षस्ततोऽत्र समपत्स्यत् ॥ ४९ ॥ 25
 प्राच्यदेवभयहानान्धेन संक्षीय नन्दनः । दध्यावहो महापुण्यो मरिषिवा संयमग्रहान् ॥ ५० ॥
 गमापि भयनिस्त्राः संभवी संयमाद् यदि । अत्रोपायं व्यमृशश्च रोदनं गैशवोचितम् ॥ ५१ ॥
 अनेकोल्लापनरत्नान्देहसंवाहनादिभिः । गजाश्वकादिवीक्ष्णा^{२०} भिरपरैरपि कौतुकैः ॥ ५२ ॥
 भृशं प्रलोभ्यमानोऽपि न तस्यौ स क्षणं सुरम् । कथं वदति यो जामच्छेत्ते फेनवनित्रया ॥ ५३ ॥—युगम् ।
 दध्यौ मातापि सोमश्रीर्यत्स आष्यायको दृशाम् । यदुष्कैरपच्छेदप्रदस्तद्धि हुनोति माम् ॥ ५४ ॥ 30
 एवं जम्बुश्च पण्मासाः पद्मवर्षसतसनिभाः । तन्निवेशनमागाथ तदा सिंहगिरिर्युगः ॥ ५५ ॥

1 B *प्रभोः । 2 C *जित* । * 'सुवर' इति B टि० । 3 N प्रवनेन । 4 B *दम्बुषे । 5 C *तस्मिन् । 6 A B संमितो । 7 C *वदन् । 8 C *भिरि । 9 C प्रभो । 10 N *तरपाथो । 11 C भवत् । 12 A C सुहृदां । 13 A *क्षयमः । 14 N द्युः । * 'मल्लमहा' इति B टि० । 15 N च (सु) हा । 16 N तमानिष्ट* । 17 A *पदाद्रि । 18 C *स्ये । 19 N तानिष्ट* । 20 C सं । 21 A B प्रवति* । 22 N *विषीया* ।

तत्र गोचरचर्यायां विशन् धनगिरिर्मुनिः । गुरुणाऽऽदिदिशे पक्षिशब्दज्ञाननिमित्ततः ॥ ५६ ॥
 अद्य यद् द्रव्यमाप्नोषि सचित्ताचित्तमिश्रकम् । ग्राह्यमेव त्वया सर्वं तद्विचारं विना मुने ! ॥ ५७ ॥
 तथेति प्रतिपेदानस्तदार्यसमितान्वितः । सुनन्दासदनं पूर्वमेवागच्छदतुच्छधीः ॥ ५८ ॥
 तद्धर्मलाभश्रवणादुपायातः* सखीजनः । सुनन्दां प्राह देहि त्वं पुत्रं धनगिरेरिति ॥ ५९ ॥
 5 साऽपि निर्वेदिता वाढं पुत्रं संगृह्य वक्षसा । नत्वा जगाद् पुत्रेण रुदता खेदिताऽस्मि ते ॥ ६० ॥
 गृहाणैनं ततः स्वस्य पार्श्वे स्थापय चेत् सुखी । भवत्यसौ प्रमोदो मे भवत्वेतावतापि तत् ॥ ६१ ॥
 स्फुटं धनगिरिः^२ प्राह ग्रहीष्ये^३ नन्दनं निजम् । परं स्त्रियो वचः पंगुवन्न याति पदात्पदम् ॥ ६२ ॥
 क्रियन्तां^४ साक्षिणस्तत्र विवादहृतिहेतवे । अद्यप्रभृति पुत्रार्थे न जल्प्यं किमपि त्वया ॥ ६३ ॥
 अतिखिन्ना च साऽवादीदत्राऽऽर्यसमितो मुनिः । साक्षी सख्यश्च साक्षिण्यो भापे नाऽतः किमप्यहम् ॥ ६४ ॥
 10 ^५अजातवृजिनावन्धः^६ पात्रवन्धे नियोज्य तम् । विरतं रोदनात् तुष्टिपुष्टं संदर्श्य तत्पुरः ॥ ६५ ॥
 वहिःकृतान्तरारातिर्वहिर्गत्वा^७ गृहाङ्गणात् । भज्यमानभुजस्तस्य भारादागाद् गुरोः पुरः ॥ ६६ ॥—युग्मम् ।
 आयान्तं भुग्नमात्रां तं वीक्ष्य संमुखमाययुः । तद्वाहोः पात्रवन्धं च गुरवः स्वकरे व्यधुः ॥ ६७ ॥
 वज्रोपमं किमानीतं त्वयेदं मम हस्तयोः । भारकृन्मुमुचे^८ हस्तान्मयाऽसौ निजकासने ॥ ६८ ॥
 इत्युक्त्वा च समैक्षन्त गुरवस्तं शशिप्रभम् । साध्वास्वचन्द्रकान्तानां सुधास्रावनिवन्धनम् ॥ ६९ ॥
 15 गुरुश्च वज्र इत्याख्यां तस्य कृत्वा समर्पयत् । साध्वीपार्श्वार्च्छ्राविकाणां व्यहार्पीदन्यतस्ततः ॥ ७० ॥
 गुरुभक्त्याथ^९ तद्भाग्यसौभाग्याच्च वशीकृताः । धर्मिनार्यः क्षीरपाणमुख्यशुश्रूषणैः शिशुम् ॥ ७१ ॥
 प्रावर्धयन्निजापत्याधिकवात्सल्यकेलितः । साध्वीनामाश्रये^{१०} रात्रौ वस्त्रदोलाशयं मुदा ॥ ७२ ॥—युग्मम् ।
 तत्र स्थितो वितन्द्रः^{११} सन्नङ्गान्येकादशाप्यसौ । साध्वीभिर्गुण्यमानानि निशम्याधिजगाम^{१२} सः ॥ ७३ ॥
 ततो विशेषिताकारं तदीयपरिचर्यया । तत्रायाता सुनन्दापि तं निरीक्ष्य दधौ स्पृहाम् ॥ ७४ ॥
 20 प्रार्थयन्नाथ ताः साध्वीः^{१३} सुतं मे ददतेति सा । ऊचुस्ता वस्त्रपात्राभा गुरुस्थापनिका ह्यसौ ॥ ७५ ॥
 कथं शक्योऽर्पितुं वालस्तस्मादत्रस्थ एव सन् । लाल्यः परं गृहे नेयो न गुर्वनुमतिं विना ॥ ७६ ॥—युग्मम् ।
 § ३. अन्यदा गुरवः प्रापुस्तत्पुरं तज्जनन्यपि । नन्दनं प्रार्थयामास गृहिवत् पत्युरन्तिके ॥ ७७ ॥
 स च प्राह नृपादेश इव सन्मर्त्यवागिव । कन्याप्रदानमिव च महतामेकशो वचः ॥ ७८ ॥
 गृहीतमुक्तं जायेत नो वालपरिधानवत् । एवं विमृश^{१४} धर्मज्ञे ! नो वा सन्त्यत्र साक्षिणः ॥ ७९ ॥
 25 निर्विचाराग्रहा साऽप्यवलेपं न त्यजेद् यदा । संघप्रधानपुरुषैः पर्यच्छेदि^{१५} सुभाषितैः ॥ ८० ॥
 तत्राप्यमानयन्ती सा गता राज्ञः पुरस्तदा । यतयश्च समाहूताः संघेन सह भूभृता^{१६} ॥ ८१ ॥
 धर्माधिकरणायुक्तैः^{१७} पृष्टौ^{१८} पक्षावुभावपि । अङ्गीकारं तयोः श्रुत्वा विचारे मुमुहुश्च ते ॥ ८२ ॥
 एकत्र दुःप्रतीकारा माता पुत्रं प्रयाचति । अन्यत्र संघः श्रीतीर्थनाथैरपि निपेवितः ॥ ८३ ॥
 विचचार स्वयं राजा स्वरुच्या नन्दनो ह्ययम् । यत्पार्श्वे याति तस्यास्तु किं परैर्वहुभाषितैः ॥ ८४ ॥
 30 ततो माता^{१९} प्रथमतोऽनुज्ञाता तत्र भूभृता । क्रीडनैर्भक्ष्य^{१७} भोज्यैश्च मधुरैः सा न्यमंत्रयत् ॥ ८५ ॥
 सुते तथास्थिते राज्ञाऽनुज्ञातो जनको मुनिः । रजोहरणमुद्यम्य^{१८} जगादानपवादगीः^{१९} ॥ ८६ ॥

* 'पादोत्तिनिमिली धर्मलाभ' इति B टि० । 1 C N यत् । 2 B गिरि० । 3 B ग्रहीक्षे । 4 B क्रियतां । 5 C अजान० । 6 N वन्ध० । 7 A N वहिःकृत्वा । † 'त्रहता' इति B टि० । 8 B तस्मात्० । 9 C आदर्शे 'द्भाग्यसौगुरु भक्त्याथतग्याच्च' एतादृशो व्यस्ताक्षरः पाठः । 10 B 'माश्रिये । ‡ 'श्लोलीवन्ध' इति B टि० । § 'निद्रारहित' इति B टि० । ¶ 'पारंगतः' इति B टि० । 11 B साख्य । 12 A व्यमृशः B N विमृश्य । ॥ 'परीच्छवी' इति B टि० । 13 A भूभृताः । 14 N 'करणे युक्तैः' 15 B पृष्टौ । 16 A C मातुः । 17 B भक्ष० । 18 B N 'मुद्यम्य' । § 'मायारहित' इति B टि० ।

वत्स ! त्वं यदि तत्त्वज्ञः संयमाध्यवसायवान् । गृहाण तदिदं कर्मरजोहरणहेतवे ॥ ८७ ॥—युग्मम् ।
उल्लुङ्ग मृगवत् सोऽथ तदीयोत्सङ्गमागतः । जग्राह चमरामं तच्चारित्रघरणीभृतः^१ ॥ ८८ ॥
ततो जयजयारायो मङ्गलध्वनिपूर्वकम् । समस्ततूर्यनादोर्जिसज्जः^२ समजनि स्फुटः ॥ ८९ ॥

संघस्याचां तदाऽकार्षीद् राजा तद्गुरवस्ततः ।^३ स्वं स्वानं मुदिता जग्मुर्धर्मिन्नातपुरस्कृताः ॥ ९० ॥
दध्यौ सुनन्दा सौदर्य आर्यपुत्रः सुतोऽपि च । मदीया यतयोऽभूवंस्तन्ममापीति सांप्रतम् ॥ ९१ ॥ 5
त्रिवापिकोऽपि न स्तन्यं पयो वञ्जो^४ व्रतेच्छया । दीक्षित्वा^५ गुरुभिस्तेन तत्र मुक्तः समारुक्तः ॥ ९२ ॥

१४. अथाष्टवार्षिकं वञ्चं कृष्टा^६ साध्वीप्रतिश्रयात्^७ । श्रीसिंहगिरयोऽन्यत्र विजहुः सपरिच्छदाः ॥ ९३ ॥
तदा चाप्रतिवन्धने तेषां विहरतां सताम् । पर्वतासन्नमेदिन्यामीयांसमितिपूर्वकम् ॥ ९४ ॥
वञ्चप्राग्भवमित्रैश्च तं दृष्ट्वा जृम्भकामरैः । वैक्रियाऽऽविष्कृता^८ मेघमाला तस्य परीक्षणे ॥ ९५ ॥
कुंकरस्वरैः केकिकेकारावेण मिश्रितैः । तिलतन्दुलितो^९ नादः श्रुतिस्वाद्यसुधाऽभवत् ॥ ९६ ॥ 10
नीरेर्नद्विहृद्दामसंभवद्विर्निरंतरम् । प्लाविता भूस्तद्वैतघटितेव तदाऽभवत् ॥ ९७ ॥

विपुले तस्त्रिवांसस्ते गिरेरेकत्र कन्दरे । गुरवस्तोयजीवानां विराधनमनिच्छवः ॥ ९८ ॥
एवं घनाघने घोरे कथंचिद्विरते सति । उपोषिता अपि श्रेयस्तप्राप्ते मुनयोऽवसन् ॥ ९९ ॥
जगज्जीवनमोषेण^{१०} तदा सूरोऽपि शङ्कितः । रसावस्थापनाद् विश्वे बभूव^{११} प्रकटोदयः ॥ १०० ॥
आनीय धारिवेवारी जगतीपरिपूर्णात् । अवसन्ने च पर्जन्ये श्रमात् सुप्त^{१२} इवाध्वनौ ॥ १०१ ॥ 15
ततस्तच्चारुत्तेन^{१३} लेखैर्हृद्द्वेषशालिभिः । वाणिज्यकारकव्याजात् पारणाय न्यमन्त्रि सः ॥ १०२ ॥—युग्मम् ।

एषणात्रितये चोपयुक्तो मुक्तावनाहतः । तत्र वञ्जो ययौ प्राप्य गुरोरनुमार्तिं ततः ॥ १०३ ॥
द्रव्य-क्षेत्र-काल-भावैरुपयोगं ददौ च सः । द्रव्यं कृष्णाण्डपाकादि क्षेत्रं देशश्च मालवः ॥ १०४ ॥
कालो^{१४} श्रीभ्रमस्तथा भावे विचार्येऽनिमिषा अमी । अशुष्ट्रभूकमन्यासा अम्लानकुसुमसज्जः ॥ १०५ ॥
चारित्रिणां ततो देवपिण्डो नः^{१५} कल्पते^{१६} नहि^{१७} । निपिद्धा उपयोगेन तस्य हर्षं परं ययुः ॥ १०६ ॥ 20

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

तत्र च प्रकटीभूय प्राणमंस्तं मुनिं तदा । वञ्चं सङ्कततेजोभिर्भास्वरं भास्वदंशुवत् ॥ १०७ ॥
अन्यत्र विहरतश्चान्यदा श्रीभ्रमर्तुमध्यतः । प्राग्वदेव सुरास्तेऽमुं ऽधृतपूरैर्न्यमन्त्रयन् ॥ १०८ ॥
वञ्चे तत्रापि निर्व्यूडे विद्यां ते व्योमगामिनीम् । ददुर्न दुर्लभं किञ्चित् सद्भाषयानां हि वादसाम् ॥ १०९ ॥

१५. वाह्यभूमौ प्रयातेषु पूज्येष्वथ परेद्यवि । सदेवणोपयुक्तेषु गीतार्थेषु च गोचरम् ॥ ११० ॥ 25
अवकाशं च घाल्यस्य ददघालतस्तदा । सर्वेषामुपधीर्नाममाहं भूमौ निवेश्य च ॥ १११ ॥
वाचनां प्रददौ वञ्चः श्रुतस्कन्धव्रजस्य सः । प्रत्येकं गुरुवक्त्रेण कथितस्य महोद्यमात् ॥ ११२ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

श्रीमान् सिंहगिरिश्चात्रान्तरे वसतिसन्निधौ । आययौ गर्जितोर्जितं शब्दं तस्याशृणोष सः ॥ ११३ ॥
दध्यौ किं यतयः प्राताः स्वाध्यायैः पालयन्ति माम् । निश्चिन्त्यैकस्य वञ्चस्य शब्दं ते तोषतो वयुः ॥ ११४ ॥ 30
पुनर्दध्यावयं गच्छो घन्यो यत्रेदज्ञः शिशुः । क्षोभोऽस्य मा भूदित्युच्चैःस्वरं नैपेधिकीं^{१८} व्यधात् ॥ ११५ ॥

1 A °धरिणी° । 2 N °सवः । 3 N संस्थानं । 4 N रीक्षितो । 5 N कृत्वा । 6 B प्रतिधियात् । 7 B वैक्रियाद्विष्ट्वा ।
8 B °तन्दुलितो, C °तद्वृष्टितो । 9 A °पोषेण; C पोषेण । 10 B °वाक्प्र° । 11 B °स्तम् । * 'देवता' इति B टि० ।
12 A भीष्म । 13 B व । 14 N कल्पते । 15 B नहिः । † 'देव' इति B टि० । 16 N नैपेधिकं ।

- वज्रोऽपि तं गुरोर्ध्वानं श्रुत्वा लज्जाभयाकुलः । संनिवेश्य^१ यथास्थानं वेष्टिकाः^२ संमुखोऽभ्यगात्^३ ॥११६॥
 प्रतिलेख्य ततः पादौ प्रक्षाल्य^४ प्रासुकाम्भसा । पादोदकं ववन्दे च गुरुणा स मुदेक्षितः ॥ ११७ ॥
 वैयावृत्यादिषु लघोर्माऽवज्ञाऽस्य भवत्विति । ध्यात्वाऽऽहुर्गुरवः शिष्यान् विहारं कुर्महे वयम् ॥ ११८ ॥
 ततस्ते प्रोचुरस्माकं कः प्रदास्यति वाचनाम् । ते प्राहुर्वज्र एवात्र कृतार्थान् वः करिष्यति ॥ ११९ ॥
 5 तत् ते तथेति प्रत्यैच्छन् निर्विचारं गुरोर्वचः । ईदृक्स्वगुरुभक्तेभ्यः शिष्येभ्योऽस्तु नमोनमः ॥ १२० ॥
 प्रतिलेख्य निषद्यां च तस्यावक्राः प्रचक्रिरे । ततोऽसौ वाचनां दातुमारंभे यतिसंहतेः ॥ १२१ ॥
 *शास्त्राणामिति तात्पर्यमनायासेन सोऽभ्यधात् । सुखं यथाऽवगच्छन्ति ते मन्दधिपणा अपि ॥ १२२ ॥
 दिनैः कतिपयैरागात् सूरिरभ्युत्थितश्च तैः । तदुदन्तमपृच्छच्च सम्भूयोचुश्च ते ततः ॥ १२३ ॥
 पूज्यपादप्रसादेन सञ्जज्ञे वाचनासुखम् । अस्माकं वाचनाचार्यो वज्र एवास्तु तत्सदा ॥ १२४ ॥
 10 श्रुत्वेति गुरवः प्राहुर्मत्वेदं विहृतं मया । अस्य ज्ञापयितुं युष्मान् गुणगौरवमद्भुतम् ॥ १२५ ॥
 तपस्याविधिसंशुद्धवाचनापूर्वकं ततः । अधीतवान् मुनिर्वज्रो यावद् गुर्वागमागमम् ॥ १२६ ॥
 § ६. गत्वा दशपुरे वज्रमवन्त्यां प्रैपुरादृताः । अध्येतुं श्रुतशेषं श्रीभद्रगुप्तस्य सन्निधौ ॥ १२७ ॥
 स ययौ तत्र रात्रौ च पूर्वहिर्वासमातनोत् । गुरुश्च^५ स्वप्रमाचख्यौ निजशिष्याग्रतो मुदा ॥ १२८ ॥
 पात्रं मे पयसा पूर्णमतिथिः कोऽपि पीतवान् । दशपूर्व्याः समप्रायाः कोऽप्यध्येता समेष्यति ॥ १२९ ॥
 15 इत्येवं वदतस्तस्य वज्र आगात् पुरस्ततः । गुरुश्चाध्यापयामास श्रुतं स्वाधीतमाश्रुतम् ॥ १३० ॥
 श्रीभद्रगुप्तसूरिश्च तमध्याप्य पुनर्गुरोः । प्राहिणोत् सन्निधौ तस्यानुज्ञायै समयस्य सः ॥ १३१ ॥
 वज्रप्राग्जन्मसुहृदो ज्ञानाद् विज्ञाय ते सुराः । तस्याचार्यप्रतिष्ठायां चक्रुस्तसवमद्भुतम् ॥ १३२ ॥
 सर्वानुयोगानुज्ञां च प्रददुर्गुरवः शुभे । लभ्रे सर्वाहंतां तेजस्तत्त्वं तत्र न्यधुर्मुदा ॥ १३३ ॥
 § ७. गुरौ प्रायाद् दिवं प्राप्ते वज्रस्वामिप्रभुर्ययौ । पुरं पाटलिपुत्राख्यमुद्याने समवासरत् ॥ १३४ ॥
 20 अन्यदा स कुरूपः सन् धर्मं व्याख्यानयद् विभुः । गुणानुरूपं नो रूपमिति तत्र जनोऽवदत् ॥ १३५ ॥
 अन्येषुश्चारुरूपेण धर्माख्याने कृते सति । पुरश्चोभभयात् सूरिः कुरूपोऽभूज्जनोऽब्रवीत् ॥ १३६ ॥
 प्रागेव तद्गुणग्रामगानात् साध्वीभ्य आदृता । धनस्य श्रेष्ठिनः कन्या रुक्मिण्यत्रान्वरज्यत ॥ १३७ ॥
 वभाषे जनकं स्वीयं सत्यं मद्भाषितं शृणु । श्रीमद्वज्राय मां यच्छ शरणं मेऽन्यथाऽनलः ॥ १३८ ॥
 तदाग्रहात् ततः कोटिशतसंख्यधनैर्युताम् । सुतामादाय निर्ग्रन्थनाथाभ्यर्णे ययौ च सः ॥ १३९ ॥
 25 व्यजिज्ञपच्च नाथं त्वां नाथते मे सुता ह्यसौ । रूपयौवनसम्पन्ना तदेषा प्रतिगृह्यताम् ॥ १४० ॥
 यथेच्छदान-भोगाभ्यामधिकं जीवितावधि^६ । द्रविणं गृह्यतामेतत् पादौ प्रक्षालयामि ते ॥ १४१ ॥
 अथ श्रीवज्र आह स्म सरलस्त्वं वणिग्वरः । बद्धमिच्छसि दूरस्थान् स्वयं बद्धः परानपि ॥ १४२ ॥
 रेणुना रत्नराशिं त्वं कल्पवृक्षं तृणेन च । गर्त्ताकोलेन कुम्भीन्द्रं वायसेन सितच्छदम् ॥ १४३ ॥
 सौधं निपादगेहेन क्षारनीरेण चामृतम् । कुद्रव्यविषयास्वादात् तपो मे संजिहीर्षसि ॥ १४४ ॥—युग्मम् ।
 30 विपयाः कंवलोद्भासं दधत्यविकटोदयाः । सर्वं धनं^७ महाभोगैरन्यूनं चारकोपमम् ॥ १४५ ॥
 एषा^८ मग्यनुरक्ता चेच्छायावदनुगामिनी । मयाऽऽदृतं व्रतं धत्तां ज्ञानदर्शनसंयुतम् ॥ १४६ ॥
 श्रुत्वेति प्रतिबुद्धा^{१०} साऽभिलापगरले हृते^{११} । गृहीत्वा संयमं संयमिनीपार्श्वमशिश्रयत्^{१२} ॥ १४७ ॥

1 B संनिवेशा । 2 B वेष्टिका । 3 A व्यधात्; C ड्यगात् । 4 A C प्राशुका° । * B 'शास्त्रं तत्' इति B टि० ।
 † 'विचक्षणपणुं' इति B टि० । 5 A गुरुः श्वः । ‡ 'सुरिमंत्र दीधु' इति B टि० । 6 B °विधि । 7 B महामागै° । 8 B एष ।
 9 N मया वृतं; C मया व्रतं । 10 B °बद्धा । 11 A हृदे । 12 C °श्रियत् ।

महापरिज्ञाध्ययनाद् आचाराङ्गान्तरस्थितात् । श्रीवज्रेणोद्धृता विद्या तदा गगनगामिनी ॥ १४८ ॥

१८. अष्टष्टेरन्यदा तत्राभूद् दुर्भिक्षमतिक्षयम्¹ । सचराचरजीवानां कुर्वदुर्वीतलेऽधिकम् ॥ १४९ ॥

सीदन् संघः प्रभोः पार्थमाययौ रक्ष रक्ष नः । वदन्निति ततो वज्रप्रभुस्त्रिदधे हृदि ॥ १५० ॥

पटं विस्तार्य तत्रोपवेद्य संघं तदा मुदा । विद्ययाऽऽकाशगामिन्याऽचलद् व्योम्ना सुपर्वणत् ॥ १५१ ॥

तत्र शब्दातरो दूरं गतस्त्वृणगवेषणे । अन्वागतो वदन् दीनः² सोऽपि न्यस्तारि सूरिणा ॥ १५२ ॥ 5

आययौ मुखदेशस्थामचिरेण महापुरीम् । यौद्दशासनपक्षीयनृपलेकेरधिष्ठिताम् ॥ १५३ ॥

सुखं तिष्ठति संघे च सुभिक्षाद् राजसौख्यतः । सर्वपर्वोत्तमं पर्वोऽऽययौ पर्युपणाभिधम् ॥ १५४ ॥

राजा च प्रत्यनीकत्वात्³ कुसुमानि न्यपेययत् । संघो व्यजिज्ञापद् वज्रं जिनार्चाचिन्तयादितः ॥ १५५ ॥

उत्पत्य तत आकाशे काशसंकाशकीर्तिभृत् । माहेश्वर्या उपर्यागात्रगर्याः कोविदार्यमा ॥ १५६ ॥

आरामस्यः पितृमित्रमारात्मिकगुणाप्रणीः । वज्रं⁴ वक्रुलसिंहाख्यो वीक्ष्य नत्वा च संजगौ ॥ १५७ ॥ 10

किमप्यादिश मे नाथ ! कार्यं सुरितोऽवदत् । सुमनः सुमनोभिर्मे कार्यमार्य ! कुरुष्व तत् ॥ १५८ ॥

पृथ्वीव्यावृत्तिवेलयां प्राहाणाति निशम्य सः । ययौ देव्याः श्रियः पार्थं तं क्षुद्रहिमवद्गुरिर्म⁵ ॥ १५९ ॥

धर्मलाभाशिपाऽऽनन्द्य तां देवीं कार्यमादिशत् । ददौ सहस्रपत्रं सा देवार्चार्यं करस्थितम् ॥ १६० ॥

तदादाय प्रभुर्वज्रः पितृमित्रस्य सन्निधौ । आययौ विंशतिर्लक्षाः पुण्याणां तेन ढोकिताः ॥ १६१ ॥

विमाने⁶ वैक्रिये⁷ ताश्चावस्थाप्यागात्रिजे⁸ पुरे । जृम्भकैः कृतसङ्गीतोत्सवे गगनमण्डले ॥ १६२ ॥ 15

ध्वनस्तु देवतूर्येषु शब्दाद्वैते विजृम्भिते । तं तदूर्ध्वं समायान्तं दृष्ट्वा यौद्दश्वमत्कृताः ॥ १६३ ॥

ऊचुर्धर्मस्य माहात्म्यमहो नः शासने सुराः । आयान्ति पश्यतां तेषां ते ययुर्जिनमन्दिरे ॥ १६४ ॥

श्राद्धसंघः प्रमुदितः पूजां कृत्वा जिनेशितुः । तत्र धर्मदिने धर्ममश्रीपीद् वज्रसहसुरोः ॥ १६५ ॥

प्रातिहार्येण चानेन राजा तुष्टोऽभ्युपागमत् । प्रत्यवधि च वज्रेण यौद्दशासन्नधोमुखाः ॥ १६६ ॥

१९. विहरन्नन्यदा स्वामी प्रथयो दक्षिणापथम् । कुत्रचिच्छुद्रभूभागोद्यानेऽसौ समवासरत् ॥ १६७ ॥ 20

श्लेष्मरोगापानोदायानाययद् विश्वभेषजम् । उपयुक्तावरोषं⁹ च श्रवणेऽधारयत् ततः ॥ १६८ ॥

प्रत्युपेक्षणकाले¹⁰ तत् तत्रस्य चापराद्विके । मुखवक्रिकया¹¹ स्रस्यत् कर्णयोः प्रतिलेखने ॥ १६९ ॥

दध्यावायुहो¹² क्षीणं¹³ विस्मृतिर्यन्ममोदिता । पुनर्दुर्भिक्षमाप्तं च¹⁴ प्रागुक्तादधिकं ततः ॥ १७० ॥

वज्रसेनस्तदादिश्य¹⁵ वंशार्थं वज्रसूरिभिः । प्रहितः स शनैः प्रायात् कुंकुणान् विचवचणान्¹⁶ ॥ १७१ ॥

अलब्धभिक्षान् दुर्भिक्षाद् विद्यापिण्डेन भोजितान् । साधूनाह च¹⁷ भोग्योऽयं नित्यं द्वादशवत्सरीम् ॥ १७२ ॥ 25

मार्हां¹⁸ चानशनं ते च श्रुत्वा तत् प्रायमाविशन् । श्रीवज्रः कुत्रचिच्छेले साधुभिः सहितो ययौ ॥ १७३ ॥

मार्गं गच्छद्विरेकत्र प्राप्ते प्रालम्भि¹⁹ सूरिभिः । शिष्य एकः स तज्ज्ञात्वा वैराग्यं परमं दधौ ॥ १७४ ॥

दध्यौ च प्रोज्झ्य मामेते जग्मुर्जवत्वसाविति । निःसत्त्वोऽहं कथं दृष्टः प्रसुं नातुव्रजामि तत् ॥ १७५ ॥

ध्यात्वेति तत्रपापाणे पादपोपगमं व्यधात् । व्यलीयत मधूच्छिष्टमिव स²⁰ स्वरितस्तदा ॥ १७६ ॥

तद्विपत्तौ महे देवैः क्रियमाणे सुनीधरः । यतीनां पुरतोऽवादीच्छिशोः सत्त्वमिदं महत् ॥ १७७ ॥ 30

तच्छ्रुत्वा मुनयः सर्वे परं वैराग्यमादधुः । प्रशान्तविप्रहास्तस्युः स्वगिडलेपु पृथक् पृथक् ॥ १७८ ॥

प्रत्यनीका सुप्ति तत्रोपसर्गायोपतस्थपी । निशीथे दिवसं कृत्वा दधि तेषामढोकयत् ॥ १७९ ॥

1 B °नित्यं । 2 A दीनं । * 'दर्शनना श्रमक पणात्' इति B टि० । 3 N वज्रं च कुलं । 4 A B °नित्यं । 5 N विमानं । 6 N तार्थाः । † 'देवतानद् मलयवीनद्' इति B टि० । ‡ 'शेण छेदनात्' इति B टि० । § 'बावरवानी वेल्दं' इति B टि० । || 'पडिलेहण वेल्दं' इति B टि० । 7 A प्रस्यत्; C धस्यत् । 8 B क्षणं । 9 A प्रायुतां । 10 N तथादिश्यं । 11 A विचवचणान्; C विचवचणत् । 12 'च' नास्ति B । 13 C प्राप्तं । 14 N चानं । 15 B प्रालंम् । 16 A सत्तरत् ।

विज्ञायाप्रीतिकं तत्रान्यत्र शृङ्गेऽथ ते ययुः । मृत्युजीवितयोरेऽनाशंसास्तेषां सुराः किमु ॥ १८० ॥
यथायोगं च ते प्राणान् परित्यज्य सुरालयम् । श्रीवज्रोऽपि जगाम द्यामध्यामध्यानवैभवः¹ ॥ १८१ ॥
शक्रस्तत्राययौ पूर्वभवस्नेहेन तद्वयम् । ज्ञात्वा चतुर्दिशं स्वीयरथमावर्त्तताथ² सः ॥ १८२ ॥
गहनानि तरूणां च तत्रोन्मूल्य समां भुवम् । कृत्वा तत्र क्षणं तस्यौ सुपर्वश्रेणिसंभृतः ॥ १८३ ॥
5 ततःप्रभृति विख्यातो रथावर्त्ताख्यया गिरिः । असावचलतां याति ख्यातिर्या गुरुभिः कृता ॥ १८४ ॥
§ १०. वज्रसेनश्च सोपारं नाम पत्तनमभ्यगात्³ । जिनदत्तप्रियाऽस्त्यत्रेश्वरीत्याख्या चतुःसुता ॥ १८५ ॥
अक्षामगुरुशिक्षाढ्यः स तस्या मन्दिरे ययौ । चिन्तामणिमिवायान्तं दृष्ट्वा तं हर्षमाप सा ॥ १८६ ॥
प्राहाथ साहसं साधो ! ऽस्माभिरद्य विचिन्तितम्⁴ । स्थालीपाकोऽत्र लक्ष्णेण पूरितः 'कष्टकल्पनात् ॥ १८७ ॥
द्रव्यसंपदि सत्यामप्यन्नदौस्थ्यान्मृतिर्ध्रुवम् । ततोऽत्र पायसे पके निक्षेप्यं विषमं विषम् ॥ १८८ ॥—युगम् ।
10 तदत्रावसरे पूज्यदर्शनं पुण्यतोऽभवत् । कृतार्था⁵ सांप्रतं पारत्रिकं कार्यमिहादधे ॥ १८९ ॥
इत्याकर्ण्य मुनिः प्राह गुरुशिक्षाचमत्कृतः । धर्मशीले ! शृणु श्रीमद्वज्रस्वामिनिवेदितम् ॥ १९० ॥
स्थालीपाके किलैकत्र लक्षमूल्ये⁷ समीक्षिते । सुभिक्षं भावि सविपं पाकं मा कुरु तद्दृथा ॥ १९१ ॥
सापि प्राह प्रसादं नः कृत्वैतत् प्रतिगृह्यताम् । इत्युक्त्वा पात्रपूरेण प्रत्यलाभि तथा मुनिः ॥ १९२ ॥
एवं जाते⁸ च सन्ध्यायां वहित्राणि समाययुः । प्रशस्यशस्यपूर्णानि जलदेशान्तराध्वना ॥ १९३ ॥
15 सुभिक्षं तत्क्षणं जज्ञे ततः सा सपरिच्छदा । अचिन्तयदहो ! मृत्युरभविष्यदरीतितः ॥ १९४ ॥
जीवितव्यफलं किं न गृह्यते संयमग्रहात् । वज्रसेनमुनेः पार्श्वे⁹ जैनवीजस्य सद्गुरोः ॥ १९५ ॥
ध्यात्वेति सा सपुत्राऽथ¹⁰ व्रतं जग्राह साग्रहा¹¹ । नागेन्द्रो निर्वृतिश्चन्द्रः¹² श्रीमान् विद्याधरस्तथा ॥ १९६ ॥
अभूवस्ते किञ्चिद्दूनदशपूर्वविदस्ततः । चत्वारोऽपि जिनाधीशमतोद्धारधुरंधराः ॥ १९७ ॥
अद्यापि गच्छास्तत्रान्ना जयिनोऽवनिमण्डले । वर्तन्ते तत्र तीर्थे च मूर्तयोऽद्यापि सार्हणाः ॥ १९८ ॥

20 इति श्रीमद्वज्रप्रभुचरितमेतद्विषयदामपि स्तुत्यं तत्त्वं किमपि जिननाथोपनिषदाम् ।
श्रियां हेतुः सेतुर्भवजलधिनिस्तारविधये प्रदेयादानन्दं जयतु शशिसूर्यावधि यथा ॥ १९९ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः¹² श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीराम-लक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीवज्रवृत्ताभिधः

25 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽगमत् प्राक्तनः ॥ २०० ॥

मूर्तिः साष्टापदश्रीर्विमलगिरिरितिस्तारणः श्रीभरोयम्

दुःखार्त्तानामपापा किल मतिरसतां स्तम्भनश्च प्रभावः ।

चेतः स्यादुज्जयन्तस्थितिकृदनुपमं चारुरूपं यशस्तत्

श्रीमत्प्रद्युम्नसूरे ! स्वर्दुगुणविजयी तीर्थरूपस्त्वमेव ॥ १ ॥

30 ॥ *इति वज्रस्वामिप्रबंधः ॥

॥ ग्रंथाग्रं २०७ अक्षर ११ ॥

1 A द्यामध्यामध्यामवै°; C N द्यामध्यानवै° । 2 B तावसः । 3 B °मल्यगात् । 4 B चिन्तितं । 5 B काष्ट°; C नास्ति ।
6 N कृतार्थाः । 7 N मूले । 8 N जातेऽथ । 9 N जिन° । 10 A, B सपुत्रापि । 11 A साग्रहात् । 12 B प्रभ° ।
* A, C N आदर्शेषु नोपलभ्यत एषा पंक्तिः ।

२. आर्यरक्षितचरितम् ।

- § १. अर्च्यादव्याहृतं भव्यान् स श्रीमानार्यरक्षितः । समूलवातमाहन्ति धर्मो यस्यान्तरद्विपः^१ ॥ १ ॥
 पीयूषमिव यद्धृत्तमनिर्वाच्यं युचैरपि । वैचक्षण्यविलिप्तीं मे मतिः 'किं नु विमृश्यति ॥ २ ॥
 पुनस्तथापि वातापितापनस्य तमोऽन्वुद्येः । तस्य घृत्तं^२ स्यूतौ वाचं प्रणये प्रणयावधिः ॥ ३ ॥
 सदानन्दनवाहुल्यपरामृतयुसत्पुरम् । पुरं दशपुरं नामावन्तिकान्तैकसप्तकीं^३ ॥ ४ ॥ 5
 उदायनो निदानाथ इव नव्योऽफलङ्कभूः । अगम्यस्तमसोऽक्षीणकलोऽभूत्तत्र भूपतिः ॥ ५ ॥
 सौवस्त्रिकपदप्राप्तप्रतिष्ठोऽतिविशिष्टधीः । वर्णज्येष्ठः कुलश्रेष्ठः क्रियानिष्ठः कलानिधिः ॥ ६ ॥
 आसीच्छ्रीसोमदेवाख्यः शमितेष्वमितेष्वपि । यन्मन्त्रैः शत्रुवर्गेषु शृङ्गाराय चमूचयः ॥ ७ ॥—युग्मम् ।
 रुद्रसोमाभिधाऽस्याभूत् प्रिया प्रियवचःक्रमैः । संपूर्णदानैरार्थिभ्यः कृतदारिद्र्यविद्रवा ॥ ८ ॥
 सूर्याश्वयोरिव^४ यमौ तयोः पुत्रौ बभूवुतः । आर्यरक्षित इत्याद्यो द्वितीयः^५ फल्गुरक्षितः ॥ ९ ॥ 10
 पुरोहितेन तौ तेन साङ्गान् वेदान् प्रपाठितौ । आत्मजानां विनीतानां स्वामृद्धिं निहूर्तौ हि कः ॥ १० ॥
 अवृत्तः शास्त्रीयूपे विद्वानप्यार्यरक्षितः । पिपठीस्तद्विशेषं स प्रययौ पाटलीपुरम् ॥ ११ ॥
 अचिरेणापि कालेन स्फुरत्कुण्डलिनीघलः । वेदोपनिषदं गोप्यामप्यध्वैष्ट प्रकृष्टधीः ॥ १२ ॥
 अयोपाध्यायमाश्रच्छय व्याघ्रतः^६ स्वमुवं प्रति । आरूढवद् ययौ सोऽथाययौ परिसरे पुरः ॥ १३ ॥
 ज्ञातोदन्तेन राज्ञा स पितृविहापनादय । प्रावेशिं^७ गजमारुह्य संसुखागामिना स्वयम् ॥ १४ ॥ 15
 प्रधानकुलवृद्धाभ्यः सुलब्धाशीर्गृहे गृहे । अपराहे निजावाप्तप्राङ्गणं प्रागमत्ततः ॥ १५ ॥
 § २. रुद्रसोमा पुनस्तत्र श्रमणोपासिका तदा । विज्ञातजीवाजीवादिनवतत्त्वार्थवित्तरा^८ ॥ १६ ॥
 कृतसामायिका पुत्रमुक्तण्टाकुलितं चिरात् । इलातलमिलन्मौलं वीक्ष्यापि प्रणतं शृशम् ॥ १७ ॥
 अवर्द्धयत नाशीर्भिः सामायिकभिदाभिया ।
^९अतिप्रित्तस्ततः प्राह स धीमानार्यरक्षितः ॥ १८ ॥—त्रिभिविंशोपकम् । 20
 धिग् ! ममाधीतशास्त्रौघं बह्वप्यवकरप्रभम् । येन मे जननी नैव^{१०} परितोपमवापिता ॥ १९ ॥
 ध्यात्वेत्युवाच किं मातः ! परितोपो न तेऽभयत् । साह तुप्याम्यहं केन पाठेस्तेर्दुर्गतिप्रदैः ॥ २० ॥
 स प्राह चाविलम्बेन तदलं मे समादिश । येनाधीतेन ते त्रुष्टिः कार्यैरन्यैस्तु किं मम ॥ २१ ॥
 रोमाञ्चकञ्चुकोद्भेदमेदुराथ जनन्यपि । प्रधानं मन्यमाना स्वं पुत्रिणीनामवोचत ॥ २२ ॥
 अधीष्व ऽविष्वगुन्निद्राभद्रविद्रावणक्षमम् । दृष्टिवादं जिनोपज्ञमन्यै^{११} रक्षातसञ्ज्ञकम् ॥ २३ ॥ 25
 तमाकर्ण्य मुतो दृष्यो तावन्नामापि सुन्दरम् । दृष्टिवाद इदानीं तद्वचश्चं कार्यमेव मे ॥ २४ ॥
 समस्ततीर्थमूर्द्धन्ये मातर^{१२} ! मम समादिश । अध्यापकं तद्व्यासे यथाभ्यस्यामि तं हृतम् ॥ २५ ॥
 उवाच "रुद्रसोमापि वस्त ! ते विनयावने ! । अवतारणके यामि सावधानस्ततः शृणु ॥ २६ ॥
 जैनर्षयो महासत्त्वस्यास्त्रफात्रपतिप्रदाः । परमार्थस्थितस्यान्ताः सञ्ज्ञानकुलभूमयः ॥ २७ ॥
 अस्य प्रन्यस्य वेत्तारखोऽधुना खेजुवाटके । 30

सन्ति तोसलिपुत्राख्याः सूर्यो हानभूरयः ॥ २८ ॥—त्रिभिविंशोपकम् ।

1 'निरतं' इति B टि० । 2 A द्विपः । 3 A विलसो; C N वलितो । 4 A मतिः न वि०; C मतिः किं न वि० । 5 N वृत् । 6 N 'व्यक्ति' इति । 7 'चंद्रमूर्ध' इति B टि० । 7 B C द्वितीयः । 8 'न कीवद्' इति B टि० । 9 'पातु बलि' इति B टि० । 10 B प्रावेद्य । 11 B विद्याभारवा जीवर्दिनवभेदातिवित्तरा । 10 B इति० । 11 B देव । 12 'मोहनिद्रा' इति B टि० । 12 A 'महेर' । 13 C N मम मातः । 14 B गोमदश ।

पठाशठमते ! तेषां पार्श्वे ग्रन्थमिमं वरम् । यथा त्वदीयवृत्तेन कुक्षिर्मे शीतलीभवेत् ॥ २९ ॥

श्रुत्वैत्यहर्मुखे यामीत्युक्त्वा तद्भ्यानतत्परः । निशां निन्ये विनिद्रः सन् निरगाच्च वहिस्ततः ॥ ३० ॥

अर्द्धमार्गे पितुर्मित्रं संमुखोऽस्य द्विजोऽभवत् । इक्षोर्नवलताः सार्द्धाः स्कन्धे तद्धेतवे वहन् ॥ ३१ ॥

तेनाभिवादयन्नालिलिङ्गे प्रीत्याऽऽर्यरक्षितः । व्यावृत्त्यागच्छ गेहे त्वमित्युक्तश्चायमत्रवीत् ॥ ३२ ॥

5 मात्रादेशेन यात्वाऽहं समायास्यामि शीघ्रतः । पूज्यैर्गन्तव्यमावासे निजवन्धुप्रसत्तये ॥ ३३ ॥

इत्युक्त्वा सञ्चरन्निक्षुवाटाभिमुखमादृतः । दध्यौ मनस्यहो सम्यगस्माद् दृढनिमित्ततः ॥ ३४ ॥

अध्याया वा परिच्छेदा नव सार्द्धा मया ध्रुवम् । अस्य ग्रन्थस्य लप्स्यन्ते नाधिकं निश्चितं ह्यदः ॥ ३५ ॥

प्रातःसन्ध्याक्षणे तत्र मुनिः स्वाध्यायडम्बरैः । शब्दाद्वैतमयं शृण्वन्नाश्रयद्वारमाश्रयत् ॥ ३६ ॥

किं कर्तव्यजडस्तत्राजानन् जैनपरिश्रम(य?)म् । ढङ्करश्रावकं सूरिवन्दकं प्रैक्षदागतम् ॥ ३७ ॥

10 तत्पृष्ठस्थो ययौ सोऽपि विदधे वन्दनादिकम् । तद्वदेव महाप्राज्ञस्तादृशां किं हि दुष्करम् ॥ ३८ ॥

सर्वसाधुप्रणामानन्तरं श्रावकवन्दना^१ । अशिक्षितत्वात्कार्यनाख्यातं तुध्यते क्रियत् ॥ ३९ ॥

चिह्नेनानेन विज्ञाय नवं तं सूरयस्तदा । कुतो धर्मस्य संप्राप्तिरिति पप्रच्छुरादरात् ॥ ४० ॥

ढङ्करं दर्शयन्नस्मादेव धार्मिकपुङ्गवात् । इत्यूचिवांसमेकश्च मुनिर्लक्षयति स्म तम् ॥ ४१ ॥

आह कल्यदिने राज्ञा प्रावेश्येष महोत्सवात् । पुरोहितसुतः^२ श्राद्धारुद्रसोमाङ्गसंभवः ॥ ४२ ॥

15 चतुर्वेदी समस्ताद्यशुणस्थानभृतां वरः । असंभाव्यागमः कस्माद्वाऽऽयाञ्जायते न तत् ॥ ४३ ॥

अथार्थरक्षितः प्राह मातुरुक्तमनातुरः । आकर्ण्येति प्रभुर्दध्यौ तच्चरित्रचमत्कृतः ॥ ४४ ॥

कुलीन आस्तिको विप्रः कुलानुचितमार्दवः । संभाव्यसुकृताचारो जैनधर्मोचितो ह्ययम् ॥ ४५ ॥

उपयोगं श्रुते दत्त्वा पूर्वपाटोचितं च तम् । प्रभावकं भाविनं च श्रीमद्वज्रादनन्तरम् ॥ ४६ ॥

ध्यात्वा तं सूरयोऽवोचन् जैनप्रब्रज्यया विना ।

20 न दीयते दृष्टिवादो विधिः सर्वत्र सुन्दरः ॥ ४७ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

स प्राह प्राच्यसंस्कारा ममासन् न च^३ केशिनः । ततो जैनेन्द्रसंस्कारैरलंकुरुत मे वपुः ॥ ४८ ॥

परं किञ्चिच्च विज्ञाप्यमास्ते तदवधार्यताम् । मिथ्यामोहेन लोको हि सर्वो मय्यनुरागवान् ॥ ४९ ॥

राजापि ज्ञातवृत्तान्तो दीक्षामुत्सर्जयेदपि । अबुधस्वजनानां च ममकारो हि दुस्त्यजः ॥ ५० ॥

*शावरूपे निजे तस्मात् प्रसद्य मयि दीक्षिते ।

25 अन्यदेशे विहर्त्तव्यं मा भूच्छासनलाघवम् ॥ ५१ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

ओमित्युक्त्वा गुरुस्तस्य सार्वज्ञपरमाक्षरैः । अभिमन्त्र्याथ तन्मूर्ध्नि वासानक्षेपतोऽक्षिपत्^४ ॥ ५२ ॥

सामायिकव्रतोच्चारपूर्वं पूर्वाभिलापिणः । केशान् क्लेशानिवाशेषानपनिन्ये मुनीश्वरः ॥ ५३ ॥

ईशानकोणे^५ गार्हस्थ्यनेपथ्यं परिहाप्य^६ सः । परिधाप्य सिते वस्त्रे यतिवेपेण योजितः ॥ ५४ ॥

विहारं तत्क्षणात् ते च विदधुर्नगरान्तरे । व्यधायि^७ १० पुरतस्त्वार्यरक्षितो नवदीक्षितः ॥ ५५ ॥

30 § ३. अध्यापितः समूलाङ्गोपाङ्गादिग्रन्थमण्डलम् । तत्तत्पस्यया पूर्वाणि च कान्यपि सूरिभिः ॥ ५६ ॥

अधीतपूर्वां शाखाणि बुद्धपूर्वां हिताहितम् । विनीतपूर्वां स्वाचारं ज्ञातपूर्वां व्रतान्यभूत्^८ ॥ ५७ ॥

गुरवः शेषपूर्वाणां पाठायोज्जयिनीपुरि । तमार्यरक्षितं प्रैषुः श्रीवज्रस्वामिनोऽन्तिके ॥ ५८ ॥—युग्मम् ।

1 A °जल° । 2 C N वन्दनं । 3 C पुरोहितसुतश्राद्ध° । 4 C संभवो । 5 A C नव । * 'क्षिप्यरूप' इति B टि० ।
6 B वासानिक्षेपतोक्षपत् । 7 B °कृणे । 8 N परिहाय । 9 B विधायि; N विधाय । 10 C पुरस्ता° । † नोपलभ्यते पद्यमिदं
C आदर्शे ।

गीतार्थैर्मुनिभिः सत्रा तत्रागादार्यरक्षितः । श्रीभद्रगुप्तसूरीणामाश्रये^१ प्राविशत् तदा ॥ ५९ ॥
 आश्लिष्य स्नेहतः प्राहुः प्रत्यभिहाय ते च तम् । आर्यरक्षित ! कश्चित् भद्रं पूर्वाभिलाषुकं^१ ! ॥ ६० ॥
^१अभिसन्धिधर्मम् 'प्रायोपवेशनविधौ भवान् । नियामो भव तद्वेला कुलीनानामियं यतः ॥ ६१ ॥
 तथेति प्रतिपद्याथ तथा शुश्रूषत प्रमुम् । यथा जानाति नैवासातुदुयास्तमने रवेः ॥ ६२ ॥
 समाधौ परमे लीनोऽन्यदा प्रोवाच हर्षतः । क्षुत्तृदुह्मं न जानेऽहं वत्स ! त्वद्वरिवस्वया ॥ ६३ ॥ 5
 इहलोकेऽपि देवत्वं संप्राप्त इव तद्रसात् । गोप्यं किञ्चिच्छिक्षयिष्ये त्वां ततोऽवहितः शृणु ॥ ६४ ॥
 श्रीवज्रस्वामिपादान्ते त्वया पिपठिषामृता । भोक्तव्यं शयनीयं च नित्यं पृथगुपाश्रये ॥ ६५ ॥
 यतस्तदीयमण्डल्यामेककृत्वोऽपि योऽमुनक् । रात्रौ सुप्तश्च पार्थे यत् तस्य तेन सहालयः ॥ ६६ ॥
 प्रभावको भवानर्हच्छासनाम्भोधिर्कौस्तुभः ।

संघाधारश्च भावी तदुपदेशं करोतु मे ॥ ६७ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् । 10

इच्छामीति प्रमोहं शिरसि प्रणिधाय सः । ओमिति प्रतिपेदेऽतिविनीतानामियं स्थितिः ॥ ६८ ॥
 ५४. अथ श्रीभद्रगुप्तेऽस्मिन् कालधर्ममुपागते । सौनन्देयप्रभोः^२ पार्थे प्रचचालार्यरक्षितः ॥ ६९ ॥
 तदा च ददृशे स्वप्नः श्रीवज्रेणाप्यजल्पत । विनेयाग्रेऽद्य संपूर्णः पायसेन पतद्रहः ॥ ७० ॥
 पारितोऽतिथिनाऽऽगत्य किञ्चिच्छेषमवास्थितम् । तदेतस्य विचारोऽसौ चिन्तान्तर्घटते मम ॥ ७१ ॥—युगम् ।
 अद्य ब्राह्मोऽतिथिः कश्चिदागत्य मम संनिधौ । श्रुतं प्रहीप्यतेऽज्ञेपमल्पं स्वास्यति किञ्चन ॥ ७२ ॥ 15
 एवं वदत एवास्य समागादार्यरक्षितः । दृष्टो हि महता स्वप्नोऽवश्यं सद्यः फलेग्रहिः ॥ ७३ ॥
 अपूर्वमतिथिं दृष्ट्वाऽभ्युत्थाय स्वागतोन्नतः । नमस्कृर्वन्तमेनं च स प्रमुग्ध्याहरत् तदा ॥ ७४ ॥
 कौतुहलतोऽयं भावत्क आगमः ? , स ततोऽवदत् । श्रीमत्तोऽस्तिलपुत्राणामन्तिकादागमं प्रभो^३ ! ॥ ७५ ॥
 श्रुत्वेति स प्रमुः प्राह—किं भवानार्यरक्षितः । पूर्वशेषस्य पाठार्थमस्त्यार्थे इहाययौ ? ॥ ७६ ॥
 तत्रोपकरणं कुत्र पात्रसंस्कारादिकम् । तदानयातिथिनैस्त्वमद्य मा गौचरं चरेः ॥ ७७ ॥ 20
^१'भुक्त्वाऽत्रैव ततोऽध्यायं' प्रारभस्विति तद्भिरः^४ । श्रुत्वा स प्राह चाभ्यर्थि मया पृथगुपाश्रये ॥ ७८ ॥
 स्वापं मुक्तिं च तत्रैव कृत्वाध्येष्ये^{१०} तवान्तिके । श्रीवज्रः प्राह पार्थक्यस्थितैः कथमधीयते ॥ ७९ ॥
 अथार्यरक्षितोऽवोचद् भद्रगुप्तगुरोर्वचः । इदमित्युदिते वज्र उपायोगं ददौ श्रुते ॥ ८० ॥
 मुक्तौ स्वापे मया साधे दिष्टान्तोऽपि भवेत् सह । ततः समुचितं प्राहुः प्रभवस्तद्भवत्विवदम् ॥ ८१ ॥
 एनमध्यापयामासुलतः श्रीवज्रसूरयः । अर्द्धं दक्षमपूर्वस्य प्रारभे धोपितुं च सः ॥ ८२ ॥ 25
 अग्निं प्रन्ये दुरध्वेया भद्रकैर्दुर्गैर्गैर्गैः । पर्यायैर्दुर्वचैः शब्दैः सदृशैर्जविक्रवलिः ॥ ८३ ॥
 चतुर्विंशतिसंख्यानि जविकानि च सोऽपठत् ।

अधीयानस्य चायासोऽभवत् तस्याद्भुतः किल ॥ ८४ ॥—युगम् ।

५५. तत्रश्च^{११} रुद्रसोमपि तस्य माता व्यचिन्तयत् । अहो ममाविमर्शद्^{१२} रतुवापात् फलेग्रहिः ॥ ८५ ॥
 हृदयानन्दनो धीमान् नन्दनः शीलचन्दनः । आर्यरक्षितसंकाशो मयाऽप्रेष्यल्पमेधसा ॥ ८६ ॥ 30
 उद्योतं चिन्तयन्त्या मे तमिच्छं जातमद्भुतम् । तस्मादाहृतये तस्य प्रहेयः फल्गुरक्षितः ॥ ८७ ॥
 सोमदेवस्यया षष्टः श्रोत्रियः सरलोऽवदत् । त्वं यत्कृतप्रमाणा मे ततो यद् भाति^{१३} तत् कुरु ॥ ८८ ॥

1 B *माधिये । 2 C कश्चित् भद्र पूर्वाभिलाषुकं । 3 B N *लपुकः । * 'प्रातःकाल इकट्टु छद्' इति B टि' । 4 B *प्रवे-
 तन' । 5 B सौनन्देयः प्रमुः । 6 A प्रभोः । 7 C मुग्धा । 8 N *अध्यायमारभसे' ; A प्रारम्भे' । 9 C मद्भिरः । 10 B N
 *ध्येषे । 11 N इतय । 12 N *विमर्शो दुल्ल' । 13 B N यद्भाति ।

प्रजिघाय ततः सापि द्वैतीयकं^१ निजाङ्गजम् । वत्स ! गच्छ निजभ्रातुर्मम वाक्यं निवेदय ॥ ८९ ॥
 जनन्या वन्धुसंसर्गं मोहं च त्याजितो भवान् । परं वत्सलताबुद्धिर्जिनेन्द्रैरपि मानिता ॥ ९० ॥
 स्वमातुर्गर्भवासेऽपि श्रीवीरो भक्तिभूर्यतः । शीघ्रतस्तत् समागच्छ निजमास्यं प्रदर्शय ॥ ९१ ॥—युग्मम् ।
 तथा ममाप्यसौ मार्गो भवता यः समाश्रितः । तदनु त्वत्पितुः पुत्र-पुत्रीवर्गेऽप्यसौ पुनः ॥ ९२ ॥
 5 यदि न स्नेहबुद्धिः स्यात् ततोऽप्युपकृतौ मुदा । एककृत्वः समागच्छ कृतार्थत्वं प्रयच्छ मे ॥ ९३ ॥—युग्मम् ।
 आख्यायास्त्वमिदं गच्छ पथि देहे च यत्नवान् । त्वदीयस्य शरीरस्य वयं भाग्योपजीविनः ॥ ९४ ॥
 इत्याकर्ण्य वचो मातुर्नम्राङ्गः फल्गुरक्षितः ।

गत्वोपवन्धु कथयांचकार जननीवचः ॥ ९५ ॥—षड्विः कुलकम् ।

क ईदृशो^२ भवत्तुल्यः सोदराम्बासु वत्सलः । भवत्तातस्तु नहि मामाक्रोशेत् कुललज्जया ॥ ९६ ॥
 10 अतिस्वच्छं तदागच्छ वत्स ! स्वं दर्शयास्यकम् । त्वदर्शनामृतैस्त्वृप्ता वितृष्णा संभवामि यत् ॥ ९७ ॥
 रुद्रसोमाऽऽत्मनो माता संदिदेशेति मद्विरा ।

तस्मात् प्रसादमासाद्य गम्यतां मातृवत्सल ! ॥ ९८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

वन्धोः श्रुत्वा वचः प्राह वैराग्यादार्यरक्षितः । फल्गुरक्षित ! को मोहः संसारे शाश्वतेतरे ॥ ९९ ॥
 अस्तु वाध्ययनस्यान्तरायं कः कुरुते सुधीः । फल्गुना वल्गुना^४ कोऽपि परित्यक्तुं समीहते ॥ १०० ॥
 15 भवाञ्चेन्मयि सस्नेहस्तत्तिष्ठतु ममान्तिकम् । दीक्षां विना न च स्थातुं शक्यं तत् तां गृहाण भोः ! ॥ १०१ ॥
 स तथेति वदंस्तेन तत्क्षणं समदीक्ष्यत । श्रेयःकार्येषु को नाम विलम्बायोपतिष्ठते ॥ १०२ ॥

१६. जविकैर्धूर्णितो वाढं धीमानप्यार्यरक्षितः । श्रीमद्वज्रप्रभुं प्राह किमस्मादवशिष्यते ॥ १०३ ॥
 अधीष्व पृच्छया किं ते इत्युक्तः^५ पठति स्म सः । कियत्यपि गते काले पुनः पप्रच्छ तद्गुरुम् ॥ १०४ ॥
 ततः श्रीवज्र आचख्यौ सर्पपः पठितस्त्वया । मेरुरत्रावतिष्ठेत तन्ममैकं वचः शृणु ॥ १०५ ॥
 20 काञ्चिकेन कथं क्षीरं कर्पूरं लवणेन च । कुङ्कुमं च कुसुंभेन जातरूपं च गुञ्जया ॥ १०६ ॥
 उषया^६ वज्रखानिं च चन्दनं कनकद्रुणा । पूर्वाध्ययनमल्पेन स्वमोहेन^७ यदुज्जसि ॥ १०७ ॥
 ततः पठ श्रुताम्भोधेर्मध्यं^८ प्राप्तफलं यथा । सज्ज्ञानशक्तिरत्नौघं लभसे लिप्सया विना ॥ १०८ ॥
 इत्याकर्ण्य पठन्नुच्चैर्वासराणि कियन्त्यपि । अनुजेन पुनः प्रैरि स्वैरिण्याऽऽह्वानकृद्भिरा ॥ १०९ ॥
 आपप्रच्छे पुनः सूरिमायासितः पुनर्दृढम् । सम्बन्धिसंगमे स्वामिन् ! प्रहिणूत्कण्ठितं जनम् ॥ ११० ॥
 25 पाठाय पुनरायास्ये शीघ्रं तैः सह संगतः । इति श्रुत्वा श्रुते प्रादादुपयोगं पुनः प्रभुः ॥ १११ ॥
 अज्ञासीत् पुनरायातो मिलिष्यति न मे पुनः । मदायुपस्तनीयस्त्वादि^{*}यत्येवास्य योग्यता ॥ ११२ ॥
 तथा दशमपूर्वं च मन्येव स्थास्यति ध्रुवम् । तत् प्राह वत्स ! गच्छ त्वं मिथ्यादुःकृतमस्तु ते ॥ ११३ ॥
 यदासुष्यायणो मेधानिधिस्त्वं नेदृशोऽपरः । ततोऽभूदादरोऽस्माकमध्यापनविधौ तव ॥ ११४ ॥
 प्राप्तिरीदृक् क ते सन्तु पन्थानः शिवतातयः ।

30 श्रुत्वेत्यंही प्रभोर्नत्वा चचालात्मभुवं प्रति ॥ ११५ ॥—चतुर्भिः कुलकम् ।

अत्रण्डितप्रयाणैः स शुद्धसंयमयात्रया । सञ्चरन्नाययौ वन्धुसहितः पाटलीपुरम् ॥ ११६ ॥

श्रीमत्तोसल्लिपुत्राणां मिलितः परया मुदा । पूर्वाणां नवके सार्द्धे संगृहीती गुणोदधिः ॥ ११७ ॥

१७. तं च सूरिपदे न्यस्य गुरवोऽगुः परं भवम् । अथार्यरक्षिताचार्यः प्रायाद् दशपुरं पुरम् ॥ ११८ ॥

1 B C द्वैतीयकं । 2 C N ईदृशो । 3 B इति । 4 B N वल्गुनो । 5 N इत्युक्त्वा । 6 B N उषया । 7 B समोहेन ।
 8 A N प्राप्तः फलं । * 'सुष्यायु छद्' इति B टि० ।

अप्रेभूय निजावासमाययौ फल्गुरक्षितः । वद्धये वद्धये मातर ! गुरुस्तस्युत आगमत् ॥ ११९ ॥
 आस्वाय १'स्युंछनेऽगां ते वचनाय बलिः क्रिये । आर्यरक्षितनामा यः कुत्र कुत्र स पुत्रकः २ ॥ १२० ॥
 अस्मि ३'पुण्यवतीदृक्षा किं ४' यद् द्रक्ष्यामि तन्मुखम् । एवं वदन्त्या एवास्याः पुरोऽभूदार्यरक्षितः ॥ १२१ ॥
 जैनलिङ्गधरं तं चाऽऽप्रेक्ष्यमाणमथादरात् । रोमाञ्चकञ्चुकोद्भेदमेदुराभिगमाद्भुतम् ॥ १२२ ॥
 श्रोत्रियः सोमदेवोऽपि तत्रागात् संगमोत्सुकः । *दृढमाश्लिष्य च प्राह ६'स्वात्मजस्नेहमोहितः ॥ १२३ ॥ 5
 शीघ्रमागाः कथं वत्स ! त्वं प्रवेशोत्सवं विना । हुं ज्ञातं विरहात्तायाः स्वमातुर्मिलनोत्सुकः ॥ १२४ ॥
 इदानीमपि गच्छ त्वं बाह्योद्याने यथा नृपम् । विज्ञप्य नगरोत्साहोत्सवपूर्वं प्रवेशये ॥ १२५ ॥
 ततः श्रमणवेपं च परित्यज्य पुनर्गृहे । द्वितीयाश्रममन्यप्रः ७'पालयस्व ८'कृतालयः ॥ १२६ ॥
 यायजूककुलोत्पन्नाः ९'सुरागस्था कनी मया । रूपयौवनसंपन्ना चिन्तिताऽप्रे तवोचिता ॥ १२७ ॥
 श्रौतेन विधिना तां त्वं विवहस्व महोत्सवैः । १०'यथा त्वज्जननी कौतुकानां स्वादं लभेत च ११ ॥ १२८ ॥ 10
 द्रविणोपार्जने चिन्ता कापि कार्या त्यया १०'नहि । आसप्तमकुलापूर्णं नृपपूज्यस्य मे धनम् ॥ १२९ ॥
 अङ्गीकृते गृहोद्वारे भवता भवतानवम् ।

दृष्टवन्तो ११' वयं दध्मो घानप्रस्थाश्रमे मनः १२ ॥ १३० ॥—अष्टभिः कुलकम् ।

अथात्मभूर्मुनिः प्राह तात ! त्वं मोहवातकी । वाहीक इव शास्त्राणां भारं वहसि दुर्धरम् ॥ १३१ ॥
 मवे भवे पिता माता भ्राता जामिः प्रिया सुता । तिरश्चामपि जायन्ते हर्षस्तद्वेतुरत्र कः ॥ १३२ ॥ 15
 १३'राजप्रसादतः को हि गर्वो भृत्यतयार्जितात् । द्रव्ये हि पुनरास्था का बहूपद्रवविद्वृते ॥ १३३ ॥
 दुष्प्रापं मर्त्यजन्मेदं रत्नवद् गृहमोहतः । नश्वरावकरप्रायाद् हारयेत् १४' हि कः सुधीः ॥ १३४ ॥
 तत् परीक्ष्य समुत्सृज्य प्रमज्ज्याऽऽप्ताऽर्हती मया । मुक्त्वा न पुनरादास्ये भोगान् भोगीशभोगवत् ॥ १३५ ॥
 दृष्टिवाद्दोऽपि नो पूर्णः पठितस्तत् कथं पितः ! । अवतिष्ठेऽभ्युपगमः १५'सत्यपुंसां हि दुस्त्यजः ॥ १३६ ॥
 भवतां मयि चेन्मोहः सर्वाणि प्रमज्जन्तु तत् । 20

अप्रेणापि सिता मुक्ता पिचोपद्रवहारिणी ॥ १३७ ॥—सप्तभिः कुलकम्

उवाच सोमदेवोऽपि सांप्रतं मम सांप्रतम् । त्वदीयं स्वकुलीनं १६'चाऽऽचरितुं दुश्चरं तपः ॥ १३८ ॥
 त्वन्माता न १७' पुनः पुत्री-जामाह-शिशुपालनैः । मोहवीचिं भवान्भोधिं कथं तरति मूढधीः ॥ १३९ ॥
 १८. अथार्यरक्षितो दध्मो यदि मिथ्यात्वमन्दिरम् । तातः कथंचिद् गुप्येत शुष्येत च तपोभरैः ॥ १४० ॥
 तदन्वा दृढसम्यक्त्वचञ्चक्राकरावनिः । बुद्धैव यत्प्रभावान्मे मोक्षाध्वा प्रकटोऽभवत् ॥ १४१ ॥ 25
 रुद्रसोमामयोवाच विचारय वचः पितुः । दुर्धोषां १८' मन्यते यस्त्यां १९'त्वं तु ज्ञानमहानिधिः २०' ॥ १४२ ॥
 त्वदादेशाद् दृष्टिवाद् पठतो मे भवोदधेः । निस्तितीर्षा स्थिता २१'चित्ते श्रीवज्रः प्रापि च प्रभुः ॥ १४३ ॥
 श्रीसुनन्दा कठौ धन्या या वञ्चं सुपुत्रे सुतम् । त्वां ततोऽप्यधिकं मन्ये मातर २२' ! गुणत एकतः ॥ १४४ ॥
 ददे तयाऽऽर्जवात् २३' पूर्वं पुत्रो २४' रोदनस्त्रियया । पितुर्मुनेः पुनश्चक्रे विवाद्दत्तनिमित्तकः ॥ १४५ ॥
 श्रीमत्तोसल्लिपुत्राणां पाठावार्पिं त्यया २५'त्वहम् । उत्तितारयिपामन्तर्ध्यात्वा संसारनीरधेः ॥ १४६ ॥ 30

1 N स्युंछने । 2 A पुत्रक । 3 C N अस्मिन् । 4 A किंचिद् । * C आदर्शे पठित एष श्लोकार्थः । 5 B स्वात्मजः । 6 C मय्ययः । 7 C कृतालयः । † 'मत्वा कुलीन' इति B टि० । 8 A यया । 9 B यः । 10 N नहि लया । 11 A C दृष्टवन्तो । 12 N मतम् । 13 B रजः । 14 N प्रायाद्भारक्षेण हि । 15 N यत् । 16 N चावर्तितं । 17 N तु । 18 N दुर्धोष्यां । 19 B C N सं । 20 B C N निधिः । 21 A स्थिते । 22 B सत्वर । 23 'सुययण्ड' इति B टि० । 24 N पुत्रं । 25 A तयाप्यर्धं ।

- प्राप्तः^१ श्रीवज्रपादान्तमपुण्यैरतिदुर्लभम् । अधीतपूर्वपूर्वाङ्गः पुनरागां त्वदन्तिके ॥ १४७ ॥
 सपरीवारया तस्मात् स्वकीयोपक्रमात् त्वया । व्रतान्महांगतः पारं प्राप्यं भवमरोर्ध्रुवम् ॥ १४८ ॥
 पुरोहितप्रिया प्राह वदति स्म ऋजुर्द्विजः । आर्या व्यग्रा कुटुम्बस्य नैषा व्रतभरक्षमा ॥ १४९ ॥
 शीघ्रं दीक्षस्व मां पूर्वं परिवारोऽपि यो मयि । ^२निविडस्नेहभूः सोऽपि मामनु प्रव्रजिष्यति ॥ १५० ॥
- 5 अथार्यैरक्षितस्तातमाहाम्वाया वचः श्रुतम् । इह लोके भवांस्तीर्थं तत् त्वदुक्तं करोम्यहम् ॥ १५१ ॥
 उपतस्थे च दीक्षायामहंपूर्विकया तदा । श्रोत्रियस्य परीवारः स्नेहादेवेतरेतराम् ॥ १५२ ॥
 अपनीय ततस्तेषां केशपालीमनालयः । सामायिकं ददौ यौगपद्येन प्रणिधानतः ॥ १५३ ॥
- १९ वेपः स्थविरकल्पस्य ^३सर्वैस्तैर्निर्विचारतः । जगृहे जीर्णभावात्तु सोमदेवस्तदाऽवदत् ॥ १५४ ॥
 वत्स ! ^४कच्छाभिसंबद्धं ममास्तु परिधानकम् । नम्रैः शक्यं किमु स्थातुं स्वीयात्मजसुतापुरः ॥ १५५ ॥
- 10 इत्याकर्ष्य गुरुर्दध्यौ दुष्करं चिन्त्यमस्त्यदः । अथवाऽस्तु समाचारमादाप्योऽयं शनैः शनैः ॥ १५६ ॥
 आहाथ मम तातस्याभिप्रायः परिपूर्यताम् । स च प्राह गुरुस्तेऽहं स्वाभिप्रेतं^५ वदामि तत् ॥ १५७ ॥
 उपानहौ मम स्यातां तथा करकपात्रिका । छत्रिकाऽथोपवीतं च यथा कुर्वे तव व्रतम् ॥ १५८ ॥
 पादयोः शिरसस्तापस्तथा^६ न स्यात् तथा शुचिः । भवाम्यूढं यदाजन्म तत् त्यक्तुं हि ^७न शक्यते ॥ १५९ ॥
 अनिपिद्धानुमत्यानुमेने सूरिस्तदाग्रहम्^८ । स्वाध्यायं तु^९ स्वयं शिक्षयन्ति स्म पितरं स्वकम् ॥ १६० ॥
- 15 श्राद्धानां शावरूपाणि गुरुणां शिक्षयाऽन्यदा । चैत्येषु गच्छतः साधून् प्रणामायोपतस्थिरे ॥ १६१ ॥
 सर्वानपि प्रणंस्यामो मुक्त्वा छत्रधरं मुनिम् । उपाश्रयागतोऽपृच्छदवन्धः किमहं सुत^{१०} ! ॥ १६२ ॥
 तात^{११} ! किमेवं वन्धः स्यान्मुञ्च छत्रं तथापि हि । पटं शिरसि देयास्त्वमुष्णताप उपस्थिते ॥ १६३ ॥
 एवं भवत्विति प्राह वृद्धः स्नेहात् सुतप्रभोः । इत्थं स त्याजितो वाग्भिस्तेनालुं^{१२} पादुके अपि ॥ १६४ ॥
 अनुष्णक्षणवाहोर्वीगामिन् ! मुक्तपरिग्रह^{१३} ! । उपवीतेन किं वाह्यजनप्रत्यायकेन ते ॥ १६५ ॥
- 20 इति को वा न जानाति यद् वयं द्विजसत्तमाः । एवं शनैः स गार्हस्थ्यवेषं संत्याजितस्तदा ॥ १६६ ॥
 पूर्वरीत्याऽन्यदा बालाः ^{१४}परिधानकृतेऽवदन् । स ब्रह्मतेजसाऽऽदीप्तस्तदाह पृथुकान् प्रति ॥ १६७ ॥
 नम्रो न स्यामहं यूयं मा वन्दध्वं सपूर्वजाः । स्वर्गोऽपि सोऽथ मा भूयाद् यो भावी भवदर्चनात् ॥ १६८ ॥
 अन्यदाऽनशनात् साधौ परलोकमुपस्थिते । संज्ञिता मुनयो देहोत्सर्गाय प्रभुणा दृढम् ॥ १६९ ॥
 गीतार्था यतयस्तत्र क्षमाश्रमणपूर्वकम् । अहंप्रथमिकां चक्रुस्तत्तनूद्रहने तदा ॥ १७० ॥
- 25 कोपाभासाद् गुरुः प्राह पुण्यं युष्माभिरेव तत् । उपार्जनीयमन्यूनं न तु नः स्वजनव्रजैः ॥ १७१ ॥
 श्रुत्वेति जनकः प्राह यदि पुण्यं महद् भवेत् । अहं वहे, प्रभुः प्राह भवत्वेवं पुनः शृणु ॥ १७२ ॥
 उपसर्गा भवन्त्यस्मिन्नुह्यमाने ततो निजम् । किं तातमनुमन्येऽहमस्मिन् दुष्करकर्मणि ॥ १७३ ॥
 उपसर्गैर्यदि क्षुभ्येत् तन्नः ^{१५}स्यादपमङ्गलम् । विज्ञायेत्युचितं य तत् तद् विधेहि समाधिना ॥ १७४ ॥
 वहिष्याम्येव^{१६} किमहं निःसन्वो दुर्वलोऽथवा । एतेभ्यो मामकीना तन्न कार्या काप्यनिर्वृतिः ॥ १७५ ॥
- 30 पुरा प्रत्यहसंवातो वेदमन्त्रैर्मया हतः । समस्तस्यापि राज्यस्य राष्ट्रस्य नृपतेस्तथा ॥ १७६ ॥
 ततः संवोदुरस्यांशे^{१७} शवं^{१८} शवरथस्थितम् । आचक्रुर्पुर्निवसनं शिशवः पूर्वशिक्षिताः ॥ १७७ ॥
 अन्तर्दूनोऽप्यसौ पुत्रप्रत्यहभयतो न तत् । अमुञ्चन् तत उत्सृज्य स्थण्डिले ^{१९}ववले रयात् ॥ १७८ ॥

1 A प्राप्तः । 2 B C निविडः । 3 A B C सर्वैस्तैः । 4 B कच्छादि° । 5 N प्रायं । 6 N यथा । 7 A नहि ।
 8 A प्रहः । 9 A B च । 10 N पुनः । 11 A B N तातः । 12 N नालं; A B नाल् । 13 A प्रहः ।
 14 A धाने । 15 B स्यादपि । 16 B N वहिष्या° । 17 A स्यांके; B स्यान्ते । 18 A B शिवं । 19 N च वले ।

गुरुणाऽऽप्रच्छि किं नम्रस्तात्^१ ! 'सोऽप्युत्तरं ददौ । उपसर्गः समुत्तस्यौ त्वद्वचो 'हानृतं नहि ॥ १७९ ॥
 स न्यपेधि मया दाह्यादेवंवादिनि तत्र च । श्वाटकं पृथुलं दीर्घं गृह्णेत्यथ तेऽवदन् ॥ १८० ॥
 तदाकर्ण्य पिता प्राह द्रष्टव्यं द्रष्टमेव यत् । को नः परिग्रहस्तस्मान् नाग्र्यमेवात्स्वतः परम् ॥ १८१ ॥
 एवं प्रायः प्रपञ्चैश्चावलेपान् पर्यहापयन् । गुरवो न तु भेद्वेषेऽस्य मनः शक्ता नियोजितुम् ॥ १८२ ॥
 एवं *त्वयकरं^४ नायं लजति प्रमुणापि च । अनेकज्ञ उपायैस्तैः सुपरिच्छेदितोऽपि^५ सन् ॥ १८३ ॥ 5
 कदाचिदायुः क्षीयितास्माकं तन्निस्तरिष्यति । कथं जरन्नसौ तस्माद् भिक्षां ग्राह्यः कथंचन^६ ॥ १८४ ॥
 ध्यात्वेति शिक्षयन्ति स्म रहस्ते मुनिपुङ्गवान् । मण्डल्यां^७ नास्य दातव्य आहारो भोज्यमेककैः ॥ १८५ ॥
 अरुच्यमपि चित्तस्य तथा ते प्रतिपेदिरे । तेभ्यो^८ गुरुवचःश्रद्धानिष्टेभ्योऽस्तु नमो नमः ॥ १८६ ॥
 विहारं चक्रुरन्यत्रान्यदा ते गुरवो वहिः । मण्डल्यां यतयो न न्यमन्नयन्त जरन्मुनिम् ॥ १८७ ॥
 ब्रह्मे गुरव आजग्मुरायं^९ च समभाषयन्^{१०} । ततः प्रमन्युराहासौ श्रूयतां सुत ! मद्बचः ॥ १८८ ॥ 10
 दिनानि चेद् बहूनि त्वमवासास्यो वहिर्भुवि । अकालेऽपि तदा प्राणान् पर्यत्साक्ष्यमहं ध्रुवम् ॥ १८९ ॥
 मुनयोऽमी त्वदादिष्टा अपि वार्तां न मामकाम् । वहन्ति हेतोर्नो वेद्मि तन्न कस्याप्यहं प्रभो^{११} ! ॥ १९० ॥
 ततस्ते कृतकक्रोधाद् विनेयान्चिरे चिरम् । तातः कथं भवद्भिर्न भोजनेन निमज्जितः ॥ १९१ ॥
 ते प्राहुः पूज्यपादेभ्यो विना नः शून्यचेतसाम् । क्षूणं †पतितमेवैतत् क्षन्तव्यं वालचेष्टितम् ॥ १९२ ॥
 श्रुत्वेति तद्वचः प्राहुः सूरयः श्रूयतां पितः ! । न विधेया परस्वादा मूलहेतुः पराभवे ॥ १९३ ॥ 15
 वयं त्वदुचिताहारान्वेषणाव स्वयं नतु । यास्यामः कीदृशोऽमीपां पाटो व्रीडावहः ‡ स्फुटम् ॥ १९४ ॥
 इत्युक्त्वा स्वयमुत्थायादाव चाथ स्वपात्रकम् । चेलुस्तावच्च वर्षीयानाहुः साहसवद् वचः ॥ १९५ ॥
 अहमेव प्रयास्यामि भिक्षायै किं मयि स्थिते । वत्स^{१२} ! गच्छपतिस्त्वं हि मिश्रुभिक्षां भ्रमिष्यसि ॥ १९६ ॥
 इत्युक्त्वा मंक्षुः^{१३} सोत्साहः^{१४} प्रतिपिडोऽपि सूरिभिः । सपात्रः संचचालासौ प्राप्तश्चेभ्यस्य मन्दिरम् ॥ १९७ ॥
 अपद्वारा प्रविष्टोऽसौ भिक्षाशिक्षास्वनिष्ठितः । मूलद्वारा कथं नागा गृहिणेत्युदितस्ततः ॥ १९८ ॥ 20
 आयातीह^{१५} शुभा लक्ष्मीरपद्वाराऽपि धार्मिक^{१६} ! । श्रुत्वेति स गृही दध्थौ वृद्धस्तत्कालधीरयम् ॥ १९९ ॥
 द्वात्रिंशन्मोदकांस्तेन तुष्टेन प्रतिलाभितः । आगल्योपाश्रये सूरैः^{१७} पुरध्यालोचयत् ततः ॥ २०० ॥
 गुरुणा प्रथमे लाभे शकुनोऽत्र विचारितः । द्वात्रिंशत्संख्यया शिष्या भविष्यन्ति ममानुतः ॥ २०१ ॥
 अपृच्छच्च पुनस्तात् ! यदा राजकुलाद् धनम् । लब्धा ततो मुक्तदोषं ददध्वं कस्य भावतः ॥ २०२ ॥
 आर्योऽप्याह गुणोदमश्रोत्रियेभ्यः प्रदीयते । †सत्पात्रेभ्यो यतो दत्ता लक्ष्मीः सुकृतभूर्भवेत् ॥ २०३ ॥ 25
 प्रधानाः साधवोऽस्मच्च वैवाय्वृचयादिसद्गुणैः । अमीपां देहि तत् तात ! जन्म खं सफलं कुरु ॥ २०४ ॥
 बालग्लानादिसाधूनामानीतं चेन्मयादानम् । उपकारि भवेदेपां किं न लब्धं मयात्र तत् ॥ २०५ ॥
 एवं वदन्नसौ वृद्धो भिक्षायामादरं वहन् । परमाराध्यतां प्रातो गच्छे दानैकशुद्धधीः ॥ २०६ ॥
 § १०. तत्र गच्छे त्रयः^{१८} पुण्यमित्राः § सुग्रामतेजसः । स्वप्रज्ञाहातदाज्ञार्थाः सन्ति सन्तोपभूमयः ॥ २०७ ॥
 घृतपूर्वस्त्रेषु पूर्वो चक्रपूर्वो द्वितीयकः । सुधीर्दुर्धलिकापूर्वः^{१९} पुण्यमित्रसृष्टीयकः ॥ २०८ ॥ 30

1 N तानः । 2 C यो । 3 C नावृतं कश्चित् ; A नावृतं महि । * 'उकर' इति B टि० । 4 B 'करघ्रायं' । 5 A 'परि-
 च्छेदतो' । 6 A C नः । 7 N मण्डल्या । 8 N ततो । 9 B 'रायं' च । 10 C 'भाषयन्' । 11 C प्रभोः । † 'वयंयु पठित'
 इति B टि० । ‡ 'लम्बाहीन' इति B टि० । § 'दृढ मोक्षित' इति B टि० । 12 A वच्छ । † 'दीर्घं नास्यामि' इति B टि० ।
 13 A B तोरवाहः ; N तोरवाहः । 14 B आर्यारीह । 15 B धार्मिकः ; C धार्मिकं । 16 C सूरिः ।
 † † पात्रे स्वामी गुणे रागी भोगी परत्रनेः राह । साश्रे बोद्धा रणे बोद्धा पुरयः पंचलक्षणः ॥ १ ॥ इति B टिप्पणी ।
 17 A त्रयः । § 'दं वरीषा वेत्तिद् एद्' इति B टि० । 18 A 'पूर्व' ।

- तत्राद्यपुष्यमित्रस्य लब्धिरासीच्चतुर्विधा । द्रव्यतः क्षेत्रतश्चापि कालतो भावतस्तथा ॥ २०९ ॥
 द्रव्यतो घृतमेव स्यात् क्षेत्रतोऽवन्तिमण्डलम् । ज्येष्ठापादे कालतस्तु भावतोऽथ निगद्यते ॥ २१० ॥
 दुर्गता ब्राह्मणी पद्भिर्मसैः प्रसवधर्मिणी । तद्भर्तेति विमृश्याज्यं भिक्षित्वा^१ संचये दधौ ॥ २११ ॥
 ततः सा प्रसवे चाद्यश्वीने क्षुद्राधितं द्विजम् । तद् घृतं याचमानं तं रुणद्धयन्यनिराशया ॥ २१२ ॥
 5 स मुनिश्चेदर्थयेत दत्ते तदपि^२ सा मुदा । यावद्गच्छोपयोग्यं^३ स्यात् *तावदाप्रोति भावतः ॥ २१३ ॥
 वस्त्रादिपुष्यमित्रस्य प्रेक्ष्यते^४ लक्षणं त्विदम् । द्रव्यतो लभते वस्त्रं क्षेत्रतो मथुरापुरि^५ ॥ २१४ ॥
 वर्षा-शिशिरहेमन्ते कालतो भावतस्त्विदम् । तस्य लब्धिविशेषोऽयं क्षयोपशमसंभवः ॥ २१५ ॥
 अनाथा महिला कापि^६ कार्पासोच्चयमूल्यतः । तूलं संपिण्ड्य^७ कर्तित्वा वानकर्मकृतां गृहे ॥ २१६ ॥
 कर्म कृत्वा वेतनेनां पटं तेभ्यः †प्रवाययेत् । शाटकं विपटा^८ तेनार्थिता तमपि यच्छति ॥ २१७ ॥
 10 दुर्बलः पुष्यमित्रोऽपि यथालब्धं घृतं घनम् । भुनक्ति स्वेच्छयाऽभीक्ष्णं पाठाभ्यासात् तु दुर्बलः ॥ २१८ ॥
 स मनीषाविशेषेण गृहीतनवपूर्वकः । समभ्यस्यत्यहोरात्रं^९ मा विस्मार्पन्मम श्रुतम् ॥ २१९ ॥
 सनाभयो दशपुरे तस्य तिष्ठन्ति विश्रुताः § । सौगतोपासकास्ते च सूरिपार्श्वे समाययुः ॥ २२० ॥
 ऊचुर्यौष्माकधर्मेऽस्मिन् ध्यानं नास्ति स चावदत् । ध्यानमस्माकमस्तीह यत् तत् तेषां न विद्यते ॥ २२१ ॥
 भावत्कः पुष्यमित्रोऽयं ध्यानेनैवास्ति दुर्बलः । ते प्राहुर्मथुराहाराभावः कार्याय सत्रते ॥ २२२ ॥
 15 गुरुः प्रोवाच वृद्धानां प्रसादेन घृतप्लुतम् । भुंक्ते यथेच्छं सततं गुणनेन त्वयं कृशः ॥ २२३ ॥
 कुतो वः स्नेहसंपत्तिरित्युक्ते गुरुरुत्तरम् । प्रादाद् घृतं पुष्यमित्रः समानयति तद् घनम् ॥ २२४ ॥
 अथ न प्रत्ययो वस्तत्रयतामुं निजे गृहे । दिनानि कतिचिच्चास्य स्निग्धाहारं प्रयच्छत ॥ २२५ ॥
 स्वयं ज्ञास्यथ सद्भावं दौर्बल्यहेतुमप्यथ । तैराहूतोऽप्यनुज्ञातो गुरुभिस्तद्ब्रुहं ययौ ॥ २२६ ॥
 पोष्यमाणो वराहारैरप्यसौ कृशतां भजेत् । अहर्निशमधीयानो रसास्वादं न वुध्यते ॥ २२७ ॥
 20 स्वजना^{१०} व्यमृशन्नस्य भुक्तं भस्मनि होमवत् । ददुर्बहुतरं ते च ततोऽप्यस्य न किञ्चन ॥ २२८ ॥
 प्रेक्षिरे व्यतिरेकं ते प्रान्ताहारप्रदायिनः । †न्यपेधयन्नध्ययने पुरावस्थाङ्गभागभूत् ॥ २२९ ॥
 प्रतीतास्तेन संवोधि^{११} प्राप्यन्त स्वजना निजाः । पुनरागाद् गुरुपान्ते शान्ते चेतसि सुस्थितः ॥ २३० ॥

§ ११. तत्र गच्छे च चत्वारः प्राज्ञा मुनिमतल्लिकाः ।

दुर्बलः पुष्यमित्रोऽथ विन्ध्याख्यः^{१२} फल्गुरक्षितः ॥ २३१ ॥

- 25 गोष्ठामाहिलनामा च जितौशनसचेतनः । तेषां विन्धयोऽथ मेधावी गुरुन् विज्ञपयत्यदः ॥ २३२ ॥
 महत्यामनुयोगस्य मण्डल्यां॥ पाठघोषतः ।

स्खलति श्रुतपाठो मे पृथग्मे कथ्यतां ततः ॥ २३३ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

- सूरिराह स्वयमहं व्याख्यामि भवतः पुरः । †व्याख्यानमण्डलीं तूलङ्गयामि महतीं कथम् ॥ २३४ ॥
 तस्मात् ते वाचनाचार्यो दुर्बलः पुष्यमित्रकः । महामतिरुपाध्यायोऽधीष्व शीघ्रं तदग्रतः ॥ २३५ ॥
 30 एवं कृते^{१४} दिनैः कैश्चित्स विन्ध्याध्यापको^{१५} गुरुन् । कृतांजलि^{१६} रहोऽवादीत् प्रभो ! शृणुत मद्बचः ॥ २३६ ॥
 अहं वाचनया व्यग्रः स्वाधीतं विस्मरामि यत् । गुणने भङ्गपातेन तत् खिन्नः किं करोम्यहम् ॥ २३७ ॥

1 N भक्षित्वा । 2 N समुदा; C समुदा । 3 A °वत्सोपयोग्यं । * 'वृत्तपर्यन्तै' इति B टि० । 4 C लवणं । 5 N पुरी ।
 6 B C कर्पासो । 7 A संपीण्ड्य । † 'मूल्य' इति B टि० । ‡ 'निष्पन्नं' इति B टि० । 8 A विपटा । 9 B °भ्यस्यत्यतो वादं ।
 § 'विक्षात्' इति B टि० । 10 B विमृशन्न । † एष उत्तरार्द्धः पतितः C आदर्शे । 11 B N संवोधं । 12 B विन्ध्याक्षः ।
 ॥ 'भगवानी मांडलिइ' इति B टि० । 13 A व्याख्यानं । 14 B दिने । 15 B विन्धोऽध्यापको । 16 C 'जलिरवो' ।

यदा स्वकगृहे प्रैपि पूज्यैर्गुणनवारणात् । तत्कृतात् स्वलितं किञ्चित् तदाऽधीतं पुरापि यत् ॥ २३८ ॥
यद्यतः परमेतस्य वाचनां दापयिष्यथ । ततो मे नवमं पूर्वं विस्मरिष्यत्संशयम् ॥ २३९ ॥
श्रुत्वेत्यचिन्तयत् सूरिरीदृग् मेघानिधिर्यदि । विस्मरत्यागमं तर्हि कोऽन्यस्तं धारयिष्यति ॥ २४० ॥
ततश्चतुर्विधः कारोऽनुयोगोऽतः परं मया । ततोऽङ्गोपाङ्गमूलाख्यग्रन्थच्छेदकृतागमः ॥ २४१ ॥
अयं चरणकरणानुयोगः परिकीर्तितः । उत्तराध्ययनाद्यस्तु सम्यग्धर्मकथापरः ॥ २४२ ॥ 5
सूर्यप्रज्ञप्तिमुख्यस्तु गणितस्य निगद्यते ।

द्रव्यस्य दृष्टिवादोऽनुयोगाश्चत्वार इदृशः ॥ २४३ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

विन्ध्यायामिति सूत्रस्य व्यवसायसूरिभिः कृता । पुरा चैकत्र सूत्रेऽभूदनुयोगचतुष्टयम् ॥ २४४ ॥

१२. अन्यदा मथुरापुर्यामार्यरक्षितसूरयः । तस्या भूमेर^१धिष्ठातृव्यन्तरेखाश्रयेऽवसन् ॥ २४५ ॥
इतश्चास्ति विदेहेषु श्रीसीमंघरतीर्यकृतः । तदुपाख्यं ययौ शत्रोऽश्रौपीद व्याख्यां च तन्मनाः ॥ २४६ ॥ 10
निगोदाख्यानमाख्यायक केवली तस्य तत्त्वतः^२ । इन्द्रः पमच्छ भरते कोऽन्यस्तेषां विचारकृतः ॥ २४७ ॥
अथाहन् प्राह मथुरानगर्यामार्यरक्षितः । निगोदान् मद्ददाचष्टे ततोऽसौ विसयं ययौ ॥ २४८ ॥
प्रतीतोऽपि च चित्रार्थं वृद्धशास्त्ररूपभृत् । आययौ गुरुपादवे स शीघ्रं हस्तौ च धूनयन् ॥ २४९ ॥
काशप्रसूनसंकाशकेशो यद्विभ्रिताङ्गकः । सश्वासप्रसरो विष्वगलक्ष्मज्जुर्जलप्लवः ॥ २५० ॥—युग्मम् ।
एवंरूपः स पमच्छ निगोदानां विचारणाम्^३ । यथावस्यं गुरुव्याख्यात् सोऽथ तेन चमत्कृतः ॥ २५१ ॥ 15
जिज्ञासुज्ञानमाहात्म्यं पमच्छ निजजीवितम् । ततः श्रुतोपयोगेन व्यचिन्तयदिदं गुरुः ॥ २५२ ॥
वदायुर्दिवसैः पक्षैर्मासैः संवत्सरैरपि । तेषां शतैः सहस्रैश्चायुतैरपि न मीयते ॥ २५३ ॥
लक्षाभिः कोटिभिः पूर्वंः पत्यैः पत्यशतैरपि । तद्वक्षकोटिभिर्नैव सागरेणापि नान्तभृत् ॥ २५४ ॥—युग्मम् ।
सागरोपमयुग्मे च पूर्णं ज्ञाते तदायुषि । भवान् सौधर्मसुत्रामा परीक्षां किं न ईक्षसे ॥ २५५ ॥
प्रकाशयथ निजं रूपं मनुष्यप्रेक्षणक्षमम् । यथावृत्ते समाख्याते शकः^४ स्थाने निजेऽचलत् ॥ २५६ ॥ 20
प्रतीक्षणैर्ऽर्थिते किञ्चिद् यावद् यतिसमागमम् । रूपद्विदर्शनेः साधुनिदानेन न्यपेद्यत् ॥ २५७ ॥
तथापि किञ्चिदापेहि चिह्नमित्यथ सोऽतनोत् । वेदम तद्विपरीतद्वाः प्रययौ त्रिदिवं ततः ॥ २५८ ॥
आयते मुनिभिर्द्वारेऽनाप्ते गुरुद्वैरयत् । विपरीतपथा याथा जग्मुस्ते चातिविसिताः^५ ॥ २५९ ॥
संभ्रमात् किं किमित्यूचियांसस्ते बोधितास्तदा । गुरुभिर्गोत्रभिद्वृत्तं^६ याथावध्यात्रिवेदितम् ॥ २६० ॥
देवेन्द्रादर्शनात् खिन्ना इव किञ्चित् तदाऽवदन् । मन्दभाग्यैः कथं नाम दृश्यन्ते वासवा नरैः ॥ २६१ ॥ 25

१३. अथो विजहुरन्यत्र प्रभवो मथुरां पुनः । आगतो नास्तिवादी च तं गोष्ठामाहिलोऽजयत् ॥ २६२ ॥
असौ तत्रैव संघेन^७ चतुर्मासी व्यधाप्यत । चादलच्छियुतसाहक्य केनावस्थाप्यते नहि ॥ २६३ ॥
आर्यरक्षितसूरिश्च व्यमृशत् कः पदोचितः । दुर्बलः पुष्यमित्रोऽयं तद्विचारे समागमत् ॥ २६४ ॥
सूरीणां निजवर्गीया व्यमृशन् फल्गुरक्षितम् । गच्छाधिपत्ये तं गोष्ठामाहिलं चात्र मोहत् ॥ २६५ ॥
कुम्भत्रितयमानाय तत्राचार्यैः सुशूरितम् । निष्पावतेलसर्विर्भिरथ तथ विरेचितम् ॥ २६६ ॥ 30
बलाः सघेऽपि निर्यातास्तैलीमपत् पुनः स्थितम् । घृतं च घहुसंलभं पश्यतेमासुदाहृतिम्^८ ॥ २६७ ॥
दुर्बलेऽयं मुनो जज्ञे शतशिम्बिककुम्भवत् । घन्यौ^९ तैलकुट्टीपम्यो मातुले^{१०} घृतकुम्भवत् ॥ २६८ ॥

1 A स्या । 2 A 'रतिशत' । 3 A तत्त्वतः । 4 B C N विचारणम् । 5 A B ज्ञाते पूर्णं । 6 A B चक्रस्थाने ।
7 B प्रतिधिषे । 8 N विदृशताः । * 'इन्द्रं' इति B टि० । 9 A चातु० । 10 B 'दाहवं' । † 'बला इति B टि० ।
11 B घन्यो ।

तन्मत्पदेऽयमेवास्तु प्रतीष्टं तैर्गुरोर्वचः । ततो न्यवेशयन् तत्र परमाक्षरमार्हतम् ॥ २६९ ॥

ततो गुरुभिरादिष्टं दुर्बलस्य नवप्रभोः । मदीयमातुल-भ्रात्रोर्वल्यं मद्वत् पितुश्च मे ॥ २७० ॥

यत्तयोऽन्येऽपि गच्छस्था गुरुभिः पितृसोदरौ । तावशिष्यन्त साध्यश्च वचोभिर्मधुरैस्तदा ॥ २७१ ॥

यूयं मयीव वर्तध्वं मत्तोऽपि विनयाधिकाः । अस्मिन् यतो व्रताचारे स्मृते वा विस्मृतेऽपि वा ॥ २७२ ॥

5 अकृते वा कृते वापि तत्सर्वं ममृपे मया । पुनरेप^१ नवत्वेनाकृतेक्षणमवाप्स्यति ॥ २७३ ॥—युग्मम् ।

ततोऽस्यापतितं वाक्यं कार्यमेव सदोद्यतैः^२ । आमृत्यु पादमूलं च न मोक्तव्यममुष्य भो ! ॥ २७४ ॥

एवं गच्छव्यवस्था तैरार्यैरक्षितसूरिभिः । विहिता प्रान्तकाले त्वनशनं प्रत्यपादि च ॥ २७५ ॥

निर्यामिताश्च गीतार्थैर्देवीं भुवमुपाययुः । पृथक्करणतः सर्वानुयोगस्यानुवर्तकाः ॥ २७६ ॥—युग्मम् ।

§ १४. श्रीपुष्यमित्रसूरिश्च गच्छं वर्तयते ततः । गुरुतोऽभ्यधिकां चास्य समाधिमुदपादयत्^३ ॥ २७७ ॥

10 स गोष्ठामाहिलस्तत्र यथाविप्रतिपत्तिभूः । निहवः सप्तमो जज्ञे ज्ञेयं शास्त्रान्तराद्धि तत् ॥ २७८ ॥

इत्यार्यरक्षितविभोर्विशदं चरित्रं चित्रं जगत्रितयपावनगाङ्गवारि ।

विद्वज्जनश्रवणकुण्डलतां प्रयातमापुष्पदन्तरुचि नन्दतु वन्दनीयम् ॥ २७९ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

15 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ सोमर्षिसूनोः कथा

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो द्वितीयोऽगमत् ॥ २८० ॥

॥ ग्रन्थाग्रं २८५, अक्षर ११ ॥ उभयं ४९२ अक्षर २२ ॥ छ ॥

३. श्रीआर्यनन्दिलचरितम् ।

५१. आर्यरक्षितवंशीयः स श्रीमानार्यनन्दिलः । संसारारण्यनिर्वाहसार्थवाहः पुनातु वः ॥ १ ॥
 क आर्यनन्दिलस्वामिगुणवर्णन ईक्षिता । अष्टौ कुलानि नागानां यदाक्षां शिरसा दधुः ॥ २ ॥
 यत्प्रसादेन वैरोट्या क्षमाया उपदेशतः । नागेन्द्रदयिता जज्ञे नाममन्त्राद् विपापहा ॥ ३ ॥
 किञ्चित् प्रसौमि तद्दृचं गुरुणा गुरुणादृतः । प्रसादेन मृगाङ्गस्यो मृगः किं नाश्रुते नमः ॥ ४ ॥ 5
 अस्ति स्वस्तिनिधिः श्रीमत् पद्मिनीखण्डपत्तनम् । मण्डितं सारकासारैः पद्मिनीखण्डमण्डितैः ॥ ५ ॥
 तत्र *वित्रासिताशेषशत्रुपक्षः क्षमापतिः । पद्मप्रभाभिधः पद्मासन्न पद्मनिभाननः ॥ ६ ॥
 तस्य पद्मावती कान्ता कान्ताशतशिरोमणिः । यया देहश्रिया जिये कान्ता स्वर्गपतेरपि ॥ ७ ॥
 तत्रामात्रश्रियां पात्रं श्रेष्टी श्रेष्ठकुलानिधिः । अर्थिचातकपायोदः^१ पद्मदत्तोऽस्ति विश्रुतः ॥ ८ ॥
 तस्य पद्मयशा नाम बलभाऽस्ति रतिप्रभा । पुत्रः सुव्रामपुत्रामरूपः पद्माभिधस्त्वयोः ॥ ९ ॥ 10
 कलाकलापसंपूर्णं तं मत्वा सार्थनायकः । वरदत्तः स्वकां पुत्रीं वैरोट्याख्यां व्यवाहयत् ॥ १० ॥
 अन्यदा वन्यदावामिदुस्सहे समुपागते । अन्तप्रतिमुवि न्यक्षपक्षेषु जगतेऽशिवे ॥ ११ ॥
 युतः स परिवारेण पुण्यनैपुण्यसंक्षयात् । वरदत्तः पुरं प्राप विपापः समवर्तिनः† ॥ १२ ॥—युगम् ।
 ततः प्रभृति तुच्छत्वात् श्वश्रुः शुश्रूषिताप्यलम् । वैरोट्यामवजानाति तां निष्पितृगृहामिति ॥ १३ ॥
 रूपं राडा धनं तेजः सौभाग्यं प्रभविष्णुता । प्रभावात् पितृकादेव नारीणां जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥ 15
 ततस्त्रचनेर्दूना विनीतानां शिरोमणिः । साऽहोरात्रं भजेत् कार्थं कर्मापालम्भतत्परा ॥ १५ ॥
 अन्येषुः साऽथ भोगीन्द्रस्वप्नसंस्मृतिं तदा । उवाह रत्नगर्भेव रत्नं गर्भं शुभाद्भुतम् ॥ १६ ॥
 हृतीये मासि पूर्णेश्य^२ दोहदं द्रोहदं द्विषाम् । बभार सारसत्त्वाढ्या दृढं पायसभोजने ॥ १७ ॥
५२. अथार्यनन्दिलः सूरिकथाने समवासरत् । सायुष्टुन्ददृतः सार्द्धनवपूर्वधरः प्रभुः ॥ १८ ॥
 तस्यामापन्नसत्त्वायामपि श्वश्रूदक्षिणा । वदन्ती कदवा^३ यत्किञ्चिदपि प्रतिकूलति ॥ १९ ॥ 20
 अस्याः कथं सुतो भावी निर्भोग्यैकशिरोमणेः । सुतैव भाविनी निष्पिन्त्रयाया दारिद्र्यदीर्घिका ॥ २० ॥
 इत्थं दुर्वचनेर्दूना साऽथ प्रमुपदान्तिकम् । आयाद् विमृश्य यथैत्यगृहं पितृगृहं ननु^४ ॥ २१ ॥
 अभिवन्द्याय साऽवादीदुदुद्यु^५ प्रागभवे मया । प्रभो ! विराधिताम्वा^६ किं यन्मध्यपि^७ विरोधिनी ॥ २२ ॥
 प्रभुः 'प्राह पुराकर्मकृते दुःखसुखे जने । तत् किमन्यस्य दोषो हि दीयतेऽत्र विवेकिभिः ॥ २३ ॥
 मानुष्ये^८ दुर्लभे लब्धे सुखदा श्लाघ्यते क्षमा । यदस्यामाहतायां ते सर्वं भावि शुभं शनैः ॥ २४ ॥ 25
 ज्ञानाञ्छातो मया वत्से ! दोहदस्त्वव पायसे । अवतीर्णः^९ सुपुण्येन सोऽपि संपूरयिष्यते ॥ २५ ॥
 इति यागमृतैस्तस्या^{१०} विष्यायन्मन्पुपावकः^{११} । शीतीभूता ययौ नेहे स्मरन्ती तद्बचो^{१२} हृदि ॥ २६ ॥
 पुण्डरीकतपश्चैत्रपौर्णिमास्यामुपोषिता । व्यधात् पद्मयशाऽस्तस्योद्यापनं च प्रचक्रमे ॥ २७ ॥
 तद्दिने पायसापूर्णः प्रदीयेव पतद्ब्रह्मः । गुरुणां समधर्माणां वात्सल्यं क्रियतेऽथ सा ॥ २८ ॥
 तस्मिन् कृते समस्तेऽपि कदर्यात्रं ददे तदा । श्वश्र्वावज्ञावशाद् वध्वा धिग् दपं गुणदूपकम्^{१३} ॥ २९ ॥ 30

* 'नतास्या' इति B टि० । 1 A B 'पायोदपत्र' । † 'यमस्य पुरं प्राप' इति B टि० । 2 B C च । ‡ 'कट्टमापिर्णा' इति B टि० । 3 A C ननु । 4 C N 'उदधुः । 5 A विराधितं वा । 6 N 'मध्यपि' । 7 N प्रमुणह । 8 C N मानुषे । 9 N सपुण्येन । 10 A तस्य । 11 A B 'पावक' । 12 A दृढो । 13 A सखा; B सखा । 14 A दूपकं ।

वधूदौहृदमाहात्म्यात् किञ्चिच्छेषं च पायसम् । वस्त्रे वद्धा घटे क्षिप्त्वा जलाय^१ च वहिर्ययौ ॥ ३० ॥
 कुम्भं मुक्त्वा तरोर्मूले यावद् याति जलाश्रये । अंहिशौचाय सद्वृत्ता क्षैरेयीखादतन्मनाः ॥ ३१ ॥
 ततोऽलिञ्जरनागेन्द्रकान्ताप्यागाद् रसातलात् । भ्रमन्ती पायसे लुब्धा तदैक्षिष्ट घटे च सा ॥ ३२ ॥
 वस्त्रखण्डात् समाकृष्य बुभुजे चाथ तत्तया । पुनर्थथागतं प्रायात् पातालं नागवहभा ॥ ३३ ॥
 5 प्रत्यावृत्ता च वैरोट्या तदप्रेक्ष्य घटान्तरा । न शुशोच न चाकुप्यत् सा सती किंत्विदं जगौ ॥ ३४ ॥
 येनेदं भक्षितं भक्ष्यं पूर्यतां तन्मनोरथः । यादृग्ममेति शान्तान्तःकरणेत्याशिषं ददौ ॥ ३५ ॥
 § ३. इतश्च पन्नगेन्द्रस्य कान्तया पत्युरग्रतः । निवेदितेऽवधेर्ज्ञात्वा सर्वं तां स विगीतवान् ॥ ३६ ॥
 सानुतापां^२ ततः सापि तदुपपन्नगृहस्थितेः* । स्त्रियः स्वप्नं ददौ तस्याः क्षमया रञ्जिता सती ॥ ३७ ॥
 यदलिञ्जरनागस्य प्रियाऽहं तनया च मे । वैरोट्या पायसं दद्या अस्या दोहदपूरकम् ॥ ३८ ॥
 10 तथा च मद्रचः कथ्यं तवाहं यत्पितुर्गृहम् । ध्रुवं निवारयिष्यामि श्वश्रूभवपराभवम् ॥ ३९ ॥
 भोजिता पायसं भक्त्या तया सा पुण्यवर्णिनी । संपूर्णदोहदा^४ प्रीताऽजीजनत् सुतमद्भुतम् ॥ ४० ॥
 01 नागकान्तापि सूते स्म नागानां शतमुत्तमम् । वर्द्धन्ते तेजसा तेऽपि तेजःप्रतिनिभप्रभाः ॥ ४१ ॥
 वैरोट्या नागिनीं दध्यौ नामारोपणं^५ पर्वणि । नन्दनस्य ततोऽन्वाया आदेशात् पन्नगोत्तमैः ॥ ४२ ॥
 वयं पितृगृहं तस्याः प्रतिश्रुत्येति मानुषे । लोके तैरेत्य तद्देहमलञ्चके ससंमदैः ॥ ४३ ॥—युग्मम् ।
 15 केचिन्मतङ्गरूढा अश्वारूढाश्च केचन । सुखासनगताः केचित् केचिन्नरविमानगाः ॥ ४४ ॥
 वैक्रियातिशयाद् रूपशतभाजः सुरा अथ । तद्वेश्म संकटं चक्रुः पाटकं चापि पत्तनम् ॥ ४५ ॥
 केऽपि बाला घटे क्षिप्त्वा अपिधानावृतास्यके । रक्षार्थमंवया सर्पा वैरोट्यायाः समर्पिताः ॥ ४६ ॥
 वधूपितृकुले तस्मिन्नायाते^६ श्रीकलाद्भुते । श्वश्रूः स्नानादिमिस्तेपां सत्कर्तुमुपचक्रमे ॥ ४७ ॥
 अहो ! लक्ष्मीवतामेव पक्षः श्रेयान् जयी जने । यज्जातेयं विगीता सा तन्निजा गौरवास्पदम् ॥ ४८ ॥
 20 कयापि कर्मकर्याऽथ पर्वकर्मविहस्तया । अश्मन्तकस्थितस्थालीमुखे नागघटो ददे ॥ ४९ ॥
 दृष्ट्वा व्याकुलया वैरोट्यया चोत्तारितो घटः । स्नातया जननीवाक्यात् केशाद्भिः सोऽभ्यपिच्यत ॥ ५० ॥
 ते तत्प्रभावतः स्वस्थास्तस्थुरेकः पुनः शिशुः । अस्पर्शाज्जलविन्दूनां विपुच्छोऽजायत क्षणात् ॥ ५१ ॥
 स्वलिते यत्र तत्रापि क्षुतादौ वदति स्म सा । वण्डो जीवत्विसां वाचं तस्य स्नेहेन मोहिता ॥ ५२ ॥
 बन्धवो नागरूपास्ते सर्वेभ्यो ददुरद्भुतम् । क्षौमसौवर्णरत्नौघमुक्ताभरणमण्डलम् ॥ ५३ ॥
 25 तत्र पर्वणि संपूर्णे यथास्थानं च ते ययुः । नागास्तेन प्रभावेण गौरव्या साऽभवद् गृहे^७ ॥ ५४ ॥
 अन्यदालिञ्जरः पुत्रान् नागराजो निभालयन् । वण्डं ददर्श कोपश्च चक्रेऽवयवखण्डनात् ॥ ५५ ॥
 तज्ज्ञात्वाऽवधिना गेहे वैरोट्यायाः समाययौ । दंशमस्या विधास्यामि ध्रुवं मन्नन्दनद्रुहः ॥ ५६ ॥
 इति संश्रवमाकर्ण्य पत्युस्तद्रक्षणोद्यता । समागान्नागिनी भक्ता वैरोट्येति प्रवादिनी ॥ ५७ ॥
 गिरेति श्रुतया पत्न्याः^८ किञ्चिच्छान्तः परीक्षितुम् । अन्तर्गृहं कपाटस्य पश्चाद्गूढतनुः स्थितः ॥ ५८ ॥
 30 प्रदोषतामसात् किञ्चिदरिं^९ स्थितमग्रतः । अदृष्ट्वा रभसा यान्ती सा गुल्फे पीडिता भृशम् ॥ ५९ ॥
 वण्डो जीवत्विति ततो वादिनी फणभृत्पतिम् । सद्यः सन्तोषयामास तुष्टोऽसौ नूपुरे ददौ ॥ ६० ॥
 यातायतं चानुजज्ञे तस्याः पातालवेश्मसु । तेन नागाश्च तद्देहमायान्त्यपि यथा तथा ॥ ६१ ॥

1 A जलयेव; B जलयेव । 2 B वन्मनाः । 3 A °तापात् । * 'उपपन्नं लन्तिकाश्रयः' इति B टि० । 4 C N दोहद-
 प्रीता । 5 B N °रोपणि० । 6 B N श्रीकुल० । 7 A ततोऽभवत् । 8 A पत्न्या । † 'जलालानी रहणइ आवी रहिउ'
 इति B टि० ।

ततो बालाबलामुह्योऽभवल्लोको भयभ्रमि । इति ख्यातं च तद्रेहं दुर्गमं नागमन्दिरम् ॥ ६२ ॥
 विज्ञप्तं पद्मदत्तेन गुरूणां तद् यथातथम् । जंगदुस्ते च नागानां स्ववध्वा ख्यापयेरिदम् ॥ ६३ ॥
 अस्मद्गृहे न वस्तव्यं जनातुप्रहकाम्यया । वस्तव्यं वा न दृष्टव्यमिति कृत्यं मदाज्ञया ॥ ६४ ॥
 वैरोट्यायाः समादिष्टं त्वं गच्छाशीविषाश्रये । वक्तव्या नागिनीपुत्रा उल्लङ्घयाऽऽहा हि मे नहि ॥ ६५ ॥
 तथा गत्वा च पाताले ज्ञापिताः फणशुद्धराः^४ । आह्वां प्रमोस्ततो मान्याऽमीपामाख्येयमद्भुता^५ ॥ ६६ ॥ 5
 'जीवताग्नाग्निनी नागशतं चास्यास्तथा पिता । 'अलिञ्जरश्च नागेन्द्रो विपञ्चाला'सुताम्बरः ॥ ६७ ॥
 अनाथाऽहं च सन्नाथा कृता येन सन्पुरी । चरणौ रचितविलाशिषं प्रादात् सुघोर्मिभाम् ॥ ६८ ॥
 छत्रध्वजावृत्तिध्यानाद्^६ देवदेवजिनेशितुः । पन्नग-प्रेत-भूताग्नि-चौर-व्यालभयं नहि ॥ ६९ ॥
 डाकिनी-शाकिनीवृन्दं योगिन्यश्च निरन्तरम् । न विद्वधन्ति जैनाहा यत्स मूर्धनि शैलरः ॥ ७० ॥
 यश्च तस्य गुरोराह्वां वैरोट्यायास्तथा स्तवम् । नित्यं ध्यायति तस्य स्यान्नैव क्षुद्रभवं भयम् ॥ ७१ ॥ 10
 गुहाङ्ग्यपायसेः स्वायं वलिं ढौकयते च यः । जिनस्य जैनसाधोश्च दत्ते सा तं च रक्षति ॥ ७२ ॥
 उपदेशं प्रमोरेनमाकर्ण्यान्येऽपि भोगिनः । उपशान्तास्तथा पूज्या वैरोट्याख्याऽभवत् सती ॥ ७३ ॥
 नागदत्तश्च तत्पुत्रो भाग्यसौभाग्यरङ्गभूः । तत्कुलोन्नतिमाषत् धर्मकर्मणि कर्मठः ॥ ७४ ॥
 संसारानित्यतामन्यदिने सद्गुरुगीर्भरात् । संभाव्य नागदत्तं स्वे पदे न्यास्यद्^{१०} गुणोज्ज्वलम् ॥ ७५ ॥
 पद्मदत्तः प्रियापुत्रसहितो जगृहे व्रतम् । उग्रं ततस्तपस्तप्त्वा सौधर्मं ससुतो ययौ ॥ ७६ ॥ 15
 तथा पद्मपशाः^{११} पूज्यादेशाद् वध्वा तथा सह । मिथ्यादुष्कृतमापाय देवी तत्रैव साभवत् ॥ ७७ ॥
 वैरोट्याऽपि फणीन्द्राणां ध्यानाद् धर्मोचता सती । सृत्वाऽभूद् धरणेन्द्रस्य देवी श्रीपार्श्वसेवितुः ॥ ७८ ॥
 सापि^{१२} प्रभौ भक्तिमतां चक्रे साहाय्यमद्भुतम् । विपबह्वपादिमीतानां दधात्युपशमं ध्रुवम् ॥ ७९ ॥
 श्रीआर्यनन्दिलः स्वामी वैरोट्यायाः स्ववं तदा । 'नमिऊण जिणं पास' मिति मन्त्रान्वितं व्यधात् ॥ ८० ॥
 एकचित्तः पठेन्नित्यं त्रिसन्ध्यं य इमं स्तवम् । विपाशुपद्रवाः सर्वे तस्य न स्युः कदाचन ॥ ८१ ॥ 20
 "ये वैरोट्याख्यानमेतत् पवित्रम् "क्षान्त्यक्षीणश्रेयसां मूलशाला ।
 श्रुत्वा मर्त्या ये क्षमामाद्रियेरन् तेषां स्वर्गो नापि मोक्षो दुरापः ॥ ८२ ॥
 श्रीचन्द्रप्रभस्तरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीनन्दिलाख्यानकं 25
 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गस्तृतीयोऽजनि ॥ ८३ ॥
 प्रभो श्रीप्रद्युम्नाभिधनरसधाराधर ! विना
 भवन्तं सद्गुरुक्षरविपयतृष्णातरलितम् ।
 सुलभमान्यंश्रीमद्भुवननिरपेक्षं विशदने^{१३}-
 "गिरासारैः शिष्यं ननु धिनु निजं चातक"शिशांम् ॥ ८४ ॥ 30
 ॥ इति श्रीनन्दिलाचार्यप्रवचनः, तृतीयः ॥
 ॥ प्रथम ८७, अक्षर २४ ॥ उभयं ५७७, अक्षर २४ ॥

1 C बालामुह्यो । 2 CN प्रमिः । 3 B बालव्यं । 4 CN फणवद् । 5 A B पद्मदाः । 6 A B N जीवता । 7 C N भातिः । 8 N व्याला । 9 A प्यागदेशं । 10 N न्यायाद् । 11 B पद्मजला । 12 B N प्रभोः । 13 A येः । 14 A शीतशी । 15 A विनादिने । 16 N गिरं शारैः । 17 C चातकं । * A C शार्दपं नोपलभ्यते एतामित्यत्र च परिचरियम् ।

४. श्रीकालकसूरिचरितम् ।

§ १. श्रीसीमंधरतीर्थेशविदितोऽनणुतो गुणात् । कुतश्चिदपि सोऽव्याद्वः कालकः सूरिकुञ्जरः ॥ १ ॥
 प्राच्यैर्बहुश्रुतैर्वृत्तं यस्य पर्युपणाश्रयम् । आदृतं कीर्त्यते किं न शकटी शकटानुगा ॥ २ ॥
 श्रीधरा^१वासमित्यस्ति नगरं न^२ गरो जयी । द्विजिहास्यसमुद्रीर्णो यत्र साधुवचोऽमृतैः ॥ ३ ॥
 5 आशाकम्बावलंवाढ्या^३ महावलभरोच्छ्रिता ।

कीर्ति-पताकिका यस्याक्रान्तव्योमा गुणाश्रया ॥ ४ ॥—युग्मम् ।

श्रीवैरिसिंह^४ इत्यस्ति राजा विक्रमराजितः । यत्प्रतापो रिपुस्त्रीणां पत्रवल्लीरशोपयत् ॥ ५ ॥
 तस्य श्रीशेषकान्तेव कान्ताऽस्ति सुरसुन्दरी । उत्पत्तिभूमिर्भद्रस्य महाभोगविराजिनः^५ ॥ ६ ॥
 जयन्त इव शक्रस्य शशाङ्क इव वारिधेः । कालको कालकोदण्डखण्डितारिः सुतोऽभवत् ॥ ७ ॥
 10 सुता सरस्वती नाम्ना ब्रह्मभूर्विश्वपावना । यदागमात् समुद्रोऽपि गुरुः सर्वाश्रयोऽभवत् ॥ ८ ॥
 कालकोऽश्वकलाकेलिकलनायान्यदा वहिः । पुरस्य भुवमायासीदनायासी ह्यश्रमे ॥ ९ ॥
 तत्र धौरितकात् भुत्वा वल्गितेनापि वाहयन् । उत्तेजिताल्लसद्गत्या ह्यानुत्तेरितादपि ॥ १० ॥
 *श्रान्त^६स्तिमितगन्धर्वो गन्धर्व इव रूपतः । अशृणोन्मसृणोदारं स्वरमाराममध्यतः ॥ ११ ॥
 अथाह मन्त्रिणं राजपुत्रः कीदृक् स्वरो ह्यसौ । मेघगर्जितगम्भीरः^७ कस्य वा ज्ञायतां ततः ॥ १२ ॥
 15 व्यजिज्ञपत् स विज्ञाय नाथ ! सूरिगुणाकरः । प्रशान्तपावनीं मूर्तिं विभ्रद् धर्मं दिशत्यसौ ॥ १३ ॥
 विश्राम्यद्भिर्नृपारामे श्रूयतेऽस्य वचोऽमृतम् । अस्तुवेवमिति सर्वानुज्ञाते तत्राभ्यगादसौ ॥ १४ ॥
 गुरुं नत्वोपविष्टे च विशेषादुपचक्रमे । धर्माख्यां योग्यतां ज्ञात्वा तस्य ज्ञानोपयोगतः ॥ १५ ॥
 *धर्माहंद्-गुरुतत्त्वानि सम्यग् विज्ञाय संश्रय^९ । ज्ञान-दर्शन-चारित्र्यत्रयविचारकः^{१०} ॥ १६ ॥
 धर्मो जीवदयामूलः, सर्वविद् देवता जिनः । ब्रह्मचारी गुरुः संगभङ्गभू रागभङ्गभित् ॥ १७ ॥
 20 व्रतपञ्चकसंवीतो यतीनां संयमाश्रितः । दशप्रकारसंस्कारो धर्मः कर्मच्छिदाकरः ॥ १८ ॥
 य एकदिनमप्येकचित्त आराधयेदमुम् । मोक्षं वैमानिकत्वं वा स प्राप्नोति न संशयः ॥ १९ ॥
 अथो गृहस्थधर्मश्च व्रतद्वादशकान्वितः । दानशीलतपोभावभङ्गीभिरभितः शुभः ॥ २० ॥
 स सम्यक्पाल्यमानश्च शनैर्मोक्षप्रदो नृणाम् । जैनोपदेश एकोऽपि संसाराम्भोनिधेस्तरी ॥ २१ ॥
 श्रुत्वेत्याह कुमारोऽपि मंगिनीमंगिनीं दिश^{११} । दीक्षां मोक्षं यथाज्ञानवेलाकूलं लभे लघु ॥ २२ ॥
 25 पितरौ स्वावनुज्ञाप्यागच्छ तत्^{१२} तेऽस्तु चिन्तितम् । अत्यादरेण तत् कृत्वागाज्जाम्यां सहितस्ततः ॥ २३ ॥
 प्रब्रज्याऽदायि तैस्तस्य तथा युक्तस्य च स्वयम् । अधीती^{१३} सर्वशास्त्राणि स प्रज्ञातिशयादभूत् ॥ २४ ॥
 स्वपट्टे^{१४} कालकं^{१५} योग्यं प्रतिष्ठाप्य गुरुस्ततः । श्रीमान् गुणाकरः सूरिः प्रेत्यकार्याण्यसाधयत् ॥ २५ ॥
 § २. अथ श्रीकालकाचार्यो विहरन्नन्यदा ययौ । पुरीमुज्जयिनीं वाह्यारामेऽस्याः समवासरत् ॥ २६ ॥
 मोहान्धतमसे तत्र मग्नानां भव्यजन्मिनाम् । सम्यगर्थप्रकाशेऽभूत् प्रभूष्णुर्मणिदीपवत् ॥ २७ ॥
 30 तत्र श्रीगर्दभिल्लाख्यः पुर्यां राजा महावलः । कदाचित् पुरवाहोर्न्या कुर्वाणो राजपाटिकाम् ॥ २८ ॥

1 N °धारावास° । 2 C नरो । 3 N आशाशाङ्कं बलं वाढ्या । 4 N °वीरसिंह° । 5 N विराजिता । † 'थोडु थाकु' इति B टि० । 6 A श्रान्त° । 7 A गंभीरं । 8 A B धर्मो° । 9 B संश्रयः । 10 विचारकं । 11 N B दिशः । 12 A N °गच्छतस्व । † 'मंगिन्या सहित आविड' इति B टि० । 13 A अधीता । 14 A B स्वे पट्टे । 15 A B कालिकं । ‡ 'श्रीसूर्य' इति B टि० ।

कर्मसंयोगतस्तत्र व्रजन्तीमैक्षत स्वयम् । जामिं कालकसूरीणां काको दधिघटीमिव ॥ २९ ॥—युग्मम् ।
 हा रक्ष रक्ष सोदर्ये ! *क्रन्दन्तीं करुणस्वरम् । अपाजीहरदत्युमकर्मभिः पुरुषैः स ताम् ॥ ३० ॥
 साध्वीभ्यस्तत् परिहाय कालकप्रमुखायथ । स्वयं राजसमज्यायां गत्वावादीत् तद्व्रतः ॥ ३१ ॥
 वृत्तिर्विधीयते कच्छे रक्षायै फलसंपदः । फलानि भक्षयेत् सैवाख्येयं कस्याप्रतस्तदा ॥ ३२ ॥
 राजन् ! समप्रवर्णानां दर्शनानां च रक्षकः । त्वमेव तन्न ते युक्तं दर्शनि[†]व्रतलोपनम् ॥ ३३ ॥ 5
 उन्मत्तकभ्रमोन्मत्तवदुन्मत्तो नृपाधमः । न मानयति गामस्य म्लेच्छवद् ध्वंसते तथा ॥ ३४ ॥
 संधेन मन्त्रिभिः पौरैरपि विहापितो दृढम् । अवाजीगणदारुढो मिथ्यामोहे गलन्मतिः ॥ ३५ ॥
 प्राक्क्षेत्रतेज आचार्यं उन्निरमभजत् ततः । प्रतिज्ञां विदधे घोरां तदा कातरतापनीम् ॥ ३६ ॥
 जैनापभ्राजिनां ब्रह्मवालप्रमुखघातिनाम् । अर्हद्विन्धविहन्तृणां लिप्येऽहं पाप्मना स्फुटम् ॥ ३७ ॥
 न चेदुच्छेदये शीघ्रं सपुत्रपशुवान्धवम् । अन्यायकर्दमक्रोडं विश्रुवन्तं नृपश्रुवम् ॥ ३८ ॥—युग्मम् । 10
 असंभाव्यमिदं तत्र सामान्यजनदुष्करम् । उक्त्वा निष्कम्य दम्भेनोन्मत्तवेपं चकार सः ॥ ३९ ॥
 एकाकी भ्रमति स्मायं चतुष्के चत्वरे त्रिके । असम्बद्धं वदन् द्वित्रिश्रेतनाशून्यवत् तदा ॥ ४० ॥
 गर्दभिल्लो नरेन्द्रश्चेत् ततस्तु किमतः परम् । यदि देशः समृद्धोऽस्ति ततस्तु किमतः परम् ॥ ४१ ॥
 वदन्तमिति तं श्रुत्वा जनाः प्राहुः कृपाभरात् । स्वसुर्विरहितः सूरिस्तादृगप्रहिलतां गतः ॥ ४२ ॥—युग्मम् ।
 दिनेः कतिपर्यैस्तास्त्रिपर्यावेक एव सः । पश्चिमां दिशमाश्रित्य सिन्धुतीरमगाच्छनैः ॥ ४३ ॥ 15
 ३३. शाखिदेशश्च तत्रास्ति राजानस्तत्र शाखयः । शकापराभिधाः सन्ति नवतिः पङ्क्तिर्गोला ॥ ४४ ॥
 तेषामेकोऽधिराजोऽस्ति सप्तलक्षपुरङ्गमः । *तुरङ्गायुतमानाश्चापरेऽपि[†] स्युर्नरेश्वराः ॥ ४५ ॥
 एको माण्डलिकस्तेषां प्रैक्षि कालकसूरिणा । अनेककौतुकप्रेक्षाहृतचित्तः कृतोऽय सः ॥ ४६ ॥
 असौ विश्वासतस्तस्य वयस्यति तथा नृपः । तं विना न रतितस्य तं बहूकैर्यथा क्षणम् ॥ ४७ ॥
 सभायामुपविष्टस्य मण्डलेशस्य सूरिणा । सुखेन तिष्ठतो गोष्ठ्यां राजदूतः समाययौ ॥ ४८ ॥ 20
 प्रवेक्षितश्च विज्ञते[†] प्रतीहारेण सोऽवदत् । प्राचीनरूढितो भक्त्या गृह्यतां राजशासनम् ॥ ४९ ॥
 असिषेत्तु च भूपोऽथ तद्गृहीत्वाशु मस्तके । उर्ध्वीभूयाय संयोज्य वाचयामास च स्वयम् ॥ ५० ॥
 इति कृत्वा विवर्णासो वक्तुमप्यक्षमो नृपः । विलीनचित्तः श्यामाङ्गो[†] निःशब्दापाठमेघवत् ॥ ५१ ॥
 पृष्टश्चित्रान्मुनीन्द्रेण[†] प्रसादे स्वामिनः स्फुटे । आयाते प्राभृते हर्षस्थाने किं विपरीतता ॥ ५२ ॥
 तेनोचे मित्र ! कोपोऽयं न प्रसादः प्रमोर्ननु । प्रेष्यं मया शिरशिलत्वा स्त्रीयं शक्तिकयानया ॥ ५३ ॥ 25
 एवं कृते च वंशे नः[†] प्रमुत्त्वमवतिष्ठते । नो चेद् राज्यस्य राष्ट्रस्य विनाशः समुपस्थितः ॥ ५४ ॥
 शक्तिकायामथैतसां पण्णवत्यङ्कदर्शनात् । मन्ये पण्णवतेः सामन्तानां क्रुद्धो धराधिपः ॥ ५५ ॥
 ३४. सर्वेऽपि गुप्तमाहाय्य सूरिभिस्तत्र मेलिताः । वरीभिः सिन्धुसुत्तीर्य सुराष्ट्रां[†] ते समाययुः ॥ ५६ ॥
 घनागमे समायते तेषां गतिविलम्बके । विमज्य पण्णवत्यंशैश्च देशं तेऽवतस्त्रिरे ॥ ५७ ॥
 राजानस्ते तथा सूरौ बाहिनीच्यूहवृद्धिना । राजहंसद्वहा भूयस्तरवारितरङ्गिणा ॥ ५८ ॥ 30
 बलिभिर्धनुरुहासवता चाशुगामीभृतां । समारुध्यन्त मेघेन[†] बलिष्ठेनेव शशुणा ॥ ५९ ॥

1 B C क्रन्दन्ती । 2 N करुणं । 3 N मलयै शेषा° । 4 N तथा । 5 B दर्यंति° । 6 N तापिनी° । 7 A °धुवं ।

* 'दय सहस्र' इति B टि० । 8 A °व परेऽपि । 9 N विश्वेः । 10 B श्यामाङ्को । 11 C नरेन्द्रेण । 12 N मे ।
 13 N राष्ट्रस्य राज्यस्य । † एतत्पूर्वार्धस्थाने मुद्रितपुस्तके—'साध्वी साध्वी तया पाप इयेन चटकेव यत्' एतादृशः पाठो लभ्यते ।

‡ 'बाल' इति B टि० ।

- निर्गमय्यासनादुग्रमुपसर्गमुपस्थितम् । प्रापुर्धनात्ययं *मित्रमिवाब्जास्यविकाशकम् ॥ ६० ॥
 परिपक्विमवाक्शालिः प्रसीदत्सर्वतोमुखः । अभूच्छरद्वतुस्तेपामानन्दाय सुधीरिव ॥ ६१ ॥
 सूरिणाथ सुहृद्राजा प्रयाणेऽजल्प्यत स्फुटम् । स प्राह शंवलं नास्ति येन नो भावि शं वलम् ॥ ६२ ॥
 श्रुत्वेति कुम्भकारस्य गृह एकत्र जग्मिवान् । वह्निना पच्यमानं चेष्टकापाकं ददर्श च ॥ ६३ ॥
 5. कनिष्ठिकानखं^१ पूर्णं चूर्णयोगस्य कस्यचित् । आक्षेपात् तत्र चिक्षेपाक्षेप्यशक्तिस्तदा गुरुः ॥ ६४ ॥
 विध्यातेऽत्र ययावग्रे राज्ञः प्रोवाच यत्सखे । विभज्य हेम गृहीत यात्रासंवाहहेतवे ॥ ६५ ॥
 तथेत्यादेशमाधाय तेऽकुर्वन् पर्वं सर्वतः । प्रास्थानिकं^२ गजाश्वदिसैन्यपूजनपूर्वकम् ॥ ६६ ॥
 पञ्चाल-लाटराष्ट्रेश^३ भूपान् जित्वाऽथ सर्वतः । शका मालवसन्धि ते प्रापुराक्रान्तविद्विपः ॥ ६७ ॥
 श्रुत्वाऽपि वलमागच्छद्^४ विद्यासामर्थ्यगर्वितः । गर्द्भिह्लनरेन्द्रो न पुरीदुर्गमसज्जयत् ॥ ६८ ॥
 10. अथाप^५ शाखिसैन्यं च विशालातलमेदिनीम् । पतङ्गसैन्यवत् सर्वं प्राणिवर्गभयंकरम् ॥ ६९ ॥
 मध्यस्थो भूपतिः सोऽथ गर्दभीविद्यया वले^६ । नादर्युन्मादरीतिस्थः^७ सैन्यं सज्जयति स्म न ॥ ७० ॥
 कपिशीर्षेषु नो ढिंवा कोट्टकोणेषु न ध्रसाः । विद्याधरीषु नो काण्डपूरणं चूरणं द्विपाम् ॥ ७१ ॥
 न वा भटकपाटानि पूःप्रतोलीष्व^८ सज्जयत् । इति चारैः परिज्ञाय सुहृद्भूषं जगौ गुरुः ॥ ७२ ॥
 अनावृतं समीक्ष्येदं दुर्गं मा भूरनुद्यमः । यदष्टमी-चतुर्दश्यायोरर्चयत्येव गर्दभीम् ॥ ७३ ॥
 15. अष्टोत्तरसहस्रं च जपत्येकाग्रमानसः । शब्दं करोति जापान्ते विद्या सा रासभीनिभम्^{१०} ॥ ७४ ॥
 तं वृत्कारस्वरं घोरं द्विपदो वा चतुष्पदः । यः शृणोति स वक्रेण फेनं मुञ्चन् विपद्यते ॥ ७५ ॥
 अर्द्धवृत्तीयगव्यूतमध्ये स्थेयं न केनचित् । आवासान् विरलान् दत्वा स्थातव्यं सवलैर्नृपैः ॥ ७६ ॥
 इत्याकर्ण्य कृते तत्र देशे कालकसद्गुरुः । सुभटानां शतं साष्टं प्रार्थयच्छब्दवेधिनाम् ॥ ७७ ॥
 स्थापिताः स्वसमीपे ते लब्धलक्षाः सुशिक्षिताः^{११} । स्वरकाले मुखं तस्या वभ्रुर्वाणैर्निपङ्गवर्तां ॥ ७८ ॥
 20. सा मूर्ध्नि गर्द्भिह्लस्य कृत्वा विष्णुत्रयीर्ष्यया । हत्वा च पादघातेन रोपेणान्तर्दधे खरी ॥ ७९ ॥
 अवलोऽयमिति ख्यापयित्वा तेषां पुरो गुरुः । समग्रसैन्यमानीय मानी तं दुर्गमाविशत् ॥ ८० ॥
 प्रातयित्वा धृतो वद्धा प्रपात्य च गुरोः पुरः । गर्द्भिह्लो भटैर्मुक्तः प्राह तं कालकप्रभुः^{१२} ॥ ८१ ॥
 साध्वी साध्वी त्वया पाप ! श्येनेन^{१३} चटकेव^{१४} यत् । नीता गुरुविनीताऽपि तत्कर्मकुसुमं ह्यदः ॥ ८२ ॥
 फलं तु नरकः प्रेत्य तद् विबुध्याधुनापि हि । उपशान्तः समादत्स्व प्रायश्चित्तं शुभावहम्^{१५} ॥ ८३ ॥
 25. आराधकः^{१६} परं लोकं भविता रुचितं निजम् । विधेहीति श्रुतेर्दूनस्यक्तोऽरण्ये ततोऽभ्रमत् ॥ ८४ ॥
 व्याघ्रेण भक्षितो भ्राम्यन् दुर्गतो दुर्गतिं गतः । तादृक्साधुद्वहामीदृक् गतिर^{१७} त्यल्पकं फलम् ॥ ८५ ॥
 सूरेरादेशतो मित्रं भूपः स्वामी ततोऽभवत् । विभज्य देशमन्येऽपि तस्थुः शाखिनराधिपाः ॥ ८६ ॥
 आरोपिता व्रते साध्वी गुरुणाऽथ सरस्वती । आलोचितप्रतिक्रान्ता गुणश्रेणिमवाप च ॥ ८७ ॥
 विद्यादेव्यो यतः^{१८} सर्वा अनिच्छुस्त्रीव्रतच्छिदः । कुप्यन्ति रावणोऽपीदृग् सीतायां न दधौ^{१९} हठम् ॥ ८८ ॥
 30. एतादृक् शासनोन्नत्या जैन्ततीर्थं प्रभावयन् । बोधयन् शाखिराजांश्च कालकः सूरिराद वभौ ॥ ८९ ॥

* 'चंद्र' इति B टि० । 1 B नखः । 2 N प्रस्थानकं; C प्रस्थानिकं । 3 N C देशेशः । 4 B C गच्छन् । 5 B अवाप ।
 6 N सर्वं । 7 N वलैः । 8 A रीतिस्था । 9 A प्रतोलीश्च; B प्रतोलीषु । 10 B निभान्; C निभात् । 11 N सुरक्षिताः ।
 † 'भायानी परि' इति B टि० । 12 C N कालको गुरुः । ‡ सीचाणां हाथि चटकीनी परिदं' इति B टि० । 13 C चटिकेव ।
 § 'जे अन्याईं घन मिलइ ते घन सुथिर न होइ । घोर पाप जेह कुलि हुइ तस कुलि उदय न जोइ ॥' इति B टिप्पणी ।
 14 B आराधय । 15 गतिरित् । 16 B C जितः । 17 A ददौ ।

५५. शकानां वंशमुच्छेद्य कालेन कियताऽपि^१ हि । राजा श्रीविक्रमादित्यः सार्वभौमोपमोऽभवत् ॥ ९० ॥
स चोन्नतमहासिद्धिः सौवर्णपुरोधयात् । मेदिनीमन्त्राणां कृत्वाऽचीकरद् वत्सरं निजम् ॥ ९१ ॥
ततो वर्षशते पञ्चात्रिंशता साधिके पुनः । तस्य राज्ञोऽन्वयं हत्वा वत्सरः स्थापितः शकैः ॥ ९२ ॥
इति प्रसङ्गतोऽजल्पिः प्रस्तुतं प्रोच्यते ह्यदः । श्रीकालक^२ प्रमुददेशे विजह्ये राजपूजितः ॥ ९३ ॥

५६. इतश्चास्ति पुरं लाटललाटतिलकप्रभम् । भृगुकचञ्चं वृषस्तत्र चलमित्रोऽभिधानतः ॥ ९४ ॥ 5
भानुमित्राप्रजन्मासीत् स्वकीयः कालकप्रभोः ।

स्वसा तयोश्च भानुश्रीः, चलभानुश्च तत्सुतः ॥ ९५ ॥—युग्मम् ।

अन्यदा कालकाचार्यवृत्तं तैलोकतः श्रुतम् । तोपादाहृतये मन्त्री तैर्निजः प्रैष्यत प्रभोः ॥ ९६ ॥

विहरन्तस्ततस्ते चाप्रतिवदं विबुद्धये । आययुर्नगरे तत्र वहिश्च समवासरन् ॥ ९७ ॥

राजा श्रीचलमित्रोऽपि ज्ञात्वाभिमुखमभ्यगात् । उत्सवातिशयात् सूरि^३ प्रवेशं विदधे मुदा ॥ ९८ ॥ 10

उपदेशाभ्युत्थितस्तत्र सिद्धन् भञ्जानसौ प्रभुः । पुष्करावर्तवत्तेषां विषयं तापमनीनशत् ॥ ९९ ॥

श्रीमच्छकुनिकातीर्थस्थितं श्रीमुनिसुत्रतम् । प्रणम्य तच्चरित्राख्यादिभिर्नृपमवोधयत् ॥ १०० ॥

अन्येद्युस्तुरोधाश्च मिष्यात्वग्रहसद्ग्रहः । कुविकल्पवितण्डाभिर्वदन् वादे जितः स तैः ॥ १०१ ॥

ततोऽनुकूलवृत्त्याय^४ तं सुरिसुपसर्गयन्^५ । उवाच दम्भभक्त्या स राजानमृजुचेतसम् ॥ १०२ ॥

नायामी गुरवो देवा इव पूज्या जगत्प्रि^६ । एतेषां पादुका^७ पुण्या^८ जनैर्धोर्था स्वमूर्धनि ॥ १०३ ॥ 15

किञ्चिद् विहास्यते लोकभूपालानां हितं मया । अवधारय तथिचे^९ भक्तिश्चेत्^{१०} मातुले^{११} गुरो^{१२} ॥ १०४ ॥

विश्रतां नगरान्तर्ष्वचरणा विम्बिताः पथि । उलङ्घयन्ते जनैरन्यैः सामान्यैस्तदयं वदु ॥ १०५ ॥

धर्माजर्जनं *तनीयोऽत्रापरं^{१३} कुरु महामते ! । प्रतीत आर्जवाद् राजा प्राहास्ते संकटं महत् ॥ १०६ ॥

विद्वांसो मातुलास्तीर्यरूपाः सर्वाधिंता इमे । तथा चर्पा अवस्थाप्य पार्यन्ते प्रेषितुं किमु ॥ १०७ ॥

द्विजः प्राह महीनाय ! मन्त्रये ते हितं सुखम् । तव धर्मो यशस्ते च प्रयास्यन्ति स्वयं सुखात् ॥ १०८ ॥ 20

नगरे द्विण्डिमो वाद्यः सर्वत्र स्वामिपूजिताः । प्रतिलाभ्या वराहारिगुरवो राजशासनात् ॥ १०९ ॥

आहारमाधाकर्मादि दृष्टानेपणयान्वितम्^{१४} । स्वयं ते निर्गमिष्यन्ति काप्यश्लाघा न ते पुनः ॥ ११० ॥

अस्तुवेवमिति राज्ञोक्ते स तथेति व्यधात्पुरे । अनेपणां च ते दृष्ट्वा यतयो गुरुमभ्यधुः ॥ १११ ॥

प्रभो^{१५} सर्वत्र मिष्टान्नाहारः संप्राप्यतेवरात् । गुरुराहोपसर्गोऽयं प्रत्यनीकादुपस्थितः ॥ ११२ ॥

गन्तव्यं तत् प्रतिष्ठानपुरे संयमयात्रया । श्रीसातवाहनो राजा तत्र जैनो दृढग्रतः ॥ ११३ ॥ 25

५७. ततो यतिद्वयं तत्र प्रैपि सहाय सूरिभिः । प्राप्तेष्वस्मात्सु कर्त्तव्यं पर्वपर्युषणं ध्रुवम् ॥ ११४ ॥

तौ तत्र सङ्गतौ संपमानितौ याचिकं गुरोः । तत्राकथयतां मेने तेनेतत् परया मुदा ॥ ११५ ॥

श्रीकालकप्रभुः^{१६} प्राप शनैस्त्रगरं ततः । श्रीसातवाहनस्तस्य प्रवेशोत्सवमातनोत् ॥ ११६ ॥

उपपर्युषणं तत्र राजा^{१७} च्यह्यपयद् गुरुम् । अत्र देशे प्रभो ! भावी शक्रध्वजमहोत्सवः ॥ ११७ ॥

नमस्यशुद्धपद्म्यां ततः पठ्यां विधीयताम् । स्वं पर्वं नैकचित्त्वं धर्मं नो लोकपर्वणि ॥ ११८ ॥ 30

प्रनुराह प्रजापाल ! पुरार्हद्वेष्टनभृष्ट्रणः । पद्ममी नाल्यगादेतन् पर्यासहृरुगीरिति ॥ ११९ ॥

कम्पते मेरुचूलापि रवियां पश्चिमोदयः । नातिक्रमति पर्वेदं पद्ममीरजनीं ध्रुवम् ॥ १२० ॥

1 A कियतामपि । 2 N कालकः । 3 A स्तुतिः । 4 A इत्यर्थः । 5 B N *सुपसर्गयन् । 6 A B जगत्प्रतिः । 7 C N पादुकाः । 8 A पुष्करम् । 9 A विभेनः, C विभैः । 10 A भक्तिश्चेत् । 11 N मातुले । * 'स्वल्पं' इति B टि० । 12 N अत्रपरं । 13 A B *नयाभितं । 14 B N प्रभोः । 15 A *कालकप्रभुः । 16 B विहपः ।
प्र० ४

- राजाऽवदच्चतुर्थ्यां तत् पर्व पर्युषणं ततः । इत्थमस्तु गुरुः प्राह पूर्वैरप्यादृतं हृदः ॥ १२१ ॥
 अर्वागपि यतः पर्युषणं कार्यमिति श्रुतिः । महीनाथस्ततः प्राह हर्षादेतत् प्रियं प्रियम् ॥ १२२ ॥
 यतः कुहूदिने पर्वोपवासे पौषधस्थिताः^१ । अन्तःपुरपुरन्ध्रयो मे पक्षादौ पारणाकृतः ॥ १२३ ॥
 तत्राष्टमं विधातृणां निर्ग्रन्थानां महात्मनाम् । भवतु प्राशुकाहारैः श्रेष्ठमुत्तरपारणम् ॥ १२४ ॥
 5 उवाच प्रभुरप्येतन्महादानानि पञ्च यत् । निस्तारयन्ति दत्तानि जीवं दुष्कर्मसागरात् ॥ १२५ ॥
 पथश्रान्ते तथाग्लाने कृतलोचे बहुश्रुते । दानं महाफलं दत्तं तथा चोत्तरपारणे ॥ १२६ ॥
 ततःप्रभृति पञ्चम्याश्चतुर्थ्यामागतं हृदः । कषायोपशमे हेतुः पर्व सांवत्सरं महत् ॥ १२७ ॥
 श्रीमत्कालकसूरीणामेवं कल्पपि वासराः । जग्मुः परमया तुष्ट्या कुर्वतां शासनोन्नतिम् ॥ १२८ ॥
 § ८. अन्येद्युः^४ कर्मदोषेण सूरीणां तादृशामपि । आसन्नऽविनयाः शिष्या दुर्गतौ दोहदप्रदाः ॥ १२९ ॥
 10 अथ शय्यातरं प्राहुः सूरयोऽवितथं वचः । कर्मबन्धनिषेधाय यास्यामो वयमन्यतः ॥ १३० ॥
 त्वया कथ्यममीषां च प्रियकर्कशवाग्भरैः । शिक्षयित्वा विशालायां प्रशिष्यान्ते ययौ गुरुः ॥ १३१ ॥
 इत्युक्त्वाऽगात् प्रभुस्तत्र तद्विनेयाः प्रगे ततः । अपश्यन्तो गुरुनूचुः परस्परमवाङ्मुखाः ॥ १३२ ॥
 एष शय्यातरः पूज्यशुद्धिं जानाति निश्चितम् । एष दुर्विनयोऽस्माकं शाखाभिर्विस्तृतोऽधुना ॥ १३३ ॥
 पृष्टस्तैः स यथौचित्यमुक्त्वोवाच प्रभुस्थितिम् । ततस्ते संचरन्ति स्मोज्जयिनीं प्रति वेगतः ॥ १३४ ॥
 15 गच्छन्तोऽध्वनि लोकैश्चानुयुक्ता अवदन् मृषा । पश्चादप्रस्थिता अग्रे पश्चात्स्थाः प्रभवो ननु ॥ १३५ ॥
 यान्तस्तन्नामशृङ्गारात् पथि लोकेन पूजिताः । नारी-सेवक-शिष्याणामवज्ञा स्वामिनं विना ॥ १३६ ॥
 इतः श्रीकालकः सूरिर्वस्त्रवेष्टितरत्नवत् । यत्याश्रये विशालायां प्राविशच्छन्नदीधितिः ॥ १३७ ॥
 प्रशिष्यः^५ सागरः सूरिस्तत्र व्याख्याति चागमम् । तेन नो विनयः सूरैरभ्युत्थानादिको दधे ॥ १३८ ॥
 तत ईर्यां प्रतिक्रम्य कोणे कुत्रापि निर्जने । परमेष्ठिपरावर्त्तं कुर्वस्तथावसङ्गधीः ॥ १३९ ॥
 20 देशानानन्तरं भ्राम्यंस्तत्रत्यः^६ सूरिराह च । किञ्चित्तपोनिषे जीर्ण ! पृच्छ सन्देहमादृतः ॥ १४० ॥
 अकिञ्चिज्ज्ञो जरत्त्वेन नावगच्छामि ते वचः । तथापि पृच्छ येनाहं संशयापगमक्षमः ॥ १४१ ॥
 अष्टपुष्पीमथो पृष्टो दुर्गमां सुगमामिव । गर्वाद् यत्किञ्चन व्याख्यादनादरपरायणः ॥ १४२ ॥
 दिनैः कैश्चित्ततो गच्छ आगच्छत् तदुपाश्रयम् । सूरिणाऽभ्युत्थितोऽवादीद् गुरवोऽग्रे समाययुः ॥ १४३ ॥
 वास्तव्या अवदन् वृद्धं विनैकं कोऽपि नाययौ । तेष्वगच्छत्सु गच्छोऽभ्युदस्थात् सूरिश्च सत्रपः ॥ १४४ ॥
 25 गुरुनक्षमयद् गच्छः पल्लवः सूरिरप्यमून^७ । तं च तं चानुशिष्यैते सूरिमित्थमवबोधयन् ॥ १४५ ॥
 सिकतासंभृतः प्रस्थः स्थाने स्थाने विरेचितः । रिक्ते तत्रावदद् वत्स ! दृष्टान्तं विद्व्यमूढशम् ॥ १४६ ॥
 श्रीसुधर्मा ततो जम्बूः श्रुतकेवलिनस्ततः । षट्स्थाने पतितास्ते च श्रुते^{१०} न्यूनत्वमाययुः ॥ १४७ ॥
 ततोऽप्यनुप्रवृत्तेषु न्यूनं न्यूनतरं श्रुतम् । अस्मद्गुरुषु यादृक्षं तादृग् न मयि निष्प्रभे ॥ १४८ ॥
 यादृग्मे त्वद्गुरोस्तत्र यादृक् तस्य न तेऽस्ति तत् । सर्वथा मा कृथा वत्स ! गर्वं सर्वकषं ततः ॥ १४९ ॥
 30 अष्टपुष्पीं च तत्पृष्टः प्रभुर्व्याख्यानयत् तदा । अहिंसासूनृतास्तेयत्रह्णाकिञ्चनता तथा ॥ १५० ॥
 रागद्वेषपरीहारो^{११} धर्मध्यानं च सप्तमम् । शुक्लध्यानं^{१२} मष्टमं च पुष्पैरात्मार्वनाच्छिवम् ॥ १५१ ॥
 एवं च शिक्षयित्वा तं मार्दवातिशये स्थितम् । आपृच्छय व्यचरत् सङ्गहीनोऽन्यत्र पवित्रधीः ॥ १५२ ॥

1 B N प्रियम् । 2 A पौषधः स्थितः । 3 B अन्तः पुरः । 4 A B अन्यदा । 5 A प्रशिष्य° । 6 A N तत्रैत्य ।
 7 B C संशयापगम° । 8 B व्याख्यादः । 9 N C °प्यमूढ । 10 श्रुतेर्न्यू°; N श्रुते हीनत्व । 11 N परित्यागो ।
 12 N शुक्लज्ञान° ।

श्रीसीमंघरतीर्थेशनिगोदाख्यानपूर्वतः । इन्द्रप्रआदिकं श्रेयमार्यरक्षितकक्षया ॥ १५३ ॥

श्रीजैनशासनक्षोणीसमुद्रारादिकच्छपः । श्रीकालकप्रमुः प्रायात् प्रायाद्देवमुवं शमी ॥ १५४ ॥

श्रीमत्कालकसूरिसंयमनिधेर्वृत्तं प्रवृत्तं श्रुतात्

श्रुत्वात्मीयगुरोर्मुखादवितथख्यातप्रभावोदयम् ।

संहृद्यं मयका तमस्ततिहरं श्रेयःत्रिये जायताम्

5

श्रीसंघस्य पठन्तु तच्च विबुधा नन्द्याच्च कोटीः समाः ॥ १५५ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीकालकाख्यानकं

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गश्चतुर्थोऽभवत् ॥ १५६ ॥

10

॥ इति श्रीकालकाचार्यप्रबन्धः* ॥

॥ ग्रंथाग्र १५७ । अ० २३ ॥ उन्नयं ७३४ ॥ अक्षर ॥ १५ ॥

५. श्रीपादलिप्तसूरिचरितम् ।

- § १. जयन्ति पादलिप्तस्य प्रभोश्चरणरेणवः । श्रियः संवन्ने वश्यचूर्णं तत्प्रणताङ्गिनाम् ॥ १ ॥
गुणैकदेशमप्यस्य किमहं वर्णितुं क्षमः । जडस्तथापि तद्भक्तिर्लोक*युग्मोपकारिणी ॥ २ ॥
विमृश्यैवं भणिष्यामि पूज्यैर्मस्तकहस्तितः । खण्डखण्डश्रुतं वृत्तं चित्रं शृणुत कौतुकात् ॥ ३ ॥
- 5 सरयू-जाह्नवीवारिसेवाहेवाकिमानवा । अस्ति विस्तारकुशला कोशला नामतः पुरी ॥ ४ ॥
तत्रासीद् हास्तिकाश्वीया^१पहस्तितरिपुत्रजः । विजयत्रह्य इत्याख्याविख्यातः^२ क्षितिनायकः ॥ ५ ॥
संफुल्लमल्लिकावल्लीकुसुमप्रोल्लसद्यशाः । फुल्लारुख्यः फुल्लक्ष्मीकः श्रेष्ठी श्रेष्ठगुणावनिः ॥ ६ ॥
रूपेणाप्रतिमा^३ तस्य प्रतिमाख्याऽतिवल्गभा । सुधा मुधाकृता यस्या गिरयाऽगाद् रसातलम् ॥ ७ ॥
अपलीयितचित्तायास्तस्या हस्तनिरीक्षणम् । होराविद्यामहामन्त्रावन्ध्यागर्भकराण्यपि ॥ ८ ॥
- 10 औषधानि प्रयुक्तानि क्षेत्रपद्रादिदेवताः । उपयाचितलक्षैश्चाराद्धा आसंश्च निष्फलाः ॥ ९ ॥—युग्मम् ।
तीर्थस्नानप्रयोगाश्च यथाकथनतः कृताः । †अपत्यार्थमहो ! मोहः स्त्रीणां सौहृदवज्जने^४ ॥ १० ॥
अस्ति श्रीपार्श्वनाथस्य चैत्ये शासनदेवता । वैरोढ्या तामटाढ्या^५ या निर्विण्णा सा समाश्रयत् ॥ ११ ॥
कर्पूरमृगनाभ्यादिभोगैः संपूज्य तामसौ । उपवासैर्व्यधादष्टाह्निकामेकाग्रमानसा ॥ १२ ॥
अष्टमेऽहनि तुष्टा सा प्रत्यक्षीभूय तां जगौ । वरं वृणु तया पुत्रो ययाचे कुलदीपकः ॥ १३ ॥
- 15 अथो फणीन्द्रकान्ताऽसावादिदेश सुते ! शृणु । पुरा नमि-विनम्याख्यविद्याधरवरान्वये ॥ १४ ॥
आसीत् कालिकसूरिः श्रीश्रुताम्भोनिधिपारगः । गच्छे विद्याधराख्यस्यार्चनागहस्तिसूरयः ॥ १५ ॥
खेलादिलब्धिसम्पन्नाः सन्ति त्रिभुवनाचिताः ।
पुत्रमिच्छसि चेत्येषां पादशौचजलं पिबेः^७ ॥ १६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
श्रुत्वेति चैत्यतः प्रातस्तेषामागादुपाश्रये । प्रविशन्ती च साऽपश्यत् साधुमेकं तटस्थितम् ॥ १७ ॥
- 20 करस्थप्रभुपादाब्जक्षालनोदकपात्रकम् । तत्पार्श्वे प्रार्थनापूर्वं तत्पयः साऽपिवन्मुदा ॥ १८ ॥—युग्मम् ।
अथ तत्रागतो गत्वा नमश्चक्रे प्रभोः पदौ । धर्मलाभाशिषं दत्त्वा निमित्तं^८ चाह सद्गुरुः ॥ १९ ॥
अस्मत्तो दशभिर्हस्तैर्दूरे पीतं त्वयोदकम् । दशभिर्योजनैरन्तरितो वर्धिष्यते सुतः ॥ २० ॥
यमुना^९परतीरेऽत्र^{१०} मथुरायां प्रभावभूः । भविष्यन्ति तथान्ये ते नवपुत्रा महाद्युतः ॥ २१ ॥
साहाय्य प्रथमः^{११} पुत्रो भवतामर्पितो मया । अस्तु श्रीपूज्यपार्श्वस्थो दूरस्थस्यास्य को गुणः ॥ २२ ॥
- 25 श्रुत्वेत्याह प्रभुः सङ्गानन्तोद्वारादिशूकरः । स भविष्यति ते पुत्रः सुत्रामसचिवो धिया ॥ २३ ॥
इत्यादाय प्रभोर्वाक्यं शकुनग्रन्थिवन्धिनी । गृहं ययौ गृहेशस्य तुष्टा वृत्तं न्यवेदयत् ॥ २४ ॥
गर्भोऽभूत् तद्दिनेऽमुष्या नागेन्द्रस्वप्नसूचितः । तदौचित्यकृत^{१२}श्चास्या वृद्धः सार्धं मनोरथैः ॥ २५ ॥
दिनेषु परिपूर्णेषु सुतो जज्ञे सुलक्षणः । रूपेणातिस्मरः श्रीमांस्तेजसा चातिभानुमान् ॥ २६ ॥

1 N तस्योक्ति° । * 'अहिलोक परलोक' इति B टि° । 2 N °कासीया° । 3 C विज्ञातः; A. B °विख्यातक्षि° । 4 N °प्रति-
मानस्य ।

† विन्ध्यो गजेन मलयो मलयोद्भवेन रत्नेन रोहणगिरिर्जगति प्रसिद्धः ।

मुक्ताफलेन सरितामधिपो यथैव गोत्रं तथैव तनयेन कुलोद्भवेन ॥ १ ॥ इति B टिप्पणी ।

5 B N सौहृदवज्जने; B सौहृदवज्जने । 6 N नाम विद्याया । 7 A पिव, C पिबे । 8 B N नमित्तं । 9 B यमुना-
पुर° । 10 N च । 11 A प्रथमपु° । 12 A °कृतेश्चा° ।

वैरोट्यायास्ततः पूजां कृत्वा तत्पादयोः पुरः । न्यस्यातो गुरुपादान्ते मुक्तस्तेषां तथापितः ॥ २७ ॥
 वर्द्धतामस्मदायत्त इति प्रत्यर्पितः स तैः । प्रवर्धितोऽतिवात्सल्यात् तथा तद्गुरुगौरवात् ॥ २८ ॥
 नागेन्द्राख्यां ददौ तस्मै फुल्ल उक्फुल्लोचनः । आत्तो^१ गुरुभिरागत्य स गर्भाष्टमवार्पिकः ॥ २९ ॥
 तद्गुरुभ्रातरः सन्ति संगमसिंहसूरयः । आदेशं प्रददुस्तेषां प्रभवः शुभमायतौ ॥ ३० ॥
 प्रत्रय्यां प्रददुस्तस्य शुभे लभे स्वरोदये । उपादानं गुरोर्हस्तं शिष्यस्य प्राभवेन तु ॥ ३१ ॥ 5
 गणेश्च मण्डनो नाम तदीयगणमण्डनः । आदिष्टः प्रसुभितस्य शुश्रूषाध्यापनादिषु ॥ ३२ ॥
 वैदग्ध्यातिशयादन्यपाठकानां पुरोऽपि यत् । ख्यातं तदपि गृह्णाति स्वपाठ्येषु तु का कथा ॥ ३३ ॥
 लसद्भ्रमण-साहित्य-प्रमाण-समयादिभिः । शास्त्ररजुपमो जज्ञे विज्ञेशो वर्षमध्यतः ॥ ३४ ॥
 गुणैरुत्तमतां प्राप्य नृपु प्रथमरेखया । धूनन्नवनवाविश्वलक्षणेभ्योऽधिकस्ततः ॥ ३५ ॥
 ५२. लन्वेद्यरारनालय प्रहितो गुरुभित्तदा । विधिना तत् समादायोपाश्रये पुनराययौ ॥ ३६ ॥ 10
 तदीर्यापधिकीपूर्वमालोचयदनाकुलः । गाथया कोविदश्रेणीहृदयोन्माथया ततः ॥ ३७ ॥

तथा हि—

अयं तंवच्छीए अपुष्पिफयं पुष्पदंतपंतीए ।

'नवसालिकंजियं नवचहूह कुडएण' मे दिन्नं ॥ ३८ ॥

श्रुत्वेतिगुरुभिः प्रोक्तः शब्देन प्राकृतेन सः । पलित्तो इति शृङ्गारामिप्रदीप्ताभिघायिना ॥ ३९ ॥ 15
 स च व्यजिह्वपत् पूर्यैः शिष्यः कर्णात्प्रसाद्यताम् । श्रुत्वेति प्रहाया तस्य तुतुपुर्गुरवो भृशम् ॥ ४० ॥
 विमृश्यैत्यविहृष्टासंपूरितास्तै* तदप्रतः । पादलित्तो भवान् व्योमयानसिद्धा विभूषितः ॥ ४१ ॥
 इत्यसौ दशमे वर्षे गुरुभिर्गुरुगौरवात् । प्रत्यष्टाप्यत पट्टे स्वे कपपट्टे प्रभावताम्^१ ॥ ४२ ॥
 मयुरारायां गुरुः प्रेपीदसंख्यातिशयाश्रयम् । तेजोविस्तारसंघोषकारहेतोस्तमन्यदा ॥ ४३ ॥
 ५३. दिनानि कतिचित् तत्र खित्वाऽतौ पाटलीपुरे । जगाम तत्र राजास्ति मुरण्डो नाम विश्रुतः ॥ ४४ ॥ 20
 केनापि तस्य चित्रायसूत्रं प्रथितं वृत्तकः । गृह्वक्त्रमिलत्तन्तुचयाज्ञाताव^२ सानकः ॥ ४५ ॥
 दौकितः कन्दुकः पादलिप्तस्य च गुरोः पुरः ।

राज्ञा प्राहीयत प्रज्ञापरीक्षावीक्षणोद्यमात् ॥ ४६ ॥—युग्मम् ।

अथोत्पन्नधिया सूरिर्षिला^१ ल्योष्णोदकाद्भ्रुवै^२ । सिककं^३ निपुणं प्रेक्ष्य तत्तन्तुप्रान्तमाप सः ॥ ४७ ॥
 उन्मोच्य प्रहितो राक्षे तद्गुह्यासौ चमकृतवः । प्रज्ञाविज्ञातवत्त्वाभिः कलाभिः को न गृह्यते ॥ ४८ ॥ 25
 तथा गङ्गातरोर्यष्टिः समा शृङ्खा समर्पिता^४ । तन्मूलाप्रपरिज्ञानहेतवे स्वामिना भुवः ॥ ४९ ॥
 तारयित्वा जले मूले गुरुत्वात् तन्निमज्जनात् । अप्र-मूले परिज्ञायाचख्यौ राक्षः पुरस्ततः ॥ ५० ॥
 तथा समुद्रकोऽनीक्ष्यसन्धिः सुरैः प्रदर्शितः । उष्णोदकान् समुद्राट्य तश्चित्रं प्रकटीकृतम् ॥ ५१ ॥
 श्रीपादलिप्ताचार्येण तन्तुप्रथिततुन्वकम् । पेशीकोशायितं वृत्तं प्रहितं राजपर्यदि ॥ ५२ ॥
 उन्मोचितं न तत् तत्र केनापि सुमुचे ततः । तद्भुतं तेन मोच्येत नान्यैरित्यभि^५ मापिभिः ॥ ५३ ॥ 30

1 A अतो । 2 B 'नवचवा' । 3 'पदायी' इति B टि० ।

* 'प्रीणाति यः स्वचरितैः पितरं स पुत्रो यद् मयुरैव हितमिच्छति सत्कलप्रम् ।

तन्निमज्जनादि शुभे च समक्रियं यत् एतत् प्रयं जगति पुष्पकृतो लमन्ति ॥ १ ॥ इति B टिप्पणी ।

4 B प्रभाषनां । 5 N चित्रायसत्रम् । 6 C 'प्रथितं' । 7 N 'तंतुवयात्कान्ता' । 8 C N विलोत्थो । 9 B 'दक्षो' ।
 10 C N सिपयकं । 11 A समापिता । 12 N 'स्वतिमापि' ।

भूपाहूतः स^१ आगलोज्जग्रन्थ च यतीश्वरः । सुरण्डनृपतिस्तत्राक्षित्प्रश्चिन्तयते तदा ॥ ५४ ॥
 बालाचार्योऽयमीदृक्षैः खेलनीयः कुहेतुभिः । दध्यावहमयं किंत्वधृष्यः केसरिवच्छिद्युः ॥ ५५ ॥
 'व्रयस्तेजसि नो हेतु'रिति सत्यं पुरा वचः । को हि सिंहाभकं सत्रेऽणुरूपमपि लंघयेत् ॥ ५६ ॥
 शिरोवेदनयाक्रान्तः सोऽन्यदा भूपतिः प्रभुम् । व्यजिज्ञापत् प्रधानेभ्यः क्षुते* नष्टे स्मृती रवेः ॥ ५७ ॥
 5 तर्जनीं प्रभुरप्येप त्रिः स्वजानावचालयत् । भूपतेर्वेदना शान्ता तस्य किं दुष्करं प्रभोः ॥ ५८ ॥

तथा हि—

जह जह पणसिणिं जाणुयंमि पालित्तउ भमाडेह ।

तह तह 'से सिरवियणा' पणस्सई सुरण्डरायस्स ॥ ५९ ॥

- मन्नरूपामिमां गाथां पठन् यस्य शिरः स्पृशेत् । शान्थेत वेदना तस्याद्यापि मूर्ध्नोऽतिदुर्धरा ॥ ६० ॥
 10 स तत्कालोपकारेण हृतान्तःकरणो नृपः । सूरैर्वालस्य पादानां प्रणामेच्छ रवेरिव ॥ ६१ ॥
 समाययौ ययौ श्रेष्ठे द्रागारूह्य तदाश्रयम् । सकर्णः को न गृह्येत गुणैः सत्यैर्लघोरपि ॥ ६२ ॥—युग्मम् ।
 § ४. प्रभोरूपान्तमासीनो रहः पप्रच्छ भूपतिः^४ । भृत्याः कृत्यानि नः^५ कुर्युर्वेतनस्यानुसारतः^६ ॥ ६३ ॥
 तद्विनामी विनेयाश्च युष्माकं तु कथं विभो ! । भिक्षैकवृत्तिमात्राणां^७ ते कार्यकरणोद्यताः ॥ ६४ ॥—युग्मम् ॥
 सूरयः प्राहुरस्माकं विना दानं सदोद्यताः । कार्याणि भूप ! कुर्वन्ति लोकद्वयहितेच्छया ॥ ६५ ॥
 15 भूपः प्राह न मन्येऽहं द्रव्यस्था^८ हि जनस्थितिः^९ । निःस्वस्त्याज्यः पुमाँल्लोकेऽरण्यं दग्धं मृगैरिव ॥ ६६ ॥
 अथाह सूरिर्दुर्वाश ! त्वद्भृत्या बहुवृत्तयः । तादृगुक्तं न कुर्वन्ति यादृङ् मे दानमन्तरा ॥ ६७ ॥
 इहार्थे प्रत्ययो भूप ! कौतुकादवलोक्यताम् । दक्षः शुचिर्गुणी कश्चित् प्रतिष्ठां प्रापितः सदा ॥ ६८ ॥
 ताम्बूलाभरणक्षौमैरात्मतुल्यः सदेक्षितः । विश्वासस्य परा भूमिर्मूर्त्यन्तरमिवापरम् ॥ ६९ ॥
 आहूयतां पुमान् प्रष्टुः सौष्ठवी कोऽपि भृत्यराट् ।
 20 यथा प्रतीतिसम्पत्तिर्मद्वाक्यस्य भवेत्ततः ॥ ७० ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ॥
 क्षत्राक्षत्रपतिस्तत्राहूतवान् प्राग्गुणान्वितम् । प्रधानमाजगामायं मूर्धन्यस्तकरद्वयः ॥ ७१ ॥
 स प्रोवाच प्रसादं मे स्वामिन् ! आदेशतः कुरु । सुदुष्करतरेऽप्यर्थे भृत्यलेशे निजे मयि ॥ ७२ ॥
 राजा प्राह—'सखे ! गङ्गा वहतीह कुतोमुखी ? ' इत्युक्तेऽन्तःस्मितः सोपहासं चिन्तयति स्म सः ॥ ७३ ॥
 अहो ! बालर्षिसंसर्गाद् राज्ञः शैशवमागतम् । 'गङ्गा कुतोमुखी !' बालाङ्गनाख्यातमिदं वचः ॥ ७४ ॥
 25 ततः प्रमाणमादेश इत्युक्त्वा स ययौ वहिः । ऐश्वर्यग्रहिलो राजा नाहमप्यस्मि तादृशः ॥ ७५ ॥
 फल्गुवाग्भिस्ततः स्त्रीयं सुखं परिहरामि किम् । ध्यात्वेति व्यसनी तत्र प्रायः प्रायाद् दुरोदरे ॥ ७६ ॥
 खेलन्निर्वाह्य तत्रासौ चतस्रः पञ्च नाडिकाः । गत्वा स्वामिपुरः 'पूर्वामुखी'त्युत्तरमाह सः ॥ ७७ ॥
 अपसर्पैः^९ प्रसर्पद्भिस्तद्वृत्तं भूपतेः पुरः । न्यवेद्यथ^{१०} यतिस्वामी स्मितं कृत्वाऽभ्यधादिति ॥ ७८ ॥
 भूपाल ! चेष्टितं दृष्टं धनमानातिशायिनः । निजप्रसादवित्तस्यापरेषां तु कथापि का ॥ ७९ ॥
 30 अद्यश्वीनविनेयस्याशिक्षितस्य व्यवस्थितिम् । पश्य नश्यन्मदस्येह^{११} चित्तान्तश्चित्रकारिणीम् ॥ ८० ॥
 आगच्छामिनवक्षुल ! व्याहृते चेति सूरिभिः । इच्छामीति वदन् शीघ्रमुत्तस्थौ सरजोहृतिः ॥ ८१ ॥

1 A समागव° । * 'लोक नावह' इति B टि° । † 'तर्जनी' इति B टि° । 2 B N सित्तिर° । 3 A वेयण; C विवणा ।
 4 नास्ति C आदर्शे । 5 A वः । ‡ 'मूल्यनइ मेलि' इति B टि° । 6 B N °पात्राणां । 7 B C द्रव्यखादे; A द्रव्यखादि ।
 8 A जनं स्थितः; B जनस्थितः; C जनः स्थितिः । 9 A अवसर्पैः । 10 A निवेद्याथ; C न्यवेद्यत । 11 N °मदस्येह;
 C मदस्येहृत्वि° ।

विनयानम्रमौलिश्च मेदिनीं प्रतिलेखयन् । पुर आगाद् गुतेर्जानू मुन्याख्ये न्यस्य पोटिकाम् ॥ ८२ ॥
 प्रभो ! ऽनुशास्त्रिमिच्छामीत्युक्ते तेनावदत् प्रभुः-। 'गङ्गा कुतोमुखी वत्स ! वहत्या'ख्याहि निर्णयम् ॥ ८३ ॥
 तदा चावदयकीपूर्वं निर्गच्छन्नाश्रयाद् बहिः^१ । विन्यस्य कम्बलं स्कन्धे कृत्वा दण्डं करे निरैत् ॥ ८४ ॥
 प्रशानुचिततां जानन् बालयुद्धयुवस्त्रियाम्^२ । अष्टच्छन् मध्यययसं प्रवीणं पुरुषं ततः ॥ ८५ ॥
 'गङ्गा कुतोमुखी ? 'पूर्वामुखी'ति प्रापितोत्तरः । तेनेति त्रिःकृते प्रभे सर्वत्रासीत् समोत्तरः ॥ ८६ ॥ 5
 तथापि निश्चिकीर्षुः स स्वर्धुनीजलसन्निधौ । प्रत्युपेक्ष्य ततो दण्डं करस्थितं^३ तदप्रकः ॥ ८७ ॥
 जलान्तरेऽमुचत् तं च श्रोतसाऽतिरयात् ततः । प्राग्व्याहिते करे दण्डसहिते प्रत्ययं ययौ ॥ ८८ ॥-युग्मम् ।
 आगत्याश्रयमत्रेयांपयिकीपूर्वकं ततः । आलोचयद् यथावृत्तं प्रवृत्तश्च स्वकर्मणि ॥ ८९ ॥

उक्तं च 'श्रीजिनभद्रगणिक्षमाश्रमभाष्यकारेण-

निवपुच्छिच्छरण भणिओं गुरुणा गंगा 'कुओंमुही वहइ ।

10

संपाड्यवं सीसो जह तह सन्वत्थ कायण्वं ॥ ९० ॥

प्राग्वशारैर्यथाख्याते सत्य एव निवेदिते । प्रतीतः प्राह भूपालस्त्वद्वृत्तं हि कथातिगम् ॥ ९१ ॥
 इति प्रमु^४कृतैश्चित्रैः सर्वलोकोपकारकैः । नृपो विभ्रममत्कारं कालं यान्तं न बुध्यते ॥ ९२ ॥
 अन्यदा मयुरायां स सूरिर्गत्वा महायथाः । श्रीसुपार्श्वजिनस्तूपेऽनमत् श्रीपार्श्वमक्षसा ॥ ९३ ॥
 ५५. ततोऽसौ लाटदेशान्तश्चोङ्काराराख्यपुरे प्रभुः । आगतः स्वागतान्यस्य तत्राधाद् भीमभूपतिः ॥ ९४ ॥ 15
 शरीरख्यस्य बाल्यस्य^५ माहात्म्यं वितरन्निव । स^६ क्रीडत्यन्यदा डिम्भैर्विजने विश्ववत्सलः ॥ ९५ ॥
 भरेण रमते यावत् श्रावकास्तावदायुषः । देशान्तरात् तदाकुण्ठोत्कण्ठास्तद्वन्दोत्सुकाः ॥ ९६ ॥
 कलौ^७ युगप्रधानस्य पादलिप्तप्रभोः कुतः । उपाश्रयोऽस्ति शिष्याभं पप्रच्छुश्च तमेव ते ॥ ९७ ॥
 तत्रोत्पन्नमतिः सूरिर्दूरभ्रमणहेतुभिः । प्रकटैस्तदभिज्ञानेस्तेपामकथयत् तदा ॥ ९८ ॥
 स्वयं पटी च प्राष्ट्य संवृत्याकारमात्मनः ।^८ आचार्यासन्युपाविश(श)द् दक्षः स क्षिप्रमुजते ॥ ९९ ॥ 20
 श्राद्धश्च तावदाजग्मुः प्रणेमुर्तिभक्तितः । श्रीढन् दृष्टः स एवायं तैरुपालक्षि दाक्ष्यतः ॥ १०० ॥
 विद्या-श्रुत-यथोयुद्धसदृशी धर्मदेशनाम् । विधाय तत्पुरोऽवादीत् तद्विकल्पापलापकृत् ॥ १०१ ॥
 अवकाशः शिशुत्वस्य दातव्यश्चिरसंगतेः^९ । इति सत्यवचोभङ्ग्या जहपुले शिशुप्रभोः ॥ १०२ ॥
 गते विहर्तुमन्येद्युः प्रौढसाधुकदम्बके । विजने स ययौ रथ्यां गच्छत्सु शकटेपु च ॥ १०३ ॥
 कुर्वन् मर्षेऽकीक्रीडां पृष्टः पूर्ववदाश्रयम् । परप्रवादिभिर्दूरदेशेनेपामुदाहरत् ॥ १०४ ॥ 25
 चिरेणायान्ति यावत् ते सम्पन्नान्तिभ्रमभ्रमाः । गुरुः सिंहासने तावत् सुष्वापासौ पटीश्रुतः ॥ १०५ ॥
 ताम्रचूडं^{१०}स्वरश्चक्रे तैः प्रातःश्रणसंसकः । ओतुस्वरं^{११} ततोऽवासीत् सूरिस्त्वपरिपन्थिनम्^{१२} ॥ १०६ ॥
 तेषां द्वारमपाष्ट्य वक्ष्ये सिंहासने प्रभुः । तस्य ते विस्मयस्मेरा ददृशुर्मूर्तिमद्भुताम् ॥ १०७ ॥
 तकांकिर्भिर्जिताख्ये च प्रभमेकं च गायया । एतज्जिगीपवः सन्तो विदधुर्दुर्घटं तदा ॥ १०८ ॥

तथा हि-

पालित्तय ! कहसु फुडं सयलं महिंमंडलं भमंतेण ।

दिष्टो सुओ व कत्थ वि चंदणरससीयलो अग्गी ॥ १०९ ॥

30

1 A *काथमद्विः । 2 A *क्षियम् । 3 A C *विद्यततदप्रकः; B स्थितमवप्रकः । 4 A धीमद् । 5 A B कुओं* ।
 6 B N प्रमुकेष्टो* । 7 A कायस्य । 8 B ओदकल* । 9 N बन्धे । 10 N आचार्याः संयुपाविहरशः । 11 N *संगतेः ।
 12 N हामप्रः । 13 N उत* ; B ओत* , C उतु* । 14 N *पन्थिनम् ।

सूरिः श्रीपादलिप्तोऽपि तत्क्षणं प्राह गाथया । उत्तरं द्राग् विलम्बो हि प्रज्ञा-बलवतां कुतः ॥ ११० ॥
सा च^१—

अयसाभिओग^२संदूमियस्स पुरिसस्स सुद्धहिययस्स ।

होइ वहन्तस्स फुडं चंदणरससीअलो अग्गी ॥ १११ ॥

5 इत्युत्तरेण ते सूरैर्मुदमापुर्जिता अपि । पराजयोऽपि सत्पात्रैः कृतो महिमभूर्भवेत् ॥ ११२ ॥

ततः सङ्घेन विज्ञप्ते सद्गुणेषु प्रमोदिना । शत्रुंजयगिरौ यात्रां पादलिप्तप्रमुर्व्यधात् ॥ ११३ ॥

§ ६. मानखेटपुरं प्राप्ताः कृष्णभूपालरक्षितम् । प्रभवः पादलिप्ताख्या राज्ञाभ्यर्च्यत भक्तितः ॥ ११४ ॥

तत्र पांशुपुरात् प्राप्ताः^३ श्रीरुद्रदेवसूरयः । ते चावबुद्धतत्त्वार्थाः श्रीयोनिप्राभृते श्रुते ॥ ११५ ॥

अन्येद्युर्निजशिष्याणां पुरस्तस्माच्च शास्त्रतः । व्याख्याता शफरोत्पत्तिः पापसन्तापसाधिका ॥ ११६ ॥

10 सा कैवर्तेन कुड्यान्तरितेन प्रकटं श्रुता । अनावृष्टिस्तदा चासीत् विश्वलोकभयङ्करी ॥ ११७ ॥

मीनानुत्पत्तिरत्रासीत् तत्र श्रौतप्रयोगतः । मत्स्यान् कृत्वा बहूनेपोऽजीवयद् वन्धुमण्डलम् ॥ ११८ ॥

कदापि हर्षतस्तत्र प्रभूपकृतिरञ्जितः । आययौ धीवरो भक्त्या नत्वा च प्रोचिवानिति ॥ ११९ ॥

युष्मत्कथितयोगेनादानो मीनान् व्यधामहम् । स्वादित्वा तांश्च दुर्भिक्षे कुटुम्बं निरवाहयम् ॥ १२० ॥

श्रुत्वेति सूरयः पश्चादतप्यन्त कृतं हि किम् । यतो वधोपदेशेनास्माभिः कल्मषमर्जितम् ॥ १२१ ॥

15 जीवन् जीववधात् पापमयं^४ बह्वर्जयिष्यति । तस्मात् किमपि तत्कार्यं येनाधत्ते न स स्वयम् ॥ १२२ ॥

इति ध्यात्वोचिवान् सूरिर्निष्पत्तौ रत्नसन्ततेः । प्रयोगं शृणु दारिद्र्यं कदापि न भवेद् यथा ॥ १२३ ॥

स च स्फुरति नो मांसाशन-जीवविघातयोः । विधीयमानयोस्तत् त्वममू वर्जयसे यदि ॥ १२४ ॥

कथयामि तदा तत् ते श्रुत्वेत्याहेदमप्यहम् । जाने जीववधात् पापं कुटुम्बं तु न वर्त्तते ॥ १२५ ॥

नाथ ! प्रसादतश्चेत् ते विना पापं धनं भवेत् । सद्गतिः प्रेत्य तन्मे स्यात् प्रमाणं पूज्यवाक् ततः ॥ १२६ ॥

20 अतःपरं गृहे गोत्रे न मे पिशितभक्षणम् । इत्युक्ते रत्नयोगस्तैरुक्तः सोऽभूच्च धार्मिकः ॥ १२७ ॥

तथा केचिदिति वदन्ति—

§ ७. शिक्षितः सिंहयोगं च चक्रे तं तेन भक्षितः । यतोऽल्पदोषतः पुण्यं बहु किं न समर्ज्यते ॥ १२८ ॥

तथा—

विलासनगरे पूर्वं प्रजापतिरभूत् ततः । तत्र^५ श्रमणासिंहाख्याः सूरयश्च समाययुः ॥ १२९ ॥

25 तानाहूय नृपः प्राह चित्रं किमपि दर्शयताम् । सूरयः प्राहुरर्कस्य कोऽपि वेत्तीह संक्रमम् ॥ १३० ॥

भूपतिः सिद्धदैवज्ञानाहूय वदति स्म सः । रविसंक्रातिसमयमाख्यातास्मत्पुरःसरम् ॥ १३१ ॥

नाडिकापलसङ्ख्याभिस्तं स्फुटं वीक्ष्य तेऽब्रुवन् । आचार्याः^६ स्माहुरेकोऽश्मा ससूचिर्नः समर्प्यताम् ॥ १३२ ॥

सांवत्सरस्य च ततो नृपस्तदकरोदरम् । सूरिस्तं समयं सूक्ष्मं ज्ञात्वाऽश्मन्यक्षिपच्च ताम् ॥ १३३ ॥

उवाच सूचिकामेनां^७ मौहूर्तिक ! विनिःकषः । संक्रातिसमये यस्मात् सर्वं जलमयं भवेत् ॥ १३४ ॥

30 गणकोऽपि ततः प्राह ज्ञानं मे नेयतीदृशाम्^८ । प्राप्तं तत्सूरिविज्ञानं दृष्ट्वा भूपो विसिष्मिये ॥ १३५ ॥

एकदा सूरयो राज्ञा पृष्टा वृष्टिविधौ पुनः । विचिन्त्य कथयिष्यामः प्रोच्येति स्वाश्रये ययुः ॥ १३६ ॥

तैर्देवेन्द्राभिधः शिष्यः प्रैक्ष्यत क्षितिपाग्रतः । कथ्यं किंचिद् विसंवादि* यथासौ स्यादनादरः ॥ १३७ ॥

1 'सा च' नास्ति A । 2 A C N °अभिदूमियस्सं । 3 A प्रांशु° । 4 A B प्रापुः । 5 A सर्वलोक° । 6 N पापमयं । 7 N °चित्ते । 8 N ततः । 9 N आचार्यः । 10 C सुहूर्तिक । 11 N ज्ञाने मे नियतिर्दशा । * 'कांइ विपरीत कहुं' इति B टि० ।

इति तच्छिक्षितः प्राज्ञो यथौ तत्र जगौ च सः । उत्तरस्या दिशो वृष्टिरमुतः पञ्चमेऽहनि ॥ १३८ ॥
 संजज्ञे वर्षणं पूर्वदिशस्तत्र दिने स्फुटम् । दिग्विचंवादतो* राजा किञ्चिन्मन्दादरोऽभवत् ॥ १३९ ॥
 कर्मवन्धनिपेधाय तदुपेत्य कृतं च तैः । अनीक्षणं राजकार्याणां कथनं कस्मपावहम् ॥ १४० ॥
 मानखेटपुरं प्रापुस्तेऽथ कालेन केनचित् । निमित्तप्रन्थनिष्णाता राह्यां हाताः[†] कलावशात् ॥ १४१ ॥

*

§ ८. अर्थार्थखपुटाः सन्ति विद्याप्राप्तसंभृताः । तद्दृत्तमिह जैनेन्द्रमतोहासि प्रतन्यते ॥ १४२ ॥ 5
 तद्यथा—

विन्ध्योदधिर्कृतापाट*लाटदेशललाटिका । पुरं श्रीभृगुकच्छाख्यमस्ति रेवापवित्रितम् ॥ १४३ ॥
 यानपात्रं भवान्मोघौ यत्र श्रीमुनिसुव्रतः । पातकातङ्कतः पाति स्वर्भुवोभूर्भवं जनम् ॥ १४४ ॥
 तत्रास्ति बलमित्राख्यो राजा बलमिदा समः । कालिकाचार्यजामेयः स्वेयः श्रेयधियां निधिः ॥ १४५ ॥
 भवाध्वनीनभवनानां सन्ति विश्रामभूमयः[†] । तत्रार्थखपुटा नाम सूर्यो विद्ययोदिताः[‡] ॥ १४६ ॥ 10
 तेषां च भागिनैयोऽस्ति विनेयो*भुवनाभिधः । कर्णश्रुत्याप्यसौ प्राज्ञो विद्या जग्राह सर्वतः ॥ १४७ ॥
 बौद्धान् वादे पराजित्यैस्तीर्थं संघसाक्षिकम् । तद्ब्रह्म्वान्ततो भालुप्रतिरूपैरमोच्यत ॥ १४८ ॥
 तदा च सौगताचार्य एको*बड्ढकराभिधः । गुडशास्त्रपुरात् प्राप्नो निर्मापुर्जनशासनम् ॥ १४९ ॥
 गुडपिण्डैः पुरा तत्र शत्रुसैन्यमभव्यत । गुडशस्त्रमिति ख्यातिरतोऽस्याजनि विश्रुता ॥ १५० ॥
 सर्वानित्यप्रवादी स चतुरङ्गसभापुरः । जैनाचार्यस्य शिष्येण जितः स्याद्वादवादिना ॥ १५१ ॥ 15
 कांदिशीकस्ततो मन्थुपुरपूरितमानसः । कोपादनशनं कृत्वा मृत्वा यक्षो वभूव सः ॥ १५२ ॥
 निजस्थानेऽवतीर्थासौ सकोपः श्वेतभिष्णुपु । अवजानाति तांस्तेषामुपसर्गान् दधाति च ॥ १५३ ॥
 तत्पुरस्थेन सहैव तदार्यखपुट*प्रभुः । तत्र प्रतिद्वयं प्रेष्य ज्ञापितस्तत्परामर्शम् ॥ १५४ ॥
 एषा फपलिका वृत्त ! नोमोच्या कौतुकादपि । कदापि शिक्षवित्वेति जामेयमचलत् ततः ॥ १५५ ॥
 पुरे तत्र गतस्तस्य यक्षस्यायतनेऽवसत् । उपानहौ निधायास्य कर्णयोः शयनं व्यधात् ॥ १५६ ॥ 20
 यक्षाचकः समायातसं तथा वीक्ष्य भूपतेः । व्यजिज्ञपदयो तस्मै कृपितः*कृपतिस्ततः ॥ १५७ ॥
 समेत्य शयितं वाढं पटं प्राहृत्य सर्वतः । निजैरुत्थापयामास तेऽद्राक्षुः परितः पुतौ[†] ॥ १५८ ॥
 वैराख्याते पुनः क्रुद्धो नृपसं लेट्टयष्टिभिः । अघातयत् स घातानां प्रवृत्तमपि वेत्ति न[‡] ॥ १५९ ॥
 क्षणेन तुमुलो जज्ञेः पुरेऽप्यन्तःपुरेऽपि च । पूकुर्वन्तः समाजग्मुः सौविदा अवदस्तथा ॥ १६० ॥
 रक्षं रक्ष प्रभो ! न्यक्षः शुद्धान्तो लेट्टयष्टिभिः । अट्टविहितैः कैश्चित् प्रहारैर्जैर्जरीकृतः ॥ १६१ ॥ 25
 तदाकर्ण्य नृपो दध्नौ विद्यासिद्धोऽसको ध्रुवम् । संचारयति शुद्धान्ते प्रहारान् स्वं तु रक्षति ॥ १६२ ॥
 तदयं माननीयो मे ध्यात्वैति तमसान्वयत् । चट्टभिः पट्टभिर्भूषः साधिष्टायकदेववत् ॥ १६३ ॥
 अथार्थखपुटाचार्यः कृत्वा फपटनाटकम् । उल्लितः प्रणतो भूमिमुजा भून्यस्तमस्तकम् ॥ १६४ ॥
 यक्षं प्रोचे मया साढं चलेति स ततोऽचलत् । तमनुप्राचलन्^{††} देवरूपकाण्यपराण्यपि ॥ १६५ ॥
 चात्यं नरसहस्रेण तत्र द्रोणीद्वयं तथा । चालितं कौतुकेनेत्यं तत्प्रवेशोत्सवोऽभवत् ॥ १६६ ॥ 30
 तत्प्रभावाद्भूतं वीक्ष्य जनेशोऽपि जनोऽपि च । जिनशासनभक्तोऽभूमन्महिमानं च निर्गमे ॥ १६७ ॥
 सूरिर्नृपेण विहातो यक्षं स्थाने न्ययोजयत् । स शान्तो द्रोणिपुगलं तत्रैव स्थापितं पुनः ॥ १६८ ॥

* 'दिक्षिणु वद्विष पठित' इति B टि० । 1 A B शता । 2 B N 'आदा' । 3 A विद्यासम् । 4 B C विद्यतोयताः । 5 B भवना । 6 N बहुकरः; C बहुकरः; A बरकरः । 7 A 'खपुटा' । 8 A B आदर्शद्वये नोपलभ्यते लोकोऽयम् । 8 A कृपितः कृपितः; N कृपतिः कृपितः । 9 B N मुतो; A मुनौ । 10 C N नः । 11 B भारवाहकवद् ।

- १९ इत्थं श्रीभृगुक्षेत्रात् यतिद्वितयमांगमत् । तेन प्रोचे प्रभो ! प्रैपीत् संघो नौ भवदन्तिके ॥ १६९ ॥
 स्वस्त्रीयः स विनेयो *वः वलात् कपलिकां ततः । उन्मोच्य पत्रमेकं सोऽवाचयद्वारितप्रियः ॥ १७० ॥
 तत्राकृष्टिर्महाविद्या पाठसिद्धाऽस्य संगता । तत्प्रभावाद् वराहारमानीय स्वादतेतराम् ॥ १७१ ॥
 स्थविरैः शिक्षितः कोपात्* सौगतान्तः स्वयं गतः । अतीव भोजने गृह्यः स्वविद्यागर्वनिर्भरः ॥ १७२ ॥
 5 तत्प्रभावेण पात्राणि गतानि गगनाध्वना । भोज्यपूर्वान्युपायान्ति वौद्धोपासकवेशमतः ॥ १७३ ॥
 पात्राणां पुरतः श्राद्धगृहे याति पतद्रहः । स प्रधानासने न्यस्य भ्रियते सह पात्रकैः ॥ १७४ ॥
 प्रातिहार्यमिदं दृष्ट्वा श्राद्धा अपि तदादृताः । ततोऽपभ्राजनामेतां हरतागत्य वेगतः ॥ १७५ ॥
 गुडशस्त्रपुरात् ते च भृगुकच्छं समाययुः । भुवनेन च पात्राणि प्रैप्यन्त श्राद्धवेशमनि ॥ १७६ ॥
 पूर्णानि तानि भोज्यानामायान्ति गगनाध्वना । गुरुभिः कृतयाऽदृश्यशिलया व्योम्नि पुस्कुटुः ॥ १७७ ॥
 10 स प्रभूनागतान् ज्ञात्वा चिहेनानेन* भीतिभृत् । प्राणेशदध पूज्याश्च वौद्धानामालये ययुः ॥ १७८ ॥
 वौद्धैर्बुद्धनताबुक्तैः सूरिभिर्जल्पितं तथा । वत्स शुद्धोदनसुतः । वन्दस्वाभ्यागतं हि माम् ॥ १७९ ॥
 प्रतिमास्थस्ततो बुद्ध आगत्यांहिपुरोऽपतत् । तद्द्वारे चास्ति बुद्धांडः प्रोक्तस्तैः स पदोः पत ॥ १८० ॥
 समेत्य प्रणतः सोऽपि प्रमुपादान्बुजद्वये । उत्तिष्ठेति गिरा सूररेपोऽर्द्धावनतः स्थितः ॥ १८१ ॥
 अद्यापि स तथैवास्ति 'निर्ग्रन्थ न मिता'भिधः । बुद्धस्थाने तदादेशादेकपात्रेण तु स्थितः ॥ १८२ ॥
- *
- 15 § १०. अथो महेन्द्रनामाऽस्ति शिष्यस्तेषां प्रभावभूः । सिद्धप्राभृतनिष्णातस्तद्वृत्तं प्रस्तुवीमहि ॥ १८३ ॥
 नगरी पाटलीपुत्रं वृत्रारिपुरसप्रभम् । दाहडो नाम राजाऽत्र* मिथ्यादृष्टिर्निकृष्टधीः ॥ १८४ ॥
 दर्शनव्यवहाराणां विलोपेन वहन्मुदम् । वौद्धानां नम्रतां शैवब्रजे निर्जटतां च सः ॥ १८५ ॥
 वैष्णवानां विष्णुपूजात्याजनं कौलदर्शने । धम्मिहं मस्तके नास्तिकानामास्तिकतां तथा ॥ १८६ ॥
 ब्राह्मणेभ्यः प्रणामं* च जैनर्षीणां स पापभूः । तेषां च मदिरापानमन्विच्छन् धर्मनिहवी ॥ १८७ ॥
 20 आज्ञां ददौ च सर्वेषामाज्ञाभङ्गे स चादिशत् । तेषां प्राणहरं दण्डमत्र प्रतिविधिर्हि कः ॥ १८८ ॥
 नगरस्थितसंघाय समादिष्टं च भूभुजा । प्रणम्या ब्राह्मणाः पुण्या भवद्भिर्वोऽन्यथा वधः ॥ १८९ ॥
 धन-प्राणादिलोभेन मेने तद्वचनं परैः । निष्किचनाः पुनर्जैनाः पर्यालोचं प्रपेदिरे ॥ १९० ॥
 देहत्यागात् नो दुःखं शासनस्याप्रभावना । तत् पीडयति को मोहो देहे यायावरे पुनः ॥ १९१ ॥
 विस्मृत्य गुरुभिः प्रोचे श्रीआर्यस्वपुटप्रभोः । शिष्याग्रणीर्महेन्द्रोऽस्ति सिद्धप्राभृतसंभृतः ॥ १९२ ॥
 25 भृगुक्षेत्रे ततः संघो गीतार्थं स्थविरद्वयम् । प्रहिणोतु स चासुष्मिन्नर्थे प्रतिविधास्यति ॥ १९३ ॥
 तथाकृते* च संघेन तत्पूज्यैः प्रहितोऽथ सः । अभिमन्त्रितमानैषीत् करवीरलताद्वयम् ॥ १९४ ॥
 उवाच च नृपादेशः प्रमाणं गणकैः पुनः । वीक्षणीयो मुहूर्त्तोऽसौ य आयतिशुभावहः ॥ १९५ ॥
 इति सं ज्ञापयामास भूपालाय कृतीश्वरः । स चोत्सेकं दधौ शक्तिरपूर्वकरणे मम ॥ १९६ ॥
 28 देवज्ञैश्चर्चिते लभे स्त्रीयप्रज्ञानुमानतः । महेन्द्राधिष्ठिता जग्मुः सूरयस्तन्नरैः सवः ॥ १९७ ॥
 30 याज्ञिका दीक्षिता वेदोपाध्याया होमशालिनः । सायंप्रातर्व्रता आवसधीयाः स्मार्तऋत्विजः ॥ १९८ ॥
 गाङ्गसृञ्चन्दनालेपतिलकौषपवित्रिताः । काषायधौतपोताह्याः सोपवीतपवित्रिकाः ॥ १९९ ॥

* द्वितारकान्तर्गतः पाठो नोपलभ्यते. A आदर्शे । 1 C य भवत्कपलि° । 2 B वापि च प्रियः । 3 C N वेशमनः । 4 B N शास्त्रा । 5 A प्रस्कुटुः । 6 N चिहेन तेन । 7 N शुद्धोदति° । 8 N राजास्ति । 9 N प्रमाणं । 10 N कृतेन ।

सिंहासनेषु चित्रेषु गन्दिकावास्तवेषु ते ।

॥ २०० ॥ चंपविद्यास्तदाष्ट्या महेन्द्रेण मनीषिणा ॥ २०० ॥—विशेषकम् ।

॥ २०१ ॥ ज्ञेयं तेन क्षित्तेर्नाय ! यदपूर्वमिदं हि नः । पूर्वं पूर्वामुखान् किं वा नमामः पश्चिमासुखान् ॥ २०१ ॥

जल्पमिति क्रुरेणासौ क्रुरवीरलतां किल ।

॥ २०२ ॥ संमुखीनां परावृत्त्य शृष्टे चाभ्रामयत् ततः ॥ २०२ ॥—युगम् । 5

आसन् लुठितपीपांसे निश्चेष्टा भृतसन्निभाः । अभूव भूपतेर्वक्त्रं विच्छाद्यं शशिवदिने ॥ २०३ ॥

॥ २०४ ॥ स्वस्वप्राज्ञा तथा सम्बन्धिनस्तेषां कृपासुखः । जल्पयन्त्यभिधाप्राहं को हि जल्पत्यचेतनः ॥ २०४ ॥

॥ २०५ ॥ क्रन्दन्ति स्वजनाः सर्वे विकर्म फलितं हि नः । अट्टश्रुतपूर्वा हि जैनपीणां नतिः परे ॥ २०५ ॥

॥ २०६ ॥ भूपरुपेण कालोऽयं दर्शनानामुपस्थितः । पुस्तकस्यपुराणेषु कथापीट्यं नहि श्रुता ॥ २०६ ॥

॥ २०७ ॥ उत्थायांयांसिर्नाद्रूपः पश्चात्तापमुपागतः । महेन्द्रस्य महेन्द्रस्य धीरेषु न्यपतत् पदोः ॥ २०७ ॥ 10

॥ २०८ ॥ रक्ष रक्षं महोविद्य ! प्रसीद त्वं ममोपरि । क्षमस्वैकं व्यलीकं मे सन्तो हि नतवत्सलाः ॥ २०८ ॥

॥ २०९ ॥ संजीवय द्विजानेतान् रुदत्संबन्धियोपितः । कस्ते माहात्म्यसात्म्यस्य पारं प्राप्तः सुधीरपि ॥ २०९ ॥

॥ २१० ॥ इत्याकर्ण्य गिरं प्राह महेन्द्रः शमिनां पतिः । अनात्मज्ञ धराधीश ! कस्ते मिष्यामहोऽलगत ॥ २१० ॥

॥ २११ ॥ निर्वाणमपितस्थुञ्चेज्जिना आनन्दचिन्मयाः । तदधिष्ठापकाः सन्ति प्रत्याह्वयास्तथाप्यहो ! ॥ २११ ॥

॥ २१२ ॥ एवं शृण्वति को नाम प्राकृतोऽपि विडम्बनम् । ब्राह्मणानां गृहस्थानां प्रणामो यद् व्रतस्थितैः ॥ २१२ ॥ 15

॥ २१३ ॥ वैभतैः शिक्षिता एते त्वदन्याथप्रकोपिभिः । न मे कश्चित् प्रकोपोऽस्ति मादृशां मण्डनं शमः ॥ २१३ ॥

॥ २१४ ॥ सुनवादे नृपः प्राह त्वमेव शरणं मम । देवो गुरुः पिता माता किमन्यैर्लक्षिभापितैः ॥ २१४ ॥

॥ २१५ ॥ अमूर् जीवय जीवातो ! जीवानां करुणां कुरु । अयात्रोचत् कृती देवान् सान्त्वयिव्ये प्रकोपिनां ॥ २१५ ॥

॥ २१६ ॥ विधादेव्यः षोडशापि चतुर्विंशतिसंख्यया । जैना यक्षास्तथा यक्षिण्यश्च षोऽभिदधाम्यहम् ॥ २१६ ॥

॥ २१७ ॥ अज्ञानादेस्य भूपस्यापराद्धं जिज्ञासासने । द्विजैरमीभिस्तत् क्षम्यं मानवाः स्युः कियद्दृशाः ॥ २१७ ॥ 20

॥ २१८ ॥ इत्युक्ते तेन देवी वाक् प्रादुरासीद् दुरासदा । एषां प्रप्रजयया मोक्षोऽन्यथा नास्त्यपि जीवितम् ॥ २१८ ॥

॥ २१९ ॥ अभियेकेण तेषां गीर्मुत्कला च व्यधीयत । शृष्टा अङ्गीकृतं तैश्च को हि प्राणान् न वाञ्छति ॥ २१९ ॥

॥ २२० ॥ उत्तिष्ठतेति तेनोक्त्वाऽभ्रान्मथाधारा लता । सजीवमूवुः प्राग्वत् ते जैना ह्यमितशक्यः ॥ २२० ॥

॥ २२१ ॥ संपेन सह रोमाञ्चाङ्कुरकन्दलित्वात्मना । राजा कृतोत्सवैनाथ स्वं विवेशाश्रयं मुनिः ॥ २२१ ॥

॥ २२२ ॥ प्रप्रज्योत्सवमाधास्यन् सङ्कलने द्विजन्मनाम् । न्यपेधथार्थस्वपुटप्रभुः कर्तेति जल्पता ॥ २२२ ॥ 25

॥ २२३ ॥ एवं भ्रामांशुमेते कीदृगस्ति गुरुः प्रभो ! इत्युक्तः श्रीमहेन्द्रोऽसौ प्राह कोऽहं तदमतः ॥ २२३ ॥

॥ २२४ ॥ माजोरभ्य इव क्षीरं सौगतेभ्यो व्यमोच्यत । अश्वाचवधोघतीर्थं श्रीभृगुकच्छपुरे हि यैः ॥ २२४ ॥

॥ २२५ ॥ श्रीआर्यस्वपुटाख्यानां प्रभूणां महिमाहृतम् ।

तेषां स्तोतुमलं कः स्याद् वादिद्विपहरिभियाम् ॥ २२५ ॥—युगम् ।

॥ २२६ ॥ चारित्र्यामनि संप्रपीप्य मदनं पात्रे वरिष्ठात्मके

॥ २२७ ॥ वृद्धज्ञेहभरे तपोऽनलमिलज्जाले विपकः स्फुटम् । 30

1 N जल्पति निरु० । 2 C N संमुखानां । 3 A वृपतेर्व० । 4 A तदाधि० । 5 A विरंभितं । 6 A व्रतस्थितिः । 7 A C जनेन । 8 A आसतापापरा० ; B प्राकृतापोऽनत । 9 A स्वपुटः । 10 A जल्पतां । 11 B N प्रभोः । 12 A पात्रेभ्यः ।

रोदःकुञ्जरकुण्डके सितरुचिज्योत्स्नाम्लके यद्यशो-

राशिः स्यादवसेकिमो¹ऽभ्रविवरः स्वाद्यः सतां सो²ऽवतात् ॥ २२६ ॥

अथासौ ब्राह्मणैः सार्द्धं संघेनानुमतो ययौ । उपपूज्यं दीक्षिताश्च वाडवाः प्रभुभिस्ततः ॥ २२७ ॥

इत्यार्यस्वपुटश्चक्रे शासनस्य प्रभावनाम् । उपाध्यायो महेंद्रश्च प्रसिद्धिं प्रापुरद्भुताम् ॥ २२८ ॥

अश्ववबोधतीर्थे च प्रभावकपरम्परा । अद्यापि विद्यते यस्य सन्ताने सूरिमण्डली ॥ २२९ ॥

*

§ ११. सूरिः श्रीपादलिप्तः प्रागाख्यातगुरुसन्निधौ । प्रतीतप्रातिहार्याणि तानि शास्त्राण्यधीतवान् ॥ २३० ॥

पादलिप्ताख्यभाषा च विद्वत्सङ्केतसंस्कृता । कृता तैरपरिज्ञेयोऽन्येषां यत्रार्थ इष्यते ॥ २३१ ॥

आवर्जितश्च भूपालः कृष्णाख्यः संसदा सह । न ददात्यन्यतो गन्तुं गुणगृह्यो मुनीशितुः ॥ २३२ ॥

अथार्यस्वपुटः सूरिः कृतभूरिप्रभावनः । अन्तेऽनशनमाधाय दैवीभुवमशिश्रियत् ॥ २३३ ॥

श्रीमहेन्द्रस्ततस्तेषां पट्टे सूरिपदेऽभवत् । तीर्थयात्रां प्रचक्राम शनैः संयमयात्रया ॥ २३४ ॥

पुरा ये पाटलीपुत्रे द्विजाः प्रव्रजिता बलात् । जातिवैरेण तेनात्र ते मत्सरमधारयन् ॥ २३५ ॥

संघेन पादलिप्तस्य विद्वैर्विज्ञापितं नरैः । ततस्तेषां समादिक्षत् स विमृश्य प्रभुस्तदा ॥ २३६ ॥

कार्तिक्यामहमेष्णामीत्युक्त्वा तान् स व्यसर्जयत् । ततो राजानमापृच्छ्य भृगुकच्छं³ समाययौ ॥ २३७ ॥

पूर्वाह्णे व्योममार्गेण रत्नवद्भास्वराकृतिः । अवतीर्णो विशीर्णनाः श्रीसुव्रतजिनालये ॥ २३८ ॥

तत्रागतं तमुत्प्रेक्ष्य भास्वन्तमिव भूगतम् । लोकः कोक इवानन्दं प्राप दुष्प्रापदर्शनम् ॥ २३९ ॥

चित्रात् तत्रागमद् राजा नमश्चक्रे च⁴ तं गुरुम् । महादानं⁵ ददौ तत्र भक्त्या संघसमन्वितः ॥ २४० ॥

तत् प्रदापितमर्थिभ्यो द्रव्यं गुरुभिरद्भुतम् । द्विजा व्योमाध्वगं तं च दृष्ट्वाऽतिभयतोऽनशन् ॥ २४१ ॥

राजाह सुकृती कृष्णः पूज्यैर्यो न विमुच्यते । दर्शनस्यापि नार्हाः सो मूले जाता वयं कथम् ? ॥ २४२ ॥

क्रियन्त्यपि दिनान्यत्रावतिष्ठध्वं सुखाय नः । प्राहुः पूज्याश्च युक्तैवावस्थितिर्भवदन्तिके ॥ २४३ ॥

संघादेशो ह्यनुलङ्घ्यः स्नेहश्च नृपतेरपि । पुरस्तस्यापराहे चागमनं प्रतिशुश्रुवे ॥ २४४ ॥

ततः शत्रुञ्जये रैवतके संमेतपर्वते । अष्टापदे च कर्त्तव्या तीर्थयात्रा ममाधुना ॥ २४५ ॥

आपृष्टोऽपि महाराज ! तज्जैने भव भक्तिमान् । इत्युक्त्वाऽऽकाशमार्गेण यथारुचि ययौ प्रभुः ॥ २४६ ॥

*

§ १२. तीर्थयात्रां प्रकुर्वाणः पादचारेण सोऽन्यदा । सुराष्ट्राविषयं प्रापदपारश्रुतपारगः ॥ २४७ ॥

तत्रास्ति विगतातङ्का ढंका⁶नाम महापुरी । श्रीपादलिप्तस्तत्रायाद्⁷ विहरन् व्रतलीलया ॥ २४८ ॥

तत्र नागार्जुनो नाम रससिद्धिविदां वरः । भाविशिष्यो गुरोस्तस्य तद्दृत्तमपि कथ्यते ॥ २४९ ॥

अस्ति क्षत्रियमूर्धन्यो धन्यः समरकर्मसु । संग्रामनामा विख्यातस्तस्य भार्याऽस्ति सुव्रता ॥ २५० ॥

सहस्रफणशेषाहिस्वप्रसंसूचितस्थितिः । कृतनागार्जुनाभिव्यस्तयोः पुत्रोऽस्ति पुण्यभूः ॥ २५१ ॥

स वर्षत्रयदेशीयोऽन्यदा क्रीडन् शिशुव्रजैः । सिंहाभकं विदार्यागात् तस्मात् किञ्चिच्च भक्षयन् ॥ २५२ ॥

पित्रा निवारितः क्षात्रे कुले भक्ष्यो नखी नहि । तदागतेन चैकेन सिद्धपुसेति वर्णितम् ॥ २५३ ॥

मा विषीद् स्वपुत्रस्य विहितेन नरोत्तम ! । अशक्यास्वादतस्तस्यास्वादं प्राप्स्यत्यसौ सुतः ॥ २५४ ॥

विनिद्र उद्यमी भास्वानावाल्यादपि तेजसा । प्रवृद्धपुरुषैः संगमङ्गीचक्रे कलाद्भुतैः ॥ २५५ ॥

1 A C स्यादथ सेकिमो । 2 A वो । 3 A ऽथ । 4 N महानन्दं । 5 A अपृष्टोऽपि । 6 A तत्रागाद् । 7 नार्यस्ति ।

गिरयः सरितो र्यस्य गृहाङ्गणमिवाभवन् । दूरदेशान्तरं गेहान्तरं भूरिकलादरात् ॥ २५६ ॥
 *नाग-बंगीकृताभ्यासस्वाररत्न्यां रङ्गभूः । संप्रही चौपधीनां यो रससिद्धिकृतामिह ॥ २५७ ॥
 यः सत्त्वं चालके पिष्टं गन्धके द्रावमभ्रके । जारणं मारणं सूते वेत्ता छेत्ता सुदुःस्थिते ॥ २५८ ॥
 सहस्रलक्षक्रीटयंशुधमवेधान् रसायनम् । पिण्डयद्वा चकाराय नदीणो रसायने ॥ २५९ ॥
 स गंहीमण्डलं भ्रान्त्वाऽन्यदा स्वपुत्रमासदत् । पादलिप्तं च तत्रस्यं जज्ञे निःसंख्यसिद्धिकम् ॥ २६० ॥ 15
 पर्वताश्रितमूमौ च कृत्वावासः स्वशिष्यवः । अकार्षीत् पादलेपार्थीं ज्ञापनं गणभृत्यवतेः ॥ २६१ ॥
 वर्णरत्नमये पात्रे सिद्धं रसमढौकयत् । छात्रो नागार्जुनस्य श्रीपादलिप्तप्रभोः पुरः ॥ २६२ ॥
 स प्राह रससिद्धोऽयं ढौकने कृतवान् रसम् । स्वानुर्द्धनमहो स्नेहस्तस्येतेवं स्मितोऽभ्यधात् ॥ २६३ ॥
 पात्रं हस्ते गृहीत्वा च भित्तावास्फाल्य खण्डशः । चक्रे च तन्नरो दृष्टा व्यपीदद् चक्रवक्रभृत् ॥ २६४ ॥
 मा विपीद तव श्राद्धपार्श्वतो भोजनं वरम् । प्रदापयिष्यते चैवमुक्त्वा संमान्य भोजितः ॥ २६५ ॥ 10
 तस्मै चापृच्छपमानाय काचामत्रं प्रपूयं सः । प्रश्नावस्य ददौ तस्मै प्राभृत् रसवादिने ॥ २६६ ॥
 नूतमस्मद्गुरुमुखौ योऽनेन स्नेहमिच्छति । विभृशन्निति स स्वामिसमीपं जग्मिवांस्रतः ॥ २६७ ॥
 पूयैः सहाद्भुता मैत्री तस्येति स्मितपूर्वकम् । सन्यग् विज्ञप्य शृत्तान्तं तदमत्रं समार्पयत् ॥ २६८ ॥
 द्वास्तुमुष्य यावत् स सन्नियते दृशोः पुरः । आजिप्रति ततः क्षारविश्रगन्धं स बुद्धवान् ॥ २६९ ॥
 छदो निर्लोभतामेप मृदुतां चारुश्रेयथ । विभृश्येति विपादेन वभंजादमनि सोऽपि वत् ॥ २७० ॥ 15
 देवसंयोगतस्त्रैकेन बहिः प्रदीपितः । भक्ष्यपाकनिमित्तं च क्षुत् सिद्धस्यापि दुःसहा ॥ २७१ ॥
 पक्ता नृजलवेषेन घृहियोगे सुवर्णकम् । सुवर्णं सिद्धमुत्प्रेक्ष्य सिद्धशिष्यो विसिन्धिये ॥ २७२ ॥
 व्यजिज्ञापद् सुन्दं सिद्धं सिद्धिस्तस्याद्भुता प्रभो ! । प्रावा हेमी भवेद् यस्य मलमूत्रादिसङ्गमे ॥ २७३ ॥
 ततो नागार्जुनः सिद्धो विस्मयस्मेरमानसः । दध्यौ स मम का सिद्धिर्दारिद्र्यं कुर्यतः सदा ॥ २७४ ॥
 वस्त्रेऽत्र चित्रको रफः कृष्णमुण्डी च कुत्र सा । ज्ञाकम्भर्याश्च लवणं वक्त्रकन्दश्च कुत्र च ॥ २७५ ॥ 20
 इत्येवं दूरदेशस्थौपपिण्डान् प्रपिण्डयन् । भिक्षाभोजनतो म्लानदेहोऽहं सर्वदाऽभवम् ॥ २७६ ॥—युगम्
 आपार्थोऽयं शिष्टुत्वाद्यप्यारभ्य प्राप्तपूजनः । सुखी विद्ययोगामिन्या सिद्ध्या साप्यानि साधयन् ॥ २७७ ॥
 तया यरेहमभ्यस्या मलमूत्रादयो वसु । साधयन्ति मृदन्नमादिद्रव्यैस्त्वस्यास्तु का कथा ॥ २७८ ॥
 रसोपकरणं मुक्त्वा ततोऽसौ प्रभुसन्निधौ । जगाम विनयानम्रमौलिर्मदभरोज्जितः ॥ २७९ ॥
 प्रणम्य चावदन्नाय ! सिद्धिर्गर्वः स सर्वतः । समागलत् प्रभो दृष्टे देहसिद्धे जितस्थे ॥ २८० ॥ 25
 तवः प्रसुपदान्मोजं सदाप्यवलगाम्यहम् । निष्टान्नं लभमानस्य कदन्नं कस्य रोचते ॥ २८१ ॥
 इति श्रीपादलिप्तस्य चरणक्षालनादिकम् । देहशुद्धयर्पणं नित्यं विदधाति प्रशान्तगीः ॥ २८२ ॥
 सूर्यश्च मुनिप्राते गते विपरितुं तदा । प्रागुक्तपञ्चतीर्थ्यां^{१०} ते गत्वा न्योम्ना प्रणम्य च ॥ २८३ ॥
 समायान्ति सुहृत्सु मध्ये नियमपूर्वकम् । विद्याचारणलब्धीनां समानास्ते कलौ युगे ॥ २८४ ॥
 आयातानामभैतेषां चरणक्षालनं ध्रुवम् । जिज्ञासुरौपधानीह निर्विकारश्चकार सः ॥ २८५ ॥ 30

1 A सूरिः । * 'दीप्यं तर्कं' इति B टि० । † 'सुवर्णं' इति B टि० । 2 B वक्त्रकन्दान्; C विक्त्रकन्दान् । 3 N व्यपादः ।
 4 B N काचपात्रं । † एतत्परोपरि B आदये निप्रगतं पद्युधिपितं लभ्यते दृष्टव्यं मने—
 देवपन्नश्चैतन्नन्दनवने रजा कुर्यादने दिवा हंसमयूरौकिलयुजे चाकेषु लीकरुपैः ।
 मातेन वारिष्येनः गमदुस्तं कर्पूरकर्मिषयो एषा दन्न विचारणा प्रणमने देहाय तस्मै ममः ॥
 5 N वा । 6 N सुवर्णसिद्धिः । 7 B स्थितो भिषिभ्यन्तेषु च । 8 N वा । 9 N साधयन्ती । 10 N 'दीर्घान्ते ।

- स जिघ्रन् विमृशन् पश्यन् स्वादयन् संस्पृशन्नपि । प्रज्ञावलादीपधानां जज्ञे सप्ताधिकं शतम् ॥ २८६ ॥
 विधायौषधसंयोगं ततः कल्कं चकार सः । पादमालेपयत् तेनोच्छलितो गगनं प्रति ॥ २८७ ॥
 स ताम्रचूडसंपातं कृत्वा च न्यपतद् गुणी । उच्चैःप्रदेशात् पातेन जानौ गुल्फे च पीडितः ॥ २८८ ॥
 रक्ताभ्यक्तत्रणछिन्नजङ्घो दृष्टः शमीश्वरैः । उक्तं च किमहो ! पादलेपः सिद्धो गुरुं विना ? ॥ २८९ ॥
 5 सोऽप्रवीच सितं कृत्वा नास्ति सिद्धिर्गुरुं विना । निजप्रज्ञावले किंतु परीक्षां चक्रिवानहम् ॥ २९० ॥
 प्राह श्रीपादलिप्तोऽपि प्रसन्नस्तस्य सत्यतः । शृणु नाहं नतेस्तुष्टो रससिद्ध्या न तेऽनया ॥ २९१ ॥
 शुश्रूषयानया नापि; परं प्रज्ञावलेन ते । तोषोऽहिक्षालनात् को हि वस्तुनामानि बुध्यते ॥ २९२ ॥
 ततो दास्यामि ते विद्यां परं मे गुरुदक्षिणाम् । कां दास्यसि स चोवाच यामादिशसि मे प्रभो ॥ २९३ ॥
 ऊचे च गुरुणा सिद्ध ! त्वयि स्निग्धं मनो मम । उपदेक्ष्यामि ते पथ्यं तथ्यं गाथां ततः शृणु ॥ २९४ ॥

101

सा च—

- द्रीहरफणिंदनाले महिहरकेसरदिसावहुदलिल्ले ।
 ओपियद् कालभमरो जणमयरन्दं पुहइपउमे ॥ २९५ ॥
 ततो विश्वहितं धर्ममाद्रियस्व जिनाश्रयम् । तथेति प्रतिपन्ने च तेन तद् गुरुरादिशत् ॥ २९६ ॥
 आरनालविनिद्धौततन्दुलामलवारिणा । पिष्टौषधानि पादौ च लिप्त्वा व्योमाध्वगो भव ॥ २९७ ॥
 15 तथैव विहितेऽसौ च जगाम गगनाध्वना । पक्षिराजवदुद्गीय यथामिलपितां भुवम् ॥ २९८ ॥
 कृतज्ञेन ततस्तेन विमलाद्रेरुपत्यकाम् । गत्वा समृद्धिभाक् चक्रे पादलिप्ताभिधं पुरम् ॥ २९९ ॥
 अधित्यकायां श्रीवीरप्रतिमाधिष्ठितं पुरा । चैत्यं विधापयामास स सिद्धः साहसीश्वरः ॥ ३०० ॥
 गुरुमूर्तिं च तत्रैवास्थापयत् तत्र च प्रभुम् । प्रत्यष्टाप्रयदाहूयार्हद्विम्बान्यपराण्यपि ॥ ३०१ ॥
 श्रीपादलिप्तसूरिश्च श्रीवीरपुरतः स्थितः । स्तवं चक्रे वरं 'शाहांजुअलेणे'ति संज्ञितम् ॥ ३०२ ॥
 20 गाथाभिश्चेति सौवर्ण-व्योमसिद्धी सुगोपिते । प्रभुर्जज्ञत्य नाभाग्याः प्रबुध्यन्तेऽधुनातनाः ॥ ३०३ ॥
 तथा रैवतकस्माभृदधो दुर्गसमीपतः । श्रीनेमिचरितं श्रुत्वा तादृशाप्रभोर्मुखात् ॥ ३०४ ॥
 कौतुकात् तादृशं सर्वमावासादि व्यधादसौ । दशार्हमण्डपं श्रीमदुप्रसेननृपालयम् ॥ ३०५ ॥
 विवाहादिव्यवस्थां च वेदिकायां व्यधात् तदा । अद्यापि धार्मिकैस्तत्र गतैस्तत् प्रेक्ष्यतेऽखिलम् ॥ ३०६ ॥
 ३१ इतः पृथ्वीप्रतिष्ठाने नगरे सातवाहनः । सार्वभौमोपमः श्रीमान् भूप आसीद् गुणावनिः ॥ ३०७ ॥
 25 तथा श्रीकालकाचार्यस्वस्तीयः श्रीयशोनिधिः । भृगुकच्छपुरं पाति बलमित्राभिधो नृपः ॥ ३०८ ॥
 अन्येषुः पुरमेतच्च रुरुषे सातवाहनः । द्वादशाब्दानि तत्रास्याद् बहिर्न व्याहतं तु तत् ॥ ३०९ ॥
 अथाशक्यप्रहे दुर्गे निर्विण्णश्चिरकालतः । श्रीपादलिप्तशिष्यस्तन्मन्त्री नाथं व्यजिज्ञपत् ॥ ३१० ॥
 प्राहयिष्याम्यहो दुर्गं भेदात् तत् प्रेषयस्व माम् । एवमस्त्विति तेनोक्ते निर्ययौ शिविरात्ततः ॥ ३११ ॥
 स भागवतवेपेण प्राविशन्नगरान्तरा । भूपालमन्दिरे गत्वा तत्रायं च व्यलोकयत् ॥ ३१२ ॥
 30 जीणदिवग्ृहोद्धारो महादानानि सक्तिया । पुण्याय स्युर्यतो दुर्गरोधाद्यापन्नवर्तते ॥ ३१३ ॥
 सोऽपि संरोधनिर्विण्णस्तदाक्षिप्तो व्यधाददः । धर्मोपदेश आपत्सु कार्यपक्षे हि जायते ॥ ३१४ ॥
 धर्मस्थानानि भज्यन्ते बहिर्यत्राश्मगोलकैः । समारचयते राजा तस्य धर्मोपदेशतः ॥ ३१५ ॥

1 B N °षधीनां । 2 N दापयति । 3 B N तुहइ । 4 B N ऽभवत् । 5 N नृप । 6 N भवत् । 7 A °गृहोद्दारे ।
 8 N दानादिः । 9 N स्फुर्यते; A B स्फुर्यते । 10 N श्रेयोवाक्ये । 11 A यत्रा ।

पौनःपुन्येनः संन्यन्ते निर्वाचन्ते पुनः पुनः । एवं च बलमित्रस्य सर्वस्य निष्ठितं तदा ॥ ३१६ ॥

श्रीसातवाहनो दुर्ग मंत्रिवृद्धो वतोऽग्रहीत् । तन्निगुंढमर्हापालं नगरं स्वं ययौ मुदा ॥ ३१७ ॥

१४. अन्यदा तस्य राजेन्दो राज्यं विदधतः संतः । चत्वारः ज्ञात्रसंक्षेपकवयो द्वारमभ्ययुः ॥ ३१८ ॥

प्रतीहारेण ते राज्ञो विज्ञाप्य भवनान्तरा । मुक्ता एकैकपादं च श्लोकस्याद्वुर्णुमाप्रतः ॥ ३१९ ॥

तथा हि—

जीर्णं भोजनमात्रेयः; कपिलः प्राणिनां दया ।

वृहस्पतिरविश्वासः; पाञ्चालः स्त्रीषु मर्दवम् ॥ ३२० ॥

पूर्वं प्रशंस्य विषां स महादानं ददौ प्रभुः । परिवारो न किं स्तौतीत्युक्ते तैराह भूपतिः ॥ ३२१ ॥

भोगवत्यभिधां वारवनितां त्वं स्तुतिं कुरु । पादलिप्तं विना नान्यः स्तौतव्यो मम साऽग्रवीत् ॥ ३२२ ॥

आकाशमार्गसंजालो विद्यासिद्धो महाक्रियः । पादलिप्ताद् ऋते कोऽन्य एवंविधगुणावनिः ॥ ३२३ ॥ 10

सांघिविमाहिको राज्ञः शंकरो नाम मत्सरी । असहिष्णुः स्तुतिं तस्यावादीदादीनवस्थितिः ॥ ३२४ ॥

मृतो जीवति यस्तस्य पाण्डित्यं प्रकटं वयम् । मन्यामहेऽपि ते कीरा विद्वांसो गगनेचराः ॥ ३२५ ॥

भोगवत्याह तत्रेदमपि संभाव्यते ध्रुवम् । अतुल्यप्रभावा जैना देवा इव महर्षयः ॥ ३२६ ॥

मानवेदपुरात कृत्वाणामृच्छल्यस्य स भूपतिः । श्रीपादलिप्तमाहासीदेवस्मादेव कौतुकात् ॥ ३२७ ॥

धाययौ नगराद्वाहोद्याने जैनो मुनीश्वरः । विद्वान् वृहस्पतिवर्तिता परीक्षामस्य चक्रिवान् ॥ ३२८ ॥ 15

विलीनसर्पिणा पूर्णं रौप्यकण्ठोत्कं ततः । प्रेषिवान् निपुणेनैव स प्रभोस्तददर्शयत् ॥ ३२९ ॥

धारिणीविद्यया सूचीमवस्थाप्योर्द्ध्वसंस्थितिः । त्रैपयत् तेन तद् दृष्टं विपण्णोऽथ वृहस्पतिः ॥ ३३० ॥

अथाभ्यागत्य भूपालः प्रवेशोत्सवमादधे । गुरोरुपाश्रयस्तस्य महार्हश्च प्रदर्शितः ॥ ३३१ ॥

कथा तरङ्गलोलार्था व्याख्याताऽभिनवा पुरः । भूपस्य तत्र पाञ्चालः कविर्भूशमसूयितः ॥ ३३२ ॥

प्रशंसति कथां नैव दूषयेत् प्रत्युत्ताधिकम् । रासमस्य मुखान् किं स्यात् शान्तिपानीयनिर्गमः ॥ ३३३ ॥ 20

मद्मंत्रेभ्यो मुपित्वायंविन्दुं कंधेयमप्रथि । बालगोपाङ्गनारङ्गसङ्घि खेतद्रव्यः सदा ॥ ३३४ ॥

विदुषां चित्तरङ्गं नोत्पादयेत् प्राकृतं हि तत् । स्तौति भोगवती खेतत् तादृशां तादृगौचिती ॥ ३३५ ॥

१५. अन्यदा कपटात् स्वस्य मृत्युभैक्षयत् प्रभुः । हाहा! प्लकारपूर्वं च जनसत्रामिलद् धनः ॥ ३३६ ॥

शिविकान्वच्छतः साधूत्क्षिप्ता यावत्समाययौ । वादित्रैवायमानेश्च पञ्चालमवनाप्रतः ॥ ३३७ ॥

वावद् गेहाद् विनिर्कामन् जज्ञेऽसौ शोकपूर्वितः । आह हाहा! महासिद्धिपात्रं सूरिययौ दिवम् ॥ ३३८ ॥ 25

मादृशोऽसूययाक्रान्तः सत्यात्रे सूतवप्रदे । अकृष्वत् दृशो रक्षा भोक्षो नास्ति तदेनसः ॥ ३३९ ॥

यत् उक्तम्—

आकरः सर्वशास्त्राणां रत्नानामिव सागरः ।

गुणैर्न परितुष्यामो यस्य मत्सरिणो वयम् ॥ ३४० ॥

तथा—

सीसं क्वचि न फुटं जमस्त पालित्तयं हरंतस्त ।

जस्त मुहनिज्जराओ तरंगलोला नर्ह वृदा ॥ ३४१ ॥

पञ्चालसूययपनाप्रीवितोऽमिति गुयन् । उक्तस्यो जनवाटपारवेषेण सद् सूरिराद् ॥ ३४२ ॥

- ज्जनैराकुश्यमानश्च ततोऽसौ गुणिमत्सरी । निर्वाख्यमानो न्यकारपूर्वमुर्वापतेर्गिरा ॥ ३४३ ॥
 रक्षितो मानितश्चाथ बन्धुबन्धुरसौहृदैः । श्रीपादलिप्तगुरुभिर्गुरुविद्यामदोज्जितैः ॥ ३४४ ॥
 श्रावकाणां यतीनां च प्रतिष्ठा दीक्षया सह । उत्थापना प्रतिष्ठार्हद्विम्बानां युसदामपि ॥ ३४५ ॥
 यदुक्तविधितो बुद्धा विधीयेतात्र सूरिभिः । निर्वाणकलिकाशाखं प्रभुश्वके कृपावशात् ॥ ३४६ ॥
 5 प्रश्नप्रकाश इत्याख्यं ज्योतिःशाखं च निर्ममै । लाभालाभादिपृच्छासु सिद्धादेशः^१ प्रवर्तते ॥ ३४७ ॥
 अन्यदायुः परिज्ञाय सह नागार्जुनेन ते^२ । विमलाद्रिसुपाजग्मुः श्रीनाभेयं ववंदिरे ॥ ३४८ ॥
 सिद्धिक्षेत्रशिरःसारशिलां सिद्धिशिलातुलाम् । शमसंवेगनिधय एकामासेदुरादरात् ॥ ३४९ ॥
 प्रायोपवेशनं सद्य आस्थाय शशिरोचिपा । धर्मध्यानान्भसा विध्यापितरागादिवहयः ॥ ३५० ॥
 मनोवचनकायानां चेष्टाः^३ संहत्य सर्वतः । शुद्धध्यानसमानान्तःकरणावस्थितिस्थिराः^४ ॥ ३५१ ॥
 10 द्वात्रिंशद्वासरान् सम्यग् लयलीनमनःक्रमाः । देहं जीर्णकुटीतुल्यमुज्जित्वा प्रकटप्रभाः ॥ ३५२ ॥
 द्वितीयकल्पे देवेन्द्रसामानिकतनूभृतः ।

अभूवन्नर्चिता भूपैः श्रीपादलिप्तसूरयः ॥ ३५३ ॥—चतुर्भिःकलापकम् ।

- उत्पत्तिसिद्धिपटुरत्र स रुद्रदेवसूरिर्गुरुः श्रमणसिंहनिमित्तसिद्धः^५ ।
 विद्याभृदार्यखण्डप्रभुरेष सिद्धोपाध्याय इत्यतिशयप्रकटो महेन्द्रः ॥ ३५४ ॥
 15 चत्वार इत्यनवधिप्रभसिद्धविद्याः श्रीपादलिप्तसहिता विनुता मयैते ।
 यत्किंचिदत्र गदितं न चरित्रशेषमज्ञानतस्तदिह वृत्तविदः क्षमन्ताम् ॥ ३५५ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीपादलिप्ताख्यया

- 20 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशादितः शृङ्गोऽगमत् पञ्चमः ॥ ३५६ ॥

पूर्वमुनिवृत्तवीते मम गौश्ररितातितृप्तितो मत्ता ।

कूटपथे गच्छन्ती वशिता प्रद्युम्नगोपतिना ॥ ३५७ ॥

॥ *इति श्रीपादलिप्ताचार्यप्रबन्धः पञ्चमः ॥

॥ ग्रन्थाग्रं ३७३, अक्षर २८ उभयं ११०८ अक्षर ११ ॥ छ ॥

I A B सिद्धादेशं । 2 N मते । 3 A C चेष्टां । 4 A °स्थितिः स्थिरा; C °स्थिति स्थिरां । 5 N °सिंहः । * B आदेशे
 'इति श्रीप्रद्युम्नसूरिविरचिते श्रीपादलिप्ताचार्यप्रबन्धः' एतादृशोऽयं पुष्पिकालेखो लभ्यते ।

६. श्रीविजयसिंहसूरिचरितम् ।

११. श्रीविजयसिंहसूरिगुटिकासिद्धः कथं पथि गिरां स्यात् ।

तुष्टा दर्शनमात्राद् यस्याम्बाऽदात् सुरी गुटिकाः ॥ १ ॥

अष्टमहासिद्धिनिधेस्तस्य वदित्स्यामि कमपि वृत्तलवम् । वृद्धकृतिवचःश्रवणप्रवणप्रणिधानपरतन्त्रः ॥ २ ॥
तीर्थमश्वान्नयोधं श्रीमेकलकन्यकातटे जयति । तत्र गुरुरसौ समभूत् तद्दृत्तान्तोऽपि वक्तव्यः ॥ ३ ॥ 5
कनकगिरिशिखरसोदरतुङ्गप्राकारवलयपरिकलितम् । श्रीपुरमिति नाम्नासीत् पुरा पुरं सकलपुरसुकुटः ॥ ४ ॥
तस्य च बहिरुद्याने समवासापद् द्वितीयजिननाथः । श्रीमानजितस्वामी तत्तीर्थं पूर्वमिति विदितम् ॥ ५ ॥
पश्चात्पुष्कलकालेऽतीते चन्द्रप्रभः प्रसुरवात्सीत् । उद्यान एतदीये नाम्ना च सरस्वतीपीठे ॥ ६ ॥
पुनरपि बहुकालेन क्षीणं तद् भृगुरिति प्रथितनामा । उद्ग्रे च महर्षिर्भृगुपुरमभवत् ततःप्रभृति ॥ ७ ॥
चंडो मेरुगिरीन्द्रे चन्द्रार्यमकिरणरञ्जुविक्षारे । यत्कीर्तिवंशानटी नृत्यति विश्वेषु सभ्येषु ॥ ८ ॥ 10
स नृपतिरिह जितशत्रुः शत्रुश्रेणीपतङ्गगणदीपः ।

कलिकालकलुपतामसविघटनपटुरात्मविषयोऽभूत् ॥ ९ ॥—युग्मम् ।

छागानां शतपदकं त्रिन्यूनं सोऽन्यदा महीनाथः । विप्रोपदेशमासाद्य यद्वाविधये जुहाव भृशम् ॥ १० ॥
अन्ये दिने द्विजैस्त्रैरानाप्यव होतुमत्र पट्टाश्वः । रेवादर्शनतोऽस्य च पूर्वभवः स्मृतिपथं प्रातः ॥ ११ ॥
अथ मुनिसुप्रतनाथस्त्वं सति पूर्वजन्मसुहृदम् । ज्ञात्वा निश्चेकस्यामतीत्य गन्व्यूतिर्विशशतम् ॥ १२ ॥ 15
तस्य प्रबोधनार्थं तदा प्रतिष्ठाननामतो नगरात् । सिद्धपुरे विश्रम्य क्षणमेकमुपाजगामात्र ॥ १३ ॥
कोरिंटेकाभिपाने परिकरितस्त्रिंशत्वा मुनिसहस्रैः ।

बाह्योद्याने समवासापीशूतहमस्याथः ॥ १४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

सर्वज्ञं तं मत्वा सम्प्राप्तस्तेन याजिना सहितः । राजा गत्वा नत्वा यद्वाफलं तदनु पप्रच्छ ॥ १५ ॥
अवदश जिनापीशः प्राणिवधात् ते भवन्ति नरकफलाः । अथश्च साधुनेत्रः प्रसुदर्शनवस्त्रदा जहो ॥ १६ ॥ 20
जिनपतिर्योषयदसुं नृपतिसमक्षं यथा शृणु तुरङ्ग ! स्वं पूर्वमवं धीमन्नवधानपरश्च बुध्यस्व ॥ १७ ॥

१२. प्रागत्र पुरेऽवात्सीत् समुद्रदत्ताख्यया वणिग् जैनः ।

तस्य च सागरपोतो मिथ्यादृष्टिः सुहृत् समभूत् ॥ १८ ॥

जीवाहिंसासुख्ये समुद्रदत्तेन बोधितो धर्मो । स द्वादशप्रतपधरः शनैश्च सुकृतीधरः समभूत् ॥ १९ ॥
तस्य प्राक्कर्मवशात् क्षयनामा चान्यदाऽभवद् रोगः । निजधर्मत्यागादयमस्याभूत् तन्निजाः प्राहुः ॥ २० ॥ 25
हस्यापि 'भावहानिर्व्याधिप्रसक्तस्य' संघमूव तदा । स्वकजनवचनेः को विप्रलभ्यते^१ न चटुपटुभिर्वा ॥ २१ ॥
पर्वण्युदगवनाख्ये क्रियमाणे लिङ्गपूरणमहे^२ च । आह्नियमाणेषु तथा^३ प्राण्येष्वान्येषु कुतपेभ्यः ॥ २२ ॥
अध्वन्युज्जितवत्तेशसंगताः किल धृतेलिमा अमिताः । किंकरपादापातैः क्षुण्णाः स ददर्श सघृणमनाः ॥ २३ ॥
प्रत्यावृत्तः सागरपोतः सदयो निनिन्दत् तं धर्मम् । निःशूकैस्त्रैश्च तदा स पष्टिमुष्यादिभिः प्रहृतः ॥ २४ ॥
आर्चंस्थानामभूत्वा तिर्यग्गतिभयदशतेषु विभ्रम्य । अथः समभूश्च भवानय मे शृणु भवमदो पूर्वम् ॥ २५ ॥ 30
अजनि पुरा चन्द्रपुरे श्रीवर्मा नरपतिः प्रथितकीर्तिः । आबोधिधीजलाभादहं भवे सप्तमे धीमान् ॥ २६ ॥

^१ I A मुक्षिपत्; 2 N नास्ति 'नत्वा'; 3 N गृहलेपरः; 4 N C धर्महानिः; 5 A C व्यस्यस्य; 6 N प्रलभ्यते; 7 N 'पूर्वमदो'; 8 N तदा ।

उक्तं चागमे—

सिवकेज सोहम्मे कुवेरदत्तो सणकुमारम्मि ।

सिरिवज्जकुंडलो वंभलोयकप्पंमि सिरिवम्मो ॥ २७ ॥

पाणयकप्पे मुणिसुव्वओं य तित्थाहिवो भवे नवमे ।

5

इय संखेवो भणिओ वित्थरमेयं अओ वुच्छं ॥ २८ ॥

व्यवहारी च भृगुपुरात् समुद्रदत्ताख्य आययौ तत्र ।

निःसंख्यपण्यपूरितयानं स्थानं समस्तलक्ष्मीना(णा)म् ॥ २९ ॥

नृपतिस्तेन समैक्ष्यत तदर्पितप्राभृतैर्मुदितचित्तः । दानगुणादिस्वागतकरणादेपोऽपि तमनुजग्राह ॥ ३० ॥

राज्ञः प्रसादवृद्ध्या साधोस्तदुचितविधानतश्चापि । सख्यमभूज्जिनधर्मे बोधश्चास्मादवनिपस्य ॥ ३१ ॥

10

सागरपोतेनापि च तत्रायातेन तद्व्यस्येन । मैत्री राज्ञः समजनि तद्बोधसमानधर्मत्वात् ॥ ३२ ॥

अन्ते समाधिमरणात् प्राणतकल्पे नृपोऽभवद् देवः । सोऽहं तस्माद्भ्युत्वा भरतक्षेत्रे नृपो जज्ञे ॥ ३३ ॥

इत्याकर्ण्य तुरङ्गः प्रभुधर्मकथां नृपेण सोऽनुमतः । सप्तदिनान्यनशनभृत् समाहितोऽगात् सहस्रारम् ॥ ३४ ॥

तत्र पुरन्दरसामानिकतां सप्तदशसागरायुरसौ । भुञ्जानोऽवधिना प्राग्भवमस्मार्पिञ्च तत्रस्यः ॥ ३५ ॥

सार्धद्वादशकोट्यस्तेन सुवर्णस्य ववृषिरे तत्र । राजा पुरलोकश्च प्रबोधितो जैनवरधर्मे ॥ ३६ ॥

15

चामीकररत्नमयं श्रीमुनिसुव्रतविभोस्तदा चैत्यम् । माघस्य पूर्णिमास्यां सुकृती स स्थापयामास ॥ ३७ ॥

माघस्य सितप्रतिपदि विभुरायादश्वरत्नबोधाय । तस्यैव सिताष्टम्यां तुरङ्गः सुरलोकमायासीत् ॥ ३८ ॥

इति नर्मदातटेऽभूद् भृगुकच्छेऽश्वावबोध इति नाम्ना । तीर्थं समस्ततीर्थातिशायि पुण्यं प्रवृत्तमदः ॥ ३९ ॥

श्रीसुव्रतनिर्वाणात् द्वादशसु ततः समासहस्रेषु । अधिकेषु द्वादशभिः पद्मश्चक्रीदमुदध्रे ॥ ४० ॥

हरिषेणचक्रवर्ती पुनरुद्धारं चकार दशमोऽस्य । एवं च वर्षलक्षा एकादश जग्मुरभ्यधिकाः ॥ ४१ ॥

20

पणवतिसहस्राब्दैरुद्धारशते च तत्र जातेऽस्य । सुदर्शनाभ्युद्धारः प्रकीर्त्यते तदुत्पत्तिरथ ॥ ४२ ॥

§ ३. वैताह्यपर्वतोपरि रथनूपुरचक्रवालनाम्नि पुरे ।

राजा विजयरथोऽभूत् तत्कान्ता विजयमालेति ॥ ४३ ॥

विजयाथो तदुहिता तीर्थानां प्रणमनाय किल यान्ती । कुक्कुटसर्पं पुरतोऽवतीर्णमालोकयामास ॥ ४४ ॥

अशकुनं इति पत्तिजनैरुपेक्षितवती प्रहण्यमानं सा । श्रीशान्तिनाथतीर्थं गत्वा च ननाम सा भावात् ॥ ४५ ॥

25

तत्र च विद्याचारणयतिनीर्यतनैकनिष्ठचारित्राः । नत्वा जीववधस्योपेक्षायां सानुतापाभूत् ॥ ४६ ॥

तत्कर्म तनूचक्रे किञ्चिदथान्ते स्वजीवितव्यस्य । निजगृहधनमोहार्त्तध्यानान्मृत्वाभवच्छकुनिः ॥ ४७ ॥

स व्यालो व्याधोऽभूत् ततोऽन्यदा मासि भाद्रपदसंज्ञे । बहुदिनवर्षोपशमे वटवृक्षस्था च सा क्षुधिता ॥ ४८ ॥

सप्तापत्यनिमित्तं स्वार्थं चाहारवीक्षिका शकुनिः । व्याधस्य तस्य गेहे चञ्चवा जगृहे पल्लखण्डम् ॥ ४९ ॥—युग्मम् ।

उड्डीय चान्तरिक्षे गच्छन्ती प्रणिहितेषुणा तेन । श्रीसुव्रतचैत्यपुरः पतिता कण्ठागतप्राणा ॥ ५० ॥

30

तत्पुण्यतोऽथ भानुर्भूषण इति यतियुगं च तत्रागात् । कृपया ताभ्यामाश्वासिता च पानीयसंसेकात् ॥ ५१ ॥

पञ्चपरमेष्ठिमन्त्रं साऽश्राव्यत तत्र यामयुगलाभ्याम् । तत्तीर्थध्यानपरा परलोकं सा ततः समगात् ॥ ५२ ॥

अस्ति च सागरतीरे दक्षिणखण्डेऽथ सिंहलद्वीपः । राजाऽत्र चन्द्रशेखरनामा कामाकृतिर्जज्ञे ॥ ५३ ॥

1 A समानबोधत्वात् । 2 N °कर्मकथां । 3 C अवशकुनः; N अपश° । 4 N °पेक्षया । 5 N °दपान्ते ।

तस्यास्ति चन्द्रकान्ता कान्ता^१ रूपेण जितरतिप्रीतिः ।

शकुनिस्तद्विहाऽभूत् सुदर्शनैस्त्रयसा विदिता ॥ ५४ ॥

अथ च^२ जिनदासनामाभृगुपुरसार्थेश्वरः प्रवहणेन । तत्रायासीद् भूपतिरथ तेन प्राभूतैर्दृष्टो ॥ ५५ ॥

आयुर्वेदी च तदा नृपतेः श्लेष्मोपशामकं चूर्णम् । प्रददेत् तीव्रत्रिकटुकयुक्तं तद्वेश उत्पतितः ॥ ५६ ॥

तेन प्राणगतेन क्षुतमायातं बलाच्च वणिजोऽस्य । पञ्चपरमेष्ठिमन्त्रः प्रोक्तोऽनेन प्रभावनिधिः ॥ ५७ ॥ 5

राजसुता तं श्रुत्वा मूर्च्छां प्राप्ता पुरातनं जन्म । सस्मार जनकपृष्टा प्राच्यं निजगाद् निजचरितम् ॥ ५८ ॥

अत्याग्रहेण पितरं तत्तीर्थोत्कण्ठिता तदाऽपृच्छत् । अप्रेषयति गुरो सा प्रतिशुश्रावानशनमेव ॥ ५९ ॥

अतिबद्धभाषि दुहिता प्रहिता जिनदाससार्थवाहेन । आलिभिरष्टादशभिः पदातिभिः पोडशसहस्रैः ॥ ६० ॥

अष्टादशभिर्यानैः मणिकाञ्चनरजतमौक्तिकापूर्णैः । अष्टाभिः कञ्चुकिमिस्रयाङ्गरक्षैश्च तत्संख्यैः ॥ ६१ ॥

सहसा सह साऽचालीदृशोपपरिवारपरिवृताथ ततः ।

10

सा प्राप राजपुत्री मासेनोपोषिता तीर्थम् ॥ ६२ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

श्रीसुनिमुव्रतनाथं प्रणम्य तत्रोत्सवं च विदधेऽसौ ।

तो भानु-भूषणसुनी प्रणनाम च 'सुकृतिमुकुटमणिः ॥ ६३ ॥

धनमानीतं सर्वं ताभ्यां ढौकितवती कृतज्ञतया । निस्सङ्गत्वादाभ्यां निषेधिता भवविरक्ताऽभूत् ॥ ६४ ॥

उद्भ्रे सा चैवं जीर्णं तीर्थस्य कनकरत्नदलैः । श्रीशकुनिकाविहारः प्रसिद्धमिति नाम तस्याभूत् ॥ ६५ ॥ 115

द्वादशवर्षाणि तवस्तवा दुःसप्ततपोभरं प्रान्ते । विदितानशना श्रुत्वा सुदर्शनाख्या सुपी समभूत् ॥ ६६ ॥

देवीलक्षपरिवृता विद्यादेवीसखीत्वमापन्ना । सा पूर्वभवं स्मृत्वा सुकृत्सुमैरर्चति स्म जिनम् ॥ ६७ ॥

अष्टादशवर्षसख्यस्तवा दुर्गात्वमापुरत्र पुरे । जन्मद्वीपसमानावासा सुवनेषु निवसन्त्यः ॥ ६८ ॥

अथ सा विदेहजन्मदीश्वरार्पित्तीर्थेषु घन्दते प्रतिमाः । तीर्थकृतां श्रीसुव्रतपदकमलध्यानलयलीना ॥ ६९ ॥

श्रीवीरजिनस्य^३ पुरः साऽण्येषुनाट्यमुत्तमं विदधे । तत्र सुधर्माधीशः पप्रच्छ जिनं किमेतदिति ॥ ७० ॥ 20

तत्पूर्वभवं सर्वं सर्वज्ञः प्रथयति स्म तत्पुरतः । अस्मात्^४ वृत्तीयजन्मन्येषा निर्वाणमेप्यति च ॥ ७१ ॥

एतत्सामर्ष्यवशाद् भृगुपुरमेतन्न मङ्गमाप्नोति । अतिमुरभिपुष्पफलयम्यमेतदिह विजितपरनगरम् ॥ ७२ ॥

सकलकुसुमावचयं विचिन्वती प्रतिदिनं जिनाचार्यै^५ । परमुरपूजनविभ्रं विदधे संतापदं लोके ॥ ७३ ॥

श्रीसंप्रार्थनया श्रीमत्कलहंससूरयस्तां च । आर्य्यसुहृस्तिविनेयाः संस्राभ्य निवारयामासुः ॥ ७४ ॥

सम्प्रतिराजा च पुनर्जीर्णोद्धारं चकार तीर्थेऽस्मिन् । मिथ्यादृष्टिव्यन्तरश्रन्दः तत्रोपससृजे च ॥ ७५ ॥ 25

श्रीगुणसुन्दरशिष्यैर्निवारितास्ते च 'कालिकाचार्यैः^६ । पद्माधिकविंशतियोजनान्तरा स्वप्रभायेन ॥ ७६ ॥

श्रीसिद्धसेनसूरेर्दिवाकराद् घोषमाप्य तीर्थेऽस्मिन् । उद्धारं ननु विदधे राजा श्रीचिन्ममादित्यः ॥ ७७ ॥

कालिकसूरिः प्रतिमां सुदर्शनाया व्यवपयद् यां प्राक् ।

साऽऽकाशे गच्छन्ती निषेधिता सिद्धसेनेन ॥ ७८ ॥

श्रीवीरसुक्तिः श्रतचतुष्टये चतुरशीतिसंयुक्ते ।

30

वर्षाणां समजापत श्रीमानाचार्यस्वपुटगुरुः ॥ ७९ ॥

मिथ्यादृष्टिसुरेभ्यो येन तदा सुव्रतप्रमोस्तीर्थम् ।

मोचितमिह तायागतमतस्वितेभ्यश्च वादिभ्यः ॥ ८० ॥

1 नास्ति N 'कान्ता' । 2 A नाभि 'च' । 3 N 'तत्तम्' । 4 A 'गुहं' । 5 N B 'द्विरक्यात्' । 6 N 'श्रीवीरस्य' । 7 N 'मसाच ह' । 8 N 'जिनाचार्यैः' । 9 A 'कलहा' ।

तत्करवासप्रभवप्रभावतस्तत्र समदहद् वहिः । अमृतनिधौ तन्मन्त्रे न प्रभवति किन्तु विध्याति ॥ १३४ ॥

एकादशसु समानां लक्षेषु गतेषु^१ विंशजिनसिद्धेः । पञ्चाशीतिसहस्रीपद्मशतपङ्कशीतिसहितेषु ॥ १३५ ॥

जीर्णमुपजिहिकाभिर्जर्जरकाष्ठं^२ चिरेण तज्जज्ञे । पुनरुदध्रे प्रावभिरंघड इह^३ राणकः श्रीमान् ॥ १३६ ॥

श्रीविजयसिंहसूरिर्जिनसमयद्रोणिकर्णधारकलः । आयुःप्रान्तेऽनशनं प्रगृह्य^४ दैवीं भुवं प्राप ॥ १३७ ॥

5 अद्यापि तस्य वंशे प्रभावकाः सूरयः समुदयन्ते । यत्तेजःप्रसरेण प्रसर्पता शासनं जयति ॥ १३८ ॥

इत्थं प्रभोर्विजयसिंहमुनीश्वरस्य वृत्तं पवित्रमतिदुष्करमल्पसत्त्वैः ।

अश्वावबोधवरतीर्थचरित्ररम्यं वृत्तेन चातिशयचारु सुदर्शनायाः ॥ १३९ ॥

अम्बासुरीवरचरित्रपवित्रमत्र संघस्य पुष्टिकरमद्भुतमुन्नतायाः ।

अभ्यस्यमानमतुलं प्रकटप्रभावं भूयात् समस्तजिनशासनवैभवाय ॥ १४० ॥

10 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ प्रद्युम्नसूरीक्षितः

शृङ्गोऽजायत षष्ठ एष गुटिकासिद्धस्य वृत्तं प्रभोः ॥ १४१ ॥

॥ इति श्रीविजयसिंहसूरिप्रबन्धः ॥

15 ॥ ग्रंथाग्रं १७९ । अ० ७ ॥ उभयं १२८७ ॥ अक्षर ॥ १८ ॥

1 N नास्ति 'गतेषु' । 2 'ऊदेही' इति B टि० । 3 A °काष्ठैः । 4 N इव । 5 N पुनर्गृह्य । 6 A °सूरिचरितं नामं प्रबन्धः । 7 A नास्ति 'प्रबन्धः' ।

७. श्रीजीवसूरिचरितम् ।

५१. अर्हद्ब्रह्मस्यगोः प्राणोद्भासेन चरणोदयम् । विदधे स ददातु श्रीजीवदेवप्रभुः श्रियः ॥ १ ॥
 निजप्राणैः परप्राणान् पूर्वेऽपि स्वाङ्गदा दधुः । अक्षतो 'जीवजीवातुर्नापरो जीवदेववत् ॥ २ ॥
 अंधप्रातीन' (?) कालीयो मादृक्षस्तस्य वर्णने । परं मां मुखरं कर्तुं तद्भक्तैर्नापरः प्रभुः ॥ ३ ॥
 लंवित्रं जाड्यकक्षस्य वहित्रं पापवारिधेः । धवित्रं दुःखधर्मस्य^६ चरित्रं तस्य कीर्त्तते ॥ ४ ॥ 5
 जगत्प्राणः* पुरा देवो जगत्प्राणप्रदायकः । स्वयं सदाऽनवस्थानः स्थानमिच्छन् जगत्सौ ॥ ५ ॥
 वायटाख्यं महास्थानं गूर्जरावनिमण्डनम् । ददौ श्रीभूमिदेवैर्भ्यो ब्रह्मभ्य इव मूर्तिभिः ॥ ६ ॥-युग्मम् ।
 शालातालक^६सम्बन्धनिवेशेन तदा मरुत् । निदधे ब्रह्मशालायां चैत्ये च परमेष्ठिनम् ॥ ७ ॥
 मलयार्द्रौ यथा सर्वे चन्दनन्ति महीरुहः । ब्राह्मणा वणिजश्चात्र तथासन् वायटाख्यया ॥ ८ ॥
 अभूज्जातिः स्फुरज्जातिपुष्पतौरभनिर्भरा । सरसालिभिराराध्या तन्नाम्ना सर्वमूर्द्धगा ॥ ९ ॥ 10
 धर्मदेवः श्रियां धाम^७ श्रेष्ठी तत्रास्ति विश्रुतः । साक्षाद्धर्म इव न्यायार्जितद्रव्यप्रदानतः ॥ १० ॥
 शीलभूस्तस्य कान्तास्ति नाम्ना शीलवती यया । आनन्दिवचसा निलं जीयन्ते चन्द्रचन्दनाः ॥ ११ ॥
 तयोः पुत्रानुभावास्तां श्रेयःकर्मसु कर्मठौ । महीधरो^८ महीपालोऽभिधाभ्यां विश्रुताविति ॥ १२ ॥
 महीपालोऽप्यभूत् कर्मदोषाद् देशान्तरप्रमी । महीधरश्च सौभ्रात्रल्लेहाद् वैराग्यवानभूत् ॥ १३ ॥
 तत्रास्ति जंगमे तीर्थे जिनदत्तः^९ प्रभुः पुरा । संसारवारिधेः सेतुः केतुः कामाद्यरिब्रजे ॥ १४ ॥ 15
 संप्राप्य सूत्रधारं यं सत्काण्डोत्कर्षसंघटम् । संपूर्णसिद्धिसौधस्य मध्यमाध्यासताश्रिताः ॥ १५ ॥
 अन्वदा तं प्रभुं नत्वा भवोद्धिमो महीधरः । वन्योर्विरहवैराग्यात् प्रार्थयन्जैनसङ्गमम् ॥ १६ ॥
 योग्यं विज्ञाय तं तस्य पितरौ परिपृच्छथ च । प्रव्रज्यां प्रवृद्धौ सूरिरभाग्यालभ्यसेवनः ॥ १७ ॥
 गुरुशिक्षां द्विपादायानेकविद्यान्धिपावारः । अतिप्रज्ञाबलात्^{१०} सोऽभूद्भूमिः परवादिनाम् ॥ १८ ॥
 भववारिधिनित्सारपोतामं भविनां भुवि । तं शिष्यं स्वपदे न्यस्य गुरुः प्रेक्षश्रियोऽभजत् ॥ १९ ॥ 20
 शाखानुगतनाम्नाऽसौ श्रीराशिलगुरुस्ततः । विद्याविनोदतः कालं गच्छन्तमपि वेद न ॥ २० ॥
 ५२. महीपालस्तथा तस्य वन्धू राजगृहे पुरे । प्रापद् दिगम्बराचार्यं श्रुतकीर्तिमिति श्रुतम् ॥ २१ ॥
 प्रतिबोध्य व्रतं तस्य ददौ नाम च स प्रभुः । सुवर्णकीर्तिरिति तं निजां चाशिक्षयत् क्रियाम् ॥ २२ ॥
 श्रुतकीर्तिगुरुस्तस्यान्वदा निज^{११} पदं ददौ । श्रीमदप्रतिचक्राय विद्यां च धरणार्थिताम् ॥ २३ ॥
 परकायप्रवेशस्य कलां चासुलभां कलौ । भाग्यसिद्धां प्रभुः प्रादात् तादृग्योग्या हि तादृशः ॥ २४ ॥ 25
 तत्पुरागतवाणिज्यकृद्भ्यो ज्ञात्वा जनन्यथ । जगाम मिलनायास्य भर्तेरि त्रिदिव्यं गते ॥ २५ ॥
 मिलिता तस्य तद्गृहैर्मानिता मान्यतानिधिः । जननीदृग् गुरो रत्नत्वानिवत् कस्य नार्हिता ॥ २६ ॥
 तीर्थकृद्धर्मतत्त्वानामविवादेऽपि काञ्चन । समाचारभिदां दृष्ट्वा निज एव सुतद्वये ॥ २७ ॥
 अवदत् शक्तिता वत्स ! जेने धर्मेऽपि^{१२} वोऽन्तरम् । श्वेताम्बरोऽतिनिष्ठाभूद्वैद्योऽयं निःपरिमहः ॥ २८ ॥
 किञ्चिद्भवान् सुखी पूजालोलो बहुपरिमहः । तन्मे शंस कथं सिद्धिः प्राप्यते व्यापृतेर्जनेः ॥ २९ ॥ 30
 ततस्त्वं पूर्वजस्थाने समागच्छ मया सह । ययोर्भौ भ्रातरौ धर्मं संविचार्यैसम्मतम् ॥ ३० ॥

1 C N सूत्रजीवात् । 2 N प्राचीन । 3 N °धर्मस्य । * 'बायुः' इति C टि० । 4 B °तालाक । 5 A C परमेष्ठिनां ।
 6 N धर्मश्रेष्ठी । 7 N महीधरमहीपालाभिधाभ्यां । 8 A °दत्तप्रभुः । 9 A यः । 10 B C N बलः । 11 B C निजपद* ।
 12 A चान्ताम् ।

- शास्त्रैः प्रमाणसिद्धान्तैर्बुद्धेधाभितरेतराम् । तदेकमतिकौ भूत्वा धर्मे स्थापयतं हि माम् ॥ ३१ ॥
 स मातुरूपरोधेन विजहे वायटे पुरे । नाशिक्याविव तौ तत्राभिन्नरूपौ च संगतौ ॥ ३२ ॥
 आचार्यौ किल सोदर्यौ श्वेताम्बर-दिगम्बरौ । स्वस्वाचारं तथा तत्त्वविचारं प्रोचतः स्फुटम् ॥ ३३ ॥
 दिग्वासा निर्म्ममाभासः सद्गतः श्वेतवाससा । अपि प्रौढवचःशक्तिर्बोधितः शोधितांहसा ॥ ३४ ॥
 5 तावन्यदा सवित्र्या च भिक्षावृत्त्यै निमन्त्रितौ । महाभक्त्या तदाचारदर्शनार्थं च किञ्चन ॥ ३५ ॥
 एकः शुश्रूषितस्थालीवृन्दे भोज्यविधिः कृतः । सामान्यो मध्यमस्थानेष्वपरः प्रवरः^१ पुनः ॥ ३६ ॥
 दिग्वासाः पूर्वमायातो द्वेधाप्यस्याथ दर्शितः । अमत्रनिकरो रम्यभाण्डस्थस्तेन चादृतः ॥ ३७ ॥
 यावद्दृष्टः कदर्योऽसौ शीतो दग्धो विसंस्कृतिः । सविकारं मुखं विभ्रदपश्यन् मातरं तदा ॥ ३८ ॥
 तथा द्वितीयपुत्रस्य साधुयुग्मं समागतम् । प्रदर्श्य भोज्ययुग्मं च जननी प्राह हर्षतः ॥ ३९ ॥
 10 अनयोरुचितं यद् वस्तद् गृहीतेति जल्पिते । विमृश्य प्राहतुः साधू ग्राहं नः शुद्धमेव तत् ॥ ४० ॥
 आधाकर्मिकदोषे च संदिग्धे कल्पते न तत् । अपि द्वयमनादायागातां तौ मुनिसत्तमौ ॥ ४१ ॥
 अथ प्राह सवित्री च सवित्री धर्मकर्मणः । सुतं दिगम्बराचार्यं 'दृष्टं भ्रातृव्रतं त्वया ?' ॥ ४२ ॥
 वही रम्ये शुभाभासे^२ रक्तानामल्पकं फलम् । आहार इव धर्मेऽपि ध्यात्वेति स्वरुचिं कुरु ॥ ४३ ॥
 प्रतिबुद्धो जनन्या स वाग्भिर्बन्धोश्च सन्मतिः । भास्वान् प्रपद्यते स्रैष महसे निर्मलाम्बरम् ॥ ४४ ॥
 15 श्रीराशिलप्रभोः पार्श्वे दीक्षा-शिक्षाक्रमादयः^३ । जैनागमरहस्यानि जानन् गीतार्थतां ययौ ॥ ४५ ॥
 अन्यदा सद्गुरुर्योग्यं बन्धुं पट्टे न्यवीविशत् । श्रीजीवदेव इत्याख्याविख्यातः सद्गुरुर्बभौ ॥ ४६ ॥
 § ३. यतिपञ्चशतीरूपपरिवारविराजितः । आन्तरद्वेषिनिष्पेषनिस्त्रिंशः सदयोऽपि सन् ॥ ४७ ॥
 व्याख्यां कुर्वन्नुदग्रश्रीः श्रीवीरभवनेऽन्यदा । योगिना भोगिना दृष्टिविषेणेवेक्षितो गुरुः ॥ ४८ ॥—युग्मम् ।
 दध्यौ च 'स महातेजाः सकलो धवलाम्बरः । सार्वभौम इवाभाति जनेऽस्मिन् विस्मयं दधन् ॥ ४९ ॥
 20 प्राकृतोपद्रवे शक्तिर्या सा का मेऽस्य चेदिह । विदधे किमपि क्षूणमक्षूणं तदहं पुमान् ॥ ५० ॥
 विमृश्येति सभामध्यमध्यासीनः स्वलोलया^४ । लोलयावध्य पर्यङ्कमुपाविशदिलातले ॥ ५१ ॥
 वाचकस्य रसज्ञां चास्तम्भयन् मौनवान् स च । अभूत् तद(दि)ङ्गितैर्ज्ञातं गुरुणा योगिकर्म तत् ॥ ५२ ॥
 स्वशक्त्या वाचने शक्तं स्वं विनेयं विधाय च । अमुञ्चत् समये व्याख्यामव्याकुलमनाः प्रभुः ॥ ५३ ॥
 तस्य पर्यस्तिकाभूमावासनं वज्रलेपवत् । तस्थौ यथा तथा तस्य प्रस्तरेणेव निर्मितम् ॥ ५४ ॥
 25 ततोऽवददसौ कृत्वा करसम्पुटयोजनम् । अलीकप्रणिपातेन महाशक्ते ! विमुञ्च माम् ॥ ५५ ॥
 अपि श्रद्धालुभिः कैश्चिद् विज्ञप्तः कृपया प्रभुः । मुक्तोऽगात् तेन कः शक्तः कुञ्जरेणेषुभक्षणे ॥ ५६ ॥
 प्रभुर्न्यपेधयत् तत्र साधुसाध्वीकदम्बकम् । उदीच्यां दिशि गच्छन्तं स्त्रीकृतायां कुयोगिना ॥ ५७ ॥
 धर्मकर्मनियोगेन साध्वीयुगमगात् ततः । तत्र कासारसेतौ च तिष्ठन् योगी ददर्श तत् ॥ ५८ ॥
 अथ सन्मुखमागत्य लाघवाह्लाघवाश्रयः । एकस्या मूर्ध्नि चूर्णं च किञ्चिच्चिक्षेप निष्कृपः ॥ ५९ ॥
 30 तस्य सा पृष्ठतो गत्वा पार्श्वे निविविशे ततः । वृद्धयोक्ता न चायाति धिक्कष्टं पूज्यलंघनम् ॥ ६० ॥
 साश्रुरागत्य सूरीणां सा तद्दृत्तं व्यजिज्ञपत् । मा विपीद^५ भलिष्यामः कार्येऽत्रेति प्रभुर्जगौ ॥ ६१ ॥
 ततः कुशमयं तत्र पुत्रकं ते समार्पयन् । चतुर्णां श्रावकाणां च शिक्षित्वा तेऽप्यथो ययुः ॥ ६२ ॥
 निर्गत्य च वहिश्चैत्याच्छित्त्वा तस्य कनिष्ठिकाम् । तत्पार्श्वगाः करं तस्य ददृशुस्ते निरङ्गुलिम् ॥ ६३ ॥
 पृष्टः कस्मादिदं जातमकस्मादिति सोऽवदत् । ऊचे तैर्मुच्यतां साध्वी बहुप्रत्यूहकारिणी ॥ ६४ ॥

अमानयति तां याचं तत्र ते पुत्रकाङ्क्षुलिम् । द्वितीयां पश्यतस्तस्याछिन्दन् साऽप्यनुदद् द्रुतम् ॥ ६५ ॥
अथाम्यधुर्दण्डसाध्या नीचास्तकृपयाऽङ्गुली । तव छिन्ना शिरश्चैवं छिनद्वाञ्छेत् त्वकं कृतः ॥ ६६ ॥
मुञ्च साध्वी न चेत् पापं छेतस्यामस्तव मस्तकम् । न जानासि परे स्वे वा शक्त्यन्तरमचेतन ! ॥ ६७ ॥
सम्यग् मीतस्ततः सोऽपि प्राह नीरेण सिच्यताम् । अस्याः शिरस्ततो यातु निजं स्थानमनाकुला ॥ ६८ ॥
तथा कृते च तैः साध्वी तत्र साऽभूत् सचेतना । आगस्य च निजं स्थानं सा वालाऽऽलोचनं लली ॥ ६९ ॥ 5
मीतमीतः¹ पलाय्यासौ योगी देशान्तरं ययौ । तादृशां किं वराकाणां गम्या गुरव ईदृशाः ॥ ७० ॥

५४. इतः श्रीविष्णुमादित्यः शास्त्र्यचन्तीं नराधिपः । अनुणां पृथिवीं कुर्वन् प्रवर्तयति वत्सरम् ॥ ७१ ॥
वायुटे प्रेषितोऽमालो लिम्बाख्यस्तेन भूसुजा । जनानृण्यया जीर्णं चापश्यच्छ्रीवीरधाम तत् ॥ ७२ ॥
उदधार स्वयंशेन निजेन सह मन्दिरम् । अर्हत्स्तत्र सौवर्णकुम्भदण्डध्वजालियुत् ॥ ७३ ॥

संवत्सरे प्रवृत्ते सपद्सु वर्षेषु पूर्वतः । गतेषु सप्तमस्यान्तः प्रतिष्ठां ध्वज-कुम्भयोः ॥ ७४ ॥ 10
श्रीजीवदेवसूरिभ्यस्त्रेभ्यस्तत्र व्यधापयत् । अद्याप्यभङ्गं तत्तीर्थममृद्भिः प्रतिष्ठितम् ॥ ७५ ॥

५५. इतश्चास्ति महास्थाने प्रधानो नैगमव्रजे । दारिद्र्यारिजये मङ्गः श्रेष्ठी लल्लुः कलानिधिः ॥ ७६ ॥
महामाहेन्द्रवरः कोटिसंख्यद्रव्येण भास्वरः । महादानं मुदा सोऽदात् सूयंप्रहणपर्वणि ॥ ७७ ॥
तथा होमं समारब्धवता तेन द्विजोत्तमाः । ऋत्विजो धायजूकाश्चाहूता अध्वरदीक्षिताः ॥ ७८ ॥
तानभ्यर्च्य महाभक्त्या वेदविद्याविशारदान् । प्रावर्त्यत ततो होमः प्रौढमन्त्रसरोजितः ॥ ७९ ॥ 15

तत्र कुण्डोपकण्ठेऽस्तिस्त्वर्ध्वस्थान्लिकाद्रुमात् । धूमाकुलाक्षियुम्नोऽसौ फटत्कटिति चापतत् ॥ ८० ॥
आदातुमेप भोगीन्द्रः स्वयमागत आहुतीः । वाचालेषु द्विजेष्वेवं कोऽपि वह्नौ तमक्षिपत् ॥ ८१ ॥
जाग्वल्यमानमुद्गीक्ष्य यजमानः सुधीश्च तम् । कृपया कम्पमानाङ्गः प्राह किं दुष्कृतं कृतम् ॥ ८२ ॥
जीवन् पञ्चेन्द्रियो जीवः स्फुटं दृश्यः सचेतनः² । सहसैव ज्वलद्बह्नौ क्षिप्यते धर्म एष कः ॥ ८३ ॥
अध्वर्युराह च श्रेष्ठिन् ! नहि दोषोऽस्ति कश्चन । सुमन्त्रसंस्कृते वह्नौ पतितः पुण्यवानहिः ॥ ८४ ॥ 20

यतोऽत्र ज्वलने मृत्वा हिंस्रजीवा महाहसः । प्राप्नुयुर्देवभूयं ते 'सुमानुष्यमथ ध्रुवम् ॥ ८५ ॥
तत् प्रत्युतोपकारोऽयं विदधे यदुनाऽमुना । अतोऽल्पमपि नैव त्वं सन्तापं कर्तुमर्हसि ॥ ८६ ॥
कृपालुरास्त्रिकश्चेत् त्वं प्रायश्चित्तं ततः कुरु । सौवर्णं द्विगुणं तस्मादहिं देहि द्विजव्रजे ॥ ८७ ॥
तदादेशादसौ सपं क्षिप्रं हैममचीकरत् । मन्त्रैस्तं संस्कृतं दृष्ट्वा छेदकाले तमव्रवीत् ॥ ८८ ॥

पूर्वस्य फणिनो हिंसापापेऽसौ कारितो मया । एतद्दधेऽपरः कार्योऽनवस्थाऽऽपयतात्र तत् ॥ ८९ ॥ 25
ततोऽहं नावगच्छामि धर्ममेतं कथं श्या³ । विद्वावयत मां तस्माद् विसृष्टं सकलं मया ॥ ९० ॥
वह्निर्विध्यापितः कुण्टमुद्भुतं प्रेषिता द्विजाः । शान्ते मैरेयमाहात्म्ये न कोऽप्यसदृशं चरेत् ॥ ९१ ॥

ततःप्रभृत्यसौ धर्मे दर्शनानि समीक्षते । भिक्षायै तद्गृहे प्राप्तं श्वेताम्बरमुनिद्वयम् ॥ ९२ ॥
अन्नं संस्कृत्य चारित्रपात्राणां यच्छत ध्रुवम् । अमीपां ते ततः प्रोनुर्नास्माकं कल्पते हि तत् ॥ ९३ ॥
पृथिव्यापस्तथा वह्निर्वायुः सर्वो वनस्पतिः । त्रसाश्च यत्र हन्यन्ते कार्ये नस्तत्र गृह्यते ॥ ९४ ॥ 30
अथ चिन्तयति श्रेष्ठी विरुष्णत्वादहो ! अमी । निर्ममा निरदङ्काराः सदा शीतलचेतसः ॥ ९५ ॥
ततोऽवददसौ धर्मं निवेदयत मे स्फुटम् । ऊचतुस्तौ प्रभुशैले स्थितस्तं कथयिष्यति ॥ ९६ ॥
इत्युक्त्वा गतयोः स्थानं स्वं तयोरपरैऽहनि । ययौ लल्लुः प्रभोः पार्श्वे चक्रे धर्मानुयोजनम् ॥ ९७ ॥

- प्राह चान्तरविद्वेषिजितेन मयका भृशम् । आशातिताः^१ प्रभोः पादाः क्षम्यतां तन्महाशयैः ॥ ९८ ॥
 श्रुत्वेति गुरुराह स्म क्षणं^२ वत्स ! न ते क्षणम् । प्राणिनां दुष्पमाकालः शयुः सद्गतिनाशनः ॥ ९९ ॥
 कणेहल्य मया जैनसिद्धान्तात्तर्पितो भवान् । तवापि यत्र जीर्येत मन्दाग्नेः स्निग्धभोज्यवत् ॥ १०० ॥
 अन्येषां^३ जडतावातपीनसाश्लेषमवद्बुद्धाम् । का कथात्यल्पसत्त्वाम्निभृतां विद्यान्नजारणे^४ ॥ १०१ ॥
 5 सन्तोषौपधसंबृद्धसद्धानान्तरवह्निना । श्रुतं स्वार्थं^५ हि जीर्यस्व मद्दत्तमशनायितः ॥ १०२ ॥
 स्तम्भाप्तपुस्तकं पत्रं जहे^६ शासनदेवता । सांप्रतं सांप्रतीनाः किं तादृक्शक्तिव्रजोचिताः^७ ॥ १०३ ॥
 इत्याकर्ण्य गुरोर्वाचं^८ वाचंयमशिरोमणिः । प्राह चेद् दुःकृतं नैव कुर्युः शिष्या भ्रमोदयात् ॥ १०४ ॥
 तत्प्रायश्चित्तशास्त्राणि चरितार्थानि नाथ ! किम् । भवेयुरविनीतं मां प्रायश्चित्तैः प्रशोधयत^९ ॥ १०५ ॥
 वृद्धवादी विमृश्यादादस्य चालोचनातपः । स्वस्थाने न्यस्य च प्रायं स्वयं लात्वा दिवं ययौ ॥ १०६ ॥
 10 मुनीन्द्रः सिद्धसेनोऽपि शासनस्य प्रभावनाम् । विदधद् वसुधाधीशस्तुतो व्यहरतावनौ ॥ १०७ ॥
 § ६. अन्यदा लोकवाक्येन जातिप्रत्ययतस्तथा । आवाल्यात् संस्कृताभ्यासी कर्मदोषात् प्रबोधितः ॥ १०८ ॥
 सिद्धान्तं संस्कृतं कर्तुमिच्छन् संघं व्यजिज्ञपत् । प्राकृते केवलज्ञानिभाषितेऽपि निरादरः ॥ १०९ ॥
 तत्प्रभावगरीयस्त्वानभिज्ञस्तत्र मोहितः । संघप्रधानैरूचे च चेतःकालुष्यकर्कशैः ॥ ११० ॥
 युगप्रधानसूरीणामलंकरणधारिणाम् । अद्यश्चीनयतिव्रातशिरोरत्नप्रभाभृताम् ॥ १११ ॥
 15 पूज्यानामपि चेच्चित्तवृत्तावज्ञानशात्रवः । अवस्कन्दं ददात्यद्य का कथाऽस्मादृशां ततः ॥ ११२ ॥
 यदिति^{१०} श्रुतमस्माभिः पूर्वेषां सम्प्रदायतः । चतुर्दशापि पूर्वाणि संस्कृतानि पुराऽभवन् ॥ ११३ ॥
 प्रज्ञातिशयसाध्यानि तान्युच्छिन्नानि कालतः । अधुनैकादशांग्यस्ति सुधर्मस्वामिभाषिता ॥ ११४ ॥
 बाल-स्त्री-मूढ-मूर्खादिजनानुग्रहणाय सः । प्राकृतां तामिहाकार्षीदनास्थाऽत्र कथं हि वः ॥ ११५ ॥
 पूज्यैर्वचनदोषेण भूरि कल्मषमर्जितम् । श्रुतेन स्थविरा अत्र^{११} प्रायश्चित्तं प्रजानते^{१२} ॥ ११६ ॥
 20 तैरूचे द्वादशावदानि गच्छत्यागं विधाय यः । निगूढजैनलिङ्गः सन् तप्यते दुस्तपं तपः ॥ ११७ ॥
 इति पारांचिकाभिख्यात् प्रायश्चित्तान्महांसः । अस्य शुद्धिर्जिनाज्ञाया अन्यथा स्यात् तिरस्कृतिः ॥ ११८ ॥
 जैनप्रभावनां कांचिदद्भुतां विदधाति चेत् । तदुक्तावधिमध्येऽपि लभते स्वं पदं भवान् ॥ ११९ ॥
 ततः श्रीसंघमापृच्छय स सात्त्विकशिरोमणिः । स्वव्रतं विभ्रदव्यक्तं सिद्धसेनो गणं व्यहात् ॥ १२० ॥
 इत्थं च भ्राम्यतस्तस्य वभूवुः सप्त वत्सराः । अन्येद्युर्विहरन्नुज्जय(यि)न्यां पुरि समागमत् ॥ १२१ ॥
 25 स भूपमन्दिरद्वारि गत्वा *क्षत्तारमभ्यधात् । स्वं विज्ञापय राजानं मद्वाचा विश्वविश्रुतम् ॥ १२२ ॥

तथा हि—

दिदृक्षुर्भिक्षुरायातो द्वारि तिष्ठति वारितः ।

हस्तन्यस्तचतुःश्लोकः किमागच्छतु गच्छतु ॥ १२३ ॥

ततो राज्ञा समाहूतो गुणवत्पक्षपाततः । स्वामिनाऽनुमते पीठे विनीविश्यान्नवीदिति ॥ १२४ ॥

30

तद्यथा—

अपूर्वेयं धनुर्विद्या भवता शिक्षिता कुतः ।

मार्गणौघः समभ्येति गुणो याति दिगन्तरम् ॥ १२५ ॥

1 N आशातिताः । 2 N क्षणं । 3 N जडताघात° । 4 N °जीरणे । 5 N स्वयं । 6 N जहे । 7 N °व्रतोचिताः ।
 8 A वाच्यं । 9 A प्रसाध्यतः ; C प्रशाध्यतः । 10 N यदि विश्रु° । 11 N अद्य । 12 A विजानते । * 'द्वारपाल' इति B टिप्पणी ।

अमी पानकरंकाभाः सप्तापि जलराशयः ।
यद्यशोराजहंसस्य पञ्जरं सुवनत्रयम् ॥ १२६ ॥
सर्वदा सर्वदोऽसीति मिथ्या संस्तूयसे वुधैः ।
नारयो लेभिरे शृष्टं न वक्षः परयोपितः ॥ १२७ ॥
भयमेकमनेकेभ्यः शत्रुभ्यो विधिवत्सदा ।

5

ददासि तच्च ते नास्ति राजन् चित्रमिदं महत् ॥ १२८ ॥

इति श्लोकैर्गुरुश्लोकः स्तुतो राजा तमग्रवीत् । यत्र त्वं सा सभा घन्याऽवस्थेयं तन्ममान्तिके ॥ १२९ ॥
इति राज्ञा ससन्मानमुकोऽभ्यर्णे स्थितो यदा । तेन साकं ययौ दक्षः स कुडंगेश्वरे कृती ॥ १३० ॥
व्यावृत्त्य द्वारतस्तस्य पश्चादागच्छतः सतः । प्रभ्रः कृतोऽन्यदा राज्ञा देवेऽवज्ञां करोपि किम् ॥ १३१ ॥
नतिं किं न विधत्से च सोऽवादीद् भूपते ! शृणु । महापुण्यस्य पुंसस्ते पुर एवोच्यते मया ॥ १३२ ॥ 10
जल्पितात् प्राकृतैः सार्द्धं कः शोषयति थूकृतम् । असहिष्णुः प्रणामं मेऽसफौ कुर्वे ततः कथम् ॥ १३३ ॥
ये मत्प्रणामसोढारस्ते देवा अपरे नतु । किं भावि !, प्रणम त्वं द्राक्, प्राह राजेति कौतुकी ॥ १३४ ॥
देवान्निजप्रणम्यांश्च दर्शय त्वं वदन्निति । भूपतिर्जल्पितस्तेनोत्पाते दोषो न मे नृप ! ॥ १३५ ॥
राजाह देशान्तरिणो भवन्त्यद्भुतवादिनः । देवाः किं घातुश्चदेहिप्रणामेऽप्यक्षमा ऋषे ! ॥ १३६ ॥
श्रुत्वेति पुनरासीनः शिवलिङ्गस्य स प्रभुः । उदाजह्ने स्तुतिश्लोकान् तारस्वरकरस्तदा ॥ १३७ ॥ 15

तथाहि—

प्रकाशितं त्वयैकेन यथा सम्यग्जगन्नयम् ।
समस्तैरपि नो नाथ वरतीर्याधिपैस्तथा ॥ १३८ ॥

वियोतयति वा लोकं यथैकोऽपि निशाकरः ।

समुद्गतः समग्रोऽपि तथा किं तारकागणः ॥ १३९ ॥ 20

त्वद्वाक्यतोऽपि केषांचिद्व्योध इति मेऽद्भुतम् ।

भानोर्मरीचयः कस्य नाम नालोकहेतवः ॥ १४० ॥

नो वाद्भुतमुलूकस्य प्रकृत्या क्लिष्टचेतसः ।

स्वच्छा अपि तमस्त्येन भासन्ते भास्वतः कराः ॥ १४१ ॥—इत्यादि ।

तथा—

25

न्यायावतारसूत्रं च श्रीधीरस्तुतिमप्यथ । द्वात्रिंशच्छ्लोकमानाश्च त्रिंशदन्याः स्तुतीरपि ॥ १४२ ॥

सतश्चतुश्चत्वारिंशदुक्तां स्तुतिमसौ जगौ । 'कल्याणमन्दिरे'त्यादिविषयातां जिनशासने ॥ १४३ ॥

अस्य चैकादशं शृत्तं पठतोऽस्य समाययौ । धरणेन्द्रो दृढा भक्तिर्न साध्यं तादृशां किमु ॥ १४४ ॥

शियलिङ्गात् वतो धूमन्तम्भावेण निर्ययौ । ययान्यतमसलोर्मिर्मध्याद्देऽपि निशाऽभवत् ॥ १४५ ॥

यथा विहलितो लोको नष्टुमिच्छन् दिगो नदि । अज्ञासीदादमनस्तम्भमितिप्यास्फालितो नृशम् ॥ १४६ ॥ 30

सतस्तृपयेयाम्नाद् ज्वालामाला विनिर्ययौ । मन्व्येसमुद्रमावर्त्ताष्टुचिसंवर्त्तकोपमा ॥ १४७ ॥

सतश्च कौस्तुभस्त्रये पुरुषोत्तमद्वैतित्येः । प्रमोः श्रीपार्श्वनायस्य प्रतिमा प्रकटाऽमयन् ॥ १४८ ॥

ततः परमया भक्त्या स्तुत्वा नाथं प्रणम्य च । मुक्तात्मानो ह्यमी देवा मत्प्रणामं सहिष्णवः ॥ १४९ ॥
प्रतिबोधेति तं भूपं शासनस्य प्रभावना ।

व्यधीयत विशालायां प्रवेशायुत्सवात् पुरि ॥ १५० ॥-युग्मम् ।

वत्सराणि ततः पंच संघोऽमुष्य मुमोच च । चक्रे च प्रकटं श्रीमत्सिद्धसेनदिवाकरम् ॥ १५१ ॥

5 शिवलिङ्गादुद्देशात् कियत्कालं फणावलिः । लोकोऽघर्षेण तां पश्चान्मिथ्यात्वदृढरङ्गभूः* ॥ १५२ ॥

एकदाऽपृच्छय राजानं बलादप्रतिबद्धधीः । विजहार प्रभुस्तस्मात् संघकासारवारिजम् ॥ १५३ ॥

§ ७. गीतार्थैर्यतिभिः साद्धं दक्षिणस्यां स सञ्चरन् । भृगुकच्छपुरोपान्ते प्रदेशमुचमाप सः ॥ १५४ ॥

तत्रासन्नतरं ग्रामगोत्रजारक्षकास्तदा । सुरैः संमिलितास्तत्र धर्मश्रवणसस्पृहाः ॥ १५५ ॥

कुत्राप्यवस्थितां नस्मान् यूयं प्रश्नयत स्थिरम्^३ । मार्गभ्रमश्रमायस्ताः किं ब्रूमः कल्मषापहम् ॥ १५६ ॥

10 ते प्रोचुराप्रहादत्र तरुच्छायासु विश्रमम् । विधाय धर्मं व्याख्यातं दात्यामो गोरसानि वः^५ ॥ १५७ ॥

सूरयस्तत्सदभ्यस्तगीतहुं वडकैस्तदा । भ्रान्त्वा भ्रान्त्वा ददानाश्च तालमेलेन^६ तालिकाः ॥ १५८ ॥

प्राकृतोपनिबन्धेन सद्यः सम्पाद्य रासकम् । ऊचुस्तत्प्रतिबोधार्थं तादृशामीदृगौचिती ॥ १५९ ॥

तथाहि-

नवि मारिअइ नवि चोरिअइ पर-दारह अत्युं निवारिअइ ।

15 थोवाह वि थोवं^८ दाइअइ^९ तउ सग्गि दुगुदुगु^{१०} जाइयइ ॥ १६० ॥

तद्वाग्भिः प्रतिबुद्धास्ते तत्र ग्रामं न्यवेशयन् । धनधान्यादिसम्पूर्णं तत् तालारासकाभिधम्^{११} ॥ १६१ ॥

अस्थापयंश्च तत्र श्रीनाभेयप्रतिमान्वितम् । अभ्रंलिहं जिनाधीशमन्दिरं सूरयस्तदा ॥ १६२ ॥

अचलस्थापनं तच्च तत्राद्यापि प्रणम्यते । भव्यैस्तादृक् प्रतिष्ठा हि शक्रेणापि न चाल्यते ॥ १६३ ॥

§ ८. एवं प्रभावनां तत्र कृत्वा भृगुपुरं ययुः । तत्र श्रीबलमित्रस्य पुत्रो राजा धनंजयः ॥ १६४ ॥

20 भक्त्या चाभ्यर्हितास्तेनान्यदासावारिभिर्द्वृतः । अवेक्ष्यत पुरं चैभिरमर्यादान्बुधिप्रभैः ॥ १६५ ॥

भीतः स चाल्पसैन्यत्वात् प्रभुं शरणमाश्रयन् । तैलकूपे^{१२}ऽभिमंत्र्यासौ सर्पपप्रस्थमक्षिपन् ॥ १६६ ॥

ते सर्पपा^{१३}भटीभूयासंख्याः कूपाद् विनिर्ययुः । तैः शत्रूणां बले^{१४}भमे हतास्ते परिपन्थिनः ॥ १६७ ॥

सिद्धसेन इति श्रेष्ठा तस्यासीत् सान्बयाऽभिधा । राजा तु तत्र वैराग्यात् तत्पार्थे व्रतमग्रहीत् ॥ १६८ ॥

एवं प्रभावनास्तत्र कुर्वतो दक्षिणापथे । प्रतिष्ठानपुरं प्रापुः प्राप्तरेखाः कविव्रजे ॥ १६९ ॥

25 आयुःक्षयं परिज्ञाय तत्र प्रायोपवेशनात् । योग्यं शिष्यं पदे न्यस्य सिद्धसेनदिवाकरः ॥ १७० ॥

दिवं जगाम संघस्य ददानोऽनाथताव्यथाम् । तादृशां विरहे को न दुःखी यदि सचेतनः ॥ १७१ ॥

वैतालिको विशालायां ययौ कश्चित्ततः पुरात् ।

सिद्धश्रीत्यभिधानाया मिलितोऽसौ^{१५} प्रभुस्वसुः ॥ १७२ ॥

तत्राह स निरानन्दं पदद्वयमनुष्टुभः । उत्तरार्धं च सावादीत् स्वमतेरनुमानतः ॥ १७३ ॥

* 'शिवलिङ्गादुद्देशात् कियत्कालार्चितं बलिः । लोकोऽव्यर्थकृतां पश्चान्मिथ्यात्वदृढरंगभूत् ।' B आदर्शे एतादृशोऽयं अष्टपाठात्मकः श्लोको विद्यते ।

1 B आसन्नगरं । 2 A B N कुत्राप्यवस्थितान् । 3 N प्रश्नयतस्थिरम् । 4 N धर्मव्याख्यानं । 5 A गोरसानिव; B गोरसानिव । 6 N तालमानेन । 7 N संगु । 8 B थोवं । 9 B दाईयइ; C दावियइ; N दाअइ । 10 N वसणिदुगुदुगु । 11 N तालारासिकाभिधः । 12 A तैलं कूपे; C तैलकूपे । 13 N नरीभूयां । 14 N बलं भमं । 15 B N प्रभोः ।

तथाहि-

स्फुरन्ति वादिखद्योताः साम्प्रतं दक्षिणापथे ।

नूनमस्तंगतो वादी सिद्धसेनो दिवाकरः ॥ १७४ ॥

सापि सापायतां काये विष्टुद्यानशनं व्यधात् । गीतार्थविहिताराधनयासौ सद्गतिं ययौ ॥ १७५ ॥

प्रभोः श्रीपादलिप्तस्य वृद्धवादिशुरोक्तया । श्रीविद्याधरवंश्यत्वनिर्णामकमिहोच्यते ॥ १७६ ॥ 5

संवत्सरशते पञ्चाशता श्रीविष्णुमार्कतः । साग्रे जाकुटिनोद्वारे श्राद्धेन विहिते सति ॥ १७७ ॥

श्रीरैवताद्रिमूर्धन्यश्रीनेमिमवनस्य च । वर्षासस्तमठात् तत्र शशोरेरिदमुद्धृतम् ॥ १७८ ॥

इत्थं पुराणकविनिर्मितशास्त्रमध्यादाकर्ण्य किञ्चिदुभयोरनयोश्चरित्रम् ।

श्रीवृद्धवादि-कविचासवसिद्धसेनवादीन्द्रयोरुदितमस्तु धिये मुदे वः ॥ १७९ ॥

श्रीचन्द्रप्रभस्वरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

10

चन्द्रः स्वरिनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ प्रद्युम्नसूरीक्षितः

शृङ्गोऽमृदमलोऽष्टमः सुचरितं श्रीवृद्ध-सिद्धाश्रितम् ॥ १८० ॥

॥ इति श्रीवृद्धवादिस्वरिप्रबन्धः* ॥

॥ ग्रन्थाः १९६ ॥ उभयम् ॥ १६८९ ॥

15

१. श्रीहरिभद्रसूरिचरितम् ।

- § १. स जयति हरिभद्रसूरिरुद्यन्मतिमदतारकभेदवद्धलक्षः ।
 शरभव इव शक्तिधिकृतारिर्गुरुवहुलोदयदङ्गसङ्गतश्रीः ॥ १ ॥
 कुसुमविशिखमोहशत्रुपाथोनिधिनिधनाश्रयविश्रुतः प्रकामम् ।
 स्थिरपरिचयगाढरूढमिथ्याग्रहजलवालकशैलवृद्धिविन्नः^१ ॥ २ ॥
 जिनभटमुनिराजराजराजत्कलशभवो हरिभद्रसूरिरुचैः^२ ।
 वरचरितमुदीरयेऽस्य वाल्यादविगणयन्मतितानवं स्वकीयम् ॥ ३ ॥—युग्मम् ।
 इह निखिलकुहूकृतोपकारादहिमरुचिः शशिना निमन्त्रितो नु ।
 रुचिरतररुचिप्रकाशिताशः प्रभवति यत्र निशासु रत्नराशिः ॥ ४ ॥
 जगदुपकृतिकारिणोर्वहिष्कृद्रवि-शशिनोः शिथिलः समैक्षि मेरुः ।
 शिरसि वसतिदस्तु शिश्रिये यस्त्रिदिविभिरस्ति स चित्रकूटशैलः ॥ ५ ॥
 बहुतरपुरुषोत्तमेशलीलाभवनमलं गुरुसात्विकाश्रयोऽतः ।
 त्रिदिवमपि तृणाय मन्यते यन्नगरवरं तदिहास्ति चित्रकूटम् ॥ ६ ॥
 हरिरपरवपुर्विधाय यं स्वं क्षितितलरक्षणदक्षमक्षताख्यम् ।
 असुरपरिवृढव्रजं विभिन्ते^३ स नृपतिरत्र वभौ जितारिनामा ॥ ७ ॥
 चतुरधिकदशप्रकारविद्यास्थितिपठनोन्नतिरग्निहोत्रशाली ।
 अतितरलमतिः पुरोहितोऽभून्नृपविदितो हरिभद्रनामवित्तः^४ ॥ ८ ॥
 परिभवनमतिर्महावलेपात् क्षितिसलिलाम्बरवासिनां बुधानाम् ।
 अवदारणजालकाधिरोहण्यपि स दधौ त्रितयं जयाभिलापी ॥ ९ ॥
 स्फुटति जठरमत्र शास्त्रपूरादिति स दधावुदरे सुवर्णपट्टम् ।
 मम सममतिरस्ति नैव जम्बूक्षितिवलये वहते लतां च जम्बवाः ॥ १० ॥
 अथ यदुदितमत्र नावगच्छाम्यहमिह तस्य विनेयतामुपैमि ।
 इति कृतकृतितदुस्तरप्रतिज्ञः कलिसकलज्ञतया स मन्यते स्वम् ॥ ११ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 § २. अथ पथि स चरन्^५ सुखासनस्थो बहुतरपाठकवर्णिवर्णकीर्णः^६ ।
 अलिकुलकलितं कपोलपालयां मदजलकर्दमदुर्गमीकृतक्षमाम् ॥ १२ ॥
 विपणिगृहसमूहभङ्गमीतभ्रमदतिशोकविहस्तलोकदृश्यम् ।
 कुमरणभयभीतमंक्षुनश्यद्द्विपदचतुष्पदहीनमार्गहेतुम् ॥ १३ ॥
 विधुरविरुतिसन्निपातपूरैरतिपरिखेदितगेहिवासमर्त्यम् ।
 गजपरिवृढमै^७क्षतोत्तमाङ्गत्वरितविधूननधूतसादिवृन्दम्^८ ॥ १४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 प्लवग इव यथा तरुञ्चशृङ्गात् कुसुमगणं प्रविचित्य तिग्मभानुम् ।
 प्रतिविसृजति चञ्चलस्वभावाज्जिनगृहमेष तथा द्विजोऽध्यरोहत् ॥ १५ ॥

1 A वृद्धिः । 2 N सूरिसत्त्वैः । 3 N विभिन्ने । 4 A नागवित्तः; N नामवित्तः । 5 B संचरन्; N संचरन्नरसुखा° ।
 6 N वर्णिकीर्णं । 7 B परिदृढ°; A परिवृढमोक्ष° । 8 A °सारिदृढ°; B सातिदृढं ।

बलजबलयदर्शनोर्ध्वदृष्टिः कथमपि तीर्थपतिं ददर्श सोऽथ ।
अवदददिविदितोत्तमार्थतत्त्वो भुवनगुरावपि सोपहासवाक्यम् ॥ १६ ॥

तथाहि—

वपुरेव तवाचष्टे 'स्पष्टमिष्टान्नभोजनम् ।

न हि कोटरसंस्थेऽग्नौ तरुर्भवति शाद्वलः ॥ १७ ॥

5

गजमिह पररभ्यया प्रबुध्य व्यवहितमत्र बटु^१त्रजैर्भ्रमद्भिः ।
निजमथ निलयं ययौ पुरोधारकृष्णमिव सर्वमपीह मन्यमानः ॥ १८ ॥
परतरदिवसे च^२ राजसौधादवसितमंत्रविधेयकार्यजातः ।
प्रति निजनिलयं प्रयात्रिशीथे स्वरमशृणोन्मधुरं स्त्रियो जरत्याः ॥ १९ ॥
प्रकटतरमतिः स्थिरप्रतिज्ञो ध्वनिरहितावसरेऽवधारयन् सः ।
व्यमृशदथ नचाधिगच्छति स्म श्रुतविषमार्थकदर्शितः स गाथाम् ॥ २० ॥

10

सा चेयम्—

चक्किद्रुगं हरिपणगं पणगं चक्कीण केसवो चक्की ।

केसव चक्की केसव दुचक्की केसी य चक्की य ॥ २१ ॥

अवदददिति यदन्व ! चाकचिक्यं बहुतरमत्र विधापितं भवत्या ।

इह समुच्चितसुत्तरं ददौ सा शृणु ननु पुत्रक ! गोमयार्द्रलितम् ॥ २२ ॥

इति विहितसदुत्तरेण सम्यक् स च वदति स्म चमत्कृतिं दधानः ।

निजपठितविचारणं^३ विधेहि त्वमिह सवित्रि ! न वेद्मर्हं^४ त्वदर्थम्^५ ॥ २३ ॥

अवददथ च सा यथा गुरोर्नोऽनुमतिरधीतिविधौ जिनागमानाम् ।

नं विवृत्तिकरणे विचारमिच्छुर्यदि हि तदा प्रमुसंनिधौ प्रयाहि ॥ २४ ॥

वचनमिति निशम्य सोऽपि दध्यौ परिहृतदर्पभरः पुरोहितेशः ।

अपि गुरुपुरुर्षैर्दुरापमध्ये परिकलना न^६ समस्ति बाढ्यायेऽस्मिन् ॥ २५ ॥

जिनमतगृहिगेहचन्द्रशालां यदियमुपैति ततो हि जैनसाध्वी ।

जिनपतिमुनयो गुरुत्वमस्या विदधति तन्मम तेऽपि बन्दीयाः ॥ २६ ॥

सकलपरिहृतिर्ममागत्यं दुरतिगमा वचनस्य यत् प्रतिष्ठा ।

व्यमृशदथ स गेहमागतः स्वं तदनु विनिद्रवया निशां च नित्ये ॥ २७ ॥

§ ३. अथ दिवसमुखे तदेकचित्तोऽगमदिह वेश्मनि तीर्थनायकस्य ।

हृदयवसतिवीतरागविन्वं बहिरपि वीक्ष्य मुदा स्तुतिं प्रतेने ॥ २८ ॥

तथाहि—

वपुरेव तवाचष्टे भगवन् ! वीतरागताम् ।

न हि कोटरसंस्थेऽग्नौ तरुर्भवति शाद्वलः ॥ २९ ॥

30

1 A तणाचष्टे; 2 N स्वरं; 3 A B बहुद्व; N पट्टद; 4 N स्य; 5 A विचारणं; 6 A वेपथं; C वेधिहं ।
7 C तमर्थ; N लदर्थ; 8 A नास्ति 'न'; 9 N ०संस्थितामौ ।

- दिवसगणमनर्थकं स पूर्वं स्वकमभिमानकदर्शयमानमूर्तिः ।
 अमनुत स ततश्च मण्डपस्थं जिनभटसूरिमुनीश्वरं ददर्श ॥ ३० ॥
 हरिमिव विबुधेशवृन्दवन्द्यं शमनिधिसाधुविधीयमानसेवम् ।
 तमिह गुरुमुदीक्ष्य तोपपोपात् समजनि जनितकुवासनावसानः ॥ ३१ ॥
- 5 हतहृदय इव क्षणं स तस्यौ तदनु गुरुर्व्यमृशत् स एव विप्रः ।
 य इह तु विदितः स्वशास्त्रमन्त्रप्रकटमतिर्नृपपूजितो यशस्वी ॥ ३२ ॥
 मदकलगजरुद्धराजवर्त्मभ्रमवशतो जिनमन्दिरान्तरस्थम् ।
 जिनपतिमपि वीक्ष्य सोपहासं वचनमुवाच मदावगीतचित्तः ॥ ३३ ॥—युग्मम् ।
 *इह पुनरधुना ययावकस्माज्जिनपतिविम्बमथादरात् स वीक्ष्य ।
- 10 अतिशयितरचित्तरङ्गसङ्गी स्तवनमुवाच पुराणमन्यथैव ॥ ३४ ॥
 भवतु ननु विलोक्यमेतदग्रे तदनु जगाद मुनीश्वरो द्विजेशम् ।
 निरुपमधिपणानिधे ! शुभं ते ? , कथय किमागमने निमित्तमत्र ॥ ३५ ॥
 न्यगददथ पुरोहितो विनीतं किमनुपमप्रतिभोऽहमस्मि पूज्याः ।
 जिनमतजरतीवचो मयैकं श्रुतमपि नो विवरीतुमत्र शक्यम् ॥ ३६ ॥
- 15 अपरसमयवित्तशास्त्रराशिं व्यमृशमहं तु न चक्रिकेशवानाम् ।
 क्रमममुमुदितं तथा प्रबुध्ये तदिह निवेदयत प्रसद्य मेऽर्थम् ॥ ३७ ॥
 अथ गुरुरपि जल्पति स्म साधो ! जिनसमयस्य विचारणव्यवस्थाम् ।
 शृणु सुकृतमते प्रगृह्य दीक्षां तदनुगता च विधीयते तपस्या ॥ ३८ ॥
 विहितविनयकर्मणा च लभ्यो मिलदचलातलमौलिनानुयोगः ।
- 20 इति तदवगमोऽन्यथा तु न स्याद् यदुचितमाचर मा त्वरां विधास्त्वम् ॥ ३९ ॥
 अथ स किल समस्तसङ्गहानिं सकलपरिग्रहसाक्षिकं विधाय ।
 गुरुपुरत उपाददे चरित्रं परिहृतमन्दिरवेप इष्टलोचः ॥ ४० ॥
 गुरुरवददथागमप्रवीणा ^१यमि-यतिनीजनमौलिशेखरश्रीः ।
 मम गुरुभगिनी महत्तरेयं जयति च विश्रुतजाकिनीति नाम्नी ॥ ४१ ॥
- 25 अभणदथ पुरोहितोऽनयाहं भवभवशास्त्रविशारदोऽपि मूर्खः ।
 अतिसुकृतवशेन धर्ममात्रा निजकुलदेवतयेव बोधितोऽस्मि ॥ ४२ ॥
 अयमवगतसाधुधर्मसारः सकलमहाव्रतधूर्धुरंधरश्रीः ।
 गुरुभगददथ प्रवर्तमानागमगणसारविचारपारदृश्या ॥ ४३ ॥
 अधिकरणिकशास्त्रसुप्रसन्नानुगतिलोल इयद्दिनानि जज्ञे ।
- 30 त्वदपरिचयमूर्च्छितो मुनीश ! प्रचिकटिषुर्निजमासुतीवलत्वम् ॥ ४४ ॥
 धृतधृतिरधुना ^२शुभानुभावात् श्रुतभरसागरमध्यलीनचित्तः ।
 अनधिगतविमुक्तपद्मवासाप्रियविरहप्रभृतिव्यथस्त्वभूवम् ॥ ४५ ॥

गुरुरिदमवधार्य धर्मशास्त्राध्ययनसुपाठनकर्मलब्धवरेखम् ।
 सुरचितसुकृतोपदेशलीलं निजपदमण्डनमादधौ सुलभे ॥ ४६ ॥

अनुचरितपुराणपादलिप्तप्रमुखसमो हरिभद्रसूरिरेपः ।
 कलिसमययुगप्रधानरूपो विमलयति क्षितिमंहिसंक्रमेण ॥ ४७ ॥

अपरदिवि निजौ स जामिपुत्रौ पितृकुलकर्कशयाक्यतो विरक्तौ ।
 प्रहरणशतयोधिनौ कुमारौ बहिरवनानुदपश्यदात्तचिन्तौ ॥ ४८ ॥

अथ चरणयुगं गुरोः प्रणम्य प्रथमणतुर्गृह्यतो विरागमेतौ ।
 तदनु गुरुकथां च वासना चेन् मम सविचे^१ व्रतभारमुद्बुद्धेयाम् ॥ ४९ ॥

तदनुमतिमवाप्य चैप हंसं सपरमहंसमदीक्षयत् ततोऽथ ।
 व्यचरयत् स तौ प्रमाणशास्त्रौपनिषदिकक्षुत्पाठशुद्धयुद्धौ ॥ ५० ॥

५४. अथ च सुगततर्कशास्त्रतत्त्वाधिगममहेच्छतया गुरुक्रमेभ्यः ।
 अवनितलमिलहलाटपट्टौ सुललितविज्ञपनां वितेनतुस्तौ ॥ ५१ ॥

दुरधिगमतथागतागमानामधिगमनाय सदाहितोद्यमौ तौ ।
 प्रदिशत नगरं यथा तदीयं प्रति निजबुद्धिपरीक्षणाय यावः ॥ ५२ ॥

गुरुरपि हृदये निमित्तशास्त्रादधिगतमुत्तरकालमाकलय्य ।
 अवददिति शुभं न तत्र वीक्षे^२ऽभ्युपगममेनमतो हि साद्रियेयाः ॥ ५३ ॥

ननु पठतमिद्वैव देशमध्ये गुणियतिनाथकसन्नियौ तु वत्सौ ।
 मतिरतिशयभामुराऽपि केषांचिदपि परागमवेदिनी समस्ति ॥ ५४ ॥

गुरुमिह विरहय्य कः कुलीनः पथि निरपायतमेऽपि वंभ्रमीति ।
 कथमवगतदुर्निमित्तभावे तदिह न नोऽनुमतिर्दुरन्तकार्ये ॥ ५५ ॥

अवददथ विहस्य हंसनामा गुरुजनयुक्तमिदं तु वत्सलत्वम् ।
 भवदनुचरणात् प्रभाववन्तौ किमु शिशुकौ परिपालितौ न पूज्यैः ॥ ५६ ॥

अपशक्नुनगणः करोतु किंवाऽध्वनि परपुर्यपि चेतनायुतानाम् ।
 अविरतमभिरक्षति क्षतान्नौ चिरजपितो भवदीयनाममन्नः ॥ ५७ ॥

दुरधिगमदविष्टदेशशास्त्राधिगमकृते गमनादथागमाच्च ।
 क इव तु विगुणः कृतज्ञतायाः^३ क्षतिकरणस्त्वादित् विधेयमेव ॥ ५८ ॥

अवददथ गुरुर्विनेययुगं हितकथने हि न औचित्यं भविष्यत् ।
 भवति खलु ततो यथेहितं वा विदधतमुत्तममद्य निन्दितं वा ॥ ५९ ॥

अथ सुगतपुरं प्रतस्यतुस्तावगणितसद्गुरुगौरवोपदेशो ।
 अतिशयपरिगुमर्जनलिङ्गौ न चलयति खलु भवितव्यतानियोगः ॥ ६० ॥

कतिपयदियसैरवापतुस्तां सुगतमतप्रतिबद्धराजधानीम् ।
 परिकलितकलावधूतवेपावतिपठनार्थितया मठं तमातौ ॥ ६१ ॥

5

10

15

20

25

30

1 A. C. सविधि । 2 B. N. व्यचरयत् । 3 A. B. वीक्ष्ये । 4 C. कृतज्ञतायति° । 5 N. B. °गणितयुक्त° ।

- पठनविधिकृते विहारमाला विपुलतराऽस्ति च तत्र^१ दानशाला ।
 सुगतमुनिपतिश्च तत्र शिष्यान्ननवरतं किल पाठयेद् यथेच्छम् ॥ ६२ ॥
 अतिसुखकृतभुक्तिः पठन्तौ सुविषमसौगतशास्त्रजातमत्र ।
 परबुधजनदुर्गमार्थतत्त्वं कुशलतया सुखतोऽधिजग्मतुस्तौ ॥ ६३ ॥
- 5 जिनपतिमतसंस्थिताभिसंधि^२ प्रति विहितानि च यानि दूपणानि ।
 निहतमतितया यतेर्निरीक्षातिशयवशेन निजागमप्रमाणैः ॥ ६४ ॥
 दृढमिह परिहृत्य तानि^३ हेतून् विशदतरान् जिनतर्ककौशलेन ।
 सुगतमत^४निषेधदाढ्ययुक्तान् समलिखतामपरेषु पत्रकेषु ॥ ६५ ॥—युग्मम् ।
 इति रहसि च यावदाददाते गुरुपवमानविलोडितं हि तावत् ।
- 10 अपगतममुतः परैश्च लब्धं गुरुपुरतः समनायि पत्रयुग्मम् ॥ ६६ ॥
 अवलोकयतोऽस्य हेतुदाढ्यं प्रति निजतर्कमुदग्रदूपणेषु ।
 जिनपतिमत^५भूषणेषु पक्षेष्वजयमभून्मनसि भ्रमो महीयान् ॥ ६७ ॥
 अभणदथ स विस्मयातिरेकात् पिपठिपुरहृदुपासकोऽस्ति कश्चित् ।
 अपर इह मदीयदूषितं कः पुनरपि भूषयितुं समर्थबुद्धिः ॥ ६८ ॥
- 15 स्फुरति च क उपाय ईदृशस्याधिगमविधाविति चिन्तयन् स तस्थौ ।
 क्वचिदमलधियामपि स्वलन्ति प्रतिपद् ईदृशि कुत्रचिद् विषेये ॥ ६९ ॥
 उदमिषदथ बुद्धिरस्य मिध्याग्रहमकराकरपूर्णचन्द्रोचिः ।
 अवददथ निजान् जिनेशविम्बं बलजपुरो निदधध्वमध्वनीह ॥ ७० ॥
 तदनु शिरसि तस्य भो ! निधाय क्रमणयुगं हि समागमो विषेयः ।
- 20 इदमिह^६ न करिष्यति प्रमाणं मम पुरतोऽध्ययनं स मा विधत्ताम् ॥ ७१ ॥
 गुरुवचनमिदं तथैव बौद्धैः कृतमखिलैरपशुंखलैः खलैस्तैः ।
 अथ मनसि महार्तिसंगतौ तौ विममृशतुः प्रकटं हि संकटं नः ॥ ७२ ॥
 न विदधिव^७ यदिह क्रमौ सशूकौ प्रतिकृतिमूर्धनि लक्षितौ तदानीम् ।
 नहि पुनरपि जीविते किलाशा विकरुणमानसपाठकादमुष्मात् ॥ ७३ ॥
- 25 बलिमिह पदयोः क्रियावहे सद्गुरुहरिभद्रमुनीश्वरस्य तस्य ।
 अतिदुरितमनागतं विचार्य ब्रजनविधिं प्रतिषेधति स्म यः प्राक् ॥ ७४ ॥
 अविनयफलमावयोस्तदुग्रं समुदितमत्र विनिश्चितं तथैतत् ।
 न चलति नियमेन दैवदृष्टिं^८ निजजनने सकलङ्कता मृतिर्वा ॥ ७५ ॥
 नरकफलमिदं न कुर्वहे श्रीजिनपतिमूर्द्धनि पादयोर्निवेशः ।
- 30 परिशदिततरौ वरं विभिन्नौ निजचरणौ नतु जैनदेहलभ्रौ ॥ ७६ ॥
 निधनमुपगतं यथा तथा वा तदिह च साहसमेव संग्रधार्यम् ।
 इति दृढतर आवयोर्निबन्धः प्रतिकृतमत्र कृते विषेयमेव ॥ ७७ ॥

1 A B तत्र तत्र । 2 A संधिप्रति° । 3 N तान् हि । 4 C मति°; N गत° । 5 A °पतिमथ । 6 C-N इदमपि ।
 7 N विदधे च । 8 A दैवदृष्टिं ।

- तदनु च खटिनीकृतोपवीती जिनपतिविम्बहृदि प्रकाशसत्त्वौ ।
शिरसि च चरणौ निधाय यातौ प्रयततमैरुपलक्षितौ च बौद्धैः ॥ ७८ ॥
- प्रतिषवशकडारकैकराक्षैरतिकुशलैरवलोकितौ च तैस्तौ ।
गुरुवददहो पुनः परीक्षामपरतरां सुगतद्विपोर्विधास्ये ॥ ७९ ॥
- स्थिरतरमनसस्तदाध्वमद्य प्रतिविषये हि न चादरो विषेयः ।
सुरशिरसि च पादपातमुत्थं न हि समधीनिधयोऽपि संविदध्युः ॥ ८० ॥
- अथ च कृतमिहोपवीतमेतत् प्रतिकृतमत्र कृते दृढत्वचिह्नम् ।
दृढमतिरपरोऽपि कश्चिदीहम् नहि विदधाति यथा विकर्ममीतः ॥ ८१ ॥
- परनगरसमागताश्च विचार्यिन इह नैव मया कदर्यनीयाः ।
भवति च कुयशोभरस्तदत्र प्रतिकरणं कुपरीक्षितं न कार्यम् ॥ ८२ ॥
- इति वचनममुष्य ते निशम्य स्थितिमभजन् गुरुणा जना निरुद्धाः ।
शयनमुवि गृहोपरिस्थितानां प्रतिदिशि यामिक एक एव चके ॥ ८३ ॥
- जिनगुरुशरणं विधाय रात्राविह शयितौ परमेष्ठिनः स्मरन्तौ ।
समगत च तयोरनिच्छतोरप्यसुखभरे सुलभा तदा प्रमीला ॥ ८४ ॥
- प्रततवम^१पटावली तदोद्भ्रावणितलतः स विमोचयां वभूव ।
रढखढखडिति स्तरेण शय्यां विजहुरमी विरसं तदा रटन्तः ॥ ८५ ॥
- निजनिजकुलदेवताभिधास्येऽमिदपुरिहाद्भुतसम्भ्रमेण तौ च ।
जगृह्णतुरय जैननाम तेषां नरयुगलं मतमित्यभूश शब्दः ॥ ८६ ॥
- अय निधनमयेन साहसिक्याद् वरतरमौपयिकं तु लब्धवन्तौ ।
अनवरतमहातपप्रवृन्दान् तत उद्वध्यत तयुगं स्वदेहे ॥ ८७ ॥
- तनुरुहयुगवत् ततः श्रुचिन्त्यां मुमुचतुरंगमधोर्द्ध्वभूमितस्तौ ।
मृदुशयनतलादिवोरिथतौ चाप्रहततनू कुशालतु^२दमयुद्धा ॥ ८८ ॥
- लघुतरचरणप्रचारश्रुत्या ह्रुतमपचक्रमतुः पुरात् तदीयात् ।
मतिविभवयशादमुद्वयानौ छलयति^३ कं न मतिर्हि सुप्रयुक्ता ॥ ८९ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
- हत् हत् परिभाषिणस्तयोलेऽनुपदग्निमे प्रययुर्मटास्तदीयाः ।
अतिसविधसुपागतेषु हंसेऽवदिति तत्र कनिष्ठमात्मवन्धुम् ॥ ९० ॥
- प्रज झगिति गुरोः प्रणामपूर्वं प्रकथय^४ 'मामकदुष्कृतं हि मिथ्या ।
अभगितकरणात्ममापराधः कुविनयतो विहितः समर्पणीयः ॥ ९१ ॥
- इह नियसति सू^५रपालनामा शरणसमागतवत्सलः क्षितीशः ।
नगरमिदमिहास्य चसुरीक्ष्यं निकटवर् प्रज सन्निधौ ततोऽस्य ॥ ९२ ॥
- इति सपदि विसर्जितोऽपि तस्यो क्षणमेकं स तु तैः सहस्रयोषी ।
गततनुममतस्ययुद्धतैः^६ दृढवधन्यशारावलीभिर्हंसः ॥ ९३ ॥

अतिविपुलतया शिलीमुखानां तितडरिवाजनि तस्य विग्रहश्च ।
 अपतदथ स वंद्यरक्त उर्व्यामहितनरैरभवत् ततः परासुः ॥ ९४ ॥
 अवरज इह ^१मोहतो ह्यमुञ्चन् सविधममुष्य कृपाद्रमर्त्यावाक्यात् ।
 त्वरिततरपदप्रचारवृत्त्याऽगमदवनीपतिस्त्रूरपालपार्श्वम् ॥ ९५ ॥

5

शरणमिह ययौ च तस्य धीमान् तदनुपदं रिपवः परः सहस्राः ।
 अवनिपतिमवाप्य चैनमूचुः प्रवितर नः प्रतिपन्थिनं समेतम् ॥ ९६ ॥
 अवददथ स को वलेन नेता मम भुजपञ्जरवर्तिनं किलैनम् ।
 अनयिनमपि नार्पयाम्यमुं तत् किमुत कलाकलितं नयैकनिष्ठम् ॥ ९७ ॥

10

धनकनकसमृद्धराज्यराष्ट्रं गमयसि हास्यदधीशकोपनात् किम् ॥ ९८ ॥
 अवददिह स चोत्तरं गरीयःपुरुपगणैर्मम यद्गतं व्यधायि ।
 मरणमथ च जीवितं हि ^३भूयात् नहि शरणागतरक्षणं त्यजामि ॥ ९९ ॥
 इतरदिह दधामि चैकमेव प्रकटमतिविदितं ^४प्रमाणशालः ।

15

तत् इममभिभूय वादरीत्योचितमिह धत्त पराजये जये वा ॥ १०० ॥
 अथ वचनविचक्षणः स तेषामधिपतिराह वचस्तिवदं प्रियं नः ।
 परमिह वदनं न दृश्यमस्य क्रमयुगलं सुगतस्य मूर्ध्नि योऽदात् ॥ १०१ ॥
 तदनु च यदि शक्तिरस्ति तस्यान्तरिततरः प्रतिसीरयाशु हेतून् ।
 यदि जयति स यातु कौशलात् तन्नियतमसौ विजितस्तु वध्य एव ॥ १०२ ॥
 अथ घटमुखवादिनी रहःस्था वदति तथागतशासनाधिदेवी ।

20

स्वयमिह हरिभद्रसूरिशिष्यः पुनरनयोर्न वभूव दृष्टिमेलः ॥ १०३ ॥
^५व्यमृशदथ स च ^६च्छलैकनिष्ठाः सुगतमते प्रभवन्ति सूरयोऽपि ।
 अवितथमिह नो घटेत चैतत् त्रुटति वचो न ममापि यत्पुरस्तात् ॥ १०४ ॥
 अथ बहुदिनवादतो विपण्णः स परमहंसकृती विपादमाधात् ^७ ।
 विभवति ^८गुरुसंकटे विचिंत्या निजगणशासनदेवता किलाम्बा ॥ १०५ ॥

25

स्मृतिवशत इयं तदा ^९समायाजिनमतरक्षणनित्यलब्धलक्षा ।
 वदति च शृणु वत्स ! मुक्तिमस्मादुरितभराद् गुरुसत्त्वमूलभूमे ! ॥ १०६ ॥
 सुगतमतसुरी समस्ति तारा वदति निरन्तरमत्रुटद्वचः सा ।
 मनुज इह सुरैः समं विवादी क इव भवन्तमृते समृद्धसत्त्वम् ॥ १०७ ॥
 प्रतिवद च तमद्य दंभवादिश्रुवमसमानकृतप्रतिश्रवं त्वम् ।

30

अनुवदनपुरःसरं प्रजल्प्यं भवति कथं तदृते हि वादमुद्रा ॥ १०८ ॥
^{१०}छलमिदमधुनैव तद्विना स्यात् प्रकटतरं ^{११}तदतो जयस्तवैव ।

अवददथ स मेऽत्र कोऽन्य एवं जननि ! विना भवतीं करोति सारां ॥ १०९ ॥

1 A. B मोहितो । 2 B C N स्रम् । 3 A नास्ति 'हि' । 4 B C विदितः । 5 B विमृशद् । 6 N स वत्सलैक° ।
 7 A °मागतः; B °मादधानः; C विषाद वधात् । 8 B विभयति । 9 N समाया जिन° । 10 N वल° । 11 B N वदतो ।

इति समुचितमुत्तरं विधायापरदिवसे विदधौ सुरीनिदेशम्^१ ।

प्रतिवदितरि संश्रिते च मौनं स जवनिकांचलमूर्द्ध^२माततान ॥ ११० ॥

कलशमथ चकार पादपातैर्द्विशकलमाश्रितवैपरीत्यमेपः ।

अवददथ सद्गन्धवाद्सुद्राद्युवमिह कृष्टिजनाघमा भवन्तः ॥ १११ ॥

वधकृतमतयोऽस्य ते ह्यमित्राः समभिहिता^३ ननु तेन भूमिपेन ।

नयविजयमयः परार्द्ध^४(व्यं ?)वृत्तः किमु वधमर्हति साधुलब्धवर्णः ॥ ११२ ॥

अथ कुनयमपीममातनुध्वं यदि न सहेऽहमिदं निशम्यतां तत् ।

रणमुवि परिभूय मां प्रहीता खलु य इमं स तु छात्रपातुकश्रीः^५ ॥ ११३ ॥

तदनु नयनसंज्ञयाऽथ विद्वान् ननु समकेति पलायनाय तेन ।

लघु लघु स पलायनं च चक्रे क इय न नश्यति मृत्युमीविहस्तः ॥ ११४ ॥

द्वृतचरणगतैर्वैहिः प्रगच्छन् स च निर्णेजकमेकमालुलोके ।

तुरगिषु सविधागतेष्ववादीत् तमिह ब्रज त्वमिहाययौ प्रपातः ॥ ११५ ॥

स्वमतिविभवतः प्रणाशितेऽस्मिन् वसनविशोधनमादधत् तथासौ ।

तरलतुरगिणा च जल्पितो यन्मनुजोऽनेन पथा जगाम नैकः ॥ ११६ ॥

रजक इह स तेन दर्शितोऽस्य त्वरिततरः स च शीघ्रमेव तेन ।

निजभटनिवहे समार्पिं धृत्वा प्रतिवले^६ च बलं तदीयवाक्यात् ॥ ११७ ॥

निजमतिवलतस्त्रतः प्रकाशं^७ विभयमनाश्चलितोऽभिचित्रकूटम् ।

अभिसमगत तद्दिनेः^८ कियद्भिर्गुरुचरणाम्बुरुहं^९ समागमोत्कः^९ ॥ ११८ ॥

इतर इति निजेशकार्यसिद्ध्या नृपतिममुं किल सांत्वयां वभूवुः ।

अणुतरविषये दृढं सहायं परिहरते हि क उपौरुषोऽपि ॥ ११९ ॥

अथ निजगुरुसंगमामृतेन सुतकरणः शिरसा प्रणम्य पादौ ।

दृढतरपरिरुध एष तैश्च प्रविगलदधुजलो जगाद् सद्यः ॥ १२० ॥

गुरुजनवचसां स्मरामि तेषां परतरदेशगतौ हि यैर्निपिद्धौ ।

निशमयत विभो ! प्रबन्धमेनं कुविनयशिष्यजनास्त्रतः प्रवृत्तम् ॥ १२१ ॥

इति चरितमसौ जगाद् यावन्नजगुरुबन्धुपरामुतावसानम् ।

अथ निगदत् एष हृद्विभेद्ः^{१०} समजनि जीवहरो बली हि मोहः ॥ १२२ ॥

१५. विष्टशति हरिभद्रसूरिरीदक् किमु मम संकटमद्भुतं प्रवृत्तम् ।

निरुपचरित^{११}वीतरागभक्तेरुदितमिदं निरपत्यतामनस्यम्* ॥ १२३ ॥

विमलतरकुलोद्भवो विनीतो यमनियमोद्यमसंगतो प्रवीणो ।

परमतविजयप्रकाशबंधापरिमलशोभितविद्वद्विचिंतांही ॥ १२४ ॥

अपि परतरदेशसंस्थशास्त्राधिगमरसेन गतौ च विप्रकृष्टम् ।

मदसुकृतवचनेन जीवितान्तं ययतुरुमावपि फर्म धिक् दुरन्तम् ! ॥ १२५ ॥

1 A शिपेयं । 2 B N भूमिं । 3 A C जनभिहिता । 4 A पादुहः श्रीः । 5 N प्रतिवचने । 6 A प्रशार्यं । 7 N सनगमरिनेः । 8 N रदौ । 9 गनागमः कः । 10 N विनेदं । 11 N निरगमः ; A निरपचितं । * 'सामनसं प्रगटं दुःखं' इति O टिप्पणी ।

- विनयमथ शमं स्मरामि किं वा गुरुपदसेवनमद्भुतं किमत्र ।
 नहि मम सदृशैस्तु मन्दभाग्यैः परिचरणं ननु तादृशां विलोक्यम् ॥ १२६ ॥
 मुखकृतकवलैर्विवृद्धदेहौ चटकशिशू इव यावजातपक्षौ ।
 अवसर इह तौ सपक्षताया^१ भृशमतिगम्य दृशोः पथं व्यतीतौ ॥ १२७ ॥
- 5 कलुषकुलनिवास एष देहः सुचरितकक्षदवानलार्चिरुग्रः ।
 इह हि किमधुना प्रधार्यतेऽसौ विरहभरेऽपि^२ सुशिक्षयोरवाप्ते^३ ॥ १२८ ॥
 विनिहततमनिर्वृतिप्रकारां कमिव विशेषमवाप्तुमत्र धार्याः ।
 सुललितवचनौ विनेयवर्यावसव इमौ हि विना कदर्यधुर्याः ॥ १२९ ॥
 इति विमृशत एव सौगतानामुपरि महः समुदैन्निजान्वयस्थम् ।
- 10 सुविहितपरिकर्मणाऽपि साध्यं न सहजमाभिजनं महत्तमेऽपि ॥ १३० ॥
 अवददथ स सौगताः कृतास्ते परिभवपूर्णहृदो गृहस्थितेन ।
 अतिविनयविनेयहिंसनेनाद्भुतहतचित्तनिवृत्तिसापराधाः ॥ १३१ ॥
 श्रुतविहितनयेऽपि युक्तमुक्तं सकलवलेन निवारणं रिपूणाम् ।
^४परभवगतिरस्य निर्मला नो य इह सशल्यमना लभेत मृत्युम् ॥ १३२ ॥
- 15 इति जिनपतिशासनेऽपि सूक्तं गुरुतरदोषमनुद्धृतं हि श्ल्यम् ।
 सुगतमतभृतो निवर्हणीयाः स्वसृसुतनिर्मथनोत्थरोपपोपात् ॥ १३३ ॥—विशेषकम् ।
 इति मतिमति चेतसि प्रकामं गुरुमभिपृच्छथ ययौ विना सहायम् ।
 हृदि विगलितसंयमानुकम्पो नगरमवाप च भूमिपस्य तस्य ॥ १३४ ॥
 द्रुततरमभिगम्य पार्श्वमस्य प्रकटतरीकृतजैनलिङ्गरूपः ।
- 20 वदति च हरिभद्रसूरिरेवं जिनसमयप्रवराशिपाभिनन्द्य ॥ १३५ ॥
 शरणसमितवज्रपञ्जर ! त्वं शृणु मम वाक्यमशक्यसत्त्वभङ्ग ! ।
 इह हि मम विनेय उज्जिजीवे स परमहंस इति त्वया प्रसिद्धः ॥ १३६ ॥
 किमिव न तव साहसं प्रशस्यं क्षितिप ! शरण्यकृते हि लक्ष्य(क्ष)संख्यम् ।
 बलमवगणितं तदेतदभ्युन्नतिकरमूर्जितमस्ति नापरस्य ॥ १३७ ॥
- 25 निरगममिह सांयुगीनवृत्तिः कृतिजनरीतित उन्नतप्रमाणः ।
 अतिशयनिभनिष्टवाक्प्रवन्धान् सुगतमतस्थितकोविदान् जिगीषुः ॥ १३८ ॥
 अवददथ स सूरपालभूपो मम तव चापि विजेयतापदे ते ।
^५छलविवदननिष्ठिता^६ अजेयाः शलभगणा इव ते ह्यमी बहुत्वात् ॥ १३९ ॥
 परमिह कमपि प्रपञ्चमग्र्यं ननु विदधामि यथा भवद्विपक्षः ।
- 30 स्वयमपि विलयं प्रयाति येन प्रतिकूलं वचनं तु मे न गण्यम् ॥ १४० ॥
 अवहितिपर वाचमेककां मे शृणु तव काचिदजेयशक्तिरस्ति ।
 अवददथ च को हि मां विजेता वहति सुरी यदुदन्तमम्बिकाख्या ॥ १४१ ॥
 वचनमिति निशम्य तस्य भूपः सुगतपुरे प्रजिघाय दूतमेषः ।
 अपि स लघु जगाम तत्र दूतो वचनविचक्षण आहतप्रपञ्चः ॥ १४२ ॥

- मुगतगुरुमथ प्रणम्य तत्रावददिति भूमिपतिः स स्तूरपालः ।
 स्फुरिततनुमिवेह भारतीं त्वामिति किल विहापयत्यनल्पभक्तिः ॥ १४३ ॥
- इह मम पुरभाजगाम चैको युध इह युद्धमवाभिजातिरूपः^१ ।
 भवति च सुवनत्रयप्रसिद्धे प्रतपति किं तु^२ स एष वादिशब्दः ॥ १४४ ॥
- इदमिह महते त्रपाभराय प्रभवति तत् क्रियते तथा^३ यथा सः । 5
 निघनमविजयः स्वयं स यायात् कुरुतेऽन्योऽपि यथा न कश्चिदित्यम् ॥ १४५ ॥
- दशवलमतनायकः स सानप्रतिघवशो यदति स्म तं प्रमोदात् ।
 इह जगति समस्तदेशानावितुधगणस्तमहं तिरश्चकार ॥ १४६ ॥
- जिनसमयविशारदोऽपि कश्चिन्नवपठितो भविताऽत्र चावदूकः ।
 वचनमदमहं ततो विनेप्ये गहनविकल्पसमूहकल्पनाभिः ॥ १४७ ॥ 10
- स्वयमिह निघने^४ कृतप्रतिज्ञः स किमु भविष्यति तद्वद त्वमेव ।
 पटुवच इति जल्पति स्म दूतः प्रमुपुरतो मम गीः प्रवर्त्तते किम् ॥ १४८ ॥
- तव पदकमलप्रसादतो वा किमिव न मे शुभमद्भुतं भविष्यत् ।
 मतिरिति तु मम प्रकाशते^५ ऽसौ परमिह^६ सुप्रमुणा विचार्य कार्यम् ॥ १४९ ॥
- लिरत^७ वच इह^८ पणे जितो यः स विशतु तत्रवरिष्ठतैलकुण्डे । 15
 इति भवतु स्ववीप्सया प्रशंसामिह विदधेऽस्य गुरुर्विचारहृष्टः ॥ १५० ॥
- विपुलमतिरथ प्रगल्भदूतः पुनरपि वाचमुवाच दाढ्यर्धदेतोः ।
 प्रमुचरणयुगं तयापि धाष्टयीत् पुनरपि विहापयामि किञ्चिदत्र ॥ १५१ ॥
- शृणुत यस्मृमती^९ रत्नगर्भा^{१०} भवति कदाचन कोऽपि तत्र विद्वान् ।
 अतिशयितमतिर्येतो जिनानां ननु भवतामवमानना हि माऽभूत् ॥ १५२ ॥ 20
- असदिह परिकल्पनं भमैतद् गगनतले कुमुमोद्गमेन तुल्यम् ।
 जयिपु^{११} किल भवत्सु यत्सनाथा^{१२} ययमिह तत्तु दृढं विचारणीयम् ॥ १५३ ॥
- शुरुरवददसौ भयं किमेतद् भवति तथा भ्रम एव कश्च^{१३} फल्तुः ।
 अपि मयि चिरस्तेवितेऽपि यद्वः स्फुरति परेण विजेयताभिः ॥ १५४ ॥
- फ इथ मम पुरः स कोऽपि विद्वाननधिगतस्वप्रप्रमाणमूमिः । 25
 मदगदमममोचये न चेत्तं तदहमहो न निजं यद्दामि नाम ॥ १५५ ॥
- स्वनृपतिपुरतः प्रशाधि वाचं मम विनिर्यंत्रितवादिपौरुषस्य ।
 ययमिह परषादिलाभतुष्टा अनुपदमेव समागमाम ते यत् ॥ १५६ ॥
- यघनमिति निशम्य तस्य दूतो मुदितमनाः पुरमाययो निजं सः ।
 इति मुविहितयौद्धविप्रलम्भानृपतिमयद्वेयदत्र स्तूरपालम् ॥ १५७ ॥ 30
- त्रिचतुरदिवसान्तरेण सोऽपि प्रसुरिह^{१४} यौद्धमतस्य तत्र यायात् ।
 अतिपरिट्टसेव्यपादपद्यो व्यथित स पूर्वपणेन धादमुदात् ॥ १५८ ॥

-- 1 A-B भूमिपतिरूपः । 2 B किमिति; C किं च । 3 A यथा तथा । 4 A C निघनम् । 5 A B प्रकाशते । 6 N तु प्रभुः । 7 A त्रिगित । 8 A मदीह रत्नः । 9 N हिरण्यगर्भा । 10 A जय । 11 A गनायोः । 12 B N कस्य ।

- विबुधपतिरचिन्तयत् तथा चासौ कथमहमस्य कृते स्मरामि ताराम् ।
 अथ च किमनया स्मृताऽपि याऽसौ जितमदरित्रजघातिनी न सद्यः ॥ १५९ ॥
 इति स च परिचिन्त्य वादसंसंक्षुपहरिभद्रविशारदं समेत्य ।
 अवददिदमनित्यमेव सर्वं सदिति वचः परिसंस्कृतं यदेतत् ॥ १६० ॥
- 5 इह भवति च पक्ष एव हेतुर्जलधरवन्ननु सन्ति चात्र भावाः ।
 निगदित इति मूलपक्षजाते, वदति ततः प्रतिवाद्यनूय सम्यक् ॥ १६१ ॥
 यदि सकलमिदं विनश्वरं तत् स्मरणविचारणचारिमा कथं स्यात् ।
 तदिदमिह पुरावलोकितां यत् कथमियमित्यनुसंहतिर्घटेत ॥ १६२ ॥
 वदति स मतिसन्ततिः स्म तुल्या भवति सदैव सनातना मते नः ।
 10 बलमिदमनुसंहतेश्च तस्या व्यवहरणं च तथैव वर्त्तते नः ॥ १६३ ॥
 अनुवदति मुदा स्म जैनविद्वानिह मतिसन्ततिरप्रणाशिनी चेत् ।
 सदिति सुविदितैव तत् ध्रुवत्वानुमतिरिदं तव चात्मवाग्विरुद्धम् ॥ १६४ ॥
 न विबुधकमनीयमेतदुचैः स्वसमयमूढमतिर्भवान् यदिच्छुः ।
 ननु सकलविनश्वरत्वसन्धां परिहर तच्चिरकालतो विलग्नम् ॥ १६५ ॥
- 15 इति वचननिरुत्तरीकृतोऽसौ सुगतमतप्रभुराचचार मौनम् ।
 जित इति विदिते ¹जनैर्निपेते द्रुततरमेव सुतप्ततैलकुण्डे ॥ १६६ ॥
 अथ कलकल उद्भवूव तेषां दशवलत्रिद्वदरीतिमृत्युभावात् ।
 इति भवदपमानभारभुग्ना भयतरला अनशन्नमी निरीशाः ॥ १६७ ॥
 अथ विशदविशारदस्तदीयो वदन्नमतिः किल तद्वदेक एकः ।
 20 समगत च² तथैव पञ्चपास्ते निधनमवापुरनेन निर्जिताश्च ॥ १६८ ॥
 दशवलमत³शासनाधिदेवी खरवचनैरुपलम्बिताऽथ सा तैः ।
 प्रतिघवशविसर्पिदर्पभङ्गै रणकदिनेषु सुरस्मृतेर्हि कालः ॥ १६९ ॥
 ननु⁴ शृणु कटपूतनेऽत्र यस्त्वामविरतमर्चयिता सुधी⁵ नरेन्द्रः ।
 कुमरणत्रिधिना मृतोऽधुना तन्ननु भवती क गतास्ति⁶ हन्त तारे ! ॥ १७० ॥
- 25 मलयजघनसारकुङ्कुमादि-प्रकृतिविलेपनधूपसारभोगैः ।
 सुरभिक्षुसुमदामभिश्च सम्यग् ननु तव दृपद इव व्यधायि पूजा ॥ १७१ ॥
 दृढतरपरिपूजिता भवाहग् विधुरतरावसरेऽपि सन्निधानम् ।
 यदि न वितनुते ततः स्वदेहे स किमु नहि क्रियते सुवस्तुभोगः ॥ १७२ ॥
 सविधतरभुवि स्थिता च तारा सुकरुणमानसवासना ह्यमीषु ।
 30 अनुचितमपि जरूपतो निशम्याप्रतिघमना मृदुवागिदं जगाद ॥ १७३ ॥
 अतिशयशुचि(च ?)माप्य यद्वराका असदृशमप्यनुवादिनो भवन्तः ।
 कुवचनमपि⁷ नो मयाऽत्र गण्यं मम वच एकमिदं निशम्यतां च ॥ १७४ ॥
 अतिपरतरदेशतः समेतौ परसमयाधिगमाय सङ्गतौ च ।

1 B-N जिनैः । 2 N ^०गतवत्तथैव । 3 N ^०मति^० । 4 A अननु शृणु; B अनुशृणु; C तनुशृणु । 5 N सुधा । 6 C गतास्ति । 7 A ^०मधि ।

- जिनशिरसि पदप्रदानपापाभ्युपगमरूपनिभेऽप्यमुक्तसत्त्वौ ॥ १७५ ॥
 प्रतिकृतमिह तत्कृते दधानौ झटिति च तेन हतौ पलायमानौ ।
 नयपथपथिकौ महासुनी यत्तत्प्रतिकृतिरस्ति तस्य दुष्कृतस्य ॥ १७६ ॥
 तत इति समुपेक्षितो मया यद्विलयमवाप निजैनसेव तस्मात् ।
 विदधति ननु येऽस्य^१ पक्षमुच्चैर्ननु मम तेऽपि सदा ह्युपेक्षणीयाः ॥ १७७ ॥ 5
 इति शुचमपहाय यूयमेते निजनिजभूमिषु गच्छताद्य धीराः ।
 दुरितभरमहं हि वो हरिष्ये निजसन्तानसमेषु को हि मन्युः ॥ १७८ ॥
 इति वचनमुदीर्य सा तिरोधात् निजनिजदेशगणं ययुश्च तेऽथ^२ ।
 अपरतरपुरेषु^३ चौद्धृष्टा^४ उपशममापुरितिश्रुतप्रवृत्त्या ॥ १७९ ॥
 इह किल कथयन्ति केचिदित्यं गुरुतरमन्नजप^५प्रभावतोऽत्र । 10
 सुगतमतमुधान् विकृष्य तप्ते ननु हरिभद्रविमुञ्ज्वाय तैले ॥ १८० ॥
 § ६. अथ जिनभटसूरिरत्र कोपान्द्रुतमिह शिष्यजने निजे निशम्य ।
 उपशमनविधौ प्रवृत्तिमाधादिह हरिभद्रमुनीश्वरस्य तस्य ॥ १८१ ॥
 मृदुवचनविधिं च शिक्षयित्वा यतियुगलं प्रजिघाय तत्करे च ।
 क्रुध उपशमनाय तस्य गाथात्रयमिह समरदिनेशशृत्तवीजम् ॥ १८२ ॥ 15
 प्रययतुरथ तेऽपि (तौ हि) तस्य राज्ञो नगरमिदं मिलितौ च तस्य सूरैः ।
 वच इह कथयांभूवतुसाद् गुरुभिरमुं प्रति यन्निदिष्टमिष्टम् ॥ १८३ ॥
 प्रतिवगुरुतरोर्भवान् फलोदाहरणमिमा अवधारयस्व गाथाः ।
 इति किल वदतोस्तयोः स भक्त्या गुरुलिखिताः समवाचयत् ततस्ताः ॥ १८४ ॥
 तथा हि— 20
 गुणसेण-अग्निगसम्मा सीहाणंदा य तह पिआपुत्ता ।
 सिहिंजालिणि माइ-सुआ घण-धणसिरिमो य पइ-भज्जा ॥ १८५ ॥
 जय-विजया य सहोअर धरणो लच्छी अ तह पई भज्जा ।
 सेण-विसेणा पित्तिय उत्ता जम्मम्मि सत्तमए ॥ १८६ ॥
 गुणचन्द-वाणमन्तर समराइच्च-गारिसेण पाणो अ । 25
 एगस्स तओ मोकखोऽणन्तो अन्नस्स संसारो ॥ १८७ ॥
 इति चतुरमतिर्व्यमृशदेवं हृदि हरिभद्रविभुस्तदेतदीहक् ।
 अपि^६ वनमुनिपारणस्य भङ्गे भवनवकेऽप्यनुवर्तते स वैरम् ॥ १८८ ॥
 पुनरिह मयका^७ तु कोपदावानलवहलार्चिरुदस्तचेतनेन ।
 दशवल्मतसङ्गिनः प्रपञ्चं विरचयता^८ विनिवर्हिताश्च भूत्रः^९ ॥ १८९ ॥ 30
 अतिविरतचिरप्ररूढमिध्यामहसमयैरिष विप्रलभ्यचेताः ।
 अपि जिनमतवोधमाफलज्यामुकृतवशेन तमःप्रवेशमापाम् ॥ १९० ॥

1 N श्रुतिरनेन । 2 A B N प्रकृतिहृति^१; C प्रकृतिरस्ति । 3 B N यस्य । 4 A ते च । 5 N *तरपरेषु ।
 6 C बोद्धा । 7 N *जय^२ । 8 A अपि च मुनि^३ । 9 N मयकानुद्योष^४ । 10 A N विरपिता । 11 A C भूत्रः;
 B भूत्राः ।

नरकगमनदौहृदं हि जीव ! त्यज ननु^१ दौहृदमायतौ दुरन्तम् ।
 निजमिह परिवोध्य जीवमित्थं प्रकटमुवाच तपोधनाग्रतोऽसौ ॥ १९१ ॥
 इह^२ गुरुजनवत्सलत्वबुद्धेरनृणविधिः किमवाप्यते कथञ्चित् ।
 नरकगतिसमीपगामिनं मां प्रति घटते भृशमुद्दिधीर्पया यः ॥ १९२ ॥
 5 विविध^३मथ विरोधमौद्भय सूरिभृशमभिपृच्छथ च तं नृपं महेच्छः ।
 निरगमदविलम्बितप्रयाणैः समगत शीघ्रमसौ गुरुक्रमाणाम् ॥ १९३ ॥
 शिरसि च विनिधाय तान् नतास्योऽगददथ गद्गदगीर्भरः स तत्र ।
 गुणविशदविनेयमोहतोऽहम् प्रभुचरणाम्बुजसेवया वियुक्तः ॥ १९४ ॥
 श्रुतविहिततपः प्रदाय वाढं मम कलुषं परिशोधयध्वमाशु ।
 10 अविनयसदने विनेयपाशे प्रगुणतरां मतिमातनुध्वमुच्चैः ॥ १९५ ॥
 गुरुरिह परिरभ्य गाढमेनं कृतवृजिनार्हतपः प्रदाय चावक् ।
 कलुष-सुकृतयोर्विधौ समर्था ननु हरिभद्रसमाः क सन्ति शिष्याः ॥ १९६ ॥
 खरतरतपसा विशोपयन्तं^४ तनुमतनुः स विनेययोर्वियोगः ।
 परिदहति भृशं मनस्तदीयं जलनिधिर्मौर्व इव प्रकाशकीलः ॥ १९७ ॥
 15 अतिशयपरिदूनमेवमन्वा धृतिविधये सुतरामुवाच वाचम् ।
 क इव स विरहस्तवार्दनेऽसौ गृहधननन्दनसङ्गवर्जितस्य ॥ १९८ ॥
 जिनसमयविचित्रशास्त्रसेवानिपुण ! विशुद्धमते ! स्वकर्मपाकः ।
 फलवितरणकृन्निजः परो वा तदिति विडम्बकमेव कोविदानाम् ॥ १९९ ॥
 गुरुपदवरिवस्ययाभिरामः सफलय शुद्धतपस्यया स्वजन्म ।
 20 शरदि घन इव प्रलीनमेतद् भवति विकर्म यथा तनु^५ त्वदीयम् ॥ २०० ॥
 अवगथ हरिभद्रसूरिरम्बे ! जडमतिमाद्दशशिष्यकावलम्बे ! ।
 न किमपि मम चेतसो^६ व्यथाकृद् विशदविधेयविनेयमृत्युमुख्यम् ॥ २०१ ॥
 दृढमिह निरपत्यता हि दुःखं गुरुकुलमप्यमलं मयि क्षतं किम् ।
 इति गदति जगाद् तत्र देवी शृणु वचनं मम सूनृतं त्वमेकम् ॥ २०२ ॥
 25 नहि तव कुलवृद्धिपुण्यमास्ते ननु त(भ)व शास्त्रसमूहसन्ततिस्त्वम् ।
 इति गदितवती तिरोदधे सा श्रमणपतिः स च शोकमुत्ससर्ज ॥ २०३ ॥
 मनसि गुरुविरोधवर्द्धिगाथात्रितयमिदं गुरुभिर्गुरुप्रसादात् ।
 प्रहितमभिसमीक्ष्य सैष पूर्वं स च समरार्कचरित्रमाततान ॥ २०४ ॥
 पुनरिह च शतोनमुग्रधीमान् प्रकरणसार्द्धसहस्रमेष चक्रे ।
 30 जिनसमयवरोपदेशरम्यं ध्रुवमिति सन्ततिमेष तां च मेने ॥ २०५ ॥
 अतिशयहृदयाभिरामशिष्यद्वयविरहोर्मिभरेण तप्तदेहः ।
 निजकृतिमिह संव्यधात् समस्तां विरहपदेन युतां सतां स मुख्यः ॥ २०६ ॥

1 N जीवस्य तु मम । 2 N जनगुरु° । 3 N त्रिविध° । 4 C विशोधयन्तं । 5 A ननु; C ननु । 6 A वृथा° ।

§ ७. प्रकरणनिकरस्य विस्तरार्थं^१ हृदयविवाधक^२चिन्तयाभिचान्तः ।
अणुतरजिनवासनं स कार्पासिक इति नामकमैक्षताथ भव्यम् ॥ २०७ ॥
शुभशकुनवशात् स्वकीयशास्त्रप्रसरणकारणमेप तं व्यमृशत् ।
तत इह विरलं च भारतादिश्रवणसरुष्णमुवाच ह्यवविद्यः ॥ २०८ ॥

तथा हि—

5

एयं लोड्यकञ्चं गद्धहल्लिङं व^३ वाहिरे मट्टं^४ ।
अन्तो फोडिज्जंतं तुसयुसभुसमीसियं सञ्चं ॥ २०९ ॥
अवददथ वणिग् विवेचयस्य प्रकटमिदं स ततो जगाद सूरिः ।
‘अनृतभरभृतेष्वहो जनानामितिहासेषु यथा-तथा प्रतीतिः (?) ॥ २१० ॥
इति विशकलनाय मूढतायाः कितचकथानकपञ्चकं तदुक्त्म् ।
विपधरवति^५ मंत्रवत्^६ कुमिथ्याप्रहविपविस्तरसंहृतिप्रवीणम् ॥ २११ ॥
श्रवणत इह तस्य जैनधर्मो प्रकटमतिर्बुबुधे ततो जगाद ।
वितरणमुख एप जैनधर्मो द्रविणमृते स विधीयते कथं तु ॥ २१२ ॥
गुरुरथ समुवाच धर्मकृत्याद् द्रविणभरो भविता तव प्रभूतः ।
अवददथ स चेदिदं तदाऽहं सपरिजनः प्रभुगीर्विधायकः स्याम् ॥ २१३ ॥
वदति गुरुरथ त्वमेकचित्तः शृणु वहिरद्यदिनात् वृतीयधस्त्रे ।
परविपयवणिज्यकारकौयः^७ स्फुटमिह^८ वस्तुनिधानमेप्यतीति ॥ २१४ ॥
तदुप तव गतस्य^९ वस्तुजातं तदथ समोद्धृतितः समर्षमाप्यम् ।
शुरुतरममुतो धनं च भावि व्यवहरणात् सुकृतोदयेन भूम्ना ॥ २१५ ॥
विहितमिह मया हि शास्त्रवृन्दं ननु भवता भुवि पुस्तकेषु लेख्यम् ।
तदनु यतिजनस्य ढौकनीयं प्रसरति सर्वजने यथा तदुचैः ॥ २१६ ॥
सुकृति^{१०}जनशिरोमणिसतो^{११}ऽसाविति वचनं विदधे गुरोरलङ्घयम् ।
तदनु च तदिदं भवार्णवस्य प्रतरणहेतुतरीसमं प्रवृत्तम् ॥ २१७ ॥
अथ च चतुरशीतिमेकपीठे जिनसदनानि महालयानि तत्र ।
अपरजनमपि प्रबोध्य सूरिः सुमतिरचीकरदुच्चतोरणानि ॥ २१८ ॥
चिरलिखितविशीर्णवर्णभग्नप्रविचरपत्रसमूहपुस्तकस्यम् ।
कुशालमतिरिहोद्धार जैनोपनिषदिकं स महानिशीथशास्त्रम् ॥ २१९ ॥
श्रुतपरिचयतो निजायुरन्तं सुपरिकल्प्य गुरुक्रमागतोऽसौ ।
गणविपयनिराश^{१२}तोत्थचेतःकन्दनविरागविशेषसंभृताङ्गः ॥ २२० ॥
अनशनमनपं विधाय निर्यामकवरविस्मृतहार्दमूरिवाधः ।
त्रिदशवन इव स्थितः समाधौ त्रिदिवमसां समवापदायुरन्ते ॥ २२१ ॥

10

15

20

25

30

1 C विस्तरार्थं । 2 C विबोधक^२ । 3 B N च । 4 N सिद्धं । 5 A अणुभ्रम^५ । 6 B N विपधर इति । 7 N मंत्र-
वत् । 8 N कारकोऽप । 6 C B वस^६ । 10 C वस^{१०} । 11. A. C सुकृत. । 12 C स्वभाऽसौ । 13 C निरपितोरणम् ।

इत्थं श्रीहरिभद्रसूरिसुगुरोश्चित्रं चरित्राद्भुतम्
 स्मृत्वा विस्मयकारणं पटुतरप्रज्ञालहयं बुधाः ।
 माहक्प्राथमकलिपकावलिधियां जीवातुपाथेयवत्
 शृण्वन्तु प्रकटं पठन्तु जयताच्चाचन्द्रसूर्यस्थिति ॥ २२२ ॥

5 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीहारिभद्री कथा
 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽयमष्टाधिकः ॥ २२३ ॥

*

10 पुरुषोत्तम परमेष्ठिन् गिरीश गणनाथ विबुधवृन्दपते ।
 प्रद्युम्न ब्रह्मरते सुमनोमय किमसि नहि तपनः ॥ २२४ ॥

॥ इति हरिभद्रसूरिप्रबन्धः* ॥

॥ ग्रन्थ ३५४ अ० ३ । उभयं २०४३ अ० ३ ॥

१०. श्रीमहद्वादिस्वरिचरितम् ।

११. संसारत्वादिविस्वारान्निस्वारयतु दुस्तरात् । श्रीमहद्वादिस्वरिचरिणो यानपात्रप्रभः प्रभुः ॥ १ ॥
 गौः सत्तापघना यस्य पद्माक्षीणलसद्भुवि । अवक्त्रा लक्ष्मेश्री च जीवामुक्ता सुपर्णभृत् ॥ २ ॥
 जदानीं निविदाध्यायप्रवृत्तीं वृत्तमद्भुतम् । प्रमाणाध्यासतः ख्याते दृष्टान्तः किंचिदुच्यते ॥ ३ ॥
 रेणुपाकारतुङ्गत्वाद् रथेनागच्छतो रथेः । रथाङ्गमिव संलग्नं शङ्कुनीतीर्थनाभिभृत् ॥ ४ ॥ 5
 हन्यारनिकरैर्युक्तं यप्रनेमिविराजितम् । पुरं श्रीभृगुकच्छाल्यमस्ति स्वस्तिनिकेतनम् ॥ ५ ॥
 चारुचारित्रपाथोधिदामकल्लोलकेलितः । सदानन्दो जिनानन्दः सूस्तराच्युतः धिया ॥ ६ ॥
 अन्यदा धनदानातिमत्तश्चित्ते छलं वहन् । चतुरङ्गसभावज्ञामज्ञातमदविभ्रमः ॥ ७ ॥
 चैलयात्रासमायातं जिनानन्दमुनीश्वरम् ।
 जिये वितंडया बुद्ध्या नन्दारुह्यः सौगतो मुनिः ॥ ८ ॥—युगम् । 10
 पराभवात् पुरं त्यक्त्वा जगाम चलर्भी प्रभुः । प्राकृतोऽपि जितोऽन्येन कस्तिष्ठेन् तत्पुरांतरा ॥ ९ ॥
 तत्र दुर्लभदेवीति गुरोरस्ति सहोदरी । तस्याः पुत्रास्त्रयः सन्ति ज्येष्ठोऽजितघशोऽभिधः ॥ १० ॥
 द्वितीयो यक्षनामाभून् मह्यनामा तृतीयकः । संसारासारता चैषां मातुलैः प्रतिपादिता ॥ ११ ॥
 जनन्या सह ते सर्वे बुद्ध्या दीक्षामथादयुः । संप्राप्ते हि तरण्डे कः पाथोधिं न विलंपयेत् ॥ १२ ॥
 लक्षणादिमहाशालाध्यासात् ते कोविदाधिपाः । अभूवन् भूपरिख्याताः प्रज्ञायाः किं हि दुष्करम् ॥ १३ ॥ 15
 पूर्वैर्षिभिस्यथा ज्ञानप्रवादाभिषयश्चमात् । नयचक्रमहाग्रन्थः पूर्वाधिके तमोहरः ॥ १४ ॥
 विश्रामरूपस्तिष्ठन्ति तत्रापि द्वादशारकाः । तेषामारम्भपर्यन्ते क्रियते वैत्यपूजनम् ॥ १५ ॥
 किंचित्पूर्वगतत्वाद्य नयचक्रं विनाऽपरम् ।
 पाठिता गुरुभिः सर्वं कल्याणीमतयोऽभवत् (न्) ॥ १६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 एष मह्यो महाप्राहस्त्रेजसा दीरकोपमः । उन्मोच्य पुस्तकं बाल्यात् स स्वयं वाचयिष्यति ॥ १७ ॥ 20
 तत्तस्योपद्रवेऽस्माकमनुवापोऽतिदुस्तरः । प्रत्यक्षं तज्जनन्यासजगदे गुरुणा च सः ॥ १८ ॥
 चत्सेदं पुस्तकं पूर्वं निषिद्धं मा विमोचयेः । निषिधेति विजहुस्ते तीर्थयात्रां चिकीर्षवः ॥ १९ ॥
 मातुरप्यसमक्षं स पुस्तकं वारितद्विषन् । उन्मोच्य प्रथमे पत्रे आर्यामेनामवाचयत् ॥ २० ॥
 तथा हि—
 विधिनियममहद्भृत्तिच्यतिरिक्तत्वादनर्थकमवोचत् । 25
 जैनादन्यच्छासनमनूतं भवतीति वैधर्म्यम् ॥ २१ ॥
 अयं चिन्तयतोऽस्याश्च पुस्तकं क्षुद्रदेवता । पत्रं पान्छेदयामास दुरन्ता गुरुगीःक्षतिः ॥ २२ ॥
 इतिकृतंस्वयतामूढो महद्भृत्क्षुद्रत्वमासजत् । अरोदीच्छैशवस्थित्या किं षडं देवतैः सह ॥ २३ ॥
 पृष्टः किमिति मात्राद् महद्भृत्तात् पुस्तकं ययौ । संपो विपादमापेदे ज्ञात्वा वचेन निर्मितम् ॥ २४ ॥
 आत्मनः स्पष्टितं साधु समास्पृश्यते स्वयम् । विपार्यति सुपीर्महद् आराध्नात् क्षुद्रदेवताम् ॥ २५ ॥ 30
 गिरिवण्टलनामाधि पर्यंतस्तद्गुह्यान्वरे । रूम्भनिष्पापभोक्षा स पण्डारणकऽभवत् ॥ २६ ॥

- एवमप्यर्दितः¹ संघो वात्सल्याज्जननीयुतः । ईदृक् श्रुतस्य पात्रं हि 'दुःप्रापं मा विशीर्यताम् ॥ २७ ॥
 विकृतिं ग्राहितस्तेन चतुर्भासिकपारणे । साधवस्तत्र गत्वाऽस्य प्रायच्छन् भोजनं मुनेः ॥ २८ ॥
 श्रुतदेवतया संघसमाराधितया ततः । ऊत्सेऽन्यदा² परीक्षार्थं 'के मिष्टा' इति भारती ॥ २९ ॥
 'बला' इत्युत्तरं प्रादान् मल्लः फुल्लतपोनिधिः । पण्मासान्ते³ पुनः प्राह वाचं 'केनेति' तत्पुरः ॥ ३० ॥
 5 उक्ते 'गुह्य-घृतेनेति' धारणातस्तुतोप सा । वरं वृण्वति च प्राह तेनोक्तं यच्छ पुस्तकम् ॥ ३१ ॥
 श्रुताधिष्ठायिनी प्रोचेऽवहितो मद्बचः शृणु । ग्रन्थेऽत्र प्रकटे कुर्युर्द्वेषिदेवा उपद्रवम् ॥ ३२ ॥
 श्लोकेनैकेन शास्त्रस्य सर्वमर्थं ग्रहीष्यसि । इत्युक्त्वा सा तिरोधत्त गच्छं मल्लश्च सन्नतः ॥ ३३ ॥
 नयचक्रं नवं तेन श्लोकायुतमितं कृतम् । प्राग्ग्रन्थार्थप्रकाशेन सर्वोपादेयतां ययौ ॥ ३४ ॥
 शास्त्रस्यास्य प्रवेशं च⁴ संघश्चक्रे महोत्सवात् । हस्तिस्कन्धाधिरूढस्य प्रौढस्यैव⁵ महीशितुः ॥ ३५ ॥
 10 § २. अन्यदा श्रीजिनानन्दप्रभुस्तत्रागमच्चिरात् । सूरित्वे स्थापितो मल्लः श्राद्धैरभ्यर्ण्य सद्गुरुम् ॥ ३६ ॥
 तथा 'ऽजितयशोनामा प्रमाणग्रन्थमादधे । अल्लभूप⁶ सभेवादिश्रीनन्दकगुरोर्गिरा ॥ ३७ ॥
 शब्दशास्त्रे च विश्रान्तविद्याधरवराभिधे । न्यासं चक्रेऽल्पधीवृन्दबोधनाय स्फुटार्थकम् ॥ ३८ ॥
 यक्षेण संहिता चक्रे निमित्ताष्टाङ्गबोधनी । सर्वान् प्रकाशयत्यर्थान् या दीपकलिका यथा ॥ ३९ ॥
 मल्लः समुल्लसन्मह्लीफुल्लवेह्यशोनिधिः । शुश्राव स्थविराख्यानात् न्यकारं बौद्धतो गुरोः⁷ ॥ ४० ॥
 15 अप्रमाणैः प्रयाणैः स भृगुकच्छं समागमत् । संघः प्रभावनां चक्रे प्रवेशादिमहोत्सवैः ॥ ४१ ॥
 बुद्धानन्दस्ततो बौद्धानन्दमद्भुतमाचरत् । श्वेताम्बरो मया वादे जिग्ये दर्पं वहन्नमुम् ॥ ४२ ॥
 यस्योन्नमत्यपि भूर्नावलेपभरभारिता । जगद्भ्रष्टं कृपापात्रं मन्यते स धरातलम् ॥ ४३ ॥
 जैनर्षीनागतान् श्रुत्वा विशेषादुपसर्गकृत् । संघस्याथ महाकोशो विशां वृन्दैरवीवदत् ॥ ४४ ॥
 पूर्वजः श्वेतभिक्षुणां वादमुद्राजयोद्धुरः । स्याद्वादमुद्रया सम्यगजेयः परवादिभिः ॥ ४५ ॥
 20 परं सोऽपि मयात्मीयसिद्धान्तैः प्रकटीकृतैः । कलितश्रुलुके कुम्भोद्भवेनेव पयोनिधिः ॥ ४६ ॥-युग्मम् ।
 किं करिष्यति बालोऽसावनालोकितकोविदः । गेहेनर्दी सारमेय इवासारपराक्रमः ॥ ४७ ॥
 काचित्तस्यापि चेच्छक्तिस्ततो भूपसभापुरः । खं दर्शयतु येनैणं वृकवद् प्रासमानये ॥ ४८ ॥
 मल्लाचार्य इति श्रुत्वा लीलया सिंहवत् स्थिरः । गम्भीरगीर्भरं प्राह ध्वस्तगर्वोऽद्विपन्नृणाम् ॥ ४९ ॥
 जैनो मुनिः शमी कश्चिदविवादावदातधीः । जितो जित इति स्वेच्छावादोऽयं किं घटापटुः ॥ ५० ॥
 25 अथवास्तु मुधा चित्तावलेपं शल्यवद् दृढम् । अलमुद्धर्तुमेतस्य सज्जोऽस्मि विलसज्जयः ॥ ५१ ॥
 सज्जनो मे सुहृत्वापि¹⁰ ज्ञास्ये स्थास्यति¹¹ चेतपुरः । तिष्ठन् स्वकीयगोहान्तर्जनो भूपेऽपि कद्वदः ॥ ५२ ॥
 प्रत्यक्षं प्राशिकानां तन्मध्येभूपसभं भृशम् । अनूद्यतां यथा प्रज्ञाप्रामाण्यं लभ्यते ध्रुवम् ॥ ५३ ॥
 इत्याकर्ण्य वचः स्मिन्त्वा बुद्धानन्दोऽप्युवाच च । वावदूकः शिशुप्रायः¹² कस्तेन सह संगरः ॥ ५४ ॥
 अस्तु वासौ निराकृत्य एव मे द्विपदन्वयी । ऋणस्तोकमिवासाध्यः कालेनासौ हि दुर्जयः ॥ ५५ ॥
 30 ततः क्रूरे मुहूर्ते च तौ वादि-प्रतिवादिनौ । संसद्याजगमतुः सभ्याः पूर्ववादं लघोर्दुः ॥ ५६ ॥
 मल्लाचार्यः स पण्मासीं यावत् प्राज्ञार्थमावदत् । नयचक्रमहाग्रन्थाभिप्रायेणावुद्वचाः ॥ ५७ ॥
 नावधारयितुं शक्तः सौगतोऽसौ गतो गृहम् । मलेनाप्रतिमलेन जितमित्यभवन् गिरः ॥ ५८ ॥

1-N-B-°प्यर्दितसंघो । 2 N- दुःप्रापं भावि शीर्यताम् । 3 N तदा । 4 C °मास्यन्ते । 5 N ह । 6 N B प्रौढस्य च ।
 7 N- जिनयशोः । 8 C अल्लभूप° । 9 A- गुरोः । 10 B N सुहृद्वापिः । 11 B C स्थास्यति । 12 A वावदूकशिशुप्रायः;
 C °विशुः प्रायः ।

मल्लाचार्ये दधौ पुष्पवृष्टिं श्रीशासनामरी । महोत्सवेन भूपालः स्वाश्रये तं न्यवेशयत् ॥ ५९ ॥
 बुद्धानन्दपरीवारमप्राञ्जनया ततः । राजा निर्वासयन्नत्र वारितोऽर्थनपूर्वकम् ॥ ६० ॥
 विरुदं तत्र 'वादी'ति ददौ भूपो मुनिप्रभोः । मल्लवादी ततो जातः सूरिभूरिकलानिधिः ॥ ६१ ॥
 बुद्धानन्दो निरानन्दः शुचा निष्प्रतिभो भृशम् । रात्रौ प्रदीपमादाय प्रारेमे लिखितुं ततः ॥ ६२ ॥
 तत्रापि विस्मृतिं याते पक्षद्वेतुकदम्बके * । अनुचरो भयाह्वजावैशसात् स्फुटिते हृदि ॥ ६३ ॥ 5
 मृत्युं प्राप खटीहस्तो राज्ञां प्रातर्व्यलोक्यत । मल्लेन च ततोऽशोचि वाद्यसौ हा दिवं गतः ॥ ६४ ॥
 कस्य प्राणादसौ प्रज्ञां प्रगल्भां[†] स्वां प्रबुद्धवान् । अवज्ञाता शिशुत्वान् नः स्वयमीदृक् च कातरः ॥ ६५ ॥
 बलभ्याः श्रीजिनानन्दः प्रसुरानायितस्तदा । संघमभ्यर्थ्य पूज्यः स्वः[‡] सूरिणा मल्लवादिना ॥ ६६ ॥
 माता दुर्लभदेवीति तुष्टा चारित्रधारिणी । बन्धुना गुरुणाऽभाणि त्वं सिता पुत्रिणीपुत्रि ॥ ६७ ॥
 गुरुणा गच्छभारश्च योग्ये शिष्ये निवेशितः । मल्लवादिप्रभौ को हि स्वौचित्यं प्रविलङ्घयेत् ॥ ६८ ॥ 10
 नयचक्रमहाग्रन्थः शिष्याणां पुरतस्तदा । व्याख्यातः परवादीभक्तुम्भभेदनकेसरी ॥ ६९ ॥
 श्रीपद्मचरितं नाम रामायणमुदाहरत् । चतुर्विंशतिरेतस्य सहस्रा ग्रन्थमानतः ॥ ७० ॥
 तीर्थं प्रभाव्य वादीन्द्रान् शिष्यान् निष्पाय चामलान् । गुरु-शिष्यौ गुरुप्रेमबन्धनेनेव[‡] यतुर्दिवम् ॥ ७१ ॥
 बुद्धानन्दस्तदा मृत्वा विपक्षव्यन्तरोऽजनि । जिनशासनविद्वेषिप्रान्तकालमतेरसौ ॥ ७२ ॥
 तेन प्राग्वैरतस्तस्य ग्रन्थद्वयमधिष्ठितम् । विद्यते पुस्तकस्थं तन् वाचितुं स न यच्छति ॥ ७३ ॥ 15

श्रीमल्लवादिप्रभुवृत्तमेतन् मञ्चेतनावल्लिनवाम्बुदाभम् ।

व्याख्यान्तु शृण्वन्तु कविप्रधानाः प्रसन्नदृष्ट्या च[†] विलोकयन्तु ॥ ७४ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वार्पिचरित्ररोहणागिरौ श्रीमल्लवाद्यद्भुतं

श्रीप्रद्युम्नसुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो नवाग्रोऽभवत् ॥ ७५ ॥ 20

*

[अत्र C सञ्ज्ञक आदर्शं निम्नगतमेकमधिकं पद्यं लिखितमुपलभ्यते-]

श्रीनागेन्द्रकुलैकमस्तकमणि[ः] प्रामाणिकग्रामणी-

रासीदप्रतिमल्ल एव भुवने श्रीमल्लवादी गुरुः ।

प्रोद्यत्प्रतिमवैभवोद्भवमुदा श्रीशारदा स्नवे

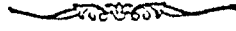
यस्यै तं निजहस्तपुस्तकमदाजैत्रं त्रिलोक्या अपि ॥-ऋषिमण्डलान् । 25

॥ इति मल्लवादिप्रवन्धः[†] ॥

॥ ग्रन्थ ७७ । उभयम् २१२० ॥

* 'आक करपा वीसरी गया' इति B टिप्पणी । 1 C राजा । 2 A विलोकितः । C व्यलोकन । 3 C प्रग्रहम् । 4 C संसृतिणा । 5 C निबन्धनेनेवेद्युः । N निबन्धनेवेद्युः । 6 A 5प । † B आदर्श एवैयं प्रथमपद्यमासिस्विच्छा-पंक्तिः प्राप्यते ।

११. श्रीवप्पभट्टिसूरिचरितम् ।

- § १. वप्पभट्टिः श्रिये श्रीमान् यद्वृत्तगगनाङ्गणे । खेलति स्म गतायाते राजा सूरः^१ कविर्बुधः ॥ १ ॥
 पीत्वा यद्गोरसं वृत्ता दृष्यन्तः^२ कवितर्णकाः* । विभ्राणाः शृंगितां विन्नगोपालैरपि^३ दुर्दमाः ॥ २ ॥
 तस्यैव चरितं किञ्चित् कीर्तयिष्ये यथाश्रुतम् । मत्प्रज्ञामुकुरी(रो ?)द्योति साधुशृङ्गारभूषणम् ॥ ३ ॥
 5 अस्ति स्वस्तिनिधिः श्रीमान् देशो गूर्जरसंज्ञया । अनुत्सेकविवेकाढ्यलोकः शोकाचलस्वरुः^४ ॥ ४ ॥
 यदेकांशं^५ प्रतिच्छन्दस्वरभ्रमुकुरस्थितम् । गौरीशमुनिवाहुल्यात् तत्पुरं पाटलाभिधम् ॥ ५ ॥
 जितशत्रुर्महीनाथः पाथःपतिगभीरिमा । तत्रास्ति^६ त्रासिताशेषवाह्यान्तररिपुत्रजः ॥ ६ ॥
 चित्रशास्त्रहस्यालिकन्दकन्दलान्मुदः । आश्रिष्टपरमत्रहामन्दपीयूषसागरः ॥ ७ ॥
 मोढारुख्यप्रौढगच्छश्रीविवोढानूढमूढतः । श्रीसिद्धसेन इत्यासीन्मुनीन्द्रस्तत्र विश्रुतः ॥ ८ ॥—युग्मम् ।
 10 विश्वविद्यावदातश्रीर्मान्यः क्षितिभृतामपि । मोढेरे श्रीमहावीरं प्रणन्तुं सोऽन्यदाययौ ॥ ९ ॥
 प्रणम्य विधिवत् तीर्थं पृथगाश्रयसंश्रितः । निशायां योगनिद्राभृद् ददर्श स्वप्रमीदृशम् ॥ १० ॥
 उन्मीलंहीलया नेत्रे यत्केसरकिशोरकः । आरूढश्चैत्यशृङ्गाप्रमुत्फालः रुत्त्वशालितः ॥ ११ ॥
 इति दृष्ट्वा जजागारानगारपतिरद्भुतम् । प्रीतश्च श्रावयामास प्रातर्मुनिमतल्लिकाः ॥ १२ ॥
 कल्याणानामुपादानं हेतुत्वं विनयस्य तैः । ख्यापयद्भिर्नैतैः पृष्ट आख्यादर्थं च तत्पुरः ॥ १३ ॥
 15 शिष्योऽन्यवादिक्कुम्भीन्द्रकुम्भनिर्भेदनोद्यमः । भाग्यैः संघस्य कोऽप्यत्र समेष्यति महामतिः ॥ १४ ॥
 भाविप्रभावसंसूचिस्वप्नानन्दाभिनन्दितैः । तैः समं सूरिरागच्छजैनालयमनालयः ॥ १५ ॥
 त्रिः प्रदक्षिणयित्वा च यावन्नाथं विवन्दिपुः । तावत्पङ्कार्पिको बाल एकस्तत्पुर आगमत् ॥ १६ ॥
 कस्कः कौतस्कुतस्त्वं भो ! असौ पृष्टस्तदा^७ऽवदत् ।^८पश्चालदेश्य-वप्पारुख्यपुत्रोऽहं भट्टिदेहभूः ॥ १७ ॥
 सूरपालारुख्यया शत्रून् निघ्नन् पित्रा निवारितः । अजानतेति वात्सल्याद्देहेतुर्विक्रमे वयः ॥ १८ ॥
 20 एकोऽन्वामप्यनापृच्छयानुशयातिशयात्ततः । आगमं प्रमुपादान्ते प्रान्ते स्वस्नेहतः स्थितः ॥ १९ ॥
 अस्यामानुष्यकं तेजो ध्यात्वेति गुरुभिस्ततः । किं त्वं नोऽन्तेऽवतिष्टासुरित्यजल्प्यत हर्षतः ॥ २० ॥
 मद्भाग्यैः फलितं पूज्या इत्युक्त्वा सोऽप्यवस्थितः^९ । अलिः किं नाम नो तिष्टेद् विकाशिनि सरोरुहे ॥ २१ ॥
 एकशः श्रुतमात्रेणावधारयति निश्चलम् । अनुष्टुभां सहस्रं तु प्रज्ञायां तस्य का कथा ॥ २२ ॥
 जडदुस्तर्कसंछिष्टा देवी वागधिदैवतम् । दुर्वोधशास्त्रहृद्भेदि सुहृत्त्वं यस्य वाञ्छति ॥ २३ ॥
 25 प्रेक्षाभियोगसन्तुष्टाः प्रभवस्तस्य पैतृके । गत्वा हुंवाउधीग्रामे^{१०} पितरौ प्रार्थयन्त ते ॥ २४ ॥
 स प्राह यातयामो^{११}ऽहमेतद्वैकपुत्रका^{१२} । आशाधारोऽयमावाभ्यां कथं मोक्तुं हि शक्यते ॥ २५ ॥
 निर्वन्धो यदि पूज्यानां तदा नावभिधां^{१३} यदि । विश्रुतां वप्पभट्टीति कुरुध्वे तत्सुतोऽस्तु वः ॥ २६ ॥
 ओमित्युक्ते जगत्पूज्यैः श्रद्धालुनिवहस्तयोः । आजन्मकसि(शि)पु^{१४} प्रादान्महदास्था न निष्फला^{१५} ॥ २७ ॥
 शताष्टके च वर्षाणां गते विक्रमकालतः । सप्ताधिके राधशुक्लतृतीयादिवसे गुरौ ॥ २८ ॥
 30 मोढेरे ते विहृत्यामुं दीक्षित्वा नाम चाद्घुः । स्वाख्या त्रिकैकादशकाद् भद्रकीर्तिरिति श्रुतम् ॥ २९ ॥

1 A B °शूरः । 2 N B अप्यन्तः । * 'वाछडा' इति B टिप्पणी । 3 A गोपालैरिव । 4 A शोकाचलस्वरुः; N °चलस्वरुः । 5 A यदेकांशे । 6 N नाक्षिता° । 7 A तथावदत् । 8 B C पाञ्चाल° । 9 A C °प्यवस्थित । 10 N हुंवातिधीग्रामे । 11 N याचयामो । 12 A °पुत्रिका; N पुत्रकः । 13 A नवविधां । 14 A C °कसिपुः । 15 A निर्मला° ।

- तत्पित्रोः प्रतिपन्नेन पूर्वाख्या तु प्रसिद्धिभूः । शिष्यमौलिमणेरस्य कलासङ्केतवेश्मनः ॥ ३० ॥
 संवक्ष तद्गुणप्रामरामणीयकरस्त्रितः । विदधेऽभ्यर्थनां तेषामत्रावस्थानहेतवे ॥ ३१ ॥
 योग्यतातिशयं चास्य ज्ञात्वा सद्वुरवस्ततः । सारस्वतं महामन्त्रं तत्रस्थास्तस्य ते ददुः ॥ ३२ ॥
 परावर्त्तयतस्तस्य निशये तं सरस्वती । स्वर्गङ्गास्रोतसि स्नान्यनावृतासीद् रहोभुवि ॥ ३३ ॥
 तन्मन्त्रजापमाहात्म्यात् तादृग्रूपां समाययौ । ईषदृष्ट्वा च तां वक्रं परावर्त्तयति स्म सः ॥ ३४ ॥ 5
 स्वं रूपं विस्मरन्ती च प्राह वत्स ! कथं मुखम् । विवर्त्तसे भवन्मन्त्रजापात् तुष्टाहमागता ॥ ३५ ॥
 वरं वृण्वति तत्प्रोक्तो वप्पभट्टिरुवाच च । मातर ! विसदृशं रूपं कथं वीक्षे तवेदशम् ॥ ३६ ॥
 स्वां तनुं पश्य निर्वस्वामित्युक्ते स्वं ददर्श सा । अहो निविडमेतस्य ब्रह्मप्रतमिति स्फुटम् ॥ ३७ ॥
 उद्यैश्च मन्त्रमाहात्म्यं येनाहं गतचेतना । ध्यायन्ती दृढतोपेण त्वत्पुरः समुपस्थिता ॥ ३८ ॥
 वरेऽपि निस्पृहे त्वत्र दृढं चित्रातिरेकतः । गत्यागल्योर्मम स्नेच्छा त्वदीया निर्वृतो भव ॥ ३९ ॥ 10
३२. अन्यदा तत्र संख्यातां (९तो ?) भद्रकीर्त्तिर्वहिरगतः । वृष्टौ देवकुलं श्रित्वा तस्यौ स स्वैर्यसुस्थितः ॥ ४० ॥
 तत्रस्थस्य पुमानेको नाकिपाकविडंबकः । समगंस प्रशस्तथीर्षुष्टिष्याकुलितस्तदा ॥ ४१ ॥
 श्यामाश्मोत्कीर्णवर्णोऽप्य सहाहृदिवांगना । स्वस्तिप्रशस्तिरत्रास्ति विहस्तित्रजडस्थितिः ॥ ४२ ॥
 काव्यानि वाचयामास महार्यानि सुधीरसौ । सख्याद् व्याख्यापयामास प्रत्यप्राद् वप्पभट्टितः ॥ ४३ ॥
 तदाख्यारंजितस्वान्तः शान्ते वर्षेऽतिहर्षतः । ययौ सहैव वसतौ वसतौ तत्र च स्थितः ॥ ४४ ॥ 15
 ततो गुरुभिराशीर्भिरानन्य समपृच्छयत । आमुप्यायणतां स्वसाचख्यौ व्रीडावदानतः ॥ ४५ ॥
 वर्यमौर्यमहागोत्रसंभूतस्य महाद्युतेः । श्रीचन्द्रगुप्तभूपालवंशमुक्तामणिश्रियः ॥ ४६ ॥
 कान्यकुब्जयशोवर्मभूपतेः सुयशोऽङ्गभूः । पित्रा शिश्वावशात् किञ्चिदुक्तः कोपादिहांगमम् ॥ ४७ ॥
 अलेखीद् आमनाम स्वं जितौ खटिकया ततः । स्वनामामहणेनास्य विवेकात् ते चमत्कृताः ॥ ४८ ॥
 व्यमृशन् सूरयस्त्र नखच्छोटनपूर्वकम् । पूर्वं श्रीरामसैन्येऽसौ दृष्टः पाण्मासिकः किल ॥ ४९ ॥ 20
 पीलुश्वमहाजाल्यां वस्त्रान्दोलकसंस्थितः । अचलच्छाययाऽस्माभिर्गिह्नातः पुण्यपूरुषः ॥ ५० ॥
 ततस्त्राननी वन्यफलवर्गं विचिन्वती । अस्माभिर्गदिता वत्स ! का त्वं किं वा भवत्कुलम् ॥ ५१ ॥
 कथमीदगवस्वा च सर्वमाख्याहि नः पुरः । विश्वस्ता यद्वयं लकसंगां मुक्तपरिग्रहाः ॥ ५२ ॥
 साऽवादीत् तातपादानां किमकथ्यं ततः प्रभो ! । श्रीकन्यकुब्जभूपालयशोवर्मकुटुम्बिनी ॥ ५३ ॥
 अहं सुतेऽत्र गर्भस्ये सपत्न्या मत्सरोदयात् । पुरा लभ्यवरं प्रार्थ्यं नृपान्निर्वासितास्म्यहम् ॥ ५४ ॥ 25
 ततोऽनुशयतो हित्वा पितृ-श्वगुरुमन्दिरे । स्थाने च आगमं वन्यवृत्त्या वर्त्ते प्रभोऽनुना ॥ ५५ ॥
 श्रुत्वेति सान्निवताऽस्माभिश्चैत्युश्रुपया स्थिरा । तिष्ठ घाळं प्रवर्द्धस्व जनकस्येव वेश्मनि ॥ ५६ ॥
 तत्सपत्नी च केनापि कालेन व्यनशत् स्वयम् । सा च राज्ञा चरैः शोषयित्वा पश्चादनीयत ॥ ५७ ॥
 प्राच्यासंख्यगुणेनाय मानेन बहुमानिता । वयं चात्र ततो देशाद् भूमायसां विजह्मि ॥ ५८ ॥
 इति श्रुतश्च वृत्तान्तस्तद्देश्यपुरुषत्रजात् । अनेन सांप्रतं भाव्यं तत्सुत्रेणैव धीमता ॥ ५९ ॥ 30
 यदाकृतिः शरीरस्य लक्षणानीदृशानि च । नर्त्ते नृपसुतं पूज्या इति ध्यात्वाभ्यघुस्ततः ॥ ६० ॥
 तत्रास्य यत्सं ! निश्चिन्तो निजेन सुहृदा समम् । शीघ्रं गृह्णाण शास्त्राणि संगृह्णाणामलाः कलाः ॥ ६१ ॥

1 N 'तद्रूपा सा । 2 A B C वीक्षे । 3 N प्रसगाद् । 4 N वदाननः । 5 C 'छोदन' । 6 A विषया । 7 A संगदा । 8 N 'दनायिता ।

ताश्रेमाः—

- पठितं लिखितं सम्यगगणितं गीतं-नर्तने । वाद्यं व्याकरणं छन्दो ज्योतिषं शिक्षयां सह ॥ ६२ ॥
 निरुक्तं च तथा कात्यार्यनं च सनिघंटुकम् । पत्रच्छेद्यं नखच्छेद्यं सह रत्नपरीक्षयां ॥ ६३ ॥
 आयुधाभ्यासयोगश्च गजारोहणमेव च । तुरगारोहणं शिक्षां तैयोः प्रत्येकमद्भुता ॥ ६४ ॥
 5 मन्त्रवादो रसवादः खन्यवादस्तथैव च । रसोयनं च विज्ञानवादो मतिविवोधकः ॥ ६५ ॥
 तर्कवादश्च सिद्धान्तो विपनिग्रह-गारुडे । शौकुने वैद्यकं चैवाचार्यविद्यां तथागमैः ॥ ६६ ॥
 प्रासादलक्षणं चैवं सामुद्रिकमथ स्मृतिः । पुराणं इतिहासश्च तथा वेदविधिर्वरः ॥ ६७ ॥
 विद्यानुवाद-दर्शनसंस्कारौ खेचरी कलौ । अमरीकरणं चेन्द्रजालं पातालसिद्धिभृत् ॥ ६८ ॥
 धूर्तानां शंखलं गंधयुक्तिः वृक्षचिकित्सयां । कृत्रिममणिकर्माणि सर्ववस्तुकृतिस्तथा ॥ ६९ ॥
 10 वंशकर्म पुष्पकर्म चित्रकर्म कलाद्भुतम् । काष्ठे-पाषाणयोः कर्म लेपकर्म तथापि च ॥ ७० ॥
 चर्मकर्म यंत्रकर्म तथा रसवतीविधिः । काव्यालंकार-हसिते संस्कृत-प्राकृते तथा ॥ ७१ ॥
 पैशाचिकं अपभ्रंशः कर्पटं देशभाषयां । धातुकर्म प्रयोगाणामुपायांः केवलीविधिः ॥ ७२ ॥
 एवंविधकलानां च द्वासप्ततिमधीतवान् । अनन्यसदृशः कोविदानां पर्वदि सोऽभवत् ॥ ७३ ॥
 तथा चाभ्यस्यतस्तस्य प्रज्ञादर्पणविम्बितः । ययौ लक्षणतर्कादिशास्त्रातः स्ववश्यताम् ॥ ७४ ॥
 15 सन्नहचारितासख्याद् राजपुत्रः प्रपन्नवान् । वप्पभट्टे ! प्रदास्यामि प्राप्तं राज्यं तव ध्रुवम् ॥ ७५ ॥
 कालेन केनचित् तस्यातंकिना जनकेन च । प्रधानाः प्रेपिताः पट्टाभिपेककृतिहेतवः (०वे ?) ॥ ७६ ॥
 कृच्छ्रादापृच्छथ तं प्राप्तपुरं राज्येऽभ्यपिच्यत¹ । पित्रा स स्वर्गतेरस्य कृतवानौर्ध्वदेहिकम् ॥ ७७ ॥
 लक्षद्वितयमश्वानां चतुर्दशशतानि च । रथानां हस्तिनां पत्तिकोटी राज्यमसाधयत् ॥ ७८ ॥
 § ३. स्वकीयसुहृदः प्रैषीदाह्वानाय नरानथ । आमनामा नृपः श्रीमानतिमानविक्रमः ॥ ७९ ॥
 20 तेषां चात्यादरात् संघानुमत्या गुरवस्ततः । प्राहिण्वन् वप्पभट्टिं तं गीतार्थैः परिवारितम् ॥ ८० ॥
 तीर्थप्रभावनोन्नत्यै शनैः संयमयात्रया । जगामाध्यामधामश्रि पुरमाममहीशितुः ॥ ८१ ॥
 तदागमलसद्वर्णाकर्णनादर्णवो यथा । द्विजराजसमुद्योतादुद्वेलः स तदाऽभवत् ॥ ८२ ॥
 भूपः समग्रसामग्र्या संमुखीनस्ततोऽगमत् । कुञ्जरारोहणे विद्वत्कुञ्जरस्यार्थनां व्यधात् ॥ ८३ ॥
 वप्पभट्टिरुवाचाथ भूपं शमवतां पतिः । सर्वसङ्गमुचां नोऽत्र प्रतिज्ञा हीयतेतमाम् ॥ ८४ ॥
 25 राजोचे वः पुरा पूर्वं यन्मया प्रतिशुश्रुवे । राज्यमाप्तं प्रदास्यामि तद्दक्ष्म वरवारणः ॥ ८५ ॥
 काममेवामुमाधत्त³ चेद् यूयं तन्मम प्रभो ! । उक्तदोषार्त्तिदानेनासुखं कर्तुं न साम्प्रतम् ॥ ८६ ॥
 इत्यारोप्य वलात् पट्टकुञ्जरे धरणीधरः । जितक्रोधाद्यभिज्ञानधृतच्छत्रचतुष्टयम् ॥ ८७ ॥
 विश्वस्य दर्शयन्तं सञ्चामरैर्वीजितं⁴ प्रभुम् । प्रावेशयत् शमिश्रेणीश्वरमत्युत्सवात् पुरम् ॥ ८८ ॥—युग्मम् ।
 राज्यचिह्नमिदं धुर्यमिति सिंहासनासनम्⁵ । सौधान्तरमनुत्वाहं भूपं मुनिरथावदत् ॥ ८९ ॥
 30 जाते सूरिपदेऽस्माकं कल्प्यं सिंहासनासनम् । इति तस्य वचः श्रुत्वा खिन्नोऽन्यासन्न्यवीविशत् ॥ ९० ॥
 दिनानि कतिचित्तत्रावस्थाप्य गुरुसन्निधौ । प्राजीहयत् प्रधानौघैः⁷ समं मुनिपतिं नृपः ॥ ९१ ॥
 मोढेरकस्थितं⁸ श्रीमत्सिद्धसेनमुनीश्वरम् । प्रणम्य प्रह्ववाणीभिरथ व्यज्ञपयन्नमी ॥ ९२ ॥

1 N °ऽभिषिच्यताम्; A ऽभिषिच्यत । 2 N विद्वान् । 3 A काममेवाममा° । 4 N उक्तवेशार्त्ति° । 5 B N वीजितुं ।
 6 A °सनासनी । 7 N प्रधानौघैः । 8 N °स्थिति ।

चकोरवदचन्द्रेऽध्रे मराल इव पत्वले । वने मृगवदेकाकी स्तोकाभसि च मीनवत् ॥ ९३ ॥
मयूर इव धर्मतीर्त्वावर्षासु जलधिर्यथा । संग्रामे कातरो यद्वद् विद्वान् वैवेयमण्डले ॥ ९४ ॥
चन्द्रवत् कृष्णपक्षान्तः क्षीयते विरहातुरः । स्वामी नः प्रत्यहं पूज्या ! अनेन सुहृदा विना ॥ ९५ ॥
—त्रिभिर्विशेषकम् ।

आचार्यत्वे प्रतिष्ठाप्य निष्ठाधिष्ठातृदैवतम् । अमुं प्रेषयतास्माभिः सह नः स्वामिनो मुदे ॥ ९६ ॥ 5
अस्योपदेशतो जैनमन्दिर-प्रतिमादिभिः । निर्मितैः सुकृतै राजा भवादिष्व लंघयेद् यथा ॥ ९७ ॥
श्रुत्वेति तत्पुरोऽवोचद् वाचंयमपतिस्तदा । चारित्राचारधैरैयः सुधामधुरया गिरा ॥ ९८ ॥
रत्नद्वीपो यथागारे बाह्यान्तरतपोपहः । तेजस्वी निञ्चलस्येमा तथा बालर्षिरेप नः ॥ ९९ ॥
भानुनाम्भोरुहं यद्वत् शशिनेव विभावरी । शिखण्डीव पयोदेन मन्त्री मुद्रां विना यथा ॥ १०० ॥
स्तम्भेनेवोद्भित्तं गेहं देहं च प्राणधारिणाम् । म्लायलेव मनोवृत्तित्यास्माकमुं विना ॥ १०१ ॥—युग्मम् । 10
इत्याकर्ण्य प्रभोर्वाचं प्राहुः कृतधियोऽथ ते । सन्तः परोपकारार्थं नात्मारविं गणयन्ति यत् ॥ १०२ ॥
तरवस्तरणेस्तापं स चाभ्रोह्वनञ्जमम् । पाथोधिर्नोश्रमं सोढा वोढा कूर्मः क्षितेर्धुरम् ॥ १०३ ॥
वारिदो वर्षणक्षेत्रं क्षितिर्विश्वासुमत्तञ्जमम् । उपकाराद् ऋतेऽमीयां न फलं किञ्चिदीक्ष्यते ॥ १०४ ॥—युग्मम् ।
ततः प्रसादप्रावीण्यात् प्रेषयध्वं कृतीधरम् । एवं कृत्वा प्रमुत्सेऽस्तत्सामिवाधागिरेः पविम् ॥ १०५ ॥
तेषां निर्वन्धसम्बन्धादित्यभ्युपगते गुरुः । श्रीमन्तं संघमाहूय तत्प्रतिष्ठार्थमादिशत् ॥ १०६ ॥ 15
अयोत्सवेच्छुभिः स्वच्छैः श्रायकैर्गच्छवत्सलैः । सद्यः समप्रसामभ्यां विहितयां जिनालये ॥ १०७ ॥
लभेऽथ सौम्यपद्मार्गाधिष्ठिते परमाक्षरम् । सप्तप्रह्वलोपेते श्रुतोक्तविधिपूर्वकम् ॥ १०८ ॥
शिष्यस्य विश्वशिष्यस्य कर्णे चन्दनचर्चिते । गर्जत्सु तूर्यसंघातेष्वर्हत्तत्त्वं न्यवीविशत् ॥ १०९ ॥
—त्रिभिर्विशेषकम् ।

वृषभट्टिस्ततः श्रीमानाचार्यः कोविदार्यमा । दुर्वादिसिंहशरभोऽभवद् विश्वस्य विश्रुतः ॥ ११० ॥ 20
अथानुशिष्टो विधिवद् गुरुभिर्भ्रंक्षरक्षणे । तारुण्यं राजपूजा च वत्सानर्यद्वयं हृदः ॥ १११ ॥
आत्मरक्षा तथा कार्या यथा न च्छल्यते भवान् । वामकामपिशाचेन यत्नं तत्र पुनःपुनः ॥ ११२ ॥
भक्तं भक्तस्य लोकस्य विकृतीश्चाखिला अपि । आजन्म नैव भोक्ष्येऽहममुं नियममग्रहीत् ॥ ११३ ॥
तं चूर्णध्वनिः श्राद्धाङ्गनासङ्गीतमङ्गलः । गौरवाभ्यर्थितः संघेनाथ प्रायादुपाश्रये ॥ ११४ ॥
एकादशाधिके तत्र जाते वर्षशताष्टके (८११) । विक्रमात् सोऽभवत्स्वरिः कृष्णचैत्राष्टमीदिने ॥ ११५ ॥ 25
५४. श्रीमदाम्महाप्रश्रेष्ठामालोपरोधतः । अनिच्छतोऽपि संघस्य प्रैपीत् तैः सह तं गुरुः ॥ ११६ ॥
प्रयाणैः प्रवर्णैः प्राप कन्यकुञ्जपुरं ततः । प्रासुके बहिरुद्देशेऽवतस्ये स वनाश्रिते ॥ ११७ ॥
उद्यानपालविज्ञप्तेः परिज्ञाय समागतम् । सुनीशमवनीशोऽभूद् बद्धरोमाञ्चकञ्चुकः ॥ ११८ ॥
ततः प्रत्यापणं दृष्टशोभाशोभितरध्यकम् । प्रतिगेहं प्रतिद्वारं बद्धवन्दनमालिकम् ॥ ११९ ॥
उद्यद्गुपघटीधूमस्तोमैः कृष्णाभ्रविभ्रमम् । कुर्वाणमाहितोद्दोषैरेकच्छायं महीतलम् ॥ १२० ॥ 30
कश्मीरजद्रवैः सिक्तधरं काश्मीरभूमिवत् । नगरं नगभिद्रङ्गुल्यं भूपतिरातनोत् ॥ १२१ ॥
—त्रिभिर्विशेषकम् ।
प्ररुद्रभौदसौहार्दवसुधाधीशसंस्तुतः । पुरं पौरपुरन्धीमिराकुलाट्टालकं ततः ॥ १२२ ॥

- प्रविवेश विशामीश इव सच्छत्रचामरः । अभ्रंलिहद्विपारूढो विवोढोपशमश्रियः ॥ १२३ ॥—युग्मम् ।
 सौधे राजा ततः सिंहासने गव्दिका(कया ?)स्तुते^१ । उपावेशयदानन्दात् सुहृदं मुनिनायकम् ॥ १२४ ॥
 प्रांशुप्रभावनोद्भूतरङ्गः संघः प्रभोरथ । परिचर्या परां चक्रे वक्रेतरमनाः सदा ॥ १२५ ॥
 शश्वद्राजसभावाप्तावपि निर्धूतकल्मषः । वप्पभट्टिः^२ प्रभुः श्रीमान् भूपत्रे सुकृतं जगौ ॥ १२६ ॥
 5 कल्याणपादपारामजलवाहजलप्लवः । धर्म एव निराधाराधारः^३ परपदप्रदः ॥ १२७ ॥
 तस्यादौ प्रथितं दानं तच्च क्षेत्रेषु सप्तसु । तेषु च प्रथमं विद्धि सिद्धिकृज्जिनमन्दिरम् ॥ १२८ ॥
 अपरं विम्बनिर्माणमथ सिद्धान्तलेखनम् । चातुर्वर्णस्य संघस्याभ्यर्चैतानि किल क्रमात् ॥ १२९ ॥
 तदन्तरा च सर्वेषामाधारो जैनमन्दिरम् । जिनाः श्रुतधराश्चात्र^४ स्थिताः संघप्रबोधकाः ॥ १३० ॥
 श्रीमतां सति सामर्थ्ये विधेयं विधिवच्च तत् । वहवो यत्प्रभावेन भव्याः सद्गतिमाप्नुयुः ॥ १३१ ॥
 10 इति तद्वाक्यमाकर्ण्य प्रकर्णानां शिरोमणिः । अचोचदामभूपालः प्रालेयांशुस्फुरद्यशाः ॥ १३२ ॥
 पृथ्वी देशः पुरं हर्म्यं तिथिर्मास ऋतुः समाः । धन्यान्येतानि भास्यन्ते यानि त्वदेशानांशुभिः ॥ १३३ ॥
 इत्युक्त्वाऽदात् तदादेशं भूमिलक्षणवेदिनाम्^५ । कोशकर्मनराध्यक्षपुंसां च श्रीजिनौकसे ॥ १३४ ॥—युग्मम् ।
 विश्वकर्मविदस्तत्र विश्वकर्मसु कर्मठाः । प्रारेभिरे महाभूत्या प्रासादं सुकृतोत्सवैः ॥ १३५ ॥
 दिनैः कतिपयैः सैकशतहस्तोन्नतस्थितिः । प्रासादः परिनिष्पेदे सर्वलोकमुदा समम् ॥ १३६ ॥
 15 पूर्णवर्णसुवर्णाष्टादशभारप्रमाणभूः । श्रीमतो वर्द्धमानस्य प्रभोरप्रतिमानभूः ॥ १३७ ॥
 निरमाप्यत संप्राप्यागण्यपुण्यभरैर्जनैः । धार्मिकाणां संचरन्ती प्रतिमा प्रतिमानसम् ॥ १३८ ॥—युग्मम् ।
 श्रीवप्पभट्टिरेतस्या निर्ममे निर्ममेश्वरः । प्रतिष्ठां स^६ प्रतिष्ठासुः परमं पदमात्मनः ॥ १३९ ॥
 तथा गोपगिरौ लेप्यमयविम्बयुतं नृपः । श्रीवीरमन्दिरं तत्र त्रयोविंशतिहस्तकम् ॥ १४० ॥
 सपादलक्षसौवर्णटङ्कनिष्पन्नमण्डपम् । व्यधापयन्निजं राज्यमिव सन्मत्तवारणम् ॥ १४१ ॥—युग्मम् ।
 20 एवमभ्यर्हितो राज्ञा गच्छन् सच्छत्रचामरः । राजकुञ्जरमारूढो मुख्यसिंहासनासनः ॥ १४२ ॥
 मिथ्यात्वध्यामलभोगान् लोकान् मत्सरपूरितान् । वप्पभट्टिप्रभुश्चक्रे वक्रेतरनरस्तुतः ॥ १४३ ॥—युग्मम् ।
 राजा पूज्यद्विजातीनां^७ संसर्गादनुवर्त्तकः । अन्यदान्यन्महीपालासनमाधत्त सूरये ॥ १४४ ॥
 ततस्तदाशयं ज्ञात्वा विगताकारवैकृतः । जगाद् प्रतिबोधाय तस्यागाधैकसत्त्वभृत् ॥ १४५ ॥
 कृतप्राकृतसत्त्वानां मदादीनां जनद्विषाम् । दम्भस्तम्भादियुक्तानां कथं लक्ष्या भवादृशाः ॥ १४६ ॥

ततः, यदुक्तं—

मर्दय मानमतंगजदर्पं विनयशरीरविनाशनसर्पम् ।

क्षीणो दर्पाद् दशवदनोऽपि यस्य न तुल्यो भुवने कोऽपि ॥ १४७ ॥

इत्याकर्ण्य गिरं धीरां बुद्ध्वा सूरिं व्यजिज्ञपत् । प्रभो! त्वद्वाक्यमन्त्रैर्मेऽवलेपगारलं^८ हृतम् ॥ १४८ ॥

प्रभवः प्रभवः क्षेत्रे मम धान्यं हि सौहृदम् । स्वादंतामत्र संपन्नभक्तपाकादिसंस्कृतम् ॥ १४९ ॥

30 §५. अन्तःपुरेऽन्यदा म्लानवक्रभां वह्मभां तदा । राजा दृष्ट्वाह गार्थार्थं स्वेच्छयेति प्रभोः पुरः ॥ १५० ॥

तद्यथा—

‘अज्जवि सा परितप्पइ कमलसुही अत्तणो पमाएण ।’

सारसारस्वतोद्गारसिद्धयाथ गुरुर्गिरा ॥ १५१ ॥

1 N गट्टिकयास्तुते । 2 N वप्पभट्टिप्रभुः, C °भट्टिः प्रभुश्रीमान् । 3 B N °धारधारं । 4 N °धरा यत्र । 5 A °वेदिना । 6 C N सुप्रति° । 7 N राजा प्रद्विजजातीनां । 8 N हृतम् ।

गाथोत्तरार्धमाचख्यौ सख्यौ स्नेहं वहन् नृतम् ।

‘सुत्तविउद्धेण’ तए जीसे पच्छाइयं अंगं ॥ १५२ ॥

हृद्भेदिवचसा तुष्टः प्रशंसन् कविकर्म तत् । तस्यो किञ्चिदिव भ्रान्तः पुनरभ्रान्तलोचनः ॥ १५३ ॥

नृपो निरुपमप्रेमनिधिः शमभृता सह । अन्यदा ददशे देवीं संचरन्तीं पदे पदे ॥ १५४ ॥

व्यथ्यमानामिव कापि सुखभङ्गविकारिणीम् । कृपापरिष्कृतस्नान्तं इव गायार्धमब्रवीत् ॥ १५५ ॥

5

तद् यथा—

‘वाल्ला चंकंमंती पए पए कीस’ कुणइ सुहभंगं ।’

ततः सखवचोवीचित्रयुरं प्रावदत् प्रसुः ॥ १५६ ॥

असूतृतं न जल्पेत कल्पान्तेऽपि हि सिद्धवाक् ।

‘नूनं रमणपएसे मेहलया छिवइ नहंपंती’ ॥ १५७ ॥

10

श्रुत्वेति भूपतिः किञ्चित् सभ्रान्तो विकृतं सुखम् । चक्रे हिमोर्मिसंछिष्टसरोरुहमिवाद्युति ॥ १५८ ॥

श्रुत्वा लोक्य समुत्थाय प्रतिश्रयगतो मुनीन् । विहारहेतुं संवाह्य स्नेहमोहापराजितः ॥ १५९ ॥

कान्यमेतद् विलिख्याथ वहिर्द्धारकपाटयोः । श्रीसंघमप्यनापृच्छथ निरगान्नगराद् वहिः ॥ १६० ॥—युग्मम् ।

तद्यथा—

यामः ख्वस्ति तवास्तु रोहणगिरेर्मत्तः स्थितिप्रच्युता

15

वर्तिप्यन्त इमे कथं कथमिति ख्वमेऽपि मैवं कृथाः ।

श्रीमंस्ते मणयो वयं यदि भवच्छ्रयप्रतिष्ठास्तदा

ते शृङ्गारपरायणाः क्षितिभुजो मौलौ करिप्यन्ति नः ॥ १६१ ॥

५६. दिनेः कतिपयेर्गौडदेशान्तर्विहरन् गुरुः । श्रीलक्षणावतीपुर्याः प्रापारामावनीतलम् ॥ १६२ ॥

तत्र वाक्पतिराजोऽस्ति श्रीधर्मश्मापपर्यदि । विदुषां मौलिनाणिकयं प्रबन्धकविरद्भुतः* ॥ १६३ ॥ 20

प्रमोरागमनं ज्ञात्वा जलदस्त्रेव चन्द्रकी* । तदागमनगीर्भिः स भूपालं पर्यतोपयत् ॥ १६४ ॥

बशे वाग्देवता यस्य कविर्मे प्राच्यसंस्तुतः । स इहगात् प्रमोः पुण्यैर्वप्पभट्टिसुनीधरः ॥ १६५ ॥

ज्योत्स्नाप्रिय इवैणांकोदयादेप विशांपतिः । अजल्पदुद्बुपद्रोमा विद्वन्मण्डलमण्डनम् ॥ १६६ ॥

विश्वकोविदकोटीरमेप जैनमुनीधरः । ध्रुवं यत्र* समभ्येति कृतपुण्यः स वासरः ॥ १६७ ॥—युग्मम् ।

परं मेऽस्लामराजेन दुर्मदो विमहाग्रहः । तदाहानाद् यदा पश्चाद् याति तन्मे तिरस्कृतिः ॥ १६८ ॥ 25

प्रष्टव्यस्त्रमुनिस्वामी स चेदागल मां नृपः । साक्षादापृच्छते* प्रस्थातव्यं तत्रान्यथा त्वया ॥ १६९ ॥

मुपीभिः फथितेऽर्थेऽस्मिन् सूरिणांगीकृते सति । तज्ज्ञात्वा धर्मभूपालः परमानन्दमात्रयान् ॥ १७० ॥

आमराजप्रवेशाय महत्प्रगुणितं ततः । प्रवेदोत्सवमापत्त पुर्यामाचार्यभूपतेः ॥ १७१ ॥

धर्मभूपे तदा साम्राजिय धर्मे पुरःस्थिते । चक्रवर्ती मुपीकृन्दे प्रोचे घृत्तमिदं तदा ॥ १७२ ॥

तद् यथा*—

30

रुचिरचरणारक्ताः सक्ताः सदैव हि सद्गतौ

परमकवयः काम्प्याः सौम्या वयं धवलच्छदाः ।

1 A विट्ठेण; B गिट्ठेण । 2 A B संवरेत् । 3 A *सांग । 4 N बंधमकी पए कीण* । 5 A नदुवंकी । 6 N हरि-
रत्तः । 7 N बरिदरा । 8 A यत्तः । 9 N *दापृच्छते । * केवत् A भादत् केवत् परमिदम् ।

गुणपरिचयोद्धर्षाः सम्यग्गुणातिशयस्पृशः

क्षितिप ! भवतोऽभ्यर्णं तूर्णं सुमानससंश्रिताः^१ ॥ १७३ ॥

तत्रापि काव्यवक्तृत्वलीलानन्दितपार्षदाः^२ । अवतस्थे सुखं सूरिर्दोगुन्दग इवामरः ॥ १७४ ॥

१७. ततश्चामनृपः प्रातरनायाते प्रभौ तदा । नगरान्तर्वहिर्यामाकरादिष्वगवेषयत् ॥ १७५ ॥

५ अप्राप्तौ बालमित्रस्य पारवश्यं गतः शुचः । वैलक्ष्यमक्षतं भेजे च्यवनोन्मुखनाकिवत् ॥ १७६ ॥

अन्येद्युर्वहिरारामे गच्छन्नेकं ददर्श सः । बभ्रुं* बभ्रुं भुजङ्गेन हतं^३ चित्रीयितस्ततः ॥ १७७ ॥

अस्य मौलौ मणिं तत्रालुलोके सम्यगीक्षया । संस्तभ्य तुण्डमादत्^४ फणीन्द्रमपभीर्नृपः ॥ १७८ ॥

तमाच्छाद्याथ संवृत्या संगृह्य निलये नृपः । आगत्य श्लोकशल्कं स जजल्प^५ विदुषां पुरः ॥ १७९ ॥

‘शस्त्रं शास्त्रं कृषिर्विद्या अन्यो यो येन जीवति ।’

10 तैः पूरिता समस्येयमभिप्रायैर्निजैर्निजैः । विभेद हृदयं नैव तेषामेकोऽपि भूपतेः^६ ॥ १८० ॥

सस्मार भारतीपुत्रं वप्पभट्टिं तदा दृढम् । मालतीकुसुमामोदमसौ रोलम्बवालवत् ॥ १८१ ॥

खद्योता इव चन्द्रस्य वालेया इव दन्तिनः । मम मित्रस्य विद्वांसः कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥ १८२ ॥

टंकलक्षं ददे हेमस्तस्य यः किल पूरयेत् । समस्यां मदभिप्रायात् प्रादात् पटहमीदृशम् ॥ १८३ ॥

अथो दुरोदराजीव एकः सर्वस्वनाशतः । श्रुत्वेति स धनोपायममुं श्लोकार्धमाददे ॥ १८४ ॥

15 ज्ञात्वा कुतोऽपि गौडेषु पुर्यां^७ तत्रागमच्च सः । वप्पभट्टिप्रभुं नत्वा कथयामास तत्पुरः ॥ १८५ ॥

अपराद्धं स चाह स्म क्लेशलेशं विना यतः । सरस्वतीप्रसादो हि विश्वक्लेशाब्धिकुम्भभूः ॥ १८६ ॥

तच्च—

‘सुगृहीतं हि कर्तव्यं कृष्णसर्पमुखं यथा’ ॥ १८७ ॥

नागावलोक इत्याख्यां^८ राज्ञस्तत्र प्रभुर्ददौ । ततः प्रभृत्यनेनापि नाम्ना विख्यातिमाप सः ॥ १८८ ॥

20 स द्यूतकृत् तदादायागमद् आमनृपाग्रतः । मुदा निवेदयामास तच्चमत्कारकारणम् ॥ १८९ ॥

केनापूरीति राज्ञा च पृष्ठः प्रोवाच स प्रभो ! । श्रीवप्पभट्टिनेत्युक्ते ददौ तस्योचितं नृपः ॥ १९० ॥

विरहस्य विनोदायान्येद्युर्भूपो बहिर्ययौ । मृतं न्यग्रोधवृक्षस्य तले पान्थं ददर्श च^{१०} ॥ १९१ ॥

शाखायां लम्बमानां च तथा करकपत्रिकाम् । क्ष्योतन्तीं विप्रुषां व्यूहं गाथार्धं लिखितं तथा ॥ १९२ ॥

तच्च—

‘तइया मह निग्गमणे पियाइ थोरंसुएहिं जं रुन्नं ।’

प्राग्वत् तदपि नापूरि भूपालस्य मनोहरा^{११} । केनापि विदुषा कोऽर्कं विना विश्वप्रकाशकः ॥ १९३ ॥

अस्यामलक्ष्यलक्ष्यायां समस्यायां स देवनीः । पुनर्ययौ च श्रीवप्पभट्टिपार्श्वेऽवदच्च ताम् ॥ १९४ ॥

स चानायासतो विद्वन्मौलिः प्रभुरपूरयत् । गृहीत्वा स पुनः प्रायादुत्तरार्धं नृपाग्रतः ॥ १९५ ॥

तच्च—

80 ‘करवत्तिविंदुनिवडणमिहेण तं अज्ज संभरिअं’ ॥ १९६ ॥

अन्येन विदुषा केनचिदध्वन्येन तत्र तत् । सर्वं दृष्ट्वा दोधकार्धमभण्यत्^{१२} यथामति ॥ १९७ ॥

1 N °संमिताः । 2 C N °पर्वदः; C °पार्षदं । * ‘विंशं नकुलं’ इति C टिप्पणी । 3 A विचित्रीयितं । 4 N °माघत् । 5 N श्लोकशकलं जजल्प । 6 N भूपतिः । 7 N तदादत्तम् । 8 N पुर्यत आगमच्च । 9 N राज्ञे । 10 N सः । † ‘स्थूराद्भूमिः’ इति C टिप्पणी । 11 A. B मनोहराम्; N मनोहरम् । ‡ ‘द्यूतकृत्’ इति C टिप्पणी । 12 N °मभाष्यत ।

तथा हि—

करवत्तयजलविंदुआ^१ पंथिय हियइ निरुद्ध ।—पथिकोक्तिः ।
सा रोअंती संभरी नयरि ज मुंकी सुद्ध ॥ १९८ ॥—श्रीवप्पमट्टेरुक्तिः ।
इति पाठान्तरम् ।

राजा शुत्वेति दृष्यो च रसपुष्टिममूदशीम् । मम मित्रं मुनिस्वामी कविर्भग्नान्ति नापरः ॥ १९९ ॥ 5
प्रधानान् भूपतिः प्रैषीदाह्वानाय मुनीशित्तुः । तदुपालम्भगर्भाणि दोषकं वृत्तमार्यया ॥ २०० ॥
वैश्रोपान्तं प्रभोराप्याप्राप्यं विगतचेतनैः । वाचिकं कथयामासे कुशलप्रश्नपूर्वकम् ॥ २०१ ॥

तद्यथा—

छायह् कारणि सिरि धरिअ पच्चि वि भूमि पडंति ।

पत्तहं इहु पत्तत्तणु वरतरु कांइं करंति ॥ २०२ ॥ 10

न गङ्गां गाङ्गेयं सुयुवतिकपोलस्यलगतं

न वा शुक्तिं मुक्तामणिरुरसिजाखादरसिकः ।

न कोटीरारूढं स्मरति च सवित्रीं वसु भुवं^२

ततो मन्ये विश्वं स्वसुखनिरतं स्नेहविरतम् ॥ २०३ ॥

पांशुमलिनांघ्रिजंघः कार्पटिको म्लानमौलिमुखशोभः । 15

यद्यपि गुणरत्ननिधिस्तथापि पथिकः पथि वराकः ॥ २०४ ॥

इत्याकर्ण्यं गुरुत्वेण पुरः प्राह वचः स्थिरम् । सौहृदे दोर्हृदे वापि संसृजेन्मनसा मनः ॥ २०५ ॥

आमनाममहीभर्तुर्भवद्विर्वाचिकं हि नः । निवेदनीयमार्यस्य दृढं गाथाकदम्बकम् ॥ २०६ ॥

तथा हि—

गय माणसु चंदणु^३ भमरु रयणायरु सिरि(ससि?)खंडु । 20

जड उच्छु य^४ वप्पमट्टि किउ सत्तय^५ गाहासंडु ॥ २०७ ॥

विंशेण विणा वि गया नरिंदभ्रुवणेसु हुंति गारविा ।

विंशो न होइ अगओ गएहिं बहुएहिं वि गएहिं ॥ २०८ ॥

माणसरहिएहिं^६ सुहाइं जह न लब्धंति रायहंसंहिं ।

तह तस्स वि तेहिं^७ विणा तीरुळंगा न सोहंति ॥ २०९ ॥ 25

परिसैसियहंसउलं वि माणसं माणसं न संदेहो ।

अन्नत्थं वि जत्थं गया हंसा वि वया न भवंति ॥ २१० ॥

हंसा जहिं गय तहिं जि गय महिमंडणा हवंति ।

छेहउ ताहं महासरह जे हंसिहि मुचंति ॥ २११ ॥

मलओं सचंदणो चियं^८ नइमुहहीरंतचंदणदुमोहो । 30

पच्चमट्टं पि हुं^९ मलयाओं चंदणं जायइं^{१०} महग्गं ॥ २१२ ॥

अग्घायन्ति महुररा विमुक्ककमलायरा वि मयरंदं ।

कमलायरो वि^{११} दिट्ठो सुओं व किं महुअरविहीणो ॥ २१३ ॥

1 A करवत्तयजलविंदुआं । 2 C मणिकय । 3 A चंदण । 4 A उच्चुय; C उच्चुय । 5 A B संतह । 6 A माणसरहिं ।
7 A न लब्धंति; C नग्भंति । 8 A वेण । 9 A नयमुहं । 10 A ह । 11 A जाइ । 12 A पि ।

एकेण कोत्थुहेणं विणागवि रयणायरु चिय समुदो ।
कोत्थुहरयणं पि उरे जस्स ठिओ सो वि हु महग्घो ॥ २१४ ॥
खंडं विणा वि अखंडमंडलो चैव पुण्णिमायंदो ।
हरसिरि'गयं पि सोहइ न नेय विमलं ससिक्खंडं ॥ २१५ ॥

5

तथा—

पइं मुक्काह वि वरतरु फिद्धइ पत्तत्तणं न 'पत्ताहं ।
तह पुणं छाया जइ होइ तारिसी तेहि पत्तेहिं ॥ २१६ ॥
जड सच्चत्थ अह चिय उवरिं सुमणाणि सच्चरुक्खवाणं ।
'वावे विवडंति गुणा पहुपत्तिय पावए कोडिं ॥ २१७ ॥
जे के वि पहु महिमंडलंमि ते उच्छुदंडसारिच्छा ।
सरसा जडण मज्जे विरसा पत्तेसु दीसंति ॥ २१८ ॥
इय उज्जुयसीलालंक्रियाण पायपाडियवयणसोहाण ।
गुणवंतयाण पहुणो पहुण गुणवंतया दुलहा ॥ २१९ ॥

10

ततः—

15 अस्माभिर्यदि कार्यं वस्तदा धर्मस्य भूपतेः । सभायां छन्नमागत्य स्वयमापृच्छयतां द्रुतम् ॥ २२० ॥
जाते प्रतिज्ञानिर्वाहे यथा यामस्तवान्तिकम् । प्रधानाः प्रहिताः पूज्यैरिति शिक्षापुरस्तरम् ॥ २२१ ॥
कन्यकुञ्जमहीनाथमुपाजग्मुश्च तेऽप्यथ । सम्यग् व्यज्ञपयन् सुरैर्वचो माहात्म्यधाम तत् ॥ २२२ ॥
§ ८. अकुण्ठोत्कण्ठमामसैः करभैर्विगतारिभीः । गच्छन् गोदावरीतीरे ग्रामं कंचिद्वाप सः ॥ २२३ ॥
तस्य पर्यन्तभूपीठे खण्डदेवकुले तदा । चक्रे वासं कृतावासस्तद्देव्याश्चेतसि स्थितम् ॥ २२४ ॥
20 निशीथे सा समागत्य रूपाक्षिप्ता नरेश्वरम् । द्रुमुजे प्रार्थनापूर्वं भाग्यं जागति सर्वतः ॥ २२५ ॥
प्रातरुत्थाय सन्मित्रायल्लुकेन तरंगितः । ययौ करभमारुह्यानापृच्छयैव तदाथ ताम् ॥ २२६ ॥
स प्राप प्रमुपादान्तं^९ प्रान्तं विरहरुक्शुचाम् । काव्यं जजल्प निर्वेदवह्निज्वालोपमं नृपः ॥ २२७ ॥

20

निद्राजागरणादिकृत्यनिवहे नित्यानुवृत्तिस्पृशां
स्वप्नेष्वप्यथ योगिनां नयनवचेष्टासु सूक्ष्मास्वपि ।
25 तत्तादृक्^{१०} ^{११}स्वहृदामिवेह सुहृदां निष्टेहशी स्याद्यदा
मित्राशापरिहारमाचर ततश्चेतः प्रसीद प्रभो ! ॥ २२८ ॥

25

नृपो याथातथवचःप्रतीतोऽप्यथ कौतुकात् । गाथापारार्द्धमाचख्यौ पूर्वार्धं च गुरुस्ततः ॥ २२९ ॥

तद्यथा—

30

अज्जवि तं सुमरिज्जइ को नेहो एगराईए ।
गोलानईए खंडेउलमज्जे पहिअ जं न वसिओ सि ॥ २३० ॥

इत्युक्त्वा सूरिभिर्भूपो वाढं स परिपस्वजे । अविश्वास्यं मनस्तस्यान्तः प्रविश्येव वीक्षितुम् ॥ २३१ ॥

प्रकाममामभूपालस्तुष्टिं विभ्रत्सखीक्षणे । इदं काव्यमुवाचाथ नाथः कविकुलेषु यः ॥ २३२ ॥

1 A तिर° । 2 A पत्ताहं । 3 A पण । 4 B दावे; C वारे । 5 A विज्ञपयन् । 6 A ग्राममेकमवाप । 7 स्थिरम् ।
8 N पादानां । 9 A C स्वप्नेष्वप्ययोगिनां । 10 N तत्तद्वत् । 11 A B सुहृदा° ।

तद्यथा—

अद्वैरुत्पुलकैः 'प्रमोदसलिलप्रस्यन्दिभिलोचनै-
राकर्ण्यद्भुतसंकथास्तव सुधीर्भर्तुः प्रसन्नात्मनः ।
सौजन्यामृतनिर्झरे सुमहति स्नातुं विपद्धारिधेः

पारं गन्तुमपारपौरुष ! वयं त्वां द्रष्टुमभ्यागताः ॥ २३३ ॥

5

श्लोकं विचित्रवचनेन लिलेख स खटीदलात् । कौतुकादामभूपालः शालिसौहार्दरङ्गितः ॥ २३४ ॥

तथा हि—

अ ति अ ति अ न्म अ लं
प्री य र य ज य प य ।
मे ला मे ला मे लं मे लं
फ स फ स फ स फ स ॥ २३५ ॥

10

तं च गोमूत्रिकावन्धं ज्ञात्वा गुरुरपि स्वयम् । वाचयामास दोषज्ञैरपि ज्ञातं परैर्नहि ॥ २३६ ॥

तथा हि—

अद्य मे सफला प्रीतिरद्य मे सफला रतिः ।

अद्य मे सफलं जन्म अद्य मे सफलं फलम् ॥ २३७ ॥

15

विद्वद्दोष्या विनिद्रं तं विश्रमन्त्य क्षपाक्षणे । प्रगेऽशङ्को नृपास्यानं सूरिः प्राप यथास्थितिः ॥ २३८ ॥

आमराजोऽप्यथ श्रीमानभ्रच्छन्न इवांशुमान् । विशिष्टैः स्वार्थनिष्ठोऽगात् स स्वगीघरकैतवात् ॥ २३९ ॥

आमविह्वलिकां धर्मराजस्यादर्शयद् गुरुः । आगमिष्यद्वियोगाग्निज्वालाभिव सुदुःसहाम् ॥ २४० ॥

वाचयित्वा च तां पृष्टो दूतस्ते कीदृशो नृपः । स प्राहास्य स्वगीर्भर्तुस्तुल्यो देव ! प्रबुध्यताम् ॥ २४१ ॥

मातुलिंगं करे विभ्रत् सैप पृष्टश्च सूरिणा । करे ते किं स चावादीद् 'धी ज उ रा' इति स्फुटम् ॥ २४२ ॥ 20

दूतेन चाढकीपत्रे दर्शिते गुरुराह सः । स्वगीघरं पुरस्कृत्य 'तू अ रि प त्त' मित्ययम् ॥ २४३ ॥

प्राकृतेनोत्तरं प्रादाच्छलेपेण ज्ञापनोपमम् । अवबोधाय यदच्छा तु 'धर्मस्यर्जुचेतसः' ॥ २४४ ॥

अथोवाच प्रधानश्च सूरिरेप ऋधादरः । अस्माखिति प्रतिज्ञां यं दुस्तरां विदधे ध्रुवम् ॥ २४५ ॥

विहितेऽत्रापि चेत् पूज्य आयाति 'प्राज्यपुण्यतः ।

अस्माभिः सह तद्देवाः प्रतुष्टा नो विचार्यताम् ॥ २४६ ॥—युग्मम् ।

25

यतः—

तत्ती सीअली मेलावा केहा,

घण उत्तावली प्रिय मंदसिणेहा ।

विरहिहिं माणुसुं जं मरइ तसु कवण निहोरा,

कंनि पवित्तडी जणु जाणह दोरा ॥ २४७ ॥

30

राज्ञोचे वस्तुकस्यास्य कीदृगर्थः प्रमुत्ततः । वप्पभट्टिर्नृपस्यापे व्याख्यातं¹⁰ ह्यातधीनिधिः ॥ २४८ ॥

तथाहि—एका लोहपिण्डी घदिना तप्ता । अर्थात् भोग्या । एका दीतला । अनयोर्मालकः संसर्गः फीहदाः । उभयोरपि तप्तयोरेय सम्बन्धो भवति । इत्यनेन किमुक्तम्—यद्यर्थं रणरणकतप्ताः, अर्थं च औदासीन्याजितैः-

1 N. प्रसाद° । 2 A C °दुःसहम् । 3 N द्विगणज° । 4 A ज्ञापनोपमम् । 5 A अवबोधये; B C अवबोधे । 6 A B नु । 7 N प्रतिज्ञाय दुःपूर्तं । 8 A प्राच्य° । 9 C माणुस । 10 N व्याख्यादाहदा° ।

द्वियत्वान्त्रिलोभत्वाच्च शीतस्तदस्माकमनेन सह कथं मीलक इति । तथा, धना देशीशब्देन पत्नी, सा उत्सुका; प्रियश्च मन्दस्नेहः । ततः कथं मीलको भवति । विरहेण यन्मानुषं म्रियते मृततुल्यं प्राणशेषं भवति, तस्य को निहोरक उपरोधः, तत्र कृतेऽपि न जीवति । मिलित एव प्रणयिनि जीवति । तथा कर्णं पवित्रिकेयं जनो जानाति दोरकं द्वित्रिगुणावलिततन्तुरूपं स्थगीधरस्येति वास्तवार्थः ॥ १ ॥

5 तथा — तप्तं तपस्तदिच्छतीत्येवं शीलस्तपश्चरणेच्छुः स तत्तैपी । तथा, अली भूपाप्रिय एको लक्षणया सकामः । 'नाकामी मंडनप्रियः' इति वचनात् । अनयोर्मालकविषये का ईहा चेष्टा, किंतु न कापि । तथा उप्तं धनं यैस्ते धनोप्ताः, आहिताश्यादित्वात् क्रांतपरनिपातः, तेषामावली श्रेणिर्दानेश्वरसमूहस्तस्य प्रियो बल्लभः । दानेश्वराणां हि सत्पात्रेच्छा विशेषतो भवति । स चार्थादाचार्यः । स मन्दस्नेहो निर्माह इत्यर्थः । तथा, विरहे विशिष्टैकान्ते तद्वेतोम्रियते, लक्षणया तदर्थं सन्तप्यत इत्यर्थः । तस्य का न होरा मुहूर्तरूपाः । स सर्वदा तस्य विरहे सन्तप्त
10 एवास्ते । स 'क' इति प्रश्नाध्याहारे, 'कञ्चि-कान्यकुब्जे, पवितडित्समानः-विद्युत्समस्तेजस्वी, जनो विद्वज्जनो मल्लक्षणः, स जानाति 'दो रा' द्वौ राजानौ । 'वास्तवेऽर्थे-द्वावेव राजानौ धर्म आमश्च विद्वत्प्रियाविति मञ्चिचे । गूढार्थस्तु-एतावता' राजन् ! त्वया ज्ञेयम्, यद्गुरुप्रतिज्ञानिर्वाहाय आमोऽत्रायातोऽस्तीति द्वितीयोऽर्थः ॥ २ ॥

तथा — तप्तिः-सारा शीतला यत्र, श्लथ आदर इत्यर्थः । स तप्तिशीतलः । 'स्वराणां स्वराः प्रायोऽपभ्रंशे' इती-
कारः । तत्र मीलकः कीदृशः । यतः-ध्वनदुक्तावली, चमत्कारिकाव्यश्रेणिर्वल्लभा यस्य, अर्थादाचार्यः । सोऽस्मासु
15 मन्दस्नेहः । स उपरोधेन न गृह्यत इत्यर्थः । तथा, विरहे अर्थाद् विषयवियोगे सर्वसंगपरित्यागे सति योऽमरति मानुषः पुरुषः, देवत्वसुखीभवति, तस्य कः स्नेहः सम्बन्धादिषु । निहोरक उपरोधः, स उपरोधेन न गृह्यत इत्यर्थः । करणप्रवृत्तिर्दानेश्वरत्वात्कर्णरीतिः । दोरा-दोपा राजते महाबाहुः स आम एव । एवंविधमपि सूरिर्जनमिव प्राकृतमिव जानाति न किञ्चिदित्यर्थः ॥ ३ ॥

तथा — तत्त्वानि ईष्टे तत्त्वेशी, अत एव अली संगनिपेधी, तस्य मेलः संसर्गः तस्य अवोऽवाप्तिः । 'स्वराणां
20 स्वरा' इत्याकारः । तथा, के ब्रह्मणि, ईहा चेष्टा, यस्य स केहः-परमब्रह्मेच्छः । दीर्घः प्राग्वत् । धनयुक्तानामावली श्रेणिः । प्रिया अमन्दस्नेहा अत्यर्थप्रीतिर्भवति । विगतरागेषु हि सर्वः प्रीतिमान् । धनवन्तोऽपि तत्रैव रतिं विदधति । तथा, विः पक्षी गरुडः, स रथो यस्य स विरथो-विष्णुस्तस्मिन्नर्थत् चित्तस्थे, यो म्रियते तस्य को निभः सदृशः । स च रा राजेव एवं भवति । गुरौ चित्तस्थे मृत्युरपि श्लाघ्यः । तथा, जहुनद्या गंगायाः सका-
शात् का अन्या पवित्रा । अयमेव भगवान् पूज्यः । तथा, 'दोरा' द्वौ राजानौ संगतौ यस्य स द्विराद्, सर्व-
25 सामर्थ्ययुक्तो भवानेव यदुचितं तद्विधेहीति चतुर्थोऽर्थः ॥ ४ ॥

॥ तत्तीसीअलीटीकायां ग्रंथाग्रं ३२; अ० ८ ॥

श्रीवप्पभट्टिना चैवमर्थानां साष्टकं शतम् । व्याख्यातं मतिमान्धेन न जानीमो वयं पुनः ॥ २४९ ॥
तत उत्थाय रात्रौ च वारवेश्यागृहेऽवसत् । अमूल्यं कङ्कणं दत्त्वाऽस्याः प्रातर्निरगाद् गृहात् ॥ २५० ॥
द्वितीयं राजसौधस्य द्वारि त्यक्त्वा खरांशुरुक् । इन्द्रकीले ययौ तस्माद् वहिरस्थाद् रहोवने ॥ २५१ ॥
30 ततः प्रातर्मुनिस्वामी संगत्य नृपतेः सभाम् । आप्रच्छे नृपः कन्यकुब्जप्रस्थानहेतवे ॥ २५२ ॥
तेन पूर्णप्रतिज्ञायामज्ञातायां कथं त्विति । राज्ञा पृष्टः समाचख्यावामभूप इहागमत् ॥ २५३ ॥
विद्वत्कथनतस्तेन कथितं यद्यदीदृशः । ज्ञायतां सैष एवेति 'दो रा' शब्दात् तथा पुनः ॥ २५४ ॥
द्वौ राजानौ इति स्पष्टं मातुलिंगस्य दर्शनात् । इदं किमिति पृष्टे च 'धी ज उ रा' त उत्तरात् ॥ २५५ ॥
तथा 'तू अ रि प च्च' ति तवारिपत्रमित्यथ । संस्कृताद्भवतीत्येतत् तवाग्रे जगदे स्फुटम् ॥ २५६ ॥
35 ततो विप्रतिसारो*ऽस्य प्रससार प्रकर्षतः । धिगस्ति मम मूर्खत्वं न ज्ञातं कथितेऽपि यत् ॥ २५७ ॥
ततोऽवसर एतस्मिन् वारवामा प्रभोः पुरः । कङ्कणं मुमुचे रत्नरोचिरस्ततमस्ततिः ॥ २५८ ॥
क्षत्ताऽपरं समर्प्याथ भूपालाय व्यजिज्ञपत् । द्वारेन्द्रकीले केनापि मुक्तं नाथ ! न वेद्वयहम् ॥ २५९ ॥

1 N वा सूत्रार्थः । 2 N स वा इति । 3 N नास्ति 'कञ्चि-' । 4 N वा एवाऽर्थे । 5 N नास्ति 'एतावता' । 6 N नास्ति 'एव' । 7 A भवान् । 8 N खरांशुरुक् । * 'पश्चात्तापः' इति C टिप्पणी ।

यावत् पश्यति राजा तदामनामाथ दृष्टवान् । श्रीवप्पभट्टेरापृच्छय हेतुप्रलायकः प्रभुः ॥ २६० ॥
 गृहगतो नृपः शत्रुनाचिंतो न च साधितः । द्विधापि चिरवेरस्य निर्दुत्तिर्न प्रवर्तिता ॥ २६१ ॥
 तथा च विरहः पूज्यरूपतस्थेऽतिदुःखदः । यावद्भयं तु लभ्येत किं भ्रूमः सांप्रतं प्रभो ! ॥ २६२ ॥
 गुरुराह महाराज ! मा खेदोऽत्र विधीयताम् । हंसा इव वयं येनाप्रतिवद्धविहारिणः ॥ २६३ ॥
 आशुद्रोऽसि महावाहो ! यामः खं नाम सार्धकम् । कुर्वीत यथा परे लोका निर्मलाः स्युः सुहृत्तम ! ॥ २६४ ॥ 5

§ ९. इत्युक्त्वाऽतो निरीयागात् संगत्यामनृपेण च । करमीभिरमीपुंभिः सुरभिर्भयद्रसा गुरुः ॥ २६५ ॥
 मार्गे तदासनारूढः प्रमुणा सह संचरन् । पुलिन्दमेकं कासारं क्षिप्त्वां वारिमध्यतः ॥ ३६६ ॥
 पिवन्तं च छगलवद् दृष्ट्वा गुरुपुरस्तदा । आह प्राकृतकाव्याद्धर्मपूर्वैश्चासकौतुकः ॥ २६७ ॥

तथा हि—

पसु जेम पुलिन्दु पीअइ जल्ल पंथिउ कमणिहिं कारणिणं ।

10

—इत्याकर्ण्य प्रभुः प्राहोत्तराद्धं तत्क्षणादपि ॥ २६८ ॥

विलम्बन्ते न काव्येषु सिद्धसारस्वताः कचित् ।

तत्र—करवेवि करंविथ कज्जलिण सुद्धहिं अंसुनिवारणिण ॥ २६९ ॥

प्रत्ययायं पुलिन्दश्च समाकार्यं स भूसुजा । पृष्टो लज्जानतास्योऽयं यथावृत्तमथावदत् ॥ २७० ॥

नाथ ! प्रवसने युष्मद्भूयं सांत्वयतः सतः । सांजनाशुप्रभृष्टे मेऽभूतां कज्जलितौ करो ॥ २७१ ॥ 15

हर्षप्रकर्षमासाद्य वृत्तान्तेनामुना नृपः । सुरेन्द्र इव सौधर्मं द्राक् कन्याकुब्जमासदत् ॥ २७२ ॥

प्रविशेशोत्सवैरेव प्राच्यात् सातिशयेन सः । कोटिकोटिगुणामर्षामकार्पांश्च गुरोस्तथा ॥ २७३ ॥

§ १०. इतश्च श्रीसिद्धसेनसूरयो जरसा भृशम् । आक्रान्ताः कृतकृत्यत्वात् सेच्छाः प्रायोपवेशने ॥ २७४ ॥

वप्पभट्टेर्विधेयस्य विनेयस्य सुखाभुजम् । दिदृश्वो मुनिं प्रेषुष्टं चाहानहेतवे ॥ २७५ ॥

तत्रेदम्—

20

सारीरं सयलं वलं विगलिअं दिट्ठी वि कट्टेण मे

दट्टवेसु पयट्टई परिगयप्पायं तहा आउगं ।

पाणा पाहुणय व्व गन्तुमहुणा वट्टंति वंछा तुमं

मं दट्टुं जह अत्थि ता लहु लहु इज्जाहिं निस्संसयं ॥ २७६ ॥

तं दृष्ट्वा षट्मानाद्रों गुरो द्रगाजगाम च । राजपुंभिः समं मोढेरके प्रमुपदान्तिके ॥ २७७ ॥ 25

प्रभोः स न्यासविन्यासं हन्वन् प्रथमदर्शने । अष्टरत्नस्य वात्सल्ये तेनासी जल्पितः शमी ॥ २७८ ॥

तथा हि—

वपुः कुब्जीभूतं तनुरपि शनैर्यष्टिशरणा

विशीर्णा दन्ताली श्रवणविकलं कर्णयुगलम् ।

निरालोकं चक्षुस्तिमिरपटलध्यामलमहो

मनो मे निर्लज्जं तदपि विपयेभ्यः स्पृहयति ॥ २७९ ॥

30

ततो वत्स मतिस्वच्छ गच्छयात्सल्यतत्परः । भव त्वं कुरु साहाय्यं प्रेक्ष मे चानृणो भव ॥ २८० ॥

तत आराधनां कृत्वा परलोकं समाधिना । ते^१ चयुर्गणशास्त्रि^२ च चक्रेऽसौ राजपूजितः ॥ २८१ ॥
श्रीमद्गोविन्दसूरेः श्रीनक्षसूरेश्च स प्रभुः । वप्पभट्टिः^३ समर्थाथ गच्छं संवं च सोद्यनः^४ ॥२८२॥
अनुज्ञाप्य क्षितिस्वामिप्रधानैरादृतैर्वृतः । पुनरप्याययावामधाम निर्ग्रन्थनायकः ॥ २८३ ॥—युग्मम् ।

१११. सभासीनोऽन्यदा राज्ञः सूरिः प्रेक्षणकक्षणे । प्रवीणपुस्तिकादस्तः पुंरूपेव सरस्वती ॥ २८४ ॥
५ द्विधाक्षरे* पदे स्थास्तुदृष्टिस्तच्छेनाशिनी^५ । तदा कदाचिदाधासीत्रीलचण्डातर्का दशम् ॥२८५॥—युग्मम् ।
तं दृष्ट्वा भूपतिस्तत्र जातरागविकल्पतः । चित्ताभिसन्धिस्सम्बद्धां गायामेनानचिन्तयत् ॥ २८६ ॥

तथा हि—

सिद्धंतंतंपारंगयाण जोर्ण जोगजुत्ताणं ।

जइ ताणं पि मयच्छी जयंति^६ ता तिं चिय पमाणं ॥ २८७ ॥

१० अमृदकार्यनिर्वाहज्ञानहेतुं ततस्तदा । स्नेहादेव निशि प्रैपीत् तां पुंवेपां तदाश्रये ॥ २८८ ॥
सा निलीना कचिद् भव्यगणे स्वस्थानगे ततः । रहः शुश्रूषितुं सूरिं प्रारेभे वैर्यभित्तये ॥ २८९ ॥
स्त्रीकरस्पर्शतो ज्ञात्वाऽत्रोपसर्गमुपस्थितम् । विममर्शं नृपाज्ञानतमसश्चेष्टितं द्रुवम् ॥ २९० ॥
स सज्जः^७ सज्जयसज्जमनोभूविजये ततः । अष्टाङ्गयोगसद्धर्मसंवन्मिततनुमुदा ॥ २९१ ॥
शुभध्यानाश्वमारूढः सन्तोपप्रक्षराक्षतम्^८ । दृढसंयमकोदण्डावष्टब्धतपआशुगः ॥ २९२ ॥
१५ सद्बोधपुष्टिरिष्टिगीःशक्तिशक्तिस्फुरत्करः । अनास्यया समुत्तस्यावन्तरद्गद्विपज्जये ॥२९३॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
अत्रवीद् ब्रूहि काऽत्र त्वं किमर्थं समुपस्थिता ।^९ ब्रह्मवर्मवतामेपा स्वात्र भूमिर्भवाद्दशाम् ॥ २९४ ॥
अध्वन्येषु यथा व्याली हारहूरं^{११} द्विजालये । पलं दर्शनशालासु हलं राजकुले यथा ॥ २९५ ॥
धर्मं प्राणवधो^{१२} यद्वद् वेदोच्चारये यथान्यजः । नालिकेरं कर्पो^{१३} यद्वद् द्विके दधिफलं यथा ॥ २९६ ॥
चन्दने मक्षिका यद्वद् रामठं^{१४} कुङ्कुमे यथा । कर्पूरे लशुनो यद्वत् तथाऽत्र त्वं न चित्तहत् ॥ २९७ ॥
२० —विशेषकम् ।

विश्वश्रोतःश्रवद्विस^{१५} जंवालकलुपाकृतौ । लज्जास्थाने^{१६}ऽवलादेहे रज्यन्ते^{१७} के कृमीन् विना ॥ २९८ ॥
श्रुत्वेति तानुवाचासौ नाहं^{१८} पूज्याभिलाषिणी । आययौ भवतो मार्गभ्रष्टान् बोधयितुं स्फुटम् ॥ २९९ ॥
संपत्संपत्तये दानधर्मं लोकोऽनुरुध्यते । ऐश्वर्याय तपस्तप्यं तच्च राज्यं विना नहि ॥ ३०० ॥
स्वर्भुवोरपि^{१९} तत्रापि सारं सारङ्गलोचना । यया विना नृदेवानामवकेशीव पुंजनुः^{२०} ॥ ३०१ ॥

२५

उक्तञ्च—

राज्ये सारं वसुधा वसुन्धरायां पुरं पुरे सौधम् ।

सौधे तल्पं तल्पे वराङ्गनानङ्गसर्वस्वम् ॥ ३०२ ॥

जगत्पथि^{२१} न वर्तन्ते विपरीताग्रहग्रहाः^{२२} । अवाप्तवाञ्छया प्राप्तं त्यज्यन्तो जनहास्यदाः ॥ ३०३ ॥
दुर्वृद्धिवृद्धितो वैवदण्डिता इव ते प्रभो ! । अवधारय पाखण्डखेदितो मा स्व भूर्जडः ॥ ३०४ ॥—युग्मम् ।
३० महाभक्त्याऽऽमराजेन^{२३} प्रैष्यहं प्राणवहभा । विज्ञा मनोहरप्रज्ञा गुणरक्तधराधिपा ॥ ३०५ ॥

१ N तं । २ N गुणशास्त्रि । ३ N भट्टि । ४ N सोद्यनं । * 'क्षरे मोक्षे कात्यादिके च' इति C टिप्पणी । † 'कंबुके' इति C टि० । ५ A नाशने । ६ N मणिमि । ७ N B तच्चियं । ८ N ससज्ज सज्जयः । ९ N संतोपयक्षराक्षसम् । १० N ब्रह्म-चर्मं । ११ 'मयं' इति C टि० । १२ A प्राणवधो । १३ N पयो । १४ 'हियु' इति C टि० । १५ A 'द्विध' ; B C 'विश्र' । १६ N लज्जनीये । १७ N रजन्त्येके । १८ N पूजा । १९ N स्वर्भुवोपि च । २० B N पुंजनः । २१ N जगत्पथि । २२ N 'ग्रहग्रहम्' । २३ A महासजेन ।

प्रभो ! 'यदूचे धीमत्सरसन्यासवशा तल्लुः । अशुश्रूपाकदर्याङ्गश्रुतामेव ह्युयोषिताम् ॥ ३०६ ॥
 वयं निरन्तरावाप्तकर्पूरादिमया इव । वेधसा विहिता अज्ञा' दौर्गन्ध्यादिकथास्वपि ॥ ३०७ ॥
 ततो नाथेय' नाथ ! त्वां सफलीकुरु मामकम् । भोगाभोगं हि भोगेन भोगिन्या भोगिराडिव ॥ ३०८ ॥
 ततः प्राक् सिम्भिये सूरिस्त्रद्वाग्भिर्न विसिम्भिये । उवाच च निरं धीरां धैर्याधारधुरन्धरः ॥ ३०९ ॥
 हैम्नी पाञ्चालिका रिक्तान्तरालाद्युचिपूरिता । वहिश्चन्दनचर्चादिभूपासुरभिरस्तु' किम् ॥ ३१० ॥ 5
 मलमूत्रादिपात्रेषु गात्रेषु मृगचक्षुषाम् । रतिं करोति फो नाम सुवीर्वचो'गृहेध्विव ॥ ३११ ॥

चक्षुः संवृणु वक्रवीक्षणपरं वक्षः समाच्छादय

रुद्रि स्फूर्जदनेकमङ्गिकुटिलं रम्योपचारं वचः ।

अन्ये ते नवनीतपिण्डसदृशा वदया' भवन्ति स्त्रियां

मुग्धे ! किं परिवेदिनेन वपुषा पापाणकल्पा वयम् ॥ ३१२ ॥ 10

इत्याकर्ण्यप्यकर्णेष्व न युद्धा प्रत्युत प्रभोः । स्वभावकठिनौ हस्तौ स्वगात्रेऽपत्रपा 'न्यघात् ॥ ३१३ ॥
 ताभ्यां च 'सर्गपत्राभ्यामिव सा स्पर्शयेत् ततः । स्मरकुञ्जरकुन्मामौ मृदुस्पर्शा'वुरोरुहौ ॥ ३१४ ॥
 ततः' गृह्णारशिसरिखादिरांगारभारवत् । 'निर्दम्भशोकदम्भेन पूचकार मुनीधरः ॥ ३१५ ॥
 किं किमित्युचिधी वक्षोजाम्रात् पाणिं विकृष्य सः । अयाप्यगद्गदान्यक्तवाचोवाच कथञ्चन ॥ ३१६ ॥
 अमूल्यातुल्यवात्सल्यवर्द्धितास्मादशाङ्गिनाम् । गुरुणां स्मारिता अय निजाङ्गस्पर्शतस्त्वया ॥ ३१७ ॥ 15
 तथा' कथमिति प्रश्ने कृते प्राह पुनः प्रभुः । रात्रौ स्वाध्यायकृत्यानन्तरं' विश्रामणां प्रभोः ॥ ३१८ ॥
 अहं व्यरचयं' सर्वकालं' सर्वाङ्गसंगिनीम् । कटीं विश्राम्य तत्प्रोथयुगलं च समस्पृशाम् ॥ ३१९ ॥—युग्मम् ।
 तदद्य स्मृतिमानीतं वृत्त-मार्दवंसाम्यतः । यादकृ तव कृचद्वद्धं तादकृ तदपि चाभवत् ॥ ३२० ॥
 श्रुत्वेति सा परावृत्तरसा भद्राशतानिधिः' । दध्यौ विधूतकामान्ध्या' किं मे कर्मोदयं ययौ ॥ ३२१ ॥
 प्रावा लोहं कथं वक्षं दुर्भेदोऽयं सिताम्बरः । वह्निटंकादिभिर्भेद्यो प्रावा लोहद्वय वह्निना ॥ ३२२ ॥ 20
 कुयलीकोमलफलक्षोदायैर्भ्रमप्यथ । भियेतानन्यसामान्यं काठिन्यं किञ्चिदस्य तु ॥ ३२३ ॥
 घृतपिण्डसमास्तेऽन्ये' बह्निकुण्डसमासु ये । महिलासु विलीयन्ते सृष्टिरेवापरस्य तु' ॥ ३२४ ॥
 वेद्यायमश्वक्रावस्य पुरः कर्मो'र्गिकिद्धरौ । कर्मो'प्यस्माद्' विभेतीव तीव्रप्रक्षप्रतस्पृशाः ॥ ३२५ ॥
 रसे विरसमायत्त मत्काममपि भ्रमवान् । तिरश्चकार मां यस्तु तेन देवं हि जीयते ॥ ३२६ ॥
 ध्यायन्तीति निदत्रो सा मुनिद्रोहे गताप्रहा । निद्रा हि विश्वदुःखाप्तौ विश्रामादुपकारिणी ॥ ३२७ ॥ 25
 प्रगे जागरिताचार्यं पर्येक्षासनसंस्थितम् । प्रणम्य प्राह नाहंयुरहं त्वद्विकृती कृतीन् ॥ ३२८ ॥
 वीतरागः पुरा स्मेरस्मरमुष्यारिजित्वरः । आसीत् त्वद्वृत्ततः सत्यमिदं ख्यातिं ययौ किल ॥ ३२९ ॥
 तदापृच्छे प्रसाद्याशु पृष्ठे हस्तं प्रदेहि मे । तव शापेन शक्योऽपि' भ्रश्यत्यन्यस्य का कथा ॥ ३३० ॥
 जयाह गुरुस्नानवागेपा ते वयं पुनः । रोपतोपभरातीता' अज्ञाः शापादिगीर्ण्यपि ॥ ३३१ ॥
 *इति ध्रुवा ययौ भूपसमीपं घरवर्णिनी । उवाच तद्गुणम्रातक्षणविद्वत्तवैकृता ॥ ३३२ ॥ 30
 नाथ ! पाथःपतिं घातुदण्डाभ्यां स तरल्यम् । भिनत्ति च महारौलं दिरसा तरसा रसान् ॥ ३३३ ॥
 पदे'दं(1) वह्निमारुन्धेत् सुमं सिहद्वय बोधयेत् । श्वेतभिधुं तव गुरुं य एनं हि विकारयेत् ॥ ३३४ ॥

1 A N प्रभोर्देवे । 2 A अन्या । 3 'प्रवर्धे' इति C टि० । 4 N घुरभि वल्लु । 5 A मलौ । 6 N ध्यपात् ।
 7 'सायत्र' इति C टि० । 8 N नमः । 9 A तिदमः । 10 A C 'तथा' । 11 N श्रुतानन्तरं । 12 A व्यचरयं ।
 13 A सर्वं कृतं । 14 A 'पिथेः । 15 A धामापा । 16 N उमाप्यथे । 17 N च । 18 N कर्मो'प्यस्य । 19 A सस्यतिः ;
 N नस्यति । 20 A B N 'नएगीता । * A आद्येनोपक्रम्यते श्लोः एषः । 21 N नयेत् ।

इत्याकर्ण्यचलापालः^१ प्राप्तरोमाञ्चकञ्चुकः । स्वगुरोर्गुरुसत्त्वेन प्राह नृत्यन्मनोनटः ॥ ३३५ ॥
 न्युञ्जने यामि वाक्याय दग्भ्यां याम्यवतारणे । बलिर्विधीये सौहार्दहृद्याय हृदयाय च ॥ ३३६ ॥
 असौ मही धराधारा देशः पुरमिदं मम । भाग्यसौभाग्यभृद् यत्र वप्पभट्टिप्रभुस्थितिः ॥ ३३७ ॥
 -त्रिभिर्विशेषकम् ।

5 स्वक्षेत्रभ्रंशिनः^२ कामं कामादिभिर्विमर्शतः^३ । परक्षेत्रं गतास्तत्र लालसत्त्वं^४ हि तत्यजुः ॥ ३३८ ॥
 पशवोऽपि गजास्तस्माद्दाहासीत् सर्वथा^५ तु^६ तान् । योऽस्मै गज व रे त्याख्या ततः ख्याताऽस्तु मद्रुरोः ॥ ३३९ ॥
 ततो ग ज व रो त्र ह्य चा री च विरुद्वयम् । तस्याभूद् भूत-सद्भाव-भाविवेत्तुः श्रुतागमान् ॥ ३४० ॥
 तथा किं विदधे तत्र त्वया पृष्टेति साऽवदत् । कटाक्षक्षेपवक्षोजतत्करस्पर्शनादिभिः ॥ ३४१ ॥
 अजातबोधका चैकं तदा बोधकमद्भुवम् । तत्र प्रज्ञानुमानेन कवित्वं हि प्रसर्पति ॥ ३४२ ॥

10

तथा हि-

गयवरकेरइ सत्थरइ पायपसारिउसुत्त ।

निचोरी गुजरात जिम्बं नाह न केणइ भुत्त ॥ ३४३ ॥

एवं नृपादिभिः सत्यगुणकीर्तनतः स्तुतः । ब्रह्मप्रभावप्रागल्भ्याद् वप्पभट्टिः प्रभुर्जयी ॥ ३४४ ॥

§ १२. प्राकारवाह्यमन्येधू राजा राजाध्वना चरन् । पश्चादोकसि नेहस्येक्षांचके हालिकप्रियाम् ॥ ३४५ ॥

15 पञ्चांगुलवृहत्पत्रसंवृतस्तनविस्तराम् । वृणुन्नवृतिरन्ध्रेणार्पयित्वा प्रियहस्तयोः ॥ ३४६ ॥

लवित्रं विस्मृतं पश्चात् प्रयान्तीं गृहमन्तरा । उरोजविन्वाकाराणि बहिःपत्राणि वीक्ष्य च ॥ ३४७ ॥

गाथाद्धं प्रोचिवान् कौतूहलाकृष्टमनःक्रमः । दृष्टिमेरण्ड उदण्डस्कन्धे न्यस्यन् चलाचलाम् ॥ ३४८ ॥

-त्रिभिर्विशेषकम् ।

तत्र-वइविवरनिग्गयदलो एरंडो साहइ व तरुणाण ।

20 तत्प्रातः स्वगुरोरेऽवदत्संसदि संस्थितः ॥ ३४९ ॥

उत्तरार्द्धमवादीच तस्यानुपदमेव सः ।

इत्थघरे हलियवहू इहहमित्तत्थणी वसई ॥ ३५० ॥

इति श्रुत्वा^{१०} यथादृष्टपूरकं प्रभुमस्तवीत् । सिद्धसारस्वतः कोऽपि कलौ नो मद्गुरुं^{११} विना ॥ ३५१ ॥

सायमैक्षत सोऽन्येद्युरेकां प्रोपितमर्चकाम् । यान्तीं वासालये वक्रग्रीवां दीपकरां तदा ॥ ३५२ ॥

25 उत्तरार्द्धं विधायान्न गाथायाः सुहृदः पुरः । प्रातराह ततोऽसौ च प्राग्दलं प्राह सत्वरम् ॥ ३५३ ॥

तथा हि-

पियसंभरणपलुदंतअंसुधारानिवायभीयाए ।

दिज्जइ वंकग्गीवाइ दीवओं पहियजायाए ॥ ३५४ ॥

इत्यनेकप्रवन्धाढ्यकाव्यगोष्ठीगरीयसा । कालः सुखेन याति स्म गुरु-राज्ञोः^{१२} कियानपि ॥ ३५५ ॥

30 § १३. श्रीधर्मभूषनोऽन्येद्युर्दूतं प्रेषितवानथ । श्रीमदामस्य वामस्य दुण्डुक्तानां सुधीनिधिः^{१३} ॥ ३५६ ॥

ततः स भूपमानस्य सभायामुचितासनः । सम्यग् व्यजिज्ञपत् सभ्यैर्विस्मितैर्वीक्षिताननः ॥ ३५७ ॥

1. N °र्षावनीपालः । 2 N °भ्रंशिनं । 3 N कामादिदिवि° । 4 A विमर्शितः । 5 A °क्षेत्रे । 6 A सामसत्त्वे । 7 C सर्वथा । 8 N जु । 9 A जिम्बु । 10 A दृष्ट्वा । 11 N नामगुरुं । 12 N गुरो-राज्ञः । 13 A C सुधीनिधिः ।

मम ^१नाथः प्रभो ! तावकीनच्छेकत्वमङ्गिभिः । सन्तुष्टः स्पष्टमाह स्म सविस्मयमनःक्रमः ॥ ३५८ ॥
 भवत्कोविदकोटीररत्नश्रीवप्पमहिंसा । सत्यानृतकवित्वस्य व्याख्यानाच्छलिता वयम् ॥ ३५९ ॥
 यदायातोऽपि गेहान्न आतिथ्याहोऽपि नार्हितः । आमो^२ रामो धिया भूपोऽनुतापातिशयः स नः ॥ ३६० ॥
 हृष्टेजायायि वैदग्ध्यं साहसं चाक्थपातिगम् । वयं चमत्कृतेर्हृष्टास्त्रदाम किमप्यहो ॥ ३६१ ॥
 राज्ये नः सौगतो विद्वान् नाम्ना चर्द्धनकुञ्जरः । महावादी दृढप्रज्ञो^३ जितवादिशतोन्नतः ॥ ३६२ ॥ 5
 देशसन्धौ समागत्य वादमुद्रां करिष्यति । सभ्यैः सह वयं तत्र समेष्यामः कुतूहलात् ॥ ३६३ ॥—युग्मम् ।
 यः कोऽपि भवतां वादकोविदः सोऽपि तत्र च^४ । आयातु सह विद्वद्भिर्घनाघन इवोन्नतः ॥ ३६४ ॥
 तद्वाक्संभ्राम एवास्तु यस्य वादी विजीयते । जित एवापरेणासौ किं हर्तैर्वहुशक्तिभिः ॥ ३६५ ॥
 मुजे^५ वाचि च शौर्य्यं ते वादिनो^६ ऽप्यपराजिताः । यद्यसौ सौगताचार्य्यो महावादी विजीयते ॥ ३६६ ॥
 तस्मिन् जिते जिता एवायासबाह्यं त्वया वयम् । घृतपिण्ड इव स्थानम् उदके हिमनिश्चयः ॥ ३६७ ॥ 10
 इति श्रुत्वाऽऽमभूपाल ऊचे संदेशहारकम् । श्रीधर्मो^७ऽनुचितं द्रुयात् किं कदापि नराधिपः ॥ ३६८ ॥
 परं किञ्चिदुपालभ्यमस्ति नार्हं सतां हि यत् । अस्मिन्नवसरे वाच्यं प्रस्तावो दुर्लभो ध्रुवम् ॥ ३६९ ॥
 विदुषः सुहृदस्त्रास्त्राकारणव्याजतो ध्रुवम् । आयाम मिलितुं तत्र स्फुटं^८ चास्माभिरौच्यत ॥ ३७० ॥
 तत्र^९ धी ज उ रा—दो रा^{१०} वाक्याभ्यां^{११} बंधुरीतितः^{१२} । द्वितीयो राडिब द्वौ च राजानाविति संस्कृतात्^{१३} ॥ ३७१ ॥
 दर्शिते चाढकीपत्रे व्याख्याते^{१४} वप्पमहिंसा । इदं^{१५} 'तू अ रि प तं' ते अरिपत्राल्पसंस्कृते ॥ ३७२ ॥ 15
 त्रिराख्यातेऽपि न ज्ञातं भिया^{१६} वा न स्फुटीकृतम् । न^{१७} विद्वस्त्वृत्तीयेऽपि वचसि प्रकटे नयत् ॥ ३७३ ॥
 एतत्प्रकाशितं यस्मादज्ञानात् पुनपुंसकम् ।^{१८} ज्ञापितस्त्वत्प्रमुक्ते च विशिष्टा^{१९} विदिताः किञ्च ॥ ३७४ ॥
 तथापि चेज्जिगीपाऽस्ति मयि तु त्वदधीशितुः । श्रद्धां ते पूरयिष्यामि भवत्वेतद् भवद्वचः ॥ ३७५ ॥
 परं विजयिनो राक्षः पराभूतक्षमासुजा । सप्ताङ्गमपि राज्यं स्वमर्षणीयमदर्पिना^{२०} ॥ ३७६ ॥
 ईदृशं भवतः स्वामी^{२१} यद्रीकुरुते तदा । एवमस्त्वन्यथा^{२२} किं नः प्रयासेन फलं विना ॥ ३७७ ॥ 20
 इत्याकर्ण्योषदद् दूत आमेत्याख्या त्वया निजा । सत्या कृता विशानाय ! मतेरपरिपाकतः ॥ ३७८ ॥
 जडोऽपि को न वेत्तीति कथिते किं पुनःपुनः । अपरोऽपि गृहायातं नृपं शत्रुमपि ध्रुवम् ॥ ३७९ ॥
 योजयेदातिथेये न भयांस्तु प्रकटीकृतः । सत्कारायापि नाम स्वं सत्यापयति चेद्भिया ॥ ३८० ॥
 पलायमानो बाह्यानां हस्त्रारुढो^{२३} विनश्यति ।^{२४} तदस्माकं प्रभोर्नामवैतथ्यं जायते स्फुटम् ॥ ३८१ ॥
 —त्रिभिर्विशेषकम् । 25
 निमग्ने^{२५} ऽपि स एवास्यादोषो राक्षस्ततो नृप ! । विमृश्यकारिता तत्र सैवास्यैकाऽपराध्यति ॥ ३८२ ॥
 क्षमाङ्गीवस्य वस्य त्वं जितेऽस्मद्वादिना ततः ।^{२६} पुमानप्यपमानस्य पात्रं सर्वैस्वनाशतः ॥ ३८३ ॥
 श्राणीकृतप्रसादस्य नास्त्येयास्य पराजयः । वादिनो विमृशतस्त्वमविमर्शो हि नाशकन् ॥ ३८४ ॥
 श्रुत्वेति वप्पमहिंसास्ये सहास्ये नृपवीक्षिते । सुनीशेन सदानन्दनिर्भरं जगदे वचः ॥ ३८५ ॥
 फो हि धर्मस्य नोत्कण्ठी पूर्वं परिचितस्य च^{२७} । यदि रागिप्रहो न स्वादस्य भयोवहिष्कृतः ॥ ३८६ ॥ 30
 अनित्यैकमग्ने रके मिश्रो कृत्वजयामहः । क्षणं^{२८} तदेव चेद्रागे जयो मोक्षस्ततः कुतः ॥ ३८७ ॥

1 A. N नाप । 2 C आतो रामो । 3 N जिनवादिः । 4 N वा । 5 'वञ्चो वाचिषशोऽर्प्यते' इति षष्ठपाठः N पुष्पके ।
 6 N सप । 7 N वा । 8 A 'रीरितः । 9 N 'तान् । 10 N ब्यादयातं । 11 N तथा । 12 N नमिप्रसु । 13 C स्थापितः ।
 14 A विरिदो । 15 N 'प्यविश । 16 N यदोरीः । 17 A पवनस्तः ; N पवनास्तत्पवा । 18 C N ह्याकरो ।
 19 N रत्रमस्य । 20 N निमग्ने । 21 N पुमानपापः । 22 N वा । 23 A. N क्षणं ।

- वैराग्य एव मुक्तिः स्यात् सर्वदर्शनसंमतम् । कार्य्याः नात्राधृतिर्भिक्षुर्जयो मे तत्कृतोन्नतिः ॥ ३८८ ॥
 धर्मराजस्य सम्यक् कुविचारादिदमाहृतम् । मदाश्रितो यतो वादस्तस्यैवोपकरिष्यति ॥ ३८९ ॥
 कुत्राप्यवसरे तस्मादस्तु वाक्पूरतो^१ रणः । संमान्य प्रेपय प्रेष्टपुमांसं^२ धर्मभूपतेः ॥ ३९० ॥
 आमराजेन कृत्वैतत् प्रहितः समर्थं^३ भुवम् । व्यवस्थाप्य जगामासौ प्रोचे तत्स्वामिनः पुरः ॥ ३९१ ॥
 5 § १४. वाग्विग्रहाय वादीन्द्रं राजा^४ वर्द्धनकुञ्जरम् । धर्मः^५ संवाहयामास गीष्पतिं वासवो यथा ॥ ३९२ ॥
 चतुर्दिगन्तविश्रान्तकीर्तयः सुहृदस्ततः । आहूयाभ्यर्च्य सभ्यत्वे वादेऽस्मिन् विहिता मुदा ॥ ३९३ ॥
 परमारमहावंशसम्भूतः क्षत्रियाग्रणीः । तस्य वाक्पतिराजोऽस्ति विद्वान् निरुपमप्रभः ॥ ३९४ ॥
 पूर्वं परिचितश्चासौ वप्पभट्टिप्रभोस्ततः । तस्य वाग्मर्मविज्ञानहेतौ संवाहितो मुदा ॥ ३९५ ॥
 व्यवस्थितदिने प्राप प्रदेशं देशसन्धिगम् । सभाधीशमहासभ्यैः समं वर्द्धनकुञ्जरः ॥ ३९६ ॥
 10 कन्यकुब्जादपि श्रीमानामः कामं^६ सुधीनिधिः । श्रीवप्पभट्टिना विद्वद्द्वन्द्वसन्निधिना समम्^७ ॥ ३९७ ॥
 भुवं तामेव संप्रापातपत्राच्छादिताम्बरः । आवासान् स्वःपुराभासान्^८ दत्त्वावस्थितवानथ ॥ ३९८ ॥—युग्मम् ।
 आजन्म सर्वदा दृष्टशस्त्राशस्त्रिश्रुथादरः । अदृष्टपूर्ववाग्युद्धप्रेक्षायै सकुतूहलः ॥ ३९९ ॥
 अहंपूर्विकया सिद्ध-विद्याधरसुरव्रजः । समेतश्चाप्सरोवर्गैः स्वर्गवद्गनाङ्गणे ॥ ४०० ॥
 कौतुकाकृष्टचेतोभी राजसभ्यैर्वहुश्रुतैः । ईयतुः सङ्गतौ तत्र तौ वादि-प्रतिवादिनौ ॥ ४०१ ॥
 15 उपविष्टेषु सभ्येषु श्रुत्यधीनमनस्सु च । स्तिमितान्^{१०} सभा साऽभूदालेख्यलिखिता किल ॥ ४०२ ॥
 निजं निजं नराधीशमाशिपाभिर्ननन्दतुः । स्वस्वागमाविरोधेन सभ्यानुमतिपूर्वकम् ॥ ४०३ ॥
 ततः श्रीसौगताचार्य्यः पूर्वं वर्द्धनकुञ्जरः । आशीर्वादमुदाजहे व्यथकं द्वेपिपर्षदाम्^{११} ॥ ४०४ ॥

तथा हि—

- शर्मणे सौगतो धर्मः पश्य वाचंयमेन यः ।
 20 आदृतः साधयन् विश्वं क्षणक्षणविनश्वरम् ॥ ४०५ ॥
 अथ श्वेतांवराचार्य्यो वप्पभट्टिः सुधीपतिः । अभ्यधत्ताशिपं स्त्रीयां भूपालाय यथा तथा ॥ ४०६ ॥
 अर्हन् शर्मोन्नतिं देयान्नित्यानन्दपदस्थितः^{१२} ।
 यद्वाचा विजिता मिथ्यावादा एकान्तमानिनः ॥ ४०७ ॥
 उभयोरशिपः श्लोकौ निरुचुः पार्षदास्तदा । असौ धर्मो गतः सम्यग् यमिता गीश्च वादिभिः ॥ ४०८ ॥
 25 क्षणभङ्गि जगच्चोक्तं भङ्गस्यैवानया गिरा । सौगतस्यानुमीयेत वाग्देवी सत्यवादिनी ॥ ४०९ ॥
 नित्यानन्दपदश्रीदो देव एकान्तविग्रही । मिथ्यावादविजेत्री गीः श्वेतभिक्षोस्ततो जयः ॥ ४१० ॥
 इति निश्चित्य ते तस्थुर्यावन्मौने सभासदः^{१३} । तावत् कस्तूरिकां हस्ते कृत्वा वौद्धोऽन्नवीदिदम् ॥ ४११ ॥
 'कसु तूरी उपगरइ' प्रोक्ते प्राकृत^{१४} ऊचिवान् । आचार्य उपकर्त्रीयं रजकस्येति^{१५} विद्यताम् ॥ ४१२ ॥
 इति तत्प्रश्नसङ्केतादुत्तरेणाधरीकृते । तावद् रक्ताम्बरः सर्वानुमतः पक्षमब्रवीत् ॥ ४१३ ॥
 30 सर्वानुवादेनानूद्य ततस्तत्पक्षदूषकान् । उदाजहार व्याहारान् प्रामाणिकपतिर्मुनिः ॥ ४१४ ॥
 उत्तरादुत्तरं चैवमुक्ति-प्रत्युक्तिरीतितः । षट् व्यतीयुस्तदा मासास्तयोर्विवदमानयोः ॥ ४१५ ॥
 श्रीमानामन्त्रपोऽन्येद्युरूचे सूरिं कदा प्रभो ! । व्याघातो^{१६} राजकार्याणां वादः संपूरयिष्यते ॥ ४१६ ॥

1 A वाक्यरतो । 2 A B प्रष्टपुमांसं । 3 N सययौ । 4 N वादीन्द्रराजवर्द्धन° । 5 N धर्म । 6 N समाधीश° । 7 N काम° । 8 C समम् । 9 N स्वःपुरापटे । 10 A °ता तत्र । 11 B C पर्षदा । 12 A °स्थितं । 13 A सदं सदः । 14 A नास्ति 'प्राकृत' । 15 A रजस्येति । 16 B व्यापातो ।

तव आह तदाचार्यो वाग्विनोदमुखाय वः । इयत्कालं हि नञ्चेतस्यासीदिति कृतिप्रभो ! ॥ ४१७ ॥
 वाधाविधायी^१ यद्येष^२ भवतस्तद् विभोक्तय । प्रभाते निग्रहीष्यामि विद्वन्मन्यं हि भिक्षुकम् ॥ ४१८ ॥
 प्राग्दत्तं गुरुभिर्मन्त्रं परावर्त्तयतः^३ सतः । मध्यरात्रे^४ गिरां देवी स्वर्गङ्गावेणिमध्यतः ॥ ४१९ ॥
 स्नान्ती वाटशरूपा च प्रादुरासीद् रहस्रदा । अहो मन्त्रस्य माहात्म्यं यदेव्यपि विचेतना ॥ ४२० ॥—युग्मम् ।
 अनावृतशरीरां च सङ्कृदीपद् ददर्श ताम् । सूरिः सूर्यादिवासं च परावर्त्तयति स्म सः ॥ ४२१ ॥ 5
 स्वं रूपं विस्मरन्ती च प्राह वस्त ! कथं मुखम् । विवर्त्तसे भवन्मन्त्रजापात् तुष्टाहमागता ॥ ४२२ ॥
 वरं वृण्वति तत्रोक्तो वृषभट्टिरुवाच च । मातद् ! विसदृशं रूपं कथं वीक्षे तवेदम् ॥ ४२३ ॥
 स्वां तनुं पश्य निर्वस्नामित्युक्ते स्वं ददर्श सा । अहो निधिदमेतस्य ब्रह्मत्रतमिति स्फुटम् ॥ ४२४ ॥
 वीक्ष्य मामीदृशीं यत्र चेतोऽस्य विवृतिं ययौ । ध्यायन्तीति दृढं तोषात् तत्पुरः समुपस्थिता ॥—युग्मम् ।
 यरेऽपि निरुद्धे त्वत्र दृढं चित्राद्युवाच च । गत्यागतोर्मम स्वेच्छा त्वदीया निवृत्तो भव ॥ ४२६ ॥ 10
 ततः सूरिगिरां देवीं तुष्टुषे सुपुवागभरिः । वृत्तैर^५ध रि ते त्या^६यै^७श्चतुर्दशभिरुत्तेः ॥ ४२७ ॥
 इमां स्तुतिं सुवर्णाह्यां कर्णकुण्डलरूपिणीम् । मानयन्त्यतिसन्तोषाद् भारती^८ं चाचमूचुषीं^९ ॥ ४२८ ॥
 वस्त ! किं वृच्छसीत्युक्ते सूरिरूपे विवाद्यसी । सत्यं प्रज्ञावलाजल्पेद्, विद्वानमय किञ्चन ? ॥ ४२९ ॥
 देवी प्राहामुना सप्तमवा^{१०}नाराधिताऽस्म्यहम् । प्रदत्ता गुटिकाक्षय्यवचनाऽस्य मया ततः ॥ ४३० ॥
 तत्प्रभावाद् वचो नास्य हीयते यतिनायक ! । सोषालम्भमिवाहासी सूरिः श्रीश्रुतदेवताम् ॥ ४३१ ॥ 15
 पुष्पासि प्रत्यनीकं किं शासनस्य जिनेशितुः । सम्यग्दृष्टिः पुरात्रायात् शुश्रुषे भवती ननु ॥ ४३२ ॥
 सरस्वती पुनः प्राह नाहं^{११} जैनविरोधिनी । उपायं तेऽर्पयिष्यामि यथासी जीयते बुधः ॥ ४३३ ॥
 सर्वेऽपि सुरशौचं ते विधाप्याः^{१२}पार्षदादयः । ततोऽस्य कार्यमाणस्य गण्ढं सुश्रुतो सुखात् ॥ ४३४ ॥
 भ्रष्टा चेद् गुटिकाऽवश्यं युष्माभिर्जितमेव तत् । चतुर्दशं पुनर्वृत्तं न प्रकाश्यं कदापि हि ॥ ४३५ ॥
 यतस्तत्र श्रुते साक्षाद् भवितव्यं मया ध्रुवम् । कियतां हि प्रसीदामि निष्पुण्यानां सुनीश्वर ! ॥ ४३६ ॥ 20
 इत्युक्त्वाऽन्तर्दधे देवी सूरिद्वयं जगौ पुरः । विद्वाचावपतिराजस्य यदादिष्टं गिरा तदा ॥ ४३७ ॥
 इत्यङ्गीकृत्य तेनाथ करकं नीरपूरितम् । समानाप्य सभा सर्वा वक्ष्युद्धि ज्यघाप्यत^{१३} ॥ ४३८ ॥
 तत्कूर्वतोऽथ तस्मापि गुटिका पतिता मुखात् । मिक्षोरास्यजलैर्मुन्ना श्रीरिवापुण्यकर्मणः ॥ ४३९ ॥
 अविश्रान्तमिद्योवादाध्वन्यऽध्वन्यतया ततः । श्रान्ता विश्राममिच्छन्ती मूरुस्वेवास्व गीः स्थिता ॥४४०॥
 सदस्याश्च वचः प्रोचुर्गुटिकैव वचःक्षमा । अनेदमूक एवायं भिक्षुरन्वयर्नानामूः ॥ ४४१ ॥ 25
 जिग्ये श्रीवृषभट्टिसं वा दि कुञ्जरकेसरी । विरुदं जुष्टुषे रात्रा जज्ञे जयजयारवः ॥ ४४२ ॥
 धर्मराज्यं गृहीतुं च स्ववलात् सार्द्धैर्भवम् । तदाम उपचक्राम स्वं पणं कस्यजेजयी ॥ ४४३ ॥
 उवाचाथ गुरुहास्य यदुक्तं च पुरः पुरा । यद्राज्येन पणं चक्रे धर्मभूषोऽधिष्ठत्य नः ॥ ४४४ ॥
 तत्तस्यैवोपकाराय^{१४} भविष्यति कदाचन । तदस्य वचसः फालो नृपनाय ! समाययौ ॥ ४४५ ॥
 इयं प्रमाणशास्त्राणां मुद्रा यद्विहिते ततः । सम्यग्ये निग्रहो नैव यत्पराजय एव सः ॥ ४४६ ॥ 30
 अस्य राज्यं तदस्यैव सन्तिष्ठतु यथास्थितम् । अनिलभयहेतोः कः श्लाघमुद्रां विलुम्पति ॥ ४४७ ॥
 गुरुभक्त्याभिरामोऽयमामोऽनिच्छुर्धलादपि । धर्मं धर्मस्थितो राज्यमनुमेने प्रसादतः ॥ ४४८ ॥
 तत आश्लिष्य शौढं तं सूरिवर्द्धनकुञ्जरम् । यदासन्ने गोपगिरी धीवीरभयनेऽनयत् ॥ ४४९ ॥

1 N संधारि । 2 N वदेव । 3 N *वर्तव्यतः । 4 A मध्ये एतेः । 5 A वृत्तैरधिष्ठेदे । 6 A भरती । 7 A *गुपी । 8 N वराण । 9 N नाहं । 10 N विषय धीच । 11 N व्यदीयत । 12 N *तापिघणय ।

श्रीमहावीरविम्बं स विलोक्य हृदि हर्षितः । 'शान्तो वेप' इति स्तोत्रं चक्रे प्रमुदितस्तदा ॥ ४५० ॥
 एवं स्तुत्वा जिनं स्वात्मनिन्दके सौगतप्रभौ । सूरिर्जेनरहस्यानि तस्य प्रादर्शयत् पुरः ॥ ४५१ ॥
 मिथ्यात्वगरलं हृत्वा पीयूषामलगीर्भरैः । परीक्षापूर्वमस्यापि तच्चित्ते धर्मं आर्हतः ॥ ४५२ ॥
 निद्राविद्राणचैतन्ये^१ निशायामन्यदा गुरौ । प्रतिप्रहरमाह स्म ताथागतयतीश्वरः ॥ ४५३ ॥
 5 चतुरक्षरनिष्पन्नं समस्यानां चतुष्टयम् । स चोत्स्वप्रायितेनेवापूरयत् सूरिपुङ्गवः ॥ ४५४ ॥
 मन्दाक्रान्तापदैर्मन्दाक्रान्तिक्षुण्णान्यतीर्थिकः । अपूरमपरैः सर्वप्रयत्नेनापि वाग्मिभिः ॥ ४५५ ॥-युगम् ।
 'एको गोत्रे' [१] 'सर्वस्य द्वे' [२] 'स्त्रीपुंवच्च' [३] 'वृद्धो यूना' [४] समस्याः-

'एको गोत्रे' स भवति पुमान् यः कुटुम्बं विभर्ति
 'सर्वस्य द्वे' सुगति-कुगती पूर्वजन्मानुवद्रे ।

10 'स्त्री पुंवच्च' प्रभवति यदा तद्धिं गेहं विनष्टम्
 'वृद्धो यूना' सह परिचयान्त्यज्यते^२ कामिनीभिः ॥ ४५६ ॥

सम्यक्त्वं ग्राहितः सोऽथ द्वादशत्रतशोभितम् । आश्लेषपूर्वमापृच्छय स्वं स्थानं प्रययौ ततः ॥ ४५७ ॥

पूर्वचैरपरीहारात् संगतौ सोदराविव । अन्योऽन्यप्राभृतैस्तुष्टौ पुरं स्वं स्वं गतौ नृपौ ॥ ४५८ ॥

§ १५. अन्यदा रहसि प्राह धर्मभूपं स सौगतः । विजिग्ये वप्पभट्टिमां न तत् क्षूणं मनस्यपि ॥ ४५९ ॥

15 यतो वाग्देवता तस्य यथोदितविधायिनी । स्वयं वदति तद्देहे स्वप्ने जाग्रति चास्थिता ॥ ४६० ॥

परं वाक्पतिराजेन त्वद्राज्यपरिभोगिणा । अस्मास्वपकृतं भूरि मुखशौचविधापनात् ॥ ४६१ ॥

इति श्रुत्वापि वौद्धे स छलवादात् श्लथादरः । स्नेहं वाक्पतिराजे^३ च गुणगृह्ये^४ मुमोच न ॥ ४६२ ॥

यशोवर्मनृपो धर्ममन्यदा चाभ्यपेणयत् । तस्माद् द्विगुणतन्नस्तं^५ भूपं युद्धेऽवधीद् वली ॥ ४६३ ॥

तदा वाक्पतिराजश्च वन्दे तेन निवेशितः । का व्यं गौ ड व धं कृत्वा तस्माच्च स्वममोचयत् ॥ ४६४ ॥

20 कन्यकुब्जे समागत्य संगतो वप्पभट्टिना । स राजसंसदं नीतस्तुष्टुवे चेति भूपतिम् ॥ ४६५ ॥

तथा हि-

कूर्मः पादोऽत्र^६ यष्टिर्भुजगतनुलता भाजनं भूतधात्री

तैलोत्पूरः समुद्रः कनकगिरिरिधं वृत्तवर्त्तिप्ररोहः ।

अर्चिश्चण्डांशुरोचिर्गगनमलिनिमा कज्जलं दह्यमाना

25 शत्रुश्रेणी पतंगो ज्वलतु नरपते ! त्वत्प्रतापप्रदीपः ॥ ४६६ ॥

चटच्चटिति चर्मणि च्छमिति^{१०} चोच्छलिच्छोणिते^{११}

धगद्धगिति मेदसि स्फुटरवोऽस्थिषु^{१२} ष्वाकृतिः ।

पुनातु भवतो हरेरमरवैरिनाथोरसि

कणत्करजपञ्जरक्रकचकाषजन्मानलः ॥ ४६७ ॥

30 पृथुरसि गुणैः कीर्त्या रामो नलो भरतो भवान्

महति^{१३} समरे शत्रुघ्नस्त्वं सदैव युधिष्ठिरः ।

1 A °चैतन्यैः । 2 A तस्य । 3 A मुच्यते । 4 N वा । 5 A °वादांश्लथादरः । 6 N °राजेन । 7 N गुणग्राह्ये ।
 8 N तस्माद्विगुणितं दस्तं । 9 N प्रादौ च । 10 A च्छमच्छमिति । 11 N चोच्छलिते शोणिते । 12 N स्फुटरवोऽस्थिष्वकृतिः ।
 13 A महति ।

इति सुचरितैः ख्यातिं विभ्रच्चिरन्तनभूयतां

कथमसि न मानघाता देवस्त्रिलोकविजयपि ॥ ४६८ ॥

सन्मानातिशयो राज्ञा विदधे तस्य भूयतः^१ । गङ्गां गेहागतां को हि पूजयेदलसोऽपि न ॥ ४६९ ॥
मन्यते कृतकृत्यं स्वं स्वर्गनाथोऽपि वाक्पतिम् । प्राप्य वाक्पतिराजं तु नाधिकोऽय किमस्त्यतः ॥ ४७० ॥
त्यागाद् धर्मस्य माकार्पार्मनस्वनुदायं सखे ! । यद्देहागतमत्पूजानाधानान्त् सोऽवमस्थितिः ॥ ४७१ ॥^५
तवापीनमिदं राज्यं विचिन्तं^२ सुखमास्त्र तत् । श्रीवष्यभट्टेर्मम च वृतीयस्त्वं महामते ! ॥ ४७२ ॥
इलामराजव्याहारासृतसारपरिब्रुतः । गङ्गोदक इव स्नातः प्रीतिपावित्र्यमाप सः ॥ ४७३ ॥
सहैवोत्थाय तत्रासौ नृपमित्रेण सूरिणा । उपाश्रयमनुप्राप्यातिष्ठत् परमया मुदा ॥ ४७४ ॥
‘गौडवधो’^३ ‘महुमहविजय’श्चेति तेन च । कृता वाक्पतिराजेन द्विशास्त्री कवितानिधिः^४ ॥ ४७५ ॥
बौद्धकारिततद्देवापोपके धर्मभूयतां । सर्वत्र गुणिनः पूज्या गुरुरित्याह तत्पुरः ॥ ४७६ ॥^{१०}
वृत्तौ कृतं हैमटंकलक्षं तद्दिगुणीकृतम् । नृपेणासौ महासौख्यात् कालं गमयति स्म सः ॥ ४७७ ॥—युग्मम् ।

११६. सभायामन्यदा राजा सुखासीनं गुरुं प्रति । प्राह न त्वत्समो विद्वान् स्वर्गोऽपि किमु भूतले ॥ ४७८ ॥
गुरुराह पुराऽभूवन् पूर्वं ते जैनशासने । श्रुतज्ञानमहाम्भोवेर्यत्प्रज्ञा पारदृश्वरी ॥ ४७९ ॥
ज्ञतं सहस्रं लक्षं वा पदानामेकतः पदात् । ‘अधिगच्छन्ति विद्वांसोऽभूवन् केऽप्य’धिका अपि ॥ ४८० ॥
ऐदंयुगीनकालेऽपि सन्ति प्रज्ञावलाद्भुताः । येपामहं न चाप्रोमि पादरेणुतुलामपि ॥ ४८१ ॥^{१५}
अस्मदीयगुरोः शिष्यौ खेटकाधारमंडले । विद्येते नन्नसूरिः श्रीगोविंदसूरिरित्यपि ॥ ४८२ ॥
यत्पुरो वठरत्नेन तत्र स्थितिमनिच्छतः । शृङ्गाराय भवत्सख्यं विदेशावस्थितेर्मम ॥ ४८३ ॥
इति वाचा चमत्कारं धारयन्नब्रवीन्नृपः । भवद्वचः प्रतीतोऽपि प्रेक्षिष्ये कौतुकं हि तत् ॥ ४८४ ॥
ततो वेपप्रापत्प्रभातो गूर्जरमंडले । पुरे हस्तिजये जैनमन्दिरस्य समीपतः ॥ ४८५ ॥
उपाश्रयस्थितं भव्यकदम्बकनिपेवितम् । राजानमिव सच्छत्रं चामरप्रक्रियान्वितम् ॥ ४८६ ॥^{२०}
सिंहासनस्थितं श्रीमन्नसूरिं समेक्षत । उत्तानहस्तविस्तारसंज्ञयाह किमप्यथ ॥ ४८७ ॥
एतद्विलोक्याचार्योऽपि मध्यमातर्जनीद्वयम् । पुरस्तस्य वितस्तार शृङ्गाकारेण तत्र च ॥ ४८८ ॥
इत्युत्थाय गते तत्र जनैः घृष्टमिदं किमु । ततः प्रापन्नयत् सूरिः कोऽपि विद्वानसौ पुमान् ॥ ४८९ ॥
घृच्छति स्म यतीनां किं राज्यलीला ततो^१ मया । इत्युत्तरं ददौ शृङ्गे भवतो भूपतेः किमु ॥ ४९० ॥
निविष्टमन्यदा चैते शास्त्रं वा ल्या य नाभिधम् । व्याख्यातं प्रेक्ष्य तं भूयो नमस्कृत्य जिनं ययौ ॥ ४९१ ॥^{२५}
ननाम न गुरुं कामशास्त्र व्याख्यानतः स च । विद्वानेप न चारित्री गुरुरित्यं विकल्पितः^{१०} ॥ ४९२ ॥
परिभातेऽय तत्तत्त्वे खेदं दधे स कोविदः । धिग्वैदग्यं हि नो निर्यदपकीर्तिकलङ्कितम् ॥ ४९३ ॥
श्रीगोविन्दः शशासेनं सिद्यसे किं वचः शृणु । आमभूपतिरेवायं गुणो नापर ईदृशः ॥ ४९४ ॥
ततः किंचिदर्मशास्त्रं विधायतिरसोऽब्रुवत् । पार्थोन्नटस्य कस्यापि घष्यभट्टिप्रभोः पुरः ॥ ४९५ ॥
प्रेषयैतद् यथातथ्यं चाभिनायति तत्पुरः । तत्रापररसायेनं सोऽनुभूय ‘प्रभोश्चेते (?) ॥ ४९६ ॥^{३०}
तथेति प्रतिपद्याथ कृत्वा तथ नटोत्तमान् । प्रेषयच्छिक्षितान् सम्यक् प्रायादामपुरं च सः ॥ ४९७ ॥
अमिलद् घष्यभट्टेऽथ तेन रासोऽथ दर्शितः । आदितीर्यकृतो वृत्तमभिनिन्ये स नूतनम् ॥ ४९८ ॥

१ A. देवधि° । २ A. भूयता । ३ B N. धिषित । ४ N. गौडवधो भद्रमहीविजय° । ५ A. कवितानिधिः । ६ N. अवगच्छति । ७ N. वेपापि° । ८ B. भवद्वचं प्रतीतेऽपि । ९ N. दतो । १० A. B. विकल्पितः । ११ A. प्रभोः पुरः; B. प्रभोश्चेते । १२ B. प्रतदाम° ।

विहितं सन्धिबन्धेन रसाय नन्नसूरिणा । तत्कथां प्रथयन् नृत्यनाह प्राकृतरूपकम् ॥ ४९९ ॥—युग्मम् ।

कञ्चणहु सुवियहु गिरि वेयहु वेहावइ ।

श्रीवप्पभट्टिराहेदमद्धोन्नं रूपकद्वयम् । नर्मधम्मैण^१ तच्चापि नटो व्यावृत्य तत्पुरे ॥ ५०० ॥

आगत्य तथ्यमाचख्यौ नन्नाचार्यकवेः पुरः । नैतद्गम्यमिदं कार्यमिति संचिन्त्य हर्षतः ॥ ५०१ ॥

5 ततो रूपं परावृत्य स सिद्धगुटिकादिभिः । प्रतस्थे कन्यकुञ्जे च सह गोविन्दसूरिणा ॥ ५०२ ॥

प्राप्तोऽथ मिलितो वप्पभट्टेः पट्टेश्वरस्य च । राजपर्षदि नृत्यंश्च रसं वीरं वितेनिवान् ॥ ५०३ ॥

तद्भ्यानैकमना^२ भूपश्चकर्ष क्षुरिकां निजाम् । 'मारि मारी'ति शब्देन नदन् सिंह इव कुधा ॥ ५०४ ॥

अङ्गरक्षैस्ततो नाट्यमिदमित्थं निवारितः । चैतन्ये^३ सङ्गते पश्चात् प्रतियुद्धो गुरूक्तिभिः ॥ ५०५ ॥

आह गोविन्दसूरिस्तद्भूप ! युक्तं कथं कृतम् । केनापि न परं शास्त्ररसः सर्वोऽनुभूयते ॥ ५०६ ॥

10 ततो वान्स्यायने व्याख्यायमाने नन्नसूरिणा । सविकल्पो मनीषी त्वमन्यः को न विकल्पयेत् ॥ ५०७ ॥

लज्जितेन^४ ततो राज्ञा क्षमितौ कोविदाधिपौ । सत्यं तद्वचनं वाढं यदूचे सुहृदा मम ॥ ५०८ ॥

संयमेन^५ सुशीलेन वृत्त्या विद्वत्तया तथा । तद्गुरुभ्रातरौ पूज्यौ भ्रान्तिर्मे क्षम्यतामिति ॥ ५०९ ॥

इत्याकर्ण्य ततः प्रोचे श्रीमद्गोविन्दसूरिणा । तपो न नः कलंकयेत त्वयि वृत्तानि पश्यति ॥ ५१० ॥

यतः—

15 भवन्तु ते दोषविदः शिवाय विशेषतस्तद्वचनैकनिष्ठाः^६ ।

येषां प्रवादादपवादभीता गुणार्जुनोत्साहपरा नराः स्युः ॥ ५११ ॥

तथा—

जे चारित्तिहिं निम्मला ते पंचायण सीह ।

विसयकसाइंहिं गंजिया ताहं फुसिज्जइ लीह ॥

20 ताहं फुसिज्जइ लीह, इत्थ ते तुल्ल सीआलह ।

ते पुण विसयपिसायछलिय गय करिणिंहिं बालह ॥

ते पंचायण सीह सत्ति उज्जल नियकित्तिहिं ।

ते नियकुलनहयलमयंक निम्मलचारित्तिहिं ॥ ५१२ ॥

श्रुत्वेति नृपतिस्तोषादुवाच^७ सुहृदं गुरुम् । धन्योऽहमेव यस्याभूद् गुरोः कुलममूहशम् ॥ ५१३ ॥

25 राज्ञा^८ स्वस्थापितौ तत्र दिनान्यथ कियन्त्यपि । आपृच्छथ वप्पभट्टिं तावागतौ स्वमुवं ततः ॥ ५१४ ॥

धर्मव्याख्या सदाख्यानाख्यानप्रश्नोत्तरादिभिः । कियानपि ययौ कालः समुदोः सुहृदोस्तयोः ५१५ ॥

११७. आययावन्यदा वृन्दं गायनान्तावसायिनाम् । श्रवःस्वादिमहानादरसनिर्जिततुंवरुः ॥ ५१६ ॥

तत्रैका किन्नरी साक्षान्मातङ्गी गीतभङ्गिभिः । राजानं रञ्जयामास रूपादपि रसादिभिः ॥ ५१७ ॥

प्रवाह्य प्रतिपक्षस्य राज्ञो रागद्विषन् जयी । चित्तवृत्तिमहापुर्यामवस्कन्दं ददौ तदा ॥ ५१८ ॥

30 वास्तव्यानीन्द्रियाण्यस्य वहिर्भालेव निर्ययुः । तैरिव प्रेरितो राजा वासं वहिरचीकरत् ॥ ५१९ ॥

1 N नर्मधम्मैण । 2 N मना भूय चकर्ष । 3 N चैतन्यै संगतः । 4 N लक्षितेन । 5 N तु शीलेन । 6 N षतस्त्रेह त्रिवैकनिष्ठाः । 7 N प्रभावाद^० । 8 N नृपतिलोषामुवाच । 9 N राज्ञाय स्था^० ।

उवाच च-

वक्रं पूर्णशशी सुधाऽधरलता दन्ता मणिध्रेणयः
कान्तिः श्रीर्गमनं गजः परिमलस्ते पारिजातद्रुमाः ।
वाणी कामदुघा कटाक्षलहरी तत्कालकूटं विपं
तर्त्तिक चन्द्रमुखि ! त्वदर्थममरैरामन्थि दुग्धोदधिः ॥ ५२० ॥

5

अन्तश्चरेभ्यो विज्ञातवृत्तान्तः सुरिरप्यय । दधौ स सादिनो दोषो यदश्वो विपयं व्रजेत् ॥ ५२१ ॥
आमभूपे विमार्गसे विश्वप्रकृतिपु शुचम् । अपकीर्तिः कलङ्कोऽयं ममेवासञ्जति स्फुटः ॥ ५२२ ॥
तदुपायाद् विनेयोऽसाविति ध्यात्वा वहिर्गृहे । ययो विलोकनव्याजात् कामार्त्तैरौपथं स्मरन् ॥ ५२३ ॥
नव्येषु पट्टालायाः पट्टेषु खटिनीदलैः । काव्यानि व्यलिखद् बोधवन्धुराणि ततो गुरुः ॥ ५२४ ॥—युग्मम् ।

तथाहि-

10

शैल्यं नाम गुणस्तवैव तदनु स्वाभाविकी स्वच्छता
किं ब्रूमः शुचितां व्रजन्ति' शुचयः सङ्गेन यस्यापरे ।
किं चातः परमस्ति ते स्तुतिपदं त्वं जीवितं देहिनां
त्वं चेन्नीचपथेन' गच्छसि पयः कस्त्वां निपेक्षुं क्षमः ॥ ५२५ ॥

सहृत्त सहृण महार्घ्यं महार्हं कान्त कान्ताधनस्तनतदोचितचारुमूर्तिः । 15
आः पामरीकठिनकण्ठविलग्नभग्न हा हार । हारितमहो भवता गुणित्वम् ॥ ५२६ ॥

उपहृजायाएँ असोहरीइ फलकुसुमपत्तरहियाए ।
योरीइँ वइँ दिंतो भो भो पामर न लज्जिहिसि ॥ ५२७ ॥
मायंगासत्तमणस्स मेइणि तह य सुंजमाणस्स ।
अभिभइइ तुज्झ ना या व लो य को नट्टधम्मस्स ॥ ५२८ ॥ 20
लज्जिज्झइ जेणि जणे महल्लिज्झइ नियकुलकमो जेण ।
कंठट्टिण्हि जीवे मा सुंदर तं कुणिज्जासु ॥ ५२९ ॥
जीयं जलविंदुसमं संपत्तीओ तरंगलोलाओ ।
सिचिणयसमं च पिम्मं जं जाणह तं करिज्जासु ॥ ५३० ॥

लिसित्वा स्वाश्रयं प्राप घण्टमट्टिप्रमुर्मुदा । द्वितीयेऽहनि भूपोऽपि तत्सन्न' प्रेक्षितुं' ययौ ॥ ५३१ ॥ 25
अवाचयश कान्यानि' हृष्टेहीनि यथा यथा । तथा तथा भ्रमोऽनेशद् दुग्धाद्भूतूरमोहवत् ॥ ५३२ ॥
अथान्वतप्यत श्रीमानामः श्याममुखाम्बुजः । व्यमृशश' विना मित्रं कोऽन्य एवं हि बोधयेत् ॥ ५३३ ॥
इदानीमहमप्रेक्ष्यं स्वमासं दर्शये कथम् । तस्य व्यधाकरं विश्वप्राणिनां दोषकारणम् ॥ ५३४ ॥
सांप्रतं मे शृद्धानुशेषं शुद्धिं विधास्यति । फलद्वयपङ्क्तिं त्याज्यमेवास्माकं हि जीवितम् ॥ ५३५ ॥
इति ध्यात्वा स तत्रैवादिशत् प्रेष्यांश्चिवाकृते । अनिच्छन्तोऽपि भूपालदेवं तत्र व्यधुर्वलात् ॥ ५३६ ॥ 30
राजलोक इदं ज्ञात्वा पूषके फणशस्वरम् । राजमित्रगुरोरपे ततोऽसौ' तत्र जग्मिषात् ॥ ५३७ ॥
उवाचाय गुरुभूप ! प्रारब्धं खीजनोचितम् । किमिदं विदुषां निन्द्यं ततो राजाह तत्पुरः ॥ ५३८ ॥
मम प्रच्छन्नप्रापस्य मालिन्ये मनसा कृते । स्वदेहत्याग एयास्तु दण्डो दुष्कृतनाशनः ॥ ५३९ ॥

- यथा दुष्कृतिलोकस्य वयं दण्डमकृष्महि । तथा स्वस्यापि किं नैव कुर्मः कर्मच्छिदाकृते ॥ ५४० ॥
 गुरुराह स्मितेनाथ विमृश त्वं हि चेतसा । निवद्धं कर्म चित्तेन चित्तेनैव विमोच्यते ॥ ५४१ ॥
 स्मार्त्तानार्त्तं (त्तिं) भिदे पृच्छ प्रायश्चित्तानि पाप्मनाम् । यतः स्मृतिषु सर्वेषां मोक्ष ऊचे मनीषिभिः^१ ॥ ५४२ ॥
 वेदान्तोपनिषत्तत्त्वश्रुतिस्मृतिविशारदाः । तत्राहूयन्त भूपेन स्तूपेन न्यायनाकिनः ॥ ५४३ ॥
 5 यथावृत्तं मनःशल्यं जगदे तत्पुरस्तदा । ततस्ते स्मृतिवाचालास्तथ्यं शास्त्रानुगं जगुः ॥ ५४४ ॥
 आयसीं पुत्रिकां वह्निध्मातां तद्वर्णरूपिणीम् । आश्लिष्यन्मुच्यते पापाच्चाण्डालीसङ्गसम्भवात् ॥ ५४५ ॥
 श्रुत्वेति भूपतिः कारयित्वा तां कथितक्रमात् । आनाय्य तत्र सज्जोऽभूत् तदालिङ्गनहेतवे ॥ ५४६ ॥
 वेगादागल्य पाञ्चालीमाश्लिष्यंस्तां स्वसिद्धये । पुरोधो^२-वप्पभट्टिभ्यां भूपतिर्भुजयोर्वृतः ॥ ५४७ ॥
 आह श्रीवप्पभट्टिश्च स्थिराधार ! स्थिरो भव । मा कोटिंभरमात्मानं नाशयेथा मुधा सखे ! ॥ ५४८ ॥
 10 उक्तश्चैकाग्रचित्तेन साहसानन्यवेशना । भवता कर्म चित्तेन वद्धमुन्मोचितं त्वया ॥ ५४९ ॥
 अस्य पापस्य मुक्तोऽसि कृष्णाभ्रादिव भास्करः । द्योतिष्यसे सतामन्तर्मुञ्च तत्कर्म दुष्करम् ॥ ५५० ॥
 आनन्दितः प्रभोर्वाग्भिरिति तत्याज कुग्रहम् । इति ज्ञाते च हर्षोऽत्र पुनर्जात इवाभवत् ॥ ५५१ ॥
 अमात्यैर्नगरे तत्र सर्वद्वर्यालंकृते कृते । गजगन्धर्वसन्दोहरध्यापादातिसंवृतः ॥ ५५२ ॥
 पट्टहस्तिशिरस्थानाग्रासनस्थे मुनीश्वरे । रोमगुच्छातपत्रादिप्रक्रियाप्रकटप्रभे ॥ ५५३ ॥
 15 प्रविवेश विशामीशः स्वयं श्रीश इव^३ श्रिया । सुराणामप्यपूर्वेण पुरमत्युत्सवेन सः ॥-त्रिभिर्विशेषकम् ।
 §१८. इतो वाक्पतिराजश्च तं दृष्ट्वा राजवैकृतम् । निर्वन्धानृपमापृच्छय वैराग्यान्मथुरां ययौ ॥ ५५५ ॥
 धर्माख्यावसरेऽन्येद्युः प्रभुर्भूपालमूचिवान् । धर्मतत्त्वानि पार्षद्यमानितानि विवृत्य सः ॥ ५५६ ॥
 नवनीतसमं विश्वधर्माणां करुणानिधिम्^४ । सन्त्याद्यमार्हतं धर्मं परीक्षापूर्वकं श्रय ॥ ५५७ ॥
 राजा प्राहार्हतो धर्मो निर्वहत्येव मादृशाम् । परीक्षायां^५ परं शैवधर्मे चेतोऽलगद्^६ दृढम् ॥ ५५८ ॥
 20 त्वदुक्तो नीरमानेष्ये कुम्भेनामेन^७ रङ्गतः । परं मा मामसुं धर्मं त्याजयिष्यसि सौहृदात् ॥ ५५९ ॥
 न मुञ्चे पैतृकाचारं वच्मि किञ्चिच्च वः पुरः । चेद्रोपं नहि धत्तात्र गुरुरोपाद्विभीः श्रिये ॥ ५६० ॥
 ब्रूतेति^८ गुरुणा प्रोक्ते^{१०} नृपः प्राह स्मितं दधन् । बोधयेयुर्भवन्तोऽपि वालगोपाङ्गनादिकम् ॥ ५६१ ॥
 कोविदं नैव शास्त्रार्थपरिकर्मितधीसखम् । रम्भाफलं यथा भक्ष्यं न तु निम्बफलं तथा^{११} ॥ ५६२ ॥
 शक्तिश्चेद्भवतामद्य मध्ये मथुरमागतम् । पुराणपुरुषं नित्यं चित्ते ध्यायन्तमद्भुतम् ॥ ५६३ ॥
 25 यज्ञोपवीतवीताङ्गं नासाग्रन्यस्तदृष्टिकम् । तुलसीमालया लीढवक्षःस्थलमिलास्थितम् ॥ ५६४ ॥
 श्रीकृष्णगानसत्तृष्णवैष्णवब्राह्मणावृतम् । पुत्रजीवकमालाभिर्मण्डितोरःस्थलं किल ॥ ५६५ ॥
 वराहस्वामिदेवस्य प्रासादान्तरवस्थितम् । वैराग्यातिशयात्तत्र कृतप्रायोपवेशनम् ॥ ५६६ ॥
 प्रतिबोध्य तदा जैनमते स्थापयत द्रुतम् । वाक्पतिराजसामन्तं पर्यङ्कासनसंस्थितम् ॥ ५६७ ॥
 -पंचभिः कुलकम् ।
- 30 तैश्चाभ्युपगतेऽशीतिं चतुर्भिरधिकां तदा । सामन्तानां बुधानां च सहस्रं प्रैपयन्नृपः ॥ ५६८ ॥
 आचार्यैः सह ते प्रापुस्त्वरितं शीघ्रवाहनैः । मथुरां तत्र चाजग्मुर्वराहस्वामिमन्दिरे ॥ ५६९ ॥
 पूर्वाख्यातोदितावस्थं परमात्मस्थचेतनम् । ददृशुः सूरयो भूश्रुत्पुमांसश्च तमादरात् ॥ ५७० ॥
 तत्र श्रीवप्पभट्टिश्च त्रयीस्तवनतत्परम् । काव्यवृन्दमुदाजहे तस्य चेतः परीक्षितुम् ॥ ५७१ ॥

1 A महर्षिभिः । 2 A पुरोधो । 3 N यशःश्रिया । 4 A °निधेः । 5 N संत्याज्य° । 6 N परीक्षायाः । 7 N लगे-
 दृढं । 8 A कुम्भनासेन । 9 N ब्रूतेऽथ । 10 A नृपे । 11 N तथा निम्बफलं न तु ।

तथा हि—

रामो नाम बभूव ह्रुं तद्वला सीतेति ह्रुं तां पितु-
र्वाचा पंचवटीवने विचरतस्तस्याहरद् रावणः ।

निद्रार्थं जननीकथामिति हरेर्हुंकारिणः शृण्वतः

*पूर्वस्मर्तुरवन्तु कोपकुटिलभ्रूभंगुरा दृष्टयः ॥ ५७२ ॥

5

दुर्षणापित्तमालोक्य मायास्त्रीरूपमात्मनः ।

आत्मन्येवानुरक्तो वः श्रियं दिशतु केशवः ॥ ५७३ ॥

उत्तिष्ठन्त्या रतान्ते भरसुरगपतौ पाणिनैकेन कृत्वा

धृत्वा चान्येन वासो विगलितकवरीभारमंसे वहन्त्याः ।

सद्यस्तत्कायकान्तिद्विगुणितसुरतप्रीतिना शौरिणा वः

10

शय्यामालिङ्ग्य नीतं वपुरलसलसद्बाहु लक्ष्म्याः पुनातु ॥ ५७४ ॥

सन्ध्यां यत्प्रणिपत्य लोकपुरतो बद्धाङ्गलिर्याचते

धत्से यत्त्वपरां विलज्ज शिरसा तच्चापि सोढं मया ।

श्रीर्जातामृतमन्थने यदि हरेः कस्माद् विपं भक्षितम्

मा स्त्रीलम्पट ! मां स्पृशेयभिहितो गौर्या हरः पातु वः ॥ ५७५ ॥

15

यदमोघमपामन्तरुप्तं बीजमज त्वया ।

अतश्चराचरं विश्वं प्रभवस्तस्य गीयसे ॥ ५७६ ॥

कुलं पवित्रं जननी कृतार्था वसुधरा पुण्यवती त्वयैव ।

अवाह्यसंवित्सुखसिन्धुमग्नं लग्नं परे ब्रह्मणि यस्य चित्तम् ॥ ५७७ ॥

स कर्णकुटुं तद्य श्रुत्वा शीपं व्यधूतयत् । आकृष्य नासिकां वाचं प्राहाथो दुर्मनायितः ॥ ५७८ ॥ 20

अमीपां रसकाव्यानां प्रशंसायाश्च किं सखे ! । अ(इ)यं वेला कथं नाम सौहार्दं तव चेदशम् ॥ ५७९ ॥

इदं च श्रीवप्पभट्टिसदृशं भवतीह किम् । पारमार्थिकवाणीभिर्बोधवेला ममापुना ॥ ५८० ॥

ततः प्राह गुरुः साधु साधु ते चेतनां स्तुमः । प्रष्टव्यमस्ति किंचित्तु भवत्वार्थं सुहृत्तम ! ॥ ५८१ ॥

देवानां यन्मयाऽऽख्यायि स्वरूपं भवदप्रतः । तत्तथ्यं वितथं वास्ते तथ्यं चेदुर्मनाः कथम् ॥ ५८२ ॥

वितथं च कथं तस्मान् प्रत्यक्षे संदीहीत* कः । अत्र कार्ये प्रवृत्तिले राज्यादीच्छावशादिह ॥ ५८३ ॥ 25

परमार्थोपलम्भे वा १, विकल्पः प्रथमो यदि । संमतं नस्तदाऽऽराद्धा देवा भूपतयोऽपि च ॥ ५८४ ॥

इष्टं प्रणयिनां द्युः सामर्थ्यात् संशयोऽपि न । परमार्थे तु चेदिच्छा तत् त्वं तत्त्वं विचारय ॥ ५८५ ॥

संसारोपाधिमग्नैश्चेत् सुरैर्मुक्तिः प्रदीयते । तन्नात्र मत्सरोऽस्माकं स्वयं निखिलवेद्यसि ॥ ५८६ ॥

—यंचभिः कुलकम् ।

धृत्वेति सहरोधांचं पंकापनयचारिभाम् । अवलेपो यथो तस्य हिष्णाऽकस्माद्भयादिव ॥ ५८७ ॥

30

अदो पुण्यपरीपाको मम यत् सूनुवः मुह्यन् । संगतोऽवसरेऽमुत्र तत्* तत्त्वोपकृतिं कुरु ॥ ५८८ ॥

इत्युक्त्वा विरते दत्तावधाने चाकपतौ प्रभुः । धर्म-देव-गुरूणां च तत्त्वान्याख्यात् तदप्रतः ॥—युग्मम् ।

* A आदर्श—‘सौमित्रेयघनुर्धनुर्धुरिति व्यक्ता निरः पान्तु वः’ । एतादृशोऽयं चतुर्थः पादः ।

† A आदर्शे नास्त्वसौ श्लोकः । 1 N B नास्ति । 2 N संदिग्धनकः । 3 N तत्र चोप ।

त्रैकाल्यं द्रव्यषट्कं नवपदसहितं जीव-षट्काय-लेश्याः
 पंचान्ये चास्तिकाया व्रत-समिति-गति-ज्ञान-चारित्रभेदाः ।
 इत्येतन्मोक्षमूलं त्रिभुवनमहितैः प्रोक्तमर्हद्विरीशैः
 प्रत्येति श्रद्धधाति स्पृशति च मतिमान् यः स वै शुद्धदृष्टिः ॥ ५९० ॥

5

अथ देवतत्त्वम्—

अर्हन् सर्वार्थवेदी यदुकुलतिलकः केशवः शंकरो वा
 विभ्रद्गौरीं शरीरे दधदनवरतं पद्मजन्माऽक्षसूत्रम् ।
 बुद्धो चालं कृपालुः प्रकटितभुवनो भास्करः पावको वा
 रागाद्यैर्यो न दोषैः कलुषितहृदयस्तं नमस्यामि देवम् ॥ ५९१ ॥

10

यत्र तत्र समये यथा तथा योऽसि सोऽस्यभिधया यया तथा ।
 वीतदोषकलुषः स चेद् भवानेक एव भगवन् ! नमोऽस्तु ते ॥ ५९२ ॥
 मदेन मानेन मनोभवेन क्रोधेन लोभेन च संमदेन ।
 पराजितानां प्रसभं सुराणां वृथैव साम्राज्यरुजा परेषाम् ॥ ५९३ ॥
 प्राहं मुणिहि वि भ्रंतडी तिं मणिअडा गणंति ।

15

अखयनिरंजणि परमपह अज्जवि तउ न लहंति ॥ ५९४ ॥

अथ गुरुतत्त्वम्—

पंचमहव्ययजुत्त पंचपरमिद्विहिं भत्तउ ।
 पंचिदियनिग्गहणु पंचविसय जु विरत्तउ ॥
 पंचसमिइ निव्वहणु पगुणगुणु आगमसत्थिण ।
 कुविहि कुगह परिहरइ भविथ वोहिय परमत्थिण ॥
 वालीसदोससुद्धासणिण छव्विह जीवह अभयकरु ।
 निम्मच्छरु केसरि कहइ फुड तिगुत्तिगुत्तु सो मज्झ गुरु ॥ ५९५ ॥
 कुक्खी संबल चत्तधण निच्चुवलंविथ हत्थ ।
 एहा कहवि गवेसि गुरु ते तारणह समत्थ ॥ ५९६ ॥
 दोवि गिहत्था धडहड वच्चइं को किर कस्स य पत्तु भणिज्जइ ।
 सारंभो सारंभं पुज्जइ कहमु कहमेण किम सुज्जइ ॥ ५९७ ॥

25

इत्यादिसद्गुरोर्वाक्यैः प्रीणितो हृदयंगमैः । ध्यानं प्रपार्यं पप्रच्छ किंचित् सन्दिग्धि मे मनः ॥ ५९८ ॥
 अनन्ताः प्राणिनो मुक्तिं यदि प्राप्ता नृलोकतः । रक्तो भवेत् स पूर्णत्वान्मुक्तौ स्थानं च नास्ति तत् ॥ ५९९ ॥
 गुरुराह महासत्त्वाज्ञातजैनगिरामयम् । आलापं(पः) शृणु दृष्टान्तमत्र श्राव्यं विपश्चिताम् ॥ ६०० ॥

30

तथा हि—

आसंसारं सरियासएहि हीरंतरेणुनिवहेहिं ।

पुहवी न निद्विय चिय उदही वि थली न संजाओ ॥ ६०१ ॥

उल्लसत्पुलकाङ्कुरो दूरीकृतकुवासनः । प्राह वाक्पतिराजोऽथ राजा यो ब्रह्मवेदिनाम् ॥ ६०२ ॥

इयन्तं समयं यावद् भ्रान्ताः सो मोहलीलया । परमार्थपरामर्शिधर्मतत्त्वबहिष्कृताः ॥ ६०३ ॥

चिरं परिचयः पूज्यैस्त्वाटशैरपि मेऽफलः । एतावन्ति दिनान्यासीद् धर्माख्यानविनाकृतः ॥ ६०४ ॥

उक्तं च तेन—

मयनाहिकल्लुसिपणं इमिणा किं किर फलं निडालेण ।

इच्छामि अहं जिणवरपणामकिणकल्लुसियं काउं ॥ ६०५ ॥

सुमुखोर्मम यत्प्राय भौचिलं न विलंभयेत् । तदादिश यथादिष्टं विदधे कर्मनाशकम् ॥ ६०६ ॥ 5

श्रीवत्सपभट्टिराहाय शङ्का चेत् कर्मणां तव । मनःशुद्धिस्तवः कार्या व्यवहारोऽपि तादृशः ॥ ६०७ ॥

ततः संन्यस्त एव त्वं जैनमार्गं समाश्रय । ध्रुत्वेति तैः सहैवासावुदस्थाद् भवनात् ततः ॥ ६०८ ॥

आज्ञगामाय पार्श्वस्य स्तूपे श्रीपार्श्वमन्दिरे । निष्यादर्शनवेपं च विमुञ्चत् स्त्रीकृतं पुरा ॥ ६०९ ॥

जैनार्थिविपमास्याय संयमाचारशिक्षकः । संसारचरमप्रत्याख्यानी ध्यानैकतानमृत् ॥ ६१० ॥

अष्टादश तदा पापस्थानान्युत्सृज्य सर्वतः । चतुःशरणमादध्यौ निर्द्वैतान्तरकल्मषः ॥ ६११ ॥—युग्मम् । 10

प्रशंसागर्हणे प्राच्यमुकृतामकृते व्यधात् । परमेष्ठिपदाधीनमानसो मानशोपभूः ॥ ६१२ ॥

दिनान्याष्टादश प्रायमुपायं दुष्कृतादिने । एकावतारान्तरितो महानन्दपदस्तदा ॥ ६१३ ॥

सम्यगारायनोपात्तपाण्डित्यमृतिरीतितः । देहमुक्त्यां गतः साम्यं प्राप प्राचीनवर्हिषा ॥ ६१४ ॥—युग्मम् ।

ततः किञ्चित्सपिन्नेह्यद्गद्गद्ः श्रमिनायकः । उवाच विश्वसामन्तविद्वद्द्वन्द्वस्य शृण्वतः ॥ ६१५ ॥

तथा हि—

15

पट्टं सग्गगणं सामंतराय अवरत्तउ न फिट्ठिह्इ ।

पढमं चिय वरिय पुरंदराइ सग्गस्स लच्छीए ॥ ६१६ ॥

तत्र गोकुलवासेऽस्ति पुरा नन्दनिवेशिते । श्रीशान्तिः शान्तिदेवी च हेतुर्बिष्वस्य शान्तिके ॥ ६१७ ॥

तत्र श्रीवत्सपभट्टिः श्रीतीर्थेश्वरलमस्कृतो । गत्वा च तुष्टुवे शान्तिदेवतासहितं जितम् ॥ ६१८ ॥

‘जयति जगद्भ्राह्मणं’ इत्याद्यं शान्तिदेवतास्त्रयनम् । अद्यापि वर्चते तच्छान्तिकरं सर्वभयहरणम् ॥ ६१९ ॥ 20

ततः सामाजिकसोमस्तुतो व्याश्रित्य संयया । कन्यकुब्जपुरं वत्सपभट्टिः कतिपर्यैदिनेः ॥ ६२० ॥

पुरापि स्नातश्रुतान्तो नृपतिर्गूढपूरुषैः । संमुखीनः पुरोपान्तं गत्वा प्रावेशयद् द्रुतम् ॥ ६२१ ॥

गुरुं सभोपविष्टं च प्राह भूपश्रमत्कृतः । अहो वो वाच सामर्थ्यं सोऽपि यत् प्रतिबोधितः ॥ ६२२ ॥

प्रभुः प्रादाय का शक्तिर्मम यत् त्वं न बुध्यसे । राजाह सम्यग् बुद्धोऽस्मि त्वद्गमोऽस्तीति निश्चितम् ॥ ६२३ ॥

माहेश्वरं पुनर्दमं मुद्यतो मे महाच्यवा । तत्प्राच्यभयसंपन्न इवायं किं करोम्यतः ॥ ६२४ ॥ 25

ध्रुवमाननिमित्तेन भ्रात्या प्रभुः कथा च । तयं प्रारूढकष्टस्य राज्यमल्पतरं फलम् ॥ ६२५ ॥

सविलयैस्तदा परंप्रधानीरोच्यत प्रभुः । प्रसह्य कथ्यतां राहः प्राग्भवोऽस्मत्प्रबुद्धये ॥ ६२६ ॥

प्रभुराह ततः सम्यग् विदुश्चेति यवानयम् । प्रभ्रचूडामणेः शास्त्रादन्नापहानशेषधिः ॥ ६२७ ॥

शुणु भूनिपते ! कालिंजराख्यस्य गिरेरयः । शालिशालद्रुमोर्जुस्यशागवावद्वपद्वयः ॥ ६२८ ॥

अपोमुप्यो जटाकोटिसंरुष्टृष्टथिवीतलः । बन्दे बन्दे मिताहारी हारी प्रोपादिविद्विषाम् ॥ ६२९ ॥ 30

इति वर्षशतं नामं तपसात्याठिदुष्करम् । आपुःप्रान्ते तयं तपस्याऽभयसर्वं भूपनायकः ॥ ६३० ॥

चदि न प्रत्ययो राजन् ! प्रेषय प्रयसान् नरान् । जटा अद्यापि तत्रम्या आनायय तरोच्छलात् ॥ ६३१ ॥

1 N उद्वेग उद् । 2 N कर्षेऽस्य । 3 N ननुं च । 4 N संवन्तारपिष्यकः । 5 N अरो भोक्तव्यः । 6 N प्राह च । 7 N तव । 8 N मित्रेति । 9 A शाराहरी ।

इत्याचार्यकथास्मेरो नृपतिः प्रेष्य मानुषान् । जटा आनाययत्, तत्र गत्वाऽऽनीताश्च तास्ततः ॥ ६३२ ॥
मुनीन्द्रोऽयं महाज्ञानी कलावपि कलानिधिः । भूपालः कृतपुण्योऽसौ यस्येदृग्गुरुरद्भुतः ॥ ६३३ ॥
पार्षद्या धूतमूर्द्धानस्तद्वृत्तोह्लाससंशिनः । पर्युपास्ति दधुः सूरिपादान्तभ्रान्तमौलयः ॥ ६३४ ॥

§ १९. अन्यदा सौधमूर्द्धस्थो नृपः कुत्रापि वेदमनि । कलहान्तरितां रामां भिक्षायै गृहमागतम् ॥ ६३५ ॥
5 जैनभिक्षुं परब्रह्मध्यानैकाग्रहसंग्रहम् । वृषस्यन्तीमवज्ञातां तेन निर्गच्छता गृहात् ॥ ६३६ ॥
वाढं कपाटमाश्लिष्य प्रहारेऽङ्गेः समुद्यते । नूपुरं यतिपादाञ्जप्रविष्टं^१ कौतुकादिव ॥ ६३७ ॥
पश्यन्तीमथ सोत्प्रासां निर्लेजां कामदामनीम् । गणयत्येव नेत्येवं वदन्तीं च तदैक्षत्^२ ॥ ६३८ ॥

—चतुर्भिः कलापकम् ।

प्राकृतस्याथ^३ वृत्तस्य पादमेकमुवाच सः^४ । गुरोरग्रे ततोऽवादीत्^५ 'सागेव पदत्रयम् ॥ ६३९ ॥

10

तच्च—

कवाडमासज्ज वरंगणाए अब्भत्थिओ जुब्बणमत्तियाए ।

अमन्निए सुक्कपयप्पहारे सनेउरो पव्वइयस्स पाओ ॥ ६४० ॥

युवा भिक्षाचरोऽन्वेष्युः^६ 'प्रोपितप्रेयसीगृहे । दृष्टः प्रविष्टो भिक्षायै राज्ञा सौधाग्रचारिणा ॥ ६४१ ॥
आनीयान्नभृतां दूर्वांमूर्द्धांऽस्थात् सा तदास्यदृक् । सोऽपि तन्नाभिसौन्दर्यासक्तनेत्रस्तथा स्थितः ॥ ६४२ ॥
15 एकचित्ततया दानग्रहणां^७स्मरणात् तदा । *नृपस्तयोरेकदशोर्ध्यानं पश्यन् जगौ स्मितः ॥ ६४३ ॥

तद्यथा—

भिक्षयरो पिच्छइ नाहिमंडलं सा वि तस्स मुहकमलं ।

श्रीवप्पभट्टिराकर्ण्य नृपाग्रे वाक्यमत्रवीत् । किं गण्यानीदृशान्यस्य पयोधेरिव बुद्बुदाः ॥ ६४४ ॥

दुण्हं पि कवालं चट्टुयं च काया विलुं पंति ॥ ६४५ ॥

20

श्रुत्वेति भूपतिस्तुष्टः प्राह कल्याणधीनिधिम् । विना मन्मित्रमेते कः पूरयेन्मन्मथेक्षितम् ॥ ६४६ ॥
इत्येवं सत्यसौहार्दमार्दवार्दनभीतिभूः । गुरुवक्राम्बुजे नित्यं भृशं भृङ्गीतुलां व्यधात् ॥ ६४७ ॥

§ २०. एकदा ससगादेकच्छेको विश्वकलाश्रयः । चित्रकृच्चित्रकृच्चित्रकर्मकर्मणि कर्मठः ॥ ६४८ ॥

पूर्वमालिखितं सम्यक् ततः^८ कर्षटवारितम् । रेखितं^९ रङ्गिवर्णौघपूर्णक्षणमथ स्फुटम् ॥ ६४९ ॥

अलक्ष्यमपि^{१०} मा चित्रमङ्गे जीववधो^{११} ध्रुवः । इति सत्यापयन्^{१२} वाचं सजीवकलया स्वया (?) ॥ ६५० ॥

25

स त्रयोदशभिर्भागैर्भूपरूपं विधाय तत् । चित्रचूडामणिं राज्ञो दर्शयन् विकटे पटे ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

राजा सुहृद्गुणग्रामरामणीयकलम्पटः । अनास्थया समीक्ष्यास्य ददौ नोत्तरमप्यसौ ॥ ६५२ ॥

एवं त्रिर्विहिते रूपे यदा नोत्तरमाप सः । अवोचत् प्रेक्षकानन्यान् निर्वेदादतिदीनगीः ॥ ६५३ ॥

1 N प्रतिष्ठं । 2 A तदैक्ष्यते; B तदैक्ष्यत । 3 N प्राकृतस्याथ । 4 A च । 5 N प्रागेव । 6 N प्रेषितः । 7 A °ग्रहण स्मरणा° ।

* N पुस्तके "नृपस्तयोरेकदशोर्ध्याने दृष्टेऽथवायसैः ॥

विकीर्णं सकलेऽप्यत्रे विस्मयस्मेरलोचनः । गाथार्द्धमूचिवांस्तत्र यथा दृष्टार्थवाचकम् ॥

ध्यानं पश्यन् जगौ स्मिताः—" एतादृशः पाठविशेषोऽत्र दृश्यते ।

8 N सम्यक्वृतः; A सम्यक् तव । 9 N रेखितं । 10 A अलक्ष्यमति मां; B अलक्ष्म । 11 N °वधाद् । 12 A सत्यापयस्वा° ।

छिनन्नि स्यौ करौ किं वा ललाटं स्फोटये निजम् । कला यातु क्षयं भाग्यहीनस्य मम किं द्रुवे ॥ ६५४ ॥
 वप्पभट्टिं समीक्षस्वेत्युक्तः कैश्चिद्दयालुभिः । ततोऽसौ गुरवे जैनं विन्म्वं कृत्वा करे ददौ ॥ ६५५ ॥
 प्राशंसि च ततोऽसौ वैरेप चित्रकलानिधिः । भूपालप्रेऽयं सोऽप्यस्य टंकलत्रं ददौ मुदा ॥ ६५६ ॥
 श्रीवर्द्धमानविन्वेन भास्वत्पटचतुष्टयम् । व्यधापयदधाचैकं कन्यकुब्जपुरान्तरा ॥ ६५७ ॥

मथुरायां तथैकं चाणहिल्लपुर एककम् । सतारकपुरे चैकं प्रतिष्ठाप्य न्यधापयत् ॥ ६५८ ॥ 5
 श्रीपत्तनान्तरा मोढचैलान्तस्त्वेच्छभङ्गतः । पूर्वमासीत् तमैक्षन्त तदानीं तत्र धार्मिकाः ॥ ६५९ ॥
 द्वापंचाशत् प्रवन्धाश्च क्वास्त्रा रा ग णा दयः । श्रीवप्पभट्टिना शैक्षकविसारस्वतोपमाः ॥ ६६० ॥

१२१. अथ राजगिरिं दुर्गमन्यदा रुरुवे नृपः । समुद्रसेनभूपालाधिष्ठितं निष्ठितद्विपत् ॥ ६६१ ॥
 गजाश्वरथपादातपाद्पातादिसादितैः । शब्दाद्वैतमिव व्योम्नि प्रतितिष्ठत् समुन्नतम् ॥ ६६२ ॥
 समप्रप्राप्तं सामग्रीजामद्रव्यमपरिमहम् । अपि प्रपंचलक्ष्मिभिर्दुर्गं विप्रहिद्विपाम् ॥ ६६३ ॥ 10
 भैरवादिमहायब्रह्मिण्युकाश्मगोलकैः । बाह्यकुट्टिमकुट्टाकैः कुट्टिताट्टघटातटम् ॥ ६६४ ॥
 अत्रंलिहृदयद्विजित्तिशिरस्थकपिशीर्षकैः । सट्टिवैः क्लेशसंचारं रवेस्तारापतेरपि ॥ ६६५ ॥

सुर्गां शूक्रीमुख्यप्रपंचैरपि विद्विपाम् । पतत्युष्णतैलौघमुष्टैर्विफलविक्रमम् ॥ ६६६ ॥—पद्भिः कुलकम् ।
 पप्रच्छ वप्पभट्टिं च निर्वेदादामभूपतिः । कथं कदा वा प्राहोऽयं प्राकारः क्षमाधरोपमः ॥ ६६७ ॥
 प्रश्नचूडामणोः शास्त्रात् सुविचार्यांश्ववीदिति । पौत्रस्ते भोजनानामाऽमुं प्रहीष्यति न संशयः ॥ ६६८ ॥ 15

अभिमानादसोदेदं राजा तत्रैव तस्थिवान् । वर्षैर्द्वादशभिर्दुन्दुकस्य सूनोः सुतोऽजनि ॥ ६६९ ॥
 स च पर्यकिकान्यस्तः प्रधानैर्जातमात्रकः । आनिन्ये तस्य दम्भोलिरिव शैलच्छिदाविधौ ॥ ६७० ॥
 तट्टिट्टिर्गुंशुङ्गाप्रे मुखं चालस्य तन्मुखम् । विधायापायतापित्तैलज्वालाविलासिरुक् ॥ ६७१ ॥
 स कोट्टः कुट्टिताघस्वरणमण्डपमण्डलः । स्फुटदट्टालकस्तोमप्रभ्रस्यद्गोपुरादपि ॥ ६७२ ॥
 मृगमानमनुष्यस्त्रीगजाश्वमहिपीगवाम् । आर्त्ताक्रन्दरथैः शब्दाद्वैतं सर्वत्र पोषयन् ॥ ६७३ ॥ 20
 निर्घातक्षुण्णसामान्यपर्यतो महतामपि । गिरीणां प्रददद्भ्रतिं न्यपतन्नकिलोकिनः ॥ ६७४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

समुद्रसेनभूपोऽपि धर्मद्वाराद् ययौ यहिः । आमनामाय भूपालः श्रीराजगिरिमाविशत् ॥ ६७५ ॥
 अधिष्ठाता तु दुर्गस्य यक्षोऽङ्गीकृतवैरतः । आमाधिष्ठायिकैः कृष्टः प्रतोलीस्यो^{१०} हि तज्जनम् ॥ ६७६ ॥
 इति लोकात् परिहाय राजा तत्रागमत् तदा । तमाह प्राकृतं लोकं मुक्त्वा मामेव घातय ॥ ६७७ ॥

इति साहसवाचा स सुष्टो हिंसाप्रहात् ततः । न्यवर्त्तत प्रशान्तात्मा सत्संग उपकारकः ॥ ६७८ ॥ 25
 मैत्रीं च प्रतिपेदे स यथादिष्टकरः प्रभोः । कियन्मे जीवितं मित्र ! ज्ञानादृष्ट्वा निवेदय ॥ ६७९ ॥
 पण्मास्यामवशेषायां कथयिष्यामि तत्र च । इति जल्पन् तिरोधत्तावसरे च तदन्नवीत् ॥ ६८० ॥

गंगान्तर्भाग्धे तीर्थे नावाऽध्वतरतः सतः । मकाराघक्षरप्रानोपकण्ठे मृत्पुरस्ति ते ॥ ६८१ ॥
 निर्वद्रुमं जलादृष्ट्वाभिज्ञानं भवता दृढम् । विश्वेयमुचितं यत्ते तत्प्रेत्यार्थं समाचर ॥ ६८२ ॥

१२२. तीर्थयात्रामतौ मित्रोपदेशादुपचक्रमे । अलसः को हिते स्वस्य नेच्छेत् सद्गतमात्मनः ॥ ६८३ ॥ 30
 प्रयाणैः प्रवणैः पुण्डरीकाद्रिं प्राप भूपतिः । युगादिनाथमभ्यर्च्य कृतार्थं स्वममन्यत ॥ ६८४ ॥
 ययौ रैवतकाद्रिं च श्रीनेमिं हृदि धारयन् । उपत्यकामुवं प्राप प्रातरेखः सुधीयु यः ॥ ६८५ ॥
 तीर्थं प्रणन्तुमानेकानेकादश नरेश्वरान् । अपश्यन्नश्यदातद्धो ह्यायुतपरिच्छदान् ॥ ६८६ ॥

1 A भूपालप्रेपि । 2 N B °द्विपत् । 3 A °पादापातादि° । 4 A प्रतितिष्ठत् । 5 N °प्राज्य° । 6 A विप्रहृदिपत् ।
 7 A °पूकरी° । 8 A स विष्णो° । 9 A °नावसत् । 10 N कृष्टप्रतोलीस्थानिनं जन्म ।

तथैकादशभिः फल्गुवाग्दम्बरदिगम्बरैः । राक्षसैरिव शाखोटान् कलिनिष्ठैरधिष्ठितान् ॥६८७॥—युग्मम् ।
स्त्रीकुर्वाणान्महातीर्थं शैलारोहनिषेविनः । असंख्यसैन्यसंख्यायतानाह्वयदिलापतिः ॥ ६८८ ॥

तान् दृष्ट्वा बप्पभट्टिः श्रीसुहृद्भूपालमब्रवीत् । धर्मकर्मोद्यमे युद्धात् प्राणिनः को जिघांसति ॥ ६८९ ॥
वागाहवेन जेष्यामि विद्वत्पाशानिमान् नृप ! । नखच्छेद्येऽविजनीखण्डे कुठारं कः प्रयोजयेत् ॥ ६९० ॥

5 ते जिता वादमुद्रायाममुद्रायामन्तरा । दीपस्य शलभप्लोपे^१ स्तुतिः संस्तूयते हि का ॥ ६९१ ॥
ततोऽपि तानभ्यमित्रानवादीद् विशदाम्बरः^२ । निर्जयादपि^३ चेद् यूयं शमिनो न व्रतादपि ॥ ६९२ ॥
असंख्यव्यन्तराधीशुचुम्बितांहिनखावलिः । अम्बा श्रीनेमिपादाब्जकादम्बा शासनामरी ॥ ६९३ ॥
आत्मनोरुभयोः कन्यायुग्मं व्यत्ययतः स्थितम् । देवी तदन्तरा येपामेतां^४ संजल्पयिष्यति ॥ ६९४ ॥

10 तीर्थं तदीयमेवास्तु यस्याम्बा क्रमतोऽमुतः । समर्पयति तत्किं नु वादैरादीनवास्पदैः ॥६९५॥—विशेषकम् ।
उभयाभिमतो जज्ञे व्यवहारोऽयमेतयोः । पक्षयोरक्षयोदग्रप्रभावाम्बालये ततः ॥ ६९६ ॥

ततः कुमारिकां तेषां बप्पभट्टिरिहार्पयत् । द्वादशप्रहरान् यावत्तैर्मत्रैः साधिवासिता ॥ ६९७ ॥
एडमूकेव^५ नाह स्म कथंचिदथ तेऽवदन् । शक्तिश्चेद् यूयमप्यत्र कन्यां जल्पयताद्य नः ॥ ६९८ ॥
तन्मूर्च्छं बप्पभट्टिश्च करं कमलकोमलम् । ददावम्बा च तद्वक्त्रे स्थिता स्पष्टमुवाच च ॥ ६९९ ॥

उज्जितसेलसिहरे दिक्खा-नाणं निसीहिया जस्स ।

तं धम्मचक्कवट्ठिं अरिट्ठनेमिं नमं सामि ॥ ७०० ॥

15 ततो जयजयध्वानमिश्रो दुन्दुभिरध्वनत् । रोदःकुक्षिभरिः श्वेताम्बरपक्षोन्नतिप्रदः ॥ ७०१ ॥
ततः प्रभृति गाथेयं चैत्यवन्दनमध्यतः । सिद्धस्तवनकृद्गाथात्रितयादूर्द्ध्वमादृता ॥ ७०२ ॥
शक्रस्तववदावालाङ्गनापाठ्याऽत्र मानिता । अष्टापदस्तुतिश्चापि श्रुतवृद्धैः पुरातनैः ॥ ७०३ ॥
ततो रैवतकारोहात् समुद्रविजयाङ्गजम् । आनर्चासौ महाभक्त्या^६ मानयन् जन्मनः फलम् ॥ ७०४ ॥

20 दामोदरहरिं तत्राभ्यर्च्यागात् पिंडतारके । तथा माधवदेवे च शंखोद्धारे च तं स्थितम् ॥७०५॥
द्वारकायां ततः श्रीमान् कृष्णमूर्त्तिं प्रणम्य च । तत्र दानादि दत्त्वा श्रीसोमेश्वरपुरं ययौ ॥ ७०६ ॥
ततः श्रीसोमनाथस्य हेमपूजापुरस्सरम् । तल्लोकं प्रीणयामास वासवो जीवनेरिव ॥ ७०७ ॥
पुनः^७ खं नगरं प्राप श्रीमानाममहीपतिः । यादृच्छिकं ददौ दानं धर्मस्थानानि च व्यधात् ॥ ७०८ ॥

१२३. प्राप्ते काले सुतं राज्ये दुन्दुकं स न्यवेशयत् । प्रकृतीः क्षमयामास पूर्वमानन्दिता अपि ॥ ७०९ ॥

25 प्रयाणं दत्तवान् गंगासरितीरस्थमागधम् । तीर्थं जिगमिषुर्नावमारूढश्च तदन्तरा ॥ ७१० ॥
सूरिणा सह तन्मध्ये दृष्टवान् धूमनिर्गमम् । उपगंगं जनाजज्ञे मगटोडानिवेशनम् ॥ ७११ ॥
प्रतीते व्यन्तराख्याते सूरिराहामभूपतिम् । जैनधर्मं प्रपद्यस्व प्रान्तेऽपि प्रत्ययोऽस्ति चेत् ॥ ७१२ ॥
राजाह प्रतिपन्नोऽस्मि सर्वज्ञः शरणं मम । देवो गुरुर्ब्रह्मचारी धर्मश्चेत् कृपयोदितः ॥ ७१३ ॥

30 देवो गुरुश्च धर्मश्च यश्चक्रे व्यावहारिकः । इयद्दिनानि सोऽत्याजि मया त्रिविधशुद्धितः ॥ ७१४ ॥
मम सौहार्दतः पूज्यपादानामपि सांप्रतम् । विधिवद्विग्रहत्याग इह वो नोचिता स्थितिः ॥ ७१५ ॥
परत्रापि यथा लोके समस्यापूरणादिभिः । कालोऽतिव्राह्यते सौख्यान्मिलितैरेव निश्चितम् ॥ ७१६ ॥

श्रुत्वेत्याह प्रभुर्मुग्धवागियं स्वस्वकर्मभिः । कस्कः कां कां गतिं गन्ता बुद्ध्यते को जिनं विना ॥ ७१७ ॥

1. A. शलभाप्लोपे । 2. N. A. विशदांबरः । 3. A. निर्जयादपि । 4. A. चेष्वामेतां । 5. A. एकमूकेव । 6. N. महाभक्तो ।
7. N. A. पुरः ।

शुकमेतद् व्रतस्थानां नात्मप्राणापरोपणम् । तथातः पञ्चवर्षाणि ममाद्याप्यायुरस्ति च ॥ ७१८ ॥

विक्रमतो वर्षाणां शताष्टके सनवतौ च भाद्रपदे ।

शुक्रे सितपञ्चम्यां चन्द्रे चित्रारख्यऋक्षस्थे ॥ ७१९ ॥

तुलाराशौ तथा चन्द्रस्थितेऽर्के प्रहरेऽन्विमे । श्राव्यमाणो भृशं पञ्चप्रमेष्ठिनमस्क्रियाम् ॥ ७२० ॥

दृढं जिनेशसन्मित्रगुरुपादस्तृतिस्थितः ।

श्रीमान् नागावल्लोकाख्यो राजा प्राप दिवं तदा ॥ ७२१ ॥—विशेषकम् ।

अथ किंचित्सुहृन्मोहात् तत्र स्थित्वीद्वेदेहिकम् । कारयामास पार्थस्यः प्रधानैस्तत्सनाभिभिः ॥ ७२२ ॥

किंचिच्छोकोर्मिसन्तप्त उवाच करुणं तथा । सोद्वेगं च तदीयानां गुणानां संसरन् भृशम् ॥ ७२३ ॥

मा भूत् संवत्सरोऽसौ वैसुशतनवतेर्मा च ऋक्षेषु चित्रा

धिग्मासं तं नभस्यं क्षयमपि स खलः शुक्लपक्षोऽपि यातु ।

संक्रान्तिर्या च सिंहं विशतु हुतभुजं पञ्चमी या तु शुक्रे

गंगातोयाग्निमध्ये त्रिदिचमुपगतो यत्र नागावलोकः ॥ ७२४ ॥

5

10

१२४. अथ श्रीवषभट्टिश्च कन्यकुञ्जे मुनीश्वरः । प्राप दुन्दुकभूपालाधिष्ठितं तन्निरुद्यमः ॥ ७२५ ॥

सक्तः कंट्याख्यवेद्यायां भूषो भोजं निजं सुतम् । भाग्योदयकलाकेलिविलासमपि पापभूः ॥ ७२६ ॥

अभिद्रुहति मूढस्तद्वाग्भिर्विगतचेतनः । अविवेकधराधुर्यं धिग् वेद्याजनसंगमम् ॥ ७२७ ॥—युग्मम् । 15

तन्माता निजवन्धूनां ज्ञापयामास दुःखिता । संकटे हि कुलस्त्रीणां शरणं शरणं पितुः ॥ ७२८ ॥

समागत्याह्वयंते च पुत्रजनमोत्सवच्छलात् । आपृच्छायै पुनर्भोजः संचचार नृपालये ॥ ७२९ ॥

ज्ञापितो गुरुभिः सौषधद्वारं विज्ञाय शस्त्रिणः । निवृत्तौ मातुलेः साकं प्रययौ पाटलीपुरम् ॥ ७३० ॥

आचार्यमन्यदा राजा दुन्दुकः प्राह मत्सरी । मयि प्रसादमाघायानीयतां नन्दनोत्तमः ॥ ७३१ ॥

ततः स ध्यानयोगादिप्रारम्भेरुत्तरोत्तरैः । वाहयामास वर्षाणि पंचं पंचत्ववासरम् ॥ ७३२ ॥ 20

ततोऽन्वत्समये प्राप्ते राक्ष्सां दृढतरं गुरुः । उपरोध्य सुताह्वानहेतवे प्रैष्यतादरात् ॥ ७३३ ॥

ययौ तन्नगराभ्यासे विममर्शं च चेतसि । चेद् भोजो नीयते यस्मान् तन्नृपेण स हन्यते ॥ ७३४ ॥

नोचेत् कंटिकया वाढं मूर्खोऽसाविति संहितः । शिष्याणां विद्रवैः कर्ता शासनस्याप्रभावनाम् ॥ ७३५ ॥

सांप्रतं सांप्रतं मृत्युस्तस्मान् प्रायोपवेशानात् । तत्र कृत्वातिगीतार्थकारिताराधनादृतः ॥ ७३६ ॥

स्वयमप्यात्मयोगेन दिनानामेकविंशतिः । अतिवाह्य क्षुधा-रुप्या-निद्रादिद्वेषिविभर्ही ॥ ७३७ ॥ 25

आत्मानं दशमद्वारान्निरवासयदुद्यतः । ईशाने नाकित्वां प्राप चाप्यभट्टिसुनीश्वरः ॥ ७३८ ॥—विशेषकम् ।

विक्रमतः शून्यद्वयवमुवर्षं (८००) भाद्रपदवृत्तीयायाम् ।

रविवारे हस्तर्क्षे जन्माभूद् वषभट्टिगुरोः ॥ ७३९ ॥

पद्मर्षस व्रतं चैकादशे वर्षे च स्मरिता ।

पंचाधिकनवत्या च प्रमोरायुः समर्थितम् ॥ ७४० ॥ 30

शर-नन्द-सिद्धिवर्षे (८९५) नभःशुद्धाष्टमीदिने ।

स्वातिभेऽजनि पंचत्यमामराजगुरोरिह ॥ ७४१ ॥

1 B चन्द्रस्थितो । 2 A द्वारि । 3 निर्दोतो । 4 A पंचापंच । 5 N ततोप वम । 6 N राजा । 7 N वेशने । 8 A नरैः । 9 N स्मरिता ।

- इत्याकर्ण्यामराजस्य पौत्रोऽतिस्फारशोकभूः । भोजः संकुचिताम्भोजवदनं विललाप च ॥ ७४२ ॥
विवेकौघो^१ऽविवेकेन जितः^२ सारस्वतं हतम्^३ । अनुत्सेकस्तिरोधत्त ज्ञाने दत्तो जलांजलिः^४ ॥ ७४३ ॥
इति क्षणं विमृश्यासावादिदेश चिताकृते । प्रेष्यानदूष्यचारित्रो गुरुभक्तिपवित्रितः ॥ ७४४ ॥
पितामहवियोगेऽपि वर्द्धितस्तस्य मित्रतः । अनाथ इव लोकेऽत्र तत्रापि त्रिदिवं गते ॥ ७४५ ॥
5 ततः क्षणमपि स्थातुं न शक्तः पृथिवीतले । पितृवत्सुहृत्सूरेरनुग्रज्याऽधुनोचिता ॥ ७४६ ॥
मातृपक्षप्रधानानां बोधं चावगणय्य सः । गुरुमृत्युभुवं^५ प्राप गन्ता लीलावने यथा ॥ ७४७ ॥
भुजदण्डे जनन्या च धृत्वाऽथाजल्पि तत्क्षणम् । निर्वीरात्वनिपेधाय राज्यस्य कृपयापि च ॥ ७४८ ॥
स्वसुरद्वयसंहारे जाते ते विद्विपन् पिता । जितमन्यो महापापी त्वत्प्रजाः पीडयिष्यति ॥ ७४९ ॥
हृदयालुः कृपालुश्च तत् त्वं प्रार्थनया मम । कर्मतो विरमामुष्मात् हृदानन्दन नन्दन^६ ! ॥ ७५० ॥
10 इति मातुरलंघ्यत्वात् श्रीभोजः साश्रुलोचनः । उत्तरीयं निचिक्षेप चितायां गुरुपृष्ठतः ॥ ७५१ ॥
अस्तोकशोकसम्भारधारणछान्तदेहरुकू । ऊ(औ?)ङ्कदेहिकमाधत्त कृत्यं^७ पैतामहं प्रभोः ॥ ७५२ ॥
§ २५. अन्यदा मातुलैः साकमाकस्मिकदवोपमः । तातं शमयितुं प्रायात् कन्यकुब्जमचिन्तितः ॥ ७५३ ॥
प्रविष्टो^८ गोपुरेणाथ द्राग् राजद्वारसंनिधौ । मालाकारं ददर्शाथ वीजपूरत्रयान्वितम् ॥ ७५४ ॥
तेन ढौकनकं^{१०} स्वामिपुत्रस्यास्य कृतं तदा । तं गृहीत्वा ययावन्तःसौधं रोधं विशन् विशम्^{११} ॥ ७५५ ॥
15 सह कंटिकया तत्रोपविष्टं प्रवरासने । जघान हृदये घातैस्त्रिभिस्तैर्वीजपूरकैः ॥ ७५६ ॥
महाप्राणकृताघातादुभौ प्राणैर्वि(व्य)युज्यताम् । प्राग्ध्यातपुत्रहत्यांहोभीतैरिव विनिर्गतैः ॥ ७५७ ॥
अपद्वाराद् वहिः कृष्ण^{१२} क्रोष्टारमिव वेदमनः । दुन्दुकं कन्दुकस्थित्या क्रीडया प्रेरितं^{१३} नरैः ॥ ७५८ ॥
निखानखानपूर्वं सोऽविशत् कंठीरवासने । प्रणतः सर्वसामन्तैः^{१४} सपौरैर्मन्त्रिभिस्तथा ॥ ७५९ ॥
श्रीमदामविहाराख्यतीर्थं नन्तुं ययौ नृपः । तत्र शिष्यद्वयं दृष्टं वप्पभट्टेर्महासुनेः^{१५} ॥ ७६० ॥
20 विद्याव्याक्षेपतस्ताभ्यां न चक्रे भूमिपोचितम् । अभ्युत्थानादिसन्मानं श्रीभोजोऽथ व्यचिन्तयत् ॥ ७६१ ॥
अज्ञातव्यवहारौ हि शिष्यावेतौ प्रभोः पदे । न युज्येते यतो विश्वे व्यवहारो महत्त्वभूः ॥ ७६२ ॥
श्रीनन्नसूरिराचार्यः श्रीमान् गोविन्द इत्यपि । आहूय पूजितौ राज्ञा पट्टे च स्थापितौ प्रभोः ॥ ७६३ ॥
मोढेरे प्रहितो नन्नसूरिः सूरिगुणोन्नतः^{१६} । पार्श्वे गोविन्दसूरिश्चावस्थाप्यत नृपेण तु ॥ ७६४ ॥
भोजराजस्ततोऽनेकराज्यराष्ट्रग्रहाग्रहः^{१७} । आमादभ्यधिको जज्ञे जैनप्रवचनोन्नतौ ॥ ७६५ ॥
25 व प्प भ ट्टि र्भ द्र की र्त्ति र्वा दि कु ञ्ज र के स री ।
ब्र ह्य चा री ग ज व रो रा ज पू जि त इत्यपि ॥ ७६६ ॥
विख्यातो विरुदैर्जैनशासनक्षीरसागरे । कौस्तुभः^{१८} कृतसंस्थानः पुरुषोत्तमवक्षसि ॥ ७६७ ॥
जयताज्जगतीपीठे धर्मकल्पमृमाङ्कुरः । इदानीमपि यन्नाममन्त्रो जाड्यविपापहः ॥ ७६८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

1 A विवेकौघौ । 2 A जितसार° । 3 N हितं । 4 A जलांजलिं । 5 N पितृवत्सु । 6 A गुरुमृत्युभुवं । 7 A नन्दनः ।
8 A कृतं । 9 N प्रतिष्ठो । 10 A ढौकनके । 11 N दिशत्विषाम् । 12 A कृष्ण । 13 N प्रेरितं । 14 A सपूरै° ।
15 A महामतिः, B महामति । 16 N सूरिगुणो° । 17 N राज्यग्रहग्रहः । 18 A B कौस्तुभकृतसंस्थान° ।

इत्थं श्रीवप्पभट्टिप्रभुचरितमिदं विश्रुतं विश्वलोके
 प्राग्विद्वत्ख्यातशास्त्रादधिगतमिह यत् किञ्चिदुक्तं तदल्पम् ।
 पूज्यैः क्षन्तव्यमत्रानुचितमभिहितं यत्तथा तत्प्रसादात्
 एतत्सर्वाभिगम्यं भवतु जिनमतस्यैर्यपात्रं ध्रुवं च ॥ ७६९ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

5

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वपिचरित्ररोहणगिरौ श्रीवप्पभट्टेः कथा

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गः किलैकादशः ॥ ७७० ॥

दुष्कर्मजैत्रः पुरुपोत्तमाङ्गाज्जन्माविशुद्धाक्षरहेतुमूर्तिः ।

गिरीशतुङ्गाध्वपुरःस्थितश्रीः प्रद्युम्नदेहः शिवतातिरस्तु ॥ ७७१ ॥

10

श्रीकन्यकुञ्जक्षितिपप्रबोधकर्तुस्तथा पूर्वगतश्रुतेन ।

विश्वे समस्थानवपाठवन्धैः श्रीभद्रकीर्तेर्नरिर्नतिं कीर्त्तिः* ॥ ७७२ ॥

॥ ग्रंथा० ८२०, † उभयं २९४० ॥

१२. श्रीमानतुङ्गसूरिचरितम् ।

- § १. प्रभोः श्रीमानतुङ्गस्य देशनायां रदत्विपः । जयन्ति ज्ञानपायोधिशारदेन्दुसहोदराः ॥ १ ॥
 नित्यं योजनलक्षेण वर्णनीयः^१ सुवर्णरुक् । मानतुङ्गः प्रभुः पातु मेरुः सौमनसाश्रितः ॥ २ ॥
 अस्यैवावाह्यमैतिह्य^२ मप्रणाययं^३ जगत्पि । निकाय्यं^४ तीर्थगृङ्गारप्रकर्षस्य प्रकीर्तये ॥ ३ ॥
 5 सदा सुरसरिद्वीचीनिचयाचान्तकश्मला । पुरी^५ वाराणसीत्यस्ति साक्षादिव दिवःपुरी ॥ ४ ॥
 आसीत् कोविदकोटीरमर्थिदारिद्र्यपारभूः । तत्र श्रीहर्षदेवाख्यो राजा नतु कलङ्कभृत् ॥ ५ ॥
 ब्रह्मक्षत्रियजातीयो धनदेवाभिधः सुधीः । श्रेष्ठी तत्राभवद् विश्वप्रजामूपार्यसाधकः ॥ ६ ॥
 तत्सुतो मानतुङ्गाख्यो विख्यातः^६ सत्त्वसत्यभूः । अवज्ञातपरद्रव्यवनितावितथाग्रहः ॥ ७ ॥
 सन्तीह मुनयो जैना नग्रा^७ भग्नसाराधयः । तत्रैतये जग्मिवानन्यदिवसे विवशेतरः ॥ ८ ॥
 10 वीतरागप्रभुं नत्वा गत्वा गुरुपदान्तिकम् । प्राणमद्धर्मवृद्ध्याशीर्वादेन गुरुणार्हितः ॥ ९ ॥
 महाव्रतानि पंचास्योपादिशन्नप्रतां तथा । ऊर्णकार्पासकौशेयशौम्वा^८ वृत्तिनिपेधतः ॥ १० ॥
 इत्याद्यनेकधा धर्ममार्गाकर्णनतस्तदा । वैराग्यरङ्गिणो मानतुङ्गस्य व्रतकांक्षिणः ॥ ११ ॥
 तन्मातापितरौ पृष्ठाऽऽचार्यस्तस्य व्रतं ददौ । चारुकीर्तिर्महाकीर्तिरित्यस्याख्यां ददौ च सः ॥ १२ ॥
 स्त्रीणां न निर्वृतिर्मान्या भुक्तिः^९ कैवलिनोऽपि हि । द्वात्रिंशदन्तरायाणि बुबुधे च बुधेश्वरः ॥ १३ ॥
 15 कृतलोचस्ततो हस्तस्थिततोयकमण्डलुः ।^{१०} सत्यक्तसर्वावरण^{११} ईर्यासमितिसंयुतः ॥ १४ ॥
 गृहस्थावसथोद्धृष्ट्यावस्थानकृतभोजनः । मायूरपिच्छिकाहस्तो मौनकालेषु मौनवान् ॥ १५ ॥
 सदा निःप्रतिकर्मासौ प्रतिक्रमणयोर्द्वयोः । दक्षो गुरुकनीयस्त्वे^{१२} दुष्करं^{१३} कुरुते व्रतम् ॥ १६ ॥—विशेषकम् ॥
- § २. अस्य स्वसृपतिर्लक्ष्मीधरो लक्ष्मीवरस्थितिः । आस्तिकानां शिरोरत्नमत्रासीद् विस्फुरद्यशाः ॥ १७ ॥
 दृढभक्त्या स चर्यार्थमन्यदोपनिमन्त्रितः । महर्षिस्तेन काले च^{१४} मध्ये तद्गृहमागमत् ॥ १८ ॥
 20 अशोधनप्रमादेनानुसन्धानाज्जलस्य च । नैके संमूर्च्छितास्तत्र पूतरास्तत्कमण्डलौ ॥ १९ ॥
 गण्डूषार्थमृषिर्यावञ्जुलुके जलमाददे । ददर्श तान् स्वसा प्राह लीना श्वेताम्बरव्रते ॥ २० ॥
 व्रते कृपाभरः^{१५} सारस्तदमी द्वीन्द्रियास्त्रसाः । विपद्यन्ते प्रमादाद् वस्तज्जेनसदृशं नहि ॥ २१ ॥
 लज्जावरणमात्रेऽत्र वस्त्रखण्डे परिग्रहः । ताम्रपात्रे कथं न स्याद् यादृच्छिकमिदं किमु ॥ २२ ॥
 धन्याः श्वेताम्बरा जैनाः प्राणिरक्षार्थमुद्यताः । न सन्निदधते नीरमपि रात्रौ क्रियोद्यताः ॥ २३ ॥
 25 अचेलाश्च सचेलाश्च नावधारणदुर्नयम् । आद्रियन्ते स्म निःसङ्गाः परमार्थकृतादराः ॥ २४ ॥
 पञ्चाश्रवेन्द्रियार्थानां परिहारपरायणाः । गुप्तिभिस्तिष्ठभिर्गुप्ताः स्थिताः^{१६} समितिपंचके ॥ २५ ॥
 —त्रिभिर्विशेषकम् ॥
 इत्याकर्ण्य मुनिः प्राह प्राञ्जलं शृणु मद्रचः । गृहवासपरित्यागो मया पुण्यार्थिना कृतः ॥ २६ ॥
 आस्तामन्यः^{१७} समाचारो यत्र जीवदयापि न । तेन धर्मेण किं कुर्वे श्रीसर्वज्ञविरोधिना ॥ २७ ॥
 30 अत्र देशे समायान्ति दुःप्रापाः^{१८} श्वेतभिक्षवः । सा प्राह मध्यदेशात्ते समायास्यन्ति सांप्रतम् ॥ २८ ॥

1 A. वर्णनीय° । 2 'अनादिवाता' इति D टिप्पणी । 3 'संमत°' इति D टि° । 4 'निवासः' इति D टि° । 5 A. वाणारसी ।
 6 A. सत्यसत्त्वभूः । 7 A. नग्रा° । 8 N. शौचावृत्ति° । 9 N. भुक्तिः । 10 N. सत्यक्त° । 11 B. °सर्वावरणः; N. °सर्वाभरण ।
 12 N. कनीयश्चेद्दुःकरं° । 13 A. दुःव्रतं । 14 N. कालेन । 15 N. कृपाभरः । 16 N. स्थितिः । 17 A. अन्यसमा° ।
 18 N. दुःप्राया ।

साङ्गत्वं कारयिष्यामि तव तैः सह निश्चितम् । तपसा निर्मलेनाशु भवं पावयसे यथा ॥ २९ ॥

इदानीं कापि कृपादौ रहो जलमिदं सज । शासनस्य यथा न्दानिर्न भवेद्युताकरा ॥ ३० ॥

विरावना पुनर्जीवगणसात्र भवेद्भुवम् । अपरापरनीरोत्यजीवा अन्योऽन्यविद्विषः ॥ ३१ ॥

श्रुत्वेति तद्वचोऽक्षार्पाद् भृशं विप्रतिसारतः* । भोजितः परया मद्यया द्योधितद्वाश्रयं ययौ ॥ ३२ ॥

अन्यदा^१ऽजितासिंहाख्याः सूर्यः पुरमाययुः । पुरा श्रीपार्श्वतीर्थेशकल्याणकपवित्रिताम् ॥ ३३ ॥ 5

गङ्गातीरस्यमुद्यानमुद्गमं शिखरित्रजैः । शिशियुर्जानसंयुक्तास्त्रिदशा इव नन्दनम् ॥ ३४ ॥

तया च ज्ञापिते श्राद्धकान्तया सोदरो मुनिः । श्रुत्वा समाययौ तत्र गुरुणां सङ्गतस्तदा ॥ ३५ ॥

पूर्वर्षिभिः समाचीर्णा सामाचारी न्यवेद्यत । तैस्तदग्रे च पीयूषवत् तां सोऽथादृतोऽश्रुणोत् ॥ ३६ ॥

गुरुमिदीक्षित^२श्चासौ नदीष्णोऽग्रेऽपि च कचिन् । तपस्वाविधिपूर्वं चागममध्याप्यतादरात् ॥ ३७ ॥

ततः प्रतीतिभृत् सम्यक्तपःश्रुतसमर्जनात् । योग्यः सन् गुरुभिः सूरिपदे गच्छादृतः कृतः ॥ ३८ ॥ 10

छिष्टकाव्यभ्रमिश्रान्ता देवी वाचामधीश्वरी । यद्वचोऽश्रुतसंसिक्ता परमानन्दभूरभूत् ॥ ३९ ॥

स तदातनकालीयलीनज्ञानक्रियोन्नतिः । अभूदभूमिरुन्नित्रोपद्रवान्तरविद्विषाम् ॥ ४० ॥

५३. इतश्च पुरि तत्रासीद् वेदवेदाङ्गपारगः । त्रिंशिरिव मूर्तिस्यो भूदेवः पार्थिवार्चितः ॥ ४१ ॥

कोविदानां शिरोरत्नं मयूर इति विश्रुतः । प्रत्यर्थिकवितसर्पाणां^३ मयूर इव दर्पहृत् ॥ ४२ ॥—युग्मम् ।

दुहिता मुहिता रूपशीलविद्यागुणोदयैः । तस्य सत्या उमा-गङ्गा-लक्ष्मीदेव्यो यदीक्षणात् ॥ ४३ ॥ 15

पङ्के पङ्कजमुज्जितं कुवलयं चापारनीरे हृदे

विम्बी चापि श्रुतेर्वहिः प्रकटिता क्षिप्तः शशी चाम्बरे ।

यस्याः पाणिविलोचनाधरमुखान् वीक्ष्य स्वसृष्टिर्विधे-

रुच्छिष्टेव पुरातनी समभवद् देवाद् विधायेह ताम् ॥ ४४ ॥

अद्भुतं कुलरूपयैस्तस्याः समुचितं वरम् । सर्वत्रालोचयन् सम्यगप्राप्तावार्तिमासदत्^४ ॥ ४५ ॥ 20

तर्कलक्षणसाहित्यरसास्वादयशैकधीः । अनूचानो महाविप्रो थाणारुयः प्रागुणान्वितः ॥ ४६ ॥

प्रख्यातवमृकः^५ कामाभिरामाकारधारकः । दृष्टे तत्र मयूरोऽभूद्^६ वारिदाडम्बरे यथा ॥ ४७ ॥

संमान्योद्वाहयामास तां मुवां तेन^७ वैभवान् । अनुरूपवरप्राप्तिमुवा^८ पित्रापि दुस्सजा ॥ ४८ ॥

ततः^९ श्रीहर्षभूपत्य^{१०} दर्शितो दुहितुः पतिः । आशिषोदितया तस्योदितया तोपमाप च ॥ ४९ ॥

तस्यायासः पृथक् चक्रे धनधान्यादिसम्भृतः । एवं राजार्हितां^{११} तौ द्वौ साङ्गत्वं^{१२} प्रापतुः सदा ॥ ५० ॥ 25

५४. थाणोऽन्यदा समं पन्था स्नेहतः फलदायितः । सिता हि मरिचश्रोदाद् ऋते भवति दुर्जरा ॥ ५१ ॥

पितुर्गृहमगाद् गृष्टा थाणपत्नी मशोद्धरा । सायं तद्गृहमागत भर्ता प्राहानुनीतये ॥ ५२ ॥

तद्यथा—

मानं मुञ्च स्वामिनि ! शशुं जगतो चिनाशितस्वार्थम् ।

सेवक-कामुक-परभवसुखेच्छयो नावलेपभृतः ॥ ५३ ॥ 30

चासागाराद्बहिः प्रेष्यः पण्डितं वां सखी जगौ । वाग्भङ्गीभिस्तनो मानानुचि तस्मामदोऽवदत् ॥ ५४ ॥

1 N *रुः । * 'अनुसयत्' इति D टि० । 2 N त्रिनविह* । 3 A B D *वीक्षित* । 4 B D प्रत्यर्षितर्षदर्पणां ।
- 5 A देव्यन् प्राज्ञानां चणामारु । 6 N प्रख्यातवमृकः । 7 N मयूरोऽभूद् वारिदाडम्बरे । 8 N नैव । 9 N *प्रातिः । 10 B D
एव; N दत् । 11 N *देवसः । 12 A D एनादौ । 13 N संगज ।

उक्तं च—

लिखन्नास्ते भूमिं वहिरवनतः प्राणदयितो
निराहाराः सख्यः सततरुदितोच्छूननयनाः ।
परित्यक्तं सर्वं हसितपठितं पञ्जरशुकै-

5 स्तवावस्था चेयं विसृज कठिने मानमधुना ॥ ५५ ॥

विलक्ष्मीभूय साऽप्याह^१ वहिरागत्य कोविदम् । भवने प्रविशामोऽस्यामुक्त्वा^२ वयमुपानहौ ॥ ५६ ॥
एतस्यां मौनमालम्ब्यावस्थितायां पुनस्ततः । विद्वानविद्वन्मन्योऽसौ बहुप्रातर्जगाद् च ॥ ५७ ॥

तद्यथा^३—

10 गतप्राया रात्रिः कृशतनुशशी शीर्यत इव
प्रदीपोऽयं निद्रावशमुपगतो घूर्णित इव ।

प्रणामान्तो मानस्तदपि न जहासि कुधमहो

कुचप्रत्यासन्त्या हृदयमपि ते सुभ्रु ! कठिनम् ॥ ५८ ॥

तद्विचिपरतः सुप्तोऽवकाशे तल्पिता तदा । जजागारातिसम्भ्रान्तः काव्यं श्रुत्वेत्युवाच च ॥ ५९ ॥

स्थाने त्वं 'सुभ्रु'शब्दस्य 'चंडी'त्याख्यामुदाहरेः । यतोऽस्या दृढकोपायाः शब्दोऽयमुचितः खलु ॥ ६० ॥

15 इत्याकर्ण्य पितुर्वाचं लज्जाभरनतानना । विममर्श निशवृत्तं विश्वं मे जनकोऽश्रुणोत् ॥ ६१ ॥

धिग्मां मूर्खामविज्ञातकारिणीमित्यकुत्सयत् । आत्मानं सा ततो वप्तर्यमर्षं च व्यधाद् घनम् ॥ ६२ ॥

मदं मुक्त्वा च सा प्रेम भर्त्तरि स्थिरमादधे^४ । गङ्गा हिमवतो गर्जे यथा शीतांशुशेखरे ॥ ६३ ॥

अहं^५ शैशवतो भ्रान्ता यद्यसौ विद्वदग्रणीः । जनकोऽनुचिताधायी विमन्दाक्षः कथं किल ॥ ६४ ॥

इदं किमुचितं वक्तुं कुलीनानां हि तादृशाम्^६ । मातृ-स्वसृ-दुहितृणामवाच्यं नहि वाच्यभूः ॥ ६५ ॥

20 शशाप कोपाटोपेन पितरं प्रकटाक्षरम् । कुप्री भव क्रियाभ्रष्टावज्ञातौरसनात्रकः ॥ ६६ ॥

तस्याः शीलप्रभावेण सद्यः श्वेताङ्गचन्द्रकैः । कलाप्यप्रे मयूरोऽप्रे तदा जज्ञे स चन्द्रकी ॥ ६७ ॥

सागान्निजगृहं वाणे विभ्रती सक्तिमादरात् । पितुर्दुर्वचनं तस्याः सान्त्वनाय तदाऽभवत् ॥ ६८ ॥

सद्यः कुष्ठं समालोक्य^७ पश्चात्तापार्त्तिविद्रुतः^८ । अवाङ्मुखो गृहेऽस्वाप्सीन्न^९ ययौ राजपर्षदि ॥ ६९ ॥

पञ्चषान् वासरात्रासौ जगाम क्षमापमन्दिरे । वाणोऽपि कुपितस्तस्य बहून् दोषानभाषत ॥ ७० ॥

25 भोगिभोग^{१०} विनाशैकप्रतिज्ञो मलिनाङ्गभृत् । सुहृत्समागमे लज्जास्थानं प्रकटयन् सदा ॥ ७१ ॥

असौ मेघसुहृन्मेघसुहृच्चन्द्रकितस्तनौ । चित्रश्चित्रात्सभायोग्यो भूपानां नैनसां निधिः ॥ ७२ ॥

राजा श्रुत्वेति किं सत्यं मयूरः कुष्ठदूषितः । इति चित्रात् समाहूतवांस्तं निजनरैः प्रभुः ॥ ७३ ॥

कृतावगुण्ठनः पट्या^{११} स संवीताङ्गमण्डनः । उपभूपतिमागच्छदनिच्छन् स्थानमत्र च ॥ ७४ ॥

वाणेनोचे स्फुटं दृष्ट्वा मयूरं प्राकृतादथ । शीतरक्षाङ्गसंव्यानं 'वरकोटी'ति संसदि ॥ ७५ ॥

30 पुनर्निजं गृहं गत्वा व्यमृशचेतसि स्थिरम् । कलङ्कपङ्किलानां हि नोचिता सहदा^{१२} सभा ॥ ७६ ॥

सहक्रीडितसंघेऽस्मिन् ये तिष्ठन्त्यङ्कशङ्कितः । भ्रूखङ्गच्छिन्नमेते किं स्वं मूर्खानं न जानते ॥ ७७ ॥

वैराग्यात् त्यज्यते देहः सतां तदपि नोचितम् । दुःखानामसहिष्णुत्वात् स्त्रीवत्कातरता हि सा ॥ ७८ ॥

सुरः सनातनप्रीतिहार्यः कश्चित्कलानिधिः । आराध्यते प्रसादेन यस्य देहो नवो भवेत् ॥ ७९ ॥

1-N D सायाह । 2 A °मुक्त्वा । 3 A तच्च । 4 N °मादधौ । 5 N अहो । 6 N तादृशैः । 7 N तदालोक्य । 8 N विह्वलः । 9 N स्वेऽस्यान्न । 10 A °भाग° । 11 D N पद्यः । 12 N सुहदां ।

सहस्रकिरणः कर्मसाक्षी ध्येयो मयांस यत् । दृश्येते सफले साक्षादाराधनविराघने ॥ ८० ॥
 पद्मपादं रञ्जयन्नं सोऽवलम्ब्यात्रोपविष्टवान् । गर्त्तं च खदिराङ्गारैरघोऽर्चिभिरपूरयत् ॥ ८१ ॥
 शार्दूलवृत्तमेकैकमुक्त्वा शक्तिकयाच्छिनत् । पादमेवं च काव्येषु पञ्चसूक्तेषु^१ कृष्टिना ॥ ८२ ॥
 छिन्दतः शेषपादं च मार्त्तण्डो व्यक्ततेजसा । आगत्यास्य ददौ देहं मञ्जु विध्यापितोऽनलः ॥ ८३ ॥
 काव्यानां शततः सूर्यं स्तुतिं संविदधे ततः । देवान् साक्षात्करोति स येपामेकमपि स्मृतम् ॥ ८४ ॥ 5
 श्रीभानुस्तोपतस्तस्य नीरुजं देहमातनोत् । सार्द्धपोडशवर्णिग्व्यदीप्यत्कनकभास्वरम् ॥ ८५ ॥
 प्रातः प्रकटदेहोऽसावाययौ राजपर्वदि । श्रीहर्पराजः पप्रच्छासीत् ते किं क्व नवा वद ॥ ८६ ॥
 आसीद् देव ! परं ध्यातः सहस्रकिरणो मया । तुष्टो देहं ददावद्य भक्तेः किं नाम दुष्करम् ॥ ८७ ॥
 तदा च वाणपक्षीयैः सासूर्यैरिव पण्डितैः । जगदे किञ्चिदत्युभं^२ प्राग्भृत्श्रुतितः स्फुटम् ॥ ८८ ॥

तथा हि—

यद्यपि हर्षात्कर्पं विदधति मधुरा गिरो मयूरस्य ।

वाणविजृम्भणसमये तदपि न परभागभागिन्यः ॥ ८९ ॥

राजाह सत्यमेवेदं गुणी गुण्डिपु मत्सरी । यूयमत्रापि सासूया ब्रूमहेऽत्र वयं किमु ॥ ९० ॥
 वैद्यौपथं विना येन प्राञ्जलेनैव चेतसा । सूर्यं आराधितो भक्त्या कवित्वैर्देहमातनोत् ॥ ९१ ॥
 परितोषं परं प्राप सविता यद्वचःक्रमैः । के वयं मानुपास्तत्राहारादिकलुपाकुलाः ॥ ९२ ॥ 15
 वाणः प्राह प्रभो ! प्रायः कृतपक्षं किमुच्यते । अत्य कः किल शृङ्गारो देवस्वातिशये स्फुटे ॥ ९३ ॥
 एवंजातीयमाश्रयातिशयं कोऽपि दर्शयेत् । अपरो यदि चेच्छक्तिः कः प्रत्यर्थी शुभायतौ ॥ ९४ ॥
 इति राहो वचः श्रुत्वा वाणः प्राहातिसाहसात् । हस्तौ पादौ च संछिद्य चण्डिकावासप्रद्युतः ॥ ९५ ॥
 मां परानयतु स्वामी तत्र मुक्तोज्जिततः सिरम् । यथाऽमुष्मादतिप्रौढि प्रातिहायं प्रदर्शये^३ ॥ ९६ ॥—युग्मम् ।
 अवादीश्व मयूरोऽपि तथाप्यस्नानुकम्पया । मयि प्रसद्य भूपाल मा कार्पीरेनमीदृशम् ॥ ९७ ॥ 20
 यतो महुहितुः कष्टं व्यङ्गशुश्रूषणाद् भवेत् । आजन्म तन्ममामीलं विलगेत प्रभो ! दृढम् ॥ ९८ ॥
 श्रुत्वा च भूपतिर्भक्तिं मयूरे विभ्रदद्भुताम् । वाणे कोषं वहन् प्राह तथा कौतूहलं महत् ॥ ९९ ॥
 कर्त्तव्यमेव वाणस्य गीःप्राणस्य कवेर्वचः । पाणिपादं नवं चेत् स्यादस्य स्कारं तदा यशः ॥ १०० ॥
 अन्यथा चेत् तथास्फारवचसां भज्यते भणिः^४ । यदृच्छावचसां नावकाशो राह्यां हि पर्वदि ॥ १०१ ॥
 अथवा सूर्यमाराध्य त्वमेनमपि^५ पण्डितम् । विमदं निर्दिपं नागमिव प्रगुणमाचरे ॥ १०२ ॥ 25
 उक्त्वा चैवं कृते राह्या चण्डीं स्तोतुं प्रचक्रमे । वाणः काव्यैरतिश्रव्यैरुदामाक्षरदम्बरैः ॥ १०३ ॥
 ततश्च प्रथमे वृत्ते निवृत्ते सप्तमेऽक्षरे । सधामा^६ तन्मुखी भूत्वा देवी प्राह वरं वृणु ॥ १०४ ॥
 विवेहि^७ पाणिपादं मे इत्युक्तिसमनन्तरम् । संपूर्णावयवः^८ शोभाप्रत्यय इव निर्जरः ॥ १०५ ॥
 महोत्सवेन भूपालमन्दिरं स समीयिवान् । राह्या पुरस्कृतौ प्रीतिहार्येऽस्थातासुभावपि ॥ १०६ ॥
 ततो विवदमानो च निवर्त्तते पुरा कुधा । भूप एवं ततः प्राह निर्णयो नानयोरेहि ॥ १०७ ॥ 30
 वाग्देवी मूलमूर्धिस्या यत्राले तत्र गम्यताम् । उभाभ्यामपि काश्मीरनीवृत्तिं प्रवरे पुरे ॥ १०८ ॥
 जयः पराजयो वाऽस्तु स्वामिन्यैव कृतोऽनयोः । प्रत्यवायं सचैतन्यः को हि स्वस्थानुपलभ्येत् ॥ १०९ ॥
 यः पराभूतिमाप्नोति तद्वन्त्याः प्राङ्गणे मम । प्रव्रत्वात्य पुस्तकस्तोमं^{१०} विनाश्या अस्त्वसौ पणः ॥ ११० ॥

१ N पंचमधेन । २ N वाग्वृत्तं । ३ B D N प्रतिप्रथे । ४ A भलिः । ५ A त्वमेवमपि । ६ N समायो । ७ N विदेहि । ८ B D चययशोभा । ९ N निवृत्तिं । १० A स्तोत्रं ।

ताभ्यामभ्युपयाते च व्यवहारेऽथ पण्डितैः । उभौ तत्र प्रतिस्थाते राजमन्त्र्यैः सहोर्हितौ^१ ॥ १११ ॥
 तावल्पेनापि कालेन प्रयाणैरविखण्डितैः । आसेदाते पुरं ब्राह्मीत्रह्याद्भुतपवित्रितम् ॥ ११२ ॥
 आराधयां वभूवाते तपसा दुष्करेण तौ । तुष्टा देवी परीक्षार्थं तौ पृथक्कृत्य दूरतः ॥ ११३ ॥
 समस्यापदमप्राक्षीत् तूर्णमापूरि तेन च । अपरेणापि संपूर्णा तथैवाक्षरपंक्तिका ॥ ११४ ॥
 5 विलम्बित-द्भुतभेदतया काष्ठार्द्धमानतः । जितं वाणेन शीघ्रत्वाद् विलम्बाच्च जितः^२ परः ॥ ११५ ॥

तथा हि—

दामोदरकराघातविह्वलीकृतचेतसा ।

दृष्टं चाणूरमल्लेन शतचन्द्रं नभस्तलम् ॥ ११६ ॥

इति गीर्निर्णयं लब्ध्वा प्रधानैः सहितौ कवी । निजं नगरमायातौ तस्यतुर्भूमिपात्रतः ॥ ११७ ॥

10 मयूरश्च निजग्रन्थपुस्तकानि^३ नृपाङ्गणे । आनीयाज्वालयत्^४ खेदात् तानि जातानि भस्मसात् ॥ ११८ ॥

भस्मापि यावदुद्धीनं श्रीसूर्यशतपुस्तकम् । तावत्प्रत्यग्रसूर्यांशुप्रकटाक्षरमस्ति च ॥ ११९ ॥

ततो राज्ञा प्रभावोऽस्य गौरवेण प्रकाशितः । उभयोर्विदुषोर्मानं साम्ये स समभावयत् ॥ १२० ॥

१६. तौ भूपालः स्तुवन्नित्यममालं चान्यदा जगौ । प्रत्यक्षोऽतिशयो भूमिदेवानामेव दृश्यते ॥ १२१ ॥

कुत्रापि दर्शनेऽन्यस्मिन् कथमस्ति प्रजल्पत । प्राह मन्त्री यदि स्वामी शृणोति प्रोच्यते ततः ॥ १२२ ॥

15 जैनः श्वेताम्बराचार्यो भानतुङ्गाभिधः सुधी । महाप्रभावसंपन्नो विद्यते तावके पुरे ॥ १२३ ॥

चेत् कुतूहलमत्रास्ति तदाहूयत तं गुरुम् । चित्ते वो यादृशं कार्यं तादृशं पूर्यते तथा^५ ॥ १२४ ॥

इत्याकर्ण्य नृपः प्राह तं सत्पात्रं समानय । सन्मानपूर्वमेतेषां निस्पृहाणां नृपः क्रियान् ॥ १२५ ॥

तत्र गत्वा पुरो मन्त्री गुरुनानम्य चावदत् । आह्वययति वात्सल्याद्भूपः पादोऽवधार्यताम् ॥ १२६ ॥

गुरुराह महामाल्यं^६ ! राज्ञा नः किं प्रयोजनम् । निरीहाणामियं भूमिर्नहि प्रेत्यभवार्थिनाम् ॥ १२७ ॥

20 मन्त्रिणोचे प्रभो ! श्रेष्ठा भावनातः प्रभावना । प्रभाव्यं शासनं पूज्यैस्तद्राज्ञो रङ्गतो भवेत् ॥ १२८ ॥

इति निर्वन्धतस्तस्य श्रीमान्तुङ्गसूरयः । राजसौधं समाजग्मुरभ्युत्तस्थौ च भूपतिः ॥ १२९ ॥

धर्मलभाशिषं दत्त्वा निविष्टा उचितासने । नृपः प्राह द्विजन्मानः कीदृक् सातिशयाः क्षितौ ॥ १३० ॥

एकेन सूर्यमाराध्य स्वाङ्गाद् रोगो वियोजितः । अपरश्चण्डिकासेवावशालेभे करक्रमौ ॥ १३१ ॥

भवतामपि शक्तिश्चेत् काप्यस्ति यतिनायकाः ! । तदा कंचिच्चमत्कारं पूज्या दर्शयताधुना ॥ १३२ ॥

25 इत्याकर्ण्यार्थं ते प्राहुर्न गृहस्था वयं नृप ! । धनधान्यगृहक्षेत्रकलत्रापत्यहेतवे ॥ १३३ ॥

राजरञ्जनविद्यामिलोकाक्षेपादिकाः क्रियाः । यद् विदध्मः परं कार्यः शासनोत्कर्ष एव नः ॥ १३४ ॥

इत्युक्ते प्राह भूपालो निगडैरेप यत्रयताम् । आपादमस्तकं ध्वान्ते निवेश्य प्रावदन्निति ॥ १३५ ॥

ततोऽपवरके राजपुरूपैः परुषैस्तदा । निगडैश्च चतुश्चत्वारिंशत्संख्यैरयोमयैः ॥ १३६ ॥

नियन्त्रितः समुत्पाद्यं^७ लोहयन्त्रसमो गुरुः । न्यवेश्यताथ तद्द्वाराररी च पिहितौ ततः ॥ १३७ ॥—युग्मम् ।

30 अतिजीर्णं सनाराचं^८ तालकं प्रददुस्ततः । सूचिभेद्यतमस्काण्डः स पातालनिभो वभौ ॥ १३८ ॥

वृत्तं भक्ता मर इति प्राच्यं^९ प्राहैकमानसः । त्रादकृत्य निगडं तत्र त्रुटित्वापे(पै)ति तत्क्षणात् ॥ १३९ ॥

प्राक्संख्यया च वृत्तेषु भणितेषु द्रुतं ततः । श्रीमान्तुङ्गसूरिश्च मुत्कलो मुत्कलोऽभवत् ॥ १४० ॥

स्वयमुद्धटिते द्वारयन्त्रे संयमसंयतः । सदानुच्छृंखलः श्रीमानुच्छृंखलवपुर्वभौ ॥ १४१ ॥

अन्तःसंसदमागत्य धर्मलाभं नृपं ददौ । प्रातः पूर्वाचलान्त्रिर्यन्भास्वानिव महाद्युतिः ॥ १४२ ॥

1 A सहोर्हितौ । 2 A यतः । 3 B D °पुस्तकानि च प्रांगणे । 4 A ज्वालयत् । 5 A B D तव । 6 A महाप्राज्ञ । 7 A समुद्वाद्य । 8 B °नाराचजालकं । 9 N प्रख्यं ।

नृपः प्राह शमस्तादृक् शक्तिश्चाप्यतिमानुषी । देवीदेवकृतापारं विना कसेदंशं महः ॥ १४३ ॥
 देशः पुरमहं घन्यः कृतपुण्यश्च वासरः । यत्र ते वदनं प्रक्षि प्रभो ! प्रातिभसप्रभम् ॥ १४४ ॥
 आदेशं सुकृतावेशं प्रयच्छ स्वच्छतानिचे ! । आजन्मरक्षादक्षः स्याद् यथा मे त्वदनुग्रहः ॥ १४५ ॥
 श्रुत्वेति भूपतेर्वीचं प्राहुस्ते यदकिंचनाः । लब्धीनामुपयोगं न कृत्वाप्यर्थे विदग्धमे ॥ १४६ ॥
 परं श्रीमन् गुणान्मोघे ! प्रशाधि वसुधाभिमाम् । जैनधर्मं हताक्षेभं परीक्ष्य परिपालय ॥ १४७ ॥ 5
 अथावोचन्महीनाथः पान्यो जैनादृते पथि । अदर्शनादियत्कालं पूज्यानां वञ्चिता वयम् ॥ १४८ ॥
 अहो ममावलेपोऽभूद् ब्राह्मणा एव सत्कलाः । देवान् सन्तोष्य यैः स्वीयो दर्शितः प्रत्ययो मम ॥ १४९ ॥
 विवदानावहंकारात्रैतावुपरतौ कचित् । दर्पायैव न बोधाय या विद्या सा मतिभ्रमः ॥ १५० ॥
 वेपां प्रभावः सर्वातिशायी प्रदाम ईदृशः । सन्तोषश्च तदाख्यातो धर्मः शुद्धः परीक्षया ॥ १५१ ॥
 तन्मया भवतामेवोपदेशः संविधीयते । अतःपरं कदुद्रव्यं लक्ष्म्या स्वाद्यं हि गृह्यते ॥ १५२ ॥ 10
 तत आदेशपीयूषोपात् वृत्तं कुरुष्व माम् । रात्रौ वाचमिति श्रुत्वा सूरिः प्रणयगद् गिरम् ॥ १५३ ॥
 दीनपात्रौचित्यभेदात् त्रिधा ज्ञानरुचिर्भव । जीर्णान्युद्धर चैत्यानि विन्यानि च विधापय ॥ १५४ ॥
 आह मन्त्री प्रभो विप्रप्राप्तिभं कञ्जलोऽवलयम् । जैनवाच्यमादेशक्षीरेणैव विलुप्यते ॥ १५५ ॥
 इत्थं धर्मोपदेशं च प्रदेशमिव सद्रतेः । तेऽथ प्रदाय भूपाय संययुः स्वाश्रयं तदा ॥ १५६ ॥
 सर्वोपद्रवनिर्नाश्री 'भ स्ता म र' महास्त्ववः । तदा तैर्विहितः ख्यातो वर्त्ततेऽद्यापि भूतले ॥ १५७ ॥ 15

६६. कदापि कर्मवैचित्र्यात् तेषां चित्ररुजाभवत् । कर्मणा पीडिता यस्मात् शलाकापुरुषा अपि ॥ १५८ ॥
 धरणेन्द्रस्मृतेरायात् प्रष्टोऽनशनहेतवे । अवादीदायुरद्यापि स तत् संहियते कथम् ॥ १५९ ॥
 यतो मवादशमायुर्वहुलोकोपकारकम् । अष्टादशाक्षरं मन्त्रं ततस्तेषां समार्पयन् ॥ १६० ॥
 द्वियते स्मृतियोगेन रोगादि नयथा भयम् । अन्वर्थयो ततः श्रीमान् धरणो धरणीतलम् ॥ १६१ ॥
 ततस्तदनुसारेण स्वयं विदधे प्रभुः । ख्यातं 'भ य ह रं' नाम तदद्यापि प्रवर्त्तते ॥ १६२ ॥ 20
 हेमन्तशतपत्रश्रीद्वेहोऽस्वाद्यमहोनिधिः । सुरेरजनि तस्याहो मुलभं तादृशां हृदः ॥ १६३ ॥ -युग्मम् ।
 सायं प्रातः पठेद्वैतत् स्वयं यः शुभाशयः । उपसर्गां व्रजन्त्यस्य विविधा अपि दूरतः ॥ १६४ ॥
 मानतुङ्गप्रभुः श्रीमानुद्योतं जिनशासने । अनेकथा विवाथैवं शिष्यान्निष्याद्य सन्मतीन् ॥ १६५ ॥
 द्वेषा गुणाकरं शिष्यं पदे स्वीये निवेश्य च । इङ्गिनीमथ संप्राप्यानशनी दिवसभ्यगात् ॥ १६६ ॥
 इत्थं श्रीमानतुङ्गप्रभुचरितमतिस्वैर्यकृजैनधर्म-

प्रासादस्तम्भरूपं सुकृतभरमहापट्टविष्टम्भहेतु ।

श्रुत्वा कुत्रापि किंचिद् गदितमिह मया संप्रदायं च लब्ध्वा
शोधयं मेधाप्रधानैः सुनिपुणमतिभिस्तच्च नोत्प्रासनीयम् ॥ १६७ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

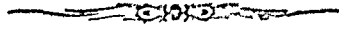
चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपूर्वपिंचरित्ररोहणगिरौ श्रीमानतुङ्गाश्रुतं

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शुद्धोऽभवद् द्वादशः ॥ १६८ ॥

॥ प्रयागं १७४, अ० ३ । उभयं ३११४ ॥

१३. श्रीमानदेवसूरिचरितम् ।

- § १. सूरः श्रीमानदेवस्य प्रभावाम्भोनिधिर्नवः । सदा यत्कमसेविन्यौ ते जया-विजये श्रियौ ॥ १ ॥
 निर्वृतिं यत्कमाम्भोजगुणानुचरणाद् दधुः । गतिं मनोहरां हंसा मानदेवः स वः श्रिये ॥ २ ॥
 तद्वृत्तसिन्धुतः किञ्चिदेकदेशं विभाव्य च । आख्यानपण्यविस्तारात् तरिष्यामि स्वमूढताम् ॥ ३ ॥
 5 अस्ति सप्तशतीदेशो निवेशो धर्मकर्मणाम् । यद्दानेशमिया भेजुस्ते राजशरणं गजाः ॥ ४ ॥
 तत्र कोरंटकं^१ नाम पुरमस्त्युन्नताश्रयम् । द्विजिह्वविमुखा यत्र विनतानन्दना जनाः ॥ ५ ॥
 तत्रास्ति श्रीमहावीरचैल्यं शैल्यं दधदृढम् । कैलासशैलवद्भाति सर्वाश्रयतयानया ॥ ६ ॥
 उपाध्यायोऽस्ति तत्र श्रीदेवचन्द्र इति श्रुतः । विद्वद्वृन्दशिरोरत्नं तमस्ततिहरो जने ॥ ७ ॥
 आरण्यकतपस्यायां नमस्यायां जगत्पि । सक्तः शक्तान्तरङ्गारिविजये भवतीरभूः ॥ ८ ॥
 10 सर्वदेवप्रभुः सर्वदेव सद्भ्यानसिद्धिभृत् ।
 सिद्धक्षेत्रे^२ यियासुः श्रीवाराणस्याः^३ समागमत् ॥ ९ ॥—युगम् ।
 बहुश्रुतपरीवारो विश्रान्तस्तत्र वासरान् । काञ्चित्प्रबोध्य तं चैत्यव्यवहारममोचयत् ॥ १० ॥
 स पारमार्थिकं तीव्रं धत्ते द्वादशधा तपः । उपाध्यायस्ततः सूरिपदे पूज्यैः प्रतिष्ठितः ॥ ११ ॥
 श्रीदेवसूरिरित्याख्या तस्य ख्यातिं ययौ किल । श्रूयन्तेऽद्यापि वृद्धेभ्यो वृद्धास्ते देवसूरयः ॥ १२ ॥
 15 श्रीसर्वदेवसूरीशः श्रीमच्छत्रुञ्जये गिरौ । आत्मार्थं साधयामास श्रीनाभेयैकवासनः ॥ १३ ॥
 चारित्रं निरतीचारं ते श्रीमदेवसूरयः । प्रतिपाल्य निवेश्याथ सूरिं प्रद्योतनं^४ पदे ॥ १४ ॥
 अन्तेऽनशनमाधाय ते सदाराद्धसंयमाः । सम्यगाराधनापूर्वं देवीं श्रियमशिश्रियन् ॥ १५ ॥
- § २. अथो विजहुर्नङ्गुले श्रीप्रद्योतनसूरयः । तेषां परोपकारायावतारो हि भवेत् क्षितौ ॥ १६ ॥
 तत्र श्रीजिनदत्तोऽस्ति ख्यातः श्रेष्ठी धनेश्वरः । सर्वसाधारणं यस्य मानसं मानदानयोः ॥ १७ ॥
 20 धारिणीति^५ प्रिया तस्य धर्मे निविडवासना । वर्तते व्यवहारेण द्वयोऽस्तु पुरुषार्थयोः ॥ १८ ॥
 तत्पुत्रो मानदेवोऽस्ति मानवानप्यमानरुक् । वैराग्यरङ्गितस्वान्तः प्रान्तभूरान्तरद्विपाम् ॥ १९ ॥
 श्रीप्रद्योतनसूरीणामन्यदोपाश्रयेऽगमत् । ते धर्मं तस्य चाचख्युस्तरण्डं भवसागरे ॥ २० ॥
 संसारासारतां बुद्ध्या गुरुपादान् व्यजिज्ञपत् । मानदेवः परिव्रज्यां ददध्वं मे प्रसीदत ॥ २१ ॥
 निर्वन्धात् पितरौ चानुज्ञाप्य शुद्धे दिने ततः । चारित्रमग्रहीदुग्रमाचचार व्रतं च सः ॥ २२ ॥
 25 अङ्गैकादशकेऽधीती^६ छेद-मौलेषु निष्ठितः । उपाङ्गेषु च निष्णातस्ततो जज्ञे बहुश्रुतः ॥ २३ ॥
 विज्ञाय सोऽन्यदा विज्ञो योग्यः सद्गुरुभिस्तदा । पदप्रतिष्ठितश्चक्रे चान्द्रगच्छां^७ बुधैः^८ शशी ॥ २४ ॥
 प्रभावाद् ब्रह्मणस्तस्य मानदेवप्रभोस्तदा । श्रीजया-विजयादेव्यौ नित्यं प्रणमतः क्रमौ ॥ २५ ॥
 एवं प्रभावभूयिष्ठे शासनस्य प्रभावकः । संवव्योमाङ्गणोद्योत^९ भास्वानिव स च व्यभात् ॥ २६ ॥
- § ३. अथ तक्षशिलापुर्यां चैत्यपञ्चशतीभृति । धर्मक्षेत्रे तदा जज्ञे गरिष्ठमशिवं जने ॥ २७ ॥
 30 अकालमृत्यु^{१०} संपातिरोगैर्लोक उपद्रुतः^{१०} । जज्ञे यत्रौपधं वैद्यो न प्रभुर्गुणहेतवे ॥ २८ ॥
 प्रतिजागरणे ग्लानदेहस्येह प्रयाति यः । गृहागतः स रोगेण पात्यते तल्पके द्रुतम्^{११} ॥ २९ ॥

1 A कोटरकं । 2 D सिद्धक्षेत्रे । 3 A वाराणस्याः । 4 A D प्रद्योतने । 5 A धारिणीति । 6 A अधीते । 7 A चन्द्र-
 गच्छो बुधैः । 8 A गणोद्योतो । 9 N मृत्युं संयाति । 10 A उपद्रवः । 11 A द्रुतम् ।

स्वजनः कोऽपि कस्यापि नास्तीह समवे तथा । आक्रन्दभैरवारावरीद्ररूपाऽभवत् पुरी ॥ ३० ॥
 चित्तानां^१ च सहस्राणि^२ दृश्यन्तेऽत्र वहिः क्षितौ । शवानामर्द्धदधानां श्रेणयश्च भयंकराः ॥ ३१ ॥
 सुभिक्षमभवद् गृध्रक्रव्यादानां तदोदितम् । शून्या भवितुमारोभे पुरी लङ्घोपमा तदा ॥ ३२ ॥
 पूजा च विश्वदेवानां विश्रान्ता पूजकान् विना । गृहाणि शवसंघातदुर्गंधानि तदाभवन् ॥ ३३ ॥
 कियानप्युद्धृतः संघश्चैले कृत्वा समागमम् । मन्त्रयामास कल्पान्तः किमयैवागतो भ्रुवम् ॥ ३४ ॥ 5
 न कपर्दी न चाम्ब्या च ब्रह्मशान्तिर्न यक्षराट् । अद्याभागेन संघस्य नो विद्यादेवता अपि ॥ ३५ ॥
 भाग्यकाले यतः सर्वो देवदेवीगणः स्फुटः । सप्रलय इदानीं तु ययौ कुत्रापि निश्चितम् ॥ ३६ ॥
 इति तेषु निराशेषु समेता शसनामरी । उपादिशत् तदा संघमेवं सन्तप्यते कथम् ॥ ३७ ॥
 म्लेच्छानां व्यन्तरैरहैः सर्वः सुरसुरीगणः । विद्रुतस्तद्विधीयते किमत्राम्नाभिरुच्यताम् ॥ ३८ ॥
 अतः परं वृतीयेऽत्र वर्षे भङ्गो भविष्यति । तुरुष्कैर्विहितः सन्त्यगृह्णात्वा क्लृप्तं यथोचितम् ॥ ३९ ॥ 10
 परमेकमुपायं वः कथयिष्यामि वस्तुतः । शृणुतावहिताः सन्तः संघरक्षा यथा भवेत् ॥ ४० ॥
 ततस्तेनाशिवे क्षीणे मुक्त्वा पुरमिदं ततः । अन्यान्यनगरेष्वेव गन्तव्यं वचसा मम ॥ ४१ ॥
 श्रुत्वा च किञ्चिदाश्वासवन्त्से पुनरभ्यधुः^३ । समादिश महादेवि ! कोऽन्यो^४ नः परिरक्षिता ॥ ४२ ॥
 देवी ग्राहाथ नङ्गुले मानदेवाख्यया गुरुः । श्रीमानसि तमानाप्य तत्पादक्षालनोदकैः ॥ ४३ ॥
 आवासानभिपिञ्चध्वं यथा शान्त्यति डामरम् । एवमुक्त्वा तिरोधत्त श्रीमच्छासनदेवता ॥ ४४ ॥ 15
 श्रावकं वीरदत्तं ते प्रैपुर्नङ्गुलपत्तने । विहसिकां गृहीत्वा च स तत्र क्षिप्रमागमत् ॥ ४५ ॥
 भूम(प्रभू ?)णामाश्रयं दृष्ट्वा व्यघ्राश्रयेषीकं तदा । मध्याह्ने सूरिपादाश्च मध्येऽपवरकं स्थिताः ॥ ४६ ॥
 उपाविशन् शुभे स्थाने स्थाने सद्ब्रह्मसंविदाम् । पर्यङ्कासनमासीना नासाप्रन्यस्तदृष्टयः ॥ ४७ ॥—युग्मम् ।
 समानाः^५ कृच्छ्र-कल्याणे वृणे श्रेणे मणौ मृदि । तेषां प्राप्ते प्रणामाय देव्यौ श्रीविजया-जये ॥ ४८ ॥
 कोणान्तरुपविष्टे च ते दृष्ट्वा सरलः स च । निमन्नात्मा तमस्तोमे दध्यौ चिन्ताविपन्नधीः^६ ॥ ४९ ॥ 20
 भ्रुवं प्रतारिकाऽस्माकं साऽपि शासनदेवता । यथेतावन्तमध्वानं प्रेष्याहं छेदितो भ्रुवम् ॥ ५० ॥
 आचार्योऽयं हि राजर्षिर्मध्येदिव्याङ्गनं स्थितः । अहो चारित्रमस्यास्ति शान्येदस्मादुपद्रवः ॥ ५१ ॥
 मामायान्तं च विहाय ध्यानव्याजमिदं दधौ । क एवं नहि जानीते तस्मादासे क्षणं वहिः ॥ ५२ ॥
 ध्याने च पारिते मुष्टिं चङ्कासायुजुषार्मिकः । प्राविशद् द्वारमध्ये च सावह्रं गुरुमानमत् ॥ ५३ ॥
 विहाय चेक्षितैर्देव्यौ तस्याविप्रतिपन्नताम् । अदृष्टैर्वन्धसम्बन्धैस्तं निपात्य वन्धयतुः ॥ ५४ ॥ 25
 आरटन्तं च तं तारस्वरं दृष्टानुकम्पया । प्रमुर्विमोचयामास तदज्ञानप्रकाशनात् ॥ ५५ ॥
 जयाह रे महापाप ! शापयोग्य क्रियाधम । प्रभोः श्रीमानदेवस्य चारित्रस्य शरीरिणः ॥ ५६ ॥
 एवं विकल्पमाधत्से श्रावकभयंसको भवान् । पुंशाप ! नाकिञ्चिद्धानामनभिह्नाहयोस्वरः ॥ ५७ ॥—युग्मम् ।
 ईक्षस्वामिमिषे दृष्टी चरणवक्षित्विस्टरी । पुष्पमाला न च म्लाना देव्यावाचां^७ न लशसे ॥ ५८ ॥
 प्रागेव मुष्टिघातेन प्रेषयिष्ये यमालयम् । जैनश्रद्धालुदम्भेनाहमपि च्छलिता त्वया ॥ ५९ ॥ 30
 प्रभोरादेश एव त्वज्जीवने हेतुरप्रिमः । परं पातकभूः कस्मादीदृशस्त्वं समागतः ॥ ६० ॥
 मुष्टिर्वैद्वो लभेतात्र लक्षमित्यभिसन्धितः^८ । चद्रमुष्टिर्भयानागात् तादृगेव प्रयातु तत् ॥ ६१ ॥

1 A चित्तानां; N चित्तानां । 2 A सहस्राणां । 3 N विहतः । 4 N रप्यधुः । 5 N अन्यः । 6 A D समानं; B समाना । 7 A दध्याविति प्रनष्टधीः; D विप्रतिपन्नधीः । 8 N B प्रचाद्यत् । 9 N देव्यावाचं । * 'अभिप्रायात्' इति D टि० ।

- सं प्राह श्रूयतां देव्यौ श्रीसंघः प्रजिवाय माम् । पुष्यास्तक्षशिलाख्यायाः शासनेशोपदेशतः ॥ ६२ ॥
 अशिवोपशमार्थं श्रीमानदेवस्य सुप्रभोः । आह्वानायाथ मूर्खत्वान्ममैवाशिवमाययो ॥ ६३ ॥
 उवाच विजया तत्राशिवं किमिव नो भवेत् । तत्र युष्मादृशः श्राद्धा दर्शनच्छिद्रवीक्षकाः ॥ ६४ ॥
 वराक ! न विजानासि प्रभावं त्वममुष्य भोः । मेघा वर्षन्ति सस्यानां निष्पत्तिश्चास्य सत्त्वतः ॥ ६५ ॥
 5 श्रीशान्तिनाथतीर्थेशसेविनी शान्तिदेवता । सा मूर्तिद्वितयं कृत्वाऽस्मत्त्राजाद् वन्दते ह्यमुम् ॥ ६६ ॥
 विजयाह त्वयैकेन श्रावकेण ससंमदा^१ । प्रहिणोमि कथं पूज्यानकर्णहृदया किमु ॥ ६७ ॥
 वहवस्त्वादृशाः^२ सन्ति यत्रेद्वर्धार्मिकोत्तमाः । कथं भवेत् पुनर्दृश्यः प्रहितस्तत्र नो गुरुः ॥ ६८ ॥
 सूरयः प्राहुरादेशः संघस्याधेय एव नः । अशिवोपशमः^३ कार्यस्तदत्रस्यैर्विधास्यते^४ ॥ ६९ ॥
 वयं तु नागमिष्यामोऽत्रत्यसंघाननुज्ञया । संघमुख्ये इमे देव्यौ तयोरनुमतिर्नच ॥ ७० ॥
 10 अमूभ्यामुपदिष्टो यः पुरा कमठजल्पितः । अस्ति मन्नाधिराजाख्यः श्रीपार्श्वस्य प्रभोः क्रमः ॥ ७१ ॥
 श्रीशान्तिनाथ-पार्श्वस्यप्रभुस्मृतिपवित्रितम् । गर्भितं तेन मन्त्रेण सर्वाशिवनिपेधिना ॥ ७२ ॥
 श्री शान्तिस्तव नाभिख्यं गृहीत्वा स्तवनं वरम् ।

स्वस्थो गच्छ निजं स्थानमशिवं प्रशमिष्यति ॥ ७३ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

- इत्यादेशं च संप्राप्य तथैव कृतवान् मुदा । प्राप्तस्तक्षशिलायां स स्तवं संघस्य चार्पयत् ॥ ७४ ॥
 15 तस्य चावालगोपालं पठतः स्तवनं मुदा । दिनैः कतिपयैरेव प्रशान्तोऽयमुपद्रवः ॥ ७५ ॥
 कोऽपि कुत्रापि चायातः प्रणश्य^५ जनमध्यतः । गते वर्षत्रये भग्ना तुरुष्कैः सा महापुरी ॥ ७६ ॥
 अद्यापि तत्र विम्बानि पित्तलाश्ममयानि च । तद्गुहेषु सन्तीति ख्याता वृद्धजनश्रुतिः ॥ ७७ ॥
 ततः प्रभृति संघस्य क्षुद्रोपद्रवनाशकः^६ । स्तवः प्रवर्ततेऽद्यापि 'शान्तिशान्त्यादि'रद्भुतः ॥ ७८ ॥
 मन्नाधिराजनामाभूत् तस्य मन्त्रः प्रसिद्धिभूः । चिन्तामणिरिवेष्टार्थप्रद आराधनावशात् ॥ ७९ ॥
 20 सूरिः श्रीमानदेवाख्यः शासनस्य प्रभावनाः । विधायानेकशो योग्यं शिष्यं पट्टे निवेश्य च ॥ ८० ॥
 जिनकल्पाभसंलेखनया संल्लिख्य विग्रहम् । आयुःप्रान्ते परं ध्यानं विभ्रत् त्रिदिवमाप सः ॥ ८१ ॥

इत्थं श्रीमन्मानदेवप्रभूणां वृत्तं चित्तस्थैर्यकृन्माहशानाम् ।

विद्याभ्यासैकाग्रहृद्धानमन्यव्यासङ्गानां यच्छतादुच्छिदं च ॥ ८२ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

25 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ प्रद्युम्नसूरीक्षितः

शृङ्गोऽसावगमत् त्रयोदश इह श्रीमानदेवाश्रयः ॥ ८३ ॥

सर्वज्ञचिन्तनवशादिव तन्मयत्वमासादयन् जयति जैनमुनिः स एषः ।

प्रद्युम्नसूरिरपि भूरिमतिः कवीनामर्थेषु काव्यविषयेषु विचक्षणो यः ॥ ८४ ॥

30 ॥ अं० ८८, अ० १६ । उभयं ३२०२ ॥

॥ इति श्रीमानदेवसूरिप्रबन्धः* ॥

1. B N समं मुदा । 2. A तादृशाः । 3. B D कार्यं । 4. N विधाप्यते । 5. N प्रगम्य । 6. A नानानः । * B आदर्श एवोपलभ्यते पंक्तिरियम् ।

१४. महाकविश्रीसिद्धर्षिचरितम् ।

११. श्रीसिद्धर्षिः श्रियो देयाद् धियामध्यामधामभूः । निरन्ध्रग्रन्थतामापुर्वद्वन्धाः सांप्रतं भुवि ॥ १ ॥
 श्रीसिद्धर्षिप्रभोः पान्तु वाचः परिपचेलिमाः । अनाद्यविद्यासंस्कारा यदुपास्तोर्भेदलिमाः ॥ २ ॥
 सुप्रभः पूर्वजो यस्य सुप्रभः^१ प्रतिभावताम् । बन्धुर्वन्धुरभाग्यश्रीर्वस्य^२ माघः कवीश्वरः ॥ ३ ॥
 चरितं कीर्तयिष्यामि तस्य प्रत्यञ्जदाशयम् । भूयुचक्रचमत्कारि वारिताखिलकल्मषम् ॥ ४ ॥ 5
 अजर्जरश्रियां धाम वेपालक्ष्यजर्जरः । अस्ति गूर्जरदेशोऽन्यसज्जराजन्यदुर्जरः ॥ ५ ॥
 तत्र श्रीमालमित्यस्ति पुरं मुखमिव क्षितेः । चैत्रोपरिस्वकुम्भालिर्यत्र चूडामणीयते ॥ ६ ॥
 प्रासादा यत्र दृश्यन्ते मत्तवारणराजिताः । राजमार्गाश्च शोभन्ते मत्तवारणराजिताः ॥ ७ ॥
 जैनालयाश्च सन्त्यत्र नवं धूपगमं श्रिताः । महर्षयश्च निःसङ्गा न बन्धुपगमं श्रिताः ॥ ८ ॥
 तत्रास्ति हास्तिकाधीयापहसितरिपुत्रजः । नृपः श्रीवर्मलाताख्यः शत्रुमर्मभिदाक्षमः ॥ ९ ॥ 10
 तस्य सुप्रभदेवोऽस्ति मन्त्री मित्रं जगत्पि । सर्वव्यापारमुद्राशृमुद्राकृदुर्जनानने ॥ १० ॥
 देवार्थोशनसौ यस्य नीतिरीतिमुदीक्ष्य^३ तौ । अवलम्ब्य स्थितौ विष्णुपदं कर्तुं तपः किल ॥ ११ ॥
 तस्य पुत्राद्युभावंसाविष्य विश्वभरक्षमौ । आद्यो दत्तः स्फुष्टुतो द्वितीयश्च शुभंकरः ॥ १२ ॥
 दत्तचित्तोऽनुजीविभ्यो दत्तश्चित्तस्य^४ धर्मधीः । अप्रवृत्तः कुरुष्येपु तत्र सुत्रामवच्छ्रया ॥ १३ ॥
 हर्म्यंकोटिस्फुरत्कोटिध्वजजालान्तरस्थिता । जलजन्मतयेव श्रीर्यस्मादासीदनिर्गमा ॥ १४ ॥ 15
 तस्य श्रीभोजमूपाळपालमित्रं कृतीश्वरः । श्रीमाघो नन्दनो ब्राह्मीखन्दनः शीलचन्दनः ॥ १५ ॥
 ऐदंयुंगीनलोकस्य सारसारस्वतापितम् । शि शु पा ल व घः काव्यं प्रशस्तिर्यस्य श्रावती ॥ १६ ॥
 श्रीमाघोऽस्त्राघधीः श्लाघ्यः प्रशस्यः कस्य नामवत् । चित्रं जाड्यहरा यस्य काव्यगङ्गोर्मिविप्रुपः ॥ १७ ॥
 तथा शुभंकरश्रेष्ठी विश्वविश्वप्रियंकरः । यस्य दानाद्भुतैर्गीतैर्हैर्यश्चो हर्षभूरभूत् ॥ १८ ॥
 तस्याभूद् गेहेदी लक्ष्मीलक्ष्मीलक्ष्मीपतेरिव । यया सत्यापिताः सत्यः सीताया विश्वविद्युताः ॥ १९ ॥ 20
 नन्दनो नन्दनोत्तंसः कल्पद्रुम इवापरः । यथेच्छादानतोऽर्थिभ्यः प्रथितः सिद्धनामतः ॥ २० ॥
 अनुरूपकुलां कन्यां धन्यां पित्रा विवाहितः । मुंक्ते वैपयिकं सौख्यं दोगुन्दुग इवामरः ॥ २१ ॥
१२. दुरोदरमरोदारो दाराचारपरदुग्धः । अन्यदा सोऽभवत् कर्म दुर्जयं विदुषामपि ॥ २२ ॥
 पिष्टमाहृगुमस्त्रिभवन्युमिर्त्रैर्निवारितः । अपि नैव न्यवसिष्ट दुर्वारं व्यसनं यतः ॥ २३ ॥
 अगृह्णातिप्रकृष्टेऽसिप्रहर्षिंशमसौ वशः । तदेकचित्तधूर्तानां सदाचारादभूद् वहिः ॥ २४ ॥ 25
 सः पिपासाशानयाति शीतोष्णाद्य^५ विमर्शतः । योगीव लीनचित्तोऽत्र^६ विप्रस्वत्सायुवाक्यतः ॥ २५ ॥
 निशीथातिशमे रात्रावपि स्वकगृहागमी । घषा प्रतीक्ष्य एकस्मात्प्रया नित्यं प्रतीक्ष्यते ॥ २६ ॥
 अन्यदा रात्रिजागर्यानिर्यातवचपुरुषमाम् । गृहव्यापारकृत्येपु विलीनाङ्गस्थितं ततः ॥ २७ ॥
 ईदृग् शातेयसम्यन्धवशकर्मेशवाग्भरम् । श्वश्रुश्रूणि मुञ्चन्तीं वधूं प्राह सगद्गदम् ॥ २८ ॥—युगम् ।
 मयि सत्यां पराभूतिं फले कुर्यात् ततः स्वयम् । रिचसे^७ कुविकल्पैस्तं गृहकर्मसु^८ चालसा ॥ २९ ॥ 30
 शत्रुतोऽपि च ते व्यमो यदा राजकुलादिह । आगन्ता च ततो देवावसरदाद्यसञ्जिते ॥ ३० ॥
 मामेयाक्रोष्यति त्वं तत् तथ्यं मम निवेदय । यया द्राग् भवदीयावर्षिप्रतीकारं फरोन्वहम् ॥ ३१ ॥—युगम् ।

१ A नुरप्रभः । २ 'बन्धुरभाग्यस्य श्रीर्वस' इतितादशः पाठः तर्वेपाददोषु मनुष्यकल्पते । ३ A °रीतिमुदीक्षितो । 4 A D दत्तपिताय धर्मः; N दत्तचित्तमुपधर्मः । 5 N शीतोष्णाच । 6 N व्यप्रसदः । 7 B D रिचसे; N निचते । 8 N कर्मनरुलवा ।

सा न किञ्चिदिति प्रोच्य श्वश्रुनिर्वन्धतोऽवदत् । युष्मत्पुत्रोऽर्द्धरात्रातिक्रमेऽभ्येति करोमि किम् ॥ ३२ ॥
 श्रुत्वेत्याह तदा श्वश्रुः किं नाप्रेऽजल्पि मे पुरः । सुतं स्वं बोधयिष्यामि वचनैः कर्कशप्रियैः ॥ ३३ ॥
 अद्य स्वपिहि वत्से ! त्वं निश्चिन्ताऽहं तु जागरम् । कुर्वे सर्वं भलिष्यामि नात्र कार्याऽधृतिस्त्वया ॥ ३४ ॥
 ओमित्यथ स्तुपाप्रोक्ते रात्रौ तद्धान्नि^१ तस्थुपी । विनिद्रा पश्चिमे यामे रात्रेः पुत्रः समागमत् ॥ ३५ ॥
 5 द्वारं द्वारमिति प्रौढस्वरोऽसौ यावदूचिवान् । इयद्रात्रौ क आगन्ता माताऽवादीदिति स्फुटम् ॥ ३६ ॥
सिद्धः सिद्ध इति प्रोक्ते तेन सा कृतककुधा । प्राह सिद्धं न जानेऽहमप्रस्तावविहारिणम् ॥ ३७ ॥
 अधुनाऽहं क यामीति सिद्धेनोक्ते जनन्यपि । अन्यदा शीघ्रमायाति यथाऽस्मात् कर्कशं जगौ ॥ ३८ ॥
 एतावत्यां निशि द्वारं विवृतं यत्र पश्यसि । तत्र यायाः समुद्राटद्वारा सर्वापि किं निशा ॥ ३९ ॥
 भवत्वेवमिति प्रोक्ते सिद्धस्तस्मान्निरीय च । पश्यन्ननावृताद्वारो द्वारेऽगादनगारिणाम् ॥ ४० ॥
 10 सदाऽप्यनावृतद्वारशालायां पश्यति स्म सः । मुनीन् विविधचर्यासु स्थितान्निष्पुण्यदुर्लभान् ॥ ४१ ॥
 कांश्चिद्द्वैरात्रिकं कालं विनिद्रस्य गुरोः पुरः । प्रवेदयन्त उत्साहात् कांश्चित्स्वाध्यायरङ्गिणः ॥ ४२ ॥
 उत्कटिकासनान् कांश्चित् कांश्चिद्गोदोहिकासनान् । वीरासनस्थितान् कांश्चित् सोऽपश्यन् मुनिपुङ्गवान् ॥ ४३ ॥
 अचिन्तयच्छमसुधानिर्झरे निर्जरा इव । सुस्नातशीतला एते नृष्णामीता मुमुक्षवः ॥ ४४ ॥
 मादृशा व्यसनासक्ता अभक्ताः स्वगुरुष्वपि । मनोरथद्रुहस्तेषां विपरीतविहारिणः ॥ ४५ ॥
 15 धिग् ! जन्मेदमिहामुत्र दुर्यशो दुर्गतिप्रदम् । तस्मात् सुकृतिनी वेला यत्रैते दृष्टिगोचराः ॥ ४६ ॥
 अमीषां दर्शनात् कोपिन्यापि 'सूपकृतं मयि । जनन्या क्षीरसुत्तप्तमपि पित्तं प्रणाशयेत् ॥ ४७ ॥
 ध्यायन्नित्यप्रतस्तस्यौ नमस्तेभ्यश्चकार सः । प्रदत्तधर्मलाभाशीर्निर्ग्रन्थः प्रभुराह च ॥ ४८ ॥
 को भवानिति तैः प्रोक्ते प्रकटं प्राह साहसी । शुभंकरात्मजः सिद्धो द्यूतान्मात्रा निपेधितः ॥ ४९ ॥
 उद्घाटद्वारि यायास्त्वमोकसीयन्महानिशि । इत्यम्बावचनादत्रा^२ प्रावृतद्वारि सङ्गतः ॥ ५० ॥
 20 अतःप्रभृति पूज्यानां चरणौ शरणं मम । प्राप्ते प्रवहणे को हि निस्तितीर्षति नान्बुधिम् ॥ ५१ ॥
 उपयोगं श्रुते दत्त्वा योग्यताहृष्टमानसाः । प्रभावकं भविष्यन्तं परिज्ञायाथ तेऽवदन् ॥ ५२ ॥
 अस्मद्द्वेषं विना नैवास्मत्पार्श्वे स्थीयतेतराम् । सदा स्वेच्छाविहाराणां दुर्ग्रहः स भवाद्दशाम् ॥ ५३ ॥
 धार्यं ब्रह्मव्रतं घोरं दुश्चरं^४ कार्तरैर्नरैः । कापोतिका तथा वृत्तिः समुदानाऽपराभिधा ॥ ५४ ॥
 दारुणः केशलोचोऽथ सर्वाङ्गीणव्यथाकरः । सिकतापिण्डवचायं निरास्वादश्च संयमः ॥ ५५ ॥
 25 उच्चावचानि वाक्यानि नीचानां ग्रामकण्टकाः । सोढव्या दशनैश्चर्वणीया लोहमया यवाः ॥ ५६ ॥
 उग्रं षष्ठाष्टमाद्यं तत्तपः कार्यं सुदुष्करम् । स्वाद्यास्वाद्येषु लब्धेषु रागद्वेषौ न पारणे ॥ ५७ ॥
 इत्याकर्ण्यावदत् सिद्धो मत्सदृग्व्यसनस्थिताः । छिन्नकर्णोष्ठनासादिबाहुपादयुगा नराः ॥ ५८ ॥
 क्षुधाकरालिता भिक्षाचौर्यादेर्वृत्तिधारिणः । अप्राप्तशयनस्थानाः पराभूता निजैरपि ॥ ५९ ॥
 नाथ ! किं तदवस्थाया अपि किं दुष्करो भवेत् । संयमो विश्ववन्द्यस्तन्मूर्ध्नि देहि करं मम ॥ ६० ॥
 30 यददत्तं न गृहीमो वयं तस्मात् स्थिरो भव । दिनमेकं यथाऽनुज्ञापयामः^५ पैतृकं तव ॥ ६१ ॥
 ततः प्रमाणमादेश इत्युक्त्वा तत्र सुस्थिते । परं हर्षं दधौ सूरिः सुविनेयस्य लाभतः ॥ ६२ ॥
 § ३. इतः शुभंकरः श्रेष्ठी प्रातः पुत्रं समाह्वयत् । शब्दादाने च सम्भ्रान्तोऽपश्यत्^६ पत्नीं नताननाम् ॥ ६३ ॥
 अद्यरात्रौ^७ कथं नागात् सिद्ध इत्युदिता सती । लज्जानम्राऽवदद् द्यूतीशिक्षितोऽथ सुतो ययौ ॥ ६४ ॥

1 N तद्द्वारि । 2 N कोपिन्याप्युपकृतं । 3 B N इयंति वाचनादत्रा°; D इयंलवाचनादत्रा° । 4 N दुष्करं । 5 N विज्ञापयामः । 6 N संभ्रान्तः पश्यन् । 7 N अद्यरात्रे ।

श्रेष्ठी द्यूयौ महेशः स्युरुत्तानधिपणा ध्रुवम् । न कर्कशवचोयोग्यो^१ व्यसनी शिष्यते शनैः ॥ ६५ ॥
 ईपत्करं ततः प्राह प्रिये ! भव्यं त्वया कृतम् । वयं किं प्रवदामोऽत्र वणिजां नोचितं हृदः ॥ ६६ ॥
 गृह्यद् बहिश्च निर्याय प्रयासाङ्गीकृतस्थितिः । व्यलोकयत् पुरं सर्वमहो मोहः पितुः सुते ॥ ६७ ॥
 "दृष्टश्चारित्रि"शालायामसातुपशमोर्मिभिः । आहुतोऽपूर्वसंस्थानः ततोऽवादि च तेन सः ॥ ६८ ॥
 यद्येवं शमिसानीप्यस्थितिं पश्यामि ते सुत ! । अमृतेनेव सिन्धे तन्नन्दनानन्दनस्थिते ! ॥ ६९ ॥ 5
 द्युतव्यसनिनां साध्वाचारातीतकुवेपिणाम् । सङ्गतो मम हृद्दुःखहेतुः केतुरिव प्रहः ॥ ७० ॥
 आगच्छ वत्स ! सोत्कण्ठा तव माता प्रतीक्षते । किञ्चिन्मद्वचनैर्दूना सन्तप्ता निर्गमात् 'तव ॥ ७१ ॥
 स प्राह तात ! पर्याप्तं^२ गेहागमनकर्मणि । मम लीनं गुरोः पादारविन्दे हृदयं ध्रुवम् ॥ ७२ ॥
 जैनदीक्षापरो मार्गं मार्गं निष्पतिकर्मतः । आचरिष्यामि तन्नोहो भवद्विर्मा विधीयताम् ॥ ७३ ॥
 याया अपाद्युतद्वारे वैश्रमनीत्यभ्यिकावचः । शमिसंनिष्यवस्थानं मतं नसाद्^३ भवद्वचः ॥ ७४ ॥ 10
 यावज्जीवं हि विदधे यद्यहं तत् क्लीनता । अक्षता स्यादिदं चित्ते सम्यक् तात ! विचिन्तय ॥ ७५ ॥
 अथाह^४ सन्भ्रमाच्छ्रेष्ठी किमिदं वत्स ! चिन्तितम् । असंख्यध्वजविशेषं घनं कः सार्ययिष्यति ॥ ७६ ॥
 विहस त्वं ययासौख्यं^५ प्रदेहि निजयेच्छया । अविमुञ्चन् सदाचारं सतां श्लाघ्यो भविष्यसि ॥ ७७ ॥
 एकपुत्रा तवाम्बा च निरपला वधूस्तथा । गतिस्तयोस्तवमेवास्ति^६ जीर्णं माऽजीगणस्तु माम् ॥ ७८ ॥
 पित्रेत्यमुदिते प्राह सिद्धः सिद्धशमस्थितिः । संपूर्णं लोभिवाणीभित्तत्र मे द्युतिरद्युतिः ॥ ७९ ॥ 15
 ब्रह्मण्येव^७ मनो लीनं ममातो गुरुपादयोः । निपत्य ब्रूहि दीक्षां मे पुत्रस्य मम^८ यच्छत (?) ॥ ८० ॥
 "अतिनिर्वन्धतस्तस्य तथा चक्रे शुभंकरः । गुरुः प्रादात् परिब्रज्यां तस्य पुण्ये "स्वरोदये ॥ ८१ ॥
 दिनेः फतिपर्येर्मासमाने तपसि निर्मिते । शुभे लभे पञ्चमहात्रातोपणपर्वणि ॥ ८२ ॥
 दिग्मन्थं श्रावयामास पूर्वतो गच्छसन्ततिम् । सत्यसुः शृणु वत्स ! त्वं श्रीमान् वज्रप्रभुः पुरा ॥ ८३ ॥
 तच्छिष्यवज्रसेनस्यामूद् विनेयचतुष्टयी । नागेन्द्रो निर्वृत्तिश्चन्द्रः ख्यातो विद्याधरस्तथा ॥ ८४ ॥ 20
 आसीद्विष्टृत्सिगच्छे च सूर्याचार्यो धियां निधिः । तद्विनेयश्च गर्गोर्पिरहं दीक्षागुरुस्तव ॥ ८५ ॥
 शीलान्नानां सहस्राणि त्वयाऽष्टादश निर्भरम् । वोढव्यानि विविश्राममाभिजात्यफलं हृदः ॥ ८६ ॥
 क्षोमिति प्रतिपद्याव तप उमं चरन्नसौ । अप्येता वर्त्तमानानां सिद्धान्तानामजायत ॥ ८७ ॥

५४. स षो प दे श ना ला या शृत्तिं^९ "वालावधोधिनीम् । विदधेऽवहितप्रहः सर्वश इव गीर्भरेः ॥ ८८ ॥
 सूरिर्दाक्षिण्यचन्द्राख्यो गुरुप्राताऽस्ति तस्य सः । कथां कुचलपमालां चक्रे शृङ्गारनिर्भराम् ॥ ८९ ॥ 25
 किञ्चित् सिद्धकृतप्रन्यसोत्प्रासः सोऽवदत् तदा । लिखितैः किं नवो प्रन्यसद्वस्त्रागमाक्षरेः ॥ ९० ॥
 शाशं श्रीसमरादित्यचरितं कीर्त्तते भुवि । यद्रसोर्मिहृता जीवाः क्षुचूढायं न जानते ॥ ९१ ॥
 अर्धोत्तरसाधिष्यसारा किञ्चित् कथापि मे । अहो ते लेखकस्येव ग्रन्थः पुस्तकपूरणः ॥ ९२ ॥
 अथ सिद्धकविः प्राह मनोदूनोऽपि नो ररम् । वयोतिक्रान्तवाठानामीदृशी फविता भवेत् ॥ ९३ ॥
 का स्पदां समरादित्यकवित्वे पूर्वसूरिणा । रघोवत्स्येव सूर्येण मादग्मन्दमतेरिह ॥ ९४ ॥ 30
 इत्यमुपेजित^{१०} स्यान्तस्तेनासौ निर्ममे द्युघः । "अहदुर्ध्वोचसम्बन्धां" प्रक्षायाष्टकसम्भृताम् ॥ ९५ ॥

१ व्योयोग्ये । २ N इतध° । ३ N वरिप्र° । ४ A निर्ममात् । ५ A गेहे गमन° । ६ N °तद्वचः । ७ B अन्नाद् । ८ N वत्सु । ९ N विदेदी । १० N तमेवासी° । ११ N ब्रह्मणीव । १२ B यच्छ तत् । १३ N B इति । १४ B C पुण्ये-
 धये° । १५ B C वदवालय° । १६ N °मुदेतिव° । १७ B क्षमि° ; N धम्य° । १८ N संवदां ।

रम्यामुपमिति भवप्रपञ्चाख्यां महाकथाम् । सुबोधकवितां^१ विद्वदुत्तमाङ्गविधूननीम् ॥ ९६ ॥—युग्मम् ।

ग्रन्थं व्याख्यानयोग्यं यदेनं चक्रे शमाश्रयम् । अतः प्रभृति सहोऽस्य व्याख्या तु विरुद्धं ददौ ॥ ९७ ॥

दर्शिता^२ चास्य तेनाथ हसितुः स ततोऽवदत् । ईदृक् कवित्वमाधेयं त्वद्गुणाय मयोदितम् ॥ ९८ ॥

१५. ततो व्यचिन्तयत् सिद्धो ज्ञायते यदपीह न । तेनाप्यज्ञानता तस्मादध्येतव्यं ध्रुवं मया ॥ ९९ ॥

५ तर्कग्रन्था मयाधीताः स्वपरेऽपीह ये स्थिताः । बौद्धप्रमाणशास्त्राणि न स्युस्तदेशमन्तरा ॥ १०० ॥

आपप्रच्छे गुरुं सम्यग् विनीतवचनैस्ततः । प्रान्तरस्थितदेशेषु गमनायोन्मनायितः ॥ १०१ ॥

निमित्तमवलोकयाथ श्रौतेन विधिना ततः । सवात्सल्यमुवाचाथ नाथप्राथमकल्पिकम् ॥ १०२ ॥

असन्तोपः शुभोऽध्याये वत्स ! किञ्चिद् वदामि तु^३ । स त्वमत्र न सत्त्वानां समये प्रमये धियाम् ॥ १०३ ॥

भ्रान्तचित्तः^४ कदापि स्याद् हेत्वाभासैस्तदीयकैः । अर्था तदागमश्रेणेः स्वसिद्धान्तपराङ्मुखः ॥ १०४ ॥

१० उपार्जितस्य पुण्यस्य नाशं त्वं प्राप्स्यसि ध्रुवम् । निमित्तत इदं मन्ये तस्मान्माऽत्रोद्यमी भव ॥ १०५ ॥

अथ चेदवलेपस्ते गमने न निवर्त्तते । तथापि मम पार्श्वं त्वमागा वाचा ममैकदा ॥ १०६ ॥

रजोहरणमस्माकं व्रताङ्गं नः समर्पये । इत्युक्त्वा मौनमातिष्ठेद् गुरुश्चित्तव्यथाधरः ॥ १०७ ॥

प्राह सिद्धः श्रुती च्छादयित्वा शान्तं हि कल्मषम् । अमङ्गलं प्रतिहतमकृतज्ञः क ईदृशः ॥ १०८ ॥

चक्षुरुद्घाटितं येन मम ज्ञानमयं मुदा । पुनस्तद् ध्यामयेत् को हि धूमायितपरोक्तिभिः ॥ १०९ ॥

१५ अन्यं वचः कथं नाथ ! मयि पूज्यैरुदाहृतम् । कः कुलीनो निजगुरुकर्मयुग्मं परित्यजेत् ॥ ११० ॥

मनः कदापि गुप्येत चेद् धत्तूरभ्रमादिव । तथापि प्रभुपादानामादेशं विदधे^५ ध्रुवम् ॥ १११ ॥

*दुरध्येयानि बौद्धानां शास्त्राणीति श्रुतिश्रुतिः । स्वप्रज्ञायाः प्रमाणं तद्व्यप्ये तद्गुपिलाध्वनि ॥ ११२ ॥

इत्युदित्वा प्रणम्याथ स जगाम यथेप्सितम् । महाबोधामिधं बौद्धपुरमव्यक्तवेपथुत् ॥ ११३ ॥

कुशाग्रीयमतेस्तस्याक्लेशेनापि प्रबोधतः । विद्वद्बुर्भेदशास्त्राणि तेषामासीच्चमत्कृतिः ॥ ११४ ॥

२० तस्याङ्गीकरणे मन्त्रस्तेषामासीदुरासदः । तमस्युद्योतको रत्नमाप्य माध्यस्थ्यमाश्रयेत् ॥ ११५ ॥

तादृग्वचःप्रपञ्चैस्तैर्वर्द्धकैर्गर्द्धकैरपि । तं विप्रलम्भयामासुर्मानवद्वीवरा रसात् ॥ ११६ ॥

शनैर्भ्रान्तमनोवृत्तिर्वभूवासौ यथातथा । तदीयदीक्षामादत्त^७ जैनमार्गातिनिस्पृशः^८ ॥ ११७ ॥

अन्यदा तैर्गुरुत्वेऽसौ स्थाप्यमानोऽवदन्ननु । एकवेलं मया पूर्वं संवीक्ष्या गुरवो ध्रुवम् ॥ ११८ ॥

इति प्रतिश्रुतं यस्मात् तदग्रे तत्प्रतिश्रवम् । सत्यसन्धस्यजेत् तत्^९ कस्तत्र प्रहिणुताथ माम् ॥ ११९ ॥

२५ इति सत्यप्रतिज्ञत्वमतिचारु च सौगते । मन्यमानास्ततः प्रैपुः स चागाद् गुरुसंनिधौ ॥ १२० ॥

गत्वाथोपाश्रये सिंहासनस्थं वीक्ष्य तं प्रभुम् । ऊर्ध्वस्थानशुभा यूयमित्युक्त्वा मौनमास्थितः ॥ १२१ ॥

गर्गस्वामी व्यमृक्षच्च सञ्जज्ञे तदिदं फलम् । अनिमित्तस्य जैनी वाग् नान्यथा भवति ध्रुवम् ॥ १२२ ॥

अस्माकं ग्रहवैषम्यमिदं जज्ञे यदीदृशः । सुविनेयो महाविद्वान् परशास्त्रैः^{१०} प्रलम्भितः ॥ १२३ ॥

तदुपायेन केनापि बोध्योऽसौ यदि भोत्स्यते । तदस्माकं प्रियं भाग्यैरुदितं किं बहूक्तिभिः ॥ १२४ ॥

३० ध्यात्वेत्युत्थाय गुरुभिस्तं निवेश्यासनेऽर्पिता । चैत्यवन्दनसूत्रस्य वृत्तिलं लि त वि स्तरा ॥ १२५ ॥

ऊचुश्च यावदायामः कृत्वा चैत्यनति^{११} वयम् । ग्रन्थस्तावदयं वीक्ष्य इत्युक्त्वा तेऽगमन् वहिः ॥ १२६ ॥

१ N °कथितां । २ N °थास्य । ३ B तु । ४ N भ्रान्तं चेतः । ५ N °गुरु° । ६ A C °भिदधे । * नोपलम्ब्यते श्लोकोऽयं N पुस्तके । ७ C °माधत्त । ८ B N नित्यदृहः । ९ C लजेत्कस्तत्तत्र । १० N परशास्त्र° । ११ N नयम् ।

वतः सिद्धश्च तं ग्रन्थं वीक्षमाणो महामतिः । व्यमृशत् किमकार्यं तन्मयाऽऽरब्धमचिन्तितम् ॥ १२७ ॥
कोऽन्य एवंविधो माहगविचारितकारकः । स्वार्थभ्रंशी^१ पराख्यानैर्मणि काचेन हारयेत् ॥ १२८ ॥
महोपकारी^२ स श्रीमान् हरिभद्रप्रसुर्येतः । मदर्थमेव येनासौ ग्रन्थोऽपि निरमाप्यत ॥ १२९ ॥

— “आचार्यो हरिभद्रो मे धर्मबोधकरो गुरुः ।

प्रस्तावे भावतो हन्त स एवाथे^३ निवेशितः ॥ १३० ॥

5

अनागतं परिज्ञाय चैत्यवन्दनसंश्रया ।

मदर्थं निर्मिता येन वृत्तिर्लं लि त वि स्त रा ॥ १३१ ॥

विपं विनिर्भूय कुवासनामयं व्यचीचरद् यः कृपया मदाशये ।

अचिन्त्यवीथेण सुवासनासुषां नमोस्तु तस्मै हरिभद्रसूरये ॥ १३२ ॥”

किं कर्त्ता च मया शिष्याभासेनाथ गुरुर्मम । विज्ञायैतन्निमित्तेनोपकुं त्वाह्वयन्मिपात् ॥ १३३ ॥ 10

वदंद्द्विरजसा मौलिं पावयिष्येऽधुनानिशम् । आगः स्वं कथयिष्यामि गुरुः स्यान्न हानीदशः ॥ १३४ ॥

‘ताथागतमतभ्रान्तिर्गता मे ग्रन्थतोऽमुतः । कोद्रवस्य यथा शस्त्राघाततो मदनभ्रमः ॥ १३५ ॥

एवं चिन्तयतस्तस्य गुरुर्वाह्यसुवस्ततः । आगतस्तद् दृशं पश्यन् पुस्तकस्यां सुदं दधौ ॥ १३६ ॥

नैषेपिकीमहाशब्दं श्रुत्वोर्द्ध्वः सम्भ्रमादभूत् । प्रणम्य रूक्षयामास शिरसा तत्पदद्वयम् ॥ १३७ ॥

उवाच किंनिमित्तोऽयं मोहस्तव मयि प्रभो ! । कारयिष्यन्ति चैत्यानि पश्चात् किं मादशोऽधमाः ॥ १३८ ॥ 15

चन्मीलाद्रूपकाः^४ स्तोत्रस्कृदा वदनविद्वहः । स्वादविनाश्रला दन्ताः कुशिष्याश्च गताः शुभाः ॥ १३९ ॥

आहूतो मिलनव्याजाद् बोधार्थेव ध्रुवं प्रभो ! । हारिभद्रस्था^५ ग्रन्थो भवता विदधे करे ॥ १४० ॥

भद्रभ्रमः कुशाखेपु प्रभुं विज्ञपये ततः । स्वसान्तेवासिपाशस्य षष्टे हस्तं प्रदेहि मे ॥ १४१ ॥

देवगुर्वाथवज्ञोत्यमहापापस्य मे तथा । प्रायश्चित्तं प्रयच्छाद्य दुर्गेतिच्छित्तं कृपां कुरु ॥ १४२ ॥

अथोवाच प्रमुस्तत्र करुणाशरणाशयः । आनन्दाशुपरिश्रुत्या परिच्छिन्नोत्तरीयकः ॥ १४३ ॥ 20

मा खेदं वत्स ! कार्पास्त्वं को वनीवच्यते न वा । पानशौण्डेरिवाभ्यस्तकुतर्कमदविह्वलेः ॥ १४४ ॥

नाहं त्वां धूर्त्तितं मन्ये यद्भवो विस्मृतं न मे । मदेन विकलः कोऽपि त्वां विना प्राक्श्रुतं स्मरेत् ॥ १४५ ॥

वेपादिधारणं तेषां विश्वासायापि सम्भवेत् । अतिभ्रान्तिं च नात्राहं मानये तव मानसे ॥ १४६ ॥

प्रख्यातवचमृकः^६ प्रहाहातशास्त्रार्थमर्मकः । कः शिष्यस्त्वादशो गच्छेऽतुच्छे मधित्तविश्रमः^७ ॥ १४७ ॥

इत्युक्तिभिस्तमानन्द्य प्रायश्चित्तं तदा गुरुः । प्रददेऽस्मै निजे पट्टे तथा प्रातिष्ठिपच तम् ॥ १४८ ॥ 25

स्वयं तु भूत्वा गिस्सङ्गस्त्वङ्गद्रङ्गभुवं तदा । हित्वा प्राच्यर्षिचीर्णांय तपसेऽरण्यमाश्रयत् ॥ १४९ ॥

कायोत्सर्गां कदाप्यस्यादुपसर्गसहिष्णुधीः । कदापि निर्निमेपाश्वः प्रतिमाभ्यासमाददे ॥ १५० ॥

कदाचित्पारणे प्रान्ताहारधारितसंवरः^८ । कदाचिन्मासिकायैश्च तपोभिः कर्म सोऽक्षपत् ॥ १५१ ॥

एवंप्रकारमास्याय चारित्रं हुश्रं तदा । आयुर्ज्जे विधायानानशनं स्वयंयौ सुधीः ॥ १५२ ॥

इतश्च सिद्धव्याख्याता विख्यातः सर्वतोमुखे । पाण्डिले पण्डितंमन्यपरशासनजित्वरः ॥ १५३ ॥ 30

समस्तशासनोद्योतं कुर्वन् सूर्यं इव स्कृष्टम् । विशेषतोऽवदातेस्तु कृतनिर्द्वैतिनिर्द्वैतिः ॥ १५४ ॥

असंख्यतीर्थयात्रादिमहोत्साहैः प्रभावनाः । कारयन् धार्मिकैः सिद्धो वचःसिद्धिं परां दधौ ॥ १५५ ॥

1 N °भ्रंरीः । 2 N महोपकारी । 3 A C एवाथैर्नि° । 4 N तथागतमति° । 5 A इत्यल° । 6 C °सदा । 7 N प्रख्यातवचकृत्प्रहा । 8 N विभ्रमः । 9 N °शंवरम् ।

श्रीमत्सुप्रभदेवनिर्मलकुलालंकारचूडामणिः,

श्रीमन्माघकवीश्वरस्य सहजः प्रेक्षापरीक्षानिधिः ।

तद्वृत्तं परिचिन्त्य कुग्रहपरिष्वङ्गं कथंचित्कलि-

प्रागल्भ्यादपि सद्गतं त्यजत भो लोकद्वये शुद्धये' ॥ १५६ ॥

5

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ सिद्धर्षिवृत्ताख्यया

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो जगत्संख्यया ॥ १५७ ॥

॥ अं० १६० । उभयं ३३८० ॥

10

॥ इति श्रीसिद्धर्षिप्रबन्धः ॥

१५. श्रीवीरसूरचरितम् ।

- § १. आन्तराहिरिध्वंसी^१ दुष्कर्मजययुद्धत् । अष्टापदोदयद्वर्णः श्रीवीरः स्वान्वयः श्रिये ॥ १ ॥
 श्रीमद्भीरुगणिसामिपादाः पान्तु यदादरात् । कपायादिरिपुत्रातो भवेन्नागमनक्षमः ॥ २ ॥
 विबुधा विबुधा यस्पोददेशैरमृताश्रवैः । स्वान्ययोरुपकाराय तस्य वृत्तं प्रतन्यते ॥ ३ ॥
 पुरं श्रीमालमिलस्त्रि गभस्त्रिरपहस्त्रितः । यदुद्यानदुर्मैः पूर्वपश्चिमावाश्रयद् गिरी ॥ ४ ॥ 5
 मन्दतामरसत्त्वं च यत्र विभ्रति नो जनाः । मन्दतामरसत्त्वं च दधते न सरांस्वपि ॥ ५ ॥
 श्रीधूमराजवंशीयः कुमुदामोदिमण्डलः । राजात्र देवराजोऽस्ति तरङ्गितनयोदधिः ॥ ६ ॥
 वणिक् प्राप्रहरस्त्रत्र शिचननागाभिधः सुधीः । यन्मन्त्रैर्द्विष्यतेऽत्युग्रद्विजिह्वप्रभवं विपम् ॥ ७ ॥
 दृढात्रुरागी श्रीजैनधर्मे श्रीघरणाभिधम् । आरराध स नागेन्द्रं तद्भूकेरतुपथ सः ॥ ८ ॥
 क्लिकुण्डकर्म तस्य सर्वसिद्धिकरं ददौ । विपापहारकं सद्यो जपहोमादिकैर्विना ॥ ९ ॥ 10
 यः फूत्कारकरस्पर्शैरष्टानामपि संहरेत् । विपं नागकुलानां स मन्त्रो निष्पुण्यदुर्लभः ॥ १० ॥
 स्तवनं स तदा चक्रे तत्सन्दर्भप्रताप^२परिपूतम् । स्मरणादपि दुरितहरं ख्यातं धरणोरगेन्द्राख्यम् ॥ ११ ॥
 तस्य पूर्णलताऽन्यथा कान्ता धर्महृमाश्रिता । कुलकन्दा वचःपत्रा यशःपुष्पा महःफला ॥ १२ ॥
 स्वस्ति वीरस्त्रयोः पुत्रो रत्नदीप इव स्फुरन् । अक्षयार्चिस्तमोहन्ता दिवसप्रकटप्रभः ॥ १३ ॥
 यस्य फोटिध्वजव्याजाद् वैजयन्त्य इवोर्जिताः । सुमनस्येन गीर्वाणान् जित्वा वीरः कथं न सः ॥ १४ ॥ 15
 स सप्तोद्वाहितः कन्याः सप्तानां व्यवहारिणाम् । सप्तान्वीनामिवाभूम्यूरत्रौर्धैर्मण्डिताः श्रियः ॥ १५ ॥
 श्रीवीरं वन्दितुं वीरः श्रीमत्सत्यपुरे सदा । मृते पितरि वैराग्याद् याति पर्वतु सर्वदा ॥ १६ ॥
 अन्यदा तस्करैर्गच्छन् विद्वेत्तुमयशस्करैः । अवेष्यतारयान् शुष्कपत्रैः कारस्करैरिव ॥ १७ ॥
 प्रणश्य च तदा श्यालः श्रेष्ठिनो गृहमागमत् । अधृतेभ्यागमन्माता गृहद्वारे जनश्रुतेः ॥ १८ ॥
 वीरः कुत्र तया पृष्टे नर्मणा सोऽप्यभापत । चौरैर्वीरो मृपावीरः प्रहतः सत्त्ववर्जितः ॥ १९ ॥ 20
 इत्याकर्ण्य तदम्या च तथैवास्यादजीविता । अहो अतुच्छं यात्सत्यं मालुर्वाक्यपयातिगम् ॥ २० ॥
 पितुर्भर्तुः फलाचार्य-मित्रयोरुपकारिणः । भवेत् कथंचिदानृण्यं जनन्या न कथंचन ॥ २१ ॥
 तदा च पौरसंपाताद् वीरो वीरप्रसादतः । स्वक्षेत्रेणाकृतेनागात् (?) शालभादिव कर्पुकः ॥ २२ ॥
 दृष्ट्वा स्वान्यां^३ गतप्राणां विस्मरन्निससद्भटम् । किमभूदित्यतः पृच्छन् यथावृत्तं तदाऽश्रुणोत् ॥ २३ ॥
 अनुत्तप्तः प्रियाधन्नुर्वीरेणाभिदधे तदा । अस्त्रिभङ्गं कथं नर्म कृतं मद्भाग्यदूषकम् ॥ २४ ॥ 25
 स प्राह कोऽपि नमोपया किं मातेव विपद्यते । शल्यं विल्वकवन्नेऽभूदित्वाजन्माप्यनिर्गमम् ॥ २५ ॥
 वीरः प्राहाय वैराग्याज्जनन्या सम च स्फुटम् । कीदृग्दूरतरं क्षेहसम्बन्धे पश्यतान्तरम् ॥ २६ ॥
 हास्येन मन्थति ध्रुवा मावा सत्येन संस्रिता । सत्येऽपि निधने तस्मा वयं किञ्चिन्मुचोऽपि न ॥ २७ ॥
 दक्तेवेति फोटिभेदैकां फलत्रेभ्यः प्रदाय सः । श्लेषः (?) पं श्रीसंचपूजासु चैत्येभ्येवाव्ययद् घनम् ॥ २८ ॥
 परिप्रहपरितागं कृत्वा गार्हस्थ्य एव सन् । गत्वा सत्यपुरे श्रीमद्वीरनारायणयन्मुदा ॥ २९ ॥ 30
 उपवासान् सदा पाठ कृत्वा पारणकं ज्ययात् । समस्तविकृतित्यागादहो अस्व महत्तपः ॥ ३० ॥

1 B N आन्तरपरिपुत्रिचंठी । 2 A B N 'दुर्मैधीवीरः । 3 N 'प्रभात' । 4 N अवेष्यतारयान् । 5 N तद्वैपा' ।
 6 A D सां ता । 7 A D यदागतं । 8 N चैलोपि चान् ।

प्रासुकाहारभोजी च स चतुर्विधपौषधी । पुरवाह्ये श्मशानादौ कायोत्सर्गं निशि व्यधात् ॥ ३१ ॥
दिव्यमानुपतैरश्वोपसर्गेणु स सासहिः । तप्यमानस्तपस्तीव्रमभवत् तीर्थसन्निभः ॥ ३२ ॥
निजक्रियानुमानेन गुरोरुत्कण्ठितः सदा । एकचित्तो महावीरपादान् ध्यायत्यमन्दधीः ॥ ३३ ॥

§ २. प्रदोषसमयेऽन्येद्युः प्रतिमार्थं वहिर्भुवि । गच्छन् दूरात् समायान्तं^१ मायान्तं जङ्गमं शमम्^२ ॥ ३४ ॥

5 चारित्रमिव मूर्त्तिस्थं मथुरायाः समागतम् । स वर्षशतदेशीयमपश्यद् विमलं गणितम् ॥ ३५ ॥
क्षितिपीठलुठन्मूर्द्धा सर्वाभिगमपूर्वकम् । ववन्दे नन्दितस्तेन धर्मलाभाशिपा च सः ॥ ३६ ॥

अकाले नगराद्वाह्ये धर्मशील ! क गम्यते । इत्युक्ते प्रान्तभूमीषु व्युत्सर्गायेति सोऽवदत् ॥ ३७ ॥
गणिः प्राहातिथिस्तेऽहमङ्गविद्योपदेशतः । मिलित्वा ते स्वकालाय यामि शत्रुञ्जये गिरौ ॥ ३८ ॥

वीरोऽवदथ श्रेयो दिनं मे यद्भवाद्दशाः । प्रसादमसमं कृत्वोत्कण्ठन्ते किल सादृशाम् ॥ ३९ ॥

10 निशां सफलयाम्यद्य तत्पूज्यवरिवस्यया । चिन्तामणिं करप्राप्तं कः कुण्ठोऽप्यवमन्यते ॥ ४० ॥

इत्युक्त्वा दर्शयन् स्वीयोपाश्रयं तस्य सद्गुरोः । शुश्रूषां च स्वयं चक्रे देहविश्रामणादिकाम् ॥ ४१ ॥

ततश्चाह मुनीशोऽङ्गविद्यां त्वमशठः पठ । प्रभावकः श्रुतज्ञानाद् भवितासि मते यथा ॥ ४२ ॥

वीरः प्राह गृहस्थानां कथं सिद्धान्तवाचना । नाधीतं पुनरायाति वृद्धत्वाद् विदधे किमु ॥ ४३ ॥

अथाह गुरुरध्वन्यो भवान्तरगतावहम् । अङ्गविद्या महाविद्या तवायाता स्वयंवरा ॥ ४४ ॥

15 तदर्थं ज्ञापयिष्यामि शीघ्रं तत्पुस्तकं पुनः । धारापद्रपुरे श्रीमान्नाभेयस्य जिनेशितुः ॥ ४५ ॥

चैत्यस्य शुकनासेऽस्ति तं गृहीत्वा च वाचयेः ।

इत्युक्त्वाऽदात् परिव्रज्यां गुरुर्वीरस्य सादरम् ॥ ४६ ॥—युग्मम् ।

दिशन् ग्रन्थस्य तस्यार्थं दिनत्रयमवास्थित । ततो जगाम स श्रीमान् विमलो विमलाचले^३ ॥ ४७ ॥

तत्र श्रीवृषभं नत्वा तदेकध्यानमानसः । संन्यासात् त्रिदिवं प्राप पापमातङ्गकेसरी ॥ ४८ ॥

20 ततो गुरुनियोगेन वीरस्तत्र पुरे ययौ । स्थाने च तत्समादिष्टे श्राद्धेभ्यः प्राप पुस्तकम् ॥ ४९ ॥

अधीता तेन तत्राङ्गविद्या च गणिविद्यया । तस्याः प्रसादतः सोऽभूदुग्रशक्तिर्महातपाः ॥ ५० ॥

अभूदथ परीवारस्तस्य प्राचीनपुण्यतः । अवुद्धवोधने सैप नियमं चाग्रहीत् तदा ॥ ५१ ॥

§ ३. विजिहीर्षुर्गणिर्वीरोऽणहिल्लपुरसंमुखम् । आजगाम स्थिरग्रामे विरूपानाथसंश्रिते ॥ ५२ ॥

स चात्र वलभीनाथापराख्यो व्यन्तराधिपः । रात्रौ देवगृहे सुप्तं हन्ति मर्त्यं महारूपा ॥ ५३ ॥

25 तद्वोधाय महामातृपीठान्तर्गणिविद्यया । अर्द्धतुर्यकरोन्मानं कुण्डं कृत्वा महोदयः ॥ ५४ ॥

तत्रस्थैः स निपिद्धोऽपि महाशक्तिभरात् ततः । अस्थादस्थानमीदृक्षभयानामक्षतत्रतः ॥ ५५ ॥—युग्मम् ।

ज्ञञ्ज्ञादिवातवद्विघ्नान्यवजानन् सुराद्रिवत् । कायोत्सर्गे स्थितः कार्यो^४ निष्प्रकंपो मनस्यपि ॥ ५६ ॥

उद्यत्किलिकिलारावैर्भीतिं वाह्येष्वयं वदन् । आययौ वलभीनाथ आतङ्कं विदधज्जने ॥ ५७ ॥

व्यक्रार्पीद्धस्तिनः पूर्वं जङ्गमानिव पर्वतान् । तमाश्रितान् सुरेन्द्रेण सह वैरभयादिव ॥ ५८ ॥

30 तस्य रेखां न लङ्घन्ते मर्यादां सागरा इव । उन्नतावनतैः शुण्डादण्डैरुडामरा अपि ॥ ५९ ॥

ततः प्रसर्पतः सर्पान् सदर्पानैक्षयत्तराम् । दृष्टिनिर्घट्टिपञ्चालान् भस्मीभूतान्यदेहिनः ॥ ६० ॥

तां रेखामनतिक्रम्य स्थितांस्तान् वीक्ष्य निर्जरः । विलक्ष इव दध्यौ स महिमाऽस्य जनातिगः ॥ ६१ ॥

ततो राक्षसरूपाणि भैरवाणि चकार सः । क्षोभाय तस्य नाभूवन् प्रतिकूलानि तान्यपि ॥ ६२ ॥

अनुकूलैरयारम्भि सुमुखोर्विप्रलम्भनम् । माता-पिता-कलत्राणि क्रन्दन्ति स समैक्षयत् ॥ ६३ ॥
 तत्त्वज्ञानान्यवाह्वासीत्, मोहविन्ध्यस्य' कोन्नतिः । वीरे कुम्भोद्भवेऽमुत्र दक्षिणां दिशमाश्रिते ॥ ६४ ॥
 कलावपि' सुराचाल्यं' सत्त्वं वीरतपोनिधेः' । द्रष्टुं पूर्वाचलं प्राप्ते कौतुकादिव भास्करे ॥ ६५ ॥
 प्रत्यक्षीभूय गीर्वाण उवाचासौ तपोनिधिम् । अखर्वपर्वताश्वन्यवध्वन्यवध्वस्तयाक्रमम् ॥ ६६ ॥
 पूर्वं सुरनरेशानां मानमङ्गो मया दधे । त्वां विना नैव केनापि शक्तेमं' स्वलनं कृतम् ॥ ६७ ॥ 5

५४. पूर्वास्यडक्करीपुर्याभागतोऽहं शिवालये । भीमेश्वरालये तद्विष्णुमप्रणयैव च स्थितः ॥ ६८ ॥
 चरणौ तज्जलाधारे' न्यस्य सुप्रथमं तत्क्षणे । तत्रागत्य नृपोऽष्टच्छन्मां सविस्मयमानसः ॥ ६९ ॥
 नमसि त्वं न किं देवमज्ञानाच्छक्तितोऽथवा । तदाऽवोचमहं राजन् ! हेतुं ते कथये स्फुटम् ॥ ७० ॥
 शिवोऽयं शक्तिसम्बद्धो मां दृष्ट्वा लज्जया नतः । भविष्यति यतः पुंसो लज्जा पुंसोऽप्रतो भवेत् ॥ ७१ ॥
 एवंस्थितोऽपि देवेऽस्मिन् नमति' प्राकृतो जनः । पशुपते जने तस्य का ग्रीडास्या ममापि च ॥ ७२ ॥ 10
 चेत् ते' कौतुकमत्रास्ति मत्प्रणामात् तदास्य चेत् । उत्पातः कोऽपि जायेत तत्र दोषोपमोऽपि मे ॥ ७३ ॥
 इत्युक्त्वा विरते मध्यमवीद् भूमिपतिस्ततः । वैदेशिका भवन्त्यत्र स्फारवान्यक्रमाः सदा ॥ ७४ ॥
 चर्मदेहः पुमान् देवसाम्यं स्वस्येह मन्यते । हास्यं सचेतनानां तद् बालानां विप्रलम्भनम् ॥ ७५ ॥
 या काचिदसि ते शक्तिस्तां प्रयुक्ष्व न ते पुनः । दोषोऽगुरापि कार्येऽत्र नगरं साक्षि वर्चताम् ॥ ७६ ॥
 श्रुत्वेति प्रणतिं यावत् क्षुर्वं संगत्य सन्निधौ । श्राद्धकृत्यं तावत् पुस्फोटं लिङ्गं लोकस्य पश्यतः ॥ ७७ ॥ 15
 अथाहमवदं भीतिसम्भ्रमभ्रान्तलोचनम् । भूपालं बालवत्कण्ठरोषान्यक्तस्वरं तदा ॥ ७८ ॥
 मद्भुक्तेजनदम्भेन त्वया वैरं प्रसाधितम् । लिङ्गेऽस्मिन्नर्चनाश्लेषैर्दूनेन चिरकालतः ॥ ७९ ॥
 श्रुत्वेति पादयोर्मौलिं मेलयित्वा तु नीतिभूः । राजा सपरिवारोऽयमाह देवस्त्वमेव नः ॥ ८० ॥
 तीर्थं त्वयैव दत्तं स्यादन्यथोच्छ्रित्त' ?) नमेव तत् । शिवस्त्वमेव देहस्यः पापाणा' इतरे पुनः ॥ ८१ ॥
 पञ्चमुक्ते योगपट्टेनावेष्टयमिदं त्वहम् । सम्यग्द्विदलं तत्र लिङ्गमद्यापि पूज्यते ॥ ८२ ॥ 20
 महायोधे ततो बौद्धविहारशतपञ्चकम् । तान् विजित्य मया भग्नं तत्र सामर्थ्यतो निजात् ॥ ८३ ॥
 तथा मम प्रतिष्ठाऽस्ति संसुरं विजये ध्रुवम् । महाकालालय्या शम्भुर्मत्या मे कोणके स्थितः ॥ ८४ ॥
 सोमेश्वरजयार्थं च चलित्वागममत्र च । सोऽत्रागत्यामिलद् मीतो मम ब्राह्मणरूपतः ॥ ८५ ॥
 प्राहैतद्' दारुणं क्षेत्रं पवित्रं दत्तमत्र च । महोदयाय तद् याचे दातुमीदो भवान् यदि ॥ ८६ ॥
 मयोचेहं क्षमो दाने मार्गणानां यथेप्सितम् । घट-मूढक-टंकानां लक्षैराज्यान्नहेमसु ॥ ८७ ॥ 25
 ततोऽसौ ब्राह्मणोऽयोचन् मम किञ्चिद् ददस्व तत् । याचस्विति मद्भुक्ते च स प्राह श्रूयतां वतः ॥ ८८ ॥
 अत्र क्षेत्रे स्थितो भूत्वाऽवतिष्ठस्व महाबल ! । श्रुत्वेति ज्ञानतो यावदीदृशे तावत् स शङ्करः ॥ ८९ ॥
 धातद्भान् सोमनाथाख्यः छलितुं मां समाययौ । वामनो वलिभूपालमिव धृद्धद्विजच्छलात् ॥ ९० ॥
 दण्डं कमपि मे देहि यथा सत्यः प्रतिश्रवः । मम स्यादन्यथाप्रापि स्थितस्तेऽस्मि न्ययावहः ॥ ९१ ॥
 धय स प्राह नार्हयुस्त्यय्यहं तद्वचः शृणु । मद्यात्रा तस्य पूर्णां स्वाद् यस्त्वामत्र' नमस्यति ॥ ९२ ॥ 30
 अन्यथाऽद्वैफला' सा स्वादित्युक्त्वा स्वाश्रयं गतः । वर्त्ततेऽद्यापि तत्ताटगु मद्भवः को विलङ्घयेत् ॥ ९३ ॥
 ततः प्रभृत्यसौ प्रागः स्थिरमित्वाख्ययाऽभवत् । मम शम्भोश्च याचां हि स्थिरता नहि दुर्लभा ॥ ९४ ॥

1 A मोहविन्ध्यस्य; N मोहविन्ध्यकोन्नतेः । 2 N कुम्भोद्भवेऽपि । 3 N D मृगचालः । 4 A B 'निधिः । 5 N मध्ये मे ।
 6 N नृ जनानारे । 7 A B D तमपि । 8 N स्थिते । 9 N पादान् इतः । 10 N प्रादेद' । 11 N स्थायमानप न
 परति । 12 N 'द्वैफला ।

- इति न स्वलिता शक्तिर्मम मर्त्यैः सुरैरपि । त्वं तु श्वेताम्बराकारो देवं मत्तोऽपि शक्तिमान् ॥ ९५ ॥
 नावमन्तुमहं शक्तः समीक्षे दूरतः स्थितः । रेखाकुण्डं ज्वलचारवदिदं शङ्कितः पुमान् ॥ ९६ ॥
 तुष्टस्तव तपःशक्तेः वाञ्छितं प्रार्थय द्रुतम् । अक्षेपात् पूरयिष्ये तत् कल्पवृक्ष इव ध्रुवम् ॥ ९७ ॥
 पारयित्वा ततो वीरः परमेष्ठिनमस्कृतेः । जगादनादरा अत्र सर्वसङ्गमुचो वयम् ॥ ९८ ॥
 5 तथापि किञ्चिन्मद्भक्तेर्गृहाणेत्युदितेऽमुना । मुनिराह वधं रक्ष तवाप्यायुर्विनश्वरम्¹ ॥ ९९ ॥
 दुर्गतौ पतने हेतुमौलोऽयं प्राणिनां वधः । तथाख्यातैः पुरावृत्तैर्हर्षो मे नाऽत्यहंकृतैः ॥ १०० ॥
 महादानेषु सामर्थ्यमात्मनश्च त्वयोदितम् । जीवाभयप्रदानं च सर्वेभ्योऽप्युत्तमं पुनः ॥ १०१ ॥
 हर्षादाह स तथ्यं ते वचो जानेऽहमप्यदः । स्वेच्छाचारी परीवारो मम तस्य प्रियं त्विदम् ॥ १०२ ॥
 त्वद्वचोभिः सुधासारसारैरित्यतिहर्षितः । प्रासादजगतीमध्ये जीवानां रक्षये वधम् ॥ १०३ ॥
 10 श्रीवीरोऽप्याह भूयात् तद् राज्ञा ज्ञातमिदं वचः । आचन्द्रकालिकं वृत्तमावयोः पुण्यहेतवे ॥ १०४ ॥
 §५. अणहिल्लपुरे² स्वासीचक्रवर्तीव³ नूतनः । श्रीमान् चासुण्डराजाख्यस्तत्रास्मिन्⁴ समये नृपः ॥ १०५ ॥
 अज्ञापयदिदं च श्रीविरूपानाथ एव तत् । प्रधानैस्तैर्नृपस्थाथ हर्षात् तत्राययौ च सः ॥ १०६ ॥
 सत्कर्मणि चिकीर्षात्र कस्य नो महतेत्यसौ । विज्ञाय जीवरक्षायै तच्छासनमचीकरत् ॥ १०७ ॥
 आहूतश्च ततो राज्ञा पुनरप्याययौ तदा । अणहिल्लपुरं धीरस्तत्रावोधानवोधयत् ॥ १०८ ॥
 15 आचार्यत्वप्रतिष्ठाऽस्य विदधे परमर्षिभिः । सुरिभिर्वर्द्धमानाख्यैः सद्वाध्यक्षं महोत्सवात् ॥ १०९ ॥
 तत्र श्रीवलभीनाथः श्रीवीरप्रभुभक्तिः । प्रत्यक्षीभूय धर्माख्यां शृणोत्यस्याग्रतः स्थितः ॥ ११० ॥
 परं क्रीडाप्रियत्वेन नरं प्रेक्ष्य सलक्षणम् । अवतीर्यास्य देहे च क्रीडते पीडया विना ॥ १११ ॥
 श्रीमान् वीरोऽपि तद् दृष्ट्वाऽवादीदेवं न सांप्रतम् । व्यन्तराधीश ! ते केलिं मनुष्या असहिष्णवः ॥ ११२ ॥
 एवं निववृते चासौ प्रभुणा स निपेधितः । तथाह मम तोपस्य फलं किमपि नात्र वः ! ॥ ११३ ॥
 20 §६. उवाच⁵ प्रभुरानन्दात् तव सामर्थ्यमस्ति किम् । अष्टापदाचले गन्तुं श्रीजैनभवनोन्नते ॥ ११४ ॥
 स देवः प्राह शक्तिर्नो गन्तुं नावस्थितौ पुनः । तत्र सन्ति यतः सुरे ! व्यन्तरेन्द्रा महाबलाः ॥ ११५ ॥
 अवस्थातुं न शक्नोमि तत्तेजः सोढुमक्षमः । याममेकं त्ववस्थास्ये चल⁶ चेत् कौतुकं तव ॥ ११६ ॥
 अधिकं तु क्षणं मित्र ! त्वमवस्थास्यसेऽथ चेत् । तत्तत्रैव भवानत्रागन्ताऽहं तु ध्रुवं ह्यदः ॥ ११७ ॥
 मुनौ तत्प्रतिपेदाने धवलं धवलं ततः । विकृत्यारोहयत् तं च वस्त्रवेष्टितमस्तकम् ॥ ११८ ॥
 25 क्षणेनैव ययौ तस्य गिरेर्मूर्ध्नि स ऊर्ध्वगः । वृषाटुत्तारयामास चैत्यद्वारे ततो मुनिम् ॥ ११९ ॥
 द्वारपाञ्चालिकाजानुपाश्चात्यशुषिरान्तरे⁷ । तस्थौ निलीय तत्रस्थदेवज्योतिरसासहिः ॥ १२० ॥
⁸गन्धूतत्रितयोच्छ्रायं योजनायामविस्तरम् । चतुर्द्वारं महाचैत्यमाद्यचक्रिविधापितम् ॥ १२१ ॥
 दृष्ट्वा प्रमाणवर्णैश्च प्रतिमास्ता यदो(थो)दितैः । एकैकस्मान्नमस्काराच्छ्रु(स्तु ?)त्वा स प्राणमन्मुदा ॥ १२२ ॥
 प्रभावनाविधित्सायै तदभिज्ञानमानयत् । पञ्च शाल्यक्षतान्⁹ तस्मादग्रहीन्नाकिढौकितान् ॥ १२३ ॥
 30 निशायाः प्रथमे यामे चलितस्तीर्थयात्रया । प्रागवत् स पुनरायाञ्च द्वितीये घटिकाधिके ॥ १२४ ॥
 सौरभामोदतः शालेरक्षतानामुपाश्रयः । विमानमिव सौधर्म¹⁰ सुमनःसंवृतो वभौ ॥ १२५ ॥
 पृष्टे मुनिभिराहाथ गुरुरष्टापदाचले । वन्दयध्वं मुदा देवान् श्राद्धप्रेऽकथयंश्च तम् ॥ १२६ ॥
 चैत्ये च मिलितः सङ्घः श्रीमान् भूमिपतेः स च । आख्यापयन् महाश्र्वर्यं कौतुकादाययौ स च ॥ १२७ ॥

1 A °निहंतनं । 2 N °पुरे चासी° । 3 N °वर्ती च । 4 N °स्तत्रापि । 5 N पुनरा° । 6 N बलवत् । 7 N शिखरान्तरे ।
 8 A गन्धूति° । 9 A D शाल्यकृतान् । 10 N साधर्मं ।

तेनाकार्यानुयुक्तोऽथाभिज्ञानं पुनराह च । चतुर्विंशतिसंख्यानां स्वभावाख्यानतोऽर्हताम् ॥ १२८ ॥

तथा हि-

वे घउला वे सामला वे रत्तुप्पलवन्न ।

मरगयवन्ना विन्नि जिण सोलस कंचणवन्न ॥ १२९ ॥

नियनियमाणिहिं कारविय भरहिं जि नयणाणंद ।

ते महं भाविहिं वंदिया ए चउवीस जिणंद ॥ १३० ॥

5

राजाह खेष्टदेवानां स्वरूपकथने वरा । नास्ति प्रतीतिरस्माकमन्यत् किमपि कथ्यताम् ॥ १३१ ॥

अक्षतान् दर्शयामास 'निःसामान्यगुणोदयान् । वर्णः सौरभविस्तारैरपूर्वान् मानवव्रजे ॥ १३२ ॥

ते द्वादशाङ्गुलायामा अङ्गुलं पिण्डविस्तरे । अवेष्ट्यन्त सुवर्णेन महीपालेन ते ततः ॥ १३३ ॥

पूर्वं तु रुक्मभङ्गस्य तेऽभूवंस्तदुपाश्रये । अपूज्यन्त च सहेनाप्रापदप्रतिविम्बवत् ॥ १३४ ॥

10

एवं चातिशयैः सम्यक् सामान्यजनदुस्तरैः । श्रीमान् वीरगणिः सूरिर्विश्वपूज्यस्तदाऽभवत् ॥ १३५ ॥

५७. अन्यदा मन्त्रिणं वीरं रहः प्राह महीपतिः । पूर्वादित्ठक्रमाङ्गाय्याद् राज्यं पालयतो मम ॥ १३६ ॥

सुमनोमण्डलाश्रेयो वचःसिद्धिकुलालयः । वीरो गुरुश्च मन्त्री च ममार्त्तान्दुविधुन्तुदः ॥ १३७ ॥

एकश्चिन्ताज्वरोऽस्माकं महावाचानिवन्धनम् । श्रुत्वा प्रतिविषेहीदं कस्याप्रेऽन्यस्य' कथ्यते ॥ १३८ ॥

अथाह वीरमन्त्रीशः स्वामिन्नादिशयतां मम । क्रियते भृत्यलेशेन किं मयाऽन्यदधीशितः ॥ १३९ ॥

15

राजाह मम श्रुद्धान्तकान्तानां सम्भवे सति । स्त्रावो भवति गर्भस्य तत्र प्रतिविधिं कुरु ॥ १४० ॥

इत्यादिष्टो महामालः श्रीमद्वीरप्रभोः पुरः । व्यजिज्ञपत् ततः सूरिमुरीकृत्य स चाब्रवीत् ॥ १४१ ॥

अभिमन्त्रितवासैर्मै क्रियतामभिषेचनम् । अवरोघपुरन्ध्रीणां प्रजायन्ते सुता यथा ॥ १४२ ॥

एवं च विहिते मन्त्रिप्रभुणा वचने गुरोः । श्रीमद्वह्लभराजाद्या नरेन्द्रस्वाभवन् सुताः ॥ १४३ ॥

५८. अप्रादशशतीदेशे विहरन्नन्यदा प्रभुः । अगाहुंवरिणीप्राप्ते प्राप्तेतरनान्विते ॥ १४४ ॥

20

विशुद्धोपाश्रये तत्र स्थितो गत्वा निशागमे । व्युत्सर्गाय वहिःप्रेतवनमाशिश्रिये सुदा ॥ १४५ ॥

परमारवरात्रायसद्विआकरहीरकः । रुद्राभिघः स तं दृष्ट्वा नमश्चक्रेऽतिभक्तितः ॥ १४६ ॥

उवाच च मुने ! मास्याः श्वापदव्रजसंकुले । इमशाने प्राममध्ये न आगच्छ प्राप्तुकाश्रये ॥ १४७ ॥

तिष्ठ सौख्यात् तदाकर्ण्य मुनिः प्राह गुरोः सदा । कायोत्सर्गे वहिः पृथ्व्यां कुर्वन्ति प्रभवस्ततः (?) ॥ १४८ ॥

आपेया नाधृती राजपुत्र ! श्रुत्वेति सोऽगमत् । निजं धाम ततस्तस्य जंबूपायनमागमत् ॥ १४९ ॥

25

स सिखादयिपुर्जंबूफलान्यत्रोत्थत् तदा । घृन्तं तत्र कृमिं दृष्ट्वा शक्यां घृनयन् शिरः ॥ १५० ॥

जगाद क्रमयः सूत्माः फलेष्वपि यदाऽभवन् । अदृष्टं किमपि स्वार्थं निशादां हि विवेकिना ॥ १५१ ॥

आहूय प्राक्षगैः पृष्टैः प्रायश्चित्तं प्रदेशितम् । विशुद्धये द्विजन्मभ्यो देयः स्वर्णमयः कृमिः ॥ १५२ ॥

दध्मो श्रुत्वेति संकल्प्य द्वितीयोऽपि कृमिर्मया । हन्वव्यो नावगच्छामि ततो धर्मममुं हृदि ॥ १५३ ॥

प्रष्टव्यश्च विचारोऽयं कस्यापि क्षमिनो मुनेः । प्रातर्जनमुनिं प्राममध्यमागतमानमतम् ॥ १५४ ॥

30

ततः पप्रच्छ सन्देहं गुरुर्विस्तरतोऽवदत् । जीवाः सर्वत्र तिष्ठन्ति द्विधा स्वावरजङ्गमाः ॥ १५५ ॥

स्वावरालो धरा-नीर-वह्नि-वात-महीरुहः । जङ्गमाश्च परिहोयास्ते द्वि-त्रि-चतुरिन्द्रियाः ॥ १५६ ॥

पञ्चेन्द्रियाः सुरासिर्यमरनैरयिका अपि । गजमीनमयूराद्याः स्यलनीलान्धरोपगाः ॥ १५७ ॥

यनस्पतिस्त्रया जीवापारो मूलफलादिके । उत्पद्यन्ते विपद्यन्ते यज्जीवास्तत्र भूरितः ॥ १५८ ॥

धर्मः कृपैव जीवानां विवेकस्य ! विचारय । इति संयमिनो वाचं सं श्रुत्वा प्रत्यबुध्यत ॥ १५९ ॥
 सर्वं हित्वाऽग्रहीद् दीक्षामक्षीणश्रेयसे स च । शास्त्रेष्वधीतपूर्वी च जैनागममवाचयत् ॥ १६० ॥
 महाविद्वान् स गीतार्थः क्रिया-ज्ञानद्वयेऽप्यभूत् । प्रदीप इव दीपेन गुरुणा समदीधितिः ॥ १६१ ॥
 श्रुतज्ञानात् परिज्ञाय स्वायुःपर्यन्तमन्यदा । गच्छभारं च शिष्येशे रुद्रे^१ श्रीवीरसूरयः ॥ १६२ ॥
 5 श्रीचन्द्रसूरिरित्याख्यापूर्वकं ते न्यवेशयन् । स्वयं तु योगरोधेन तस्थुर्निष्कंपसञ्चराः ॥ १६३ ॥
 हित्वा देहं जरद्वेहमिव दिव्यभुवं ययुः । श्रीवीरप्रभवो बोधशक्तेराधारतां गताः ॥ १६४ ॥
 वसु-वह्नि-निधौ (९३८) जन्म, व्रतं व्योम-वसु-ग्रहे (९८०) ।

इन्द्र-नन्द-ग्रहे (९९१) वर्षेऽवसानमभवत् प्रभोः ॥ १६५ ॥

गार्हस्थ्यं समभवत् तस्य द्विचत्वारिंशतं समाः । एकादशव्रतेऽथायुस्त्रिपञ्चाशत्समा अभूत् ॥ १६६ ॥

10 श्रीवीरसूरेर्विदितं चरित्रं कर्णावतंसं कुरुतात्र सन्तः ।

उत्कण्ठते श्रीजिनबोधिलक्ष्मीर्यथा महानन्दसुखप्रबोधा ॥ १६७ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ वीरस्य वृत्तं प्रभोः

15 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गस्तिथीसंख्यया ॥ १६८ ॥

ॐ

नवोऽयं प्रद्युम्नः शिवसहचरः प्रीतिमतुलां

ददौ सन्तोषाय प्रकटरिपवे यो रतिमपि ।

कवित्वक्षो^१दायामृतरुचिसखित्वं च मनुते

शुभध्यानोपायं परिहृतमदादिः स जयतु ॥ १६९ ॥

20

॥ अं० १७१ अ० ५ । उभयं ३५११ अ० ५ ॥

॥ इति श्रीवीरगणिप्रबन्धः ॥

१६. वादिचेतालशान्तिसूरिचरितम् ।

- पातु वो वा दि वे ता लः कालो दुर्मन्त्रवादिनाम् । शान्तिसूरिः प्रभुः श्रीमान् प्रसिद्धः सर्वसिद्धिदः ॥१॥
 ज्याचिख्यासां तदाख्याने दधे तद्रक्तिभावितः । अनुरुः सूरसेवातः किं न ज्योमाध्वजाह्निकः ॥ २ ॥
- § १. अस्ति श्रीगूर्जरो देशः कैलासाद्रिनिभः श्रिया । धनदाधिष्ठितश्चारुमानसामानसङ्गमः ॥ ३ ॥
 अणहिल्लपुरं तत्र नगरं न गरप्रभम् । वचः प्रभु द्विजिह्वानां यत्र सद्ब्रचनामृतैः ॥ ४ ॥ 5
 श्रीभीमस्तत्र राजासीद् धृतराष्ट्रभवद्विपन् । सदाप्राप्तार्जुनश्लोको लोकोत्तरपराक्रमः ॥ ५ ॥
 श्रीचन्द्रगच्छविस्तारिद्युक्तिमुक्ताफलस्थितिः । धारापद्म इति ख्यातो गच्छः स्वच्छधियां निधिः ॥ ६ ॥
 सचारित्रधियां पात्रं सूरयो गुणभूरयः । श्रीमद्विजयसिंहाख्या विख्याताः सन्ति विष्टपे ॥ ७ ॥
 श्रीमत्संपकचैलस्य प्रत्यासन्नाश्रयस्थिताः । मन्यलोकारविन्दानां बोधं विदधतेऽर्कवत् ॥ ८ ॥
- तथा—
- § २. श्रीपत्तनप्रतीचीनो लघुरप्यलघुस्थितिः । उन्नतायुरितिग्राम उन्नतायुर्जनस्थितिः ॥ ९ ॥
 तत्रास्ति धनदेवाख्यः श्रेष्ठी श्रीमालचंशभूः । अर्हद्गुरुपदद्वन्द्वसेवामधुकरः कृती ॥ १० ॥
 धनश्रीरिव मूर्तिस्था धनश्रीस्तस्य गेहिनी । तत्पुत्रो भीमनामाऽभूत् सीमा प्रज्ञाप्रभावताम् ॥ ११ ॥
 कम्बुकण्ठच्छत्रं मौलिराजानुमुजविस्तरः । छत्रपद्मध्वजास्तीर्णपाणिपादसरोरुहः ॥ १२ ॥
 सर्वलक्षणसंपूर्णः पुण्यनैपुण्यशेवधिः । विहातो गुरुभिः सङ्गभारघोरैर्यतानिधिः ॥ १३ ॥ 15
 अलंचकुर्विहारेण ग्राममग्राम्यद्युद्धयः । तत्रे वितन्त्रविज्ञानविज्ञातशुभसम्भवाः ॥ १४ ॥
 श्रीनाभेयं प्रणम्याथ चैले तस्य गृहं ययुः । अर्थयांचक्रिरे भीमं धनदेवसमीपतः ॥ १५ ॥
 कृतपुण्योऽसि मत्पुत्रश्चेत् पूज्यार्थप्रसाधकः । इत्युक्त्वा प्रददौ पुत्रममुद्देह च शर्मणे ॥ १६ ॥
 एवं तैस्तदनुज्ञातैरदीक्ष्यत शुभे दिने । भीमो मिथ्यादृशां भीम उदग्रप्रतिभावलः ॥ १७ ॥
 शान्तिरित्यभिधा तस्य वेचेयस्य^१ व्यधीयत । सकलाः स कलाः प्राप पूर्वसङ्केतिता इव ॥ १८ ॥ 20
 समस्तशास्त्रपाथोधिपारदृष्ट्वाऽभवत् क्रमात् । विचिन्त्येति निजे पट्टे भवस्तं न्यवेशयन् ॥ १९ ॥
 स्वगच्छभारं विन्यस्य तत्र प्रायोपवेशनात् । प्रेत्यार्थं साधयामासुत्तेऽथ संसृतिसंहतौ ॥ २० ॥
- § ३. अणहिल्लपुरे श्रीमद्भीमभूपालसंसदि । शान्तिसूरिः^२ कवीन्द्रोऽभूद् वादिचक्रीति विश्रुतः ॥२१॥
 अन्यदाऽवन्तिदेशीयः^३ सिद्धसारस्वतः कविः । ख्यातोऽभूद् धनपालाख्यः प्राचेतस इवापरः ॥२२॥
 स गोरसे ब्रह्मतीते साधुभिर्जीवदर्शनात् । चैरोष्येत् वत्पूज्यश्रीमहेन्द्रगुरोर्गिरि ॥ २३ ॥ 25
 गृहीतदृढसम्यक्त्वः कथां तिलकमञ्जरीम् । कृत्वा व्यजिज्ञापत् पूज्यान् क एनां शोषयिष्यति ॥ २४ ॥
 विचार्य वैः समादिष्टं सन्ति श्रीशान्तिसूरयः । कथां ते शोषयिष्यन्ति सोऽथ पत्तनभागमत् ॥२५॥
 तदा च सूरयः सूरितत्त्वस्मरणतत्पराः । देवतावसरे ध्यानलीना आसन् मठान्तरा^४ ॥ २६ ॥
 प्रीक्ष्याणां पतीक्षायामुपयुक्तः कवीश्वरः । नूतनाध्ययनं शिष्यमेकमद्भुतमव्रवीत् ॥ २७ ॥

तथा हि—

खचरागमने खचरो हृष्टः खचरेणाङ्कितपत्रधरः ।

खचरचरं खचरश्चरति खचरमुखि ! खचरं पश्य ॥ २८ ॥

30

1 N 'जुनश्रीरो । 2 N 'कंठच्छत्र' । 3 A B विधेयस्य; 'विनयस्यस्य' इति D टिप्पणी । 4 N 'सुरेः । 5 N अन्यदा-
 वंमिदेशीयः । 6 N मठांतरे ।

इदं व्याख्याहि चेद् वेत्ति लघु^१ पण्डितमण्डनः । इत्याकर्ण्य स च व्याख्यादिदं वृत्तमकृच्छृतः ॥ २९ ॥
 श्रुत्वेति^२ स कविस्वामी प्राह हृष्ट इदं कियत् । श्रीशान्त्याचार्यहस्तस्य प्रभावो बहुरीक्ष्यते ॥ ३० ॥
 उपन्यासं प्रतिष्ठायास्तत्र सर्वज्ञ-जीवयोः । ऊर्जस्विगर्जिपर्जन्यध्वनिना विदधेऽथ^३ सः ॥ ३१ ॥
 सिंहासनमलंचके गुरुभिस्तावदाशु तैः । अपरो मातृकापाठोचितशिष्यस्तथोच्यत ॥ ३२ ॥
 5 इदानीं किं कृतं वत्स ! स्तम्भावष्टम्भिना त्वया । स प्राहानेन यत्प्रोक्तं तत्सर्वमवधारितम् ॥ ३३ ॥
 वदेति प्रभुभिः प्रोक्ते निखानध्वानधीरगीः । उज्जग्राहातिकुप्राहव्यूहसंहरणाग्रहः ॥ ३४ ॥
 श्रुत्वेति धनपालोऽपि चमत्कारातिपूरितः । उवाच भारती किं नु प्राप्ता वालर्षिरूपतः ॥ ३५ ॥
 प्रेपयध्वं मया सार्धममुमेव धियां निधिम् । गुरुसन्देहसन्दोहशैलदम्भोलिविभ्रमम् ॥ ३६ ॥
 अथ ते सूरयः प्रोचुः कालोऽस्य पठितुं ततः । छिष्टप्रमाणशास्त्राणि परग्रन्थेष्वधीतिनः ॥ ३७ ॥
 10 पात्रं चेच्छास्त्रपाथोर्वे^४र्वादिकल्लोलितं भवेत् । इत्याशा नस्ततो नायमध्यायाद् व्यतिरिच्यते ॥ ३८ ॥
 सिद्धसारस्वतो विद्वानथोचे प्रभुभिर्भुवम् । देशः शृङ्गारणीयोऽयं मालवः स्वक्रमान्बुजेः ॥ ३९ ॥
 इत्याकर्ण्य प्रभुः प्रोचे चेन्निर्वन्धोऽयमत्र वः । आप्रष्टव्यस्तदा^५ सङ्घः प्रधानाचार्यसङ्घतः ॥ ४० ॥
 § ४. ततस्तदनुमत्या तेऽवन्तिदेशे व्यजीहरन् । वृताः^६ श्रीभीमभूपालप्रधानैः सपरिच्छदैः ॥ ४१ ॥
 पथि सञ्चरतां तेषां निशि सङ्गत्य भारती । आदेशं प्रददे वाचा प्रसादातिशयस्पृशा ॥ ४२ ॥
 15 स्व-स्वदर्शननिष्णाता ऊर्ध्वे हस्ते त्वया कृते । चतुरङ्गसमाध्यक्षं विद्रविष्यन्ति वादिनः ॥ ४३ ॥
 सक्रोशं योजनं धारानगरीतः समागमत् । तस्य तत्र गतस्य श्रीभोजो हर्षेण संमुखः ॥ ४४ ॥
 एकैकवादिविजये पणं संविदधे तदा । मदीया वादिनः केन जय्या इत्यभिसन्धितः ॥ ४५ ॥
 लक्षं लक्षं प्रदास्यामि विजये वादिनं प्रति । गूर्जरस्य बलं वीक्ष्यं श्वेतभिक्षोर्मया ध्रुवम् ॥ ४६ ॥—युग्मम् ।
 विश्वदर्शनवादीन्द्रान् स राज्ञः पर्षदि स्थितः । जिग्ये चतुरशीतिं च स्वस्वाभ्युपगमस्थितान् ॥ ४७ ॥
 20 अजैषीदूर्ध्वहस्तेन प्रत्येकं प्रतिवासरम् । अनायासादसौ सारवक्ता न्यायैकनिष्ठधीः ॥ ४८ ॥
 लक्षांस्तत्संख्यया दत्त्वा द्रव्यस्याथ महीपतिः । तत आहास्त तत्कालं सिद्धसारस्वतं कविम् ॥ ४९ ॥
 ततोऽनुययुस्ते तं स भीतो द्रव्यव्ययादतः । पंचकोटिव्ययप्राप्तो वादिपंचशतीजये ॥ ५० ॥
 किं नामामुष्य जैनर्षेर्धनपालस्ततोऽब्रवीत् । शान्तिरित्यभिधा सूररस्य श्रुत्वेति^७ भूपतिः ॥ ५१ ॥
 शान्तिनाम्ना प्रसिद्धोऽस्ति वे ता लो वा दि नां पुनः । ततो वादं निषेध्यासौ सम्मान्यातः प्रहीयते ॥ ५२ ॥
 25 त(त्व ?)त्कथाशोधकत्वेन नामुमत्र विसूत्रये । अन्यथा मत्सभां जित्वा को यात्यक्षतविग्रहः ॥ ५३ ॥
 स्युः पञ्चदश लक्षेण सहस्रा गूर्जरावनेः । एवमङ्गेऽथ तज्जज्ञे लक्षद्वादशकं ततः ॥ ५४ ॥
 तथा षष्टिसहस्राश्च मया दत्तास्ततोऽधुना । कथा शोधयितव्याऽऽशु धनपालधियानिधेः ॥ ५५ ॥
 पर्यालोच्येति तेनाथ स्थापिताः शान्तिसूरयः । लक्षैर्द्वादशभिस्तत्र देशे^८ चैत्यान्यचीकरत् ॥ ५६ ॥
 अवशिष्टास्तथाषष्टिः^९ सहस्रा भूपदत्ततः । थारापद्राभिघद्रङ्गे प्रहिताः प्रभुभिस्तदा ॥ ५७ ॥
 30 तत्रस्थादिप्रभोश्चैत्ये मूलनायकवामतः । तैर्देवकुलिकाऽकारि सशालश्च रथो महान् ॥ ५८ ॥
 कथा च धनपालस्य तैरशोध्यत निस्तुषम् । वा दि वे ता ल विरुदं तदैषां प्रददे नृपः^{१०} ॥ ५९ ॥
 कवीश्वरानुयाताश्च गूर्जरेशधरावधिः । प्रत्यावृत्त्याथ ते प्रापुः पत्तनं श्रीनिकेतनम् ॥ ६० ॥

1 N तत्तु° । 2 N श्रुत्वेति । 3 N च । 4 N °पाथोधिः । 5 N °पृष्टव्यः सदा । 6 N हताः । 7 N श्रुत्वेति ।
 8 N देवो । 9 N °चतुःषष्टिः । 10 B N वादिवेतालविरुदं सूरीणां प्रददे नृपः ।

१५. अग्रे च तत्र वास्तव्यजिनदेवस्य धीमतः । श्रेष्ठिनस्तनयः पद्मनामा दष्टो महाहिना ॥ ६१ ॥
 मात्रिकैः सर्वपक्षीर्यैर्मन्त्रौपथविजृम्भितैः । अत्ययं प्रतिकारेषु कृतेष्वपि न सञ्जितः ॥ ६२ ॥
 तत उत्पाट्य गर्तायां निक्षिप्तः स्वजनैः सह । सर्पदष्टव्यवस्थेयं^१ पुनरुज्जीवनाशयां ॥ ६३ ॥
 इति विज्ञापिते शिष्यैर्जिनदेवगृहेऽगमन् । सम्योघनार्यमाचख्युरय ते प्रभवस्तदा ॥ ६४ ॥
 दष्टं दर्शयतास्माकं प्रकाश्य क्षितिमध्यतः । जिनदेवस्तदाकर्ण्य इमंशाने तैः समं ययौ ॥ ६५ ॥ 5
 मुवमुत्वाय तस्मिञ्च दर्शिते गुरवोऽमृतम् । तत्त्वं स्मृत्वाऽस्पृशन् देहं दष्टश्चासौ समुरियतः ॥ ६६ ॥
 गुरुपादौ नमस्कृत्य पद्मः पद्मनिभाननः । प्राहाहं गुरवः सखजनाः कथमिहागमन् ॥ ६७ ॥
 प्राग्वृत्ते कथिते सद्यो जिनदेवेन हर्षतः^२ । उत्सवाद् गुरुभिः सार्धं स खं निलयमागमत् ॥ ६८ ॥
 तत्पित्राभ्यर्चिताः^३ पूज्या निजमाश्रममाययुः । गुरुर्वेश्मागतश्चोपकर्ता प्राप्येत केन सः ॥ ६९ ॥
१६. अय प्रमाणशालाणि शिष्यान् द्वात्रिंशत् तदा । अध्यापयन्ति श्रीशान्तिस्मृत्यश्रैलसंस्थिताः ॥ ७० ॥ 10
 सूरिः श्रीमुनिचन्द्राख्यः श्रीनङ्गलपुरादगात् । अणहिल्लपुरे चैत्यपरिपाटीविधित्तया ॥ ७१ ॥
 संपत्संपत्तिरन्मयश्रीश्रीसंपकजिनालये । नत्वा श्रीवृषभं सूरिवृषभं प्राणमत् ततः ॥ ७२ ॥
 प्रमेया दुःपरिच्छेद्या द्यौतर्कसमुद्भवाः । तेनावधारिताः सर्वेऽन्यप्रहानवगाहिताः ॥ ७३ ॥
 अपुस्तकः स ऊर्ध्वसो दिनान्^४ पञ्चदशाऽशृणोत् । तत्रागत्य तदध्यायध्यानधीरमनास्तदा ॥ ७४ ॥
 बहुशः कथ्यमानेऽपि प्रमेये दुर्घटेऽन्यदा । छात्रेष्वनधिगच्छत्सु पूज्या निर्वेदमागमन् ॥ ७५ ॥ 15
 भसिते^५ हृतमित्युक्त्वा गुरवोऽत्र निःशब्दसुः । तदा श्रीमुनिचन्द्राख्यः सूरिः पूज्यान् व्यजिह्वपत् ॥ ७६ ॥
 सपुस्तकाः पाठका ये प्रष्टप्रहायलोन्नताः^६ । किं वदन्ति त एवात्र पुरा गुरुपुरस्कृताः ॥ ७७ ॥
 अपरो वहिरायातः सर्वथानुपलक्षितः । सोऽपि किं लभते वक्तुं नवेत्यादिशत प्रभो ! ॥ ७८ ॥
 श्रुत्वेति हृद्यमत्कारि तद्वचः प्रभवोऽवदन् । प्रहायां पक्षपातो नः शिष्याणां नान्यहेतुषु ॥ ७९ ॥
 हृतोऽह्नि पोड्येऽतीते यद् व्याख्यातं सुदुर्घटम् । अस्माभिस्तदभिप्रायाद्दोक्तं सुविवेचनम् ॥ ८० ॥ 20
 निशमप्येत्यसौ प्राहस्तद्वीतदिनाधधिः । सर्वेष्वहस्तु यद्योक्तं तद्वक्तव्यं^७ यथातथम् ॥ ८१ ॥
 सद्यश्च तैर्यदाख्यातं परप्राज्ञैः सुदुःश्रयम् । सर्वानुवादसंवादमवादीद् विशदं ततः ॥ ८२ ॥
 श्रीशान्तिस्मृतिभिक्षोपपोषतः परिपखजे । प्रोचे च संनिवेश्याह्ने रत्नं^८ रेणुवृत्तं भवान् ॥ ८३ ॥
 वत्स ! प्रमाणशालाणि पठाशठमतिर्मम । पार्थे नश्चरदेहस्य लाभमत्र गृहाण भोः ! ॥ ८४ ॥
 पुनर्व्यह्वयत्^९ सूरिर्मुनिचन्द्रः^{१०} प्रभो ! कथम् । अध्येयं स्थानकामावे दुष्प्रापं स्थानमत्र यत् ॥ ८५ ॥ 25
 ततस्तं टंकशालायाः पश्चाद्भागे समापयन् । आश्रयार्थं गृहं चारु श्राद्धपार्श्वद् विदूषणम्^{११} ॥ ८६ ॥
 पद्दर्शनप्रमाणानां शालाण्यच्छेशतोऽय सः । अध्येष्ट ज्ञापक-ज्ञात्रोयोगो दुर्लभ ईदृशः ॥ ८७ ॥
 ततः सुबिहितानां हि साधूनामाश्रयाः पुरे । बभूवुरत्र संवित्त्या^{१२} सर्वसहचरित्रिणाम् ॥ ८८ ॥
 उ च रा ध्य य न ग्रं य टी का श्रीशान्तिस्मृतिभिः । विदधे वादिनागेन्द्रसत्रागदमनीसमा^{१३} ॥ ८९ ॥
 शिष्येण मुनिचन्द्रस्य सूरैः शीदेवसूरिणा । तन्मध्यत उपन्यस्तस्त्रीनिर्वाणयलादिह ॥ ९० ॥ 30
 पुरः श्रीसिद्धराजस्य जितो वादे दिगंबरः । तदीयवचसां निश्चा^{१४} विद्वद्भुःसाधसाधिका^{१५} ॥ ९१ ॥

1 N °व्यवस्थायां । 2 N °जीवनाशयः । 3 N हर्षितः । 4 N °भ्यर्चिताः । 5 N दिनानां च दशाः । 6 N मस्मति ।
 7 N °प्रहायतोऽगताः । 8 N तदन्यः । 9 N रत्नरेणुः । 10 N व्यजिह्वपत् ; A रिक्तवत् । 11 N °चन्द्रप्रभो । 12 N °विदूषणम् ।
 13 N B संहाला । 14 N °दमनी हि सा । 15 N मिथा । 16 A °जापद्य ।

५७. अथान्येद्युर्जिते धर्मे धनपालेन मालवे । एक एव महीपीठे कविस्त्वमिति मानिते ॥ ९२ ॥
 प्रोक्ते च धनपालेन बुधोऽणहिल्लपत्तने । अस्ति श्वेताम्बराचार्यः शान्तिसूरिः परो न हि ॥ ९३ ॥
 दिनैः कियद्भिरभ्यागात् तं द्रष्टुं धर्मकोविदः । स्वर्गश्रीगर्वसर्वस्वहरं श्रीपत्तनं पुरम् ॥ ९४ ॥
 थारापद्रमहाचैत्यप्रत्यासन्नमठं ततः । श्रुत्वागादपराहेऽसौ बुधदर्शनकौतुकी ॥ ९५ ॥
- 5 तदानीं स प्रभुर्देहे कण्डूपीडित औषधम् । विमृज्य^१ पिहितद्वाराररिस्तदुचितांशुकः ॥ ९६ ॥
 संवीक्ष्य कुञ्चिकाछिद्राञ्जापितं यतिभिर्गुरुम् । पृच्छयैव विजेष्येऽमुं धर्मो^२ ध्यात्वेति तं जगौ ॥ ९७ ॥
 'कस्त्व'मत्रोत्तरं सूरिः प्रादाद् 'देव' इति स्फुटम् । 'देवः क' इति तत्प्रश्ने त्व'हमि'त्युत्तरं ददौ ॥ ९८ ॥
 'अहं क' इति पृच्छायां 'श्वे'ति वाचमवोचत । 'श्वा क' एतादृशि प्रश्ने 'त्वमि'त्युत्तरमातनोत् ॥ ९९ ॥
 पुनः 'त्वं क' इति प्रश्ने वितीर्णं प्राग्वदुत्तरम् । तयोश्चक्रकमेतद्धि जज्ञेऽनन्तमनन्तवत् ॥ १०० ॥
- 10 ततश्चमत्कृतः सोऽभूद् द्वार उद्धटिते सति । स तत्त्वोपप्लवग्रन्थाभ्यासोपन्यासमातनोत् ॥ १०१ ॥
 वितण्डाविरते चात्र श्रीशान्त्याचार्य उज्जगौ । कृतसर्वानुवादोऽत्र प्रतिज्ञस्तं विवादिनम् ॥ १०२ ॥
 ममार्षय निजं वेषं योगपट्टादिकं तथा । अङ्गचेष्टाः समस्तास्ते विधीयन्ते तथा ॥ १०३ ॥
 तथा कृते च सर्वत्र धर्मोऽवाद्यतिविस्मितः । पादावस्य प्रणम्याह नाहमीशो^५ भवज्जये ॥ १०४ ॥
 बुधस्त्वमेव च श्रीमन् ! धनपालोदितं वचः । प्रतीतमेव मच्चित्ते तादृक्किमनृतं वदेत् ॥ १०५ ॥
- 15 इत्युक्त्वा प्रययौ स्थानं निजं स निरहंकृतिः । अहंकारश्रियां नामाभिचारपरमौषधिः ॥ १०६ ॥
५८. अथ द्रविडदेशीयोऽन्यदा वादी समागमत् । अव्यक्तं भैरवाशब्दानुकारं^६ किमपि ब्रुवन् ॥ १०७ ॥
 प्रभवस्तस्य भाषायामभिज्ञा अपि कौतुकात् । भित्तिस्थे घोटके हस्तं दत्त्वाभिदधिरे स्फुटम् ॥ १०८ ॥
 वद त्वमन्यदेशीयवादिना सह सङ्गतम् । अव्यक्तवादी पशुवद् योग्योऽयं तिर्यगाकृतेः ॥ १०९ ॥
 वदतीत्यं प्रभौ सांक्रामिकसारस्वतोत्तरे । तुरङ्गमप्रतिकृतिस्तरलं साऽवदद् भृशम् ॥ ११० ॥
- 20 विकल्पैर्गहनैः कष्टादप्यशक्यानुवादिभिः । तथा निरुत्तरः पश्चाकारं स्वं तेन लम्बितः ॥ १११ ॥
 गते निर्विद्यतेऽस्मिंश्च कांदिशीके जनोऽवदत् । अस्मिंस्तपति नास्त्यन्यो वादी वाग्देवतावरात् ॥ ११२ ॥
५९. विहारं कुर्वतां तेषां थारापद्रपुरेऽन्यदा । देवी श्रीनागिनी व्याख्याक्षणे नित्यं समृच्छति ॥ ११३ ॥
 तत्पट्टे वासनिक्षेपमासनायाथ ते व्यधुः । देव्या सह गुरोस्तस्य समयोऽयं प्रवर्तते ॥ ११४ ॥
 अन्यदा वासनिक्षेपं वैचिन्त्यात् ते विसस्मरुः । आसने प्रेषणे चात ऊर्ध्वस्था सा चिरं स्थिता ॥ ११५ ॥
- 25 ध्यानस्थानां निशामध्ये सद्यो देवीस्वरूपिणी । मध्येमठमुपालम्भप्रदानायाययौ तदा ॥ ११६ ॥
 उद्योतं सूरयो दृष्ट्वा स्त्रियं^७ चातिरतिस्थितिम्^८ । प्रवर्त्तकं मुनिं प्रोचुर्नारी प्राप्ताऽत्र किं मुने ! ॥ ११७ ॥
 वेद्यहं^९ नेति तेनोक्तेऽवदद् देवी स्वयं तथा । वासालाभान्ममाद्यांही सव्यथावूर्ध्वसंस्थितेः ॥ ११८ ॥
 श्रुतज्ञानमयाङ्गानां भूयाच्चेद् वोऽपि विस्मृतिः । आयुः षण्मासशेषं तदभिज्ञानादतः प्रभोः ॥ ११९ ॥
 स्वगच्छसंस्थितिं कृत्वा प्रेत्य पथ्यं विधत्त तत् । ज्ञाते ममोचितं ह्येतत्^{१०} कालविज्ञापनं प्रभोः ॥ १२० ॥
- 30 इत्युक्त्वाऽन्तर्हितायां च देव्यां प्रातर्निजं गणम् । सङ्घं च मन्त्रयित्वा द्वात्रिंशत्सत्पात्रमध्यतः ॥ १२१ ॥
 सुधीश्वराख्यः सूरिपदे तेन निवेशिताः । श्रीवीरसूरिः श्रीशालिभद्रः^{११} सूरिस्तथापरः ॥ १२२ ॥
 श्रीसर्वदेवसूरिश्च मूर्ता रत्नत्रयीव सा । सदृत्तालङ्कृता दीप्यमाना सत्तेजसा बभौ ॥ १२३ ॥
 नाभूत् श्रीवीरसूरीणां कथंचित् सूरिसन्ततिः । तेषां राजपुरिग्रामे श्रीनेमिः शाश्वतं वपुः ॥ १२४ ॥

1 N कौतुकः । 2 N संमृज्य । 3 N कृतः सर्वा^० । 4 N यथा तथा । 5 N 'मीशे । 6 B N 'शब्दात् हाकारः; A शब्दान् कारं किमपि न ब्रुवन् । 7 D स्वयं; A स्त्रियं । 8 N स्थिताम् । 9 N वेद्यहं । 10 N कालं विज्ञापितं । 11 D शीलभद्रः ।

शाराद्ध्ये परे विद्वल्लोटीरपरिवारिते । सूर्योऽद्यापि वर्त्तन्ते संघोद्धरपुरन्धराः ॥ १२५ ॥
 श्रीशान्तिस्तूर्यः श्रीमदुज्जयन्ताचलं प्रति । यशोभिधानसुश्राद्धसुवसाढेन^१ संगताः ॥ १२६ ॥
 कृत्वा प्रयाणमल्पैश्च दिनैस्त्वं गिरिमभ्ययुः । श्रीनेमि हृदये ध्यात्वा चक्रुः प्रायोपवेशनम् ॥ १२७ ॥
 धर्मध्यानाग्निनिर्दग्धमघाविधिततैषसः । अघ्रातलुत्तूपानिद्रामभृलन्तःप्रतीतयः ॥ १२८ ॥
 समाधिना व्यतीत्याय दिनानां पञ्चविंशतिम् । वैमानिकसुरावासमधिजग्मुर्जगन्नताः ॥ १२९ ॥ 5

श्रीचिक्रमवत्सरतो वर्षसहस्रे गते सपण्णवतौ (१०९६) ।

शुचिसितिनवमीकुजकृत्तिकासु शान्तिप्रभोरभूदस्तम् ॥ १३० ॥

इत्थं श्रीशान्तिस्तूरैर्वरचरितमिदं वादिचेतालनाम्नः

पूर्वश्रीसिद्धसेनप्रभृतिस्तुचरितव्रातजातानुकारम् ।

अद्यप्रातीनविद्वज्जनपरिणतामादधानं (?) श्रिये स्ता- 10

घ्नन्याद्याचन्द्रकालं विबुधजनशतैः सम्यगभ्यस्यमानम् ॥ १३१ ॥

श्रीचन्द्रप्रभस्त्रिरपटसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः स्त्रिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ शृङ्गोऽगमत् पोडशः

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः श्रीशान्तिस्तूरिप्रथा ॥ १३२ ॥ 15

॥ ग्रंथ १३६, अ० ९ । उभयं ३६४६, अक्षर १७ ॥

॥ इति श्रीवादिचेतालप्रवन्धः ॥

१७. श्रीमहेन्द्रसूरिचरितम् ।

- § १. श्रीमन्महेन्द्रसूरिभ्यो नमस्कारं प्रशास्महे । सत्यंकारमिवागण्यपुण्यपण्यस्थिरीकृतौ ॥ १ ॥
 श्रीमतो धनपालस्य सालस्यः को गुणस्तुतौ । यस्याविचलविश्वासे ब्राह्मी तथ्यवचःक्रमा ॥ २ ॥
 श्लाघ्यः स धनपालः स्यात् काल आन्तरविद्विषाम् । यद्बुद्धिरेव सिद्धाज्ञा मिथ्यात्वगरलच्छिदे ॥ ३ ॥
 तद्बृत्ते वाचमाधास्ये दास्ये तिष्ठन् गुरुक्रमे । विधास्ये स्वस्य नैर्मल्यमादास्ये जन्मनः फलम् ॥ ४ ॥
 अस्त्यवन्त्यभिधो देशो देशोनं वाडवामुखम् । यस्य येन वसन्त्यत्र^१ कुलानि नवभोगिनाम् ॥ ५ ॥
 आधारः पुरुषार्थानां पुरी धाराऽस्ति यत्पुरः । दानकल्पद्रुवाहुल्यादसारा साऽमरावती ॥ ६ ॥
 तत्र श्रीभोजराजोऽस्ति राजा निर्व्याजवैभवः । अवैरं यन्मुखांभोजं भारती-श्रीनिवासयोः ॥ ७ ॥
 यद्यशःस्वर्णदीतीरे प्रवृत्तव्योमविद्रवे । विधिः पूजाविधौ नालिकेरवद्विधुमादधे ॥ ८ ॥
- § २. इतश्च मध्यदेशीयसंकाश्यस्थानसंश्रयः । देवर्षिरस्ति देवर्षिप्रभावो भूमिनिर्जरः ॥ ९ ॥
 तस्य श्रीसर्वदेवाख्यः सूनुरन्यूनसत्क्रियः^२ । ब्राह्मण्यनिष्ठया यस्य तुष्टाः शिष्टा विशिष्टया ॥ १० ॥
 तस्य पुत्रद्वयं जज्ञे विज्ञेशैरर्चितक्रमम् । आद्यः श्रीधनपालाख्यो द्वितीयः शोभनः पुनः ॥ ११ ॥
 तत्रान्यदाऽऽययौ चान्द्रगच्छपुष्करभास्करः । श्रीमहेन्द्रप्रभुः पारदश्चा श्रुतपयोनिधेः ॥ १२ ॥
 जनानां संशयोच्छेदमादधद् व्याख्यया तथा । विश्रुतः सर्वदेवेन द्विजराजेन स श्रुतः ॥ १३ ॥
 स चास्योपाश्रये प्रायादुचितं मानितश्च तैः । दिनत्रयमहोरात्रं तथैवास्थात् समाधिना ॥ १४ ॥
 पप्रच्छ प्रभुरप्येवं परीक्षाहेतवे हि नः । सुधियो यूयमायाथ कार्यं वाप्यस्ति किंचन ॥ १५ ॥
 स्वयंभुवोऽपरा^३ मूर्तिः प्राहासौ द्विजसत्तमः । महात्मनां हि माहात्म्यवीक्षणे सुकृतार्जनम् ॥ १६ ॥
 कार्यं नः किञ्चिदप्यन्यदस्ति तत्रार्थिनो वयम् । रहस्यं^४ यदनाख्येयमितरेषां गुणोदधे^५ ! ॥ १७ ॥
 स्थित्वैकान्ते प्रभुः प्राह ख्यात यत् कथनोचितम् । इति श्रुत्वा जगादासौ पिता नः पुण्यवानभूत् ॥ १८ ॥
 राजपूज्यस्ततो लक्षैर्दानं प्रापदसौ सदा । गृहे मम निधेः^६ शङ्का वृष्णाविलसितं ह्यदः ॥ १९ ॥
 तं सर्वज्ञातविज्ञाना यूयं यदि ममोपरि । अनुग्रहधिया ख्यात परोपकरणोद्यताः ॥ २० ॥
 ब्राह्मणः सकुदुम्बस्तस्त्वजनैः सह खेलति । दानभोगैस्ततः श्रीमन् ! प्रसीद प्रेक्षयस्व तत् ॥ २१ ॥—युग्मम् ।
 सूरिर्विमृश्य तत्पार्श्वार्त्वाभं शिष्योत्तमस्य सः । आह सम्यग् भवत्कार्यं विधास्यामो धियां निधे ! ॥ २२ ॥
 परं नः किं भवान् दाता रहः कथ्यं हि नस्तवया । सामिस्वामिन् ! समस्तस्य दास्यामि तव निश्चितम् ॥ २३ ॥
 अहं स्वरुचि भावत्कवस्तुनोऽर्ध^७ समाददे । साक्षिणोऽत्र विधीयन्तां द्रव्यव्यतिकरो ह्ययम् ॥ २४ ॥
 व्याख्याता वेदवेदाङ्गशास्त्रेषु वितथं कथम् । वदाम्यत्र तथाप्यस्तु विश्वासाय प्रभोरिदम् ॥ २५ ॥
 साक्षीकृत्य ततस्तत्रस्थितान् मेने गुरुस्तदा । हृष्टेन गृहमागत्य पुत्रयोर्जगदे तथा ॥ २६ ॥
 शुभेऽहि सूरिमाहास्त ज्ञानाज्ज्ञात्वा स तद्बुवम् । निश्चित्योवाच तद्बुवं खानयित्वाऽऽप स द्विजः ॥ २७ ॥
 चत्वारिंशत्सुवर्णस्य टङ्कलक्षा विनिर्ययुः । दृष्टेऽपि निःस्पृहोत्तंसः सूरिः स्वोपाश्रयं ययौ ॥ २८ ॥
 श्रीमतः सर्वदेवस्य महेन्द्रस्य प्रभोस्तथा ।^८ दान-ग्रहणयोर्वादो वर्षं यावत् तदाऽभवत् ॥ २९ ॥
 अन्यदा सत्यसन्धत्वाद् ब्राह्मणः सूरिमाह च । देयद्रव्येऽत्र ते दत्ते स्वगृहं प्रविशाम्यहम् ॥ ३० ॥
 सूरिः प्राहाभिरुचितं^९ ग्रहीष्ये वचनं मम । भवत्विदं ततो मित्रं गृहाण त्वं द्विजोऽवदत् ॥ ३१ ॥

1 N येन च सन्त्यत्र । 2 N न्यूनविक्रमः । 3 N स्वयंभुवः परा । 4 N वदना°; A यदिना° । 5 A °दधेः ।

6 A D निवेशका । 7 N वस्तुतो । 8 B दानाग्रहण° । 9 N प्राहातिरुचितं ।

सूरिराह सुतद्वन्द्वाद् देह्लोकं नन्दनं मम । सत्यप्रतिज्ञता चेत् ते न वा गच्छ गृहं निजम् ॥ ३२ ॥
 इतिकर्तव्यतामूढो द्विजः कष्टेन सौऽवदत् । प्रदास्यामि ततो वेश्म निजं चिन्तातुरो ययौ ॥ ३३ ॥
 तत्रानास्वृत्खट्वायां शिष्येऽसौ निद्रया विना । दृष्टश्च धनपालेनागतेन नृपसौधतः ॥ ३४ ॥
 विपादः किंनिमित्तोऽयं नन्दने मयि तिष्ठति । यथादिष्टकरे तत् स्वमाख्याहि मम कारणम् ॥ ३५ ॥
 ततः प्राह पिता वत्स ! सन्तुत्रा हि भवादृशाः । पित्रादेशविधाने स्युरीदृग्गाढाभिसन्धयः ॥ ३६ ॥ 5
 ऋणतः पितरं पाति^१ नरकादुद्धरत्यथ । सद्गतिं च प्रदत्ते यो वेदे प्रोक्तः सुतः स च ॥ ३७ ॥
 श्रुति-स्मृति-पुराणानामभ्यासस्य क्लृप्तस्य च^२ । फलं तदेव युष्माकं यद् ऋणादसद्गृहीतः ॥ ३८ ॥
 ततः शृण्वधधानात् त्वं सन्ति जैना महर्षयः । महेन्द्रसूरयो^३ यैस्ते द्रव्यमीदृक् प्रदर्शितम् ॥ ३९ ॥
 यथाभिरुचितं चैपामर्धदेयं प्रतिश्रुतम् । ततः पुत्रद्वयादेकं याचन्ते करवै हि किम् ॥ ४० ॥
 सङ्कटादसुतो वत्स ! त्वयैव ह्यधुना वयम् । मोक्षयामहे ततस्तेषां शिष्यो मत्कारणाद् भव ॥ ४१ ॥ 10
 कोपगर्भं तदाह श्रीधनपालो धियां निधिः । तातोक्तं भवता यादृक् नेदृक् कोऽप्युचितं वदेत् ॥ ४२ ॥
सांकाश्यस्थानसंकाशा वयं वर्णेण वर्णिताः । चतुर्वेदविदः साङ्गपारायणश्रुतः सदा ॥ ४३ ॥
 तथा श्रीमुञ्जराजस्य प्रतिपन्नसुतोऽभवत् (ऽभवम् ?) । श्रीभोजवालसौहार्दभूमिभूमिसुरो ह्यहम् ॥ ४४ ॥
 तत्पूर्वजानिह स्वीयान् पुत्रो भूत्वा प्रपातये । श्वश्रे पतितशूद्राणां दीक्षया ह्यवगीतया ॥ ४५ ॥
 एकस्त्वमृणतो मोक्ष्यः पात्याः सर्वेऽपि पूर्वजाः । इमं कुण्यवहारं नाधास्ये^४ सज्जननिन्दितम् ॥ ४६ ॥ 15
 कार्येणानेन नो कार्यं मम स्वरुचितं कुरु । तातमित्यवमत्सामुं स तस्मादन्यतो ययौ ॥ ४७ ॥
 अधुप्राप्तताश्चोऽसौ निराशो गुरुसङ्कटे । यावदस्ति समायातस्तावदागात् सुतोऽपरः ॥ ४८ ॥
 पृष्टस्तेनापि देन्येऽत्र निमित्तं स तदाऽवदत् । धनपालेन कुत्रापि कार्ये^५ प्रतिहता वयम् ॥ ४९ ॥
 भवान् बालस्ततः किंनु तत्र प्रतिविधास्यते । गच्छ स्वकर्मभोक्तारो भविष्यामः स्वलक्षणैः ॥ ५० ॥
 निराशं वाक्यमाकर्ण्य तत्पितुः शोभनोऽवदत् । मा तात ! विहलो भूया मयि पुत्रे सति ध्रुवम् ॥ ५१ ॥ 20
धनपालो राजपूज्यः कुटुम्बभरणक्षमः । निश्चितस्तत्प्रसादेन भवतादिष्टमाचरे ॥ ५२ ॥
 वेद-स्मृति-श्रुतिसोमपारगः पण्डितोऽप्रजः । कृत्वाकृत्येषु निष्णातः स वेपेक्षु यथारुचि ॥ ५३ ॥
 अहं तु सरलो बाल्यादेतदेव विचारये । पित्रादेशविधेरन्यो न धर्मस्तनुजन्मनाम् ॥ ५४ ॥
 अत्र कृत्यमकृत्यं वा नैवाहं गणयाम्यतः । कूपे क्षिप निपादानां मामर्षय यथारुचि ॥ ५५ ॥
 श्रुत्वेति सर्वदेवश्च तं वाढं परिपस्वजे । माशृणान्मोचयित्वा त्वं समुद्धर महामते ! ॥ ५६ ॥ 25
 ततः प्रागुक्तकार्यं तच्छ्रवितोऽसौ सुतोत्तमः । अतिहर्षान् ततः प्राह कार्यमेतन् प्रियं प्रियम् ॥ ५७ ॥
 श्रीजैना मुनयः^६ सत्त्वनिधयस्तपसोज्ज्वलाः । तत्संनिधायवस्थानं सद्गार्ग्येरेव लभ्यते ॥ ५८ ॥
 जीवानुकम्पया धर्मः स च तत्रैव तिष्ठति । चिह्नं यत्सत्यधर्मस्य ज्ञानमीदृक् प्रतीतित्दम् ॥ ५९ ॥
 कः स्यास्यति गृहावासे विषये^७ चिक्रिालकुले । इदं कार्यमिदं कार्यमिति चिन्तार्तिजर्जरे ॥ ६० ॥
 विभेत्युभयथा बन्धुर्वह्निभाया धनश्रियः । असन्तुष्टधियस्तिष्ठत्यपि भोग्येषु वस्तुषु ॥ ६१ ॥ 30
 ममापीदृग्गतिः कन्यासम्बन्धे भाविनी ध्रुवम् । तत्तात ! मत्प्रिये कार्यं शङ्कसे किं निषेधतः ॥ ६२ ॥
 तदुत्तिष्ठ कुरु ज्ञानं देवार्चनमथ क्रियाम् । वैश्वदेवादिकां कृत्वा निर्हुतः कुरु भोजनम् ॥ ६३ ॥
 ततो मां तत्र नीत्वा च तेषामङ्गे विनिक्षिप । पवित्रये निजं जन्म यथा तत्पदसेवया ॥ ६४ ॥

इत्याकर्ण्य तदा विप्र आनन्दाश्रुपरिभ्रुतः । उत्तस्यौ ^१वाढमाश्लिष्य मूर्ध्नि चुम्बितवान् सुतम् ॥ ६५ ॥
 ततः सर्वाः क्रियाः कृत्वा भोजनानन्तरं द्विजः । प्रायात् शोभनदेवेन सहाचार्यप्रतिश्रये ॥ ६६ ॥
 अङ्कमारोपयामास स तेषां वह्मं सुतम् । यावान् ^२भाति विधातव्यः ^३पूज्यैस्तावानयं सुतः ॥ ६७ ॥
 सूरयस्तमनुज्ञाप्यादीक्षयंस्तं सुतं मुदा । तद्दिनान्तः शुभे लग्ने शुभग्रहनिरीक्षिते ॥ ६८ ॥

ते विजहुः प्रभाते चापभ्राजनविशङ्किताः ^४ । अणहिल्लपुरं प्रापुर्विहरन्तो भुवं शनैः ॥ ६९ ॥

§ ३. इतश्च धनपालेन सर्वदेवः पृथक्कृतः । विकर्मकृन्निधिद्रव्यात् पुत्रं विक्रीतवानिति ॥ ७० ॥
 अदृष्टव्यमुखास्ते च दीक्षापतितशूद्रकाः । कौतस्कुताः शमव्याजात् स्त्रीवालादिप्रलम्भकाः ॥ ७१ ॥
 निर्वास्यते ततो देशादेपां पाषण्डमद्भुतम् । ध्यात्वा विज्ञाप्य राजानं तच्चक्रे तेन रोपतः ॥ ७२ ॥—युग्मम् ।
 एवं द्वादशवर्षाणि श्रीभोजस्याज्ञया तदा । न मालवे विजहे तच्छ्रीश्वेताम्बरदर्शनम् ॥ ७३ ॥
 स्थितानां गूर्जरे देशे धारासङ्घो व्यजिज्ञपत् । श्रीमन्महेन्द्रसूरीणां यथावृत्तं यथातथम् ॥ ७४ ॥
 इतः शोभनदेवश्चाध्यापितः सूरिभिस्तदा । विदधे वाचनाचार्यः शक्रेणापि स्तुतो गुणैः ॥ ७५ ॥
 अवन्तिसङ्घविज्ञप्तिं श्रुत्वाख्यात् शोभनो विभुः । यास्याम्यहं निजभ्रातुः प्रतिबोधाय सत्वरम् ॥ ७६ ॥
 दौर्मनस्यमिदं सङ्घे मन्निमित्तं समाययौ । अहमेव प्रतीकारं तत्र सन्धातुमुत्सहे ॥ ७७ ॥
 गीतार्थैर्मुनिभिः सार्द्धं प्रभुभिः प्रैष्यताथ सः । धारापुरमथायातः प्रयातः प्रौढिमद्भुताम् ॥ ७८ ॥
 प्राप्ते काले च साधून् स प्रैपीद् गोचरचर्यया । श्रीमतो धनपालस्य गृहे परिचिते चिरम् ॥ ७९ ॥
 तत्र तावगतौ साधू विद्वद्दीशस्तदा च सः । स्नानायोपविवेशाथ स्नेहाभ्यक्तं वपुर्दृढम् ॥ ८० ॥
 व्याहृत्य धर्मलाभं तौ तस्थतुः ^५स्वस्थचेतसौ । सरस्यस्तीति विदधे धनपालप्रियोत्तरम् ॥ ८१ ॥
 प्राह श्रीधनपालश्च किञ्चिद्देहनयोर्ध्रुवम् । गृहाद् यान्त्यर्थिनो रिक्ता अधर्मोऽयं यतो महान् ॥ ८२ ॥
 उपितान्नं तथाऽऽनीतं गृहीतेऽत्र ततो दधि । द्वितीयमाहृतं पृष्टं वैरेतत् किमहर्भवम् ॥ ८३ ॥
 किं दध्नि पूतराः सन्ति नवा यूयं दयाभृतः । एतत्र्यहस्थितं लात नोचेद् गच्छत शीघ्रतः ॥ ८४ ॥
 तावूचतुरियं रीतिरस्माकं किमसूयसि । असूयया महान् दोषः प्रियवाक्यं हि सुन्दरम् ॥ ८५ ॥
 अथ चेत् पृच्छसि भ्रान्तिं विना जीवस्थितिं ध्रुवम् । गोरसेऽहर्द्वयातीते नासत्यं ज्ञानिनां वचः ॥ ८६ ॥
 सुधीनाथस्ततोऽवादीत् तदानादीनवं वचः । दर्शयतं प्रतीत्यै नो दध्नि जीवानमूदृशि ॥ ८७ ॥
 पूलिकालक्तकस्याथ ताभ्यां तत्र व्यमोच्यत । जीवा दध्नस्ततस्तस्यां द्रागेवारुरुहुस्तदा ॥ ८८ ॥
 चलन्तस्ते हि चक्षुष्या अचक्षुष्याः स्थिताः पुनः । तद्वर्णास्तद्रसा जीवास्तदा तेनेक्षिताः स्फुटाः ॥ ८९ ॥
 मिथ्यात्वस्यावलेपोऽथ तद्वाक्येन विनिर्ययौ । तदा कृतीश्वरस्याहिनाथमत्रैर्विषं यथा ॥ ९० ॥
 अचिन्तयदसौ धर्म एषां जीवदयोज्ज्वलः । य एष पशुर्हिसादिरसौ मिथ्येव लक्ष्यते ॥ ९१ ॥

उक्तं च तेन—

सव्वत्थ अत्थि धम्मो जा सुणियं ण जिण सासणं तुम्हं ।

कणगाउराण कणगं ससियपयं अलभमाणं ॥ ९२ ॥

30 विद्वन्नाथस्ततोऽवादीत् को गुरुः कुत आगमः । भवतां कुत्र वा स्थाने शुद्धे यूयमवस्थिताः ॥ ९३ ॥
 श्रुत्वेति वदतस्तौ च श्रूयतामवधानतः । गूर्जराद् देशतः श्रीमन्नायाता वयमत्र भोः ॥ ९४ ॥
 श्रीमन्महेन्द्रसूरीणां शिष्यः श्रीशोभनो गुरुः । नाभेयभुवनभ्यर्णे स्थितोऽस्ति प्रासुकाश्रये ॥ ९५ ॥

इत्युक्त्वा जन्मवृत्तौ च निजं स्थानं महासुनी । मुक्तातो^१ मुक्तिपूर्वं च सुधीः प्रायादुपाश्रये ॥ ९६ ॥
 अथ श्रीशोभनो विद्वोऽभ्युत्तस्यो गुरुयान्धवम् । आलिलिङ्गे च तेनासौ सोदरलेहमोहतः ॥ ९७ ॥
 तेन चार्द्धीसने दत्तेऽग्रजे नोपाविशत् तदा । ऊचे च पूज्य एव त्वमसुं यो धर्ममाश्रयः ॥ ९८ ॥
 जिनेन्द्रदर्शनं धर्ममूलं भोजनृपाज्ञया । यन्निर्वास्य मयोपार्जिं नान्तस्तस्य महांहसः ॥ ९९ ॥
 सर्वदेवः पिता त्वं चालुज एतौ महामती । यावेनं सुगुरुं धर्ममात्रियेयां भवच्छिद्रे ॥ १०० ॥ 5
 वयमत्र पुनर्वर्माभासे धर्मतया श्रिते । स्थिता गतिं न जानीमः कामपि प्रेक्ष संश्रयाम् ॥ १०१ ॥
 तदाख्याहि मदाप्रायोदधिरत्नातुज स्फुटम् । धर्मं शर्मकरं कर्ममोच्छेदविधायितम् ॥ १०२ ॥
 अथ श्रीशोभनो विद्वान् वन्द्यो^२ स्नेहभरं वहन् । उवाच त्वं कुलाधार ! शृणु धर्मं कृपेव यत् ॥ १०३ ॥
 देव-धर्म-गुरूणां च तत्त्वान्यवहितः शृणु । देवो जिनेो महामोहस्मरमुख्यारिजित्वरः ॥ १०४ ॥
 स्वयं मुक्तः परान्मोचयितुं सामर्थ्यभूर्धृशम् । प्रदाता परमानन्दपदस्य भगवान् ध्रुवम् ॥ १०५ ॥ 10
 ज्ञापानुग्रहकर्तारो मग्ना विषयकर्मिणे । क्रीशस्त्राक्षस्रगाधारास्ते देवाः^३ स्युर्वृषा इव ॥ १०६ ॥
 गुरुः शमदमश्रद्धासंशयमश्रेयसां निधिः । कर्मनिर्जरणासक्तः सदा संचरिस्त्वरः^४ ॥ १०७ ॥
 परिग्रहमहारम्भो जीवहिंसाकृतोद्यमः । सर्वाभिलाषसम्पन्नो ब्रह्महीनः कथं गुरुः ॥ १०८ ॥
 सत्यास्तेयदयाशौचक्षमात्रह्यतपःक्रियाः । मृदुत्वार्जवसन्तोषा धर्मोऽयं जिनभाषितः ॥ १०९ ॥
 अवद्यवस्तुदानेन भवेथ पशुहिंसया । अधर्मो धर्मवत्ख्यातो नाहैः कृत्रिमवस्तुवत्^५ ॥ ११० ॥ 15
 समुवाच ततः श्रीमान् धनपालः श्रियां निधिः । प्रतिपन्नो मया जैनो धर्मः^६ सद्गतिहेतवे ॥ १११ ॥
 ततः श्रीमन्महावीरचेलं गत्वा ननाम च । वीतरागनमस्कारं श्लोकयुग्मेन सोऽब्रवीत् ॥ ११२ ॥

तथा हि-

वलं जगद् ध्वंसनरक्षणक्षमं^७ क्षमा च किं संगमके कृतागसि ।
 इतीव सत्रिन्त्य विमुच्य मानसं रूपेव रोपस्तव नाथ निर्ययौ ॥ ११३ ॥ 20
 कतिपयपुरस्वामी कायच्ययैरपि दुर्ग्रहो,
 मितवितरिता मोहेनासौ पुरानुसृतो मया ।
 त्रिभुवनविभुर्बुद्ध्याऽऽराध्योऽधुना स्वपदप्रदः,
 प्रसुरधिगतस्तत्प्राचीनो हुनोति दिनच्ययः ॥ ११४ ॥

अन्यदा पूर्णिमासन्ध्यासमये नृपमब्रवीत् । जैनदर्शनसंचारहेतवे देशमध्यतः ॥ ११५ ॥ 25
 राजंस्त्वय यशोऽभ्योत्क्लाधयलाम्बरवित्तरः । प्रकटस्तमसो हन्ता भूयादर्थप्रकाशकः ॥ ११६ ॥
 राजाऽवदन्मया ज्ञातोऽभिसन्धिधर्मत्रि (धर्मत्र !)ते^{१०} ततः । श्वेताम्बराश्वरन्त्वत्र देशे को दर्शनं द्विपत् ॥ ११७ ॥
 ततो^{११} धारापुरीसद्वः संगत्याज्ञापयत् प्रभोः । श्रीमन्महेन्द्रसूरेस्त्वत् तत्रायान्मंछु सोऽप्यथ ॥ ११८ ॥
 प्रमेण धनपालश्च धर्मतत्त्वविचक्षणः । दृढसम्यक्त्वनिष्ठाभिर्ध्वंसमिध्यामतिर्वभो ॥ ११९ ॥

§ ४. राधा सह महाकालभवने सोऽन्यदा ययौ । तन्मण्डपगवाश्रे चोपाविशन्न शिवाप्रतः ॥ १२० ॥ 30
 राज्ञाहृतः स च द्वाराप्रतः स्थित्वा ह्यटित्यपि । व्यावृत्य त्रिस्तवो भूपः पत्रच्छैनं सविस्मयः ॥ १२१ ॥
 सते ! किमिदमित्यत्र शृष्टे स प्राह संगभृत् । देवोऽस्ति शक्तिस्मयद्वो श्रीडया न विभोक्तयते ॥ १२२ ॥

1 N मणितं । 2 N वन्द्योः । 3 N देवताः । 4 N सदा चरितचंवरः । 5 N *वपत्रवत् । 6 N जैनधर्मो । 7 N त्रय-
 दिघनं । 8 N धर्मं । 9 N सुपदं । 10 D *नत्र ते । 11 A यतो; D पाता ।

राजाह दिवसेष्वेतावत्सु किं त्वीदृशोऽर्चितः । भवता प्राह सोऽहं च वालत्वाद्भ्रजितो नहि ॥ १२३ ॥
दिनानीयन्ति लोकञ्च भवन्तोऽपीदृशा यतः । शुद्धान्तान्तर्वधूसक्ते त्वय्यपीक्षितुमक्षणः^१ ॥ १२४ ॥
कामसेवापरैः प्राच्यैरपि भूपैर्भवाद्दशैः । वलित्वादर्चनं त्वस्य प्रवर्तितमिहेदृशः ॥ १२५ ॥

यतः—

5

अवरहं देवहं सिरु पुञ्जिअइ महएवह पुणु लिंगु ।

बलिआ जं जि प्रतिष्टइं तं जणु मन्नइ चंगु ॥ १२६ ॥

स्मित्वा दध्यौ च भूपालो हास्यं सत्यसमं हृदः । पृच्छाम्यपरमप्यस्मिन्नेतदुत्तरसंसृहः ॥ १२७ ॥

वहिर्भृङ्गिरिदेर्मूर्तिं दृष्ट्वा प्राह च कौतुकात् । एष किं दुर्वलो जल्प^२ ! सिद्धसारस्वतोऽसि भोः ! ॥ १२८ ॥

अथाह धनपालोऽपि सत्योक्तौ भवति क्षणः । अस्तु वा सत्यकथने को दोषो नस्ततः शृणु ॥ १२९ ॥

10

तथा हि—

दिग्वासा यदि तत्किमस्य धनुषा सास्त्रस्य किं भस्मना

भस्माप्यस्य किमङ्गना यदि च सा कामं परिद्वेष्टि किम् ।

इत्यन्योऽन्यविरुद्धचेष्टितमहो पश्यन्निजस्वामिनं

भृङ्गी शुष्कशिरावनद्धमधिकं धत्तेऽस्थिशेषं वपुः ॥ १३० ॥

15

याज्ञवल्क्यस्मृतिं व्यासो वहिः पार्षदमण्डले । तारं व्याख्याति भूपश्च तत्र शुश्रूपुरासिवान् ॥ १३१ ॥

व्यावृत्य स्थितमद्राक्षीद् वयस्यं च ततोऽवदत् । श्रुतिस्मृतिपु तेऽवज्ञाऽवहितो न शृणोषि यत् ॥ १३२ ॥

सोऽजल्पन्नावगच्छामि तदर्थं व्यस्तलक्षणम् । प्रत्यक्षेण विरुद्धं हि शृणुयात् को मतिभ्रमी ॥ १३३ ॥

कथम्—

20

स्पर्शोऽमेध्यभुजां गवामघहरो वन्द्या विसञ्ज्ञा द्रुमाः

स्वर्गच्छागवधाद्धिनोति च पितृन् विप्रोपभुक्ताशनम् ।

आप्ताश्छद्मपराः सुराः शिखिहुतं प्रीणाति देवान् हविः

स्फीतं फल्गु च बल्गु च श्रुतिगिरां^३ को वेत्ति लीलायितम् ॥ १३४ ॥

अथ निष्पद्यमाने च यज्ञे तत्र महापशोः । वदस्य हन्तुमश्रौषीद् दीनारावं महीपतिः ॥ १३५ ॥

एष^४ किं जल्पतीत्युक्ते कविचक्री ततोऽवदत् । भाषामेषां विजानामि तत्सत्यं शृणु तद्वचः^५ ॥ १३६ ॥

25

तथा हि—

अर्काहितदलोच्छेदी सत्त्वोल्लासतनुस्थितिः ।

नाम्ना गुणैश्च विष्णुर्यः स कथं वध्यतामजः ॥ १३७ ॥

नाहं स्वर्गफलोपभोगतृषितो नाभ्यर्थितस्त्वं मया

सन्तुष्टस्तृणभक्षणेन सततं साधो न युक्तं तव ।

30

स्वर्गं यान्ति यदि त्वया विनिहता यज्ञे ध्रुवं प्राणिनो

यज्ञं किं न करोषि सातृपितृभिः पुत्रैस्तथा वान्धवैः ॥ १३८ ॥

श्रीभोजः कुपितस्तस्यापसव्यवचनक्रमैः । दध्यावमुं हनिष्यामि विदुवन्तं द्विजद्वुवम् ॥ १३९ ॥

साक्षादस्य हतौ किं चापवादः परमो भवेत् । रहः कुत्रापि वेलायां वध्योऽसावेष संश्रवः^६ ॥ १४० ॥

तदा चागच्छतो राजपथि स्वं मन्दिरं प्रति । वृद्धा स्त्री दृक्पथं प्रायात् तदस्या वालिकान्विता ॥ १४१ ॥
नवकृत्वः शिरो धूनयन्तीं वृद्धां विलोक्य सः । नृपः प्राह किमाहासौ ततोऽवादीत् कृतीश्वरः ॥ १४२ ॥

तथा हि—

किं नन्दी किं सुरारिः किमु रतिरमणः किं हरः किं कुवेरः

किं वा विद्याधरोऽसौ किमथ सुरपतिः किं विद्युः किं विधाता ।

नायं नायं न चायं न खलु नहि न वा नापि नासौ न चैपः

श्रीडां कर्तुं प्रवृत्तः स्वयमिह हि हले^१ ! भूपतिर्भोजदेवः ॥ १४३ ॥

श्रुत्वाथ भूपतिर्दध्यौ नववारोचितान् किमु । विकल्पान्नवकृत्योऽयं नवा पर्यहरत् ततः ॥ १४४ ॥

ज्ञानिवद्वदिता कोऽन्य एवं दुर्भाषकं विना । निमदार्हः स किं श्रीमन्मुञ्जवर्द्धितविग्रहः ॥ १४५ ॥

कदाचिद् भूपतिर्मित्रं पापद्वीवाह्वयत् ततः । ययौ स खेटकास्त्रं शूकरं च व्यलोकयन् ॥ १४६ ॥

कामं कर्णान्तविश्रान्तमाकृत्य किल कामुकम् । धारणं प्राणं दधद् हस्ते ज्वमुञ्जकृत्यद्विदासकः ॥ १४७ ॥

पतितोऽसौ किरिचौरं घर्घरावमारसन् । प्राहुर्विश्वाः प्रमुयोधः पाथौ^२ वा नान्य ईदृशः ॥ १४८ ॥

पण्डितेभ्यो ततो दृष्टिः श्रीभोजस्वामत् तदा । किंचिद् वदिष्यथेत्युक्ते स प्राह शृणुत प्रभो ! ॥ १४९ ॥

तत्रेदम्—

रसातलं यातु यदत्र पौरुषं क्व नीतिरेपा^३ शरणो ह्यदोपवान् ।

निहन्यते यद् बलिनापि दुर्बलो हहा महाकष्टमराजकं जगत् ॥ १५० ॥

अन्यदा नवरत्रेपु^४ लिङ्गजागोत्रजाघर्षेने । राक्षाय विहिते हन्यमाने छागशते तथा ॥ १५१ ॥

रकाक्षे धावरकाक्षे बद्ध्वा स्वहाद् द्विधाकृते । एकधातात् सदेश्याः प्रशंसुर्गुणं हतौ ॥ १५२ ॥

धनपालो जगादाथ कारुण्यैकमहोदधिः । एतत्कर्मकृतो विज्ञाः प्रशंसाकारिणोऽपि च ॥ १५३ ॥

यतः—

पसुवे रुडंविं^५ विहसियउ^६ निसुणह् साहुक्कारु ।

तं जाणह् नरयह् दुहह्^७ दिन्नउ संचक्कारु ॥ १५४ ॥

अन्यदा श्रीमहाकाले पवित्रारोहपर्वणि । महामहेऽगमद् राजा वयस्यं प्रत्युवाच च ॥ १५५ ॥

सखे ! त्वदीयदेवानां कदापि न पवित्रकम् । अपवित्रास्तस्ते स्यू राजमित्रं ततोऽवदन् ॥ १५६ ॥

तथा हि—

पवित्रमपवित्रस्य पावित्र्यायाधिरोहति । जिनः स्वयं पवित्रः किमन्यैस्तत्र पवित्रकैः ॥ १५७ ॥

अपावित्र्यं शिवे चैतद्भक्तमप्यादृतं यतः । लिङ्गार्चानन्तरं^८ याच्यमानाभ्युपगमाद् ध्रुवम् ॥ १५८ ॥

मूर्तिं श्रीकामदेवस्य रतियुक्तं हसन्मुखात् । तालिकायाः प्रदानायोदितहस्तां नराधिपः ॥ १५९ ॥

पश्यन् पण्डितचण्डांशुमाभापत सकौतुकः । किमेप तालिकां दित्सुर्हसन् कथयति स्फुटम् ॥ १६० ॥

धनपालस्ततः सिद्धसारस्वतवशात् तदा । अवदत् तथ्यमेवाद्यु ज्ञानी को हि विलम्बते ॥ १६१ ॥

तत्रेदम्—

स एप भुवनत्रयप्रथितसंयमः शङ्करो

विभर्ति वपुपाऽधुना विरहकातरः कामिनीम् ।

— 1 N दृक्पथं प्रायात् । 2 N हतेः । 3 N तत्रा^१ । 4 N पाथौ । 5 D निवजा । 6 D रुडेवि । 7 A वदसियत् । 8-A नरद इहह । 9 N लिङ्गार्चनं तत्र ।

अनेन किल निर्जिता वयमिति प्रियायाः करं

करेण परिताडयन् जयति जातहासः स्मरः ॥ १६२ ॥

- अन्यदा नृपतिः प्राह तव सूत्रतभाषणे । अभिज्ञानं किमप्यस्ति सत्यं कथय तन्मम ॥ १६३ ॥
 चतुर्द्वारोपविष्टानां केन द्वारेण निर्गमः । स्यादस्माकमिदानीमित्याख्याहि कविवासव ! ॥ १६४ ॥
 5 ततोऽसौ पत्रकेऽलेखीदक्षराणि महामतिः । ततः स मुद्रयित्वा च स्थगीवित्तस्य चर्पयत् ॥ १६५ ॥
 ध्यायन्निति नृपो द्वारचतुष्कस्येह मध्यतः । एकेन केनचिद् द्वारा गतिर्ज्ञाता भविष्यति ॥ १६६ ॥
 ज्ञानिनोऽप्यस्य वचनमत्र मिथ्या करिष्यते । ततो गते गृहं मित्रे भुक्त्याह्वानं समागमत् ॥ १६७ ॥
 मण्डपोपरिभागे च छिद्रं^१ प्रापातयन्नरैः । तेन च्छिद्रेण निर्गत्य राजा स्वरुचितो ययौ ॥ १६८ ॥
 तन्मध्याहे कवीशं तमाकार्यापृच्छदद्भुतम् । पत्रकं कर्षयित्वा स स्थगीमध्याददर्शयत् ॥ १६९ ॥
 10 तत्र चोपरिभागेन निर्यास्यति नृपो ध्रुवम् । इति तथ्यं वचस्तस्य ज्ञात्वा राजा चमत्कृतः ॥ १७० ॥
 अन्येद्युः सेतुवन्धेन प्राहिणोन्नृपतिर्नरान् । प्रशस्तिर्विच्यते यत्र विहिता श्रीहनूमता ॥ १७१ ॥
 तत्काव्यानयनार्थं ते मधूच्छिष्टस्य पट्टिकाः । निधायाम्भोनिधौ मत्स्यवसाञ्जितविलोचनाः ॥ १७२ ॥
 प्रशस्त्युपरि तां वाढं विन्यस्याथ पुनस्ततः । उत्पाट्यापरतैलाक्त^२पट्टिकासु च मीलिताः ॥ १७३ ॥
 ततोऽप्युद्धृत्य पत्राल्यामक्षराण्यलिखन्नराः ।

- 15 तानि^३ रक्षःकुलानीव खण्डवृत्तान्यतोऽभवन् ॥ १७४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ॥
 राजालोक्यन्त तान्यत्राविशदर्थानि किं पुनः । हृष्टे शाकफलानीव खण्डितान्यरसान्यभुः ॥ १७५ ॥
 पूरयन्ति निजैः प्रज्ञाविशेषैस्ते महाधियः । परं राज्ञश्चमत्कारकरी कस्यापि नैव वाक् ॥ १७६ ॥
 द्विपदी त्रिपदी चैका तन्मध्यादर्पिता ततः । श्रीमतो धनपालस्य वालस्य कविताविधौ ॥ १७७ ॥

तथा हि—

- 20 (क) 'हरशिरसि शिरांसि यानि रेजुर्हरि हरि तानि लुठन्ति गृध्रपादैः ।'

तथा—

(ख) 'स्नाता तिष्ठति कुन्तलेश्वरसुता वारोङ्गराजस्वसु-
 र्युतेनाद्य जिता निशा कमलया देवी प्रसाद्याय च ।
 इत्यन्तःपुरचारिवारवनिताविज्ञापनानन्तरं'

- 25 वचनानन्तरं विद्वान् ते समस्ये अपूरयत् ।

तथा हि—

(क) 'अयि खलु विषमः पुराकृतानां विलसति जन्तुषु कर्मणां विपाकः' ॥ १७८ ॥

तथा—

(ख) 'स्मृत्वा पूर्वसुरं विधाय बहुशो रूपाणि भूपोऽभजत् ॥ १७९ ॥'

- 30 कीरविद्वान् हसन्नाह जैनोचितमिदं वचः ॥ १८० ॥

एषां^४ मते परीपाकः कर्मणां हि प्रकथ्यते^५ । समस्यापूरणं हेतत् सौवीरामोदमेदुरम् ॥ १८१ ॥

कवीन्द्रः प्राह कीरस्य रागः स्याद् वदने ध्रुवः । मलिनाङ्गस्य सत्यं तु सूर्यः प्रकटयिष्यति ॥ १८२ ॥

1 N प्राप्यत यन्नरैः । 2 N उपरितो । 3 N तैलाक्षं । 4 A रक्तं । 5 N तेषां । 6 A D प्रकथ्यते ।

द्वारपंचाशत्के 'फाले शुभ्येधेन्मम भानुपम्' । अत्रेदशाक्षराण्येवावश्यमीदृक् प्रतिश्रवे ॥ १८३ ॥
 कौतुकादय भूपालस्तत्रैव व्यवधायत् । राजमित्रं ततः फाले शुद्धः शुद्धयशोनिधिः ॥ १८४ ॥
 प्रतीत एव राजात्र सले को नाम मत्सरी । अथान्येचुरष्टच्छत् तं सुधीशं भोजभूपतिः ॥ १८५ ॥
 जैना जटाश्रयद्वारं सुकृतं किं न मन्वते^१ । ततोऽवदत् स तत्रापि सूरतं सूरतव्रतः ॥ १८६ ॥

तथा हि—

सख्यं वप्रेषु शीतं शशिकरधवलं धारि पीत्वा यथेच्छं
 विच्छिन्नाशेषतृष्णाः प्रहसितमनसः प्राणिसार्था भवन्ति ।
 शोपं नीते जलौघे दिनकरकिरणैर्यान्त्यनन्ता विनाशं
 तेनोदासीनभावं भजति घतिजनः कूपवप्रादिकायं ॥ १८७ ॥

राजाह सत्वमेवेदं धर्मः सत्यो जिनाश्रयः^२ । व्यवहारस्थितानां तु रुच्यो नैव कथंचन ॥ १८८ ॥ 10
 ततो राजसखा प्राह पित्राहमपि पाठितः । किञ्चिज्ज्ञात्वा मयाश्रायि का कथा त्वबुधे जने ॥ १८९ ॥

यतः—

त्याज्या हिंसा नरकपदवी नानृतं भापणीयं
 स्तेयं हेयं विपयविरतिः सर्वसङ्गान्निवृत्तिः ।
 जैनो धम्मों यदि न रुचितः पापपङ्कावृत्तेभ्य-
 स्तार्त्तिक न्यूनो घृतमवमतं किं प्रमेह्यति नो चेत्* ॥ १९० ॥

१५. धनपालस्तवः सप्तश्रेण्यां वित्तं व्ययेत् सुधीः । आदौ तेषां पुनश्चैवं संसारोत्तारकारणम् ॥ १९१ ॥

विमृश्येति प्रभोर्नाभिसूतोः प्रासादभावनोत् । विन्वस्यात्र प्रतिष्ठां च श्रीमहेन्द्रप्रसुर्द्धयो ॥ १९२ ॥

सर्वसंपुरतस्तत्रोपविश्य स्तुतिमादधे । 'ज य जं तु क पे'त्यादि गाथापंचशता मिताम् ॥ १९३ ॥

एकदा नृपतिः स्मार्त्तिकयाविस्तरनिस्तुपः । वयस्वमवदज्जेनकथां श्रावय कामयि ॥ १९४ ॥ 20

द्वादशाथ सहस्राणि ग्रन्थमानेन तां ततः । परिपूर्य ततो विद्वत्समूहैरवधारिताम् ॥ १९५ ॥

यथायां काचदोषस्योद्धारात् तिलकमञ्जरीम् । रसेन कवितारूपचञ्चुनैर्मल्यदायिनीम् ॥ १९६ ॥

विद्वज्जनास्यकर्तृरूपरागां वर्णसम्भृताम् । सुधीर्विरचयांचक्रे कथां नवरसप्रथाम् ॥ १९७ ॥—त्रिनिर्विशेषकम् ।

रसा नच परां कोटिं प्रापिताः कविचक्रिणा । कथायां तत्समाप्तां च तद्वद्वाने परिवर्तते ॥ १९८ ॥

स्वयूप्यानामियामीपां प्रक्ष्वावं दे वधुर्धुवम् । रसानां स ततः पण्णामास्वादमद्युधं बुधः ॥ १९९ ॥ 25

दुहित्रा च ततः प्रष्टं तात ! ग्रन्थः समापि किम् । अहो स्पष्टां पितृव्याने मुताद्वाने च चित्रकृत् ॥ २०० ॥

अथासौ गूर्जराधीशं कोविदेशशिरोमणिः । वा दि वे ता ल वि श दं श्रीज्ञानत्याचार्यमाह्वयन् ॥ २०१ ॥

अतोघघदिमां चासावुत्सद्वादिप्ररूपणात् । शब्दसाहित्यदोषालु सिद्धसारस्वतेषु किम् ॥ २०२ ॥

१६. तस्यां व्याख्यायमानायां स्थालं द्वैममनोचयत् । भूपालः पुष्टकस्वाधो रससङ्ग्रहहेतवे ॥ २०३ ॥

तत्र तद्रसपीयूषं पूर्वमाहृतवापन्^३ नृपः । आधिच्याधिससुच्छेदेहेतुमक्षयवृत्तिदम् ॥ २०४ ॥ 30

सम्पूर्णोयां च तस्यां स प्राह पृच्छामि किंचन । तथा त्वामर्थये किञ्चिन्नेत्र धारयसे^४ रुपम् ॥ २०५ ॥

1 A सफले । 2 A शुद्धे त मनः N B शुद्धे चेन्नम । 3 A मानसम् । 4 D N राज मित्रं । 5 N A मन्वते ।
 6 A D जनाश्रयः । * 'यपिदुष्टं तत् किमिवा यत् प्रमेही न भुंक्ते ।' इति B बादरं पृष्ठार्धमागे पाठनेदो लिखितो सम्भवे ।
 7 N °मिमम् । 8 A गूर्जपपीचः । 9 N °पुशाणां । 10 N °माहृतवान् । 11 N किंच वेन धारय मे ।

पूर्वमेव कथारम्भे शिवः पात्वित्यमङ्गलम् । चतुःस्थानपरावर्तं तथा कुरु च^१ मद्गिरा ॥ २०६ ॥
 धारासञ्ज्ञामयोध्यायां महाकालस्य नाम च । स्थाने शक्रावतारस्य शङ्करं वृषभस्य च ॥ २०७ ॥
 श्रीमेघवाहनाख्यायां मम नाम कथा ततः । आनन्दसुन्दरा विश्वे जीयादाचन्द्रकालिकम् ॥ २०८ ॥
 सुधीः प्राह महाराज ! न शुभं प्रत्युताशुभम् । परावर्तं कृतेऽमुष्मिन् सूनुतं मद्रचः शृणु ॥ २०९ ॥
 5 पयःपात्रे यथा पूर्णे श्रोत्रियस्य करस्थिते । अपावित्र्यं भवेत् तत्र मद्यस्यैकेन विन्दुना ॥ २१० ॥
 एवमेषां विनिमये कृते पावित्र्यहानितः । कुलं मे ते ध्रुवं राज्यं राष्ट्रं च क्षीयतेतराम् ॥ २११ ॥
 शे पे से वाविशेषं ये न जानन्ति द्विजिह्वताम् । यान्तो हीनकुलाः किं ते न लज्जन्ते मनीषिणाम् ॥ २१२ ॥
 अथ राजा रूषा पूर्णः पुस्तकं तन्वधादसौ । अङ्गारशकटीवह्नौ जाड्यात् पूर्वं पुरस्कृते ॥ २१३ ॥
 ततो रोषाद् वभाणासौ गाथामेकां नृपं प्रति । पुनर्नानेन वक्ष्यामीत्यभिसन्धिः कठोरगीः ॥ २१४ ॥

सा चेयम्—

मालविऑसि किमन्नं मन्नसि कञ्चेण निव्वुइं^३ तंसि ।

धणवालं पि न मुंचसि पुञ्छामि सवंचणं कत्तो ॥ २१५ ॥

अथ वेश्म निजं गत्वा दौर्मनस्येन पूरितः । अवाङ्मुखः स सुष्राप तदाऽनास्वृततल्पके ॥ २१६ ॥
 न स्नानं देवपूजा न भुक्तेर्वार्तापि न स्मृता । वचनं नैव निद्रापि पण्डितस्य तदाऽभवत् ॥ २१७ ॥
 15 मूर्त्तयेव सरस्वत्या नवहायनवालाया । दुहित्रा मन्युहेतुं स पृष्टस्तथ्यं यथाह^४ तत् ॥ २१८ ॥
 उत्तिष्ठ तात ! चेद्राज्ञा पुस्तकं पावके हुतम् । अक्षयं हृदयं मेऽस्ति सकलां ते ब्रुवे कथाम् ॥ २१९ ॥
 स्नानं देवार्चनं भुक्तिं कुरु शीघ्रं यथा तव । कथापाठं^५ ददे हृष्टस्ततः सर्वं चकार सः ॥ २२० ॥
 कथा च सकला तेन शुश्रुवेऽत्र^६ सुतामुखात् । कदाचिन्न श्रुतं यावत् तावन्नास्याः समाययौ ॥ २२१ ॥
 सहस्रत्रितयं तस्याः कथाया अत्रुटत् तदा । अन्यत् सम्वन्धसम्बद्धं सर्वं न्यस्तं च पुस्तके ॥ २२२ ॥
 20 अथापमानपूर्णोऽयमुच्चाल ततः पुरः । मानाद्विनाकृताः सन्तः सन्तिष्ठन्ते न कर्हिचित् ॥ २२३ ॥
 पश्चिमां दिशमाश्रित्य परिस्पन्दं विनाचलत् । प्राप सत्यपुरं नाम पुरं पौरजनोत्तरम् ॥ २२४ ॥
 तत्र श्रीमन्महावीरचैत्ये नित्ये पदे इव । दृष्टे स परमानन्दमाससाद् विदांवरः ॥ २२५ ॥
 नमस्कृत्य स्तुतिं तत्र विरोधाभाससंस्कृताम् । चकार प्राकृतां^७ देव निम्मले^७त्यादि साऽस्ति च ॥ २२६ ॥
 दिनैः कतिपयैर्भोजभूजानिस्तमजूहवत् । नास्तीति ज्ञातवृत्तान्तः किञ्चित्खेदवशोऽभवत् ॥ २२७ ॥
 25 आह चेच्चिन्त्यते चित्ते कद्बदोऽस्मासु यात्वसौ । परस्तत्सदृशो नान्यस्तथ्यवाग् भारतीयनिभः ॥ २२८ ॥
 ईदृक्पुरुषसंसर्गे मन्दभाग्या वयं ननु । वेशन्तस्य कथं हंसवासपुण्यं विजृम्भते ॥ २२९ ॥
 इत्यस्य खिद्यमानस्य चकोरस्य कुहूष्विव । प्रायाद् धर्माभिधः कौलो विद्वांस्तद्दृत्तमुच्यते ॥ २३० ॥

तद्यथा—

१७. आधारोऽनन्तगोत्राणां पुरुषोत्तमसंश्रयः । आकरोऽनेकरत्नानां लाटदेशोऽस्ति वार्द्धिवत् ॥ २३१ ॥

30 यत्र मेकलकन्योर्मिनिचयो दर्शनाज्जनम् । पवित्रयेत् तदस्ति श्रीभृगुकच्छाख्यया पुरम् ॥ २३२ ॥
 तत्रास्ति वेदवेदाङ्गपारगो वाडवाग्रणीः । सूरदेव इति ख्यातो वेधा इव शरीरवान् ॥ २३३ ॥
 सतीशिरोमणिस्तस्य कान्ता कान्तनयस्थितिः । सावित्रीत्याख्यया ख्यातिपात्रं दानेश्वरेषु या ॥ २३४ ॥
 तयोरुभावभूतां च पित्राशानिलयौ सुतौ । धर्मः शर्मश्च दुहिता गोमतीत्यभिधा तथा ॥ २३५ ॥

धर्मः स्वनामतो वामः शठत्वादनयस्थितिः । पितुः सन्तापकृजज्ञे सूर्यस्यैव शनैश्चरः ॥ २३६ ॥
स पित्रोक्तो धनं वत्स ! जीविकायै समर्जय । मुघा न लभ्यते धान्यं यत्ते^१ जठरपूरकम् ॥ २३७ ॥
निष्कलत्वात् ततो नीचसंसर्गात् पाठवैरतः । सर्वोपायपरिभ्रष्टोऽभूदिक्षुक्षेत्रक्षकः ॥ २३८ ॥
तत्र श्रीक्षेत्रपालोऽस्ति न्यप्रोधाधः सदैवतः । तदर्चानिरतो धर्मः सदासीद् भक्तिवन्दुरः ॥ २३९ ॥
स च स्वस्वामिनो रोहे गतः कचन पर्वणि । भुंक्वात्रेति तदुक्तः सन् प्रोवाच प्रकटाक्षरम् ॥ २४० ॥ 5
न वल्मे क्षेत्रपालार्थां विनाऽहं प्रलयोऽपि हि । क्षेत्रं ययौ ततोऽभ्यर्च्य तमूर्ध्वो यावदास्थितः ॥ २४१ ॥
तावदैक्षिष्ट नम्रां स योगिनीं तद्दृतेर्वेहिः । क्षेत्रपालप्रसादेन शक्तिं मूर्तिमतीमिव ॥ २४२ ॥
तया चेक्षुलतामेकां प्रार्थितेनातिभक्तिना । तद्युगं रससर्वस्वपूर्णं तस्याः समर्प्यत ॥ २४३ ॥
तदास्वात्प्रमोदेन सप्रसादाऽथ साऽवदत् । किं त्वं घृणायसे वत्स न वा सोऽप्यवदत् ततः ॥ २४४ ॥
न घृणाये महामाये सा ततः पुनराह च । व्यादेहि वचनं तेन तवके सादरं वचः ॥ २४५ ॥ 10
सा च तद्रसगुणहृषं सुधावत्तनुखेऽक्षिपत् । हस्तं तन्मस्तके प्रादादायातस्य घृतेर्वेहिः ॥ २४६ ॥
तिरोधत् क्षणेनैव सा देवी च गिरां ततः । विमुच्य स च तत्सर्वं तस्मान्निरगमद् द्रुतम् ॥ २४७ ॥
शनैर्गच्छन् पुरः प्राप पूर्वगंगातटं ततः । अचिन्तितमवादीद्य काव्यं सारस्वतोदयात् ॥ २४८ ॥

तथा हि-

एते मेकलकन्यकाप्रणयिनः पातालमूलस्पृशः 15

संत्रासं जनयन्ति चिन्ध्यभिदुरा चारां प्रवाहाः पुरः ।

हेलोद्धर्त्तितनर्तितप्रतिहतव्यावर्त्तितप्रेरित-

त्यक्तस्वीकृतनिहुतप्रकटितप्रोद्धूततीरद्रुमाः ॥ २४९ ॥

तव उत्तीर्य नावासौ नगरान्तः समागमत् । निजावासं जनन्या च ह्येहादस्वर्शि हस्तयोः ॥ २५० ॥

अद्योत्सूरे कथं प्रागा इति पित्रोदितस्तथा । लसता सोऽनुजेनापि शिरसा हृदि पस्पृशे ॥ २५१ ॥ 20

जामिर्गद्गदशब्दाद्य^१ भ्रातर्भ्रातः पुनःपुनः । सर्वानप्यवमन्यासौ^२ रूक्षाक्षरमथावदत् ॥ २५२ ॥

मातर्मा स्पृश मा स्पृश त्वमपि मे मा तात तृप्तिं कृथाः

भ्रातः किं भजसे वृथा भगिनि किं निःकारणं रोदिपि ।

निःशङ्कं मदिरां पिवन्ति नृपलं खादन्ति ये निर्दया-

श्चण्डालीमपि यान्ति निर्घृणतया ते हन्त कौला वयम् ॥ २५३ ॥ 25

इत्युक्त्वा निर्ययौ गेहान् त्यक्त्वा स्वस्रेहमञ्जसा । अचन्तिदेशसारां स धारां प्राप पुरीं ततः ॥ २५४ ॥

स राजमन्दिरद्वारि पत्रालम्बं प्रदत्तवान् । काव्यान्यमूनि चालेखीन् तत्र मानान्द्रिमुद्गमः ॥ २५५ ॥

तद्यथा-

शम्भुर्गौडमहामहीपकटके धारानगर्यां द्विजो

विष्णुर्भट्टिअमंडले पशुपतिः श्रीकन्यकुब्जे जितः । 30

ये चान्येऽपि जडीकृताः कतिपये जल्पानिले वादिनः

सोऽयं द्वारि समागतः क्षितिपते ! धर्मः स्वयं तिष्ठति ॥ २५६ ॥

यः क्रोऽपि पण्डितमन्यः पृथिव्यां दर्शनेष्वपि । तर्क-लक्षण-साहित्योपनिषत्सु वदत्वसौ ॥ २५७ ॥
अथ श्रीभोजभूपालपुरः संगत्य पर्षदम् । वृणाय मन्यमानोऽसौ साहंकारां गिरं जगौ ॥ २५८ ॥

गलत्वदानिं चिरकालसञ्चितो मनीषिणामप्रतिमल्लतामदः ।

उपस्थिता सेयमपूर्वरूपिणी तपोधनाकारधरा सरस्वती ॥ २५९ ॥

5

क्षितिप तव समक्षं बाहुरूर्ध्वीकृतो मे
वदतु वदतु वादी विद्यते यस्य शक्तिः ।

मयि वदति वितण्डावादजल्पप्रवीणे
जलधिवलयमध्ये नास्ति कश्चिद् विपश्चित् ॥ २६० ॥

10

हेमाद्रेर्वलवत्प्रमाणपटुता तार्क्ष्यस्य पक्षो दृढः

शैलानां प्रतिवादिता दिविषदां पात्रावलम्बग्रहः ।

देशस्यैव सरस्वतीविलसितं किंवा बहु ब्रूमहे

धर्मे सञ्चरति क्षितौ कविवुधख्यातिर्ग्रहाणां यदि ॥ २६१ ॥

बृहस्पतिस्तिष्ठतु मन्दबुद्धिः पुरंदरः किं कुरुते वराकः ।

मयि स्थिते वादिनि वादिसिंहे नैवाक्षरं वेत्ति महेश्वरोऽपि ॥ २६२ ॥

15

आचार्योऽहं कविरहमहं वादिराट् पण्डितोऽहं

दैवज्ञोऽहं भिषगहमहं मान्त्रिकस्तात्रिकोऽहम् ।

राजन्नस्यां जलधिपरिखामेखलायामिलाया-

माज्ञासिद्धः किमिह बहुना सिद्धसारस्वतोऽहम् ॥ २६३ ॥

इत्याडन्वरकाव्यानि तस्य श्रुत्वा महाधियः । अर्वांगदृशोऽभवन् सर्वे भूपालो व्यमृशत् ततः ॥ २६४ ॥

20

पुंसां तेन विना पर्षच्छून्येव प्रतिभासते । स कथं पुनरागन्ता य एवमपमानितः ॥ २६५ ॥

पुनः प्राप्यः कथंचित् स्यात् तदा प्रतिविधास्यते । एवं विचिन्त्य सर्वत्राप्रीषीद् विश्वाख्यपूरुषान् ॥ २६६ ॥

शोधितः सर्वदेशेषु तेषामेके तमाप्नुवन् । मरुमण्डलमध्यस्थे पुरे सत्यपुराभिवे ॥ २६७ ॥

तैश्च वैनयिकीभिः स वाणीभिस्तत्र सान्त्वितः । औदासीन्ये स्थितः प्राह नायास्ये तीर्थसेव्यहम् ॥ २६८ ॥

तैर्विज्ञप्ते यथावृत्ते भूपः पुनरचीकथत् । ततो(वो)दासीनताभासं वचोऽसावखरप्रियम् ॥ २६९ ॥

25

श्रीमुञ्जस्य महीभर्तुः प्रतिपन्नसुतो भवान् । ज्येष्ठोऽहं तु कनिष्ठोऽस्मि तर्किं गण्यं लघोर्वचः ॥ २७० ॥

पुरा ज्यायान्महाराजस्त्वामुत्सङ्गोपवेशितम् । प्राहेति विरुदं तेऽस्तु श्री कू चो ल सर स्वती ॥ २७१ ॥

त्यर्का वयं त्वया^१ वृद्धा राज्यमाप्ताश्च भाग्यतः । जये पराजये वाप्यवन्तिदेशः^२ स्थलं तव ॥ २७२ ॥

ततो मत्प्रियहेतोस्त्वमा गच्छागच्छ माऽथवा । जित्वा धारां त्वयं कौलः परदेशी प्रयास्यति ॥ २७३ ॥

तत्ते रूपं विरुपं वा जानासि स्वयमेव तत् । अतःपरं प्रवक्तुं न सांप्रतं नहि बुद्ध्यते ॥ २७४ ॥

30

प्राकृतोऽपि स्वयं ज्ञातं कुरुते नेतरत् पुनः । किं पुनस्त्वं महाविद्वांस्तद्^३ वाथारुचितं कुरु ॥ २७५ ॥

धनपाल इति श्रुत्वा स्वभूमेः पक्षपाततः । तरसाऽग्नात् ततो ज्ञात्वा राजाभिमुखमागमत् ॥ २७६ ॥

दृष्टे च पादचारेण भूपः संगम्य धीनिधिम् । दृष्टमाश्लिष्य चावादीत् क्षमस्वाविनयं मम ॥ २७७ ॥

1 N श्चेनितो । 2 N लक्ता । 3 A D स्वयं । 4 A D देशस्थलं । 5 B तद्यथा; N तद्वया ।

धनपालखतः साश्वरवादीद् ब्राह्मणोऽप्यहम् । निःस्पृहो जैनलिङ्गश्चावश्यं तद्गतसस्पृहः ॥ २७८ ॥
 भयि मोहो महाराज विलम्बयति मामिह । भवेन्मानापमानोऽपि^१ नखुदासीनचेवसि ॥ २७९ ॥
 अथ राजाह मे खेदो नाणुरप्यस्यसौ तव । त्वयि जीवति भोजस्य समा यत् परिभूयते ॥ २८० ॥
 पराभवस्तत्रैवायमिति श्रुत्वा कृतिप्रभुः । प्राह मा खिद्यतां भिक्षुरकेशज्ञेयते प्रगे ॥ २८१ ॥
 श्रुत्वेति हृदये तुष्टो ययौ श्रीभोजभूपतिः । विद्वानपि निजं वेदम्^२ चिरलकं पुनर्ययौ ॥ २८२ ॥ 5
 संमार्जनातिगे गेहे शशकाखुकृतैर्विडैः । दृश्यनिःसंख्यचल्मीकदुर्गमे प्राविशत् ततः ॥ २८३ ॥
 राजा सौधे गतः प्रातः शृष्टो भूपेन वेदमनः । शुद्धिं विद्वत्प्रभुः प्राह श्रूयतां सूच्यं वचः ॥ २८४ ॥

तत्रेदम्—

पृथुकार्तस्वरपात्रं भूपितनिःशेषपरिजनं देव ।।

विलसत्करेणुगहनं संप्रति सममावयोः सदनम् ॥ २८५ ॥ 10

राज्ञा धर्मस्तदाहृत आस्थाने स्वःसभोपमे । श्रूयतां धनपालोऽप्यमाययौ वादिदर्पहृत् ॥ २८६ ॥
 धर्मोऽप्य छित्तपं विद्वं पूर्वं परित्थितं तदा । दृष्ट्वा काव्यमदोऽवादीत् तदावर्जनगर्भितम् ॥ २८७ ॥

श्रीछित्तपे कर्हमराजशिष्ये सभ्ये सभाभर्तारि भोजराजे ।

सारस्वते स्रोतसि मे ह्यघन्तां पलालकल्पा धनपालवाचः ॥ २८८ ॥

धनपेति नृपस्यामंत्रणे मे मम तद्गिरः । आलवाचः प्लवन्तां हि सिद्धसारस्वते शरे^३ ॥ २८९ ॥ 15
 इति भूपालमित्रेण शब्दखण्डनयाऽनया^४ । अस्वैव प्रतिपक्षार्थोऽशरैस्तेरेव जल्पितः ॥ २९० ॥
 समस्यामर्पयामास सिद्धसारस्वतः कविः । धर्मस्तां च पुपूरेऽसौ वारानद्योत्तरं शतम् ॥ २९१ ॥
 वासामेकाऽपि निर्दोषा न विद्वच्चित्तहारिणी । पुपूरे चान्दवेलायामित्यं तेन मनीषिणा ॥ २९२ ॥

‘इयं व्योमाम्भोगेस्तदभिव जचात् प्राप्य तपनं
 निशानौर्विच्छिष्टा घनघटितकाष्ठा विघटते’ ॥—इति समस्या । 20

‘वणिक्चक्रा^५ क्रन्दत्विपि शकुनिकोलाहलगणे
 निराधारास्तारास्तदनु च निमज्जन्ति मणयः’ ॥ २९३ ॥

अतिश्रुतिकटुत्वेन चन्द्रास्तवर्णनेन च । न्यूनोच्छिद्रूपणाद्यापि ‘सभ्यैर्नैपापि मानिता ॥ २९४ ॥
 ततो वरुं समस्यायाः पतित्विति च सोऽवदत् । विलक्षो जयभद्रायाः स मिथ्यादम्बरी कविः ॥ २९५ ॥
 ततः श्रीधनपालेनापूरि विद्वन्मनोहरा । अनायासात् समस्येयं यतोऽस्वैतत् कियत् किञ्च ॥ २९६ ॥ 25

‘असावप्यामूलञ्जुदितकरसन्तानतनिकः

प्रयात्यस्तं स्रस्तसितपट इव श्वेतकिरणः’ ॥ २९७ ॥

भसो मन्नः पराभूतिवारिधौ योषतस्ततः^६ । तरण्डाद्धर्मं उद्रे कवीन्द्रेणेति गायया ॥ २९८ ॥

आसंसारं कष्टपुंगवेहिं पद्दियह गहियसारोवि ।

अज्जयि अभिन्नमुद्गे च्व जयह वायापरिष्फंदो ॥ २९९ ॥ 80

ततः धीभोजराजोऽपि कृतीशानुमतस्तदा । यच्छब्दं धर्मस्य वित्तस्य लक्षं तेनेत्यवार्थत्^७ ॥ ३०० ॥

1 N हि । 2 येषं स्वपत्ता । 3 A शरे; B मरे । 4 N तना । 5 N रमिग्यवक्राकं^६ । 6 N साम्यैर्नैपा^७ । 7 D सस्तः । 8 N भोपित^८ । 9 N षायत ।

तद्यथा-

ब्रह्माण्डोदरकोटरं कियदिदं तत्रापि मृद्गोलकं
पृथ्वीमण्डलसञ्ज्ञकं कुपतयस्तत्राप्यमी कोटिशः ।
तत्रैके गुरुगर्वगद्गदगिरो विश्राणयन्त्यर्थिनां

हा हा हन्त वयं तु वज्रकठिनास्तानेव याचेमहि ॥ ३०१ ॥

न ग्रहीष्ये ततो वित्तमसारकमशाश्वतम् । अभिमाने हृते जीवे पुरुषः शवसन्निभः ॥ ३०२ ॥

स^१ आह कविरेकोऽसि^२ धनपाल^३ धियानिधे^४ ! । इति प्रतीतं मच्चित्ते बुधो नास्ति तु निश्चितम् ॥ ३०३ ॥

सविस्मयं ततः प्राह सिद्धसारखतः कविः । नास्तीति नोच्यते विद्वन् ! रत्नगर्भा वसुन्धरा ॥ ३०४ ॥

अणहिल्लपुरे श्रीमान् शान्तिसूरिः कृतिप्रभुः । जैनः ख्यातस्त्रिभुवने बुधस्तमवलोकय ॥ ३०५ ॥

स्नेहाद् विसर्जितो राज्ञा 'कवीशेनाप्यसौ ततः । विजये तस्य भग्राशो व्यमृशन्मानसान्तरा ॥ ३०६ ॥

अद्य पूर्वं न केनापि स्वलितं वचनं मम । ईदृग्मम वचो हन्ता साक्षाद् ब्राह्मी नतु द्विजः ॥ ३०७ ॥

प्रयाणं सुन्दरं तस्माद् बुधालोकमिषादतः । ध्यात्वेति गूर्जरं देशं प्रति प्रस्थानमातनोत् ॥ ३०८ ॥

प्रातः संसदि भूपालस्तमाहस्त विशारदम् । नास्तीति च परिज्ञाते धनपालः कविर्जगौ ॥ ३०९ ॥

'धर्मो जयति नाधर्म' इत्यलीकीकृतं वचः । इदं तु सत्यतां नीतं 'धर्मस्य त्वरिता गतिः' ३१० ॥

राजा प्राह यथा जीवं विनाङ्गेऽवयवान्विते । सत्यपि स्यान्न सामर्थ्यमुत्तरेऽपि परागतौ^६ ॥ ३११ ॥

तद्वदेकं विना मित्रं धनपालं कृतिप्रभुम् । मूकेव^७ धर्मसंवादे सभा शोभा^८ विनाकृता ॥ ३१२ ॥

तस्मात्स एव मत्पार्श्वं शृङ्गारयतु सर्वदा । श्रुत्वेति धनपालोऽपि तुष्टः सन्मानतः प्रभोः ॥ ३१३ ॥

यथा स पत्तनं प्राप्तो जितः श्रीशान्तिसूरिभिः । बुध्वाऽऽस्ते मानितास्तेन तज्ज्ञेयं तच्चरित्रतः ॥ ३१४ ॥

§८. इतश्च शोभनो विद्वान् सर्वग्रन्थमहोदधिः । यमकान्विततीर्थेशस्तुतीश्च^९क्रेऽतिभक्तितः ॥ ३१५ ॥

तदेकध्यानतः श्राद्धग्रहे त्रिभिर्क्षया ययौ । पृष्टः श्राविकया किं त्वं त्रिरागा^{१०} हेतुरत्र कः ॥ ३१६ ॥

स प्राह चित्तव्याक्षेपात्र जाने स्वगतागते । श्राविकाऽऽस्यात् परिज्ञाते गुरुभिः पृष्ट एष तत् ॥ ३१७ ॥

स प्राह न स्तुतिध्यानाज्जानेऽपश्यदथो^{११} गुरुः । तत्काव्यान्यति^{१२} हर्षेण प्राशंसत्तं चमत्कृतः ॥ ३१८ ॥

तदीयदृष्टिसङ्गेन तदक्षणं शोभनो ज्वरात् । आससाद् परं लोकं सङ्ख्याभाग्यतः कृती ॥ ३१९ ॥

तासां जिनस्तुतीनां च सिद्धसारखतः कविः । टीकां चकार सौदर्यस्नेहं चित्ते वहन् दृढम् ॥ ३२० ॥

आयुरन्तं परिज्ञाय कोविदेशोऽन्यदा नृपम् । आपृच्छत परं लोकं साधितुं गुरुसंनिधौ ॥ ३२१ ॥

श्रीमन्महेन्द्रसूरीणां पादाम्भोजपुरस्सरम् । तनुं समलिखद् गेहिधर्म एव स्थितः सदा ॥ ३२२ ॥

उज्रेण तपसा शुद्धदेहः क्षिप्तान्तरद्विषन् । सम्यक्त्वं निरतीचारं पालयन्नालये गुरोः ॥ ३२३ ॥

तिष्ठन्निर्याप्यमानः स^{१३} स्थविरैः श्रुतपारगैः । अन्ते देहं परित्यज्य श्रीसौधर्ममशिश्नयत्^{१४} ॥ ३२४ ॥—युग्मम् ।

गुरवोऽपि तदा तस्य दृष्ट्वा छेकत्वमद्भुतम् । लोकद्वयेऽपि सन्यासपूर्वं तेऽपि दिवं ययौ ॥ ३२५ ॥

ॐ

1 A स चाह° । 2 N °रेकोऽपि । 3 N धनपालः । 4 N धियानिधिः । 5 N वादीशे° । 6 N परागतैः । 7 N मूके च ।
8 N शोभाविना । 9 N स्तुति च° । 10 N किं तु विरागे । 11 N °दहो । 12 N °न्यथ हर्षेण । 13 N °मानस्य स्थ° ।
14 A D °शिश्नयत् ।

श्रीमन्महेन्द्रगुरुदीक्षितशोभनस्य

प्रज्ञाघनस्य धनपालकवेश्च वृत्तम् ।

श्रीजैनधर्मदृढवासनया लभन्तां

भव्यास्तमस्ततिहरं ननु योधिरत्नम् ॥ ३२६ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपदसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ वृत्तं महेन्द्रप्रभोः

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो मुनीन्दुप्रभः ॥ ३२७ ॥

श्रीदेवानन्दसूरिर्दिशतु मुदमसौ लक्षणाद्येन हैमा-

दुद्धृत्य प्राज्ञहेतोर्विहितमभिनवं सिद्धसारखताख्यम् ।

शान्दं शास्त्रं यदीयान्वयिकनकगिरिस्थानकल्पद्रुमश्च

श्रीमान् प्रद्युम्नसूरिर्विशदयति गिरं नः पदार्थप्रदाता ॥ ३२८ ॥

॥ इति श्रीमहेन्द्रप्रभसूरिप्रबन्धः ॥

॥ प्र० ३६१, अ० २६ । उभयं ४००८, अ० ५ ॥

१८. श्रीसूराचार्यचरितम् ।

- सूराचार्यः श्रिये श्रीमान् सुमनःसङ्घपूजितः । यत्प्रज्ञया सुराचार्यो मात्राधिकतया जितः ॥ १ ॥
 सूराचार्यप्रभोरत्र ब्रूमः किं गुणगौरवम् । येन श्रीभोजराजस्य सभा प्रतिभया जिता ॥ २ ॥
 चरित्रं चित्रवत्तस्य^१ सुधीहृद्वित्तिपु स्थितम् । ज्ञात्वा वर्णोज्ज्वलं व्याख्यायते स्थैर्योय चेतसः ॥ ३ ॥
- 5 § १. अणहिल्लपुरं नाम गूर्जरावनिमण्डनम्^२ । अस्ति प्रशस्तिवत् पूर्वभूपालनयपद्धतेः ॥ ४ ॥
 प्रतापाक्रान्तराजन्यचक्र^३श्चक्रेश्वरोपमः । श्रीभीमभूपतिस्तत्राभवद् दुःशासनार्दनः ॥ ५ ॥
 शास्त्रशिक्षागुरुद्रोणाचार्यः सत्याक्षतत्रतः । अस्ति क्षात्रकुलोत्पन्नो नरेन्द्रस्यास्य मातुलः ॥ ६ ॥
 तस्य संग्रामसिंहाख्यभ्रातुः पुत्रो महामतिः^४ । महीपाल इति ख्यातः प्रज्ञाविजितवाक्पतिः ॥ ७ ॥
 तत्तातेऽस्तंगते दैवाद् वाल्य एव प्रभोः पुरः । तन्माता भ्रातृपुत्रं स्वं प्रशाधीति प्रभुं जगौ ॥ ८ ॥
- 10 निमित्तातिशयाञ्ज्ञात्वा तं शासनविभूषकम् । आदराज्जगृह्णान्भ्रातृजायां सन्तोष्यवाग्भरैः ॥ ९ ॥
 शब्दशास्त्रप्रमाणानि साहित्यागमसंहिताः । अमिलन् स्वयमेवास्य साक्षिमात्रे गुरौ स्थिते ॥ १० ॥
 स्नेहादेव गुरोः पार्श्वममुञ्चन् जगृहे त्रतम् । स्वपट्टे स्थापयेन्मंशु तादृशा नोचितातिगाः ॥ ११ ॥
 वार्त्तमानिकशास्त्राम्भोरुहभासुर^५ भानुमान् । जनाज्ञानतमश्छेदी सूराचार्यः स विश्रुतः ॥ १२ ॥
- 15 § २. अथ श्रीभोजराजस्य वाग्देवीकुलसद्धानः । कलासिन्धुमहासिन्धोर्विद्वल्लीलामहौकसः ॥ १३ ॥
 प्रधाना आजग्मिवांसः^६ श्रीभीमनृपपर्षदम् । गाथामेकामजल्पंश्च निजनाथगुणान्द्रुताम्* ॥ १४ ॥—युग्मम् ।

तथा हि—

हेलानिदलियगइंदकुंभपयडिघपयावपसरस्स ।

सीहस्स मएण समं न विग्गहो नेय संधाणं ॥ १५ ॥

- हेलया तदवज्ञाय तेषां सन्मानमादधे । आवास-भुक्तिवृत्त्याद्यैर्भूपस्थानं च ते ययुः ॥ १६ ॥
- 20 गतेषु तेषु भूपालः स्वप्रधानानिहादिशत् । शोध्यः प्रत्युत्तरार्यायै विपश्चित् कश्चिदद्भुतः ॥ १७ ॥
 स्वस्वमत्यनुमानेन प्रत्यार्याः कविभिः कृताः । न चमत्कारिणी राजस्तासामेकाऽपि चाभवत् ॥ १८ ॥
 सर्वदर्शनिशालासु चतुष्के चत्वरे त्रिके । हर्म्यचैत्येषु गच्छन्ति ते तत् प्रेक्षाकुतूहलात् ॥ १९ ॥
 श्रीमद्गोविन्दसूरीणां चैत्ये ते चान्यदा ययुः । तदा पर्वणि कुत्रापि तत्रासीत् प्रेक्षणक्षणः ॥ २० ॥
 अङ्गहारप्रकारैश्च त्रिपताकादिहस्तकैः । तत्र नर्तति लास्येन ताण्डवेन च नर्तकी ॥ २१ ॥
- 25 आतोद्यतालसंवादसपत्न^७ विषमासनैः । श्रान्ता श्लक्ष्णोपलस्तम्भं स्पर्शे ऋक्षणवन्मृदुम् ॥ २२ ॥
 आशिश्लेप नटी स्वेदहृतये पवनार्थिनी । तत्काठिन्यप्रकर्षस्य द्रावणायेव निर्भरम् ॥ २३ ॥—युग्मम् ।
 व्यजिज्ञपन् विशिष्टाश्च श्रीगोविन्दाय सूरये । इमामीदृगवस्थानां वर्णयध्वं^८ प्रभो ! स्फुटम् ॥ २४ ॥
 सूराचार्यं च तत्रस्थं तदुत्कीर्तनहेतवे । तं तदा दिदिशुः पूज्यास्तत्क्षणाच्चाथ सोऽब्रवीत् ॥ २५ ॥

तद्यथा—

- 30 यत् कङ्कणाभरणकोमलबाहुवल्लिसङ्गात् कुरङ्गकदशोर्नवयौवनायाः ।
 न खिद्यसि प्रचलसि प्रविकम्पसे त्वं तत् सत्यमेव हृषदा ननु निर्मितोऽसि ॥ २६ ॥

1 N चित्रकृतस्य । 2 N D मण्डलम् । 3 N चक्रं । 4 N महीपतिः । 5 N B °रुहाभासनभातु° । 6 A D आज-
 गलांस । * 'धराजानिजनाद्भुताम्' इति A D । 7 N ततः । 8 N °सम्पन्न° । 9 A वर्णय त्वं ।

तत्कालं ते नृपायेदं गत्वा हृष्टा व्यजिह्वपन् । गोविन्दाचार्यपार्श्वेऽस्ति कविः प्रत्युत्तरक्षमः ॥ २७ ॥
 भूपालः प्राह सौहार्दभूमिः सूरिरसौ हि नः । समानयत सन्मान्य 'सत्कथिं तं गुहं ततः ॥ २८ ॥
 आदेशानन्तरं ते श्रीगोविन्दस्वाश्रयं ययुः । आजूहवंश्च तं' सोऽपि भूपसंसदमाययौ ॥ २९ ॥
 सूराचार्यं च पार्श्वेऽस्य हृष्टा भूपः प्रमोदभूः । मन्मातुलस्य पुत्रोऽसौ सम्भाव्यं सर्वमत्र तत् ॥ ३० ॥
 आशीर्वाद्योपविष्टश्च' सूरिर्भूपार्ह आसने । श्रीभोजप्रहितां गाथां विद्वद्भिः श्रावितस्ततः ॥ ३१ ॥ 5
 तदनन्तरमेवाथ सूराचार्यं उवाच च । कोऽवकाशो विलम्बस्य तादृक्पुण्योदये सति ॥ ३२ ॥

तथा हि—

अंघयसुयाणकालो भीमो पुह्वीह निम्मिओ विहिणा ।

जेण सयं पि न गणियं का गणणा तुज्झ इक्कस्स ॥ ३३ ॥

इत्यार्यं' भीमभूपालः श्रुत्वा रोमाञ्चकञ्चुकी । धाराधिपप्रधानानां द्रुतं प्राजीहयन् करे ॥ ३४ ॥ 10
 श्रीभोजस्तां प्रवाच्याय' विममशैति चेतसि । ईदृक्कविभवो देशः स कथं परिभूयते ॥ ३५ ॥
 सूरिः श्रीभीमराजेन सम्मान्येति व्यसृज्यत । किं कुर्यात् त्वयि पार्श्वस्थे श्रीभोजो विदुषां निधिः ॥ ३६ ॥
 ३३. अन्यदा गुरुभिः शिष्याध्यापनेऽसौ न्ययोज्यत । कारयन्ति गुणा' एव प्रतिष्ठां पुरुषाकृतेः ॥ ३७ ॥
 कुशाग्रीयमतिः शास्त्ररहस्यानि पटुप्रभः । तथा दिशति जानन्त्येकशः श्रुत्वापि ते यथा ॥ ३८ ॥
 तारुण्यवयसा प्रज्ञापाटवेनाधिकेन च । किञ्चिद्भ्रुतः स्वशिष्याणां कुप्यत्यनवगच्छताम् ॥ ३९ ॥ 15
 ततस्तान् शिक्षयन्नेकां रजोहरणदण्डिकां । नित्यं भनक्ति कोपोऽरिस्तादृशानपि गच्छयेत् ॥ ४० ॥
 एकदा त्ववलेपोऽपि स्वजातीयसहायताम् । कर्तुमत्राययौ स्वीयानुपदीनो न को' भवेत् ॥ ४१ ॥
 वैचायुश्चकरं स्वीयं' खिन्नस्तभित्यमद्भतः । आदिशदण्डिका लौहा कार्याऽस्माकं रजोहृतौ ॥ ४२ ॥
 छात्रा वित्रासमापन्नाः खिन्नखिन्नतनुभृतः । उपाध्यायात् कथंचित् ते वासरं निरत्यापयन् ॥ ४३ ॥
 आवश्यकविधेः शास्त्रगुणनाशानु ते ततः । अर्द्धरात्रिककालस्यावसरेऽपि विनिद्रकाः ॥ ४४ ॥ 20
 ज्येष्ठप्रमुकमान्भोजसेवाहेयाकिनस्ततः । नत्वा व्यजिह्वपन् विश्रमयन्तश्चरणद्वयम् ॥ ४५ ॥
 शरण्यं शरणावाता अश्रान्तभ्रवदश्रवः । शिरोभेदमृतेर्भाता उपाध्यायस्य चेटितम् ॥ ४६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 श्रुत्वा प्रमुभिरादिष्टं वत्साः स्वच्छाशया ननु' । एष योऽह्याय पाठाय त्वरते नतु वैरतः ॥ ४७ ॥
 यद्योमयदण्डस्य सोऽर्थो तद्धि विरुध्यते । शिक्षिष्यते तथायं धो नाचरेद् विद्वं यथा ॥ ४८ ॥
 इत्थमाधासितास्ते च स्वस्वस्थानेष्वस्युपपन् । सूराचार्योऽपि वत्रागाच्छुश्रूपाहेतवे प्रमोः ॥ ४९ ॥ 25
 ददे कृतकक्रोपात् तेष्यन्दने नानुयन्दना । अप्रसादे ततो हेतुं पप्रच्छाह प्रभुः पुनः ॥ ५० ॥
 लोहदण्डो यमस्त्रेवायुषं नहि परित्रिणाम् । घटते हिंस्रवस्तु स्यात् तथैव तु परिग्रहे ॥ ५१ ॥
 आद्योऽपि कोऽप्युपाध्यायः पाठको न शिशुप्रजे । अहो ते स्फुरिता प्रज्ञा पुंसां हृदयभेदिनी ॥ ५२ ॥
 मुत्सेति व्यमृशच्छात्रवर्गाद्यमुपद्रवः । उत्तस्थे च प्रभोरपेऽवादीत् सविनयं वचः ॥ ५३ ॥
 पूज्यहस्तसरोजं न' मीढां किं व्यलसन्मम । एवं निस्त्रिंशताशङ्कां' मयि सूर्यं विपत्त' किम् ॥ ५४ ॥ 30
 फाष्टदण्डिकया देहे प्रहरो दीयते यथा । न तथा लोहदण्डेन ज्ञापनैव विधीयते ॥ ५५ ॥
 मद्रूणा यद्यनीपां स्फुरिति चिन्ता ममामवत् । घृतपूर्णाश्चपलकैर्न स्युः सत्यमिदं वचः ॥ ५६ ॥

1 N घनान्यं सत्कथिं पुं० । 2 आजूहवंस्ततः । 3 N शिष्यस्य । 4 इत्यर्थः । 5 N गुणा वप्र प्रतिष्ठा ।
 7 N 'परिनीतोधे । 8 N D विप्रत्रितम् । 9 N सत्कथयस्व इ । 10 N 'संघा । 12 N व्यपत्त ।
 प्र० २०

- §४. अथ ज्येष्ठप्रभुः प्राह सर्वेषां गुणसंहतिः । कोट्यंशेनापि नास्त्यत्र को मदस्तद्गुणेषु भो ! ॥ ५७ ॥
 इत्याकर्ण्य ततः सूराचार्यः प्राज्यमतिस्थितिः । प्राह नाहंकृतोऽहं को गर्वोऽनतिशयस्य मे ॥ ५८ ॥
 अभिसन्धिर्ममायं तु चेन्मया पाठिता अमी । विह्वल्य^१ परदेशेषु जायन्ते वादिजित्वराः ॥ ५९ ॥
 पूज्यानां किरणा भूत्वा जनजाड्यहृतौ^२ ननु । युष्माकं सोऽपि शृङ्गार उन्नतिर्जिनशासने ॥ ६० ॥
 5 गुरवः प्राहुरुत्तानमते वालेषु का कथा । किमागच्छसि लग्नस्त्वं कृतभोजसभाजयः ॥ ६१ ॥
 श्रुत्वेत्याह स चादेशः प्रमाणं प्रभुसंमितः । आदास्ये विकृतीः सर्वाः कृत्वादेशममुं प्रभोः ॥ ६२ ॥
 इत्युक्त्वा निजसंस्तारेऽक्षिपत् शेषक्षणं^३ ततः । सामर्ष्यः सूरिशार्दूलः शार्दूलः श्रस्तफालवत् ॥ ६३ ॥
 प्रातः कृत्वाऽन्ववादीत् सोऽनध्यायोऽद्यास्तु पाठने । शिशुत्वाज्जहृषुः शिष्या महोत्सव इवागते ॥ ६४ ॥
 मध्याह्ने शुद्धमाहारमानीय यतिमण्डले । मिलिते सूरसूरिं^४ तमाहाययत सहुरुः ॥ ६५ ॥
 10 आययौ परिवेष्टे स गृह्णाति विकृतिं नहि । अनुनीतोऽपि गीतार्थैः पूज्यैरप्युदिते दृढम् ॥ ६६ ॥
 अमुञ्चन्नाग्रहं सङ्घेनाप्युक्ते इदमभ्यधात् । मम प्रतिश्रवो हन्ताऽनाश्रवो मोच्यतां पुनः ॥ ६७ ॥
 भणिष्यथाथ चेत् किञ्चित्तन्ममानशनं ध्रुवम् । ततः संवाहयामासे गीतार्थैः सह साधुभिः ॥ ६८ ॥
 तत उत्सङ्गमारोप्य शिशिक्षे तैरसौ सुधीः । परदेशे विहर्ता त्वं^५ वत्स ! भूयात् सचेतनः ॥ ६९ ॥
 शास्त्रं वंशो जातिः प्रज्ञा कुलमनणुसंयमाः सन्ति ।
 जयिनश्च यमा नियमास्तथापि यौवनमविधास्यम् ॥ ७० ॥
 15 इति पूज्योपदेशश्रीशृङ्गारैः स तरङ्गितः । मानयन् स्वान्यदेशीयलब्धवर्णास्तपस्विनः ॥ ७१ ॥
 ततः श्रीभीमभूपालपृच्छायै राजसंसदम् । संप्राप गुर्वनुज्ञातो राज्ञां ज्ञातः पुरापि यः ॥ ७२ ॥
 सुवर्णमणिमाणिक्यमये पीठे च भूपतिः । न्यवेशयद् बुधं वन्धुं हेमान्यत्^६ सौरभान्द्रुतम् ॥ ७३ ॥
 तदा च मालवाधीशविशिष्टाः पुनराययुः । स्वरूपं निजनाथस्य भूपालाय व्यजिज्ञपन् ॥ ७४ ॥
 20 देव ! त्वद्विदुषां प्रज्ञाप्रातिभै रञ्जितो नृपः । श्रीभोजः सम्यगुत्कण्ठां तेषु धारयते प्रभुः ॥ ७५ ॥
 ततः प्रहिणुत प्रेक्षादक्षनाथ ! प्रसद्य तत् । अन्योन्यं कौतुकं विद्वद्भृतां विद्यते यथा ॥ ७६ ॥
 राजा प्राह महाविद्वानास्ते मद्बान्धवो नवः । परदेशे कथं नाम प्रस्थाप्योऽसौ स्वजीववत् ॥ ७७ ॥
 प्रतिपात्तं ममेवास्य चेद्विधत्ते भवत्पतिः । प्रवेशादिषु मानं च स्वयं दत्ते तदस्तु तत् ॥ ७८ ॥
 सूराचार्योऽपि दध्यौ च तोषाद् भाग्यमिहोदितम् । मम पूज्यप्रसादेन यत् तस्याह्वानमागमत् ॥ ७९ ॥
 25 अथाह भूपते^७ धाराधिनाथकृतिनां^८ मया । गाथया^९ कविता दृष्टा तत्रोत्तरमदामहम् ॥ ८० ॥
 शमिनां कौतुकं नः किं विचित्रे जगति ध्रुवे^{१०} । श्रीमद्भोजस्य चित्रार्थं गम्यते^{११} त्वदनुज्ञया ॥ ८१ ॥
 राजाह तत्र मद्भाता त्वं किं तं वर्णयिष्यसि । स प्राहाहं मुनिर्भूपं कुतो हेतौ^{१२} स्तुवे ततः ॥ ८२ ॥
 ऊरीकृते प्रधानैश्च तत्र मालवभूपतेः । प्रयाणायानुजज्ञे तं विज्ञेशं भीमभूपतिः ॥ ८३ ॥
 गजमेकं ततः प्रैषीत् सप्तीनां शतपञ्चकम् । पदातीनां सहस्रं च स वन्धौ भक्तिनिर्भरः ॥ ८४ ॥
 30 शुभे सुहृते नक्षत्र-वार-ग्रहवलान्विते । चरे लग्ने ग्रहे क्रूरे तत्रस्थे शुभवीक्षिते ॥ ८५ ॥
 गुरुसङ्घाभ्यनुज्ञातो वहिः प्रस्थानमातनोत् । पञ्चमेऽहिं प्रयाणं च चक्रे चक्रेऽश्वराकृतिः ॥ ८६ ॥—युग्मम् ।
 ततः प्रयाणकस्तोकमेवासौ गूर्जरावनेः । सन्धिक्षोणिमवापाथ^{१३} ससज्ज स च सज्जयः ॥ ८७ ॥
 धाराधिरूढप्रज्ञाभूर्धारापुरमवाप्तवान् । प्रधानैश्च प्रतिज्ञातं ज्ञापितः स्वप्रमुस्ततः ॥ ८८ ॥
 ततः सर्वद्विसामग्र्या सैन्यमान्यमदैन्यभूः । अवन्तिनायकः सज्जयित्वा^{१४}ऽस्याभिमुखोऽचलत् ॥ ८९ ॥

1 N व्यह्वल्य । 2 N हृतौ । 3 N सेक्षणं । 4 D सूरिसूरि° । 5 N च । 6 N हेमाल्य° । 7 A भूपते धाराधिनाथः । 8 N कृतिना । 9 N गाथया । 10 N ध्रुवम् । 11 N तदनु° । 12 N हेतोः । 13 N मवाप्याथ । 14 N सज्जयिता° ।

दन्तावलैः कलैर्विन्ध्य इव पर्यन्तपर्वतैः । रथैर्ध्वनिप्रथैरध्रैरदध्रैरध्रवद् व्यभात् ॥ ९० ॥
शोभमानो बराश्वीयैः कल्लोलैरिव वारिधिः ।

पदातिराजिभिर्भोजे^१ राजा राजेव तारकैः ॥ ९१ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

राजामालोपरोधेन^२ व्रताचारव्यतिक्रमे । प्रायश्चित्तचिकीर्षिते^३ सूरिरारूढवान् गजम् ॥ ९२ ॥
दृगोचरे करिस्कन्धात् तावुत्तीर्य स्थितौ मुवि । राजा च मुनिराजश्च मिलितौ भ्रातराविव ॥ ९३ ॥ 5
देशागतमहाविद्वदुचितं नृपकोशतः । प्रवालकमयं पट्टं तदध्यक्षाः^४ समानयन् ॥ ९४ ॥
नियुक्तैश्चाथ तैः स्थूलवेष्टनेभ्यो विवेक्ष्य च । कम्बिकाहस्तमानेन दैर्घ्यविस्तरयोः समः ॥ ९५ ॥
अष्टाङ्गुलोच्छ्रयः सूर्यविम्बवत्तेजसा दृशा । दुर्दर्शः शुद्धभूपीठे व्यमुच्यत नृपाह्वया ॥ ९६ ॥—युगम् ।
अत्राश्वमिति भूपालानुज्ञाताः प्रसलेखयन् । ते रजोहरणात् त्रिस्रं तत्रोपविविश्रुततः ॥ ९७ ॥
अथ श्रीभोज आह सौरणरोमालिपिच्छकात् । किं नु प्रमार्जितं रेणुजीवा^५ वात्र लसन्ति किम् ॥ ९८ ॥ 10
उपविष्टस्ततः सूरिः कम्पमानशरीरकः । राज्ञा ष्टष्टः कथं कम्पो जज्ञे वः^६ प्राह सोऽप्यथ ॥ ९९ ॥
राजपत्नीन् विकोशास्त्रहस्तान्^७ वीक्ष्य विभेम्यहम् । राज्ञोचेऽसौ स्थितौ राज्ञां स प्राहासौ व्रतस्थितिः^{१०} ॥ १०० ॥
अस्त्वेवमिति राज्ञोक्ते स जैनीमाशिपं ददौ । भूपालयोत्तरस्वैर्यहर्षिताय कलानिधिः ॥ १०१ ॥

हुत्वा मञ्ची विधाता लवणमुद्गुगणं सान्ध्यतेजःकृशानौ
धात्रीपात्रं विमोच्य द्विजनिनदमहामञ्जघोषेण यावत् । 15

आदायेन्दुं घरदं कूपति मुद्गरूपा शाकिनी ताम्रचूड-^{११}

ध्वानान् तावज्जय त्वं वसुमतिसुमनोमंडले भोजराज ! ॥ १०२ ॥

परस्परं प्रशंसाभिर्निर्गम्य कमपि क्षणम् । राजा खं मन्दिरं प्राप सूरिः पुष्टन्तरीयिवान् ॥ १०३ ॥

१५. मध्ये नगरी तत्रास्ति विहारो हारवत्^{१२} क्षितेः । जनाद् विज्ञाय तत्रायात् सूरार्चयः कलानिधिः ॥ १०४ ॥

सुवर्णमणिमाणिक्यपूजाभिः प्रसरत्प्रभाः । प्रतिमा वीतरागाणां बवन्दे भक्तिनिर्भरम् ॥ १०५ ॥ 20

लुठत्पाठकपाठाम्बिकर्मठाशठपण्डिते । प्रणष्टवठरे प्रायान्मठे निष्ठितकल्मषः ॥ १०६ ॥

तत्र^{१३} बृटसरस्वत्याचार्योऽनार्यतमोऽर्यमा । अस्ति प्रशस्तिर्यस्यास्ति विश्वविद्वन्मुखे सदा ॥ १०७ ॥

सर्वाभिगमपूर्वं च प्रणतस्तैः प्रसुमुदा । तच्छिष्याः प्राणमन्तामून्^{१४} सौवागतिकवाणयः ॥ १०८ ॥

तैस्तथातिथयो नैव गोचरे प्रहितास्तदा । आनीय शुद्धमाहारं भोजिता भक्तिपूर्वकम् ॥ १०९ ॥

साधर्मिकनृपश्चाद्भुक्तुश्लश्रभकेलिभिः । अपराहोऽभवत् तेषां परितोपभराद्युः ॥ ११० ॥ 25

अवलेपश्च भूपस्य प्रभूतातिशयाद्भूत् । तदा कदाचिदम्भोजादपि फीटः प्रजायते ॥ १११ ॥

असौ पदपि संगीत्य दर्शनानि तदाऽभणत् । भवद्भिर्ध्यान्यते लोकः पृथगाचारसंस्थितैः ११२ ॥

तस्मात् सर्वेऽपि संगत्य दर्शनस्य^{१५} मनीषिणः । कुरुष्वमेकमेवेदं सन्दिह्याम यथा नहि ॥ ११३ ॥

विज्ञप्तं मन्त्रिसुख्यैस्तु भूपः प्राच्योऽपि कोऽपि न । समर्थोऽपि विधाताऽऽसीदीदृशस्येह कर्मणः ॥ ११४ ॥

भूपतिः^{१६} प्राह किं कोऽपि परमारान्वये पुरा ।

आसीत् स्वशक्तितो भोक्ता सगौडं दक्षिणापथम् ॥ ११५ ॥ 30

१ A विगात् । 2 N B C आजद् । 3 D राजमल्लोपरोधेन । 4 N प्रायश्चितं चिकीर्षुषते । 5 B N तदध्यसः समानयत् ।
6 D रेणुजीवा । 7 N चात्र न संति । 8 N ऽथ । 9 N राजपत्नीविकोशास्त्रहस्तान् । 10 N व्रतस्थितिः । 11 B शाकिनी ताम्र-
पृष्ठाणां । 12 N हारवक्षिते । 13 N बृटवर° । 14 N °तासुं । 15 N दर्शनस्य । 16 N भूपति ।

- तूष्णीकेष्विति विश्रुत्य तेषु भूपो निजैर्नरैः । समपिण्डयदेकत्र वाटके तान् पशुनिव ॥ ११६ ॥
 सहस्रसंख्यया तत्र पुंसः स्त्रीरपि चानयत् । भोक्तुं नादाच्च सर्वेषामैकमत्यचिकीर्षया ॥ ११७ ॥
 अनादिसिद्धशास्त्रौघप्रमाणैश्च निजैर्निजैः । मतिरेका^१ कथं तेषां धान्येष्वेको यथा रसः ॥ ११८ ॥
 5 क्षुधा^२वाधापरीणामादैकमत्यं त्वजायत । जीवो निजः कथं रक्ष्य इति चिन्तामहाज्वरे ॥ ११९ ॥
 तन्मध्ये दर्शनस्थित्या सूराचार्योऽपि चागमत् । सर्वैरेक्येन सोऽभाणि सान्त्वनापूर्वकं तदा ॥ १२० ॥
 भूपालः काल एवायं य एवं दर्शनव्रजे । ऐक्यबुद्धिं विधित्सुस्तन्न भूतं न भविष्यति ॥ १२१ ॥
 भवन्तो गूर्जराश्लेका वाक्प्रपञ्चेन केनचित् । निवर्त्तयध्वमेनं कुविकल्पादमुतो दडात् ॥ १२२ ॥
 परं सहस्रलोकानां भवन्तः प्राणदानतः । उपार्जयध्वमत्युग्रं पुण्यं यद्गणनातिगम् ॥ १२३ ॥
 सूराचार्यस्ततः प्राहातिथीनां नः किमागतौ । कार्यं भवेन्महीशो^३ऽपि न नः^४ प्रतिवदेत् किमु ॥ १२४ ॥
 10 परन्तु दर्शनश्रेणिराराध्याऽनादिपद्धतिः । तदुक्तोपक्रमं किञ्चित् करिष्यामो विमोचकम् ॥ १२५ ॥
 अमात्यपार्श्वतो भूपपुरतोऽख्यापयद् गुरुः । आयातयातमस्माकं नृपेण सह नाग्रतः^५ ॥ १२६ ॥
 परं दर्शनिलोकानां बहूनामनुकम्पया । किञ्चिद्दामि चेद्भूपोऽवधारयति तत्त्वतः ॥ १२७ ॥
 राजापि शीघ्रमायातु गूर्जरः कविकुञ्जरः । इत्युक्ते मन्त्रिभिः सार्धं स ययौ राजमन्दिरम् ॥ १२८ ॥
 अवदद् भूपते ! अभ्यागतानामातिथ्यमद्भुतम् । उचितं विदधे सम्यक् तप^६ एव तपस्विनाम् ॥ १२९ ॥
 15 परं न नः स्वकं^७ कार्यं दर्शनानि धृतानि यत् । तत्तु दूयेत तेनैव वयं यामो भुवं स्वकाम् ॥ १३० ॥
 तत्रापि हि गताः किं नु स्वरूपं कथयेमहि^८ । धारापुरश्च संस्थानं पृच्छामो भवदन्तिके ॥ १३१ ॥
 राजाहाभ्यागतानां वो नाहं किमपि संमुखम् । भणाम्येषां तु पार्थक्ये हेतुं पृच्छामि निश्चितम् ॥ १३२ ॥
 स्वरूपं मत्पुरो यूयं शृणुताव्यग्रचेतसः । चतुर्भिरधिकाशीतिः प्रासादानामिह स्थिता ॥ १३३ ॥
 चतुष्पथानि तत्संख्यानि च प्रत्येकमस्ति च । चतुर्विंशतिरट्टानामेवं पुरि च सूत्रणा ॥ १३४ ॥
 20 सूरिः प्राहैकमेकादं कुरु किं बहुभिः कृतैः । एकत्र सर्वं लभ्येत लोको भ्रमति नो यथा ॥ १३५ ॥
 राजाऽवदत् पृथग्बस्त्वर्थिनामेकत्र मीलने । महावाधा ततश्चक्रे पृथग् हट्टावली मया ॥ १३६ ॥
 इत्याकर्ण्यावदत् सूरिर्भूरिवक्त्वकेलिपु^९ । विद्वानपि महाराज ! विचारयसि किं नहि ॥ १३७ ॥
 स्वकृतान्यपि हट्टानि भङ्गं न क्षमसे यदि । अनादिदर्शनानि त्वं कथं ध्वस्तुं समुद्यतः ॥ १३८ ॥
 द्यार्थी जैनमास्थेयाद् रसार्थी कौलदर्शनम् । वेदांश्च व्यवहारार्थी मुक्त्यर्थी च निरञ्जनम् ॥ १३९ ॥
 25 चिरप्ररूढचित्तस्थावलेपैः सकलो जनः । एकः कथं भवेत् तस्मान्महीपाल ! विचिंतय ॥ १४० ॥
 श्रुत्वेति भ्रष्टकुग्राहावलेपो भूपतिस्तदा । संमान्य भोजयित्वा च दर्शनान्यमुचद् धृतेः ॥ १४१ ॥
 अवस्थेयं भवद्भिश्च सांगत्याग्रहमाह्वयम् । इत्थं बहुमतोऽगच्छन् निजं सूरिरुपाश्रयम् ॥ १४२ ॥
- § ६. तत्र व्याकरणं श्रीमद्भोजराजविनिर्मितम् । तच्च विद्यामठे छात्रैः पठ्यतेऽहर्निशं शृणुम् ॥ १४३ ॥
 मिलन्ति सुधियः सर्वे तत्राकारणमागमत् । ततः^{१०} प्रचलितः सूरिः श्रीमान्^{११} चूडसरस्वती^{१२} ॥ १४४ ॥
 30 सहैष्यामो वयमपि सूराचार्येण जल्पिते । गूर्जरावनिविद्धताशङ्कया च न्यपेधि तैः ॥ १४५ ॥
 दर्शनार्थे परिश्रान्ता यूयमद्यावतिष्ठथ । सदोद्यतः पुनरसौ प्राह तत्प्रेक्षणोत्सुकः ॥ १४६ ॥
 तारुण्ये कः श्रमो युष्माद्दशविद्वन्निरिक्षणे । कुतूहलाद् विहारो नः समागच्छाम एव तत् ॥ १४७ ॥
 अथ तेऽप्यनुमन्तारोऽप्रतिषेधेन तान् सह । नीतवन्तस्तदा पाठशालायां शङ्कितास्तदा ॥ १४८ ॥

१ N गतिरेकः । २ A D क्षुदा° । ३ D महेशोऽपि । ४ A B न न प्रति° । ५ N सहसाग्रतः । ६ N भूप ।
 ७ N परं ततः कथं । ८ N कथयामहो । ९ A B भूरिवक्त्वकेलिपु । १० N तत्र । ११ N चूडसर° । १२ A °सरस्वती° ।

उपाध्यायश्च तत्राहातिथयः कुत आययुः । ऊचे तत्रस्थिताचार्यैरणहिल्लपुरादिति ॥ १४९ ॥
विशेषसम्भ्रमाश्रकेऽध्यापकः^१ स्वागतादिकम् । उपावीविशदेपोऽपि प्रधानासनि उद्द्वयम् ॥ १५० ॥
सूराचार्यैस्ततः प्राह ग्रन्थः कोऽत्र प्रवाच्यते । कृतिः श्रीभोजराजस्य शब्दशास्त्रं स चावदत् ॥ १५१ ॥
श्रोच्यतां तत्रमस्कार इत्युक्तेऽभ्यागतैर्दुग्धैः । उपाध्यायः सह च्छत्रैः पदुस्तरमुवाच तम् ॥ १५२ ॥

तथा—

चतुर्मुखमुखाम्भोजवनहंसवधूर्मम ।

मानसे रमतां नित्यं शुद्धवर्णा सरस्वती ॥ १५३ ॥

सूराचार्यैस्ततः प्राह किञ्चिदुत्पासगर्भितम् । एवंजातीयविद्वांसो देशेऽत्रैव न चान्यतः ॥ १५४ ॥
अस्माभिर्भारती पूर्वमश्रावि ब्रह्मचारिणी । कुमारी साम्प्रतं तत्र व्यपदिष्टा वधूरिति ॥ १५५ ॥
चित्रमद्युतपूर्वं तदन्यत् पृच्छामि किञ्चन । मातुलस्य सुता गम्या यथाऽऽस्ते दक्षिणापथे ॥ १५६ ॥ 10
सूराध्यायां भ्रातृजाया देवरस्य यथोचिता । भवदेशे तथा गम्याऽनुजाङ्गजधूरः कथम् ॥ १५७ ॥
यद्बधूशब्दसामीप्ये 'मानसे रमतां मम' । प्रयुक्तं तद् भवन्त्येव देशाचाराः पृथग्विधाः ॥ १५८ ॥
अनुत्तरं प्रतिहृतश्चालयन्नन्यसंकथाः । कालं विलम्बयामासेष्टानध्यायकृतादरः ॥ १५९ ॥
सन्ध्यावसरसंप्राप्तः श्रीभोजनृपतेः पुरः । अपराहेतिवृत्तं स जगौ विस्मयकारकम् ॥ १६० ॥
भूपश्च विस्मितः प्राह सम्भाव्यं गूर्जरावनो । इदं प्रातर्विलोक्योऽसौ विद्वानाहूय निश्चितम् ॥ १६१ ॥ 15
तत्रस्याचार्यपार्थे च भूपालः प्रैषयन्नरान् । आह्वातुमतिथिं ते 'च भक्तिपूर्वं तमाहूयन् ॥ १६२ ॥
ततो' वृत्सरस्वत्याचार्येण सह स प्रसुः । ययो श्रीभोजभूनायसमं स्वर्गसमानिभाम् ॥ १६३ ॥
राज्ञा नृपाङ्गणेऽपे' च शिलैका निहिता वदा । गूर्जरापे निजप्राणस्फूर्तिदर्शनहेतवे ॥ १६४ ॥
तत्र पूर्णं पुनरिष्टं प्राग् विधाप्य पिघाय' च । तद्वर्णसमकल्केन तादृशोऽपि लघार्थिनः ॥ १६५ ॥—युग्मम् ।
आगच्छन्तं तदाऽऽलोक्य सूरिं शरमिलापतिः । आकर्णं घनुराकृत्यामुचहृष्टे हसं दधन् ॥ १६६ ॥ 20
सूराचार्यश्च सूस्मेक्षी कल्कालेपं वटस्थितम् । वाणाश्रीक्रीणंमालोक्य गर्भार्थं काव्यमब्रवीत् ॥ १६७ ॥

तथा हि—

विद्धा विद्धा शिलेयं भवतु परमतः कार्मुकक्रीडितेन

श्रीमन् पापाणभेदव्यसनरसिफतां मुञ्च मुञ्च प्रसीद ।

वेधे कौतूहलं चेत् कुलशिखरिकुलं वाणलक्ष्मीकरोपि

ध्वस्ताधारा धरित्री नृपतिलक ! तदा याति पातालमूलम् ॥ १६८ ॥

इत्यमद्भुतसामर्थ्यवर्णनात् तोपितो नृपः । अचूष्यप्रदानेन श्रीघनपालोऽपि बुद्धवान् ॥ १६९ ॥

व्यचिन्तयश्च बुद्धैव विद्वानं भूपतेरियम् । गर्भितोकिहो जैना जीयन्ते केन मेयया ॥ १७० ॥

निजाश्रयं यवी श्रीमान् सूराचार्यो नृपार्थितः ।

१७.

राजाऽऽस्थानमयाऽऽस्थाय समस्तविदुषोऽवदत् ॥ १७१ ॥ 30

गूर्जरोऽयं महाविद्वानाययौ श्वेतचीवरः । अनेन सार्थं कोऽपीह वादमुद्रं विमर्तु वः ॥ १७२ ॥

पण्डितानां सहाचार्यमप्ये सर्वेऽप्यवाहमुग्गाः । भद्राद्यत्प्रतिपातेन पनगर्जार्भका इव ॥ १७३ ॥

विलभो नृपतिः प्राह किं गेहेनर्दिनः रतु । स्वयं वृत्तिमुजोऽस्माकं विद्वन्त्स्या सुधा युषाः ॥ १७४ ॥

1 N व्यापकः । 2 N सं च । 3 N तत्रपदुत्तरं । 4 N नृपाङ्गणे च । 5 A विषय । 6 N पृथिव्यभिः ।
7 N बुद्धि च ।

- तेषामेको महाप्राज्ञः प्रादान्मन्त्रं प्रभो ! शृणु । मा वैलक्ष्यं प्रपद्येथा रत्नगर्भा वसुन्धरा ॥ १७५ ॥
 निर्जरा इव देहस्था गूर्जराः श्वेतभिक्षवः । दुर्जेयास्तदतो मन्त्रसाध्यं कार्यमिदं प्रभो ! ॥ १७६ ॥
 छात्रः कोऽपि महाप्राज्ञ आपोडशसमावयाः^१ । प्रमाणशास्त्रोपन्यासं पाठ्यतामशठः सुधीः ॥ १७७ ॥
 श्रुत्वेति भूपतिस्तुष्टिपुष्टः पण्डितवाक्यतः । अस्त्वेवमित्यवादीत् तत् त्वमेवैतत् कुरुष्व भो ! ॥ १७८ ॥
 5 एकः पटुर्वटुः सौम्यः प्रज्ञावक्तृत्वशेवधिः । तर्कशास्त्रसदभ्यासोपन्यासं^२ पाठतस्ततः ॥ १७९ ॥
 अतिव्यक्ताक्षरं तेनादायि^३ पाठो गुरोः पुरः । एतद् विज्ञाप्य राजानं मुहूर्तः शोधितः शुभः ॥ १८० ॥
 ज्ञापितं वादसूराय सूराचार्याय भूभुजा । समाहूय च वादार्थं स्थापितोऽसौ वरासने ॥ १८१ ॥
 पट्टवासोनिवसनश्छात्रः शृङ्गारितस्ततः । सुवर्णरत्नपुष्पाद्याभरणैः^४ शरणैः श्रियः ॥ १८२ ॥
 स्वमङ्गं तं समारोप्य राजाह प्रतिवाद्यसौ । ततो जगाद् वादीन्द्रः प्रकटाक्षरपद्धतिः ॥ १८३ ॥
 10 क्षीरकण्ठः क्षीरगन्धवक्त्रोऽपक्त्रिमवागसौ । यूनां न उचितो नैव समानो^५ विग्रहः खलु ॥ १८४ ॥
 राजाह रभसा नायं बाल एवेति भाव्यताम् । शिशुरूपा ह्यसौ ब्राह्मी जितेऽस्मिन् मत्सभा जिता ॥ १८५ ॥
 पूर्ववादो लघोरस्तु सूरिणोक्ते ततः शिशुः । यथालिखितपाठं च व्यक्तमस्खलिताक्षरम् ॥ १८६ ॥
 अपदच्छेदवाक्यं तं^६ विशरारुविभक्तिकम् । शृण्वन्मेने ह्यसावर्थावगमेन^७ विना वदेत् ॥ १८७ ॥—युग्मम् ।
 इत्येवं शङ्कया क्षुण्णं विमृशन्निश्चिकाय च । पट्टिकापाठ एवायमीदृशोऽत्र नहीतरत् ॥ १८८ ॥
 15 जल्पेद् यावद् रयेणासौ तावत् परुषशब्दतः । पाश्चात्यं तु पदं कूटं वभणे भवता हि भो ! ॥ १८९ ॥
 पुनर्भणेति स प्रोक्तो^८ रभसेति ततोऽवदत् । पट्टिकायां ममेदृक्षं लिखितं निश्चयो मम ॥ १९० ॥
 सूराचार्य इति श्रुत्वा प्राह सन्तोषनिर्भरम् । यादृग् लक्षणशास्त्रादौ श्लोको वादोऽपि तादृशः ॥ १९१ ॥
 तदापृच्छामहे श्रीमन् ! भोजभूपालपुङ्गव ! । अदर्शि मालवो देशो मण्डकाः स्वादिता अपि ॥ १९२ ॥
 इत्युक्त्वा प्रययौ सूरिर्मठं हठजितद्विपन्^९ । लज्जा-मन्युभराक्रान्तो राजाऽऽस्थानं व्यसर्जयत् ॥ १९३ ॥
 20 § ८. श्रीमान् बृटसरस्वत्याचार्यः प्राद्युणमभ्यधात् ।
 अस्माकं शासनोद्योतात् सुखं त्वन्मृत्युतोऽसुखम् ॥ १९४ ॥
 श्रीभोजराजः स्वसभाजेतारं हन्ति निश्चितम् । जये पराजये वापि न श्रेयः किमु कुर्महे ॥ १९५ ॥
 सूराचार्यस्ततोऽवादीद् वीरधोरणिधूर्धरः । खं रक्षिष्येऽहमात्मानं भवद्विर्माऽनुतप्यताम् ॥ १९६ ॥
 तदा श्रीधनपालेन प्रेषितः^{१०} कविचक्रिणा । पुरुषो गूर्जराचार्यं प्रोचे स्वस्वामिवाचिकम् ॥ १९७ ॥
 25 पूज्याश्छलेन^{११} केनापि मद्देश्मायान्तु सत्वरम् । अविश्वास्यो नृपस्यास्य प्रसादो पि भयंकरः ॥ १९८ ॥
 मण्डनं सर्वदेशानां भवाद्गृह्य विश्रुतः सुधीः । भाग्यातिशयतो माद्गृज्जनैर्दुर्लभ एव यत् ॥ १९९ ॥
 महर्शनानन्तरं च विधेया कापि नाधृतिः । सुखेन गूर्जरं देशं प्रापयिष्यामि निश्चितम् ॥ २०० ॥
 अहो जागर्ति भाग्यं वः साधूनामिति भाषिणाम् । प्रातः क्षणेऽश्ववारैस्तच्चैल्यं^{१२} वाटमवेष्टयत् ॥ २०१ ॥
 सन्तोषाज्जयपत्रं^{१३} वः प्रदास्यति नृपाग्रणीः । विद्वांसमतिथिं प्रेषयध्वं विध्वस्तवादिनम् ॥ २०२ ॥
 30 इति वास्तव्यसूरिं तेऽभ्यधुर्विधुरिताननम् । आयास्यतीति तानाह शून्यतायातचेतनः ॥ २०३ ॥
 मध्याह्ने कर्कशे सूर्यतापात् कुम्भे गुरौ तदा । कृतवेषपरावर्तो दाम दत्वा दृढं गले ॥ २०४ ॥
 तत्रत्यैकानगारेण प्रावृत्त्यासौ जरत्पटीम् । मलिनां निःसरंश्चैत्यद्वारेण जगदे भटैः ॥ २०५ ॥—युग्मम् ।

1 N समाहूयः । 2 N पाठत° । 3 N पाठं । 4 N पुष्पाद्याभरणैः । 5 N समाने । 6 N तत् । 7 N °वगमो न ।
 8 N सप्तोक्ते । 9 N हतजितद्विषम् । 10 N प्रेरितः । 11 N पूज्याश्च येन । 12 D प्रातरवेष्टयत्; N वाटमवेष्टयत् ।
 13 N सन्तोषजय° ।

- वहिः कथं तु निर्यासि मध्ये गच्छ सिताम्बर । अपिंते गूर्जरे सर्वे सर्वतो मुक्त्वा ध्रुवम् ॥ २०६ ॥
 स च श्रुत्वा करालोक्तिर्विकरालमुखोऽवदत् । मध्ये सिंहासनासीनं भूपालमिव गर्वतः ॥ २०७ ॥
 कर्णे धृत्वा प्रभोऽग्रे नयतास्माकवैरिणम् । जयपत्रमथाप्नोति यमपत्रमथापि वा ॥ २०८ ॥
 कृपाक्रान्ता वयं युष्मत्पुरवासिन्यतां गताः । भवद्धर्मेण नीराय गच्छामो मुञ्चत हृतम् ॥ २०९ ॥
 एकेन चाश्ववारेण कृपया मोचितोऽथ सः । मनीषिमौलिरन्नस्य गृहं प्रापापमीः प्रभुः ॥ २१० ॥ 5
 स चाह वाक्पथातीताच्छेकतानि यतीश्वरः । यमदृष्टिपथादन्तर्धाय मे दृक्पथे स्थितः ॥ २११ ॥
 अद्य ते जन्म मन्येऽहं गच्छस्तेऽद्य सपुण्यकः^१ । यद्भवानागतो जैनशासनन्योमभास्करः ॥ २१२ ॥
 कथमागा इदं घृष्टः सूर्याचार्यो यथातथम्^२ । अभ्यघादिति^३ च श्रुत्वा परमानन्दमाप्तवान् ॥ २१३ ॥
 भूमीगृहे सावकाशेऽवस्थाप्यादरपूर्वकम् । शुद्धाहारेण तं भक्त्या प्रसलाभयदुद्यतः ॥ २१४ ॥
 ततस्तान्मूलिकस्तोभं तत्र यान्तं निरीक्ष्य सः । अत्यादरेण संमान्य भोजनाच्छादनादिना ॥ २१५ ॥ 10
 ततश्चाभ्यर्चयामास तान् मम भ्रातरं स्वकम् । अणाहिल्लपुरं यावत् परानयत निश्चितम् ॥ २१६ ॥
 तेऽप्युचुर्ब्राह्मणः पूज्यो राज्ञां ज्ञातो बुधाप्रणीः । तदादेशः प्रमाणं नः कार्यमावश्यकं ह्यदः ॥ २१७ ॥
 ज्ञात्रानिर्द्वैतिराधेया नयामः सपरिच्छदम् । यानारोहे वरे^४ मुक्तौ^५ निश्चिन्तो वर्ततामसौ ॥ २१८ ॥
 श्रीमता घनपालेन दीनाराणां शतं ददे । अङ्गीकरणतोऽमीषां रङ्गसङ्गतरङ्गिणा ॥ २१९ ॥
 गुरुरोहकमप्ये^६ च गुप्तं कृत्वा गुरुं तदा । पर्याप्य वृषभान् शीघ्रं ते चेळुर्गूर्जरावनौ ॥ २२० ॥ 15
 महीतटागतं श्रीसूर्याचार्येण सहुरोः । विज्ञापितं नरैरात्मागमनं कोशलोत्तरम् ॥ २२१ ॥
 १९. इत्यथ विशुद्धैलमपराहे भटाः स्वयम् । साधुं स्थूलोदरं दृष्ट्वा सिंहासन्युपवेशितम् ॥ २२२ ॥
 प्रयानवत्संवीतमुद्यन्मदकलाकृतित् । एवमुचुर्नृपादेशान्निर्गच्छत जिनालयात् ॥ २२३ ॥—युग्मम् ।
 मध्ये योऽत्र विलम्बः सोदूखले घातवञ्चना । उत्थाय सोऽप्रतो भूत्वाऽश्ववारैः सह जग्मिवान् ॥ २२४ ॥
 पार्थिवस्य पुरो भूत्वाऽवतस्ते मौनमास्थितः । विलक्षेण ततो राज्ञाऽद्वायका^७ जल्पितास्तदा ॥ २२५ ॥ 20
 कोऽयं भवद्भिरानीतो वठरः स्थूलदेहभृत् । गतोऽसौ गूर्जरेऽश्लेको भवतामप्रतो ननु ॥ २२६ ॥
 अक्षिण रेणुं हि निक्षिप्य केनाप्यन्धाः कृताः^८ कथम् । भवतां सदृशः कश्चिन्नेतनारहितो नहि ॥ २२७ ॥
 तेऽप्युचुर्नाथ ! नीरस्य वाहकं दुर्गतं मुनिम् । एकं मुक्त्वा न कस्यापि निर्गमोऽस्मत्पुरः प्रभो ! २२८ ॥
 भूप आह पराश्रय वेपं वः पश्यतां ययौ । विजित्य नः^९ सभां नान्यस्तं विनोत्पन्नबुद्धिमान् ॥ २२९ ॥
 पुरस्त्वं प्राह राजा स्वमावासं गच्छ पुण्यतः । मूर्खत्वं हि वरं श्लाघ्यं येनास्मकोऽपि जीवितः ॥ २३० ॥ 25
 इत्यसौ प्रहितो राज्ञा मठे व्यावृत्त चाययौ । मूर्ध्नि एव ध्रुवोर्नैवाक्षतवर्द्धन-मुण्डने ॥ २३१ ॥
 ११०. इतः श्रीभीमभूपालः प्रजिघाय नरान् निजान् । आहायकान् निजभ्रातृर्मातुलो प्रतिभिः^{११} सह ॥ २३२ ॥
 स्वदेशे प्रकटो भूत्वा राजधानीमयाययुः । गुरवः^{१२} सहसंवीतास्तस्याभिमुखमागमन् ॥ २३३ ॥
 राजा च सर्वसामग्र्या प्रतिपन्धीव कः शुभे । आचार्यः स्वगुरोः पादौ प्रेक्ष्य हीमानिवानमत् ॥ २३४ ॥
 प्रत्यासन्नश्च तेषां स सर्वाभिगमपूर्वकम् । योगीवाष्टाङ्गयोगेन प्रह्वोऽभिहितवान् घचः ॥ २३५ ॥ 30
 सफलाऽथ गुरोराशा सफला मातुवाशिष्यः । प्रसन्ना हंक् च मादक्षे श्रीसहस्य फलेमहिः ॥ २३६ ॥
 अविमृश्य विधायी च गतो मालवके तदा ।

अक्षतोऽहमिहागच्छं यजित्वा भोजपर्यदम् ॥ २३७ ॥—युग्मम् ।

1 N युपुण्यकः । 2 N यथा तथा । 3 N अभ्यघादिति । 4 A D N यानारोहेतरे । 5 N मत्तौ । 6 N गुरवोऽङ्गक^७ ।
 7 N हायिध । 8 N सतो । 9 N प्यन्धाः कृताः । 10 D N न सतां । 11 N वृत्तिभिः । 12 A ध्रुवः संप संवीतः
 स्वसा^{१०}; D स संपः संवीतः स्वसा^{१०} ।

तथाऽन्तेवासिनोऽमी श्रीगुरुपादाग्रतो मम । क्ष(क्षू ?)णं नाकथयिष्यन्ताशिक्षिष्यत न च प्रभुः ॥ २३८ ॥
बालोऽहं^१ यदि दर्पेण न व्यधास्यं प्रतिश्रवम् । गुरुमस्तकहस्तस्य कः प्रमाणमथोच्यते ॥ २३९ ॥—युगमम् ।
इत्याकर्ण्य प्रभुर्द्रोणः शोणहृद् इव स्थिरः । उवाच वाचमाचारचारुचारित्रचञ्चुरः ॥ २४० ॥

एवं प्रतिश्रवं छीवदुष्करं विदधीत कः । निर्वाहयेत च श्रीमन् ! विना त्वामाप्तवाग्वरम्^२ ॥ २४१ ॥

सगच्छ-सङ्गाश्च वयमाचामान्लैरुपस्थिताः । आभवद्ददनालोकात् सम्यक्शासनदेवताम् ॥ २४२ ॥

सगद्गदमुदित्वैवं स वाढं परिपस्वजे । गुरुभिश्चाथ भूपोऽपि श्रीभीमः प्राह सादरम् ॥ २४३ ॥

मनीषी विनयी छेकस्तत्कालोत्पन्नबुद्धिमान् । त्वां विना दृश्यते नान्यस्तेजस्वी दृढधैर्यभूः^३ ॥ २४४ ॥

श्रीभोजं छलयित्वा यत्तादृक्प्राज्ञपरिग्रहम् । आगत्याक्षतदेहस्त्वं मम तेजोऽभ्यवर्द्धय ॥ २४५ ॥

किञ्चित् पृच्छामि सन्देहं नृपतिः स 'स्तुतो न वा । सूरसूरिरथ प्राह पयोवाहनिभध्वनिः ॥ २४६ ॥

रसना मे महाराज ! त्वां विना स्तौति नापरम् । मदुक्तस्य च काव्यस्य भावार्थं शृणु कौतुकात् ॥ २४७ ॥

शिला विद्धा सती विद्धा छिद्रे शरमुचां हि कः । विक्रमः कार्मुकक्रीडां मुञ्च तद् व्याजतः कृताम् ॥ २४८ ॥

व्यसने दृषदां भेदाद् भवतां पूर्वजो गिरिः । अर्बुदस्तस्य भेदे तु ध्वस्ताधारा धरिष्यपि ॥ २४९ ॥

पातालमूलं यान्तीयं शिक्षयेऽहमिति ब्रुवन् । अपि द्विपति सच्छिक्षा दातव्या शमजीवितैः ॥ २५० ॥

श्रीभीमः प्राह तच्छ्रुत्वा पुलकोद्भेदमेदुरः । मद्बन्धुना जिते भोजे का मे चिन्तास्ति तज्जये ॥ २५१ ॥

स्वसमीपे समारोप्य गजराजवरासने । सूरार्यस्य भूपालः प्रवेशोत्सवमातनोत् ॥ २५२ ॥

§ ११. अतीचारान् स विज्ञाप्य गुरुपार्श्वे महामतिः । देशान्तरगतौ जातांस्तपसाऽशोधयद् दृढम् ॥ २५३ ॥

युगादिनाथ-श्रीनेमिचरिताद्भुतकीर्तनात् । इतिवृत्तं द्विसन्धानं व्यधात्^४ स कविशेखरः ॥ २५४ ॥

यः पूर्वं पिपठीः शिष्यवर्गस्तमिह सूरिराद् । सम्यग् निष्पाद्य वादीन्द्रतया स समयोऽजयत् ॥ २५५ ॥

श्रीद्रोणसूरिणेङ्गिन्यां^५ परलोके सुसाधिते । क्षितावक्षामचारित्रपवित्रः 'सूरसद्गुरुः ॥ २५६ ॥

प्रभावनाभिः श्रीसङ्गमुन्नमय्य श्रुतोदधिः । शिष्यान्निष्पाद्य सम्पाद्य जैनप्रवचनोन्नतिम् ॥ २५७ ॥

योग्यं सूरिपदे न्यस्य भारमत्र निवेश्य च । प्रायोपवेशनं पञ्चत्रिंशद्दिनमितं दधौ ॥ २५८ ॥

आत्मारामादरः सम्यग् योगत्रयनिरोधतः^६ ।

श्रीभीमभूपतेर्वन्धुरुत्तमां गतिमाश्रयत् ॥ २५९ ॥—चतुर्भिः कलापकम् ।

श्रीसूरार्यवृत्तं व्यरचि परिचितं वादविद्याविनोद-

क्षुभ्यद्वादिप्रवादं किमपि गुरुमुखादन्यतो वाथ^७ किञ्चित् ।

श्रेयो देयादमेयं जिनपतिवचनोद्योतनस्यैर्यहेतुः

सेतुर्जाड्याम्बुराशेर्भवतु भवभृतामद्य विद्योद्यमाय ॥ २६० ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीसूरसूरेः कथा

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽयमष्टादशः ॥ २६१ ॥

॥ ग्रंथ० २६९, अ० २३ । उभयं ४२७७, अ० २८ ॥

॥ इति श्रीसूरार्यप्रबन्धः ॥

1 N बालोऽयं । 2 A D °माप्तवान् भरं । 3 N °वीर्यभूः । 4 N सद्यतो । 5 A विधात् । 6 N द्रोणसूरिणां गत्या ।
7 N सूरि° । 8 A D योगत्रितयरोधतः । 9 C N °वाप्य ।

१९. श्रीअभयेदेवसूरिचरितम् ।

- श्रीजैनतीर्थवन्मिलोऽभयेदेवः प्रभुः श्रिये । भूयात् सौमनसोद्रेदभास्वरः सर्वमौलिभूः ॥ १ ॥
 आटलाप्राङ्गयोगं यः स्वाङ्गमुद्धृत्य च प्रभुः । श्रुतस्य च नवाङ्गानां प्रकाशी स श्रिये द्विधा ॥ २ ॥
 वदन् धालो यथाऽन्यत्तं मातापित्रोः प्रमोदकृत् । तद्भुक्तमिह वक्ष्यामि गुरुहर्षकृते यथा ॥ ३ ॥
११. अस्ति श्रीमालवो देशः सद्भुत्तरसशालितः । जम्बूद्वीपाख्यमाकन्दफलं सद्गर्णवृत्तसूः ॥ ४ ॥ 5
 तत्रास्ति नगरी धारा मण्डलाप्रोदितस्थितिः । मूलं नृपश्रियो दुष्टविग्रहद्रोहशालिनी ॥ ५ ॥
 श्रीभोजराजखत्रासीद् भूपालः पालितावनिः । शेषस्येवापरे भूर्ती विश्वोद्धाराय यद्भुजौ ॥ ६ ॥
 तत्र लक्ष्मीपतिर्नाम व्यवहारी महाधनः । यस्य श्रिया जितः श्रीदः कैलासाद्रिमशिश्रयत् ॥ ७ ॥
 अन्यदा मध्यदेशीयकृष्णनाहणनन्दनौ । प्रह्वप्रज्ञावलाकान्तवेदविद्याविशारदौ ॥ ८ ॥
 अधीतपूर्वेषां सर्वान् विद्यास्थानान्श्रुतुर्दश । स्मृत्यैतिह्यपुराणानां कुलकेतनतां गतौ ॥ ९ ॥ 10
- श्रीधरः श्रीपतिश्चेति नामानौ यौवनोद्यमात् ।
 देशान्तरदिदक्षायै निर्गतौ तत्र चागतौ ॥ १० ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
- तौ पवित्रयतः स्नात्र लक्ष्मीधरगृहाङ्गणम् । सोऽपि भिक्षां ददौ भक्त्या तदाकृतिवशीकृतः ॥ ११ ॥
 गेहाभिमुखमित्तौ च लिख्यते स्मास्य लेखकम् । टंकार्विशतिलक्षणां नित्यं ददशतुश्च तौ ॥ १२ ॥
 सदा दर्शनतः प्रह्लावलादप्यतिसङ्कुलम् । तत्परिस्फुरितं सन्त्यक् सदाभ्यस्तमिवानयोः ॥ १३ ॥ 15
 जनो मत्पार्थवः सूपकारत्सूपकारवान् । वर्त्तते निष्ठुरः किं तु मम किञ्चिन्न यच्छति ॥ १४ ॥
 ब्राह्मणा अपि गौर्वाणान् मन्मुखादाहुतिप्रदाः । तर्पयन्तु फलं तु स्नात् तत्कर्मकरतैव मे ॥ १५ ॥
 इतीव कुपितो बहिरुद्वेकेनापि भस्मसात् । विदधे तां पुरीमूरीकृतप्रतिकृतक्रियः ॥ १६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
- लक्ष्मीपतिर्द्वितीयेऽहि न्यस्तहस्तः कपोलयोः । सर्वस्वनाशतः स्वित्तो लेख्यदाहाद् विशेषतः ॥ १७ ॥
 प्राप्ते काले गतौ भिक्षाकृते तस्य गृहाङ्गणे । प्राप्तौ झुष्टं च तद्गृहा विपण्णाविदमूचतुः ॥ १८ ॥ 20
 यजमान ! तवोन्निरकष्टेनावां सुदुःखितौ । किं कुर्वहे क्षुधा किं तु सर्वदुःखातिशायिनी ॥ १९ ॥
 पुनरीदकृशुचाक्रान्तसत्त्ववृत्तिर्भवान् किमु । धीराः सत्त्वं न मुञ्चन्ति व्यसनेषु भयादृशाः ॥ २० ॥
 इत्याकर्ण्य तयोर्वाक्यमाह श्रेष्ठी निशम्यताम् । न मे धनान्नवन्नादिदाहाद् दुःखं हि तादृशम् ॥ २१ ॥
 यादलेख्यकनाशेन^१ निर्धर्मेण जनेन यत् । फलदः संभवी धर्महानिञ्चत् क्रियते हि किम् ॥ २२ ॥—युगम् ।
- जजल्पतुश्च तावावां भिक्षावृत्ती^२ ववापरम् । शकुवो नोपकर्तुं हि व्याख्यात्रो लेख्यकं पुनः ॥ २३ ॥ 25
 श्रुत्वातिहर्षभूः श्रेष्ठी स्वपुरस्तौ वरासने । न्यवेशयजनः स्वार्थपूरकं भुवमर्हति ॥ २४ ॥
 तौ चादितः समारभ्यतिथिवारक्षसङ्गतम् । व्यक्तवत्सरमासाङ्कसहितं खदिनीदलेः ॥ २५ ॥
 वर्णजातभिधामूलद्रव्यसंख्यानवृद्धिभृत् । आख्यातं लेख्यकं स्वाख्याख्यानवधिपणावलात् ॥ २६ ॥
 पत्रकेषु लिखित्वा तत् श्रेष्ठी दध्यावहो इमौ । मम गोत्रसुरौ कौचित् प्राप्ते मदनुकम्पया ॥ २७ ॥
 यद्दिशोपकमात्रेण वदन्ती तावविरसृत्वम् । दक्षरी-संपुटी^३-पत्रनिरपेक्षं हि लेख्यकम् ॥ २८ ॥—युगम् । 30
 वतः सन्मान्य सद्गोप्य वस्त्रार्थैर्बहुमानतः । स्वगोहचिन्तकौ^४ तेन विहितौ हितवेदिना ॥ २९ ॥
 जितेन्द्रियौ स तौ शान्तौ दृष्ट्वेति व्यमृशद् धनी । शिष्यौ महुरुपार्थेऽमु स्तां चेत् तत्संयभूपणौ ॥ ३० ॥

1 A D ०विधिवत् । 2 N व्यधनेन । 3 N ०लेखकं । 4 N नवापरं । 5 N इत्सरीसंपुटे । 6 B ०विश्वे ।

§ २. इतः सपादलक्षेऽस्ति नाम्ना कूर्चपुरं पुरम् । मपीकूर्चकमाधातुं यदलं शात्रवानने ॥ ३१ ॥

अल्लभूपालपौत्रोऽस्ति प्राक्पौत्रीव धराधरः ।

श्रीमान् भुवनपालाख्यो विख्यातः सान्वयाभिधः ॥ ३२ ॥

तत्रासीत् प्रशमश्रीभिर्वर्द्धमानगुणोदधिः । श्रीवर्द्धमान इत्याख्यः सूरिः संसारपारभूः ॥ ३३ ॥

5 चतुर्भिरधिकाशीतिश्चैत्यानां येन तत्यजे । सिद्धान्ताभ्यासतः सत्यतत्त्वं विज्ञाय संसृतेः ॥ ३४ ॥

अन्यदा विहरन् धारापुर्या धाराधरोपमः । आगाद् वाग्ब्रह्मधाराभिर्जनमुज्जीवयन्नयम् ॥ ३५ ॥

लक्ष्मीपतिस्तदाकर्ण्य श्रद्धालक्ष्मीपतिस्ततः । ययौ प्रशुभ्र-शाम्बाभ्यामिव ताभ्यां गुरोर्नतौ ॥ ३६ ॥

सर्वाभिगमपूर्वं स प्रणम्योपाविशत् प्रभुम् । तौ विधाय निविष्टौ च करसम्पुटयोजनम् ॥ ३७ ॥

वर्चलक्षणवर्या च दध्यौ वीक्ष्य तनुं तयोः । गुरुराहानयोर्मूर्तिः सम्यक् स्वपरजित्वरी ॥ ३८ ॥

10 तौ च प्राग्भवसम्बद्धाविवानिमिपलोचनौ । वीक्षमाणौ गुरोराख्यं व्रतयोग्यौ च तैर्मतौ ॥ ३९ ॥

देशनाभीशुभिर्ध्वस्ततामसौ वोधरङ्गिणौ । लक्ष्मीपत्यनुमत्या च दीक्षितौ शिक्षितौ तथा* ॥ ४० ॥

महाव्रतभरोद्धारधुरीणौ^१ तपसां निधी । अध्यापितौ च सिद्धान्तं योगोद्बहनपूर्वकम् ॥ ४१ ॥

ज्ञात्वौचित्यं च सूरित्वे स्थापितौ गुरुभिश्च तौ । शुद्धवासो हि सौरभ्यवासं समनुगच्छति ॥ ४२ ॥

जिनेश्वरस्ततः सूरिरपरो बुद्धिसागरः । नामभ्यां विश्रुतौ पूज्यैर्विहारेऽनुमतौ तदा ॥ ४३ ॥

15 ददे शिक्षेति तैः श्रीमत्पत्तने^२ चैत्यसूरिभिः । विप्रं सुविहितानां स्यात् तत्रावस्थानवारणात् ॥ ४४ ॥

युवाभ्यामपनेतव्यं शक्त्या बुद्ध्या च तत् किल । यदिदानींतने काले नास्ति प्राज्ञो भवत्समः ॥ ४५ ॥—युगम् ।

अनुशास्ति प्रतीच्छाव इत्युक्त्वा गूर्जरावनौ । विहरन्तौ शनैः श्रीमत्पत्तनं प्रापतुर्मुदा ॥ ४६ ॥

सद्गीतार्थपरीवारौ तत्र भ्रान्तौ गृहे गृहे । विशुद्धोपाश्रयालाभाद् वाचां सस्परतुर्गुरोः ॥ ४७ ॥

श्रीमान् दुर्लभराजाख्यस्तत्र चासीद् विशांपतिः । गीष्पतेरप्युपाध्यायो नीतिविक्रमशिक्षणे^३ ॥ ४८ ॥

20 श्रीसोमेश्वरदेवाख्यस्तत्र चासीत् पुरोहितः । तद्गृहे जग्मतुर्युगमरूपौ सूर्यसुताविव ॥ ४९ ॥

तद्वारे चक्रतुर्वेदोच्चारं सङ्केतसंयुतम् । तीर्थं सत्यापयन्तौ च ब्राह्मं पित्र्यं च दैवतम् ॥ ५० ॥

चतुर्वेदीरहस्यानि सारणीशुद्धिपूर्वकम् । व्याकुर्वन्तौ स शुश्राव देवतावसरे ततः ॥ ५१ ॥

तद्ध्यानध्याननिर्मगचेताः स्तम्भितवत् तदा । समग्रेन्द्रियचैतन्यं श्रुत्योरेव^४ स नीतवान् ॥ ५२ ॥

ततो भक्त्या निजं बन्धुमाप्याय वचनामृतैः । आन्धानाय तयोः प्रैपीत् प्रेक्षापेक्षी द्विजेश्वरः ॥ ५३ ॥

25 तौ च दृष्टान्तरायातौ दध्यावम्भोजभूः किमु । द्विधा भूयाद् आदत्त दर्शनं शस्यदर्शनम् ॥ ५४ ॥

हित्वा भद्रासनादीनि तदत्तान्यासनानि तौ । समुपाविशतां शुद्धस्वकम्बलनिपद्ययोः ॥ ५५ ॥

वेदोपनिषदां जैनतत्त्वश्रुतगिरां तथा । वाग्भिः साम्यं प्रकाश्यैतावभ्यधत्तां तदाशिषम् ॥ ५६ ॥

तथा हि—

अपाणिपादो ह्यमनो ग्रहीता पश्यत्यचक्षुः स शृणोत्यकर्णः ।

30 स वेत्ति विश्वं नहि तस्यास्ति वेत्ता शिवो ह्यरूपी^५ स जिनोऽवताद् वः ॥ ५७ ॥

ऊचतुश्चानयोः सम्यगवगम्यार्थसङ्ग्रहम् । दययाभ्यधिकं जैनं तत्रावामाद्रियावहि ॥ ५८ ॥

युवामवस्थितौ कुत्रेत्युक्ते तेनोचतुश्च तौ । न कुत्रापि स्थितिश्चैत्यवासिभ्यो लभ्यते यतः ॥ ५९ ॥

1. N-पुत्रोऽपि; 'वंश्यो' इति D टिप्पणी । 2. N-शक्योऽतीव । * इदं पद्यं नोपलभ्यते N-पुस्तके । 3. N-सूरिणो-तपसो । 4. N-सिद्धवासो । 5. N-पत्तनैश्चैत्य° । 6. N-शिक्षणाद् । 7. D-श्रुत्यामेव । 8. N-हरूपः ।

चन्द्रशालां निजां चन्द्रज्योत्स्नानिर्मलमानसाः । स तयोरापयत् तत्र तस्यतुः सपरिच्छदौ ॥ ६० ॥
 द्विचत्वारिंशता भिक्षादोषैर्मुक्तमलोलुभैः । नवफोटीविशुद्धं चायातं भैक्षममुञ्जताम् ॥ ६१ ॥
 मध्याह्ने याश्चिक्स्मार्त्तदीक्षितानभिहोत्रिणः । आहूय दर्शितौ तत्र निर्व्यूढौ तत्परीक्षया ॥ ६२ ॥
 यावद् विद्याविनोदोऽयं विरिञ्चैरिव पर्यदि । वर्त्तते तावदाजगुर्नियुक्ताश्चैत्यमातुषाः ॥ ६३ ॥
 ऊचुश्च ते ह्यटिलेव गम्यतां नगराद् वहिः । असिन्न लभ्यते स्थातुं चैत्यवाहासिताम्बरैः ॥ ६४ ॥ 5
 पुरोधाः प्राह निर्णयमिदं भूपसमान्तरे । इति गत्वा निजेशानामालयात्तमिदं (?) भाषितम् ॥ ६५ ॥
 इत्याख्याते च तैः सर्वैः समुदायेन भूपतिः । वीक्षितः प्रातरायासीत् तत्र सौवस्त्रिकोऽपि सः ॥ ६६ ॥
 व्याजहाराद्य देवास्मद्गृहे जैनमुनी उभौ । स्वपक्षे स्थानमप्राप्तुयन्तौ सम्प्राप्तुस्ततः ॥ ६७ ॥
 मया च गुणगृह्यत्वात् स्थापितावाश्रये निजे । भद्रपुत्रा अमीभिर्मे प्रहिताश्चैत्यपक्षिभिः ॥ ६८ ॥
 अत्रादिशत मे क्षूणं दण्डं चात्र यथाहृतम् । श्रुत्वैत्याह स्मितं कृत्वा भूपालः समदर्शनः ॥ ६९ ॥ 10
 मत्पुरे गुणिनः कस्माद् देशान्तरत आगताः । वसन्तः केन चार्यन्ते को दोषस्तत्र दृश्यते ॥ ७० ॥
 अनुयुक्ताश्च ते चैवं प्राहुः शृणु महीपते ! । पुरा श्रीवनराजोऽभूचापोत्कटवरान्वयः ॥ ७१ ॥
 स वाल्ये वर्द्धितः श्रीमद्देवचन्द्रेण सुरिणा । नागेन्द्रगच्छभूद्धारप्राग्वराहोपमासृश ॥ ७२ ॥
 पंचाश्रयाभिधस्थानस्थितचैत्यनिवासिना । पुरं स च निवेश्येदमत्र राज्यं ददौ नवम् ॥ ७३ ॥
 वनराजविहारं च तत्रास्थापयत प्रभुः । कृतस्त्वत्वादसौ तेषां गुरुणामर्हणं व्यधात् ॥ ७४ ॥ 15
 व्यवस्था तत्र चाकारि सहेन नृपसाक्षिकम् । सम्प्रदायविभेदेन लाववं न यथा भवेत् ॥ ७५ ॥
 चैत्यगच्छयतिप्रातःसम्मतो वसतान्मुनिः । नगरे भुनिभिर्नात्र वस्तव्यं तदसम्मतैः ॥ ७६ ॥
 राज्ञां व्यवस्था पूर्वेषां पाल्या* पाश्चात्यभूमिपैः । यदादिशसि तत्कार्यं राजन्नेवंस्थिते सति ॥ ७७ ॥
 राजा प्राह समाचारं प्राग्भूपानां वयं दृढम् । पालयामो गुणवतां पूजां तूद्धव्येन ॥ ७८ ॥
 भवाद्यष्टां सदाचारनिष्ठानामाशिषा नृपाः । एषन्ते युष्मदीयं तद् राज्यं नात्रास्ति संशयः ॥ ७९ ॥ 20
 उपरोचेन नो यूयममीषां वसनं पुरे । अनुमन्यध्वमेवं च श्रुत्वा तेऽत्र तदा दधुः ॥ ८० ॥
 सौवस्त्रिकस्ततः प्राह स्वामिन्नेषामवस्थितौ । भूमिः काप्याश्रयस्वार्थे श्रीमुखेन प्रदीयताम् ॥ ८१ ॥
 तदा समाययौ तत्र शैवदर्शनवासवः । ज्ञानदेवाभिधः* कूरसमुद्रविर(रु ?)दार्ह(हि ?)तः ॥ ८२ ॥
 अभ्युत्थाय समभ्यर्च्य निविष्टं निज आसने । राजा व्यजिज्ञपत् किञ्चिदथ विज्ञाप्यते प्रभो ! ॥ ८३ ॥
 प्राप्ता जैनपर्यत्सोपमर्षयध्वमुपाश्रयम् । इत्याकर्ण्य तपस्वीन्द्रः प्राह प्रहसिताननः ॥ ८४ ॥ 25
 गुणिनामर्चनां यूयं कुरुष्वे विद्युत्तैनसाम् । सोऽस्माकमुपदेशानां फलपाकः श्रियां निधिः ॥ ८५ ॥
 शिव एव जितो वाहात्यागात् परपदस्थितः । दर्शनेषु विभेदो हि चिह्नं मिथ्यामतेरिदम् ॥ ८६ ॥
 निरुपप्रीहिदृष्टानां मध्ये त्रिपुरुपाश्रिता । भूमिः पुरोधसा प्राहोपाश्रयाय यथाकृचि ॥ ८७ ॥
 विघ्नः स्वपरपक्षेभ्यो निषेध्यः सकलो मया । द्विजस्तद्य प्रतिश्रुत्य तदाश्रयमकारयत् ॥ ८८ ॥

ततः प्रभृति सङ्गजे वसतीनां परंपरा ।

महद्भिः स्थापितं वृद्धिमश्रुते नात्र संशयः ॥ ८९ ॥

३३. श्रीबुद्धिसागरः सूक्ष्मक्रे ज्याकरणं नवम् । सहस्राष्टकमानं तत् श्रीबुद्धिसागराभिधम् ॥ ९० ॥

अन्यदा विहरन्तश्च श्रीजिनेश्वरसूरयः । पुनर्घारपुरीं प्रापुः सपुण्यप्राप्यदर्शनाः ॥ ९१ ॥

: 1 N *मिह भाषितं । 2 N सपरं च यमागवत् । 3 D *तदसमितैः । 4 N मान्या । 5 D न नः । 6 A B कूरः । 7 N पास्त्या* ।

श्रेष्ठी महाधरस्तत्र पुरुपार्थत्रयोजनतः । मुक्तवैकां स्वधने संख्यां यः सर्वत्र विचक्षणः ॥ ९२ ॥
 तस्याभयकुमाराख्यो धनदेव्यङ्गभूरभूत् । पुत्रः सहस्रजिह्वोऽपि यद्गुणोक्तौ नहि प्रभुः ॥ ९३ ॥
 सपुत्रः सोऽन्यदा सूरिं प्रणन्तुं सुकृती ययौ । संसारासारतामूलः श्रुतो धर्मश्चतुर्विधः ॥ ९४ ॥
 अथाभयकुमारोऽसौ वैराग्येण तरङ्गितः । आपपृच्छे निजं तातं तपःश्रीसङ्गमोत्सुकः ॥ ९५ ॥
 5 अनुमत्या ततस्तस्य गुरुभिः स च दीक्षितः । ग्रहणासेवनारूपशिक्षाद्वितयमग्रहीत् ॥ ९६ ॥
 स चावगाढसिद्धान्त^१तत्त्वप्रेक्षानुमानतः । वभौ महाक्रियानिष्ठः श्रीसङ्गाम्भोजभास्करः ॥ ९७ ॥
 श्रीवर्द्धमानसूरीणामादेशात् सूरितां ददौ । श्रीजिनेश्वरसूरिश्च ततस्तस्य गुणोदधेः ॥ ९८ ॥
 श्रीमानभयदेवाख्यः सूरिः पूरितविष्टपः । यशोभिर्विहरन् प्राप पल्यपद्रपुरं शनैः ॥ ९९ ॥
 आयुःप्रान्ते च संन्यासमवलम्ब्य दिवः पुरीम् । अलंचकुर्वद्धमानसूर्यो भूरयः क्रमात् ॥ १०० ॥
 10 समये तत्र दुर्भिक्षोपद्रवैर्देशदौस्थ्यतः । सिद्धान्तछुटिमायासीदुच्छिन्ना वृत्तयोऽस्य च ॥ १०१ ॥
 ईपत्स्थितं च यत्सूत्रं प्रेक्षासुनिपुणैरपि । दुर्वोधदेश्यशब्दार्थं खिलं जज्ञे ततश्च तत् ॥ १०२ ॥
 निशीथेऽथ^२ प्रभुं धर्मस्थानस्थं शासनामरी । नत्वा निस्तन्द्रमाह स्वाभयदेवं मुनीश्वरम् ॥ १०३ ॥
 श्रीशीलाङ्कः पुरा कोट्याचार्यनाम्ना प्रसिद्धिभूः । वृत्तिमेकादशाङ्गयाः स विदधे धौतकल्मषः ॥ १०४ ॥
 अङ्गद्वयं विनाऽन्येषां कालादुच्छेदमाययुः । वृत्तयस्तत्र संघानुग्रहायाद्य कुरुचमम् ॥ १०५ ॥
 15 सूरिः प्राह ततो मातः ! कोऽहमल्पमतिर्जडः । श्रीसुधर्मकृतग्रन्थदर्शनेऽप्यसमर्थधीः ॥ १०६ ॥
 अज्ञत्वात् कचिदुत्सूत्रे विवृते कल्मषार्जनम् । प्राच्यैरनन्तसंसारभ्रमिभृद् दर्शितं महत् ॥ १०७ ॥
 अनुल्लंघ्या च ते वाणी तदादिश करोमि किम् । इतिकर्तव्यतामूढो 'लेभे न किञ्चिदुत्तरम् ॥ १०८ ॥
 देवी प्राह मनीषीश ! सिद्धान्तार्थविचारणे । योग्यतां तव मत्वाऽहं^३ कथयामि विचिन्तय ॥ १०९ ॥
 यत्र सन्दिह्यते चेतः प्रष्टव्योऽत्र मया सदा । श्रीमान् सीमन्धरस्वामी तत्र गत्वा धृतिं कुरु ॥ ११० ॥
 20 आरभस्व ततो ह्येतत् माऽत्र संशय्यतां त्वया । स्मृतमात्रा समायास्ये इहार्थे त्वत्पदोः शपे ॥ १११ ॥
 श्रुत्वेत्यङ्गीचकाराथ कार्यं दुष्करमध्यदः । आचामाम्लानि चारब्ध ग्रन्थसंपूर्णतावधिः ॥ ११२ ॥
 अङ्गेशेनैव संपूर्णा नवाङ्ग्या वृत्तयस्ततः । निरवाह्यत देव्या च प्रतिज्ञा या कृता 'पुरा ॥ ११३ ॥
 महाश्रुतधरैः शोधितासु तासु चिरन्तनैः । ऊरीचक्रे तदा श्राद्धैः पुस्तकानां च लेखनम् ॥ ११४ ॥
 ततः शासनदेवी च विजने तान् व्यजिज्ञपत् । प्रभो ! मदीयद्रव्येण विधाप्या प्रथमा प्रतिः ॥ ११५ ॥
 25 इत्युक्त्वा सा च समवसरणोपरि हैमनीम् । उत्तरीयां निजज्योतिःक्षतदृष्टिरुचिं दधौ ॥ ११६ ॥
 तिरोधत् ततो देवी यतयो गोचरादथ । आगता ददृशुः सूर्यविम्बवत् तद्विभूषणम् ॥ ११७ ॥
 चित्रीयितास्ततश्चित्ते पप्रच्छुस्ते प्रभून् मुदा । ते चाचख्युरुदन्तं तं श्राद्धानाहाययंस्तथा ॥ ११८ ॥
 आयातानां ततस्तेषां गुरवः प्रैक्ष्यंश्च तत् । अजानन्तश्च तन्मूल्यं श्रावकाः पत्तनं ययुः ॥ ११९ ॥
 अदर्शिं तैश्च सा तत्र स्थितरत्नपरीक्षिणाम् । अज्ञास्तेऽपि च तन्मूल्ये मन्त्रं विदधुरीदृशम् ॥ १२० ॥
 30 अत्र श्रीभीमभूपालपुरतो मुच्यतामियम् । तद्वत्तो निःक्रयो ग्राह्यो मूल्यं निर्णयते तु 'न ॥ १२१ ॥
 समुदायेन ते सर्वे पुरो राज्ञस्तदद्भुतम् । मुमुचुः किल शक्रेण प्रणयात् प्राभृतं कृतम् ॥ १२२ ॥
 तदुदन्ते च विज्ञप्ते तुष्टः प्रोवाच भूपतिः । तपस्विनां विना मूल्यं न गृह्णामि प्रतिग्रहम् ॥ १२३ ॥
 ते प्रोचुः श्रीमुखेनास्य यमादिशति निःक्रयम् । स एवास्तु प्रमाणं नस्ततः श्रीभीमभूपतिः ॥ १२४ ॥

1 N महीधर° । 2 B °सिद्धान्तः तत्त्वकावनुमानतः; D °सिद्धान्ततत्त्वः प्रेक्षावु° । 3 N सत्र । 4 N लभते । 5 N मन्ताहं ।
 6 D पुरा कृता । 7 N ननु ।

द्रुमलक्षत्रयं कोशाध्यक्षाद् दापयति स्म सः । पुस्तकान् लेखयित्वा च सूत्रिभ्यो दद्विरेऽथ तैः ॥ १२५ ॥
पत्तने ताम्रलिप्त्यां चाशापल्यां धवलकके । चतुराश्चतुरशीतिः श्रीमन्तः श्रावकास्तथा ॥ १२६ ॥
पुस्तकान्यङ्गवृत्तीनां वासनाविशदाशयाः । प्रलेकं लेखयित्वा ते सूरीणां प्रददुर्मुदा ॥ १२७ ॥—युग्मम् ।

श्रावर्चन्त नवाङ्गानामेवं तच्छतवृत्तयः । श्रीसुधर्मोपदिष्टेष्टतत्त्वतालककुञ्जिकाः ॥ १२८ ॥
१४. पुरं धवलकं प्रापुरथ संयमयात्रया । स्वानेज्वप्रतिबन्धो हि सिद्धान्तोपाखिलक्षणम् ॥ १२९ ॥ 5
आचामान्त्वपःकष्टाग्निशायामतिजागरात् । अत्यायासात् प्रभोर्जेहो रक्तद्रोपो दुरायतिः ॥ १३० ॥
अमर्षन्त'जनास्तत्र प्रोचुरुत्सूत्र'देशनात् । वृत्तिकारस्य कुष्ठोऽभूत् कुपितः शासनामरैः ॥ १३१ ॥
निशम्येति शुचाक्रान्तः स्वान्तः'प्रायामिलायुकः । निशि प्रणिदधे पन्नगेन्द्रं श्रीधरणाभिधम् ॥ १३२ ॥
लेलिहानेश्वरं लेलिहानं देहमनेहसा । अचिरेणैक्षत श्रीमान् स्वप्ने सत्त्वकपोपलः ॥ १३३ ॥
कालरूपेण कालेन व्यालेनालीढविग्रहः । क्षीणायुरिति संन्यास एव मे साम्प्रतं ततः ॥ १३४ ॥
इति ध्यायन् द्वितीयाहो' निशि स्वप्ने स औच्यत ।

धरणेन्द्रेण रोगोऽयं मयाऽऽल्लिख हतस्ततः ॥ १३५ ॥—युग्मम् ।

निशम्येति गुरुः प्राह नार्तिर्मे मृत्युमीतितः । रोगाद्वा पिशुना यत् कद्वदा तद्वि दुःसहम् ॥ १३६ ॥
नागः प्राहायुतिर्नात्र कार्या जैनप्रभायनाम् । एकामद्य विधेहि त्वं हित्वा देव्यं जिनोद्भूतेः ॥ १३७ ॥
श्रीकान्तीनगरीसत्कघनेन्द्राश्रावकेण यत् । वारिषेरन्तरा यानपात्रेण ब्रजता सता ॥ १३८ ॥ 15
तदधिप्रायकसुरस्तम्भिते वहने ततः । अर्चितव्यन्तरसोपदेशेन व्यवहारिणा' ॥ १३९ ॥
तस्मा सुयः समाकृष्टा प्रतिमाणां त्रयी शितिः' । तेषामेका च चारूपग्रामे तीर्थं प्रतिष्ठितम् ॥ १४० ॥
अन्या श्रीपत्तने चिद्वातरोर्मूले निवेशिता । अरिष्टनेमिप्रतिमा प्रासादान्तःप्रतिष्ठिता ॥ १४१ ॥
वृतीया स्तम्भनग्रामे सेटिकावटिनीतटे । तरुजाल्यन्तरे भूमिमध्ये विनिहिताऽस्ति च ॥ १४२ ॥
तां श्रीमत्पार्श्वनाथस्वामिप्रतिमां प्रतिभामिह ।

प्रकटीकुरु तत्रैतन्महातीर्थं भविष्यति ॥ १४३ ॥—पङ्क्तिः कुलकम् ।

पुरा नागार्जुनो विचारससिद्धो धियां निधिः । रसमस्तम्भयद् भूयन्तःस्वधिव्यप्रभावतः ॥ १४४ ॥
ततः स्तम्भनकामिष्यस्तेन ग्रामो निवेशितः ।

तदेपा तेऽपि कीर्तिः स्याच्छाश्वती पुण्यभूषणा ॥ १४५ ॥—युग्मम् ।

अट्टग्रान्यैः सुरी वृद्धारूपा ते' मार्गदर्शका । श्वेत(श्वान ?)स्वरूपतः' क्षेत्रपालो गन्ता' यथाप्रतः ॥ १४६ ॥ 25
उरुत्वेत्यन्तर्हिते तत्र सूर्यः प्रमदोद्गुराः । व्याकुर्वन्ति स्म सहस्र्य निशावृत्तं तदद्भुतम् ॥ १४७ ॥
ततश्च संमदोचालेः प्रक्रान्ता धार्मिकैस्तदा । यात्रा नवशती तत्र शकटानां चचाल च ॥ १४८ ॥
अग्रे भूत्वा प्रसुर्ध्वद्वा-कौलेयकपदानुगः । श्रावकानुगतो'ऽचालीत् कृष्णकण्ठकिना पया' ॥ १४९ ॥
शनैस्तत्र ययुः सेटीतीरे तत्र तिरोहितौ । वृद्धा-श्वानौ ततस्तस्युस्तत्रामिहानतोऽमुतः ॥ १५० ॥
पप्रच्छुरग्रे गोपालान् पूज्यं किमपि भो ! किमु । जाल्यामत्रास्ति तेष्वेकः प्रोवाच श्रूयतां प्रभो ! ॥ १५१ ॥ 30
ग्रामे महीणालाख्यस्य सुख्यपट्टकिलस्य गौः । कृष्णाऽऽगल्य क्षरेत् क्षीरमत्र सर्वैरपि स्नानैः ॥ १५२ ॥
गृहे रिक्तेव सा गच्छेद् दुःखमानाऽतिकष्टतः । मनागमुञ्चति दुर्गत् न ह्यायतेऽत्र न कारणम् ॥ १५३ ॥
तत्र तैर्दक्षिणं क्षीरमुपविद्यांस् सन्निधौ । श्रीमत्पार्श्वप्रभोः स्तोत्रं प्रोचि प्राकृत तव सुकैः ॥ १५४ ॥

1 N अमर्षयजन्ता । 2 N प्रोचुरुत्सूत्र । 3 N त्रैयामि । 4 N द्वितीयेऽह्नि । 5 N बन्धु । 6 N 'हाद्विष्यैः । 7 N त्रयी-
चित्रः । 8 N सूरिद्वारगते । 9 N 'स्वरूपतस्तेन । 10 N D 'पालो यथाप्रतः । 11 N 'चतुराशौ । 12 N यथा ।

- 'जयतिहुयणेत्यादि'वृत्तं द्वात्रिंशत् तदा । अवदन् स्तवनं तत्र नासाग्रन्यस्तदृष्टयः ॥ १५५ ॥
 वभूव प्रकटं श्रीमत्पार्श्वनाथप्रभोस्ततः । शनैरुन्निद्रतेजसि विम्बं तत्प्रतिवस्तुकम् ॥ १५६ ॥
 प्रणतं सूरिभिः सङ्घसहितैरेतदञ्जसा । गतो रोगः समग्रोऽपि कायोऽभूत् कनकप्रभः ॥ १५७ ॥
 गन्धाम्भोभिः स संस्तव्य कर्पूरादिविलेपनैः । विलिप्य चार्चितः सौमनसैः सौमनसैस्तदा ॥ १५८ ॥
 5 चक्रे तस्योपरि च्छाया सच्छायाप्रतिसीरया । सत्रादवारितात् तत्र सङ्घो ग्राम्यानभोजयत् ॥ १५९ ॥
 प्रासादार्थं ततश्चक्रुः श्राद्धाद् द्रव्यस्य मीलनम् । अङ्घ्रेशेनामिललक्षं ग्राम्यैरनुमता च भूः ॥ १६० ॥
 श्रीमल्लवादिशिष्यश्च^१ श्राद्धैराग्नेश्वराभिधः । महिषाख्य^२पुरावासः समाहायि धियां निधिः ॥ १६१ ॥
 अनुयुक्तः स^३संमान्य कर्मान्तरविचक्षणः । अथ प्रासाद आरोभे^४ सोऽचिरात् पर्यंपूर्यत ॥ १६२ ॥
 कर्माध्यक्षस्य वृत्तौ यद्गम एको दिनं प्रति । विहितो घृतकर्पश्च भुक्तौ तण्डुलमानकम् ॥ १६३ ॥
 10 विह्वल्य भोजनात् तेन तेन द्रव्येण कारिता । स्वा देवकुलिका चैत्ये सा तत्राऽद्यापि दृश्यते ॥ १६४ ॥
 शुभे मुहूर्ते विम्बं च पूज्यास्तत्र न्यवेशयन् । तद्रात्रौ धरणाधीशस्तेपामेतदुपादिशत् ॥ १६५ ॥
 स्तवनादमुतो गोप्यं मद्वाचा वस्तुकद्वयम् । कियतां हि विपुण्यानां प्रत्यक्षीभूयते मया ॥ १६६ ॥
 तदादेशादतोऽद्यापि त्रिंशद्दृत्तमिता स्तुतिः । सपुण्यैः पठ्यमानाऽत्र छुद्रोपद्रवनाशिनी ॥ १६७ ॥
 ततःप्रभृत्यदस्तीर्थं मनोवाञ्छितपूरणम् । प्रवृत्तं रोगशोकादिदुःखदावघनाघनः ॥ १६८ ॥
 15 अद्यापि कलशो जन्मकल्याणकमहामहे । आद्यो धवलकश्राद्धः स च स्तपयति प्रभुम् ॥ १६९ ॥
 विम्वासनस्य पाश्चात्यभागेऽक्षरपरंपरा । ऐतिह्यात् श्रूयते पूर्वकथितात् प्रथिता जने^५ ॥ १७० ॥
 नमेस्तीर्थकृतस्तीर्थे वर्षे द्विकचतुष्टये (२२२२) । आषाढः श्रावको गौडोऽकारयत् प्रतिमात्रयम् ॥ १७१ ॥
 श्रीमान् जिनेश्वरः सूरिस्तथा श्रीबुद्धिसागरः । चिरमायुः प्रपाल्यैतौ संन्यासाद् दिवसीयतुः ॥ १७२ ॥
 श्रीमान्भयदेवोऽपि शासनस्य प्रभावना[म्] । पत्तने श्रीकर्णराज्ये धरणोपास्तिशोभितः ॥ १७३ ॥
 20 विधाय योगनीरोधधिकृतापरवासनः । परं लोकमलंचक्रे धर्मध्यानैकधीनिधिः ॥ १७४ ॥—युग्मम् ।

वृत्तान्तोऽभयदेवसूरिसुगुरोरीहक सतामर्चितः

कल्याणैकनिकेतनं कलिकलाशैलाग्रवज्रप्रभः^६ ।

भूयाद् दुर्धरदुर्घटोदिततमःप्रध्वंससूर्योदयः

श्रेयःश्रीनिलयो लयं दिशतु वो ब्रह्मण्यनन्तोदये ॥ १७५ ॥

25

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ प्रद्युम्नसूरीक्षितो

वृत्तान्तोऽभयदेवसूरिसुगुरोः शृङ्गो ग्रहेन्दुप्रभः ॥ १७६ ॥

वरकरुणबन्धुजीवकनृतिलकनालीकरूपविजयश्च ।

30

श्रीप्रद्युम्नसुजाते सुमनश्चित्रं नवकुलश्रीः ॥ १७७ ॥

॥ इति श्रीअभयदेवसूरिप्रबन्धः ॥

॥ ग्रंथाग्र १८२, अ० ४ । उभयं ४४५६ ॥

1 N शिष्यस्य । 2 N महिषाख्यः । 3 N समं मान्य । 4 N आरोढुं । 5 N B A ऐतिह्यात् ; A पूर्वकथितात् प्रथितान् जने; N पूर्व प्रकथिता जने । 6 N शैलादि० ।

२०. श्रीवीराचार्यचरितम् ।

५१.

वीराचार्यः श्रिये 'वोऽस्तु सन्तः क्रोधाचरिक्षयम् ।

यदभ्यासे कृताभ्यासाः' कर्तुमिच्छन्ति साम्प्रतम् ॥ १ ॥

यत्करस्पर्शमात्रेण कन्यादिष्वपि संक्रमम् । विधाय भारती वक्तिः कथं वीरः स वर्ण्यते ॥ २ ॥

बहुश्रुतमुखाच्छ्रुत्वा तद्भूतं कियदप्यहम् । वर्णयिष्यामि यालः किं न वक्ति स्त्वानुमानतः ॥ ३ ॥

श्रीमच्चन्द्रमहागच्छसागरे रत्नसौलवत् । अवान्तराख्यया गच्छः पंडिल्लु इति विश्रुतः ॥ ४ ॥

श्रीभावदेव इत्यासीत् सूरिरत्र च रत्नवत् । पात्रे स्नेहादिहीनोऽपि सदा लोकहिते रतः ॥ ५ ॥

श्रीमद्विजयसिंहाख्याः सूरयस्तत्पदेऽभवन् । प्रतिवादिद्विपघटाकटपाटनलम्पटाः ॥ ६ ॥

तत्पट्टमनससरोहंसाः श्रीवीरसूरयः । यभूतुर्वति-शब्दाभ्यामनन्यसदृशश्रियः ॥ ७ ॥

राजा श्रीसिद्धराजस्तान् मित्रत्वे स्थापयन् गुणैः । स्वभावविशदे ह्येव ददाति कुमुदे मुदम् ॥ ८ ॥

अथ मित्रं समासीनो नृपतिर्नर्मणाऽवदत् । श्रीवीराचार्यमुचिद्रं तेजो वः क्षितिपाश्रयात् ॥ ९ ॥

अथाहुः सूरयः स्वीयप्रक्षामार्ग्यैर्विजृम्भते । प्रतिष्ठा नान्यतः श्वा किं सिंहोजस्वी नृपादृतः ॥ १० ॥

राजाह मत्समां मुक्त्वा 'भवन्तोऽपि विदेशगाः । अनाथा इव भिक्षाका याह्यभिक्षामुजो ननु ॥ ११ ॥

सूरिराह भवत्प्रेम सन्दानमिव नोऽभवत् । दिनानीयन्ति गच्छाम आपृष्टः साम्प्रतं भवान् ॥ १२ ॥

भूपः प्राह न दास्यामि गन्तुं निजपुरात् तु' वः । सूरिराह निषिष्यामो यान्तः केन वयं ननु ॥ १३ ॥

इत्युक्त्वा स्वाश्रयं प्रायात् सूरिर्भूरिकलानिधिः । करोय नगरद्वारः सर्वान् नृपतिर्नरे ॥ १४ ॥

इतश्च गुरवः सान्ध्यं धर्मकृत्यं विधाय ते । विधिवद् विदधुर्घ्यानं श्रीपर्णापट्टकासनाः ॥ १५ ॥

अप्मात्मयोगतः प्राणनिरोधाद् गगनाध्यना । विद्याबलाद्य ते प्रापुः पुरी पल्लीतिसञ्ज्ञया ॥ १६ ॥

प्रातर्विठोकिते तत्रादृष्टे राजा व्यचिन्तयत् । किं मित्रं गत एवायं सदा शिथिलमोहधीः ॥ १७ ॥

इदं पुनः कथं प्राप्योऽनेकसिद्धिकुलावनिः । सिद्धस्नेहे वयं मन्दपुण्याः पिण्याकसंनिभाः ॥ १८ ॥

इतश्च ब्राह्मणैः पल्लीवासैः श्रीपत्तने पुरे । विहाप्यतवरं श्रीमञ्जयसिंहनरेशितुः ॥ १९ ॥

तिथि-नक्षत्र-वारावासरव्यक्तियुते दिने । श्रीवीरसूरिरायातः संगतो न इति स्फुटम् ॥ २० ॥

श्रुत्वेति-विममर्शाथ भूपालः केलिरीदृशी । विहृता यत्स एवैप प्रेमोहापोह्यासरः ॥ २१ ॥

ययावाकाशमार्गेण तत्रात्रावेव स ध्रुवम् । नर्मलीलाद्वितीयेऽह्नि तद्द्विजानां स संगतः ॥ २२ ॥—युगमम् ।

उत्कण्ठा'रसपूर्णाथ प्रधानान् प्रादिणोन्नपः । आह्वानाय महाभक्त्या ययुस्ते तत्र मंजु च ॥ २३ ॥

नृपस्यानुनयः सान्द्रीकृत्य तैश्च प्रकाशितः । औदासीन्यस्थितत्वे च प्रोचुः प्रचुरसंयमाः ॥ २४ ॥

*निजं विद्यायत् क्षातुं वयं हि विजिहीर्षवः । देशान्तरं पुराण्यात्मस्थानस्थैर्ज्ञाप्यते न तत् ॥ २५ ॥

कारणं सहकार्यत्र राक्ष उद्यावचं वचः । तस्माद् विहृत्य देशेषु यरोष्यामो भवत्युरे ॥ २६ ॥

दुर्लभं मानुषं जन्म प्रप्तं विद्या यत् क्षुतम् । मुषा नराधिपस्नेहे मोहैः को नाम हारयेत् ॥ २७ ॥

इत्यारुण्यैव ते प्रोचुरेकं श्रुत्वा भूपतेः । यचःसिद्धत्वमस्माकं त्वत्संगान् तप्यतासपदम् ॥ २८ ॥

भविष्यति पुनः कालमियन्तं पितृनाम तत् । सिद्धे भवति पार्श्वे वयं सिद्धा हि नान्यथा ॥ २९ ॥

1 N वोऽस्तु । 2 A इतभ्यासः कर्तुमिच्छन्ति; D इतभ्यासाः । 3 N समासीनो । 4 N भरती । 5 N 'पुरय । 6 N यातः । 7 N वयं नृपतेर्नरेः । 8 N साम्प्रतं । 9 N श्रीमन्महागच्छः । 10 N क्षितिपत्तयत् । 11 N उपचारम् । * एव श्लोके नास्ति N पुस्तके ।

श्रुत्वेति बहुमानाद्रेरिव तैराददे वचः । आयास्यते पुरे तत्र मा चिन्ताऽत्र विधीयताम् ॥ ३० ॥
 महाबोधपुरे वौद्धान् वादे जित्वा बहून्थ^१ । गोपालगिरिभागच्छन् राज्ञा तत्रापि पूजिताः ॥ ३१ ॥
 परप्रवादिनस्तैश्च जितास्तेषां च भूपतिः । छत्र-चामरयुग्मादिराजचिह्नान्यदानमुदा ॥ ३२ ॥
 व्यावृत्त्याथ^२ निजां भूमिमायान्तस्तेऽवतस्थिरे । पुरे नागपुरे तत्राप्यकार्षुश्च प्रभावनाः ॥ ३३ ॥
 5 ज्ञात्वाथ सिद्धराजेनाहूता भक्तिभृताऽथ ते । प्रैषुः परिच्छदं गोपगिरिराजसमर्पितम् ॥ ३४ ॥
 विजहुः सूरयस्तस्माच्छनैः संयममात्रया । अणहिल्लपुरासन्नं चारूपग्राममागमन् ॥ ३५ ॥
 अभ्युद्ययावथ श्रीमज्जयसिंहनरेश्वरः । प्रवेशोत्सवमाधत्तादृष्टपूर्वं सुरैरपि ॥ ३६ ॥

§ २.

अथात्र वादिसिंहाख्यः सांख्यवादी समागमत् ।

पत्रं^३ प्रदत्तवानीदृक्लिखित^४श्लोकदुर्घटम् ॥ ३७ ॥

तथा हि—

उद्धृत्य वाहू किल रारदीति यस्यास्ति शक्तिः स च वावदीतु ।

मथि स्थिते वादिनि वादिसिंहे नैवाक्षरं वेत्ति महेश्वरोऽपि ॥ ३८ ॥

श्रीमत्कर्णभूहाराजवालमित्रं यतीश्वरः । गोविन्दाचार्य इत्यस्ति वीराचार्यकलागुरुः ॥ ३९ ॥

रात्रौ रहः समागत्य छत्रवेपः क्षमाधिपः । प्राह तं किमयं भिक्षुरपि पूज्यैः प्रतीक्ष्यते ॥ ४० ॥

15 तैः प्रोचे भवतामेव वाग् विलोक्याऽत्र भूपते ! । प्रभाते विवदिष्यन्तं वीराचार्यो विजेष्यते ॥ ४१ ॥

प्रीतो राजा प्रभाते तमाहास्त नृपपर्षदि । स निःस्पृहत्वदम्भेन शान्तोऽवददिदं तदा ॥ ४२ ॥

वयं किमागमिष्यामो निःसंगा यदि भूपतिः । अस्मद्वाकौतुकी भूम्यासनोऽत्रायानु सोऽपि तत् ॥ ४३ ॥

प्रातः कुतूहली राजोररीकृत्य तदप्यथ । तदावासे समागच्छदुर्व्यामुर्व्यामुपाविशत् ॥ ४४ ॥

समाह्वयत गोविन्दसूरिं सूरिसभासदम् । सोऽपरान् साकृतीनीपद् विदुषोऽपि पुरो दधे ॥ ४५ ॥

20 वीराचार्यं महाप्रज्ञाप्रज्ञातानेकशास्त्रकम् । उद्यत्कवित्व^५वक्त्रत्वावधिं पञ्चाञ्चकार च ॥ ४६ ॥

समाययौ ततस्तत्रोपविष्टः कम्बलासने । राजाह को वदेदेषाममुना वादिना सह ॥ ४७ ॥

श्रीगोविन्दप्रभुः स्माहानौचित्यञ्चरसंगिना । अनेन शास्त्रपायोधितरण्डोपमधीजुपः ॥ ४८ ॥

अज्ञेन सह लज्जन्ते वदन्तस्तत् शिशुः कृती । वीरो वदिष्यति प्राज्ञः श्रुत्वा वादी स चावदत् ॥ ४९ ॥

दुग्धगन्धमुखो मुग्धः किं वक्ष्यति मया सह । असमानो विग्रहोऽयं नास्माकं भासते शुभः ॥ ५० ॥

25 राज्ञोचे क्षीरकण्ठास्यादर्थपीयूषगन्धितः । अस्मात् त्वन्मदधत्तूरविभ्रमः स हरिष्यति ॥ ५१ ॥

श्रुत्वेति स उपन्यासमवज्ञावशतो दधे । अर्धकूर्पर^६हस्तस्थमस्तकस्तर्कसंभवम् ॥ ५२ ॥

विरते तत्र चाजल्पत् श्रीवीरो विदुषां प्रभुः । वदामि गद्यात् पद्याद् वा यच्चित्ते तव भासते ॥-५३ ॥

स्वेच्छं तदुद्दिश छन्दोऽलंकारं च ममाग्रतः । सर्वानुवादमर्थानुवादं वा सत्वरं भवान् ॥-५४ ॥

श्रुत्वेति स पुनः प्राह गूर्जराडम्बरः पुरः । मम न^७ क्रियते वालः किं ज्ञास्यति^८ भवानिह ॥ ५५ ॥

30 अथ शक्तिस्तवास्ते चेत् पद्येन छन्दसा पुनः । वद मत्तमयूरेणालंकारान्निहवात् तथा ॥ ५६ ॥

सर्वानुवादमाश्रित्य स निशम्येति तं जगौ । उत्तिष्ठसनसंस्थोऽस्थाः सावधानस्ततः शृणु ॥ ५७ ॥

वयं नहि गिरां देव्या अवहेलां विदध्महे । अर्द्धसुप्तपुरो वादादाकर्ण्येति स चोत्थितः ॥ ५८ ॥

वाचि वीरं ततो वीरं यथा प्रागुक्तसंश्रवात् । उपन्यस्यन्तमाकर्ण्योस्त्रिद्यतोद्यतगीर्वलः ॥ ५९ ॥

1 N बहून् तथा । 2 N व्यावृत्त्याध्व । 3 N परं । 4 N लिखितश्लोक° । 5 N °कवित्वविकृता । 6 A N °कूर्पर° ।
 7 N गमनं । 8 A ज्ञास्यति ।

श्रीवीरे विरते जल्पादर्थतत्त्वात् कुर्वतः । अनुवाद् जगादासौ जल्प सर्वाणुवादतः ॥ ६० ॥
न शक्तोऽहमिति प्राह चादिर्सिंहस्ततो नृपः । स्वयं बाहौ विष्टुष्टुं पातयामास भूतले ॥ ६१ ॥
वक्तुं न शक्तश्चेदुच्चैरासने कथमासिवान् । तथा च कविराजः श्रीश्रीपालो वाक्यममवीत् ॥ ६२ ॥

शुणेरुत्तुङ्गतां याति नोच्चैरासनसंस्थितः ।

प्रासादशिखरस्योऽपि काकः किं गरुडापते ॥ ६३ ॥

5

ततो विडम्ब्यमानं तं दृष्ट्वा श्रीवीर ऊचिवान् । श्रूयतां भूप मे वाणी प्राणी दर्पेण जीयते ॥ ६४ ॥
यदनेन नरापीश ! शुद्रन्यायैकनिष्ठधीः । सभाध्यक्षमवज्ञातो^१ वर्णाश्रमगुरुर्भवान् ॥ ६५ ॥
स्वास्याम्बुजस्थिरावासप्रदानान् प्रीणिता दृढम् । त्वद्गृह्णा कोपभूरत्र देव्यदाद् वाचि मन्दताम् ॥ ६६ ॥—शुग्मम् ।
वाचां रणे तु चास्माकं प्राप्रूढः समयो ह्ययम् । वादी निगृह्यमाणो हि संरक्ष्यः प्रतिवादिना ॥ ६७ ॥
ततो विमुच्यतां श्रीमन् ! मदान्नोऽयं कृपास्पदम् । निशम्येति नृपेणासौ सुको^२ दृष्ट्वा ततो बहिः ॥ ६८ ॥ 10
जयपत्रार्पणादस्याददे तेजः परं तदा । द्रव्यं तु निःस्पृहत्वेन स्पृशत्यपि पुनरं सः ॥ ६९ ॥

६३. अन्यदा जययात्रायां चलिते^३ गूर्जरेशितुः^४ । चतुरङ्गचमूचक्रे रेणुच्छादितभानुनि ॥ ७० ॥

श्रीवीराचार्यचैलस्य पुरतः सञ्चरिष्युनि । नृपमीक्षितुमाते च कविन्द्रे तत्र विश्रुते ॥ ७१ ॥

क्रमात् तत्र च संप्राप्तः श्रीसिद्धाधीशभूपतिः । तं समीक्ष्य कविः कश्चित् समस्त्वापदमभ्यधात् ॥ ७२ ॥

तदुरिश्य कनौ वीराचार्यं दृष्टिं व्यधानृपः । अनायासात् ततोऽपूरि कृतिना तेन सत्वरम् ॥ ७३ ॥ 15

तथा हि—

कालिन्दि ब्रूहि कुम्भोद्भवजलधिरहं नाम गृह्णासि कस्मा-

च्छत्रोर्मै नर्मदाऽहं त्वमपि मम सपत्न्याश्च गृह्णासि नाम ।

मालिन्यं तर्हि कस्मादविरलविगलत्कञ्जलैर्मालवीनां

वाष्पाम्भोभिः किमासां समजनि चलितो गूर्जराणामधीशः ॥ ७४ ॥ 20

श्रुत्वेति भूप आचख्यौ तव सिद्धगिराऽनया । मालवेशं गृहीष्यामि संशयो नात्र मे हृदि ॥ ७५ ॥

त्वया बलानकस्थेनाशिष्टो मे शत्रुनिग्रहः । विजयस्य पताकेयं ततस्तत्रास्तु सा दृढम् ॥ ७६ ॥

श्रीभावाचार्य्यचैलस्य पताकाऽभूद् बलानके । महता विहितं यस्माच्चिरेणापि न नश्यति ॥ ७७ ॥

६४. वादी कमलकीर्त्याख्य आशाम्बरयतीश्वरः । वादमुद्राद्दभ्यागादवज्ञातान्यकोविदः ॥ ७८ ॥

आस्थानं सिद्धराजस्य जिहाकण्ठययार्दितः । वीराचार्यं स आह्लास्त ब्रह्माखं विदुषां रणे ॥ ७९ ॥ 25

पञ्चवर्षीयबालं स सहादाय समागमत् । अवज्ञया वादिनं तं वीक्ष्य न्यविशदासने ॥ ८० ॥

स चोपन्यस्तवान् सर्वसामर्थ्येन गुरुस्ततः । श्रीवीरो बालया सार्द्धमरंज कुतुकादिव ॥ ८१ ॥

स तं दृष्ट्वाऽमवीद् वादी भूपते ! भवतः सभा । नोचिता विदुषां बालक्रीडाविद्वयसन्मृता ॥ ८२ ॥

राजाऽऽह सप्रमाणेन श्रीबलेप बुधेश्वरः । इत्युक्त्वा प्रेक्षितो वीरो नृपेण प्राह^५ सस्मितः ॥ ८३ ॥

समानवयसोर्वादो विमृश्येति मया ततः । एषा बाला समानिन्ये वस्त्रावृत्ति^६ निरादरा ॥ ८४ ॥ 30

एष वाद्यपि नम्रत्वाद् दृश्यते डिम्भसन्निभः । उभयोरेतयोरस्तु वादो व्रीडात्त्वेन नः^७ ॥ ८५ ॥

स्त्रीनिर्वाणनिपेधेनानवैवास्य च विग्रहः । विधेयस्तदसौ वादमुद्रयामुं विजेष्यते ॥ ८६ ॥

1 N मूयते । 2 N समामध्यमवज्ञातो । 3 B मुपतः कृष्टा । 4 N बलितो । 5 N गूर्जरे शिशुः । 6 N राजा हस्तप्रमाणेन ।
7 N प्रेषितो । 8 D सह । 9 N B वस्त्रावृत्तं । 10 N तु ।

अस्पृष्टहस्तं तन्मौलौ प्रदायोचे यतीश्वरः । तां जल्प वादिनानेन स्थापय त्रीषु निर्वृतिम् ॥ ८७ ॥
 ततः सा निपुणाधीतप्रमाणविदुषामिव । वाग्भरैः स्थापयामास तेनाशक्यस्थिरोत्तरैः ॥ ८८ ॥
 अनेडमूकतां प्राप्ते तत्र विव्रस्तमानसे । सस्रुर्जयजयारावाः सभ्यानां नृपतेरपि ॥ ८९ ॥
 भूपालः प्राह को जेता मत्सभां तपति प्रभौ । श्रीवीरे वादिवीरेऽत्र सिद्धेऽनेकासु सिद्धिषु ॥ ९० ॥
 5 यदीयहस्तस्पर्शेन संक्रान्ता यत्र तत्र च । वाग्देवी भाषतेऽजस्रं स शक्यः केन वर्णितुम् ॥ ९१ ॥
 एवं युगप्रधानाभगुणव्यूताः पटा इव । श्रीवीरसूरयः पान्तु भव्यजाड्यापहारिणः ॥ ९२ ॥
 श्रीमत्कालकसूरीणामनिर्वाच्यं प्रभाङ्गुतम् । अद्यापि यत्कुले वीराः प्राग्वीरान् भासयन्त्यमी ॥ ९३ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

10 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीवीरवृत्ताद्भुतं

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गः सविंशोऽभवत् ॥ ९४ ॥

॥ अं० ९६ अ० ११; उभयं ४५५२ अ० ११ ॥

॥ इति श्रीवीरसूरिप्रवन्धः ॥

२१. श्रीचादिदेवसूरचरितम् ।

श्रीदेवसूरिव्यः पातु य आक्रम्य दिगम्बरम् । कीर्तेरपि स्त्रियः सिद्धमूलधिष्यमतिष्ठितम् ॥ १ ॥
 देवाचार्यः श्रिये भूयात् केवलज्ञानशालिनाम् । विमोच्याभोजनं येनाव्युच्छित्तिः शासने कृता ॥ २ ॥
 जीवितान्तादिराजीवममध्यमहितोदयम् । अनन्तविधुरद्रोहं वदनं तस्य संस्तुमः ॥ ३ ॥
 भ्रान्तिसंबवर्तकभ्रान्तिदुर्वृत्तरजसः शमे । अवारवारिवाहश्चि तद्धृतं परिकीर्त्यते ॥ ४ ॥
 § १. अस्ति गूर्जरदेशस्य नवनीतमिवोद्भूतम् । अष्टादशशतीनाम मण्डलं स्वर्गखण्डमूलम् ॥ ५ ॥
 तत्र मङ्गलहृतं नाम नगरं नगराजिभिः । ध्वान्तस्वेव महादुर्गमगम्यं सूर्यरोचिषाम् ॥ ६ ॥
 सहृत्तोजीवनच्छायो राजमानः स्वतेजसा । प्राग्वाटवंशसुकासीद् वीरनागाभियो गृही ॥ ७ ॥
 तत्रिया सत्क्रियाधारा प्रियंकरगुणावनिः । जिनदेवीति देवीव मेना हिमवतो बभौ ॥ ८ ॥
 अन्यदा सा निशि स्वप्ने पीयूषरुचिमैक्षत । प्रविशन्तं मुखे पृथ्व्यामवतारेच्छया किल ॥ ९ ॥
 अन्यथे गुरव्रस्यस्य श्रीमुनिचन्द्रसूरयः । सन्ति शान्तिकमन्त्रान्ते येनां नामाक्षराण्यपि ॥ १० ॥
 प्रातः सा तत्पुरे गत्वा नत्वा सत्त्वमहालया । अपृच्छन्मुदिताचार्यं (०र्थं ?) स्वप्रस्थातिशयसृशः ॥ ११ ॥
 देवश्चन्द्रनिभः कोऽप्यवततार तयोदरे । आनन्दयिष्यते विन्धं येन ते चेत्यसादिशन् ॥ १२ ॥
 अथ सा समयेऽसूत सुतं वञ्चोपममुतिम् । यत्तेजसा कलिः शैलश्रकम्पे भेदमीतितः ॥ १३ ॥
 हृदयानन्दने तत्र वर्धमाने च नन्दने । चन्द्रस्वप्रात् पूर्णचन्द्र इत्याख्यां तत्पिता व्यधात् ॥ १४ ॥
 कदाचिन्नगरे तत्राशिवं जह्ने जनान्तकृत् । सहसैव यतो लोकः प्रेक्ष्याप्रेक्ष्यत्वमादयौ ॥ १५ ॥
 वीरनागो विचिन्सैतद् दक्षिणां दिशमाश्रयत् । भृगुकच्छपुरं प्राप लाटदेशविभूषणम् ॥ १६ ॥
 विहारं जंगमं तीर्थं श्रीमुनिचन्द्रसूरयः । चक्रुस्तत्र तदादेशात् स्थापितोऽसौ सधर्मिभिः ॥ १७ ॥
 वर्षोष्टकवयाः पूर्णचन्द्र इत्यस्य नन्दनः । चक्रे सुखासिकादीनां याणिज्यं शैशवोचितम् ॥ १८ ॥
 वित्तं नोवित्तहर्षेषु विकारिचणकैः समाः । द्राक्षा अवापदभैत्वेऽपि हि पुण्यानि जाप्रति ॥ १९ ॥
 कस्मिंश्चित्सदनेऽन्येभ्युगतो व्यख्यानविक्रये । द्रम्भान् हेम च गेहेशं पितेरुञ्जन्तमैक्षत ॥ २० ॥
 भवामाग्याद् घटश्लक्ष्णकर्कराङ्गाररूपतः । पश्यति स्म ततः पूर्णचन्द्रः प्राहातिविस्रितः ॥ २१ ॥
 किमुञ्जसि महाद्रव्यं नरसखीवनोपधम् । इत्युके स गृही दप्यौ चित्तेऽहो पुण्यवानसौ ॥ २२ ॥
 यस्त ! द्रव्यमिदं वंशपात्रे क्षित्वा ममार्षय । इत्युक्तः पूरयित्वाऽसौ पात्राण्यस्वार्षयत् तदा ॥ २३ ॥
 तत्करंरंशमाहात्म्यात् तद् द्रव्यं पश्यति स्म सः । अपुण्य-पुण्ययोः साक्षादीदृशं दृश्यतेऽन्तरम् ॥ २४ ॥
 सोऽन्तर्गेहं क्षिपत्येवं सर्वं निहितमन्तरा । एका सुखादिकाहेतोः प्रसृतिस्तेन चार्प्यत ॥ २५ ॥
 हृष्टश्च पितुराख्याय ददौ तद् द्रविणं मुदा । वीरनागः प्रभूणां च ययाद्युत्तमदोऽवदत् ॥ २६ ॥
 व्यभृशसैऽप्यवातार्पात् किमेव पुरुषोत्तमः । दर्शयन्ती स्वरूपाणि लक्ष्मीर्यस्याभिलाषुका ॥ २७ ॥
 धर्मस्यमुदचन्द्रांशुप्रसराच्छादकोदयः । विरोचनो विनेयक्षेदेपानन्तोन्नतिस्वदा ॥ २८ ॥
 तत्तस्यैऽप्यवदन् वार्यं शृणु नस्तव यद्भरम् । यस्तु सम्पद्यते कस्य भक्त्या तत् प्रतिपद्यते ॥ २९ ॥
 सं भ्राहं नाथ ! पूयानां कृते नो गुरुतामृताम् । अहं त्वेकमुनो जीर्णसदास्यामेऽत्र जीवितुम् ॥ ३० ॥

1 N-मूलविद्या । 2 N श्रियो । 3 N तपुरे । 4 B गुरादिचा । 5 D वित्तं ; N वित्तनोवित्त । 6 N D वरा । 7 N ह्युपका । 8 N ज्ञापित । 9 D विषेभ्राक्षय । 10 A उप्यापात ।

व्यवसाये क्षमः कीदृक्षेऽपि नाहं जनन्यपि । अस्य नश्यत्तनुस्थेमाऽनन्यसूस्तद् वदामि किम् ॥ ३१ ॥
अत्र चेत् पूज्यपादानामाग्रहस्तन्मया नहि । विचारणं हि कर्तव्यं गृह्यतामेप नन्दनः ॥ ३२ ॥—विशेषकम् ।

प्रभुराहाथ मे पञ्चशती चारित्रिणां गणे । सर्वेऽपि ते सुताः सन्तु तवैकस्मादतः प्रति ॥ ३३ ॥

अमी साधर्मिका यावज्जीवं कशिपुदास्तव । धर्मं धेह्यास्व निश्चिन्तः परलोकैकशम्बलम् ॥ ३४ ॥

5 तदम्बां च यथादेशकारिणीमनुमान्य च । पूर्णचन्द्रं दृढाभक्तिं प्रभवः समदीक्षयन् ॥ ३५ ॥

§ २. रामचन्द्राभिधां तस्य^१ ददुरानन्दनाकृतेः^२ । दर्शनोह्लासिनः सद्गसिन्धुवृद्धिविधायिनः ॥ ३६ ॥

दुर्ज्ञेय^३ त्वकलंकस्यापनोदादुपकारिणीम् । यत्प्राज्ञ^४ दुर्गशास्त्राणामपि वागोचरः स किम् ॥ ३७ ॥

तर्क-लक्षण-साहित्यविद्यापारगतः स च । अभूत् स्वपरसिद्धान्ते वर्तमाने कपोपलः ॥ ३८ ॥

शिवाद्वैतं वदन् धन्धः^५ पुरे धवलके द्विजः । काश्मीरः सागरो जिग्ये वादात् सत्यपुरे पुरे ॥ ३९ ॥

10 तथा नागपुरे क्षुण्णो गुणचन्द्रो दिगंबरः । चित्रकूटे भागवतः शिवभूत्याख्यया पुनः ॥ ४० ॥

गंगाधरो गोपगिरौ धारायां धरणीधरः । पद्माकरो द्विजः पुष्करिण्यां वादमदोद्धुरः ॥ ४१ ॥

जितश्च श्रीभृगुक्षेत्रे कृष्णाख्यो ब्राह्मणाग्रणीः । एवं वादजयोन्मुद्रो रामचन्द्रः क्षितावभूत् ॥ ४२ ॥

विद्वान् विमलचन्द्रोऽथ हरिचन्द्रः प्रभानिधिः । सोमचन्द्रः पार्श्वचन्द्रो विबुधः कुलभूषणः ॥

प्राज्ञः शान्तिस्तथाऽशोकचन्द्रश्चन्द्रोत्सद्यशाः । अजायन्त सखायोऽस्य मेरोरिव कुलाचलाः ॥ ४४ ॥

15 ततो योग्यं परिज्ञाय रामचन्द्रं मनीषिणम् । प्रत्यष्टिपन् पदे दत्तदेवसूरिवराभिधम् ॥ ४५ ॥

पितुस्तस्य व्रतं वीरनागाख्यस्य स्वसुः पुनः । पुरात्तत्रतमुद्राया अमुद्राया महाव्रतैः ॥ ४६ ॥

महत्तराप्रतिष्ठां च व्यधुर्विधुरितांहसः । श्रीमच्चन्दनवालेति नामास्याः प्रददुर्मुदा ॥ ४७ ॥—युग्मम् ।

§ ३. अन्यदा गुर्वनुज्ञाताः श्रीमन्तो देवसूरयः । विहारमादधुः पूज्याः पुरे धवलकाभिधे ॥ ४८ ॥

उदयो नाम तत्रास्ति विदितो धार्मिकाग्रणीः । श्रीमत्सीमंधरस्वामिविम्बं सैप व्यधापयत् ॥ ४९ ॥

20 स प्रतिष्ठाविधौ तस्यानिश्चिन्वन् सद्गुरुं ततः । श्रीमच्छासनदेवीं चाराप्रोत् त्र्यहमुपोपितः ॥ ५० ॥

युगप्रधानकल्पेन श्रीमता देवसूरिणा । प्रतिष्ठापय विम्बं स्वमित्युपादिशताथ सा ॥ ५१ ॥

तत्तदर्थनया विवप्रतिष्ठां विदधुस्तदा । ऊदावसति नाम्ना तच्चैत्यमद्यापि विद्यते ॥ ५२ ॥

§ ४. अथ नागपुरेऽन्येद्युः प्रभवो विजिहीर्षवः । गिरीन्द्रमर्बुदं प्रापुरुत्का आरुरुहुश्च तम् ॥ ५३ ॥

मन्त्रिणोऽम्बप्रसादस्य गिरिमारोहतः सह । गुरुभिः कर्मवैचित्र्याद् दन्दशुकोऽदशत् पदे ॥ ५४ ॥

25 ज्ञात्वा ते प्रेषयंस्तस्य हेतुं पादोदकं तदा । धौतमात्रे तदा तेन दंशोऽसौ निर्विषोऽभवत् ॥ ५५ ॥

श्रीनाभेयं नमस्कृत्य संसारार्णवतारणम् । तुष्टुवुः श्रीमदम्बां च प्रत्यक्षां शासनेश्वरीम् ॥ ५६ ॥

साऽवादीत् कथयिष्यामि किंचित्ते बहुमानतः । दूरे सपादलक्षे त्वं मा यासीन्मम वाक्यतः ॥ ५७ ॥

गुरुस्तवाष्टमासायुरस्मादेव दिनाद् यतः । व्यावर्त्तस्व ततो वेगादणाहिल्लपुरं प्रति ॥ ५८ ॥

इत्याख्याय तिरोधाच्च देवी दध्यौ ततः प्रभुः । मय्यम्बाया इवाम्बाया वत्सलत्वमहो महत् ॥ ५९ ॥

30 व्यावृत्त्यायात् ततः पूज्यपुर आख्यत् सुरीवचः । आनन्दमसमं प्रापुस्ते कालज्ञानतो निजात् ॥ ६० ॥

§ ५. अन्यदा देवबोधाख्यः श्रीभागवतदर्शनी । भूरिवादजयोन्मुद्रः श्रीमत्पत्तनमाययौ ॥ ६१ ॥

अवालम्बत^६ पत्रं च राजद्वारे मदोद्धुरः । तत्र श्लोकं दुरालोकं विबुधैरलिखच्च सः ॥ ६२ ॥

तथा हि—

एकद्वित्रिचतुःपंचपण्मेनकमने न काः ।

देवबोधे मयि क्रुद्धे पण् मेनकमनेनकाः ॥ ६३ ॥

ततः सर्वेऽपि विद्वांस एनमालोक्य सूर्यवत् । दृशो विपरियन्ति स्र दुर्वोधं सुधियामपि ॥ ६४ ॥

पण्मासान्ते तदा चाम्बाप्रसादो भूपतेः पुरः । देवसूरिप्रसुं विह्वाराजं दर्शयति स्र च ॥ ६५ ॥ 5

स भूपालपुरः श्लोकं विभेदोद्भेदधीनिधिः । कुलत्थजलवद्गण्डशैलं राज्ञा मतः सुहृत् ॥ ६६ ॥

अथास्य श्लोकस्य विवरणं—कै गै रै शब्दे । कायन्तीति क्वचित् उप्रत्यये काः शब्देन वादिनः । ते पद्माः । सन्तीति क्रियाध्याहारे, पद्मादिनो न सन्ति । क्व सति—देवबोधे मयि क्रुद्धे सति । पुनः कथंभूते—एकद्वित्रिचतुःपंचपण्मेनकमने । मां क माने, मानं माः किप् प्रमाणं । एकं प्रमाणं प्रत्यक्षरूपं येषां ते एकमाः, चार्थिकाः, एकप्रमाणवादिनः । तथा द्विमाः—द्वे प्रमाणे प्रत्यक्षानुमानरूपे येषां ते द्विमाः, द्विप्रमाणवादिनो चौद्धाः वैशेषिकाश्च । तथा त्रिमाः—त्रीणि प्रमाणानि प्रत्यक्षानुमानागमरूपाणि येषां ते त्रिमाः, त्रिप्रमाणवादिनः सांख्याः । चत्वारि प्रत्यक्षानुमानागमोपमानरूपाणि प्रमाणानि येषां ते चतुर्माः, चतुःप्रमाणवादिनो नैयायिकाः । तथा पंचमाः—पंच प्रत्यक्षानुमानागमोपमानार्थापत्तिरूपाणि प्रमाणानि येषां ते पंचमाः, पंचप्रमाणवादिनः प्राभाकराः । तथा षण्माः—षट् प्रत्यक्षानुमानागमोपमानार्थापत्यभावरूपाणि प्रमाणानि येषां ते षण्माः, षट्प्रमाणवादिनो मीमांसकाः । तेषामिनास्तद्वैचूत्वात्, तान् कमते अभिलपति, स एकद्वित्रिचतुःपंचपण्मेनकमनः, 15 तस्मिन्मयि । तथा मेनकमनेनका अपि न काः न वादिनः । मा लक्ष्मीः, तस्या इनः स्वामी विष्णुः; कमनो ब्रह्मा; इन आदित्यः; मेनकमनेनाः । अल्पत्वात्कप्रत्यये मेनकमनेनकाः । तेऽपि विष्णु-ब्रह्म-सूर्या मयि देवबोधे क्रुद्धे सति अज्ञानत्वात् न काः न वादिनः । यतो—देवान् बोधयति—इति शब्दव्युत्पत्त्या तेऽपि मया बोधिताः सुज्ञाना भवन्ति । ततो मानुषाणां पटुवादिनां विदुषामपि किं प्रमाणं का वार्ता ॥ इति पत्रावलंबव्याख्या ॥ अं० १६ ॥

ॐ

६६. अथास्ति 'धाहडो नाम घनवान् धार्मिकाप्रणीः । गुरुपादान् प्रणम्याथ चक्रे विश्वापनामतौ ॥ ६७ ॥ 20

आदिश्यतामतिश्राव्यं क्लृप्तं यत्र धनं व्यये । प्रमुराहालये जैने द्रव्यस्य सफलो व्ययः ॥ ६८ ॥

आदेशानन्तरं तेनाकार्यत श्रीजिनालयः । हेमाद्रिघवलस्तुङ्गो दीप्यत्कुम्भमहामणिः ॥ ६९ ॥

श्रीमवो बद्धमानस्यावीभरद् विम्बमद्भुतम् । यत्तेजसा जिताश्चन्द्रसूर्यकान्तमणिप्रभाः ॥ ७० ॥

शतैकादशकै साटासप्ततौ विक्रमार्कतः । वत्सराणां व्यतिक्रान्ते श्रीमुनिचन्द्रसूरयः ॥ ७१ ॥

आराधनाविधिश्रेष्ठं कृत्वा प्रायोपवेशनम् । शमपीयूषकण्डोलमुवास्ते' त्रिदिवं ययुः' ॥ ७२ ॥—युग्मम् । 25

वत्सरे तत्र चैकत्र पूर्णं धीदेवसूरिभिः । श्रीवीरस्य प्रतिष्ठां स धाहडोऽस्कारयन्मुदा ॥ ७३ ॥

६७. अथ नागपुरे श्रीमान् देवसूरिप्रसुर्ययौ । अभ्यागादत्र च श्रीमानाह्लादननरेश्वरः ॥ ७४ ॥

प्रणनाम सहायावः' स च भागवतेश्वरः । देवबोधे इमामार्थोमार्थाचारोऽवदत् प्रमुम्' ॥ ७५ ॥

सा चैर्यं—

यो वादिनो द्विजिह्वान् साटोपं विपममानमुद्गिरतः ।

30

शमयति स देवसूरिर्नरेन्द्रघन्यः कथं न स्यात् ॥ ७६ ॥

एवं षासौ महाभक्त्या स्थापितो नगरान्तरा । राज्ञा विशाततत्त्वार्थो भव्यान् बोधयति स्र सः ॥ ७७ ॥

तत्र श्रीसिद्धराजोऽथ नगरं हरुषेचराम् । तत्रस्यं देवसूरिं च शाल्वा व्यावयुते ततः ॥ ७८ ॥

मध्यस्थितेऽत्र तन्मित्रे दुर्गं लातुं न शक्यते । इति ध्यात्वाऽऽह्वयद् भक्त्या नृपः शीपत्तने प्रमुम् ॥ ७९ ॥

तत्र वर्षास्ववस्थाप्याश्विने^१ तं चाभ्यमित्रयत् । प्राकारं जगृहे श्रीमान् सिद्धराजश्च सत्वरम् ॥ ८० ॥

§ ८. अथ कर्णावतीसङ्घोऽन्येद्युस्तकण्ठितः प्रभोः । आह्वाययन्महाभक्त्या चतुर्मासकहेतवे ॥ ८१ ॥

ततस्तत्राययुः पूज्याः सङ्घादेशपुरस्कृताः । शुद्धोपाश्रयमासाद्यावस्थानं प्रतिशुश्रुवुः ॥ ८२ ॥

अरिष्टनेमिप्रासादे व्याख्यानं च प्रतुष्टुवुः । अबुध्यन्तावुधा लोका यस्य श्रवणतो घनाः ॥ ८३ ॥

5 इतश्च दाक्षिणाल्यः श्रीकर्णाटनृपतेर्गुरुः । श्रीजयकेशिदेवस्य श्रीसिद्धेशप्रसूषितुः ॥ ८४ ॥

अनेकवादिनिर्जिष्णुर्वादिपुत्रकपद्धतिम् । वामपादे वहन् गर्वपर्वताधित्यकाश्रितः ॥ ८५ ॥

जैनो जैनमतद्वेषिदर्पसर्पकरण्डिका । श्रीमान् कुमुदचन्द्राख्यो वादिचक्री दिगम्बरः ॥ ८६ ॥

श्रीवासुपूज्यचैत्यस्थो वर्षानिर्वाहहेतवे । श्रीदेवसूरिधर्माख्याप्रभावामर्षणस्तदा ॥ ८७ ॥

दानान्मुखरयन् वंदिवृन्दानि प्रजिघाय सः । उद्दीपयन् वचोभिस्तं सूरिं शमिकुलेश्वरम् ॥ ८८ ॥

10 —पंचभिः कुलकम् ।

वैतालिकपतिर्धर्मिपर्षदन्तःप्रविश्य च । आह स्तुतिपरस्तस्य काव्यानि क्रोधदीप्तये ॥ ८९ ॥

गेय-वाङ्मययोः पारदश्वरीं प्रेक्ष्य यन्मतिम् ।

वीणापुस्तकभृद् ब्राह्मी विस्मिता तदपारगा ॥ ९० ॥

ततस्तद्ब्रह्ममास्थाय तदुपास्तितरास्तिकाः । सिताम्बराः परानन्दभाजो भवत किं न हि ॥ ९१ ॥

15 तथा हि—

हंहो श्वेतपटाः किमेष विकटाटोपोक्तिसण्डङ्कितैः

संसारावटकोटरेऽतिविषमे सुग्धो जनः पाल्यते ।

तत्त्वातत्त्वविचारणासु यदि वो हेवाकलेशस्तदा

सत्यं कौमुदचन्द्रमंहियुगलं रात्रिदिवं ध्यायत ॥ ९२ ॥

20 अथाह देवसूरीणां माणिक्याख्यो विनेयराट् । दर्शनप्रतिकूलाभिर्वाग्मी रोषाङ्कुरं वहन् ॥ ९३ ॥

तद्यथा—

कः कण्ठीरवकण्ठकेसरसटाभारं स्पृशत्यंहिणा

कः कुन्तेन शितेन नेत्रकुहरे कण्डूयनं कांक्षति ।

कः सन्नहति पन्नगेश्वरशिरोरत्नावतंसश्रिये

25 यः श्वेताम्बरदर्शनस्य कुरुते वन्द्यस्य निन्दामिमाम् ॥ ९४ ॥

माणिक्यः शिष्यमाणिक्यं जगदे देवसूरिभिः । नात्र कोपावकाशोऽस्ति खरवादिनि दुर्जने ॥ ९५ ॥

अथ बन्दिराज आह श्वेताम्बरचणकतुरग इह वादी ।

श्वेताम्बरतमसोऽर्कः श्वेताम्बरमशकधूसोऽयम् ॥ ९६ ॥

श्वेताम्बरप्रहसने^४ स सूत्रधारः प्रभुः कुमुदचन्द्रः ।

30 किं वाच्यस्तव वाचा संदिश किमिहान्यवाग्दमरैः^५ ॥ ९७ ॥

स गुरुः प्राह नाहंयुर्व्रतमास्माकदर्शने । ततः कथय मद्भातुः^६ पुर एकं हि वाचिकम् ॥ ९८ ॥

तद् यथा—

दिगम्बरशिरोमणे ! गुणपराङ्मुखो मां स भू-

गुणग्रहफलं हि तद् वसति यद् रमापङ्कजे ।

ततस्त्वज मदं कुरु प्रशमसंयतान् खान् गुणान् ।

दमो हि मुनिभूषणं स च भवेन्मदद्वयत्यये ॥ ९९ ॥

इत्येवं कथिते घन्दिवरेणास्य पुरो मुनेः । वादिनः सोऽयदन्मूर्खसाधूनां शम उत्तरम् ॥ १०० ॥
 उत्तेजनं किमप्येव क्रियते चित्तपीडनम् । अस्य विद्याकलामध्यं ज्ञायते येन तत्त्वतः ॥ १०१ ॥
 विमृश्येति निजैः साधुवृन्दं रथ्यान्तरागतम् । वैरानुबन्धचेष्टाभिरुपासार्जयदद्भुतम् ॥ १०२ ॥ 5
 इत्येवमुपस्थष्टेऽत्र निःप्रकम्पे सुमेरुवत् । दिग्वासा निजरूपाभमविशिष्टं प्रचक्रमे ॥ १०३ ॥
 निजचैत्याप्रतो यान्तीं वृद्धां गोचरचर्यया । उपसर्गयितुं साध्वीमारभेऽन्येयुरुद्यतः ॥ १०४ ॥
 अथ पल्लवकान् पल्लवकानिव तमस्तरोः । प्रेष्य तां कुण्डके क्षिप्वा नर्तयामास साहसी ॥ १०५ ॥
 अहो साध्वीमसौ वृद्धां दर्शनविन्याजयुक्तसः । विडम्बयति पापीति तस्यावर्णो जनेऽभवत् ॥ १०६ ॥
 अथ सा मोचिता क्रेष्टिदनुकम्पापरैर्नरैः । सूरेरुपाश्रयं प्रायादतिगद्गदशब्दभूः ॥ १०७ ॥ 10
 किं कृतस्तेऽपमानोऽयमिति वृष्टा च सूरिभिः । जरामन्युभराव्यक्तसरं प्राह तदप्रतः ॥ १०८ ॥
 वर्द्धितोऽप्यापितः सूरिपदे महुरुभिर्भवान् । स्थापितोऽस्मादशामिदगूविडम्बनकृते ध्रुवम् ॥ १०९ ॥
 दिगाम्बरोऽयं ग्रीभत्सदर्शनः स्वविटन्नजैः । राजाध्वनि प्रयान्तीं मामनाथयदुपाद्रवत् ॥ ११० ॥
 विद्वत्तया प्रमुत्वेन किं फलं तेऽवकेशिना । किं करस्त्रेण शशेण यदि शत्रुर्न हन्यते ॥ १११ ॥
 शमसौत्यमहावहयाः फलं परिभवो दृढः । अस्यते मुच्यते वापि राहुणा स्त्रेच्छया शशी ॥ ११२ ॥ 15
 अथ ते विक्रमः कालः पठितस्य फलं ह्यदः । धान्ये शुष्के धने चास्ते वर्षन् मेघः करोतु किम् ॥ ११३ ॥
 देवसूत्रिरप्यो वाचमुवाच क्रोधदुर्द्धराम् । मा विपादं कुरुष्वार्यैः ! दुर्विनीतः पतिष्यति ॥ ११४ ॥
 आर्यो ह्य दुर्विनीतोऽयं पतिष्यति नवा पुनः । त्वयि न्यस्तभरः सह्यः पतिष्यत्येव चेन्नवत् ॥ ११५ ॥
 प्रसुराहः स्थिरीभूय त्वेद्र विलोकयसे ततः । मुक्तानामिह वेधो नः संभवी गुणमुच्यते ॥ ११६ ॥
 अथ चोवाच मापिक्य ! विद्वंसिं लिख मासिकाम् । श्रीमत्पत्तनसहाय विनयातिशयस्यसम् ॥ ११७ ॥ 20
 आदेशानन्तरं सोऽथ लिखति स्म स्फुटाक्षरम् । अदर्शयत् प्रभोः पश्चादथासौ प्रत्यवाचयत् ॥ ११८ ॥

‘स्वस्ति नत्वा जिनं श्रीमदणहिल्लपुरे प्रभुम् ।

सर्वं कर्णावतीपुर्याः श्रीमंतो देवस्यतः ॥ ११९ ॥

भक्त्या विज्ञपयन्त्यत्राशाम्बरेण विवादिना ।

शीघ्रमेवागमिष्यामः कृतवादाश्रवा इति ॥ १२० ॥’ 25

अचिराम्बन्धुपुंसश्च हस्ते साऽथ समर्पिता । गूर्जराणां राजधानीं स प्राप प्रहरत्रयात् ॥ १२१ ॥

दृष्ट्वाः सहनेन मलयोऽसौ भोजनाच्छादनादिभिः । सम्मान्य प्रहितः शीघ्रं प्रतिखेलं समर्प्य च ॥ १२२ ॥

आपाद देवगुरोः प्रार्थे सह्यदेशं ददौ मुदा । एतं ललाटे विन्यस्य विद्वत्यावाचयय सः ॥ १२३ ॥

‘स्वस्ति श्रीतीर्थनेतारं नत्वा श्रीपत्तनात् प्रभुः ।

सह्यः कर्णावतीपुर्यां परवादिजयोजितम् ॥ १२४ ॥ 30

श्रीदेवोपपदं स्मरि समादिशति सम्मदात् ।

आगन्तव्यं श्रुतित्येष भवता वादिपुङ्गव ! ॥ १२५ ॥

किं च श्री वा दि वै ताल शान्त्या चार्यस्य सदुरोः ।
 पार्श्वेऽधीतस्य शैवाख्यवादिजेतुर्महामतेः^१ ॥ १२६ ॥
 मुनिचन्द्रप्रभोः किं न भवान् शिष्यशिरोमणिः ।
 कालेऽधुनातने सङ्गोदयस्त्वय्येव तिष्ठते ॥ १२७ ॥
 ततः श्रीसिद्धभूपालं विज्ञप्यात्र सकौतुकम् ।
 त्वत्कृतं विजयं स्वस्य वयं वीक्षामहे ध्रुवम् ॥ १२८ ॥
 श्राद्धानां श्राविकाणां च शतानि त्रीणि सप्त च ।
 विजयाय तव श्रीमन्नाचामाम्लानि तन्वते ॥ १२९ ॥
 प्रतिहन्तुं प्रत्यनीकसुराणां वैभवं लघु ।

१० देव्याः श्रीशासनेश्वर्या वलं दातुं स्वसत्त्वतः^२ ॥ १३० ॥

तदर्थमिति विज्ञाय विश्ववन्द्यः स वन्दनम् । प्राहिणोद् वादिने धीमान् शिक्षयित्वा स्ववाचिकम् ॥ १३१ ॥

स गत्वा चाह—वादीन्द्रो देवाचार्यो वदत्यदः । मन्मुखेन व्रजन्नस्मि पत्तनेऽहं त्वमापतेः ॥ १३२ ॥

सभायां सिद्धराजस्य पश्यतां तत्सभासदाम् । स्वपराभ्यस्तवाणीनां प्रमाणं लभ्यते यथा ॥ १३३ ॥

भवत्वेवमिति प्रोच्य^३ स दिगम्बरसंनिधौ । गत्वा प्रोवाच तत्सर्वं श्रुतं तेनावधानतः ॥ १३४ ॥

१५ गमिष्यत इति प्रोक्ते वादिनाऽजायत क्षुतम् । तत्तस्याशकुनं मत्वा समेत्याकथयद् गुरोः ॥ १३५ ॥

ततः सूरिर्दिने शुद्धे मेषलग्ने रवौ स्थिते । सप्तमस्ये शशांके च पष्ठे राहौ रिपुद्बुहि ॥ १३६ ॥

प्रयाणं कुर्वतस्तस्य निमित्तं शकुनाः शुभाः । स्फुरितं दक्षिणेनाङ्गा शिरःस्पन्दोऽप्यभूद् भृशम् ॥ १३७ ॥

किकीदिर्विद्वेशोर्मार्गमाययौ चन्द्रकी व्यरौत् । मृगाः प्रदक्षिणं जग्मुर्विपमा विपमच्छिदः ॥ १३८ ॥

तथा रथः प्रभोस्तीर्थनाथस्याभ्यर्चितो जनैः । अभ्यर्हितप्रतिमया वभूवाभिमुखस्तथा ॥ १३९ ॥

२० इत्यादिभिर्निमित्तैश्च मनःसौष्टवमाश्रितः । अक्षेपात् पत्तनं प्राप प्रातरूपेश्वरः प्रभुः ॥ १४० ॥

प्रवेशोत्सवमाधत्त सङ्घ उत्कण्ठितस्ततः । तत्र सिद्धाधिपं भूपमपश्यच्च क्षणे शुभे ॥ १४१ ॥

पुनश्च मागधाधीशो दिगम्बरपुरो गतः । प्राह स्फुटं वचोभिः श्रीदेवाचार्यस्य वाचिकम् ॥ १४२ ॥

मदं मुञ्च यतः पुंसां दत्तेऽसौ व्यसनं महत् । शलाकापुरुपस्यापि दशास्यस्य यथा पुरा ॥ १४३ ॥

एवमुक्त्वा स्थिते वैतालिके दिग्वसनोऽवदत् । श्वेताम्बराः कथाभिज्ञा एषामेतद्धि जीवनम्^४ ॥ १४४ ॥

२५ अहं तु तत्कथातीतः^५ प्रीतो वादेन केवलम् । येन स्वस्य परस्यापि प्रमाणं हि प्रतीयते ॥ १४५ ॥

एकमेवोचितं तेन जल्पितं यन्नृपाग्रतः । संगम्यं^६ वादमुद्रायां तदेतत् क्रियतां ध्रुवम् ॥ १४६ ॥

तत्रागच्छाम शीघ्रं च वयमप्यद्य निश्चितम् । प्रस्थालवस्तदित्युक्त्वाऽऽरुरोह च सुखासनम् ॥ १४७ ॥

संमुखं पुनरासीच्च क्षुतं व्यमृशदत्र च । विकारः श्लेष्मणः शब्दस्तत्रास्या काऽस्तु मादृशाम् ॥ १४८ ॥

स्याद् वाततोऽपि कण्डूतिर्जिह्वाया मे नरेण न । प्रतिहन्येत वादेन क्षुतमस्मान्निपेधकम् ॥ १४९ ॥

३० याम एव तथाप्येवमुक्त्वा सञ्चरतः सतः । अवातरत् फणी श्यामः कालरात्रेः कटाक्षवत् ॥ १५० ॥

व्यलम्बत परीवारस्तस्याशकुनसम्भ्रमात् । आह च स्वामिनो नैव कुशलं दृश्यते ह्यदः ॥ १५१ ॥

स प्राह पार्श्वनाथस्य तीर्थाधिप्रायको मम । धरणेन्द्रो ददौ दर्श साहाय्यविधये ध्रुवम् ॥ १५२ ॥

इत्याद्यशकुनैर्वाढं निषिद्धोऽपि दिगम्बरः । अणहिल्लपुरं प्राप तथा प्रावेशि कैरपि ॥ १५३ ॥

१-N महात्मनः । २-N स तत्त्वतः । ३-N प्रोक्ते । ४-N मतः । ५-N जीवितम् । ६-N कथामीतः । ७-N एवमेवो ।
 ८-N तन्नृपा । ९-N संगम्य ।

६९. इतश्च श्रीदेवसूरैः पुरं प्रविशतः सतः । थाहडो नागदेवश्चाययाते संमुखौ तदा ॥ १५४ ॥
 ताभ्यां प्रणम्य विज्ञप्तं दिगम्बरपराजये । दाप्यतां स्नेच्छया द्रव्यमेतदर्थं तदर्जितम् ॥ १५५ ॥
 श्रीदेवसूरयः प्राहुर्यदि ब्राह्मीप्रसादतः । न जयस्तत् किमुक्तोचैः संकोचैः सत्यसंविदाम् ॥ १५६ ॥
 अथाह थाहडो नाथाशास्त्रेण धनव्ययात् । तत्रस्थेन धनाध्यक्षाद्विशितां गांगिलादयः ॥ १५७ ॥
 ऊचुश्च प्रभवो देवा गुरवश्चात्र जाप्रति । कार्यो न्ययो न युष्माभिरस्थाने द्रविणस्य तत् ॥ १५८ ॥ 5
 ततः कुमुदचन्द्रेणागतेन नगरान्तरा । श्वेताम्बरजयोत्रयै कृतं पत्रावलम्बनम् ॥ १५९ ॥
 दिनानां विंशतिं प्रत्युपाश्रयं यतिनां तदा । नीरं तृणानि मुक्त्वा च स पुरोगान्यवाद्यत् ॥ १६० ॥
 केशवत्रितयं तस्य पक्षे सभ्यतया स्थितम् । अन्येऽप्यर्वाग्दृशः सर्वे तस्य पक्षस्थशोऽभवन् ॥ १६१ ॥
 थाहडस्तस्य तत्पत्रं राजद्वारविलम्बितम् । स्फाटयामास शृङ्गारमिव तस्य जयश्रियः ॥ १६२ ॥
 श्रीसिद्धाधीश्वरो राजा श्रीपालादधिगम्य च । वृत्तान्तमाह्वयत् तत्र श्वेताम्बर-दिगम्बरौ ॥ १६३ ॥ 10
 सभाव्यवस्थामापाय प्रैपीद् दूतं च सत्वरम् । सम्बन्धकावताराय तयोर्गांगिलमंत्रिणे ॥ १६४ ॥
 सतः श्रीकरणे सोऽथ श्रीदेवगुरुराह्वयत् । जातिप्रत्ययतः किञ्चिद् विद्विष्टमिव चावदत् ॥ १६५ ॥

तथा हि-

दन्तानां मलमण्डलीपरिचयात् स्थूलं भविष्युस्ततिः^१
 कृत्वा भैक्षकपिण्डभक्षणविधिं शौचं किलाचाम्लतः^२ ।

15

नीरं साक्षि शरीरशुद्धिविषये येषामहो कौतुकं ।

तेऽपि श्वेतपदाः क्षितीश्वरपुरः^३ कांक्षन्ति जल्पोत्सवम् ॥ १६६ ॥

आह देवगुरुः स्फूर्त्या भीमांसासक्तताजुषः । धीवराश्चोचितं तद् वः शौचाचारविचारणम् ॥ १६७ ॥

परमुक्तं च-

विमृश विमृशाभ्योभिः शक्योऽपसारयितुं न चै-

20

र्जठरपिठरीक्रोडस्येमाप्यहो मल्लेशकः ।

कथमिव सदा तिष्ठन्नात्मन्यरूपिणि तैरहो

परिदलयितुं पायोऽनार्यः स पातककर्दमः ॥ १६८ ॥

माणिक्यः प्राह किनाम द्विजस्यास्ति दूषणम् । श्रीसिद्धेश उपालभ्यः स विवेकशृङ्खलितः ॥ १६९ ॥

संस्कारस्मृतातेन चतुर्विद् दृढयात्मनाम् । चपुर्मनोवचःकार्यजातेष्वन्यान्यरूपतः ॥ १७० ॥

25

अकृत्य-कृत्ययोस्तुल्यकर्तव्यत्वस्यशां सदा । द्विजमनां प्रधानत्वं दर्शनानां विदम्बनम् ॥ १७१ ॥

इत्येवमूहापोहेन सम्बन्धो नार्पितस्तदा । प्रातः सभागतः^४ शृष्टो राजा सचिवर्गांगिलः ॥ १७२ ॥

लिरितो भवता कः सम्बन्धः किं वादिनेर्द्वयोः । स प्राहैपामपाविज्याग्राहार्हा राजसभास्थितिः ॥ १७३ ॥

अतो मया न चालेरि सम्बन्धो नृपतिसतः । अन्तःकोपानलं वध्रे पयोधिरिव चाढयम् ॥ १७४ ॥

एवं च सदसन्मर्त्यविशेषविदुषस्य । ज्ययस्य फरणं तेऽलंकारारोपस्तवोचितः ॥ १७५ ॥

30

प्रजानां^५ गौरवणोऽपि काल एवावभासते । अल्पेऽप्यत्र न ते दोषः सा ममैवाविचारिता ॥ १७६ ॥

परं दर्शनयाहृत्वाद् मान्यवन्नागरोऽपि सन् । नान्तमुंगो गुणान् दोपीकृत्य यस्मान् प्रजल्पति ॥ १७७ ॥

1 A पक्षोद्दिष्टता; B पक्षवृत्तिता । 2 N चर्कोऽन्यो । 3 N तत्त्वं । 4 N विधिः । 5 N च्युत्पत्तिः । 6 N स्थि-
 त्तमनः । 7 N किनीषस्युरः । 8 N धन्वागतः । 9 N प्र(ब)ह्मनां ।

- अन्यदेकं च ते भाग्यं यत्तेन ब्रह्मचारिणा । एवं विवदमानोऽपि शापाद् भस्मीकृतोऽसि^१ न ॥ १७८ ॥
 संमान्य चास्य सम्बन्धमधुनैव समर्पय । लिखित्वा वादिनोर्वादकाले जयपराजये ॥ १७९ ॥
 राजादेशं गृहीत्वेति तेन प्रैपि निजोऽनुजः । सान्त्वनाय प्रभोः सोऽपि तत्कृत्वाह्वयदत्र तम्^२ ॥ १८० ॥
 प्रसुर्विजयसेनाख्यं प्रैषीत् तत्र मनीषिणम् । नोचितं गमनं तत्र सचिवानागतौ^३ स्वयम् ॥ १८१ ॥
 5 दिगम्बरो विजीयेत चेत् तन्नयकारपूर्वकम् । निर्वास्योऽतः पुराद्^४ धृत्वा परिस्पन्दं स चौरवत् ॥ १८२ ॥
 अथ श्वेताम्बरो हारयेत् तत्तस्य शासनम् । उच्छिद्याशास्वरत्वेनावस्थाप्यं तैः स्थितैः किमु ॥ १८३ ॥
 इत्येवं लेखयित्वाऽत्र तद्^५ राजकरणेऽमुचत् । कृतपक्षोऽपि सम्यन्धोऽनुमतस्तैर्वलोन्नतैः^६ ॥ १८४ ॥
 प्रेषितः सिद्धराजेन श्रीश्रीपालः कवीश्वरः । शिक्षां दत्वातिवात्सल्याद् देवसूरिप्रमोरथ ॥ १८५ ॥
 स प्रणम्य नृपस्याह वाचिकं तत्पुरः स्फुरन् । स्वदेश-परदेशस्था अपि विज्ञा ममार्हिताः ॥ १८६ ॥
 10 परं तथा त्वया बन्धो ! वक्तव्यं वादलीलया । यथा देशान्तरी जेयः श्रेयः श्रेयःकृते मम ॥ १८७ ॥
 त्वय्येव मम^७ चित्तस्य दृढावस्थितिरीदृशी । यथा व्रीडयसे नो नः सभां कार्यस्तथा ध्रुवम् ॥ १८८ ॥
 अथ श्रीदेवसूरिश्च प्रददे प्रतिवाचिकम् । प्रतापस्ते महाराज ! विदेशिविद्युजित्वरः ॥ १८९ ॥
 वयं सहकृतस्तत्र परं मा दोल्यतां मनः । गुरूपदिष्टपक्षौघैर्विजेज्ये तं विवादिनम् ॥ १९० ॥
 क ईदृग् विदुषां शास्ता तद्वचःकौतुकी च कः । भवानिव भवानिच्छुरप्यहं येन वादकृत् ॥ १९१ ॥
 15 इति तद्वच आख्याञ्च श्रीपालः कविवासवः । भूपालोऽपि मुदं प्राप देवसूरिवचोमृतैः ॥ १९२ ॥

§ १०.

चन्द्राष्टशिववर्षेऽत्र (११८१) वैशाखे पूर्णिमादिने ।

आहूतौ वादशालायां तौ वादिप्रतिवादिनौ ॥ १९३ ॥

- वादी कुमुदचन्द्रश्चाययावाडम्बरस्थितः । सुखासनसमासीनश्छत्रचामरशोभितः ॥ १९४ ॥
 प्रतीहारेण मुक्तेऽत्र पट्टे चासावुपाविशत् । आहाद्यापि न चायाति श्वेतभिक्षुः कथं भिया ? ॥ १९५ ॥
 20 अथ श्रीदेवसूरिश्चाययौ भूपालसंसदम् । ऊचे कुमुदचन्द्रश्च स्वप्रज्ञाबलगर्वितः ॥ १९६ ॥

तथा हि—

श्वेताम्बरोऽयं किं ब्रूयान्मम वादरणाङ्गणे ।

सांप्रतं सांप्रतं तस्माच्छीघ्रमस्य पलायनम् ॥ १९७ ॥

- सूरिः प्रोवाञ्च बन्धुर्मे किमसत्यं वदत्यसौ । श्वेताम्बरो^८ यतः श्वायमस्मद्वादरणाङ्गणे ॥ १९८ ॥
 25 भषणे तस्य पर्याप्तं रणे नाधिकृतिः पुनः । परं पलायनं शीघ्रं युक्तं युक्तं वदत्यदः ॥ १९९ ॥
 श्रुत्वेति पार्षदा वाचं शब्दखण्डनयानया । विस्मिताः स्मितमाधाय दध्युरस्य जयो ध्रुवम् ॥ २०० ॥
 एकाग्रमानसौ तत्र शासने पक्षपातिनौ । थाहडो नागदेवश्च सह चाजग्मतुर्मुदा ॥ २०१ ॥
 थाहडः स्वगुरुं व्यज्ञपयद् द्रव्येण भेदिताः^{१०} । सभ्याः श्रुता मया द्रव्यं तद्दास्ये द्विगुणं ध्रुवम् ॥ २०२ ॥
 प्रभावनाकृते स्वीयशासने तत्^{११} समादिश । अथावदद् गुरुर्द्रव्यव्ययः कार्यो न हि त्वया ॥ २०३ ॥
 30 अद्य प्रभुभिरादिष्टः श्रीमुनिचन्द्रसूरिभिः । स्वप्ने यद् वत्स ! वक्तव्यः प्रयोगः स्त्रीषु मुक्तिकृत् ॥ २०४ ॥
 उ त्त रा ध्य य न ग्रन्थटीका श्रीशान्तिस्सूरिभिः । कृता तदनुसारेण वक्तव्यं जेष्यते रिपुः ॥ २०५ ॥
 इत्युक्त्वा नृपतेराशीर्वादं दर्शनसङ्गतम् । अभ्यधात् सूरिरानन्दहेतुं केतुं विवादिनाम् ॥ २०६ ॥

1 N कृतोऽपि सन् । 2 N ते । 3 सचिवानां मतौ । 4 A B पुराकृत्वा । 5 N तं । 6 B बलोन्नते; D बलोन्नतेः ।
 7 A N कृतेर्मम । 8 N वित्तस्य । 9 A यतश्चायं । 10 N भेदिना । 11 N वत्स° ।

नारीणां विदधाति निर्वृतिपदं श्वेताम्बरप्रोल्लसत्-
कीर्तिस्फीतिमनोहरं नयपथप्रस्तारभङ्गीगृहम् ।

यस्मिन् केवलिनो विनिर्जितपरोत्सेकाः सदा दन्तिनो

राज्यं तज्जिनशासनं च भवतश्चौलुक्य ! जीयाच्चिरम् ॥ २०७ ॥

ऊचे कुमुदचन्द्रेण वादिना सिद्धभूपतेः । आशीरासीमभूमीशविद्वद्विजयशोभिः ॥ २०८ ॥

सा चेयं-

खद्योतद्युतिमातनोति सचिता जीर्णोर्णनाभालय-

च्छायामाश्रयते शशी मशकतामायान्ति यत्राद्रयः ।

इत्थं वर्णयतो नभस्तव यशो जातं स्मृतेर्गोचरं

तद्यत्र भ्रमरायते नरपते ! वाचस्ततो मुद्रिताः ॥ २०९ ॥

तस्मिन् महर्षिस्तसाहः सागरश्च कलानिधिः । प्रह्लाभिरामो रामश्च नृपस्तीते सभासदः ॥ २१० ॥

ते प्रोचुर्मुद्रिता वाच इति दिग्वाससः क्षतिः । नारीमुक्तिर्ज्ञानिमुक्तिर्यत्र तत्र जयो ध्रुवः ॥ २११ ॥

देवाचार्यश्च भाभूश्च श्रीपालश्च महाकविः । पक्षे दैगंवरे तत्र केशचत्रितयं मतम् ॥ २१२ ॥

तत्रोत्साहो महोत्साह उवाच प्रकटाक्षरम् । किंचिदुत्प्रासनागर्भं दृष्ट्वा दिग्बलपार्षदात् ॥ २१३ ॥

तथा हि-

संभृतावयवमस्तदूपणं साधनं सदसि दर्शयिष्यतः ।

अस्य लुञ्चितकचस्य केवलं केशचत्रितयमेति सम्भ्यताम् ॥ २१४ ॥

महर्षिणा च विज्ञाते उपलक्ष्य प्रमुस्ततः । प्रयोग उच्यतां सन्यगादिदेशेति कौतुकात् ॥ २१५ ॥

ततोऽसौ नास्ति निर्वाणं, स्त्रीभवस्यस्य देहिनः । तुच्छसत्त्वतया तस्य, यस्तुच्छो मुक्तिरस्य न ॥ २१६ ॥

अत्रोदाहरणं बालः पुमान् तुच्छोऽवलामवः । अतो न निर्वृतिस्तत्र प्रयोगममुमाह सः ॥ २१७ ॥

देवसूरिरयाह स्नासिद्धं धर्मविशेषणम् । स्त्रीभवे निर्वृतिं प्राप मरुदेवाऽऽगमे मतम् ॥ २१८ ॥

तवाप्रसिद्धमेतश्चेदनेकान्तं ततः पठ । तस्य मार्गमतिक्रम्य दुर्नयो ह्यवधारणम् ॥ २१९ ॥

तथा हेतुश्च ते दूप्योऽनेकान्तिकतया मतः^१ । स्त्रियोऽपि यन्महासत्त्वाः प्रत्यक्षागमपीक्षिताः ॥ २२० ॥

सीताया आगमेऽप्यक्षं पुनः साक्षान्महीपतेः । माता श्रीमथणाल्लाख्या सत्त्वधर्मकशेषधिः ॥ २२१ ॥

तथा व्याप्तिरल्लोक्यं प्रतिव्याप्ते प्रठौकानात् । याः स्त्रियस्तां^२ ध्रुवं तुच्छा नैतत् तत्सत्त्वदर्शनात् ॥ २२२ ॥

तथा तदर्शनात् तत्रोदाहृतिश्चापि दूषिता । बालं पुंसामभिहानादतिमुक्तकसाधुवत् ॥ २२३ ॥

तथास्योपनयोऽसिद्धः प्राह सिद्धान्तात् सद्रूपणात् । ततो निगमनं दूष्यं प्रत्यनुमानसम्भवात् ॥ २२४ ॥

अनूप दूपयित्वैवं परपक्षमय स्वकम् । पक्षं देवगुरुः प्राह स्त्रीभवेऽप्यथ निर्वृतिः ॥ २२५ ॥

प्राणिनः सत्त्ववैशिष्ट्यात् स्त्रियः सत्त्वाधिका मया । दृष्टाः कुन्ती-सुभद्राया अयोदाहृतिरागमे ॥ २२६ ॥

महासत्त्वाः स्त्रियः सन्ति मोक्षं गच्छन्ति निश्चितम् । इत्युक्त्वा विरते देवगुरुरायाशाम्यरोऽवदत् ॥ २२७ ॥

पुनः पठ ततोऽवाचि तत्राप्यनवधारिते । त्रिरप्याह कृते नैवमनुज्जा वमदूपयत् ॥ २२८ ॥

प्रतिपाद्याह वाच्यस्यामबोधः प्रकटोत्तरम् । दिग्भासाः प्राह जत्थोऽयं फटिन्ने लिख्यतामिह ॥ २२९ ॥

महर्षिः प्राह संपूर्णा वादमुद्राऽत्र^३ दृश्यते । दिगम्यरो जितः श्वेताम्यरो विजयमाप च ॥ २३० ॥

एवं चानुमते राज्ञा प्रयोगं केशवोऽलिखत् । बुद्ध्या च दूषिते तत्र देवसूरिस्तथाऽवदत् ॥ २३१ ॥
 अनूद्य दूषणं भित्त्वा स्वपक्षं स्थापयन्निह । कोटाकोटीति शब्दं स प्रयुयोज विदूषणम् ॥ २३२ ॥
 अपशब्दोऽयमित्युक्ते वादिना पार्षदेश्वरः । उत्साहः प्राह शुद्धोऽयं शब्दः पाणिनिसूचितः ॥ २३३ ॥

उक्तं च—

5 कोटाकोटिः कोटिकोटिः कोटीकोटिरिति त्रयः ।

शब्दाः साधुतया हन्त संमताः पाणिनेरमी ॥ २३४ ॥

इत्थं निरनुयोज्यानुयोगो निग्रहभूमिका । तवैवैपा समायाता व्यावर्त्तस्व ततो ग्रहात् ॥ २३५ ॥

अशकुवन्निति प्रत्युत्तरे देवगुरोस्ततः । सवैलक्ष्यमथाहस्मानुत्तरः स दिगंबरः ॥ २३६ ॥

महाराज ! महान् वादी देवाचार्यः किमुच्यते । राजाहं वद निस्तन्द्रः कथयिष्यामि विस्मृतम् ॥ २३७ ॥

10 अवदत्यन्यसभ्यैश्च ^१हरिताला प्रपातिता । सम्बन्धकविधिं भूप आदिशन्निजपूरुषैः ॥ २३८ ॥

जयपत्रं प्रसादेन देवसूरेर्ददौ नृपः । ततोऽवादीद् गुरुस्तं च किमप्याचक्षमहे वचः ॥ २३९ ॥

शास्त्रीयवादमुद्रायां निग्रहो यत्पराजयः । दत्तादिनस्तिरस्कारः कोऽपि नैव विरच्यताम् ॥ २४० ॥

राजाह भवतां वाग्भिरिदमप्यस्तु किं पुनः । आडम्बरापहारेण दर्शनित्वमवाप्यताम् ॥ २४१ ॥

एवं कृते तदा चज्जार्गलाख्या सिद्धयोगिनी । श्रीमत्कामारुख्यया देव्या प्रहिता साययौ रवात् ॥ २४२ ॥

15 भूयास्त्वमक्षयस्कन्धः सिद्धाधीश ! तथा सुहृत् । तथा श्रीदेवसूरिश्चाशिपेत्यभिननन्द तौ ॥ २४३ ॥

मधीकूर्चकमालीय भाले न्यस्तो दिगम्बरः । ततः सा पश्यतामेव निश्चकाम नभोध्वना ॥ २४४ ॥

तुष्टिदाने ततो लक्षं द्रव्यस्य मनुजाधिपः । ददन्न्यपेधि निर्ग्रन्थेश्वरेणास्पृहताजुषा ॥ २४५ ॥

गणगन्धर्वसिद्धादिदेवैः पूर्वमनीक्षितः ^४ । राजादेशात् प्रवेशस्य सोऽवर्त्त्यत महोत्सवः ॥ २४६ ॥

समस्ततूर्यनिर्घोषपूर्वं संगीतमङ्गलैः । कुलाङ्गनाकृतैः सूरिर्वसतौ प्रविवेश सः ॥ २४७ ॥

20 राजवैतालिकस्तत्र तारस्वरत आशिषम् । ददौ सदौचितीकृत्यविदं देवगुरुं प्रति ॥ २४८ ॥

सन्तोषं स्फारनिःकिञ्चनजनवचनैराहतं प्रेक्ष्य नव्यं

कामो हिंसादिकेभ्योऽप्यवगणिततमः शत्रुपक्षे शमादौ ।

आदिष्टो यस्य चेतो नृपतिपरिभवात् पुण्यपण्यं प्रवेश्य

प्रायासीद् वालयित्वा शुचिमतिवहिकां देवसूरिः स नन्द्यात् ॥ २४९ ॥

25 श्रीसिद्धहेमचंद्राभिधानशब्दानुशासने । सूत्रधारः प्रभुः श्रीमान् हेमचन्द्रप्रभुर्जगौ ॥ २५० ॥

तथा हि—

यदि नाम कुमुदचन्द्रं नाजेष्यद् देवसूरिरहिमरुचिः ।

कटिपरिधानमधास्यत कतमः श्वेताम्बरो जगति ॥ २५१ ॥

श्रीचन्द्रसूरयस्तत्र सिद्धान्तस्येव मूर्त्तयः । शासनोद्धारकूर्मायाशासन् श्रीदेवसूरये ॥ २५२ ॥

30 § ११. श्रीमद्देवगुरौ सिंहासनस्थे सति भास्वति । प्रतिष्ठायां न लग्नानि वृत्तानि महतामपि ॥ २५३ ॥

तदा गच्छस्य ^५ संवस्य समस्तस्य विभावरी । विभावरीयसी चैषा विनिद्रत्वात् क्षणादगात् ॥ २५४ ॥

प्रातश्च प्रत्युपेक्षायामुपधिं साधवस्तदा । अपश्यन् खण्डशश्रूणीकृतामाखुभिरुद्भटैः ^६ ॥ २५५ ॥

प्रवर्त्तकेन विज्ञप्ते गुरूणां ते ^७ व्यचिन्तयन् । दिग्वासाः स्वसमं वेषं ममापि हि चिकीर्षति ॥ २५६ ॥

1 N °तदा° । 2 N हरिताला । 3 N साह्यगौरवात् । 4 N पूर्वमपीक्षितः । 5 N गच्छस्य° । 6 N °रुद्भवैः । 7 N व्यजिज्ञपन् ।

तत्र प्रतिविधौ शक्तिर्मम पूज्यप्रसादतः । सौवीरपूर्णं आनांयि कुम्भो चतित एकतः ॥ २५७ ॥
 गलपिण्डनतः कण्ठं तस्य वज्राऽन्तराऽमुचन् । अभिमन्त्र्य ततः साधूनाह सर्वत्र साहसी ॥ २५८ ॥
 खेदं कमपि मा कार्षुर्भवन्तः कौतुकं महत् । समीक्षत यदेतेषां भावि दुर्बिनये फलम् ॥ २५९ ॥
 पादोनप्रहरे श्राद्धा नमस्त्याजगुरुनताः । प्रसादाद् गुरुमस्माकं मुञ्चैनमिति भाषिणः ॥ २६० ॥
 महन्धोः का भवेद् वाधा न जानीमो वयं नतु । अज्ञानदम्भवतः सर्वप्रकारेभ्यो निषेधिताः ॥ २६१ ॥ 5
 सार्द्धेयामे च संपूर्णे नम्राचार्यस्तदागमत् । नम्राचार्य इवाहार्यः प्रशंसां प्रकटं दधत् ॥ २६२ ॥
 आदिलप्यार्द्धासने सूरिरुपावेशयदत्र तम् । भ्रातः ! का तव पीडाऽस्ति ममाहातमिदं ध्रुवम् ॥ २६३ ॥
 स प्राह लिम्बि मा त्वं मां भव मा दीर्घरोपभूः । विमोचय निरोधं मे तन्निरोधे मृतिर्ध्रुवम् ॥ २६४ ॥
 तस्यैवद् वचनं दीनं श्रुत्वाऽवददसौ प्रभुः । भवान् सपरिवारोऽपि यातु मे वसतेर्वह्निः ॥ २६५ ॥
 तदादेशेन ते द्वारे स्थिता 'आभ्माततुन्दकाः । लुलाया इव संपूर्णोत्पियदङ्गास्तदा' वभुः ॥ २६६ ॥ 10
 साधोः पार्श्वान् समानाप्य कुम्भं सौवीरपूरितम् । आच्छोटयन्मुखं तेषां सन्नद्धे मुक्कलः श्रवः ॥ २६७ ॥
 अनिरोधे निरोधे सत्यसपत्राक्रुवाश्र* ते । नृजलस्य प्रवाहेण जनः सर्वोऽपि विस्मितः ॥ २६८ ॥
 अर्हिलोऽपि भृशं शोकवत्सस्वात् परामभात् । ययौ कुमुदचन्द्रोऽयमददत्यत्वममास्त्रिव ॥ २६९ ॥
 तुष्टिदानं ददानस्य राज्ञः सुरैरगृह्यतः । आशुकोऽर्द्धे गते मन्त्री राज्यारामशुकोऽब्रवीत् ॥ २७० ॥
 देवेषां निःस्पृहाणां न धनेच्छा तज्जिनालयः । विधाप्यते यथामीषां पुण्यं तव च वर्धते ॥ २७१ ॥ 15
 भवत्वेवं नृपप्रोक्ते मन्त्री चैत्यमकारयत् । स्वेन तेनवरेणापि स्वामिनाऽनुमतेन सः ॥ २७२ ॥
 दिनसौकं च संपूर्णः प्रासादोऽत्रल्लिहो महान् । मेरुचूलोपमः स्वर्णरत्नकुम्भध्वजालिभिः ॥ २७३ ॥
 श्रीनाभेयविभोर्विभ्वं पित्तलामयमद्भुतम् । दशामगोचरं रोचिःपूरतः सूर्यविम्बवत् ॥ २७४ ॥

अनलाष्टशिवे वर्षे (११८३) वैशाखद्वादशीनिशि ।

प्रतिष्ठा विदधे तत्र चतुर्भिः सूरिभिस्तदा ॥ २७५ ॥

20

एवं प्रभावनापूरणाविते धर्मिणां हृदि । क्षेत्रे वपन् बोधिबीजं चिरं च व्यहरत् प्रभुः ॥ २७६ ॥

§ १२. अन्यदा प्रजतोऽप्ये नाम्ना पिप्पलवाटके । शार्दूलं गुरुशार्दूलो रेतया स* न्यपेधयत् ॥ २७७ ॥

मालशृङ्गाकुलो गच्छो विहारे प्रान्तरायनी । क्षुधादियाधया तत्र छिष्टो दुःप्रतिकारया ॥ २७८ ॥

तदीयचिन्तामात्रेण सायंऽकस्मादुपागते । प्रासुकैर्मकपानेस्वद्भव्यात्वं प्रत्यलाभयन् ॥ २७९ ॥—युग्मम् ।

स्याद्वा द पूर्वकं रक्षाकरं स्थावचोऽमृतम् । प्रमेयशतरत्नाद्यममुक्तं स किल धिया ॥ २८० ॥ 25

पीतान् दृष्ट्वा पुरा कुम्भोद्भवेनाम्भोनिधीनिह । परवादिषट्कोद्भूतशतागम्यं ज्यघात्रवम् ॥ २८१ ॥—युग्मम् ।

इति श्रीदेवसूरीणामसंख्याविश्वरूपशृङ्गात् । वर्षाणां त्र्यधिकाशीतिरत्यस्यमदतन्त्रिणां ॥ २८२ ॥

श्रीमद्वेश्वरसूरीणां गच्छमारं समर्थं ते । जैनप्रभावनास्थेमनिस्तुपधेयसि स्थिताः ॥ २८३ ॥

रसयुग्मरवौ वर्षे (१२२६) श्रावणे मासि संगते ।

कृष्णपक्षस्य सप्तम्यामपराह्णे गुरोर्दिने ॥ २८४ ॥

30

मन्त्र्यलोकसिर्गं लोकं प्रतियोज्य पुनर्दरम् ।

बोधका इव ते जग्मुर्दिवं धीदेवसूरयः ॥ २८५ ॥—त्रिभिर्विधेयकम् ।

शिखिवेदशिवे (११४३) जन्म दीक्षा युग्मशरेश्वरे (११५२) ।

वेदाश्वशंकरे वर्षे (११७४) सूरित्वमभवत् प्रभोः ॥ २८६ ॥

नवमे वत्सरे दीक्षा एकविंशत्तमे तथा । सूरित्वं सकलायुश्च त्र्यशीतिवत्सरा अभूत् ॥ २८७ ॥

इत्थं श्रीदेवसूरेश्चरितमधरितक्षुद्रवादिप्रवादं

5

नादं वर्द्धिष्णु जैनप्रवचनभविनां सत्त्वमुक्तैरसेव्यम् ।

श्रेष्ठश्रेयःप्रदं तद् भवतु भवभृतामद्य काले भवानां

नन्द्यादाचन्द्रकालं विबुधजनशतैर्नित्यमभ्यस्यमानम् ॥ २८८ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

10

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीदेवसूरेः कथा

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गः कुयुग्मक्रमः ॥ २८९ ॥

ॐ

अर्थं यच्छति संसृतिस्थितिमतां दुःखापनोदक्षमं

कल्पद्रुव्रजचिन्तिताश्मनिवहादप्यद्भुतं यः प्रभुः ।

15

स श्रीमान् कनकप्रभः कथमयं शक्यो मया वर्णितुं

प्रद्युम्नो यतिनायकश्च समभूद् यन्नाममन्त्रस्मृतेः ॥ २९० ॥

॥ इति श्रीदेवसूरिप्रबन्धः ॥

॥ ग्रं० ३२५; उभयं ४८७९ ॥

२२. श्रीहेमचन्द्रसूरिचरितम् ।

- श्रीहेमचन्द्रसूरीणामपूर्वं वचनामृतम् । जीवातुर्विश्वजीवानां राजचित्तावनिसितम् ॥ १ ॥
 पातकान्तकमातङ्गस्पर्शदूषणपूषणः^१ । श्रीहेमचन्द्रसूरीणां वाचः स्वर्णोदकद्युतः ॥ २ ॥
 अनन्तागमविद्याभृन्मृतसोऽजीवनस्यितिः । श्रीहेमसूरिरन्याद् वः प्रतिश्रीपादलिप्तकः ॥ ३ ॥
 कृतिस्त्वद्वचमुक्तास्त्रायकथरितं प्रभोः । स्थाप्यतेऽन्तः प्रकाशाय सतां हृदयवेदमसु ॥ ४ ॥ 5
५१. अस्ति श्रीगूर्जरो देशः क्लेशावेशवियुक्तभूः । पुरुषार्थत्रयश्रीपु स्वर्गोऽपीच्छति यत्तुलाम् ॥ ५ ॥
 अणहिल्लपुरं नाम कामयुक् प्रणयित्रजे । अस्ति प्रासादराजीभिर्नगरं नगरंगभूः ॥ ६ ॥
 संक्रन्दनसुपवोरिद्विजिह्वा यस्य नोपमाम् । सुरासुरोरगाधीशाः प्रापुर्लोकेश्वरा अपि ॥ ७ ॥
 स तत्र वाक्सुधासारसंप्रीणितचकोरकः । राजा सिद्धाधिपः सिद्धाधिपगीतयशा अभूत् ॥८॥—युग्मम् ।
 सत्पूजाभोगशृङ्गारप्रभावदृढरङ्गभूः । बन्धूकमिव घन्धूकं देशे तत्रास्ति सत्सुरम् ॥ ९ ॥ 10
 व्यूढमोढान्वयप्रौढ उद्दुढमहिमा दृढः । वाढमाढौकयद् दाढ्यं प्रौढिपु प्रौढचेतसाम् ॥ १० ॥
 उल्कोचकृतसंकोच उल्लोचः सत्त्वमण्डपे । श्रेष्ठी तत्राभवच्चाचः प्रवाचः पूजयन् सदा ॥ ११ ॥—युग्मम् ।
 गेहिनी पाहिनी तस्य देहिनी मन्दिरेन्दिरा । यस्याः सीता-सुभद्राद्याः सत्याः सत्याः सतीत्वतः ॥ १२ ॥
 सा श्रीचूडामणिश्चिन्तामणि स्वप्नेऽन्यदैक्षत । दत्तं निजगुरुणां च भयचावेशनिवेशतः ॥ १३ ॥
 चान्द्रगच्छसरःपद्मं तत्राले मण्डितो गुणैः । प्रद्युम्नसूरिशिष्यः श्रीदेवचन्द्रमुनीश्वरः ॥ १४ ॥ 15
 आचक्ष्यो पाहिनी प्रातः स्वप्नस्वप्नसूचितम् । तत्सुरः स तदर्थं च शास्त्रदृष्टं जगो शुद्धः ॥ १५ ॥
 जैनशासनपायोधिकीस्तुमः संमवी सुतः । तव स्तवकृतो यस्य देवा अपि सुवृत्ततः ॥ १६ ॥
 श्रीवीतरागविन्धानां प्रतिष्ठादोहर्द्दं दधौ । अन्यदा सा स चापूरि सत्पत्या भूरिपुण्यतः ॥ १७ ॥
 अस्तु सा च पुण्येऽह्नि जितवह्निप्रभं कृत्वा । मलयाचलचूलेव चन्दनं नन्दनं मुदा ॥ १८ ॥
 नानाविधप्वनचूर्णभरदण्डचरिताम्बरैः । बद्धांपने व्यतीते च द्वादशाहे मुदा तदा ॥ १९ ॥ 20
 अभिधाविधिमार्धित्सुः सनामीन् भक्तितो निजान् । आहूय व्याहरच्चाचः सदाचरणबन्धुरः ॥ २० ॥
 अस्माद्गृहेऽवतीर्णोऽत्र प्रतिष्ठादोहर्द्दोऽजनि । एतन्मातुस्तया रम्याः पूजाभिः स्युः सुरा अपि ॥ २१ ॥
 तच्चंगदेव इत्यस्य स्थानभृन्नाम सान्वयम् । विदधे विश्ववस्तूनां यतः सत्वं शुभायतिः ॥ २२ ॥
 —चतुर्भिः फलापकम् ।
- क्रमुकैः क्रोढकर्पूरैः पत्रैः सौरभनिर्भरैः । दत्त्वा नागरखण्डैश्च वाम्बूलं तान् व्यसर्जयत् ॥ २३ ॥ 25
 वर्द्धमानो वर्द्धमान इवासौ मद्गलाश्रयः । शिशुत्वेऽप्यशिशुप्रदाः सोऽभूदक्षतदक्षतः ॥ २४ ॥
 तस्माद्य पंचमे वर्षे वर्षीयस इवाभवत् । मतिः सद्गुरुश्रुत्प्रापविधौ विधुरितैतसः ॥ २५ ॥
५२. अन्यदा मोढचैत्यान्तः प्रभूणां चैत्यवन्दनम् । कुर्वतां पाहिनी प्रायात् सपुत्रा तत्र पुण्यम् ॥२६॥
 सा च प्रदक्षिणां दत्त्वा यावत् कुर्युः स्तुतिं जिने । चंगदेवो निपद्यायां तावन्निविदिशे हृत्तम् ॥ २७ ॥
 स्वरसि त्वं महास्त्रं सद्गुह्यारोक्वियस्यसि । तस्माभिज्ञानमीक्षस्व स्वयं पुत्रेण चल्कतम् ॥ २८ ॥ 30
 इत्युक्त्वा गुरुभिः पुत्रः सद्हनन्दननन्दनः । फल्पयन्न इयामार्थि स जनन्याः^१ सगीपतः ॥ २९ ॥
 सा प्राह प्रार्थ्यतामस्य पिता युक्तमिदं ननु । ते तदीयाननुज्ञाया मीताः किमपि नाभ्यधुः ॥ ३० ॥

अलङ्घ्यत्वाद् गुरोर्वाचामाचारस्थितया तथा । दूनयापि सुतः स्नेहादार्ष्यत स्वप्रसंसृतेः ॥ ३१ ॥
तमादाय स्तम्भतीर्थे जग्मुः श्रीपार्श्वमन्दिरे । माघे सितचतुर्दश्यां ब्राह्मे धिष्ण्ये शनेर्दिने ॥ ३२ ॥
धिष्ण्ये तथाष्टमे धर्मस्थिते चन्द्रे वृषोपगे । लग्ने बृहस्पतौ शत्रुस्थितयोः सूर्यभौमयोः ॥ ३३ ॥

श्रीमानुदयनस्तस्य दीक्षोत्सवमकारयत् । सोमचन्द्र इति ख्यातं नामास्य गुरवो दधुः ॥ ३४ ॥
5 संचस्करुः परिस्कारान् प्रजाप्य परमाक्षरैः । आर्हतैस्तेऽर्हमर्हाणां तमेकप्रणिधानतः ॥ ३५ ॥
अथैत्य^१ मिलिते कोपकलिते कटुभाषिणि । चाचे^२ प्राचेतसाभस्तमयं प्राशमयत् स्वयम् ॥ ३६ ॥
सोमचन्द्रस्ततश्चन्द्रोज्ज्वलप्रज्ञावलादसौ । तर्क-लक्षण-साहित्यविद्याः पर्यच्छिन्दद् द्रुतम् ॥ ३७ ॥

§ ३. अन्यदाऽचिन्तयत् पूर्वं परो लक्षपदानुगः । आसीदेकपदात् तस्माद्धिगस्मानल्पमेधसः ॥ ३८ ॥
तत आराधयिष्यामि देवीं काश्मीरवासिनीम् । चकोरद्विजरोचिष्णुं ज्योत्स्नामिव कलावतः ॥ ३९ ॥
10 इति व्यज्ञपयत् प्रातः प्रभुं विनयनम्रवाक् । संमुखीनागमं देव्या ध्यात्वा सोऽप्यन्वमन्यत ॥ ४० ॥

गीतार्थः साधुभिः सार्धं धाम विद्यात्रजस्य च । प्रस्थानं तामलिध्याः स ब्राह्मीदेशोपरि व्यधात् ॥ ४१ ॥
श्रीरैवतावतारे* च तीर्थे श्रीनेमिनामतः । सार्थे^३ माधुमते^४ तत्रावात्सीदवहितस्थितिः ॥ ४२ ॥
निशीथेऽस्य विनिद्रस्य नासाग्रन्यस्तचक्षुषः । आराधनात् समक्षाऽभूद् ब्राह्मी ब्रह्ममहोनिधेः ॥ ४३ ॥
वत्स स्वच्छमते ! यासीन् मा स्म देशान्तरं भवान् । तुष्टा त्वद्भक्तिपुष्ट्याऽहं सेत्स्यतीहितमत्र ते ॥ ४४ ॥
15 इत्युक्त्वा सा तिरोधत्त देवी वाचामधीश्वरी । स्तुत्या तस्या निशां नीत्वा पश्चादागादुपाश्रयम् ॥—युगम् ।

सिद्धसारस्वतोऽङ्केशात् सोमः सीमा विपश्चिताम् । अभूद्भूमिरुन्निद्रान्तरवैरिकृतद्रुहः ॥ ४६ ॥
प्रभावकधुराधुर्यममुं सूरिपदोचितम् । विज्ञाय सङ्गमामत्रय गुरवोऽमत्रयन्निति ॥ ४७ ॥
योग्यं शिष्यं पदे न्यस्य स्वकार्यं कर्तुमौचिती । अस्मत्पूर्वेऽमुमाचारं सदा विहितपूर्विणः ॥ ४८ ॥
तदैव विज्ञदैवज्ञत्रजालं व्यचारयत् । विमृश्य तेऽथ व्याचक्रुः^५ सर्वोत्तमगुणं क्षणम् ॥ ४९ ॥
20 जीवः कर्के तनौ सूर्यो मेपे व्योम्नि बुधान्वितः । चन्द्रो वृषे च लाभस्थो भौमो धनुषि षष्ठगः^६ ॥ ५० ॥

धर्मस्थाने झषे शुक्रः शनिरेकादशो वृषे । राहुस्त्रुतीयः कन्यायां विश्वविघ्नविनाशकः^७ ॥ ५१ ॥
इति सर्वग्रहबलोपेतं लग्नं समृद्धिकृत् । होरा चान्द्री ततः पूर्वा द्रेष्काणः प्रथमस्तथा^८ ॥ ५२ ॥
वर्गोत्तमः शशांकांशो नवमो द्वादशस्तथा । त्रिंशांशो वाक्पतेः षष्ठो लग्नेऽस्मिन् गुणमण्डिते ॥ ५३ ॥
प्रतिष्ठा यस्य जायेत पुरुषस्य सुरस्य च । राज्ञां ज्ञातो जगत्पूज्यः स भवेद् विश्वशेखरः ॥ ५४ ॥

25 —पंचभिः कुलकम् ।

अथ वैशाखमासस्य तृतीयामध्यमेऽहनि । श्रीसङ्गनगराधीशविहितोत्सवपूर्वकम् ॥ ५५ ॥

मुहूर्ते पूर्वनिर्णीते कृतनन्दीविधिक्रमाः । ध्वनत्तूर्यरवोन्मुद्रमङ्गलाचारबन्धुरम् ॥ ५६ ॥

शब्दाद्वैतेऽथ विश्रान्ते समये घोषिते सति । पूरकापूरितश्वासकुम्भकोद्भेदमेदुराः ॥ ५७ ॥

श्रवणेऽगारुर्पूर्चन्दनद्रवचर्चिते । कृतिनः सोमचन्द्रस्य निष्ठानिष्ठान्तरात्मनः ॥ ५८ ॥

30 श्रीगौतमादिसूरीशैराराधितमवाधितम् । श्रीदेवचन्द्रगुरवः सूरिमन्त्रमचीकथन् ॥ ५९ ॥

—पंचभिः कुलकम् ।

तिरस्कृतकलाकेलिः कलाकेलिकुलाश्रयः । हेमचन्द्रप्रभुः श्रीमान्नाम्ना विख्यातिमाप सः ॥ ६० ॥

तदा च पाहिनी स्नेहवाहिनी सुत उत्तमे । तत्र चारित्रमादत्ताविहस्ता गुरुहस्ततः ॥ ६१ ॥

1 N अथैत्य । 2 N प्रोचे । 3 N साधुमते । * 'उज्जयन्तीतीर्थे' इति D टिप्पणी । † 'सारस्वते' इति D टि० । 4 N व्याचख्युः । A B व्याचक्षुः । 5 N षष्ठमः । 6 N वैश्वविघ्नविनाशनः । 7 N °मस्ततः ।

प्रवर्तिनीप्रतिष्ठां च दापयामास नम्रगीः । तदैवाभिनवाचार्यो गुरुभ्यः सभ्यसाक्षिकम् ॥ ६२ ॥
सिंहासनासनं तस्मा अन्वमानयदेष च । कटरे जननीमकिरुत्तमानां कपोपलः ॥ ६३ ॥

५४. श्रीहेमचन्द्रसूरिः श्रीसङ्घासगरकौस्तुभः । विजहारान्यदा श्रीमदणहिल्लपुरं पुरम् ॥ ६४ ॥
श्रीसिद्धभृशृदन्वेषु राजपाटिकया चरन् । हेमचन्द्रं प्रभुं वीक्ष्य तदस्वविपणौ स्थितम् ॥ ६५ ॥
निरुध्य दिवकासत्रे गजप्रसरमङ्कुशात् । किञ्चिद् भणिष्यतेत्याह प्रोवाच प्रभुरप्यथ ॥ ६६ ॥ 5

कारय प्रसरं सिद्ध ! हस्तिराजमशङ्कितम् ।

त्रस्यन्तु दिग्गजाः किं तैर्भृस्त्वयैवोद्धृता यतः ॥ ६७ ॥

श्रुत्वेति भूपतिः प्राह तुष्टिपुष्टः सुधीश्वरः । मध्याह्ने मे प्रमोदायागन्तव्यं भवता सदा ॥ ६८ ॥

तत्पूर्वं दर्शनं तस्य जज्ञे कुत्रापि सत्क्षणे । आनन्दमन्दिरे राज्ञा यत्राज्यममूत प्रभोः ॥ ६९ ॥

अन्यदा सिद्धराजोऽपि जित्वा मालवमण्डलम् । समाजगाम तस्मै चारिषिं दर्शनिनो ददुः ॥ ७० ॥ 10

तत्र श्रीहेमचन्द्रोऽपि सूरिभूरिकलानिधिः । उवाच काव्यमव्यप्रमतिश्रव्यनिदर्शनम् ॥ ७१ ॥

तथा हि-

भूमिं कामगवि ! खगोमयरसैरासिञ्च रत्नाकरा !

मुक्तास्त्रस्तिकमातनुध्वमुद्भुप ! त्वं पूर्णकुम्भो भव ।

भृत्वा कल्पतरोर्दलानि सरलैर्दिग्गवारणास्तोरणा-

न्याघत्त स्वकैरैर्विजित्य जगतीं नन्वेति सिद्धाधिपः ॥ ७२ ॥ 15

व्याख्याविभूपिते वृत्ते वृत्ते इव विभोस्ततः । आजुहावावनीपालः सूरिं सौषे पुनः पुनः ॥ ७३ ॥

५५. अन्यदाऽवन्तिकोशीयपुस्तकेषु नियुक्तैः । दर्शयमानेषु भूपेन प्रैक्षि लक्षणपुस्तकम् ॥ ७४ ॥

किमेतदिति प्रपच्छ स्वामी 'तेऽपि व्यजिज्ञपन् । भोजव्याकरणं ह्येतच्छब्दशास्त्रं प्रवर्तते ॥ ७५ ॥

असौ हि मालवावीशो विद्वच्चक्रशिरोमणिः । शब्दालङ्कारदेवज्ञतर्कशास्त्राणि निर्ममे ॥ ७६ ॥ 20

चिकित्सा-राजसिद्धान्त-रस'-वास्तुदयानि च । अङ्क-शाकुनकाध्यात्म-स्वप्न-सामुद्रिकान्यपि ॥ ७७ ॥

ग्रन्थान् निमित्तव्याख्यान-प्रश्नचूडामणीनिह । विद्युतिं चायसद्भावेऽर्धकाण्डं मेघमालया ॥ ७८ ॥

भूपालोऽप्यवदत् किं नास्त्वकोशे शास्त्रपद्धतिः । विद्वान् कोऽपि कथं नास्ति देशे विश्वेऽपि गूर्जरे ॥ ७९ ॥

सर्वे सम्भूय विद्वांसो हेमचन्द्रं व्यलोकयन् । महाभक्त्या च राज्ञाऽसावभ्यर्च्य प्रार्थितः प्रभुः ॥ ८० ॥

शब्दव्युत्पत्तिकृच्छ्रास्त्रं निर्मायासन्मनोरथम् । पूर्यस्व महर्षे ! त्वं विना त्वामत्र कः प्रभुः ॥ ८१ ॥ 25

संक्षिप्तत्रयं प्रवृत्तोऽयं समयेऽस्मिन् कलापकः । लक्षणं तत्र निष्पत्तिः शब्दानां नास्ति तादृशी ॥ ८२ ॥

पाणिनिर्लक्षणं वेदस्याङ्गमित्यत्र च द्विजाः । अवलेपादसूयन्ति कोऽर्धसैकनमनायितैः ॥ ८३ ॥

यशो मम तव ख्यातिः पुण्यं च मुनिनायक ! । विश्वलोकोपकाराय कुरु व्याकरणं नवम् ॥ ८४ ॥

इत्याकर्ण्यभ्यघातुं सूरिर्हेमचन्द्रः सुवीनिधिः । कार्येषु नः किञ्चिद्विचरं स्मरणायैव केवलम् ॥ ८५ ॥

परं व्याकरणान्यष्टौ वर्धन्ते पुस्तकानि च । तेषां श्रीभारतीदेवीकोश एवास्तित्वा भुवम् ॥ ८६ ॥ 30

आनापयतु काश्मीरदेशात् वानि स्वमानुषैः । महाराजो यथा सम्यक् शब्दशास्त्रं प्रवच्यते ॥ ८७ ॥

इति तस्योक्तिमाकर्ण्य तत्क्षणादेव भूपतिः । प्रधानपुरुषान् प्रैषीद् वाग्देवीदेशमध्यतः ॥ ८८ ॥

प्रचुरारुणपुरे तत्र प्राप्तास्ते देवतां गिरम् । वन्दुनादिभिरभ्यर्च्य तुष्टुषुः पाठनस्तवैः ॥ ८९ ॥

1 N स्वाम्यपीति । 2 N शतव्यास्तु । 3 N ऽर्धशास्त्रं ; B ऽर्धशास्त्रं । 4 B D नायकः । 5 N व्याख्येते भुवम् ।

समादिक्षत् ततस्तुष्टा निजाधिष्ठायकान् गिरा । मम प्रसादवित्तः श्रीहेमचन्द्रः सिताम्बरः ॥ ९० ॥
ततो मूर्त्त्यन्तरस्येव मदीयस्यास्य हेतवे । समर्प्य प्रेष्यतां प्रेष्यवर्गः पुस्तकसञ्चयम् ॥ ९१ ॥
ततः सत्कृत्य तान् सम्यग् भारतीसचिवा नरान् । पुस्तकान्यर्पयामासुः प्रैपुश्चोत्साहपण्डितम् ॥ ९२ ॥
अचिरान्नगरं स्वीयं प्रापुर्देवीप्रसादिताः । हर्षप्रकर्षसम्पन्नपुलकाङ्कुरपूरिताः ॥ ९३ ॥

- 5 सर्वं विज्ञापयामासुर्भूपालाय गिरोदिताः । निष्ठानिष्ठे प्रभौ हेमचन्द्रे तोषमहादरम् ॥ ९४ ॥
इत्याकर्ण्य चमत्कारं धारयन् वसुधाधिपः । उवाच धन्यो महेशोऽहं च यत्रेदृशः कृती ॥ ९५ ॥
श्रीहेमसूरयोऽप्यत्रालोक्य व्याकरणत्रयम् । शास्त्रं चकुर्वन् श्रीमत् सिद्धहैमाख्य मद्भुतम् ॥ ९६ ॥
द्वात्रिंशत्पादसंपूर्णमष्टाध्यायमुणादिमत् । धातुपारायणोपेतं रङ्गलिङ्गानुशासनम् ॥ ९७ ॥
सूत्रसद्वृत्तिमन्नाममालानेकार्थसुन्दरम् । मौलिं लक्षणशास्त्रेषु विश्वविद्वद्भिराहृतम् ॥ ९८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
10 आदौ विस्तीर्णशास्त्राणि नहि पाठ्यानि सर्वतः । आयुषा सकलेनापि पुमर्थस्खलनानि तत् ॥ ९९ ॥
संकीर्णानि च दुर्वोधदोषस्थानानि कानिचित् । एतत् प्रमाणितं तस्माद् विद्वद्भिरधुनातनैः ॥ १०० ॥
श्रीमूलराजप्रभृतिराजपूर्वजभूयताम् । वर्णवर्णनसम्बद्धं पादान्ते श्लोकमेककम् ॥ १०१ ॥
तच्चतुष्कं च सर्वान्ते श्लोकैस्त्रिंशद्भिरद्भुता । पञ्चाधिकैः प्रशस्तिश्च विहिताऽवहितैस्तदा ॥ १०२ ॥—युग्मम् ।
राज्ञः पुरः पुरोगैश्च विद्वद्भिर्वाचितं ततः । चक्रे लक्षत्रयं वर्षे राज्ञा पुस्तकलेखने ॥ १०३ ॥
15 राजादेशान्त्रियुक्तैश्च सर्वस्थानेभ्य उद्यतैः । तदा चाहूय सच्चक्रे लेखकानां शतत्रयम् ॥ १०४ ॥
पुस्तकाः समलेख्यन्त सर्वदर्शनिनां ततः । प्रत्येकमेवादीयन्ताध्येतृणामुद्यमस्पृशाम् ॥ १०५ ॥—विशेषकम् ।

अंग-वंग-कलिंगेषु लाट-कर्णाट-कुंकणे ।

महाराष्ट्र-सुराष्ट्रासु वत्से कच्छे च मालवे ॥ १०६ ॥

सिंधु-सौवीर-नेपाले पारसीक-मुरंडयोः^४ ।

- 20 गंगापारे हरिद्वारे काशि-चेदि-गयासु च ॥ १०७ ॥

कुरुक्षेत्रे कन्यकुब्जे गौड-श्रीकामरूपयोः ।

सपादलक्षवज्रालंधरे च खसमध्यतः ॥ १०८ ॥

सिंहलेऽथ महाबोधे चौडे मालव-कैशिके ।

इत्यादिविश्वदेशेषु शास्त्रं व्यस्तार्थत स्फुटम् ॥ १०९ ॥—चतुर्भिः कलापकम् ।

- 25 अस्य सोपनिबन्धानां पुस्तकानां च विंशतिः । प्राहीयत नृपेन्द्रेण काश्मीरेषु^५ महादरात् ॥ ११० ॥
एतत्तत्र गतं शास्त्रं स्वीयकोशे निवेशितम् । सर्वो^६ निर्वाहयेत् स्वेनाहृतं देव्यास्तु का कथा ॥ १११ ॥
काकलो नाम कायस्थकुलकल्याणशेखरः । अष्टव्याकरणाध्येता प्रज्ञाविजितभोगिराद् ॥ ११२ ॥
प्रभुस्तं दृष्टमात्रेण ज्ञाततत्त्वार्थमस्य च । शास्त्रस्य ज्ञापकं चाशु विदधेऽध्यापकं तदा ॥ ११३ ॥
प्रतिमासं स च ज्ञानपञ्चम्यां पृच्छनां दधौ । राजा च तत्र निर्व्यूढान् कङ्कणैः समभूषयत् ॥ ११४ ॥
30 निष्पन्ना अत्र शास्त्रे च दुकूलस्वर्णभूषणैः । सुखासनातपत्रैश्च ते भूपालेन योजिताः^७ ॥ ११५ ॥

१६. अन्यदा सत्प्रभोस्तस्य सभायां स्वःपतेरिव । विदुधन्नात्^८ रोचिन्यामेकञ्चारण आययौ ॥ ११६ ॥

अवह्वया न कोऽप्यत्र संमुखं तस्य वीक्षते । रत्नेषु वीक्ष्यमाणेषु जरत्तूणमणेरिव ॥ ११७ ॥

अथ चासावपभ्रंशादपाठीद् दोहकं वरम् । तत्पुण्यदोहदं ब्राह्मीप्रसादं प्रकटं ननु ॥ ११८ ॥

1 N मूलराजप्रभृतिभीराज° । 2 N विहिताविहितै° । 3 N वर्षत्रयं । 4 N °मुरंडके । 5 D कस्मीरेषु । 6 A-सर्वा । 7 N निर्वाहयेतेना° । 8 N नियोजिताः । 9 N विशुद्धन्नात्° ।

तथा हि—

हेमसूरि अत्याणि ते ईसर जे पंडिया ।

लच्छि-वाणि मुहकाणि सा पइं भागी मुह मरउं ॥ ११९ ॥

तारमुकेऽस्य^१ पूर्वाहो नाम्ना पूज्यप्रजल्पनात् । अवज्ञाकृतिनोऽभूवन् सभ्यानां कोपतो दशः ॥ १२० ॥
 माझिष्ठाः सावधानेषु तेषु तस्य पदत्रयम् । उवाच चारणसञ्च श्रुत्वा ते पुलकं दधुः ॥ १२१ ॥—युग्मम् । 15
 अचिन्तयंश्च वाण्यस्य चमत्कारकृदुन्नता । बुधस्य हि स्थितिर्व्यत्र तत्र स्वान्माहिमा गुरुः^२ ॥ १२२ ॥
 ऊचुमुदा ते सम्भूय पुनः पठ पुनः पठ । पठिते प्रभवोऽवोचन्निःक्षोभस्त्रिः^३ पुनः पठ ॥ १२३ ॥
 चतुःकृत्वोऽपि पाठे तु मते कृतिभिरादरात् । कोपाभासनिवाविभ्रद् विचाराचारणोऽवदत् ॥ १२४ ॥
 यूयं यथेष्टदातारो यदि तत्स्वानुमानतः । गृह्णाम्यहं गुरुं भारं वाहीक इव दुर्वहम् ॥ १२५ ॥
 त्रिःपाठे दोहकस्यास्य यद्व्यर्थं तेन मे श्रुतिः । सैवाधिकेन कार्यं मे^४ प्रत्युताहितहृदुजा ॥ १२६ ॥ 10
 तस्यायुतत्रयं पूज्याः सभ्यपाश्चाद्ददापयन् । स ऊचे मे धनं पूर्णमासप्तपुरुषावधि ॥ १२७ ॥
 अहं प्रतिमहं गृहे^५ न चातोऽभ्यधिकं किल । इत्युक्त्वा प्रययौ सोऽथ प्रदेशं स्वसमीहितम् ॥ १२८ ॥

१७. राज्ञा श्रीसिद्धराजेनान्यदाऽनुयुज्ये प्रभुः । भवतां कोऽस्ति पट्टस्य योग्यः शिष्यो गुणाधिकः ॥ १२९ ॥
 तस्माकं दर्शयत चित्तोत्कर्षाय मामिच । अपुत्रमनुकम्पाहं पूर्वं त्वां मा स्म शोचयन् ॥ १३० ॥
 आह श्रीहेमचन्द्रश्च न कोऽप्येवं हि चिन्तकः । आद्योऽप्यमूदिलापालः सत्पात्रान्मोधिचन्द्रमाः ॥ १३१ ॥ 15
 सज्ज्ञानमहिमस्यैर्यं मुनीनां किं न जायते । कल्पद्रुमसमे राज्ञि त्वयीदृशि कृतस्त्रिवौ ॥ १३२ ॥
 अस्त्यामुष्यायणो रामचन्द्राख्यः कृतिशेखरः । प्राप्तरेखः प्राप्तरूपः संघे विश्वकलानिधिः ॥ १३३ ॥
 अन्यदाऽदर्शयंस्तेऽमुं क्षितिपस्य स्तुतिं च सः । अनुकामाद्यविद्वद्भिर्द्वैल्लेखावायिनीं व्यधात् ॥ १३४ ॥

तथा हि—

मात्रयाऽप्यधिकं किंचिन्न^६ सहन्ते जिगीषवः । 20

इतीव त्वं घरानाथ ! धारानाथमपाकृयाः ॥ १३५ ॥

शिरोधूननपूर्वं च भूपालोऽत्र दशं दधौ । रामे वामेतराचारो विदुषां महिमसृशाम् ॥ १३६ ॥
 एकदृष्टिर्भवान् भूयाद् वत्स ! जैनेन्द्रशासने । महापुण्योऽयमाचार्यो यस्य त्वं पदरक्षकः^७ ॥ १३७ ॥
 इत्युक्त्वा विरते राज्ञि रामस्यादुप्यदेककम्^८ । नेत्रं दृष्टिर्हि दुर्दृष्ट्या सुकृवातिसायसृशाम् ॥ १३८ ॥
 उपाश्रयाभितस्यास्य महापीडापुरःसरम् । व्यनशद् दक्षिणं चक्षुर्न रत्नमनुपद्रवम् ॥ १३९ ॥ 25
 कर्मप्रामाण्यमालोच्य ते शीतीभूतचेतसः । स्थितास्त्र चतुर्भासीमासीनास्तपसि स्थिरे ॥ १४० ॥
 १८. चतुर्मुखाख्यजैनेन्द्रालये व्याख्यानमद्भुतम् । श्रीनेमिचरितस्यामी श्रीसङ्घमे प्रतुष्टुवुः ॥ १४१ ॥
 सुपासारवचःस्तोमाकृष्टमानसवासनाः । शुश्रूषवः समायान्ति तत्र दर्शनिनोऽरिषाः ॥ १४२ ॥
 पाण्डवानां परित्रय्याव्याख्यानं विहितेऽन्यदा । ब्राह्मणा मत्सराध्याता व्याचल्युर्गुपतेरिदम् ॥ १४३ ॥
 स्वामिन् ! पुरा महाव्यासः कृष्णद्वैपायनोऽवदत् । वृत्तं युधिष्ठिरादीनां भविष्यज्ञानतोऽद्भुतम् ॥ १४४ ॥ 30
 तत्रेदमुच्यते स्वायुःप्रान्ते पाण्डोः सुता अमी । हिमानीमहिते जग्मुर्हिमवद्भूथराध्यनि ॥ १४५ ॥
 श्रीकौदारस्थितं शम्भुं खानपूजनपूर्वकम् । आराध्य परमाभक्तिस्नान्ताः^९ स्नान्तमसाधयन् ॥—युग्मम् ।

1 B तासुकेषः; N पूर्वाहो । 2 N गुरोः । 3 D निशोमः पुनस्त्रिः पठ । 4 A नः । 5 N नं चातोऽ । 6 D कंचिन्न ।
 7 A B D एघरदि० । 8 A D पुनरक्षकः । 9 N रागसादुपदेवकम् । 10 N परया भक्त्या स्नान्ताः ।

- अमी श्वेताम्बराः शूद्रा विद्वत्स्मृतिसूक्तयः । तदुक्तवैपरीत्यानि जल्पन्ति निजपर्षदि ॥ १४७ ॥
 अनौचित्यकृताचारात् पुरे तेऽरिष्टमित्यदः । भूमृता रक्षणीयाश्च दुराचाराः प्रजाकृताः ॥ १४८ ॥
 विचार्य हृदि कार्याणि विचारक ! विधेहि तत् । इत्युक्त्वा विररामासौ द्विजव्यूहोऽतिधीरगीः ॥ १४९ ॥
 राजाप्याह न भूपाला अविमृश्य विधायिनः । दर्शनानां तिरस्कारमविचार्य¹ न कुर्वते ॥ १५० ॥
 5 अनुयोज्या अमी चात्र दद्युश्चेत् सत्यमुत्तरम् । तन्मे गौरविता एव न्याय एवात्र नः सुहृत् ॥ १५१ ॥
 हेमाचार्योऽपि निर्ग्रन्थः सङ्गत्यागी महामुनिः । असूनृतं कथं न्रूयाद् विचार्य तदिदं बहु ॥ १५२ ॥
 एवं भवत्विति प्रोचुः प्रवीणा ब्राह्मणा अपि । आजुहाव ततो राजा हेमचन्द्रं मुनीश्वरम् ॥ १५३ ॥
 अपृच्छदथ माध्यस्थ्यात् सर्वसाधारणो नृपः । शास्त्रे चार्हती दीक्षा किं गृहीता पाण्डवैः किमु ॥ १५४ ॥
 सूरिरप्याह शास्त्रे न इत्युचे पूर्वसूरिभिः । हेमाद्रिगमनं तेषां महा भारत मध्यतः ॥ १५५ ॥
 10 परमेतन्न जानीमो ये न (नः ?) शास्त्रेषु वर्णिताः । त एव व्यासशास्त्रेऽपि कीर्त्यन्तेऽथ परेऽपरे ॥ १५६ ॥
 राजाह तेऽपि बहवः पूर्वं जाताः कथं मुने ! । अथावोचद् गुरुस्तत्र श्रूयतामुत्तरं नृप ! ॥ १५७ ॥
 व्याससन्दर्भिताख्याने श्रीगांगेयः पितामहः । युद्धप्रवेशकालेऽसावुवाच स्वं परिच्छदम् ॥ १५८ ॥
 मम प्राणपरित्यागे तत्र संस्क्रियतां तनुः । न यत्र कोऽपि दग्धः प्राग् भूमिखण्डे सदा शुचौ ॥ १५९ ॥
 विधाय न्याय्यसङ्ग्रामं मुक्तप्राणे पितामहे । विमृश्य तद्वचस्तेऽङ्गमुत्पाट्यास्य ययुर्गिरौ ॥ १६० ॥
 15 अमानुषप्रचारे च शृङ्गे कुत्रापि चोन्नते । अमुञ्चन् देवतावाणी कापि तत्रोद्ययौ तदा ॥ १६१ ॥
 तथा हि—

अत्र भीष्मशतं दग्धं पाण्डवानां शतत्रयम् ।

द्रोणाचार्य्यसहस्रं तु कर्णसंख्या न विद्यते ॥ १६२ ॥

- एतद् वयमिहाकर्ण्य² व्यमृशाम स्वचेतसि । बहूनां मध्यतः केऽपि चेद् भवेयुर्जिनाश्रिताः ॥ १६३ ॥
 20 गिरौ शत्रुञ्जये तेषां प्रत्यक्षाः सन्ति मूर्तयः । श्रीनासिक्यपुरे सन्ति श्रीमच्चन्द्रप्रभालये ॥ १६४ ॥
 केदारे च महातीर्थे कोऽपि कुत्रापि तद्रतः । बहूनां मध्यतो धर्मं तत्र ज्ञानं न नः स्फुटम् ॥ १६५ ॥
 स्मार्त्ता अप्यनुयुज्यन्तां वेदविद्याविशारदाः । ज्ञानं कुत्रापि चेद् गङ्गा नहि कस्यापि पैतृकी ॥ १६६ ॥
 राजा श्रुत्वाह तत्सत्यं वक्ति जैनर्षिरेप यत् । अत्र नूतोत्तरं तथ्यं यद्यस्ति भवतां मते ॥ १६७ ॥
 अत्र कार्य्ये हि युष्माभिरेकं तथ्यं वचो ननु । अजल्पि यद्विचार्य्यैव कार्य्यं कार्य्यं क्षमाभृता ॥ १६८ ॥
 25 तथाहमेव कार्य्येऽत्र दृष्टान्तः समदर्शनः । समस्तदेवप्रासादसमूहस्य विधापनात् ॥ १६९ ॥
 उत्तरानुदयात् तत्र मौनमाशिश्रियंस्तदा । स्वभावो जगतो नैव हेतुः कश्चिन्निरर्थकः ॥ १७० ॥
 राज्ञा सत्कृत्य सूरिश्चाभाष्यत स्वागमोदितम् । व्याख्यानं कुर्वतां सम्यग् दूषणं नास्ति वोऽण्वपि ॥ १७१ ॥
 भूपेन सत्कृतश्चैवं हेमचन्द्रप्रभुस्तदा । श्रीजैनशासनव्योम्नि प्रचकारो गभस्तिवत् ॥ १७२ ॥
 30 १९. राज्ञः सौवस्तिकोऽन्येद्युरामिगारुयो वृथा रूपम् । वहन् जजल्प सूरिं तं निविष्टं राजपर्षदि ॥ १७३ ॥
 धर्मे वः शमकारुण्यशोभिते न्यूनमेककम् । व्याख्याने कृतशृङ्गारास्त्रिय³ आयान्ति सर्वदा ॥ १७४ ॥
 भवन्निमित्तमकृतं प्रासुकं ददते च ताः । विकारसारसाहारं तद्ब्रह्म क स्थितं हि वः ॥ १७५ ॥

यतः—

विश्वामित्रपराशरप्रभृतयो ये चाम्बुपत्राशना-

स्तेऽपि स्त्रीमुखपङ्कजं सुललितं दृष्ट्वैव मोहं गताः ।

1 A. °मविचार्येह; D °मविचार्येण । 2 N नास्ति 'किं' । 3 N विमृशाम । 4 N ततः । 5 D त्रियश्चायांति ।

आहारं सुहृदं पुनर्वलकरं^१ चै शुद्धतं मानवा-

स्तोपामिन्द्रियनिग्रहो यदि भवेद् विन्ध्यः प्लवेत् सागरे ॥ १७६ ॥

अथ सूरिवाचात्र नेदं विद्वज्जनोचितम् । अविमर्श^२पुरस्कारं वचः शुचि पुरोहित ! ॥ १७७ ॥

यतो विचित्रा विश्वेऽस्मिन् प्राणिनां चित्तवृत्तयः । पशुनामपि चैतन्यवतां नृणां तु किं पुनः ॥ १७८ ॥

यतः—

सिंहो बली^३ हरिणशकरमांसभोजी

सम्बत्सरेण रतिमेति किलैकवारम् ।

पारापतः खरशिलाकणभोजनोऽपि

कामी भवत्यनुदिनं वद^४ कोऽत्र हेतुः ॥ १७९ ॥

श्रुत्वेति भूपतिः प्राहातिसाहसमिदं नृणाम् । य उत्तराय नालं स्यात् स यद्वदति पर्यदि ॥ १८० ॥ 10

इति भूपालसन्मान्यो वदान्यः सुकृतार्थिनाम् । श्रीहेमसूरिः सङ्गहो सङ्गोद्धारधुरन्धरः ॥ १८१ ॥

११०. अयान्यदा महाविद्वान् श्री भाग व त दर्शनी । देववोधाख्यया^५ सांक्रामिकसारस्वतोत्तरः ॥ १८२ ॥

आजगाम धियां धामाणाहिल्लपुरमध्यतः । व्यजिह्वपत्रियुक्ताश्च श्रीसिद्धाधिपतेः पुरः ॥ १८३ ॥

ततः श्रीपालमामन्य कविराजं नराधिपः । रहो मन्त्रयते स्वासौ प्रतिपन्नं सहोदरम् ॥ १८४ ॥

देववोधो महाविद्वान् द्रष्टव्योऽसौ कथं हि नः । निस्पृहत्वादनगच्छन् सभायां तपसोर्जितः ॥ १८५ ॥ 15

आत्मदेष्टे परो विद्वानगतो यत्र पूज्यते । तत् क्षणमात्मनः केन निवार्यमपकीर्तितम् ॥ १८६ ॥

अथाह कविराजोऽपि विद्वानाहम्बरी च यः । स कथं निस्पृहो लक्ष्मीं विना परिकरः कथम् ॥ १८७ ॥

सा विद्वद्ब्रह्मैश्याम्माटशीर्षुभैवेदिह । दत्तैव नापरः कश्चिदुपायोऽस्याः समर्जनं ॥ १८८ ॥

परं श्रीभारतीमत्तयात्यादरः स्वामिनो यदि । तत् सुधर्मासधर्मायां पर्ययाह्वयतामसौ ॥ १८९ ॥

अस्त्वेवमिति राहोके प्रधानपुरुषास्ततः । प्राहीयन्त ततस्तेनाभिहितास्ते मदोद्धतम् ॥ १९० ॥ 20

आह्वानायागतो भूयं मम भूपनिदेशतः । भूपालैः किं हि नः कार्यं स्पृहाविरहितात्मनाम् ॥ १९१ ॥

तथा काशीश्वरं कान्यकुब्जाधीशं समीक्ष्य च । गणयामः कथं स्वल्पदेशं श्रीगूर्जरेश्वरम् ॥ १९२ ॥

परमसादित्क्षायै भवतां स्वामिनस्तदा । उपविष्टः श्रितौ सिंहासनस्थं मां स पश्यतु ॥ १९३ ॥

एवं विसर्जितास्ते च यथावृत्तं व्यजिह्वपन् । कविराजं नृपः प्राह तद्वाचातिचमत्कृतः ॥ १९४ ॥

विना जैनमुनीन् शान्तान् को न नामावलम्बिणीः । तारतम्याश्रिते ज्ञाने कोऽवकाशो मदस्य तत् ॥ १९५ ॥ 25

द्रष्टव्यमिदमप्यस्य चेष्टितं कौतुकात् ततः । सश्रीपालस्ततो भूपोऽन्यदागच्छत् तदालये ॥ १९६ ॥

सिंहासनस्थमद्राक्षीद् विद्वद्ब्रह्मनिषेवितम् । मृगेन्द्रमिव दुर्घर्षं देववोधं कवीश्वरम् ॥ १९७ ॥

दृढमत्तया नमन्यके राजा विनयवामनः । गुणपूर्णं सतां चित्ते नावकाशो मदस्य यत् ॥ १९८ ॥

प्रत्यक्षविश्वरूपं तं विश्वरूपवराशिषा । अभिनन्द्यावदत् पाणिस्त्रय्याऽदर्शयन् सुवम् ॥ १९९ ॥

अत्रोपविश्यतां राजन् ! श्रुत्वेति क्षमापतिस्ततः । श्रीश्रीपालकृतं काव्यमुवाच प्रकटाक्षरम् ॥ २०० ॥ 30

यतः—

इह निवसति^६ मेरुः शोखरो भूधराणा-

मिह विनिहितभाराः सागराः सप्त चान्ये ।

. 1 B N पयोदधिपुत्रं । 2 N अविमर्श; B अविमर्श्यं । 3 D दधकन्नकरं । 4 N वत । 5 N वोयाख्यराणीः । 6 N इह हि वसति ।

इद्महिपतिदम्भस्तम्भसंरम्भधीरं

धरणितलमिहैव स्थानमस्मद्विधानाम् ॥ २०१ ॥

इत्युक्त्वा^१ऽथ प्रतीहार^२पटास्तृतधरातले । उपाविशद् विशां नाथः प्रमाथो दोषविद्विषाम् ॥ २०२ ॥

पर्षदोऽनुचितः कोऽयमिति हस्तेन दर्शिते । कविराजे नृपोऽवादीदनादीनवगीर्भरः ॥ २०३ ॥

५ 'एकाहविहितस्फीतप्रवन्धोऽयं कृतीश्वरः । क वि रा ज इतिख्यातः श्रीपालो नाम मानभूः^५ ॥ २०४ ॥

श्रीदुर्लभसरोराजस्तथा रुद्रमहालये । अनिर्वाच्यरसैः काव्यैः प्रशस्तीरकरोदसौ ॥ २०५ ॥

महाप्रवन्धं चक्रे च वैरोचनपराजयम् । विहस्यः सद्भिरन्योऽपि नैवास्य तु किमुच्यते ॥ २०६ ॥

श्रुत्वेति स्मितमाधाय देवबोधकविर्जगौ । काव्यमेकं लसद्गर्वपर्वताधित्यकासमम् ॥ २०७ ॥

तथा हि—

१० शुक्रः कवित्वमापन्नः एकाक्षिविकलोऽपि सन् ।

चक्षुर्द्वयविहीनस्य युक्ता ते कविराजता^६ ॥ २०८ ॥

अतिशीघ्रे तथा गुम्फे भित्त्यन्तःपूरणाकृतौ । कोऽभिमानस्ततो धीमन्नेकमस्मद्वचः शृणु ॥ २०९ ॥

तद्यथा—

१५ भ्रातर्ग्रामकुविन्द ! कन्दलयता वस्त्राण्यसूनि त्वया

गोणीविभ्रमभाजनानि बहुशोऽप्यात्मा किमायास्यते ।

अप्येकं रुचिरं चिरादभिनवं वासस्तदासूच्यते

यन्नोज्झन्ति कुचस्थलात् क्षणमपि क्षोणीभृतां वल्लभाः ॥ २१० ॥

समस्यां दुर्गमां कांचित् पृच्छतेति नृपोदिते । श्रीपाल उचिवानेकं स्फुटं शिखरिणीपदम् ॥ २११ ॥

तच्च—

२० 'कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनि'

तत्पाठपृष्ठ एवायमवदत् कविनायकः । चरणत्रितयं वृत्ते को विलम्बोऽप्यमूढशि ॥ २१२ ॥

तद्यथा—

२५ चिरं चित्तोद्याने चरसि च मुखाब्जं पिवसि च

क्षणादेणाक्षीणां विषयविषमुद्रां हरसि च ।

नृप ! त्वं मानाद्रिं दलयसि च किं कौतुककरः

कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः ॥ २१३ ॥

गृहाण चैकं मत्पार्श्वे किंशब्दं व्यवहारतः । दौस्थ्यं यत्र भवेद् यस्याधमर्णो न स तत्र किम् ॥ २१४ ॥

निगद्यन्ते समस्याश्चामूढश्यो विषमार्थकाः । एकपादा द्विपादा च त्रिपदी च बुधोचिता ॥ २१५ ॥

किंशब्दवहलास्त्वेताः शून्यप्रश्ननिभा नृप ! । सदृक्षा भणितेरस्य निन्द्या संसदि धीमताम्^७ ॥ २१६ ॥

३०

तथा हि—

(१) पौत्रः सोपि पितामहः ।

(२) सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

१ N इह महि° । २ N इत्युक्त्वा च । ३ A D प्रतीहारः । ४ N एकोहं विहित° । ५ N भूमिभूः । ६ N कविराजिता । ७ N एवासावदत् । ८ B N निन्धा कोविदसम्पदा ।

(३) नमः कर्पूरपूराभं, चन्द्रो विद्रुमपाटलः । कज्जलं क्षीरसङ्काशं.....
वाचाऽनुपदमेवासौ वाः पुपूरे कवीश्वरः । सिद्धसारस्वतानां हि विलम्बकविता कुतः ॥ २१७ ॥

ताश्च—

मूर्तिभेकां नमस्यामः शम्भोरम्भोमयीमिमाम् ।

अज्ञोत्पन्नतया यस्याः (१) पौत्रः सोऽपि पितामहः ॥ २१८ ॥

5

चलितश्चकितो 'भीतस्तव देव ! प्रयाणके ।

(२) सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥ २१९ ॥

(३) नभः कर्पूरपूराभं चन्द्रो विद्रुमपाटलः ।

कज्जलं क्षीरसङ्काशं करिष्यति शनैः शनैः ॥ २२० ॥

इत्थं गोष्ठ्या महाविद्वन्शिरःकम्पकृता तदा । कियन्तमपि निर्वाह्य क्षणं सौवं ययौ नृपः ॥ २२१ ॥

10

१११. अन्यदा श्रीदेवसूरिजितवादक्षणे मुदा । दत्ते वित्ते नरेन्द्रेण लक्षसंख्ये तदुद्धृते ॥ २२२ ॥

अपरेणापि विचेन जैनप्रासाद उन्नते । विधापिते ध्वजारोपं विधानाल्पमहामहे ॥ २२३ ॥

देवयोधोऽपि सत्पात्रं तत्राहूयत हर्षतः । समायातेन भूमेन धर्मं ते स्युः समा यतः ॥ २२४ ॥

श्रीजयसिंहमेवाल्पमहेशमुबनाप्रतः । आगच्छन् शङ्करं दृष्ट्वा शार्दूलपदमातनोत् ॥ २२५ ॥

यतः—

15

एको रागिणु राजते प्रियतमादेहार्द्धहारी हरो

श्रीमद्राजचिहारेऽसावाययाबुत्सवोन्नते । दृष्ट्वाऽर्हन्तं द्वितीयं च पदं प्रणिजगाद सः ॥ २२६ ॥

नीरागेणु जिनो विमुक्तललनासङ्गो न यस्मात् परः ।

ततस्तत्र महापर्वत्पार्ष्णान् बुधशेखरान् । सावहेलं समीक्ष्याद् स्वमानासावलितधीः* ॥ २२७ ॥

तद्यथा—

20

दुर्वारस्मरघस्मरोगविपय्यासङ्गमूढो जनः

शेषः कामविडम्बितो न विपयान् भोक्तुं न मोक्तुं क्षमः ॥ २२८ ॥

भद्रासने समासीनः शक्तिप्रकटनाकृते । आह भूपं नरं कश्चिदानाययत पामरम् ॥ २२९ ॥

राज्ञाऽऽदिष्टः प्रतीक्षारक्तक्षणादानयद् हुतम् । श्रीसिद्धाधीशकासारात् कश्चित् कासारवाहकम् ॥ २३० ॥

भगवानपि पप्रच्छ किं ते परिचयोऽङ्करे । कियानप्यस्ति स प्राह 'स्वज्ञातिसदृशं वचः ॥ २३१ ॥

25

स्वामिन्नाजन्म नो शिक्षे 'था जा' इत्यङ्करे विना । रक्ताक्षवाहे रक्ताक्षस्तृच्छास्त्रगतगतान् ॥ २३२ ॥

उवाच विदुषां नाथो देवयोधस्तदीयके* । उक्तमाह्ने करं न्यस्यामुष्य वाक् श्रूयतां जनैः ॥ २३३ ॥

ततो दत्तावयानेषु सभ्येषु स्थिरधीरणीः । काव्याभ्यासीव महिषीमहामात्वोऽग्रवीदिदम् ॥ २३४ ॥

तं नौमि यत्करस्पर्शाद् व्यामोहमलिने हृदि ।

सद्यः सम्पद्यते गद्यपद्यबन्धविदग्धता ॥ २३५ ॥

80

इत्याकर्ण्य सकर्णेषूत्कर्णेष्वितिचमत्कृतेः । द्रव्यलक्षं ददौ सिद्धाधीश्वरोऽस्य कवीशितुः ॥ २३६ ॥

११२. आप्राक् तदीयवैरस्यात् श्रीपालोऽपि कृतिप्रसुः । वृत्तान्यन्येषयस्वात्सुयागर्भमना मनारु ॥ २३७ ॥

अन्यदात्यद्भुतं पारैर्भगवधरितं किल । महन्निन्दमवधेयं सम्यग् विज्ञातमौच्यत ॥ २३८ ॥

- अश्रद्धेयं वचः श्रद्धातव्यमस्मत्प्रतीतितः । प्रत्यक्षं यद्दृशा दृष्टमपि सन्देहयेन्मनः ॥ २३९ ॥
वेदगर्भः सोमपीथी दग्ध्वा यज्ञोपवीतकम् । अपिचद् गाङ्गनीरेण प्रात्तभागवतव्रतः ॥ २४० ॥
असौ यत्याश्रमाभासाचारः सारस्वते तटे । निशीथे स्वपरीवारवृतः पिवति वारुणीम् ॥ २४१ ॥
राजा बुधः कविः शूरो गुरुर्वक्रः शनैश्चरः । अस्तं प्रयाति वारुण्यासङ्गी चित्रमयं तु न ॥ २४२ ॥
5 अथाह कविराजोऽपि सम्भ्रमोद्भ्रान्तलोचनः । कथं हि जाघटीत्येतच्छ्रद्धेयं नापि वीक्ष्य यत् ॥ २४३ ॥
अस्य तुर्याश्रमस्थस्य भोगैर्व्यवहृतैरपि । नार्थस्तद्दर्शनाचारविरुद्धैस्तु किमुच्यते ॥ २४४ ॥
तेऽप्युचुः स्वदृशाऽऽलोक्य वयं ब्रूमो न चान्यथा । यस्यादिशत् तस्याथ वीक्षयामः प्रतिज्ञया ॥ २४५ ॥
श्रीपालोऽप्युचिवान् श्रीमज्जयसिंहनरेशितुः । अद्य दर्शयत श्यामोत्तरार्धं तत्र सङ्गते ॥ ॥ २४६ ॥
ओमिति प्रतिपन्ने च तैर्नृपात्रे यथातथम् । व्यजिज्ञपदिदं सर्वं सिद्धसारस्वतः कविः ॥ २४७ ॥
10 इत्याकर्ण्यह भूपालः सत्यं चेन्मम दर्शय । इदं हि न प्रतीयेत साक्षाद्दृष्टमपि स्फुटम् ॥ २४८ ॥
अर्धरात्रे ततो राजापसर्पं प्रेक्षिताध्वना । स्रवन्तीसैकतं प्राप दुःप्रापं कातरैर्नरैः ॥ २४९ ॥
वृक्षवल्लीमहागुल्मान्तरितो यावदीक्षते । भूपस्तावद् ददर्शामुमुन्मत्तानुचराश्रितम् ॥ २५० ॥
यथेच्छं गीयमानत्वादव्यक्तध्वनिसम्भृतम् । चपकास्यस्फुरन्मद्युतवक्रसखीसखम् ॥ २५१ ॥—युग्मम् ।
प्रतीतः सिद्धराजोऽपि दृष्टेदमतिवैशसम् । विचिकित्सां दधौ चित्ते नासाक्षणं पूर्वकम् ॥ २५२ ॥
15 अहो संसारवैचित्र्यं विद्वांसो दर्शनाश्रिताः । इत्थं विलुप्तमर्यादाः कुर्वते कर्म कुत्सितम् ॥ २५३ ॥
इदानीं यद्यहं साक्षादेनं नो जल्पयाम्यथ । प्रातः किमेप मन्येत दुश्चरित्रमिदं ननु ॥ २५४ ॥
इति ध्यायत एवास्य वाणी भूपस्य कर्णयोः । प्राविशत् प्रकटा कोटिं रसप्राप्तातिकेलितः ॥ २५५ ॥
वीक्ष्य प्रान्तदशं स्वेशं तत्तेजःप्रसरोज्ज्वला । विभान्त्यनु प्रयाति स्म ज्योत्स्ना कटसतीस्थितिः ॥ २५६ ॥
प्रसन्नास्वादमत्यन्तप्रसन्नास्वादमेककम् । विधायाथ निजं स्थानं गम्यतेऽथ विरम्यते ॥ २५७ ॥
20 इतिस्मृतिमनु क्षमापः १ प्रकटं वदति स्म तम् । अपि नः संविभागोऽस्तु १ कः स्वादेषु पराङ्मुखः ॥ २५८ ॥
क्षणं ध्यात्वा समुत्पन्नप्रतिभः प्रोचिवानिति । भवता निधिना भूप ! दिष्ट्या वर्द्धामहे वयम् ॥ २५९ ॥
सौवर्णपात्रमापुर्यार्पितं तेनाथ भूभृता १ । यावत् समीक्ष्यते तावत् क्षीरपूर्णं १ व्यलोक्यत ॥ २६० ॥
पपावथामृतास्वादं व्यमृशद् भूपतिः क्षणम् । इदं दुग्धं नु मद्यं वा शक्त्यापावृत्ततद्रसम् ॥ २६१ ॥
चेत् परावृत्तमस्याहो शक्तिप्रातिभमद्भुतम् ! । ततो विससृजेऽनेनावसरोऽयं मनीषिणा ॥ २६२ ॥
25 प्रातर्भूपसभां गत्वा देवबोधस्ततोऽवदत् । आपृच्छयसे महाराज ! वयं तीर्थयियासवः ॥ २६३ ॥
श्रीसिद्धभूपतिः प्राह भवादृशमुनीश्वराः । देशस्य शान्तिनीरं कः प्रहेष्यति सकर्णकः ॥ २६४ ॥
आह सोऽप्यर्थवादेन कृतं यत्र १ क्षितीश्वरः । प्रत्येति खलभाषाभिः स्थितिस्तत्र न युज्यते ॥ २६५ ॥
कुलविद्यावयोज्ञानशक्तयश्चेन्नरं नहि । व्यावर्तयन्ति सन्नित्यकर्मभ्यस्तत् १ परैर्हि किम् ॥ २६६ ॥
देवा देव्यो महामन्त्रा विद्याश्चानेकशो वशे । येषां ताः सिद्धयश्चाष्टौ कल्यास्तेऽर्वाग् १ जनैर्हि किम् ॥ २६७ ॥
30 ततो भूपाल ! नास्माद्ग्योग्या पर्षत् तव स्फुटम् । ईदृग्रामनटग्राम्यसंयोगः सदृशोऽस्तु वः ॥ २६८ ॥
साकृतमवदद् भूपः श्रीपालं कविपुङ्गवम् । शुश्रुवे शमिनो वाक्यं कोपगर्भं ननु त्वयां ? ॥ २६९ ॥
प्रज्ञाचक्षुः कविर्दध्यौ कार्यसन्मानदण्डितः । भिक्षुरेष क्रियाभ्रष्टः सस्तरूपो यथा भवेत् ॥ २७० ॥

1 B N प्राप्तभागवत° । 2 N अवन्ति । 3 N नासाक्षण° । 4 N °सतीस्थितिः । 5 N °मनुक्त्वा यः । 6 N संविभागेषु ।
7 A भूभृताः । 8 N व्यलोक्यत । 9 N कृतीश्वरः । 10 N तत्पुरे हि । 11 N कल्पसैर्वाग्° ।

उवाच च महाराजाऽचिन्त्यशक्तिमृतो ह्यमी । महाप्रभावा मुनयो न प्रहेयाः स्वदेशतः ॥ २७१ ॥
 नहि द्रव्येण विद्वांस आवर्ष्यन्ते न चाटुभिः । परिज्ञातस्वभावा हि सद्वात्सल्येन केवलम् ॥ २७२ ॥
 श्रुत्वा श्रव्यं वचस्तर्ष्यं स्वशिरो मुनिपादयोः । सर्शयित्वा जगौ वाक्यं राजा विनयसम्भृतम् ॥ २७३ ॥
 मुनिसद्वृत्तमाहात्म्याद् भूपालाः पालकाः क्षितेः^१ । वासवा इव शोभन्ते तत्र हेतुर्नहीतरः ॥ २७४ ॥
 अस्मदेशान्तरा तिष्ठ क्रियानिष्ठमुनीश्वर ! । अर्थिप्रणयभङ्गं हि महात्मानो न कुर्वते ॥ २७५ ॥ 5
 इत्थं गिरां भैरैः प्रीतोऽवातिष्ठत गुरुस्तदा । तिस्रः समाः समासन्नदारिद्र्यश्च^२ शनैरभूत् ॥ २७६ ॥
 तस्य न क्रय-विक्रयव्यवहाराद् घनागमः । राजदत्तं हि भुञ्जेत तद्विना दौस्थ्यमाययौ ॥ २७७ ॥
 सूरैः श्रीहेमचन्द्रस्य विदितं वृत्तमप्यभूत् । श्रीश्रीपालश्च तत्पार्श्वेऽमन्त्रयत् तदिदं रहः ॥ २७८ ॥
 असौ भिक्षुर्निजाचारप्रद्यो नष्टक्रियः^३ कुधीः । निष्ठानिष्ठयतिव्यूहादश्यवफः कृत्तभूः ॥ २७९ ॥
 दारिद्र्यराजधानीत्वादिदानीमुज्जजैरः । मदीद्वतमहालोललोलावज्ञविनष्टभूः ॥ २८० ॥ 10
 अधुना सपरीवारो भिक्षया भुक्तिमाक् ततः । दर्शनी दर्शनाचारे स्वापितो निजलक्षणैः ॥ २८१ ॥
 सिद्धीनामष्टसंख्यानां पद् ययुस्तस्य सद्गुणैः । अणिमा लघिमा च द्वे पोप^४ प्रापतुरद्भुतम् ॥ २८२ ॥
 श्रीसिद्धाधीश्वरं मूर्त्तं देवेन्द्रमिव तेजसा । सौधमौलिस्यकाकोल इव सिंहासने स्थितः ॥ २८३ ॥
 वर्णाश्रमगुरुं भूमातुपदेशयति स्म यः । निर्दिशेकस्य तस्यैतन् मान्यावज्ञालताफलम् ॥ २८४ ॥
 मया चाश्रावि तन्मन्त्रो यदणोपद्रवो हि नः । राज्यपूज्यं हेमचन्द्रं विना न प्रतिहन्यते ॥ २८५ ॥ 15
 तदसौ चेत् समायाति पूज्यपार्श्वे ततोऽपि न । मान्योऽसौ पतितस्वास्य वक्रं कः प्रेक्षते सुधीः ॥ २८६ ॥
 अयोचुर्गुरो ययं यज्जल्पत तदेव तत् । एकत्रास्य गुणे नस्तु बहुमानः परत्र नः ॥ २८७ ॥
 दृश्यते ऽजन्यसामान्यं सांक्रामिकं गुणोत्तरम् । सारस्वतं न कुत्रापि समयेऽस्मिन्नसुं विना ॥ २८८ ॥
 ततोऽसौ निर्दिपः सर्प इव चेदागमिष्यति । न्लानमानः^५ कुतो धीमान् लभ्याऽनेनापि सत्कृतिः ॥ २८९ ॥
 अयाह कचिराजोऽपि गुणमेवेक्षते महान् । कृष्णवत् कृष्णमुक्तासुश्रुदन्तधवलत्ववत् ॥ २९० ॥ 20
 स्वाभिप्रायो मया प्रोचे पुनः पूज्यैर्वहुश्रुतैः । यथाविचारं कार्याणि कार्याणि गरिमोचितम् ॥ २९१ ॥
 अन्यदाभिनवग्रन्थगुम्फाकुलमहाकवौ । पट्टिकापट्टसंघातलिख्यमानपदव्रजे ॥ २९२ ॥
 शब्दव्युत्पत्तयेऽन्योन्यं कृतोहापोहवन्पुरे । पुराणकविसन्धेव्यं दृष्टान्तीकृतशब्दके ॥ २९३ ॥
 ब्रह्मोहासनिवासेऽत्र भारतीपिरुमन्दिरे । श्रीहेमचन्द्रसूरीणामास्थाने सुखकोविदे ॥ २९४ ॥
 क्षुधातुरपरीवारप्रेरितः स परेदवि । अपराहे समागच्छत् प्रतीहारनिवेदितः ॥ २९५ ॥—चतुर्भिः कलापकम् ॥ 25
 अभ्युत्तरयुश्च ते देवबोधविद्वन्मतल्लिकाम् । मन्त्रौपधिप्रभास्तध्वह्विचञ्चीततेजसम् ॥ २९६ ॥
 स्वागतं स्वागतं विद्वत्कोटीर जगती^६ श्रुतः । कृतपुण्यं दिनं यत्र जातस्त्वं लोचनातिथिः ॥ २९७ ॥
 तदलंक्रियतामघार्द्धासनं नः कलानिधे ! । सङ्कटेऽपि निर्व्यूढकलाप्रागल्भ्यभूपित ! ॥ २९८ ॥
 श्रुत्वेति देवबोधोऽपि दध्यौ मे मर्म वेत्स्यसौ । कथनात् कथनातीतकलतो वा न विज्ञाहे ॥ २९९ ॥
 यथातथा महाविद्वानसौ भाग्यश्रियोर्जितः । अत्र को मत्सरः स्वच्छे बहुमानः शुभोदयः ॥ ३०० ॥ 30
 समयेऽद्यतने कोऽस्य समानः पुण्य-विद्ययोः । गुणेषु कः प्रतिद्वन्द्वी तस्मात् प्राञ्जलतोचिता ॥ ३०१ ॥
 अथोपाविशदेवेनानुमतेऽर्द्धासने कृती । मनसा मन्यमानश्च पुंरूपां तां सरस्वतीम् ॥ ३०२ ॥
 सविस्मयं गिरं प्राह सारसारस्वतोच्चलः । पापंचपुलकाङ्कुरघनाघनघनप्रभाम् ॥ ३०३ ॥

1 A क्षितो; N क्षितेः । 2 A दारिद्र्य; N उमासन्नदारिद्र्यं । 3 N नष्टः क्रिया । 4 N पोपे । 5 N मान्यसामान्यं ।
 6 N संक्रामितं । 7 N मानकृतो । 8 N संरष्टं । 9 A B जगतीश्वरः ।

तथा हि—

पातु वो हेमगोपालः कम्बलं दण्डमुद्धहन् ।

षड्दर्शनपशुग्रामं चारयन् जैनगोचरे ॥ ३०४ ॥

व्याधूतशिरसः श्लोकमेनं सामाजिका हृदा । श्रुत्वा सत्यार्थपुष्टिं च तेऽतुलं विस्मयं दधुः ॥ ३०५ ॥
 5 ततः श्रीपालमाकार्य्यास्नेहयत् तेन स प्रभुः । आद्यो धर्मो व्रतस्थानां विरोधोपशमः खलु ॥ ३०६ ॥
 अस्य वृत्तं ततः श्रीमज्जयसिंहनरेशितुः । ज्ञापयित्वा च तत्पार्श्वीद् द्रव्यलक्ष्मदापयत् ॥ ३०७ ॥
 अन्यदर्शनसम्बद्धविद्वत्प्रणतितस्तदा । प्रहीणभाग्यशक्त्यायुःस्थितिं स्वं सुविमृश्य सः ॥ ३०८ ॥
 तत्रतत्रानृणो भूत्वा देवबोधो महामतिः । तेन द्रव्येण गङ्गायां गत्वाऽसाध्नोत् परं भवम् ॥—युग्मम् ।

§ १३. अन्यदा सिद्धभूपालो निरपत्यतयार्दितः । तीर्थयात्रां प्रचक्रामानुपानत्पादचारतः ॥ ३१० ॥

10 हेमचन्द्रप्रभुस्तत्र सहानीयत तेन च । विना चन्द्रमसं किं स्यान्नीलोत्पलमतन्द्रितम् ॥ ३११ ॥
 द्विधा चरणचारेण प्रभुर्गच्छन्नदृश्यत । शनैर्यान् जीवरक्षार्थं मूर्तिमानिव संयमः ॥ ३१२ ॥
 अर्थितैर्वाहनारोहे निपिद्धश्चरितस्थितेः । किञ्चिद् दूनो जडा यूयमिति तानाह सौहृदान् ॥ ३१३ ॥
 प्राकृतेनोत्तरं प्रादाद् यद् वयं निजडा इति । राजा चमत्कृते^१ दध्यावूचेऽसौ सजडा जडाः ॥ ३१४ ॥
 वयं तु सुधियः स्वीयमाचारं^२ दधतो ननु । निजडा इत्यहो सुरैर्ध्वनिव्याख्यातिचातुरी ॥ ३१५ ॥
 15 दिनत्रयं न संजग्मुर्नृपस्याध्वनि सोऽपि च । कुपितानिव^३ विज्ञाय सान्त्वनाय तदागमम् ॥ ३१६ ॥
 प्रतिसीरान्तरस्थानामाचामान्लेन भुञ्जताम् । तामपावृत्य भूपालोऽपश्यत् तदशने विधिम् ॥ ३१७ ॥
 अहो जितेन्द्रिया एते छिन्नमन्त्रं हि नीरतः । आकृष्य गृहते तद् दुश्चरमेतत् तपो ध्रुवम् ॥ ३१८ ॥
 अज्ञान एव लोकोऽयममून मिष्टान्नभोजिनः । भक्तेरतिशयाद् भव्यलोकानां वदति ध्रुवम् ॥ ३१९ ॥
 ध्यात्वेत्याह भवद्देहव्यथोच्छेदाय कर्कशम् । नाभक्तेरुक्तमित्यागः पुत्राग ! क्षम्यतां मम ॥ ३२० ॥
 20 सूरिः प्राह महाराज ! कुर्याद् गीः किं खरा प्रिया । अरक्तद्विष्टवृत्तानां नृपतेर्दुर्गतस्य वा ॥ ३२१ ॥

यतः—

भुञ्जीमही वयं भैक्षं जीर्णं वासो वसीमहि ।

शयीमहि महीपृष्ठे कुर्वीमहि किमीश्वरैः ॥ ३२२ ॥

सम्मान्य तांस्ततो राजा स्थानं सिंहपुरा^४भिधम् । दत्त्वा द्विजेभ्य आरूढः श्रीमच्छत्रुञ्जये गिरौ ॥
 25 श्रीयुगादिप्रभुं नत्वा तत्राभ्यर्च्य च भावतः । मेने स्वजन्म भूपालः कृतार्थमतिहर्षभूः ॥ ३२४ ॥
 ग्रामद्वादशकं तत्र ददौ तीर्थस्य भूमिपः । पूजायै यन्महान्तस्तां^५ स्वानुमानेन कुर्वते ॥ ३२५ ॥
 ततश्च गिरिमागेणाचिराद् रैवतकाचलम् । निकपा निकषः पुण्यवतां भर्ता भुवोऽगमत् ॥ ३२६ ॥
 स प्रादापयदावासान् संकलीग्रामसन्निधौ । गिरिं तत्र स्थितोऽपश्यन्नेत्रामृतरसायनम् ॥ ३२७ ॥
 तदा श्रीनेमिचैत्यस्य पर्वतोर्द्धभुवि^६ स्थितेः । जीर्णोद्दारे कारिते च श्रीमत्सज्जनमन्त्रिणा ॥ ३२८ ॥
 30 प्रासादं धवलं दृष्ट्वा राज्ञा पृष्ठः स चात्रवीत् । तीर्थप्रभावनाहर्षवशसम्फुल्ललोचनः ॥ ३२९ ॥
 देव ! यादवसद्वंशावतंसस्य जिनेशितुः । प्रासादः स्वामिपादानां कृतिरेषा समीक्ष्यते* ॥३३०॥—युग्मम् ।

1 D °कृतेर्दध्या° । 2 N स्वीयस्वाचारं । 3 N कुपितानि च । 4 N सिंहासनाभिधम् । 5 N चानुमाने° । 6 N पर्वतोर्द्धभुवि स्थितः । * B-आदर्शे एतच्छ्लोकयुग्ममेतादृशं लभ्यते—

प्रासादं धवलं दृष्ट्वा राज्ञा पृष्ठः सचात्रवीत् । देव ! यादवसद्वंशावतंसस्य जिनेशितुः ॥

दारिद्र्यघनिनाशस्य सुखसंपत्तिदायकः । प्रासादः स्वामिपादानां कृतिरेषा समीक्ष्यते ॥

नृपतिः प्राह जाने श्रीहेमचन्द्रोपदेशतः । उज्जयन्तमहातीर्थं श्रीनेमित्तत्र तीर्थं कृतम् ॥ ३३१ ॥
जगत्पूज्यः कृतिर्मेऽस्तु कथमेपेति संशये । श्रुत्वेत्यमास आह स्वावधानादवधार्यताम् ॥ ३३२ ॥
अथ प्राग् नवमे वर्षे स्वामिनाऽधिकृतः कृतः । आरुरोह गिरिं जीर्णमद्राक्षं च जिनालयम् ॥ ३३३ ॥
प्रतिवर्षं त्रिलक्षीं च व्ययित्वा चैत्यमुद्भूतम् । स्वामिपादैरनुमतं चेत् प्रमाणमिदं न चेत् ॥ ३३४ ॥
सप्तविंशतिलक्षांश्च द्रम्मान् गृह्णातु भूपतिः । इत्याकर्ष्य प्रसुः प्राह पुलकोद्भेदेमेदुरः ॥ ३३५ ॥ 5
कथमुक्तमिदं मन्त्रिन् ! तुच्छं द्रव्यादशाश्वतात् । वपुः सिंहरं ममाकार्पाः पुण्यं कीर्तिमयं महत् ॥ ३३६ ॥
त्वत्समः स्वजनः कोऽस्ति ममेह-परलोकयोः । सखा विपीद मा तस्मादस्मिन्नारुहते ततः ॥ ३३७ ॥
वचोऽनुपदमीशाश्चाधिलकायां ययौ गिरेः । मण्डपे शुद्धमेदिन्यां स्थित्वाऽप्राङ्गं नतो जिनम् ॥ ३३८ ॥
पीठेष्वानीयमानेषु न्यवारयत तं जनम् । तीर्थेऽत्र नोपवेष्टव्यं परेणाप्यासनादिके ॥ ३३९ ॥
स्वापस्तले विधेयो न मुक्ती नाङ्गुनिका तथा । स्त्रीसङ्गः सुतिकर्मापि न द्रोऽथ विलोडनम् ॥ ३४० ॥ 10
इत्यादि सिद्धमर्थ्यां दा वर्त्ततेऽद्यापि शाश्वती । ततोऽभ्यर्च्य जिनं स्वर्णरत्नपुष्पोत्करैर्वरैः ॥ ३४१ ॥
ततोऽभ्याशिखरं गत्वा तां संपूज्य ननाम च । अवलोकनश्रुद्धं चारुरोह स तु कौतुकी ॥ ३४२ ॥
तत्र श्रीनेमिनायं च नत्वा भक्तिभरानतः । दिशोऽवलोकयामास तत ऊचे स चारणः ॥ ३४३ ॥

यतः—

महं नायं सीधेस जं चडिड गिरनारसिरि ।

15

लईआ च्यारु देस अलयउं जोअहु कर्णऊत्र ॥ ३४४ ॥

पर्वतादवतीर्षाय श्रीसोमेश्वरपत्तनम् । ययौ श्रीहेमचन्द्रेण सहितश्च शिवालयम् ॥ ३४५ ॥

सूरिश्च तुष्टुवे तत्र परमात्मस्वरूपतः । ननाम चाविरोधो हि मुक्तेः परमकारणम् ॥ ३४६ ॥

तथा हि—

यत्र तत्र समये यथा तथा योऽसि सोऽस्यभिधया यथा तथा ।

20

वीतदोषकल्पः स चेद् भवानेक एव भगवन्नमोऽस्तु ते ॥ ३४७ ॥

महादानानि दत्त्वा च पूजाश्च महिमाद्भुताः । व्यावृत्तः कोटिनगरं प्रापदम्बिकयाहृतम् ॥ ३४८ ॥

अपलचिन्तयाऽऽक्रान्तोऽम्बिकामाराधयत् ततः । श्रीहेमसूरिभिर्ब्रह्ममूलावासेरिहादरात् ॥ ३४९ ॥

उपोष्य त्रिदिनीं ते चाह्वयंशां शासनामरीम् । प्रत्यक्षीभूय साऽप्याहृं शृणु वाचं मुने ! मम ॥ ३५० ॥

नासास्त्रि सन्ततेर्भाग्यं जीवोऽपीदृग् न पुण्यभूः । समयेऽत्र कुमारस्य भूपभ्रातृमुत्सव च ॥ ३५१ ॥ 25

स भावी भूपतिः पुण्यप्रतापमहिमोर्जितः । राज्यान्तराणि जेवासी भोक्ता च परमार्हतः ॥ ३५२ ॥

अणहिल्लपुरं प्रायादनायासोत्सवोदयम् । अन्तर्दूनः सुताभावप्रजापीडनशङ्कितः ॥ ३५३ ॥

११४. इतः धीकर्णभूपालवन्दुः क्षत्रदिरोगिणिः । देवप्रसाद इत्यासीत् प्रासाद इव सम्पदाम् ॥ ३५४ ॥

वस्तुत्रः श्रीत्रिभुवनपालः पालितसद्भवतः । कुमारपालस्त्युत्रो राज्यलक्षणलक्षितः ॥ ३५५ ॥

अथ श्रीसिद्धमूर्मीशः पुत्राशामहद्दुर्मनाः । आह्वययत देवज्ञान् परमज्ञानिसंनिभान् ॥ ३५६ ॥ 30

ग्रहचारायसद्भाव-प्रभ्रवृद्धानिगिक्रमेः । फेवलीभिश्च संवाद्य तेऽप्याचख्युः प्रभोः पुरः ॥ ३५७ ॥

स्वामिन् ! कुमारपालोऽसी युष्मद्भ्युमुक्तो भुवम् । अलंकरित्यते राज्यमनुत्वा न चलेदिदम् ॥ ३५८ ॥

1 N श्रुत्वा । 2 N सोऽस्यो । 3 A हरया । 4 A चारु; B चार । 5 A अलुं; B अलुं । 6 A B जोह ।
7 N त्रिदिनान्ते । 8 N सा प्राह । 9 N वन्दुः तु ।

- प्रतापाक्रान्तदिकचक्रोऽनेकभूपालजित्वरः । भविष्यति पुनस्तस्य पश्चाद् राज्यं विनश्यति ॥ ३५९ ॥
 श्रुत्वेति भूपतिर्भाव्यं भवतीति विदन्नपि । तत्र द्वेषं परं वोढा वधेच्छुरभवत् ततः ॥ ३६० ॥
 कथंचिदिति स ज्ञात्वाऽपस्तस्य शिवदर्शने । जटामुकुटवान् भस्मोद्गूलनः सत्तपो दधे ॥ ३६१ ॥
 विज्ञप्तमन्यदा चारैर्जटाधरशतत्रयम् । अभ्यागादस्ति तन्मध्ये भ्रातृपुत्रो भवद्रिपुः ॥ ३६२ ॥
 5 भोजनाय निमग्न्यन्ते ते सर्वेऽपि तपोधनाः । पादयोर्यस्य पद्मानि ध्वजश्छत्रं स ते द्विपन् ॥ ३६३ ॥
 श्रुत्वेत्याहाप्य तान् राजा तेषां प्राक्षालयत् स्वयम् । चरणौ भक्तितो यावत् तस्याप्यवसरोऽभवत् ॥ ३६४ ॥
 पद्मेषु दृश्यमानेषु पदयोर्दृष्टिसञ्ज्ञया । ख्यातेऽत्र तैर्नृपो ज्ञानात् कुमारोऽपि बुबोध तत् ॥ ३६५ ॥
 ततः कमण्डलुं हस्ते कृत्वा प्रश्रावदम्भतः^१ । वहिर्भूय नृपावासादुपलक्षणमीदिने ॥ ३६६ ॥
 वसतिं हेमसूरीणां तस्तः स्रस्तवपुर्वलः । आययौ भूपतो रक्ष रक्षेत्याख्यन् स्वल्द गिरा ॥ ३६७ ॥
 10 प्रभुभिः साहसात् ताडपत्रलक्षान्तराहितः । राजमलैः पदायातैर्व्यालोकि नतु चेक्षितः^२ ॥ ३६८ ॥—युग्मम् ।
 निश्याकृष्य प्रेषितश्च प्रायाद् देशान्तरं पुनः । प्राग्वदागात् साहसिक्यमहो भाग्यस्य लक्षणम् ॥ ३६९ ॥
 तथा निर्गत्य तस्मात्तु वामदेवतपोवने । तत्तीर्थस्नानदम्भेन जटी प्रायादपायभीः ॥ ३७० ॥
 आलिनाम्नः कुलालस्य यावदालयसन्निधौ । आययौ पृष्ठतो लग्नान् सादिनस्तावदैक्षत ॥ ३७१ ॥
 आह प्रजापते ! रक्ष शरणागतवत्सल ! । मां संकटादतो रक्ष तन्नमागतमेव यत् ॥ ३७२ ॥
 15 स च^३ सञ्चितनीवाहकोणे संस्थाप्य तं तदा । सुमोच वह्निमहाय विमुच्य तद्व्यथितिम् ॥ ३७३ ॥
 स तुरङ्गिभिरायातैः पृष्टः कोऽपि जटाधरः । तत्रायातो नवाऽजल्पि न व्यग्रत्वान्मयैक्ष्यत ॥ ३७४ ॥
 निर्विघ्नानादराच्चैते व्यावृत्य प्रययुस्तदा । रात्रौ सोऽपि वहिः कृष्टस्तेन देशान्तरेऽचलत् ॥ ३७५ ॥
 § १५. स्तम्भतीर्थपुरं प्रायाद् द्विजेनानुगतस्ततः^४ । तदा वोसरिणा श्रीमान् कुमारः स्फारवृत्तभूः ॥ ३७६ ॥
 श्रीमालवंशभूस्तत्र व्यवहारी महाधनः । समस्त्युदयानाभिख्यस्तस्य पार्श्वेऽगमद्^५ वटुः ॥ ३७७ ॥
 20 एकान्तेऽस्य स्ववृत्तान्ते तेन सत्ये निवेदिते । अवादीद् वणिजां श्रेष्ठः किञ्चित्प्रार्थितशम्बलः ॥ ३७८ ॥
 अनभीष्टो महीशस्य यस्तेनार्थो न नः स्फुटम् । तद् द्रागपसरेह त्वां मा द्राक्षू राजपूरुपाः ॥ ३७९ ॥
 वटो ! स्वामिनमात्मीयं पुरः सीमां प्रहापय । एवमुक्तः स नैराश्यं प्राप प्राप्तभयोदयः ॥ ३८० ॥
 श्रुत्वा कुमारपालोऽपि तत्पुरं प्राविशन् निशि । वसुक्षाक्षामकुक्षिः सन् चतुर्थे लङ्घने तदा ॥ ३८१ ॥
 सूरिः श्रीहेमचन्द्रश्च चतुर्मासकमास्थितः । तदा चारित्रसञ्ज्ञानं लब्धिभिर्गौतमोपमः ॥ ३८२ ॥
 25 उद्यद् व्याख्यानलीलाभिर्वारिदस्येव वृष्टिभिः । शीतीकुर्वन् सदा भव्यमनोभूमिं शमिप्रभुः ॥ ३८३ ॥
 कथंचिदपि तत्रागात् कुमारोऽपीक्षितश्च तैः । आकृत्या लक्षणैश्चायमुपालक्षि विचक्षणैः ॥ ३८४ ॥
 वरासन्युपवेश्योच्चै राजपुत्रास्व निर्वृतः । असुतः सप्तमे वर्षे पृथ्वीपालो भविष्यसि^६ ॥ ३८५ ॥
 *स प्राह पूज्यपादानां प्रसादेन भविष्यति । सर्वं कथं^७ तु स^{१०} प्राप्यः कालो^{११} निःकिञ्चनैः क्षुधा ॥ ३८६ ॥
 द्वात्रिंशतमथ द्रम्मानस्य श्रावकपार्श्वतः । दापयित्वा पुनः प्राहुः शृण्वेकं नो वचः स्थिरम् ॥ ३८७ ॥
 30 अद्यप्रभृति दारिद्र्यं नायाति तव सन्निधौ । व्यवहारैरमोच्योऽसि भोजनाच्छादनादिभिः ॥ ३८८ ॥
 एवं भावीति चेद् राज्ये प्राप्ते मम कृतं विभो ! । अवलोक्यमिदानीं तु बहूक्तैः फल्गुभिः किमु ॥ ३८९ ॥
 इत्युक्त्वा प्रययौ देशान्तरं गूढो नराधिपः । घनं घनाघनैश्छन्न इव पार्वणचन्द्रमाः ॥ ३९० ॥

1 N जानात् । 2 N प्रस्ताव° । 3 B N न तु वीक्षितः, A नतु वेक्षितः । 4 N चिन्तित । 5 N D तदा । 6 N मह-
 द्वष्टः । 7 N संज्ञात° । 8 D N भविष्यति । * एष पूर्वार्द्धो नास्ति A B N आदर्शपुस्तके । 9 B N न । 10 A B
 सुप्राप्यः । 11 B N कालं ।

कापालिकव्रते^१ कौले शैवे चित्रपटोत्तरे । चरन् कदापि कुत्रापि कृत्रिमे कृत्रिमक्रमः ॥ ३९१ ॥
ततो वर्षाणि सप्तापि दिनानीवायवाहयत् । गुरुवाक्यैर्मनो विभ्रत् सङ्कटेऽपि विसङ्कटम् ॥ ३९२ ॥
तस्य भौपलदेवीति कलत्रमनुगाऽभवत् । छायेव सर्वावस्थास्वमुञ्चन्ती सविधे स्थितिम् ॥ ३९३ ॥

द्वादशस्य वर्षाणां शतेषु विरतेषु च ।

एकोनेषु महीनाथे सिद्धाधीशे दिवं गते ॥ ३९४ ॥

5

ज्ञात्वा कुतोऽपि सच्चाढ्यः कुमारोऽगात्रिजं पुरम् । अस्वादासन्नदेशस्यो वासके^२ श्रीतरोरधः ॥ ३९५ ॥
दुर्गादेव्याः स्वरं तत्र मधुरं शुश्रुवे सुधीः । तामाजुहाव भाग्यस्य जिज्ञासुः प्रमितिं तदा ॥ ३९६ ॥
मम पश्यसि चेद् राज्यं देवि ज्ञाननिधे ! ततः । उपविश्यैव मे मूर्ध्नि स्वरं श्रुतिमुखं कुरु ॥ ३९७ ॥
वचनानन्तरं साऽपि तथैवाधादतिस्फुटम् । 'तू राज्यं' इति संरावं तद्यतःसौधदीपकम् ॥ ३९८ ॥
आयात् पुरान्तरा श्रीमत्साधस्य मिलितस्ततः । चित्ते सन्दिग्धराज्याग्निमित्तान्वेषणादृतः ॥ ३९९ ॥ 10
स तेन सह संगत्य पार्थे श्रीहेमसुप्रभोः । तन्निपद्यावृते पट्टे उपविष्टो विशिष्टधीः^३ ॥ ४०० ॥
भविष्यत्येव ते राज्यं यन्निविष्टोऽसदासने । एतदेव निमित्तं न इत्यमुष्य शुरुर्जगौ ॥ ४०१ ॥
राज्येच्छया पादपातीति विगानभिया नहि । नतोऽहमिति शंक्यो न प्रभो दुर्विनयो मयि ॥ ४०२ ॥
तत्रास्ति कृष्णदेवाख्यः सामन्तोऽध्यायुतस्थितिः । स्वसुः पतिः कुमारस्य मिलितो निश्चितस्य च ॥ ४०३ ॥

-युग्मम् । 15

श्रीसिद्धराजमेरौ च संजग्मुः शिवमन्दिरे । प्रधाना राज्यसर्वस्वं राज्ययोग्यपरीक्षिणः ॥ ४०४ ॥
कुमारोऽपि पुरस्वान्तराऽऽजगाम चतुष्पथे । एकत्र सङ्गतानां च प्रधानानां तदाऽमिलत् ॥ ४०५ ॥
कृष्णः प्रवेशयामास प्रासादे तं करे कृतम् । तत्रापरो च तस्थते^४ राज्यपुत्रीं प्रवेशितौ ॥ ४०६ ॥
तयोरेकः प्रणम्यात्र पार्पयान् स उपाविशत् । अपरोऽपि स्वसंन्यानपटं^५ मुक्कुलमातनोत् ॥ ४०७ ॥
अथ श्रीकृष्णदेवेनोपविशेत्युदिते सति । संवृत्य वस्त्रयुग्मं स्वमुपाविशद् वरासने ॥ ४०८ ॥ 20
व्यचारयन्त नीतिज्ञा एकस्वायत् कृतानतिः । निलोजाः परिभूयेत स्त्रैः परैरपि निन्द्यधीः ॥ ४०९ ॥
सन्भ्रान्तलोचनं पश्यन्नपरो मुक्कुलाञ्जलः । तस्य पार्श्वत परैर्भूपैर्विश्वं राज्यं प्रहीष्यते ॥ ४१० ॥
असौ कुमारपालश्च दैवज्ञानुमतः पुरा । धीरं पश्यन्निहायातः संवृत्याञ्जलमण्डलम् ॥ ४११ ॥
निप्रहीता विपक्षणां विप्रहीता दिगन्तरान् । भविष्यति महाभाग्यः सार्वभौमसमः श्रिया ॥ ४१२ ॥
अभिपेकमिहैवास्य विदध्वं ध्वस्तदुर्द्धियः । आसमुद्रावधिं पृथ्वीं पालयिष्यत्यसौ ध्रुवम् ॥ ४१३ ॥ 25
अथ द्वादशया तूर्ध्वनिडम्ब्रिताम्बरम् । चक्रे राज्याभिपेकोऽस्य सुवनत्रयमङ्गलम् ॥ ४१४ ॥
प्रविवेशोत्सवे राजा राजसौधं नृपासनि । निविष्टो गोत्रघृद्धाभिरक्षतैरभ्यचर्क्षत ॥ ४१५ ॥
कृतप्रशमनाचारः प्रतापोपः परंतपः । कुमारपालभूपालः पालयामास मेदिनीम् ॥ ४१६ ॥

§ १६. सपादलक्षभूर्मीशमणोरारजं मदोद्धतम्^६ । विप्रहीतुमनाः सेनामसावेनामसजयत् ॥ ४१७ ॥

हास्त्रिकाधीयपादातरभ्याभिरभितो वृतः । धिष्यप्रहोपधीतारानिकरैरिव चन्द्रमाः ॥ ४१८ ॥

वचाल लघु सामन्तमण्डलीकमहाधरैः^७ । अन्यैश्च क्षत्रियैः सेव्यपादान्मभोजयुगस्ततः ॥ ४१९ ॥

दिनैः कतिपयैरेवाजयमेरुं सुदुर्ग्रहम् । लंकादुर्गमिवागम्यं नृपः प्राकारमासदत् ॥ ४२० ॥—विशेषकम् ।

परितोऽस्य च वन्वृलवदिरौसदिरदुर्भैः । करीरैर्गुणिलं^८ नृणां दुर्गमं योजनद्वयम् ॥ ४२१ ॥

30

1 °प्रतेः । 2 N वासकेः । 3 N °निश्चिधीः । 4 N तत्रापगतस्थाते । 5 N °पदं सुकुलः । 6 N मदोद्धतम् । 7 N मंडलेप्रमहीपरैः । 8 N करीरैर्गुणितं ।

- वहुधा बहुभिर्मलैश्चिद्यमानमपि क्षयम् । प्राप्नोति न ततः खिन्नो व्यावर्त्तत नराधिपः ॥ ४२२ ॥
 उपवर्षं समागत्याणाहिल्लपुरमध्यतः । चतुर्मास्यां पुनः सैन्यं जातशोषमपोपयत् ॥ ४२३ ॥
 प्रावर्त्तत च तस्यान्ते पुनर्ग्रीष्मे न्यवर्त्तत । एवमेकादश समा व्यतीयुः पृथिवीपतेः ॥ ४२४ ॥
 मम पीतपराम्भोधेरपि^१ भाग्याधिकः कथम् । अर्णोराज इति ध्यायन् क्षणं तस्थौ नराधिपः ॥ ४२५ ॥
- 5 तस्य वाग्भटदेवोऽस्ति मन्त्री मन्त्रीव नाकिनाम् । नीत्या क्षत्रेण मन्त्रेणोदयनस्याङ्गभूस्तदा ॥ ४२६ ॥
 अपृच्छत् तं नराधीशः सङ्कटेऽस्मिन् समागते । अस्ति सप्रत्ययः कश्चित् सुरो यक्षोऽथवा सुरी ॥ ४२७ ॥
 प्रातिहार्यप्रभावेण भवामो जितकाशिनः । यस्य तस्य मनोऽवश्यं वश्यं नो भवतु ध्रुवम् ॥ ४२८ ॥
 व्यजिज्ञपदथ श्रीमान् वाग्भटस्तस्य वाग्भटः । अवधार्यं वचः सावधानेन प्रमुणा मम ॥ ४२९ ॥
 यदा श्रीस्वामिपादानामादेशात् प्रभुसोदरः । कीर्त्तिपालो महाबाहुः सुराष्ट्रामण्डलं ययौ ॥ ४३० ॥
- 10 तद्देशाधीश्वरं निग्रहीतुं नवघनाभिधम् । अनेकशो विग्रहैश्च खेदिताघनराधिपम् ॥ ४३१ ॥
 तदा मज्जनकस्तत्र श्रीमानुदयनाभिधः । स्तंभतीर्थपुरावासी जज्ञे सैन्यवलप्रदः ॥ ४३२ ॥
 अन्यदा गच्छता तत्र पुंडरीकाद्रिरुद्धुरः । द्रष्टव्यस्याववेष्टस्तेन दुष्प्राप्यदर्शनः ॥ ४३३ ॥
 आचख्ये च निजेशस्य तस्य माहात्म्यमद्भुतम् । *धर्मश्रद्धाश्रिताश्चर्यादथ सोऽप्यारुरोह तम् ॥ ४३४ ॥
 श्रीमद्युगादिनाथं च नमस्कृत्यातिभक्तितः । मेने कृतार्थमात्मानं स ध्यानादनुजः प्रभोः ॥ ४३५ ॥
- 15 प्रासाद आलुलोके च तेन सोऽप्यतिजर्जरः । ततः श्रीकीर्त्तिपालेन प्रोचेऽसौ भांडशालिकः ॥ ४३६ ॥
 प्रासादस्यास्य नश्चेतस्युद्दिधीर्षा स्थिता ध्रुवम् । जित्वामुं विग्रहं प्रत्यावृत्तैः सर्वं विधास्यते ॥ ४३७ ॥
 पर्वतादवतीर्याथ प्रतस्थे पुरतोऽधिपः । अभ्यमित्रीणतां प्राप नृपः सोऽपि मदोद्धतः ॥ ४३८ ॥
 तत आसीन्महायुद्धं कुन्ताकुन्ति गदागदि । सैन्ययोरुभयोः शौर्यावेशादज्ञातघातवान् ॥ ४३९ ॥
 तस्मिन्नुदयनोऽपि स्वस्वामिनः^२ पुरतः स्थितः । प्रजह्ने प्रहृतश्चासौ न्यपतद् भूमिमण्डले ॥ ४४० ॥
- 20 युद्धे जिते हते शत्रौ शोष्यमाने रणे प्रभुः । निरीक्ष्योदयनं चासावशेषायुपमूचिवान् ॥ ४४१ ॥
 अनित्यो भौतिको देहः स्थिरेण यशसा त्वया । व्यक्रीयत स्फुटं साधु वणिग्व्यवहृतिः कटः^३ ॥ ४४२ ॥
 किञ्चिद् यदस्ति ते चित्ते शल्यं खुरखुरायितम् । ब्रूहि तद् विदधानोऽहं किञ्चित् ते स्यामृणातिगः ॥ ४४३ ॥
 अथ स प्राह नाथ स्मो वयं स्वामिवशाः स्थिताः । तत्कार्यादपरं नैव जानीमोऽनन्यचेतनाः ॥ ४४४ ॥
 श्रीमत्सिद्धाधिपाद् विभ्यद् भवद्बन्धुः क्षितीश्वरः । वट्टमेकं समीपे मे प्रैपीत् स न्यकृतो मया ॥ ४४५ ॥
- 25 श्रीमान् कुमारपालोऽपि क्षणं मयि तदा घनम् । अधारविष्यदत्युग्रमूरीचक्रे मयापि तत् ॥ ४४६ ॥
 इदानीं तु त्वदंहीणामग्रेऽसून्^४ मुञ्चतो मम । उभौ लोकौ निजाम्नायः श्रुतं शीलं पवित्रितम् ॥ ४४७ ॥
 मृत्यौ विप्रतिसारो नास्माकं विज्ञापयामि तु^५ । किञ्चिन्मन्नन्दनस्यास्य वाग्भटाख्यस्य कथ्यताम् ॥ ४४८ ॥
 शत्रुञ्जयमहातीर्थे प्रासादस्य प्रतिश्रुतः^६ । जीर्णोद्धारस्ततः श्रेयोहेतुर्मे स विधीयताम् ॥ ४४९ ॥
 ओमित्युक्त्वा ततः कीर्त्तिपालेनाङ्गीकृते तदा । परासुरभवत् तत्र श्रीमानुदयनः शमी ॥ ४५० ॥
- 30 कृते तत्रानृणो वपुरहं स्यामधुना पुनः । स्वां देवकुलिकामेकां नगरान्तर्व्यधापयम् ॥ ४५१ ॥
 तथाऽत्रैव पुरे^७ वासी व्यवहारी महाधनः । श्रीछड्ढुक इत्याख्यः श्रेष्ठी नवतिलक्षकः ॥ ४५२ ॥
 मन्मैत्र्या तेन चाकारि धर्मस्थानेऽत्र खत्तकम् । श्रीमत्तत्राजितस्वामिविम्बं चास्थाप्यतामुना ॥ ४५३ ॥
 प्रतिष्ठितं च श्रीहेमसूरिभिर्ज्ञानभूरिभिः । तदीयहस्तमन्त्राणां साहाय्यात् सकलं ह्यभूत् ॥ ४५४ ॥

1. A परांभोधिरपि भाग्याधिपः । * पतित एष उत्तरार्द्धः N पुस्तके । 2 A D स्वस्वामिव । 3 N व्यवहृते कटः । 4 N तन्मुंचतो । 5 N तत् । 6 N परिश्रुतः । 7 N पुरे वासीद् ।

तत्रोपयाचितं स्वामी चेदिच्छति ततो ध्रुवम् । विजयोऽस्माभिधाऽपीहगपराजितताकरी ॥ ४५५ ॥
 इति विज्ञापनां श्रुत्वा मामकां नायको भुवः । विदधातु विचार्येव ननु प्रमुपुरो मतिः ॥ ४५६ ॥
 विज्ञोऽत्रावनीनेता ध्यातामात्यवचःक्रमः । ऊचे मन्त्रिन् ! भवद्वाक्यात् कार्यजातं मया स्मृतम् ॥ ४५७ ॥
 सखे ! शृणु यदा पूर्वं वयं सामान्यवृत्तयः । स्तम्भतीर्थमगच्छाम दिनत्रयुपोषिताः ॥ ४५८ ॥
 योसरिवेदुरस्माभिः प्रैष्यतोदयनान्तिके । अकृतार्थस्ततश्चागात् तदागः स्फुरितं न मे ॥ ४५९ ॥ 5
 एतेऽहो ! स्वामिनो भक्ता इति चेतस्यभूमम । परेषु रोपणः स्वीयाभाग्यदर्शी कृती न सः ॥ ४६० ॥
 तथा श्वेताम्बराचार्यो हेमसूरिर्मथा तदा । प्रदोषसमयेऽदर्शि कल्पद्रुमसमः श्रिया ॥ ४६१ ॥
 पाथेयं कृपया किंच न दद्याद् यद्यसौ प्रभुः । राज्यं कः प्राप्स्यदानन्दि भवत्सङ्गमसुन्दरम् ॥ ४६२ ॥
 तथा तद्ब्रह्म तं तथ्यमभूद् दैवतवाक्यवत् । अद्यापि ध्वनति ध्यातघण्टाटङ्कारवदृष्टम् ॥ ४६३ ॥
 विम्बस्वास्य प्रतिघाट् व्याजात् स्मारयता गुरुम् । मनोपकृतमत्यर्थं कृतावेदी नराधमः ॥ ४६४ ॥ 10
 तथा श्रीसिद्धराजोऽपि हत्वा खंगारभूपतिम् । तज्जातीयवहुत्वेन शक्तो देशं न वासितुम् ॥ ४६५ ॥
 इदानीं त्वत्पितुर्बुद्ध्या शत्रवस्ते विनाशिताः । सर्वेऽपि च यथा तेषां नामापि नहि बुध्यते ॥ ४६६ ॥
 भुक्तो न्यक्षेपि देशश्च मुक्तासत्राधिकारिणः । ईदृग् धीमान् भवद्गता स्वामिभक्तिफलं हि तत् ॥ ४६७ ॥
 कीर्तिपालकुमारोऽसौ पदातिर्विभ्रादिपु । अबुधः सांयुगीनेन त्वत्पित्रैव बुधः कृतः ॥ ४६८ ॥
 तीर्थोद्धारश्च सन्दिष्टस्तेन ते तदपीह नः । कार्यं ततोऽधुनैवायमादेशो भवतात् तव ॥ ४६९ ॥ 15
 राजकोशात् समादाय घनान्यापूर्णतावधि । पूर्वं तस्य प्रधानस्य स्वस्वास्माकं च वाञ्छितम् ॥ ४७० ॥
 इदानीं त्वस्य देवस्य विम्बं मे दर्शय हृतम् । पुण्यैर्लभ्यं समभ्यर्च्य प्रस्थानं कुर्महे ततः ॥ ४७१ ॥
 ततः सन्दर्श्यमानाध्या श्रीमद्चारभटमन्त्रिणा । संचचालाचलापीशः प्राप चास्य जिनालयम् ॥ ४७२ ॥
 श्रीमन्तं पार्श्वनाथं प्रागानतो मूलनायकम् । ददर्श मन्त्रिणा ख्यातमजितं तदनु प्रभुम् ॥ ४७३ ॥
 कुङ्कुमागुरुकर्पूरकस्तुरीचन्दनद्रवैः । सुगन्धकुसुमैश्चार्चां विदधे चासनावशात् ॥ ४७४ ॥ 20
 व्यजिज्ञपथ तीर्थसं त्वत्प्रभावात्तृपं रिपुम् । अस्मिन्नवसरे नाथ ! विज्ञेये त्वत्प्रसादतः ॥ ४७५ ॥
 ततो मम भवानेव देवो भावा गुरुः पिता । अत्र साक्षी भवान् मन्त्रिन् ! पाल्यमेतद्बोधो मया ॥—युग्मम् ।
 इत्युक्त्वाऽऽनन्यं तं भूपः पुलकाङ्कितविग्रहः । तदा विजययात्रायै सैन्यानि समवाहयत् ॥ ४७७ ॥
 § १७. उपचन्द्रावति प्रायात् प्रयाणैरप्रमाणकैः । आवासान् दापयामास तत्र भूवासवो मुदा ॥ ४७८ ॥
 तत्र विक्रमसिंहोऽस्ति राज्ये मुख्यमहाधरः । राक्षः कटकसेवाया निर्विण्णो गमनामनाः ॥ ४७९ ॥ 25
 प्रशस्त्रैः स महामालैर्निजैः समममन्नयत् । वयं खेदं परं प्राप्ता निर्वाचनृपसेवाया ॥ ४८० ॥
 कः प्रतापो बलं किं वा भ्रान्तदेशान्तरे नरे । अत्र चित्रपटाजीवे नमस्कारोऽतिदुष्करः ॥ ४८१ ॥
 भस्माधारः पुटीपात्रं जटा मूर्ध्नि शिवार्चनम् । एवं वेपे प्रणामो नः काऽत्र राज्यविहङ्ग्वना ॥ ४८२ ॥
 तस्मात् कथंचिदत्रैव यद्यसौ साध्यते नृपः । असी हि शशकः खल्लो रणत्रिप्पाववाटकम् ॥ ४८३ ॥
 कोऽपि चौलुक्यवंशीयः क्षात्रतेजोभिरद्भुतः । राज्ये निवेश्यतेऽस्माकं तदाज्ञां कर्तुमौचिती ॥ ४८४ ॥ 30
 प्राहुस्तस्य प्रधानाश्च नोचितं भवतां कुले । स्वामित्रोहो यतोऽपीरासिद्धाधिपपदस्थितः ॥ ४८५ ॥
 अस्माकं सर्वथाऽऽराध्यो युद्धेऽप्यनियतो जयः । हुर्गरोधविशेषेण विमृश्यं तदिदं घनम् ॥ ४८६ ॥
 उवाच च कथं वध्मो भूपालोऽसौ भविष्यति । कृतं वोऽपरशिक्षाभिरुपायं वदत ध्रुवम् ॥ ४८७ ॥

- वयं हि तस्य वक्तारः स्वामिना करणे पुनः । प्रमाणं स्वरुचिर्नाथ ! तत्कुरु प्रतिभासितम्^१ ॥ ४८८ ॥
 अथाह विक्रमो वह्नियन्त्रं प्रकुरुताधुना । मत्सौधेऽसौ यथावश्यमल्लेशेन विनश्यति ॥ ४८९ ॥
^२व्यचारयन्निमित्तं ते निजावासेऽग्निदीपनम् । प्रागल्भ्यात् कुमतेरेतद्^३ विनाशस्यैव सूचकम् ॥ ४९० ॥
 किं च प्रविदधामोऽत्र दुर्लभ्या भवितव्यता । राज्योच्छेदोऽस्य सम्पन्नो भूपालो विजयी पुनः ॥ ४९१ ॥
 5 श्रीसिद्धाधीशपट्टे यः प्राच्यपुण्यैर्निवेशितः । एतत्सदृशभृत्यानां नासौ योग्यो भविष्यति ॥ ४९२ ॥
 एवं विमृश्य तेऽवोचन् हस्तस्पृष्टललाटकाः । स्वाम्यादेशः प्रमाणं नः कार्यो नाऽत्र विचारणा ॥ ४९३ ॥
 सूत्रधारैस्ततो भूम्यन्तरा सौधं निवेशितम् । ऊर्ध्वं च स्तम्भपट्टादि चलं वस्त्राञ्चलोपमम् ॥ ४९४ ॥
 तस्योपरि प्रतिसीराप्रावारास्तरणास्तृताः । मण्डिता विततोहोचाऽवचूलेः पद्मकैस्तथा ॥ ४९५ ॥
 मौक्तिकैः कुसुमैर्गुच्छैर्विच्छन्दकशतैरपि । सुन्दरा तत्र शय्या च सूत्रतन्तुमयाऽरचि ॥ ४९६ ॥—युग्मम् ।
 10 एकत्र कीलके कृष्टे^४ तत्सर्वं गर्तमन्दिरे । खदिराङ्गारसंपूर्णे भस्मीभवति तत्क्षणात् ॥ ४९७ ॥
 एवं निवेद्य ते नेत्रे नेत्रे वाष्पप्लुते दधुः । तत्रायकोऽप्युवाचैवं मतिः कार्यप्रसाधिका ॥ ४९८ ॥
 असौ यथा तपस्वीदृक्शय्यायां चङ्गभङ्गिभिः^५ । आक्षिप्ताक्षो निवेशयेत्^६ तदास्याधोगते^७ मृतिः ॥ ४९९ ॥
 इति प्रातर्विचिन्त्यायमायाच्छिविरमध्यतः । राजपादान् नमश्चक्रेऽवनीलुठनपूर्वकम् ॥ ५०० ॥
 विज्ञो विज्ञपयामास मारवो मण्डलेश्वरः । दम्भात् सुधां मुखे विभ्रद् विपपूर्णो घटो यथा ॥ ५०१ ॥
 15 अलंकुरुत हर्म्यं मे प्रसादः क्रियतां प्रभो ! । तत्र प्रत्यवसानेनावसानेनाद्य^८ दुःस्थितेः ॥ ५०२ ॥
^९ध्यात्वेति धीनिधिर्भूपो मारवेषु न विश्वसेत् । प्राह नः परिवारः प्राग् भुङ्कामनु वयं ततः ॥ ५०३ ॥
 क एवं हि हितान्वेषी स्वामिभक्तश्च दृश्यते । परमारकुलोद्भूतं भवन्तमभयं विना ॥ ५०४ ॥
 तत्र कः प्रतिपेद्वास्ति शुभे कार्ये महाधर ! । अस्माकं भवदावास एव योग्यो विलोकितुम् ॥ ५०५ ॥
 स्वाम्यादेशः प्रमाणं मे इति प्रोच्य परिच्छदम् । भक्तोऽसौ भोजयांचक्रेऽपराह्वावध्यवाधया ॥ ५०६ ॥
 20 अङ्गरक्षास्ततः स्वामिमूर्तिरक्षासदोद्यताः । आहूतास्तत्समस्तं च कुट्टिमं प्रकटीकृतम् ॥ ५०७ ॥
 यत्रासन्नः पुमानेको वृद्धो मतिमतां पतिः । आजिघ्रन् गन्धमत्युग्रं धमाताङ्गारगणस्य सः ॥ ५०८ ॥
 विममर्श निजस्वान्ते विज्ञानं किञ्चिदद्भुतम् । तत्रास्ते वह्निसम्बद्धं प्रभुद्रोहस्य^{१०} कारणम् ॥ ५०९ ॥
 ततस्तं विक्रमः साभिप्रायं दृष्टिविकारतः । परिज्ञायति सच्चक्रे वक्राशयशिरोमणिः ॥ ५१० ॥
 ययौ विक्रमसिंहोऽथ सह तेनैव मन्दिरम् । राज्ञः प्राह च मत्सौधे नाथ ! पादोऽवधार्यताम् ॥ ५११ ॥
 25 अथ भूसञ्ज्ञया तेन न्यपेधि गमनं प्रति । भूपतिः प्राह तन्नं मे समस्तं भोजितं त्वया ॥ ५१२ ॥
 वयं तु प्राक्त्रियामायां चिन्ताजागरपीडिताः । अधुनाऽभ्यवहारेषु^{११} नाभिलापुकचेतसः ॥ ५१३ ॥
 सुहूर्त्तश्चापि दैवज्ञैः प्रयाणाय विचारितः^{१२} । संप्रत्येव ततो ढक्का वाद्या प्रस्थीयते यथा ॥ ५१४ ॥
 त्वमपि स्वां चमूं सज्जीकृत्य कृत्यविशारद ! । शीघ्रमागच्छ न च्छेका^{१३} जृम्भायन्ते त्वरायिते^{१४} ॥ ५१५ ॥
 अन्तःशङ्कां वहन्नोमित्युक्त्वा च प्रययौ स्वकम् । धाम ज्ञातमिवायं स्वं विमृशन्^{१५} चेतसि क्षणम् ॥ ५१६ ॥
 30 झटित्येव प्रतस्थे च स्कन्धावारः^{१६} प्रभोस्तदा । अचिराद् रिपुदुर्गस्थोपकण्ठे शिविरं दधौ ॥ ५१७ ॥
 स यथास्थानमातस्थौ शिविरस्य निवेशनम्^{१७} । अहर्दिवं प्रहरके जाग्रद्व्यग्रभटोद्धुरम् ॥ ५१८ ॥

1 N प्रतिभासितं । 2 B विचारयन्नि° । 3 N कुमारेतत् । 4 N कृष्टे । 5 B चंगभंगिनः । 6 D निवेशयेत् । 7 B तदा-
 धोगतेर्घृतिः । 8 A प्रत्यवसानेनावसानेनाद्य; B प्रत्यवसानेनावसीनेनाद्य । 9 N ध्यात्वेति । 10 A प्रभुद्रोहस्य; N प्रभुविद्रो-
 हका° । 11 B °भ्यवहारे तु । 12 N निवेदितः । 13 N तच्छेका । 14 A जृम्भायां त्वरायते; N जंभायंते त्वरायते ।
 15 A व्यमृशन् । 16 A स्तंभाचारप्रभो°; D स्तंभाचार°; N स्तंभाचाट° । 17 N निकेतनं ।

अणोराजोऽप्यजानानः सिद्धकुम्भभवव्रतम् । अवमेनेऽवलेपोप्रव्याहारोर्मिभिरेव तम् ॥ ५१९ ॥
 अथैकादश वर्षाणि विजुगोप पदोरथः । ममाथ द्वादशेऽप्यस्तु काऽत्र भूपालकल्पना ॥ ५२० ॥
 हतसत्त्वोद्भूतैर्भाला कुत्रिमैरपि दर्शनेः । जीव जीवेति जल्पद्विर्मते राजा स्वसेवकैः ॥ ५२१ ॥
 तथा चारुभटः श्रीमत्सिद्धराजस्य पुत्रकः । ह्फाढकास्वरभ्रान्तहस्ती मासुपतिष्ठते ॥ ५२२ ॥
 इत्यनल्पविकल्पैः स यश्चान् नासज्जयत् तदा । दुर्गे स्वर्ग इवासीन उदासीनोऽकुतोभयः ॥ ५२३ ॥ 5
 कुन्ततोमरशक्त्याद्यैः पूर्णेष्वद्मालकेष्वपि । विलेभे न भटप्रातं निजभाग्यकदार्थितः ॥ ५२४ ॥
 श्रीमान् कुमारपालोऽपि ज्ञात्वेति प्रणिधिप्रजैः । अनीकिर्नी निजां दानमानाद्यैः समपूजयत् ॥ ५२५ ॥
 गजानां प्रतिमानानि शृङ्खलां सुकुपंस्तथा । अश्वानां कविका-बल्गा-दाम-पल्ययनानि च ॥ ५२६ ॥
 रथानां किंकिणीजालचक्राङ्गयुगलम्बिकाः । योधानां हस्तिका-वीरवलयानि च चन्द्रकान् ॥ ५२७ ॥
 सुवर्णरत्नमाणिक्यसूचीमुखमयान्यपि । चतुरङ्गेऽपि सैन्येऽसौ भूषणानि ददौ मुदा ॥ ५२८ ॥-विशेषकम् ॥ 10
 रोहणद्वमकपूर्करश्मीरजविलेपनैः । स्वयं विलिप्य वक्राणि भटानां पटुवाधृताम् ॥ ५२९ ॥
 सहस्रपत्रचापियजातीविचिकिलस्रजः । कामं घग्मिहमालासु वनन्ध स्वयमीशिता ॥ ५३० ॥-युग्मम् ।
 हेमन्तसितपत्राभैः श्रावकुम्भसमैरसौ । स्कन्धानभ्यर्चयद् योधप्रधानानां प्रमोदतः ॥ ५३१ ॥
 सान्धकारे निशये च राजा तेजःप्रतापभूः । तातुत्साह्य सुधासप्तभीचीभिर्वचनवीचिभिः ॥ ५३२ ॥
 चचाल संमदोत्तालकलकेलिकुलावनिः । अतूर्यवक्रनिर्घोषं रहो योगीव निध्वनिः ॥ ५३३ ॥ 15
 पर्वताधिलकाभूमिं गत्वा तूर्यवान् समम् । व्यस्तारयत् तथा चक्रे भूपः सुकरिकास्तया ॥ ५३४ ॥
 तदा च वाग्भटामालस्तेनादिष्टः समानय । आप्रभातात् पंचशतीमाद्राणां सैरिभत्वचाम् ॥ ५३५ ॥
 तेनानीवाश्रय ताः संवर्त्मिणोऽथ रथमण्डपः^१ । खंडीः प्रपातयामासुस्तन्मध्यस्था^२ भटोत्कटाः ॥ ५३६ ॥
 एके च दर्शनैः खड्गान्युत्पाट्यारुहर्हुतम् । प्राकारकपिशीर्षाणि तच्छीर्षाणीव विक्रमात् ॥ ५३७ ॥
 व्यद्रवन्नथ तेऽन्वसा विहिते संप्रसारणे । हस्तीकृताः^३ कुमारैण भूपेनाख्यातवेदिना ॥ ५३८ ॥ 20
 विष्ट्वल गोपुरद्वारं वह्निर्निरसत् प्रगे । अणोराजोऽपि तत्राजौ स्वजीवे विगतसृष्टः ॥ ५३९ ॥
 वाद्यमानेषु संग्रामतूर्येषु प्रतिशब्दिदतैः । शब्दाद्वैतं वभूवात्र पञ्चयोरुभयोरपि ॥ ५४० ॥
 कातराणां तदा तत्र देहात्राशाक्षमानिव^४ । परित्यज्य ययुः प्राणाः पातालं शरणार्थिनः ५४१ ॥
 ततः प्रवधृते युद्धं खड्गाखड्गि शराशरि । बाहूबाह्वि सर्वत्राट्टयमानजननास्यकम् ॥ ५४२ ॥
 शूरसंक्रान्तिकाले च भूधरा अस्मया इव । बहुशः खण्डयमानाङ्गा अट्टश्यन्त गजेथराः ॥ ५४३ ॥ 25
 पक्कूष्माण्डकानीवास्यण्डवन्तात्र तुरङ्गमाः । शालिपर्पटवद्रथ्याः समचूर्यन्त निर्भरम् ॥ ५४४ ॥
 परिपक्तिरमकालिङ्गवत् पत्तिजठरावलिः । पाटिता तत्र कालेष्वीहफुकुससंजुलाः ॥ ५४५ ॥
 विचेरुर्गाने गृध्रा नूनं सांसाभिलाषुकाः । विमानस्याप्सरो दूता इव प्राणेशसङ्गमे ॥ ५४६ ॥
 इत्येवमन्ययल्लयातिनामोद्घट्टनपूर्वकम् । युद्धे भवति शान्तासु घृलीषु मद्दवारिभिः ॥ ५४७ ॥
 पट्टवारणयोस्तत्र दन्तादन्ति विलम्बयोः । दृष्टश्चारुभटो राक्षाऽरिनिपादितया सितः ॥ ५४८ ॥ 30
 श्यामलाधोरणस्तत्र इत्सिहकाभयापहृत् । पत्नील्याच्छपटीं द्विः स कृत्वा तस्य श्रुती प्यधात्^५ ॥ ५४९ ॥
 ततश्चारुभटो गर्वाद्धस्त्रिदन्ते पदं दधी । यत् किन्यान् प्रतिमातङ्ग इति चेतसि चिन्तयन् ॥ ५५० ॥
 पक्षयोर्गुर्जरेऽपि लोचने संन्यवीविशत् । बलं विपटितं सर्वं महाधरमुखं तदा ॥ ५५१ ॥

1 N संवर्त्मिणोपरपमं । 2 N B 'मये तु । 3 N शृतः । 4 N देह नाशाक्षमानि च । 5 A पिपात् ।
 प्र० २६

- शङ्कितेन तदाऽजलिपि शामल ! त्वमपीह किम् । भेदितो वारणं पश्चाद् व्यावर्त्तयसि यत्सखे ! ॥५५२॥
 स ग्राह नाथ ! नो शक्यं स्वप्नेऽपि त्रयभेदनम् । निपादी द्रयामलः स्वामी गजः कलभकेसरी ॥ ५५३ ॥
 पश्चात्कर्मैर्गतो नीचैस्ततः प्रतिगजात् पतन् । शत्रुराज्यस्य सर्वस्वं ग्राह्यश्चारुभटस्त्वया ॥ ५५४ ॥
 यावदेवं वदत्येष तावद्विघटितौ रदौ । अन्तर्द्वयोर्जवान् तत्रापतत् स्वस्वामितेजसा ॥ ५५५ ॥
 5 जगृहे तलवर्गीयैः सुभटैः संयतश्च सः । अर्णोराजश्च राज्ञापि कुन्तेन निहतोऽलिके ॥ ५५६ ॥
 प्रणाशाभिमुखः कांदिशीकश्चारुभटं विना । व्यावर्त्तयद् गजं सेनाप्यस्य व्याजुघुटे ततः ॥ ५५७ ॥
 जितं जितमिति प्रोच्य पटमभ्रमयत् प्रभुः । मन्यमानश्च राजानं स्वं तदा विक्रमोर्जितात् ॥ ५५८ ॥
 सामन्ताश्चाययुः सर्वे मंक्षु तं पर्यवारयन् । जितो भवद्भिरेवासावित्वावर्जयदत्र तान् ॥ ५५९ ॥
 देशः कोशश्च लुण्टाकैस्तस्य सेनाप्यलुण्टयत् । सुलूपणाः सत्त्वहीना युद्धे पृष्टप्रदायिनः ॥ ५६० ॥
 10 ततश्चमूचराः सर्वे तदीयद्रविणैर्धनैः । स्वयं ग्रहणतोऽनृप्यन्नासत्तपुरुषावधि ॥ ५६१ ॥
 जितकाशी ततो भूपो न्यवर्त्तत पुरं प्रति । यच्छन् यथार्थनं दानमर्थिभ्यः कल्पवृक्षवत् ॥ ५६२ ॥
 § १८. अष्टादशशतीदेशप्रख्यपत्तनमासदत् । पूर्ववत् वृत्तमत्युग्रं तदीशस्याप्यवुध्यत ॥ ५६३ ॥
 नृपतिर्विजये सौविदल्लान् मल्लानथादिशत् । ततो निमन्त्रणायातः पश्चाद्वाहुर्न्ययच्छयत् ॥ ५६४ ॥
 प्रेष्य प्रेष्यान् निजांस्तस्य मन्दिरं मन्दुरावरम् । अज्वालयत् क्षणादेव यथाभवदसत्सदृक् ॥ ५६५ ॥
 15 शकटेऽनास्तृते^१ क्षिप्तः स्वस्थानाच्चालिताङ्गकः । हुंकारेऽप्यनलंभूष्णुः सोऽभूत् का वचने कथा ॥ ५६६ ॥
 नद्युत्तारेषु पाषाणोद्घाटसंकटभूमिषु । अभूदसृग्विलिताक्षः स पदकारस्फुरच्छिराः ॥ ५६७ ॥
 परमारान्वयै राजपुत्रैरुत्तार्य भूपतिः । सम्यक्प्रणम्य विज्ञप्तोऽन्वमन्यत^२ तृणास्तृतिम् ॥ ५६८ ॥
 मञ्जातिमञ्जकलितमुत्तुङ्गकृततोरणम् । अणहिल्लपुरं प्राप क्षमापः प्राप्तजयोदयः ॥ ५६९ ॥
 महोत्सवे प्रवेशस्य गजारूढः सुरेन्द्रवत् । वाग्भटस्य विहारं स दृष्टो दृग्गसायणम् ॥ ५७० ॥
 20 तत्र प्रविश्य श्रीमन्तमजितस्वामिनं नृपः । आर्चयत् सुरभिद्रव्यैरत्यासन्नोपकारिणम् ॥ ५७१ ॥
 श्रीपार्श्वमथ च स्मृत्वा संपूज्य च ततोऽवदत् । प्रागुक्तं यन्मया नाथ ! तत्तथैवावधार्यताम् ॥ ५७२ ॥
 ततः प्रणम्य सोत्कण्ठं कण्ठीरववरासने । पट्टकुञ्जरकुम्भस्थे स्थितोऽगाद् भूभृदालयम् ॥ ५७३ ॥
 गोत्रवृद्धाङ्गनावर्गसङ्गीतस्फुटमङ्गलः । प्रतीच्छन् शिरसा वर्द्धापनान्यनुवभूव सः ॥ ५७४ ॥
 ततो विक्रमसिंहस्य स्थाने सन्धीन्निवेश्य च । आनाय्यानतिदूरे तं^३ भूपालः प्राह सस्मितः ॥ ५७५ ॥
 25 भो विक्रमाग्रियत्रेण भूपाल एव पञ्चताम् । प्रायान्ति नैव सामन्ता इति त्वं केन शिक्षितः ॥ ५७६ ॥
 तत्रैव यद्यहं त्वां भो ! वहौ होता ततो भवान् । भस्मीभूतः क दृश्येत सपुत्रपशुवान्धवः ॥ ५७७ ॥
 यादृशाश्च भवन्तः स्युर्गृहकर्मकरा मम । मलिना न वयं नाथास्तादृशास्तदसून् वह ॥ ५७८ ॥
 अक्षेपि बंदिशालायां ततोऽसौ निजकर्मतः । इह लोके हि भोज्यन्ते राजभिस्तामसास्तमः ॥ ५७९ ॥
 तथा श्रीरामदेवाख्यं तद्भ्रातुर्नन्दनं नृपः । श्रीयशोधवलं चन्द्रावत्यामेष न्यवीविशत् ॥ ५८० ॥
- 30 § १९. अन्येद्युर्वाग्भटामालं धर्मात्यन्तिकवासनः । अपृच्छदार्हताचारोपदेशारं गुरुं नृपः ॥ ५८१ ॥
 सूरैः श्रीहेमचन्द्रस्य गुणगौरवसौरभम् । आख्यदक्षामविद्यौघमध्यामोपशमश्रियम्^४ ॥ ५८२ ॥
 शीघ्रमाहूयतामुक्तो राज्ञा वाग्भटमन्त्रिणा । राजवेश्मन्यनीयन्तः सूरयो बहुमानतः ॥ ५८३ ॥

1 N प्यवुध्य ते । 2 N B सकृत् । 3 N शाकटेनाद्यति । 4 N हुंकारेणानं । 5 N लसुन्ततृणां स्तृतिम् । 6 N तं भूपालं । 7 N रामदेवाख्यं । 8 N शमाश्रयम् ।

अभ्युत्थाय महीशेनं ते दत्तासन्धुपाविशन् । राजाहःसुगुते! धर्मं दिशं जैनं तमोहरम् ॥ ५८४ ॥
 अथ तं च दयामूलमाचख्यौ स मुनीश्वरः । असत्यस्तेनवाद्ब्रह्मपरिग्रहविवर्जनम् ॥ ५८५ ॥
 निशामोजनमुक्तिश्च मांसाहारस्य हेयता । श्रुति-स्मृति-स्वसिद्धान्तनियामकशतैर्दृढा ॥ ५८६ ॥

उक्तं च योगशास्त्रे—

चिखादिपति यो मांसं प्राणिप्राणायहारतः ।

5

उन्मूलयत्यसौ मूलं दयारूपं धर्मशास्त्रिनः ॥ ५८७ ॥

अशनीयन् सदा मांसं दयां यो हि चिकीर्षति ।

ज्वलति ज्वलने वृद्धीं स रोपयितुमिच्छति ॥ ५८८ ॥

हन्ता पलस्य विक्रेता संस्कर्ता भक्षकस्तथा ।

क्रेताऽनुमन्ता दाता च घातका एव यन्मुनुः ॥ ५८९ ॥

10

‘अनुमन्ता विशसिता नियन्ता क्रयविक्रयी ।

संस्कर्ता चोपहर्ता च खादकश्चेति घातकाः’ ॥ ५९० ॥

नाकृत्वा प्राणिनां हिंसां मांसमुत्पद्यते क्वचित् ।

न च प्राणिवधः स्वर्ग्यस्तस्मान्मांसं विवर्जयेत् ॥ ५९१ ॥

इत्यादिसर्वहेयानां परित्यागमुपादिशत् । तथेति प्रतिजग्राह तेषां च नियमान् नृपः ॥ ५९२ ॥

15

श्रीचैत्येन्दनस्तोत्रस्तुतिमुख्यमधीतवान् । वन्दनशामणालोचप्रतिक्रमणकान्यपि ॥ ५९३ ॥

प्रत्याख्यानानि सर्वाणि तथा गाथाविचारकाः । नित्यं श्यशनमाघत्त पर्वस्त्रेकाशनं तथा ॥ ५९४ ॥

स्नात्राचारप्रकारं चारात्रिकस्याप्यशिक्षत् । जैनं विधिं समभ्यस्य पिरश्रावकवद् बभौ ॥ ५९५ ॥

प्राक्कृते चामिपाहारे परमानुशयं गतः । उवाचावाच्यमेतन्मे पातकं स्वभ्रपातकम् ॥ ५९६ ॥

निक्रयोऽस्यांहसो नास्ति पुनरेतद् ब्रवीम्यहम् । अपराधी निगृह्येत् राजनीतेरिति स्थितिः ॥ ५९७ ॥

20

दशनान् पातयाम्यथ मांसाहारपराधिनः । सर्वत्र सहते कर्त्ता दृष्टमित्यं स्मृतावपि ॥ ५९८ ॥

गुरुराह महाराज ! रूढं स्थूलमिदं वचः । सकृदेहापदानं स्यान्निःकृतिः कृतकर्मणः ॥ ५९९ ॥

तत् आर्हतधर्मेच्छापवित्रितमना भवान् । प्रवर्त्ततां तथा पट्टः समस्तः क्षाल्यते यथा ॥ ६०० ॥

दन्ता द्वात्रिंशतः पाप्ममोक्षाय त्वं विधापय । द्वात्रिंशत् विहारणां हाराणामिव तेऽवनेः ॥ ६०१ ॥

निजपशुस्त्रिभुवनपालस्य मुकृताय च । मेरुशृङ्गोन्नतं चैलं श्रीजैनेन्द्रं विधापय ॥ ६०२ ॥

25

अवाहं मेदिनीपालः सुरीतिरियमुञ्जला । भवफान्तारनिस्तार एतदेव च शम्यलम् ॥ ६०३ ॥

अथो परमया भक्त्या प्राहिणोत् प्रमुमालये । अपरेयुश्च संप्राप चान्भटस्य जिनालयम् ॥ ६०४ ॥

तत्रायतस्य भूपस्य ययो नेपालद्वेष्टातः । श्रीविन्ध्यमेकविंशत्यङ्गुलं चान्द्रमणीमयम् ॥ ६०५ ॥

‘प्राश्रुतेऽप्राश्रुते तत्र मूलं चिन्तामणाविव । सर्वतो व्यकसद् राजा पूर्णमासीनिर्दीययत् ॥ ६०६ ॥

सतो मन्त्रिणमाकार्यं प्रसादविशदाननः । कुप्राप्यमाल्यं कार्येऽहमधमर्णो भवामि यः ॥ ६०७ ॥

30

इत्याकर्ण्य स च प्राह प्राणाः स्वामिवशा मम । परिच्छदो धनं भूमिरास्या फान्त्वेपु वन्मुपु ॥ ६०८ ॥

राजाह प्राञ्जलियांचे प्रासादो मे प्रदीयताम् । सनाथं फरवै मित्र ! यथा प्रतिमयानया ॥ ६०९ ॥

महाप्रसादो मे नाय ! भवत्त्वेवं घृतिर्मम । धीकुमारविदारोऽनः परं स्वाम्याक्ययाऽस्तु तत् ॥ ६१० ॥

६२०. किञ्चिच्च स्वामिने विज्ञपये तदवधार्यताम् । श्रीकीर्तिपालतः पित्रा सन्दिष्टं मम यद्वचः ॥ ६११ ॥
 श्रीशत्रुञ्जयतीर्थस्य प्रासादः श्रेयसे मम । जीर्णशीर्णस्त्वयोद्धार्य इति मे कृत्यमस्त्यदः ॥ ६१२ ॥
 प्रभुपादैस्तथादिष्टं यात्रायाः प्रक्रमे तदा । देवतास्मृतिवेलयां कीर्तिपालप्रतिश्रुतात् ॥ ६१३ ॥
 अस्मत्कोशधनं लात्वा कार्या चैत्योद्धृतिस्त्वया । स आदेशो ममास्तु स्वैः पितुरानृण्यहेतवे ॥ ६१४ ॥
 5 श्रुत्वेत्याह नृपोऽस्माकं कार्येऽस्मिन् सोदरादरात् । एवमप्यस्त्वनुल्लंघ्यवचनस्त्वं हि नः सखे ॥ ६१५ ॥
 स्वामिन् ! महाप्रसादोऽयमित्युक्त्वा तत्र धीसखः । विमलाद्रौ ययौ श्रेष्ठिव्यापारिपरिवारितः ॥ ६१६ ॥
 तत्र तीर्थे प्रभुं नत्वा नाभेयं भक्तिनिर्भरः । गुरुदरान् प्रदाप्यास्थात् प्रतिसीराश्च सर्वतः ॥ ६१७ ॥
 विमानकानि ^१मंचांश्च प्रादात् करभिकास्तथा । वाटिकानि चतुष्पाटीः पट्टशाटकमण्डिताः ॥ ६१८ ॥
 चञ्चलतुरकांश्चापि स्वविमानोपमद्युतीन् । अनेकभटसङ्घातसङ्कीर्णांकृतपर्वतान् ॥ ६१९ ॥—विशेषकम् ।
 10 तत्र चैको वणिक् प्रत्यासन्नग्रामात् समागतः । निधिदौस्थ्यस्य ^२घृष्टातिपटचरयुगं दधत् ॥ ६२० ॥
 घट्टद्रम्मनीविकसैश्च क्रीताज्यकुतपं वहन् । कटके ग्राहकव्यूहवाहल्याद् रूपकाधिकम् ॥ ६२१ ॥
 द्रम्मं स चार्जयित्वाऽतितुष्टः श्रीवृषभप्रभुम् । कुसुमै रूपकक्रीतैः पूजयामास भक्तितः ॥ ६२२ ॥
 सप्त द्रम्मान् सप्त लक्षानिव ग्रन्थौ वहन् मुदा । वीक्षकः सचिवाधीशं तत्कंठीद्वारमागमत् ॥ ६२३ ॥
 दृष्ट्वा तेन मन्त्रीन्दुरीपज्ववनिकान्तरात् । कूर्मेनेव हृदे बद्धजालशेवालरन्ध्रतः ॥ ६२४ ॥
 15 स व्यमृक्षत् प्राच्यपुण्य-पापयोरेतदन्तरम् । पुरुपत्वे समेऽमुष्य मम चानीदृगाकृतिः ॥ ६२५ ॥
 स्वर्णमौक्तिकमाणिक्याभरणांशुदुरीक्ष्यरुक् । व्यापारि-व्यवहार्यस्त्रजीवि-त्रातपरिच्छदः ॥ ६२६ ॥
 चक्रीव मुकुटावद्धमण्डलाभ्यर्चितक्रमः । श्रीनाभेयमहातीर्थजीर्णोद्धारमनोरथः ॥ ६२७ ॥
 अहं तु स्वगृहिण्याप्यभिभूतो निर्धनत्वतः । सन्ध्यावध्यपि सन्दिग्धाहारप्राप्तिर्मुधाश्रमः ॥ ६२८ ॥
 कुतपोद्बहनकृष्टिशिरा आशैशवादपि । एकरूपकलाभेन धन्यमन्यो दिनं प्रति ॥ ६२९ ॥
 20 एवं विचिन्तयन् द्वारपालेन परतः कृतः । श्रीमद्चारुभटदेवेन मन्त्रिणादर्शि दैवतः ॥ ६३० ॥
 वणिगाहूयतामेपेत्युक्ते स द्वारपालकः । दूरप्रयातमपि तमाहास्तादेशतः प्रभोः ॥ ६३१ ॥
 तत्पुरः पर्षदन्तः स ऊर्ध्वोऽस्थात् स्थाणुवत् स्थिरः । अनभिज्ञः प्रणामादौ ग्रामणीत्वाद् ऋजुस्थितिः ॥ ६३२ ॥
 कस्त्वमित्युक्तिभाजि श्रीमन्निणि प्रकटाक्षरम् । प्रागुक्तनिजवृत्तं स आख्यदक्षामदुःखभृत् ॥ ६३३ ॥
 मन्त्रीश्वरः ^३पुनः प्राह धन्यस्त्वं क्लेशतोऽर्जितम् । यद्रूपकं व्ययित्वा र्चा श्रीजिनस्य समाचरः ॥ ६३४ ॥
 25 इत्युक्त्वा स करे धृत्वा स्वार्द्धासनि निवेशितः । धर्मवन्धुर्भवान् मे तत् कार्यं किञ्चिद् ब्रवीहि भोः ! ॥ ६३५ ॥
 सोऽस्य प्रभोः प्रियैर्वाक्यैः प्रीणितोऽचिन्तयन्मुदा । संप्रापितः परां कोटिमनेनाकिञ्चनोऽप्यहम् ॥ ६३६ ॥
 तदा साधर्मिकास्तत्र व्यवहारिनियोगिनः । इष्टे तीर्थसमुद्दारेऽनन्त^४पुण्यभरार्थिनः ॥ ६३७ ॥
 वहिकां मण्डयामासुर्द्रव्यमीलनिकाकृते । प्राग्मन्त्रिणस्ततो ज्येष्ठानुक्रमादभिधा व्यधुः ॥ ६३८ ॥
 दृष्ट्वा नामान्यसौ दध्यौ चेद् द्रम्माः सप्त भामकाः । कार्येऽस्मिन्नपकुर्वन्ति तत्र धन्यो मया समः ॥ ६३९ ॥
 30 वक्तुकामोऽसि किञ्चित् किमित्युक्ते^५ मन्त्रिणा स च । प्राह सप्त गृहीत्वाऽमून् द्रम्मान् प्रीणय मां प्रभो ! ॥ ६४० ॥
 तदाचारात् परानन्दमेदुरः सचिवोऽवदत् । त्वं मे धर्मसुहृद् भ्रातस्तत्तानर्पय सत्वरम् ॥ ६४१ ॥
 श्रीतीर्थजीर्णोद्धारस्य निष्पत्त्याशाऽद्य मेऽभवत् । नीवीं जीवितवत्स्वीयां यदक्लेशत्वमव्ययः ॥ ६४२ ॥
 वहिकादौ च तन्नाम लिखित्वाऽथ निजाभिधाम् । अधस्तस्य ततो नामान्यन्येषां धनशालिनाम् ॥ ६४३ ॥

वयं तु कोटिसंख्यस्य द्रव्यस्य खरकर्मभिः । उपात्तस्य व्यये ^१तन्नाश्रुतोऽन्यधनमिच्छवः ॥ ६४४ ॥
 स्वकीयकोपादाहार्पात् ततः पट्टांशुकत्रयम् । द्रम्मपञ्चशतीं चैवं प्राहैतद्धि गृहाण भोः ! ॥ ६४५ ॥
 मन्त्रीशेन स चेत्युक्तः स्मित्वाऽवादीदसौ वणिक् । न विक्रीणे शुवं पुण्यमस्तिरद्रव्यलेशतः ॥ ६४६ ॥
 भवन्तः स्वामिनः प्राच्यपुण्यसम्पन्नवैभवाः । कुर्वन्तः किं न लज्जन्ते सादृशां विप्रलम्भनम् ॥ ६४७ ॥
 इत्याकण्योद्गुपद्रोमा मन्त्रीन्दुः प्राह वाणिजम् । मत्तो धन्यस्त्वमेवासि यखेट्गु निःस्थुहं मनः ॥ ६४८ ॥ 5
 ततः केलिमर्गैः सपत्रैर्नगरखण्डकैः । वीटकं प्रददावस्य कर्पूरपरिपूरितम् ॥ ६४९ ॥
 तद् गृहीत्वा स सम्मानपूरितः स्वं गृहं ययौ । गेहिन्या विभ्यदभ्यस्तदुर्वाक्यालीकुलक्षितेः ॥ ६५० ॥
 अकस्मात् सा च तं स्वादुवचनैः पर्यतोपयत् । आजन्मादृष्टपूर्वं तद् दृष्ट्वा विस्मयमाप सः ॥ ६५१ ॥
 तेनोक्ते च यथावृत्ते साऽवादीत् पारितोषिकम् । यन्न त्वया गृहीतं तन्निरृतिं मे व्यघाद् घनम् ॥ ६५२ ॥
 यदि त्वं मन्त्रिणः पार्श्वे लोहटंकार्धमप्यहो । अग्रहीष्यत् ततो नाहमस्यासं त्वद्गृहे ध्रुवम् ॥ ६५३ ॥ 10
 धेनुयोयं ततः स्थाणुं ऋथं गाढं कुरुष्व तत् । तयेत्युक्तः कुशीं प्रार्थ्यं दरमन्त्राखनत् ततः ॥ ६५४ ॥
 खाते चाल्पे खनित्रं च खटक्कृतमतः स तु । भार्यामाकार्यं कथयामास सा च ततोऽवदत् ॥ ६५५ ॥
 रात्रौ निर्व्यञ्जने किञ्चिद्विधेयं नतु सांप्रतम् । वेलां विलम्ब्य तत्तस्मात्ताऽकृष्यत यन्नतः ॥ ६५६ ॥
 चत्वारि हैमटंकानां सहस्राणि स चासदत् । अल्पाया अपि पूजायाः फलमेतज्जिनेशितुः ॥ ६५७ ॥
 अर्पयिष्याम्यहं मन्त्रिवाग्भटस्य धनं ह्यदः । ईदृशि व्यवितं तीर्थे तद्धि कोटिगुणं भवेत् ॥ ६५८ ॥ 15
 पन्थाप्यनुमतः प्रातर्गिरिमारुह्य मन्त्रिणम् । वीक्ष्य तदर्शयामास गृहीतेत्यवदच तम् ॥ ६५९ ॥
 श्रुत्वेति धीसखस्वामी प्राह मद्घचनं गृणु । सत्त्वात्ते सप्तमिर्द्रुमैः पूर्णो मम मनोरथः ॥ ६६० ॥
 अतः परं भवद्रव्यं ग्रहीतुं नाहमीशिता । अनेन भविता यस्मात् सौवर्णः सकलो गिरिः ॥ ६६१ ॥
 अभिसन्धिर्न मे सोऽस्ति तत् स्वं द्रव्यं यथारुचि । न्ययवर्धय मुंश्वाथ धर्मं वाऽऽवेहि शीघ्रतः ॥ ६६२ ॥
 स प्राह कुवतोद्वाहभाग्यस्य कनकं किमु । स्थाता मे निलये^२तत्कः क्लेशोऽङ्गीक्रियतेऽस्य तु ॥ ६६३ ॥ 20
 भवान् ययातथाकर्तुमिमं शक्तः प्रमुत्सवतः । तत्प्रसद्य गृहाणेदं तुष्टोऽस्तु कुतपो मम ॥ ६६४ ॥
 प्राह मन्त्री ततो द्रव्यं न गृह्णामि निरर्थकम् । एनं भारं न वोढाऽस्मि वाहीक इव दुर्बहम् ॥ ६६५ ॥
 एवं विषदतोर्मन्त्रि-वणिजोर्दिनमत्यगात् । रात्रौ च श्रीकपर्दीशः साक्षाद् वाणिजमभ्यधात् ॥ ६६६ ॥
 श्रीयुगादिप्रभो रूपकार्त्तुष्टो घनं ह्यदः । अहं प्रादर्शयं ते तत् त्वं न्ययस्य निजेच्छया ॥ ६६७ ॥
 क्षयं यास्यति नैवेतद् दानभोगैर्घनैरपि । अन्यस्येदं हि नाधीनमन्त्रान्यन्मा विचार्यताम् ॥ ६६८ ॥ 25
 अत्र चैतदभिज्ञानं त्वत्पत्नी दुर्मुखोऽप्यलम् । अकस्मात् प्रियवाक्याऽभूद् भक्तिप्रह्ला च विद्धि तत् ॥ ६६९ ॥
 इदं समीक्ष्य च प्रातः श्रीनाभेयप्रभुं स च । सुवर्णरत्नपुष्पाचैस्तद्भानः समपूजयत् ॥ ६७० ॥
 अभ्यर्च्य श्रीकपर्दीशं ततः स्वगृहमागमत् । स्वकृतैः सुकृतैर्जन्म पवित्रं न्यतनोत्तराम् ॥ ६७१ ॥
 श्रीमद्वाग्भटदेवोऽपि जीर्णोद्धारमकारयत् । सदेवकुलिकस्यास्य प्रासादस्यातिमक्तिः ॥ ६७२ ॥
 घनद्रव्यव्ययाचिन्तावशादक्षेपतस्तदा । पर्यपूर्यन्त कुम्भश्चात्रारोह^३ मुदा सह ॥ ६७३ ॥ 30

शिखीन्दुरविवर्षे च (१२१३) ध्वजारोपे व्यधापयत् ।

^४प्रतिष्ठां सप्रतिष्ठां स श्रीहेमचन्द्रद्वरिभिः ॥ ६७४ ॥

*

- § २१. इतश्च स्वर्विमानश्रीस्ततः प्रभृति विश्रुतः । श्रीकुमारविहारोऽयं भव्यदृक्पुण्यलक्षणम् ॥ ६७५ ॥
 पटुवैकटिकश्रेणिघटनाकोटिदंकिताम् । विम्बं श्रीपार्श्वनाथस्य निष्पन्नं रम्यतावधि ॥ ६७६ ॥
 प्रातिष्ठिपत् शुभे लम्बे मन्त्री श्रीहेमसूरिभिः । अतिचिन्तामणि^१ प्राणिवाञ्छितातीतवस्तुदम् ॥ ६७७ ॥
 प्रासादशुकनासे^२ च भूपतिमोक्षकाभिधम् । छिद्रं विमोचयामास विश्वोपकृतितत्परः ॥ ६७८ ॥
 5 पूर्णमासीनिशीथे च रोगिप्रार्थनया ततः । प्रकटीकृततच्छिद्रेऽमृतमस्त्रावि विम्बतः ६७९ ॥
 तच्चक्षुरादिरोगाणामपहारं जनेऽतनोत् । उपचक्रे क एवं हि नृपतिः सर्वतो मुखम् ॥ ६८० ॥
 प्रासादैः सप्तहस्तैश्च यथावर्णैर्महीपतिः । द्वात्रिंशतं विहाराणां साराणां निरमापयत् ॥ ६८१ ॥
 द्वौ शुभ्रौ श्यामलौ द्वौ च द्वौ रक्तोत्पलवर्णकौ । द्वौ नीलौ षोडशथ स्युः प्रासादाः कनकप्रभाः ॥ ६८२ ॥
 चतुर्विंशतिचैलेषु श्रीमन्तो ऋषभादयः । सीमंधराद्याश्चत्वारश्चतुर्षु निलयेषु च ॥ ६८३ ॥
 10 श्रीरोहिणिश्च समवसरणं प्रभुपादुकाः । अशोकविटपी चैवं द्वात्रिंशत् स्थापितास्तदा ॥ ६८४ ॥
 द्वात्रिंशतः पुरुषाणामनृणोऽस्मीति गर्भितम् । व्यजिह्वपत् प्रभोर्भूपः^४ पूर्ववाक्यानुसारतः ॥ ६८५ ॥
 सपञ्चविंशतिशताङ्गुलमानो जिनेश्वरः । श्रीमत्तिहुणपालाख्ये पंचविंशतिहस्तके ॥ ६८६ ॥
 विहारेऽस्थापयत् श्रीमात्रेमिनाथोऽपरैरपि । समस्तदेशस्थानेषु जैनचैत्यानचीकरत् ॥ ६८७ ॥—युग्मम् ।
- § २२. क्षणे धर्मोपदेशस्य सप्तव्यसनवर्णनम् । घनदौर्गत्यदुर्योनिभवभ्रमणकारणम् ॥ ६८८ ॥
 15 उपादिक्षत् प्रभू राज्ञे स्वदेशेऽसौ न्यपेधयत् । अचीकरदमारिं च पटहोद्घोपपूर्वकम् ॥ ६८९ ॥
 पुरा देशभ्रमित्येन राज्ञा मृतवणिक्प्रिया । सपादलक्ष ऐक्षिष्ट खेदिता राजपूरुषैः ॥ ६९० ॥
 तदा निषेधं जग्राह तस्या एवानुकम्पया । निर्वीराखेन^७ नो कार्यं राज्यं चेन्मे भविष्यति ॥ ६९१ ॥
 अधुनाऽत्र मृते कापि व्यवहारिणि विश्रुते । अपुत्रे तद्धनं कान्तानीयतास्याधिकारिभिः ॥ ६९२ ॥
 स्वामी पप्रच्छ तान् कस्य विपुत्रश्रीर्भवेदियम् । तेऽवदन् रूढिरेपाऽस्ति तत्पुत्रस्य नृपस्य वा ॥ ६९३ ॥
 20 स्मिन्त्वाऽहं भूपः पूर्वेषां राज्ञामेपाऽविवेकधीः । यत्कौटिल्यं विना वाच्या दोषा निजगुरोरपि ॥ ६९४ ॥
 अशाश्वतश्रियः सर्वाधीनाया हेतवे नृपाः । उत्तमाधममध्यानां पुत्रतामनुयान्ति यत् ॥ ६९५ ॥
 तस्मान्नाहं भविष्यामि विश्वलोकस्य नन्दनः । विश्वस्यानन्दनो भावी निर्वीराधन उज्जिते ॥ ६९६ ॥
 मृतभर्तृसुताद्रव्यमित्यौज्जद् भूपतिः सुधीः । अमुक्तं^८ नल-रामाद्यैरपि प्राक्कालराजभिः ॥ ६९७ ॥
 प्रभुर्निजोपदेशात् सत्यत्वात् परितोषवान् । भूपवृत्तलसद्वृत्तिस्थेन्ने वृत्तमुदाहरन् ॥ ६९८ ॥

25

तद्यथा—

नयन्मुक्तं पूर्वैरघुनघुषनाभागभरत-

प्रभृत्युर्वीनाथैः कृतयुगकृतोत्पत्तिभिरपि ।

विमुञ्चन् सन्तोषात् तदपि रुदतीवित्तमधुना

कुमारक्षमापाल ! त्वमसि महतां मस्तकमणिः ॥ ६९९ ॥

30 एवं सान्तःपुरो राजा प्रत्याख्यानी^९ निरन्तरम् । राज्यं वभार देवेन्द्र इव स्फीतं विकण्टकम् ॥ ७०० ॥

§ २३. अन्येद्युजैनधर्मस्यं भूपालं प्रणिधिब्रजैः । बलहीनं द्विधा ज्ञात्वा कल्याणकटकधिपः ॥ ७०१ ॥

भूपोऽभ्यमित्रयन्नाधात्^{१०} प्रयाणं बलकोटिभिः । कुमारपालस्तज्ज्ञात्वा चारैश्चिन्तामवाप च ॥ ७०२ ॥

विज्ञप्तं च प्रभूणां तत् प्रभोजैनस्य मे किमु । अस्मात् पराभवो भावी प्राप्तशासनलाघवः ॥ ७०३ ॥

प्रभुराह महाराज ! त्वां श्रीशासनदेवताः । पान्ति जानाति लग्नस्तत् सप्तमे वासरे भवान् ॥ ७०४ ॥

1 N अतिचिन्तामणि वाञ्छिता° । 2 N शुकनासेव । 3 A D सामन्ताद्याश्च बलार° । 4 N भूपं । 5 N निर्वीराखेन । 6 N अमुक्तं । 7 N °कल्याननिरं° । 8 N °ज्ञायात् ।

- श्रुत्वेति सचमत्कारं ययौ भूपः स्वमन्दिरम् । अध्यायंद् रजनौ सूरिविधिना परमाक्षरम् ॥ ७०५ ॥
 तदधिष्ठायकस्तथादेशं सांश्वाद् देवौ तदा । भाग्यात् कुमारपालस्य शत्रुरस्तगतोऽयं सः ॥ ७०६ ॥
 सप्तमे वासरे चारैररिभूयोः स वद्धितः । नृपोऽवददहो ज्ञानं महुरोर्नोपरत्र तत् ॥ ७०७ ॥
५२४. अन्यदाऽलिख्यमाने च स्वगुरुप्रन्यसञ्चये । प्राप्तीत्या शास्त्रवित्सारविधये निधये धियाम् ॥ ७०८ ॥
 तादृपत्रदुटिर्ज्ञे शलभेभ्यो दत्तेन च । देशान्तरादनायातैस्तैश्चिन्त्वा भूपतेरभूत् ॥ ७०९ ॥ 5
 महुरोः करणे शक्तिर्लक्ष्मणेऽपि न मे पुनः । शास्त्राणां व्रीडिता अद्य ततस्ते पूर्वजा मया ॥ ७१० ॥
 गत्वारामे निजे तालजाळे स्वित्वाऽस्य पूजनम् । गन्धद्रव्यैर्व्यघाद् भूपः सुगन्धकुसुमैस्तथा ॥ ७११ ॥
 उवाच वृणराज ! त्वं पूज्यो ज्ञानोपकारतः । सर्वदर्शनिशास्त्राणामाधारस्त्वं दलैः कलैः ॥ ७१२ ॥
 पुस्तकावस्थितौ चेन्मे भाग्यं जागर्ति निर्भरम् । तदा भवन्तु श्रीतालाः सर्वेऽमी तालभूरुहः ॥ ७१३ ॥
 इत्युक्त्वा प्रथितं मुक्तामाणिक्यैः स्वर्णनिर्मितम् । प्रैवेयकं तरौः स्कन्धे न्यवेशयदशङ्कयीः ॥ ७१४ ॥ 10
 व्यावृत्त्य सौधमूर्द्धानमधितस्यौ नराधिपः । प्रातः प्रावर्द्धयन्ते चारामपालाः प्रभुं मुदा ॥ ७१५ ॥
 सर्वे श्रीताडतां जग्मुः स्वामिन्नत्र तलद्रुमाः । यथेच्छं लेखकैः शास्त्रसमूहो लिख्यतां ततः ॥ ७१६ ॥
 वखाभरणभोग्यादि तेषां सत्पारितोषिकम् । ददावदैन्दयदं दानमनादीनवचेतनः ॥ ७१७ ॥
 ततः प्रवृत्ते पुस्तकानां लेख्यविधिसदा । भूपालयशसां भाग्यसङ्घात इव सङ्गतः ॥ ७१८ ॥
 राजा सान्तःपुरो गेहिव्रतं विभ्रदनिन्दितम् । सम्यग्भवभार साम्राज्यं स चक्रीव त्रयोदशः ॥ ७१९ ॥ 15
५२५. अन्यदा भूपतिं श्रीमदजितस्वामिसंस्तवम् । कुर्वन्तं प्राग् रिपूच्छेदसंकल्पपरिपूरितः ॥ ७२० ॥
 तत्प्रासादविधानेच्छुं प्रमुखाविक्षतं स्फुटम् । गिरौ तारङ्गनागाख्येऽनेकसिद्धोन्नतस्थितौ ॥ ७२१ ॥
 विहार उचितः श्रीमन्नक्षत्र्यस्थानवैभवात् । शत्रुञ्जयापरामूर्तिर्गिरिरेपोऽपि मृश्यताम् ॥ ७२२ ॥
 चतुर्विंशतिहस्तोद्यमप्रमाणं मन्दिरं ततः । विन्वं चैकोत्तरशताङ्गुलं तस्य न्यधापयत् ॥ ७२३ ॥
 अद्यापि त्रिदशप्रातनरेन्द्रस्तुतिशोभितः । आस्ते सङ्गजनैर्दृश्यः प्रासादो गिरिशेखरः ॥ ७२४ ॥ 20
- *
५२६. आसीदुदयनस्यापि द्वितीयो नन्दनाप्रणीः । अर्चङ्गाभिधया श्रीमानमानवपराक्रमः ॥ ७२५ ॥
 श्रीमत्कुमारपालस्यादेशतो नृपतेरसौ । कुङ्कणाधिपतेर्मूर्त्तिकार्जुनस्वाच्छिनच्छिरः ॥ ७२६ ॥
 लाटमंडल-भंमेरीसहस्रनवकं तथा । कुङ्कणा-नंदपट्टं च राष्ट्रं पल्लीवनानि च ॥ ७२७ ॥
 मुक्ते देशानिमान् स्वामिप्रसादाग्निजविक्रमात् । 'राजसंहार' इत्युप्तं सान्धयं विरुदं बहून्-युगम् ।
 अद्य श्रीभृशुकच्छेऽसौ श्रीसुव्रतजिनालयम् । चिरंतनं काष्ठमयं जर्जरं परिदृष्टवान् ॥ ७२९ ॥ 25
 घृणोत्कीर्णजरत्काष्ठपतङ्गान्स्तुतावनिः (नि ?) । श्रुथायःकीलकभ्रदयत्पट्टकच्छाद्यकावृतम् ॥ ७३० ॥
 अतिदृष्टिगलत्तोयं पतङ्गित्तिन्नजं तदा । गर्भगारेऽपि निरूयोतदाक्षातितजिनेश्वरम् ॥-त्रिमिविशेषकम् ।
 पूर्वप्रासादमुत्कील्य स्वस्थानर्थं प्रभुं ततः । प्रक्रान्तजीर्णोद्धारश्च गर्वाभूरमचीलनत् ॥ ७३२ ॥
 अत्रान्तरे हले कस्मिंश्चिदसिन् योगिनीगणः । द्वात्रिंशदक्षणत्वेनाच्छलयम् श्रीमदम्बडम् ॥ ७३३ ॥
 सर्वाङ्गीणव्ययाक्रान्तस्ततःप्रभृति रणरूक् । अशुभृष्णो विलीनाङ्गः केवलं क्षीयतेवरात् ॥ ७३४ ॥ 30
 पद्मावतीति तन्नाम्नाऽऽराद्धा पद्मावती सुरी । उपादिशदिदं स्मिन् शृणु सत्वं वचः सुते ! ॥ ७३५ ॥
 महापीठमिदं विश्वयोगिनीरङ्गसङ्गतेः । तद्रूलं मोचयेन्नान्यो हेमचन्द्रं गुरुं विना ॥ ७३६ ॥

- ततः प्रातः प्रभोरेषाऽऽकारणायादिशन्नरान् । वेगात् तेऽपि प्रभुं दृष्ट्वा यथादेशं व्यजिज्ञपन् ॥ ७३७ ॥
 श्रुते नष्टे भानुरेव शरणं नापरस्ततः । जीवितव्यं सपुत्राया मम देहि प्रभो ! ततः ॥ ७३८ ॥
 श्रुत्वेति गुरुराश्वेव^१ यशश्चन्द्रसमन्वितः । आययौ पादचारेण समीपेऽम्बडमन्त्रिणः ॥ ७३९ ॥
 गणी गणितनिष्णातश्चेष्टामैक्षिष्ट तस्य च । चित्ते विचिन्त्य तन्मातुर्ददौ शिक्षामलक्ष्यधीः ॥ ७४० ॥
 5 नरं निशीथे विश्वासपात्रं प्रैपय मेऽन्तिके^२ । चपलान्नवलिव्यग्रकरं सौगन्धसङ्गतम् ॥ ७४१ ॥
 प्रातौलिकानामादेशे दापिते निशि सूरयः । दुर्गाद् वहिः प्रचेखुस्ते गणिना सह तेन च ॥ ७४२ ॥
 उद्घाट्य गोपुरद्वारा तत्र निर्गत्य ते ततः । गच्छन्तो ददृशुर्मार्गं कलविद्वकदम्बकम् ॥ ७४३ ॥
 चगचगिति शब्दाढ्ये तन्मुखे बलिमक्षिपन् । यशश्चन्द्रस्ततो दृष्टनष्टं तन् तत्क्षणादभूत् ॥ ७४४ ॥
 गच्छन्ति कियदध्वानं तावत्ते कपिपेटकम् । अद्राक्षुर्मक्षु तत्रापि सपर्यक्षिपदक्षतान् ॥ ७४५ ॥
 10 असत्तुलं तदाभूत्तत् ततोऽप्यग्रे च ते ययुः । श्रीसैन्धवीसूरीवेश्मपार्श्वं कातरमीपणम् ॥ ७४६ ॥
 अग्रे व्यलोकयन् यावत् तावन्मार्जारमण्डलम् । अविच्छिन्नमहारौद्रशब्दमीपितवालकम् ॥ ७४७ ॥
 पुष्पाणि तत्र रक्तानि चिक्षेपाथ ननाश तत् । तोरणाग्रे^३ महादेव्याः प्रभुरूर्ध्वदमः स्थितः ॥ ७४८ ॥
 अनाकुलं गणी^४ प्रोचे हेमसूरिस्तवाङ्गणे । आयासीदतिदूरेण पादचारेण कष्टभूः ॥ ७४९ ॥
 अभ्युत्थानादिका पूजा कर्तुं समुचिता तव । एषोऽर्चितो यतः सर्वैः पीठैर्जालन्धरादिभिः ॥ ७५० ॥
 15 एवं वदत एवास्य चलच्चञ्चलकुण्डला । पुरः^५ श्रीसैन्धवीदेव्यस्याद् योजितकरद्वया ॥ ७५१ ॥
 आतिथ्यमतिथीनां नो विषेहि विवुषेश्वरि ! । अम्बडं मोचय स्वीयपरिवाराद् बलादपि ॥ ७५२ ॥
 श्रुत्वेति सद्गुरोर्वाक्यं प्राह सा परमर्ष्यताम् । सहस्रधाविभक्तश्च स परं योगिनीगणैः ॥ ७५३ ॥
 गण्यथाह महाक्षेपादित्थमप्यस्तु चेत्तव । व्यावृत्य निजके स्थाने उपवेष्टुं समर्थता ॥ ७५४ ॥
 प्रभोः श्रीहेमचन्द्रस्य दीयतां मानमद्भुतम् । ततो यथोभयो रूपमवतिष्ठेत मण्डले ॥ ७५५ ॥
 20 इत्याकर्ण्य भयोद्भ्रान्ता देवी शब्दं दधौ गुरुम् । यदाहूतः सुरीवर्गोऽमुद्ब्रह्माय मन्त्रिणम् ॥ ७५६ ॥
 प्रदापयामि वाचो वः किं देव्येत्युदिते सति । ब्रह्मादिवाग्भिरास्या का परब्रह्मनिधेः प्रभोः ॥ ७५७ ॥
 भवत्याः प्राभृतं किञ्चिद् विधास्यामः पुनः प्रगे । विसृज्येति सुरीं स्थानं^६ खं ययौ प्रभुरप्यतः ॥ ७५८ ॥
 श्रीमदम्बडमन्त्रीन्दोर्निद्रा रात्रौ तदाययौ । प्रातः साहस्रिकं भोगं स श्रीदेव्या व्यधापयत् ॥ ७५९ ॥
 इत्थं श्रीसैन्धवीदेव्याः^७ प्रभुभिर्मोचितोऽम्बडः । श्रीमत्सुव्रतचैत्यस्य जीर्णोद्धारमकारयत् ॥ ७६० ॥
 25 हस्ताष्टादशकं चैत्यमप्रतिच्छन्दघाटभृत् । अनेकदेववेश्मढ्यं बभौ हेमाद्रिकूटवत् ॥ ७६१ ॥
 ध्वजारोपोत्सवं तत्राकारयत् सचिवाग्रणीः । तं समीक्ष्याशिषं प्रादाद् गुरुस्तुष्टिभरैर्गुरुः ॥ ७६२ ॥

तथा हि—

किं कृतेन न यत्र त्वं यत्र त्वं तत्र कः कलिः ।

कलौ चेद्भवतो जन्म कलिरस्तु कृतेन किम् ॥ ७६३ ॥

- 30 तज्जयाचन्द्रसूर्यं त्वं निजवंश्यमनोरथान् । पूरयन् चूरयन्नन्तर्बहिःशात्रवमण्डलम् ॥ ७६४ ॥
 तमापृच्छथ समागत्य स्वस्थाने भूपतिं प्रभुः । प्रधानायुः^८ प्रदानेन विदधे मेदुरं मुदा ॥ ७६५ ॥
 दुस्साध^९साधिका यस्य गुरोरीदृग्मानुषी । शक्तिस्तत्कृतपुण्यत्वं मय्येवेति नृपोऽवदत् ॥ ७६६ ॥

1 N गुरुराह स्वेवयश्चन्द्र° । 2 N प्रैपयदन्तिके । 3 B तोरणाग्रस्थितो देव्याः । 4 N गणी । 5 N पुरं । 6 N सुरीस्थाने । 7 B सैन्धवा° । 8 D प्रधानायुप्रदा° । 9 D दुस्साधु° ।

§ २७. अन्येषु रूपदिष्टे च सम्यक्त्वे सहस्राक्षिकम् । राजा गृहीते गुरुभिर्गोथामेनां स जल्पितः ॥ ७६७ ॥

तथा हि-

तुम्हाण किंकरो हं तुम्हे नाहा भवोयहिगयस्स ।

संयलघणाइसमेओ मइं तुम्ह समप्पिओ अप्पा ॥ ७६८ ॥

व्याख्यातायामथैतस्यामर्थं सत्यापयन्नृपः । राज्यं समर्पयामास जगद्गुरुर्वरस्ततः ॥ ७६९ ॥ 5

निस्सङ्गानां निरीहाणां नार्यो राज्येन नो नृप ! । आपिद्यामः कथं भोगान् वान्ताननुचितं हृदः ॥ ७७० ॥

एवं विवादसम्वाधे दानाग्रहणकारणे । गुरु-भूपालयोर्मन्त्री वैशिष्यमकरोद्विदम् ॥ ७७१ ॥

सर्वाणि राजकार्याणि कार्योप्यश्रावितानि न । अतः परं प्रभो राज्ये भूयादनुमतं हृदः ॥ ७७२ ॥

प्रतिपत्रे ततः श्राद्धव्रतसख्यानहेतवे । भूपस्याध्यात्मतत्त्वार्थोवगमाय च स प्रभुः ॥ ७७३ ॥

योगशास्त्रं सुशास्त्राणां शिरोरत्नसंभ्यधात् । अध्याप्य तं स्वयं व्यक्तं तत्पुरश्च व्यचारयत् ॥-युग्मम् ॥ 10

§ २८. जप्राह नियमं राजा दर्शनी जिनदर्शने । यादृशस्तादृशो वा मे चन्तो मुद्रेव भूपतेः ॥ ७७५ ॥

चतुरङ्गचमूमध्ये राजा राजाध्वना व्रजन् । गजारूढोऽन्यदाऽद्राक्षीज्जिनार्थं वैश्याय समम् ॥ ७७६ ॥

क्षुरल्लनशिरःकेशं सितवैकक्षकावृत्तम् । कस्तीरास्तीर्णसध्वानपद्मद्वारूढपादकम् ॥ ७७७ ॥

अतुल्यफणमृद्वहीदलरीटकहस्तकम् । आलम्बितमुजादण्डमंसेऽस्या मन्दिराद् वहिः ॥-त्रिभिर्विदोषकम् ।

कुम्भयोर्न्यस्य मूर्धानं तं ननाम महीपतिः । पृष्ठासनसितवक्रके नङ्गूलनृपतिः स्मितम् ॥ ७७९ ॥ 15

ददर्श वारभटामालस्तत् प्रभोश्च न्यवेदयत् । ततो राज्ञः पुरः पूज्या इत्यं धर्मकथां व्यद्युः ॥ ७८० ॥

तथा हि-

पासत्थाह चंदमाणस्स नेव किस्ती न निज्जरा होइ ।

कायकिलेसं एमेव कुणह तह कम्मवचं चा ॥ ७८१ ॥

व्यमृशद् भूपतिः केनाप्यथ वृत्तं निवेदितम् । व्यजिह्वपञ्च पूज्यानां शिक्षाभिर्निर्वृतोऽस्त्यहम् ॥ ७८२ ॥ 20

इतश्च प्रथिवीशक्रनमस्कारमुदीक्ष्य सः । दध्यावध्यामचैतन्यं का मन्यस्ति नमस्वता ॥ ७८३ ॥

विध्वस्तवीतरागाहो लक्ष्मभोगपुनर्भदे । अदृश्यास्ये प्रतिहाया भ्रष्टे दुर्मांसनामनि ॥ ७८४ ॥-युग्मम् ।

अमुचद् मुजमस्याश्च चापतुल्यं मनोमुवः । कुधियां पेटकं वाय धीटकं प्रतकण्टकम् ॥ ७८५ ॥

नरकाष्वनि यानाभे मुमोचायमुपानहौ । विरागी स्वाश्रयेऽगच्छद्वसुच्छं स्वल्पमर्हकम् ॥ ७८६ ॥

पुनर्भतं ससुचार्यं गुरुपान्ते महामनाः । सङ्गत्सागादनक्षनप्रत्याख्यानी धभूव सः ॥ ७८७ ॥ 25

निजैरनेकधाऽप्युक्तो दृढो नासौ निजामहात् । पञ्चाद् व्याजुषुदे द्रोणीमन्वो लब्धां हि कस्यजेत् ॥ ७८८ ॥

अनश्नान्याश्रयास्तत्र प्रायचैतन् प्रभावनाः । वरिवस्यां तपस्यायाः श्रेयोर्था कः करोति न ॥ ७८९ ॥

विह्मोऽधिष्ठितस्तत्र भूषो नन्तु तपोनिधिम् । अभ्याययौ प्रमोदेन सान्तःपुरपरिच्छदः ॥ ७९० ॥

यावत् पश्यति तद्वक्त्रं तावद् दृष्टः स एव यः । पण्याङ्गनागृहद्वारे कुर्वेऽपि नतस्तदा ॥ ७९१ ॥

तद्वरुन् सुनिवर्गं च नत्या भूपालपुङ्गवः । तत्पादौ प्रणमंस्तेन निपिद्धो मुजधारणात् ॥ ७९२ ॥ 30

महाराज ! गुरुस्त्वं मे भयात्त्वेस्सारितस्त्वया । तव विश्वेऽपि वन्द्यास्य प्रणामो ह्यतिदुर्जरः ॥ ७९३ ॥

मादृशा भ्रष्टचारिप्रा विराधितजिनोक्तयः । आराधकाः कथं नु स्युः स्फुरन्नरकदीहृदाः ॥ ७९४ ॥

1 D मैत्री । 2 N स्वयं वक्त्रं । 3 N वेतो । 4 N शिष्याभिर्निर्वृतो । 5 N °उगाले ।

- भवाद्दशः पृथिव्यां चेन्नाथोऽपूर्वपितृप्रभुः । न स्याल्लोकद्वयापायसंहर्ता प्राणभृद्गणे^१ ॥ ७९५ ॥—युग्मम् ।
 अवन्द्यं वन्द्यमानेन मां निस्तारयितुं त्वया । पुपूरे समसंवेगवासना सङ्गमोचिनी^२ ॥ ७९६ ॥
 निर्जेर्गृहस्यैर्यतिभिरभियुक्तोऽपि^३ जीवितुम् । ङ्गीवो व्रतस्य कष्टानि न सोढा प्रायमासदम् ॥ ७९७ ॥
 उवाच भूपतिर्धोमन् ! मुनीशः कस्त्वया समः । निमित्तादेकतस्यक्तसङ्गः प्रत्येकबुद्धवत् ॥ ७९८ ॥
 5 तीर्थकृद्दर्शनाधारं प्रणामं मे स्वभावजम् । मानयन्नृपकाराय कृतज्ञमुकुटायसे ॥ ७९९ ॥
 समाथ वन्दनामात्रार्जितमप्यप्रतीच्छया । अदित्सन् सुकृतं संविभागाहं मां न मन्यसे^४ ॥ ८०० ॥
 उदरंभरिता युक्ता सतां नेतदिति ब्रुवन् । तद्वचोऽवसरादानान् प्रणनाम बलादपि ॥ ८०१ ॥
 अथाहानशनी धन्यो देशः पुण्यश्रियः प्रजाः । क्षाल्यते यत्र पङ्कस्त्वद्दर्शनामृतवृष्टिभिः ॥ ८०२ ॥
 श्रुत्वेत्यानन्दसम्भेदगद्गदाक्षः^५ क्षमापतिः । प्रभोः श्रीहेमचन्द्रस्य गत्वा वृत्तमथावदत् ॥ ८०३ ॥
 10 युष्माभिरुपदिष्टानां नियमानां प्रपालना । प्रभो ! कामदुर्वैवेयं समस्तहृद्भीष्टदा ॥ ८०४ ॥
 अवोचन् गुरवः पुण्यदशेयं तव जाप्रती । प्रकाशयति वस्तूनि गुरुभक्त्यर्घिरर्चिता ॥ ८०५ ॥
 एवं कृतार्थयन् जन्म सप्तक्षेत्र्यां धनं वपन् । चक्रे संप्रतिवज्जैनभवनैर्मण्डितां महीम् ॥ ८०६ ॥
 § २९. श्रीशालाकानृणां वृत्तं स्वोपज्ञं प्रभवोऽन्यदा । व्याचख्युर्नृपतेर्धर्मस्त्रिरीकरणहेतवे ॥ ८०७ ॥
 श्रीमहावीरवृत्तं च व्याख्यान्तः सूरयोऽन्यदा । देवाधिदेवसम्बन्धं व्याचख्युर्मूपतेः पुरः ॥ ८०८ ॥
 15 यथा प्रभावती देवी भूपालोद्घनप्रिया । श्रीचेटकावनीपालपुत्री तस्या यथा पुरा ॥ ८०९ ॥
 वारिधौ व्यन्तरः कश्चिद् यानपात्रं महालयम् । स्तम्भयित्वाऽर्षयच्छ्राद्धस्यार्द्धं^६ संपुटं दृढम् (?)^{*} ॥ ८१० ॥
 एनं देवाधिदेवं य उपलक्षयिता प्रभुम् । स प्रकाशयिता^७ नान्यं^८ इत्युक्त्वाऽसौ तिरोदधे ॥ ८११ ॥
 पुरे वीतभये यानपात्रे सङ्घटिते यथा । अन्यैर्नोद्घाटितं देव्या वीराख्यायाः प्रकाशितम् ॥ ८१२ ॥
 यथा प्रद्योतराजस्य हस्तं सा प्रतिमा गता । दास्या तत् प्रतिविम्बं च मुक्तं पञ्चात् पुरे यथा ॥ ८१३ ॥
 20 ग्रन्थगौरवभीत्या च न तथा वर्णिता कथा । श्रीवीरचरिताब्जेया तस्यां श्रुतिसकौतुकैः ॥—पङ्क्तिःकुलकम् ।
 तां श्रुत्वा भूपतिः कल्पहस्ताग्निपुण्णधीरसौ । प्रेष्य वीतभये शून्येऽचीखनत् तद्भुवं क्षणात् ॥ ८१५ ॥
 राजमन्दिरमालोक्य भुवोऽन्तस्तेऽतिहर्षतः । देवतावसरस्थानं प्रापुर्विम्बं तथार्हतः ॥ ८१६ ॥
 आनीतं च विभो राजधानीमतिशयोत्सवैः । स प्रवेशं दधे तस्य सौधदैवतवेश्मनि ॥ ८१७ ॥
 प्रासादः स्फाटिकस्तत्र तद्योग्यः पृथिवीभृता । प्रारेभेऽथ निषिद्धञ्च^९ प्रभुभिर्भाविवेदिभिः^{१०} ॥ ८१८ ॥
 25 राजप्रासादमध्ये च नहि देवगृहं भवेत् । इत्थमाज्ञामनुदृष्ट्य न्यवर्त्तत ततो नृपः ॥ ८१९ ॥
 एकातपत्रतां जैनशासनस्य प्रकाशयन् । मिथ्यात्वशैलवज्रं श्रीहेमचन्द्रप्रभुर्वभौ ॥ ८२० ॥
 § ३०. तथा लोलार्कचैत्यस्याग्रतः क्षेत्राधिपालये । अपश्यदामिपापूर्णं शरावं तण्डकाधिपः ॥ ८२१ ॥
 तेन त्रिलोचनस्येव संहर्तुरनयस्पृशाम् । तत् त्रिलोचननाम्नश्च तलारक्षस्य दर्शितम् ॥ ८२२ ॥
 असंख्यजनसञ्चारानुपलब्धपदस्ततः । अन्वेषयन्नृपायं स लेभे मतिमतां वरः ॥ ८२३ ॥
 30 कुलालवृन्दमाकार्यं प्रत्येकं तदुदैक्षयत् । शरावं घटितं केन पप्रच्छेति कुशाग्रधीः ॥ ८२४ ॥
 एकस्तेषामभिज्ञाय व्याहरद् घटितं मया । अचीकरच्च तं लक्षो नङ्गुलेशस्यगीधरः ॥ ८२५ ॥

1 A N प्राणिभृद् । 2 A 'मोचिती । 3 N यतिभिरेभिर्युक्तोऽपि । 4 N सुकृतं संविभागाहं न मन्यसे । 5 N गद्गदाक्षः
 स्वभापतिः । 6 B N श्राद्धतस्यार्द्धं । * सप्ताक्षरपादोऽयम् A D आदर्शद्वयेऽपि । 7 A प्रकाशयता । 8 B 'न्यत्य । 9 N प्रति-
 विदध । 10 A D 'भाववेदिभिः ।

विस्मृज्य तान् महीशाय तलारक्षो व्यजिज्ञपत् । व्याजहे तत्क्षणात्रायः[] केल्लहणं मण्डलेश्वरम् ॥ ८२६ ॥
 आहामङ्गापराधेन देशः श्रीकरणे स्वया । चद्रण्यतां स चावादीत्र जाने किमिदं प्रभो ! ॥ ८२७ ॥
 द्वारावलगकाख्याते स्वगीशचरिते ततः । लक्ष्मं विलक्षं हत्वा च तोपं चक्रे प्रभोरसौ ॥ ८२८ ॥
 चैत्रमाघाश्वयुग्मासमहेष्वपि सुरीगणः । अहिंसया मुदं प्राप गुणे को मत्सरं वदेत् ॥ ८२९ ॥
 कर्पूरप्रमुखैर्मोर्गैर्वलिभिर्मोदकादिभिः । तुष्टोऽसौ मद्य-मांसेषु पिच्छलेषु श्रयादरः ॥ ८३० ॥ 5
 शैवाचार्या अपि तदा मिध्याधर्मेष्वनादृताः । 'जटान्तः स्थापनाचार्यमवहन् कृतिकर्मणे ॥ ८३१ ॥
 श्रीवीतरागमभ्यर्च्य परमैष्टिनमस्कृतीः । परावर्तन्त धर्मोऽपि राजार्च्यः क्रियते जनैः ॥ ८३२ ॥

चराचरवपुर्भूताममपदानदानेश्वरो

जटाखिलदृभापगाचरणरत्नराशिप्रदः ।

लसन्निज-परागमाप्रकटतचपारंगमः

शशाङ्ककुलशेखरो जयति हेमचन्द्रप्रभुः ॥ ८३३ ॥

10

व्याकरणं पञ्चाङ्गं प्रमाणशास्त्रं प्रमाणमीमांसा ।

छन्दोऽलङ्कृतिचूडामणी च शास्त्रे विभूर्व्यधित ॥ ८३४ ॥

एकार्थानेकार्था देश्या निर्घण्ट इति च चत्वारः ।

विहिताश्च नामकोशाः शुचिं कवितानयुपाध्यायाः ॥ ८३५ ॥

15

ज्युत्तरपट्टिशलाकानरेतिवृत्तं गृह्यतवविचारे ।

अध्यात्मयोगशास्त्रं विदधे जगदुपकृतिविधित्सुः ॥ ८३६ ॥

लक्षण-साहित्यगुणं विदधे च व्याश्रयं महाकाव्यम् ।

चक्रे विशतिमुच्चैः सवीतरागस्तवानां च ॥ ८३७ ॥

इति तद्विहितग्रन्थसंख्यैव नहि विद्यते । नामापि न विदन्त्येषां मादृशा मन्दमेघसः ॥ ८३८ ॥ 20

ॐ

३३१. व्याख्यायामन्यदा श्रीमच्छत्रुञ्जयगिरैः स्ववम् । श्रीमदरैवतकस्यापि प्रसुराह नृपाप्रतः ॥ ८३९ ॥

उपदेशप्रदीपेन विध्वस्तान्तस्तमा नृपः । तीर्थयात्रां ततश्चक्रे 'शक्रेभोजवलकीर्त्तिभृत् ॥ ८४० ॥

प्रयाणैः पञ्चगव्युत्तैः पादचारेण सोऽन्यदा । अनुपानत्कगुरुणा प्रापोपघलभि हृतम् ॥ ८४१ ॥

तत्रास्ति स्थाप ईर्ष्याल्लुरिति भूमिधरद्वयम् । तदधो गुरवः प्रीताः प्रातराचश्यकं दधुः ॥ ८४२ ॥

भूपतिस्त्र चाम्बल घासनामोदमेदुरः । प्रमुत्वाञ्जिर्जितात्मीयगुरुनिष्ठाविशिष्टधीः ॥ ८४३ ॥

25

प्रणनाम प्रभोः पादौ प्रकान्तेऽतः प्रयाणके । प्रासादौ कारयामास भूपोऽत्र गुरुमकितः ॥ ८४४ ॥

श्रीनाभेय-श्रयोविंशजिनविम्बे विधाप्य च । प्रतिष्ठाप्य प्रभोः पार्श्वोदस्यापयत चात्र सः ॥ ८४५ ॥

विमलाद्रौ जिनाधीशं नमश्चक्रेऽतिभक्तिः । निजानुमानतोऽभ्यर्च्य ययौ रैवतकाचलम् ॥ ८४६ ॥

दुरारोहं गुरुं पद्याभावाद् दृष्ट्वा स चाग्भटम् । मन्त्रिणं तद् विधानाय समादिक्षत् स तां दधौ ॥ ८४७ ॥

तत्र छत्रशिलाशङ्खावशाच्छैलाधिरोहणम् । राहो विनाय तदधोभूयः श्रीनेमिमार्चयत् ॥ ८४८ ॥

30

ततो व्याघ्रल स प्राप नगरं स्वं नराधिपः । जैनयात्रोत्सवं कृत्वा मेने स्वं पुण्यपूरितम् ॥ ८४९ ॥

ॐ

शर-वेदेश्वरे (११४५) वर्षे कार्तिके पूर्णिमानिशि ।
 जन्माभवत् प्रभोर्व्योम-त्राण-शम्भौ (११५०) व्रतं तथा ॥ ८५० ॥
 रस-पद्मेश्वरे (११६६) सूरिप्रतिष्ठा समजायत ।
 नन्द-द्वय-रवौ वर्षे (१२२९) ऽवसानमभवत् प्रभोः ॥ ८५१ ॥

ॐ

5

इत्थं श्रीजिनशासनाभ्रतरणेः श्रीहेमचन्द्रप्रभो-
 रज्ञानान्धतमःप्रचारहरणं¹ मात्रादृशां मादृशाम् ।
 विद्यापङ्कजिनीविकाशि विदितं राज्ञोऽतिवृद्ध्यै स्फुरद्
 वृत्तं विश्वविवोधनाय भवताद् दुष्कर्मभेदाय च ॥ ८५२ ॥

10

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीहेमचन्द्रप्रथा-
 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो द्विकद्विप्रमः ॥ ८५३ ॥

॥ इति श्रीहेमचन्द्रसूरिप्रवन्धः ॥

॥ *ग्रंथा० ८७१ ॥ छ ॥ स्वस्ति ॥

ग्रन्थकारकृता स्वकीया प्रशस्तिः ।

भास्वत्पात्रं कविमुनिबुधप्राजितो राजसेव्यः
सर्वेष्टार्थप्रदगुरुलसत्कल्पवृक्षावदातः¹ ।

श्रीजैनांहिअयशुचि²शिराः सिद्धिमद्गद्गशालो
गच्छश्चान्द्रः सुरगिरितुलामश्रुवानः समस्ति³ ॥ १ ॥

प्रद्युम्नसुरिरिति तत्र पुरा धभूव मन्दारपादपतुलः⁴ कलितोरुशाखः । 5
यत्सद्गमाभृतरसैर्यहवः सुधर्माधीशा भवन्ति सुधियः सुमनोभिरामाः ॥ २ ॥

अद्भुतभायां विजिते दिगम्बरे तदीयपक्षः किल कोशरक्षकः ।
दातुं प्रभोरेकपटं समानयत् तमेकपटं जगृहे सुधीषु यः ॥ ३ ॥

शिष्योऽस्याभयदेवसुरिरभवज्जाड्यान्धकारं हरन्
गोभिर्भास्करवत् परां विरचयन् भव्यातवर्गं मुद्रम्⁵ । 10
ग्रन्थो वा द म ह्यार्णवोऽस्य विदितः प्रौढप्रमेयोर्मिभृत्
दत्तेऽर्थं जिनशासनप्रचहणे⁶ सांयात्रिकाणां ध्रुवम् ॥ ४ ॥

1 N अज्ञ(व)तराव(ता) । 2 N अनादिधियमुनि । 3 N अमद्युपान (नो)वन(मो)ष्टिः । 4 N पादपतुलः । 5 N भोऽवदम् । 6 N प्रचहणे ।

त्रिभुवनगिरिखामी श्रीमान् स कर्दमभूपति-

स्तदुप समभूत् शिष्यः श्रीमद्वनेश्वरसञ्ज्ञया ।

अजनि सुगुरुस्तत्पट्टेऽस्मात् प्रभृत्यवनिस्तुतः

तदनु विदितो विश्वे गच्छः स 'राज'पदोत्तरः ॥ ५ ॥

5

सुगुरुरजितसिंहस्तत्पदाम्भोजभानुः समजनि जनितश्रीर्भव्यपङ्केरुहाणाम् ।
वचनकरवितानं यस्य देदीप्यमानं जडगतमपि सोढुं^१ दुर्दृशोर्न क्षमन्ते ॥ ६ ॥

श्रीवर्द्धमानसुगुरुः कर्कोन्नतधामसङ्गतस्तदनु ।

मतसङ्घचारिशरणः समजनि 'जनलग्नदोषहरः ॥ ७ ॥

तत्पट्ट^३भूमिरुहपोषतपाल्ययश्रीः^४ श्रीशीलभद्र^५ इति सूरिपदं प्रपेदे ।

10

धर्मोपदेशजलवाहजलैर्यदीयः प्रापोन्नतिं^६ 'जगति कीर्तिलतावितानः ॥ ८ ॥

तदंहिसरसीहंसः सूरिः श्रीचन्द्र इत्यभूत् ।

विवेचकः शुचिः सद्गीस्तद्वाचानुपजीवनात्^७ ॥ ९ ॥

अर्थप्रकाशिका^८ शास्त्रचक्षुषाममृताञ्जनम् ।

घनसाररसाढ्या यन्मतिः पुत्रागरङ्गभृत्^९ ॥ १० ॥

15

सूरिः श्रीभरतेश्वरस्तदनु च प्रामाणिकग्रामणी-

र्यन्नामस्मृतितोऽप्यघं हरति च श्रीधर्मघोष^{१०} प्रभुः ।

कल्याणावलिकन्दलालिजलदः श्रीसर्वदेवो गुरु-

श्रत्वारः किल श्रीशीलभद्रसुगुरोः शिष्या नरेन्द्रार्चिताः ॥ ११ ॥

श्रीपात्रं स जिनेश्वरप्रभुरभूत् सङ्घाम्बुधौ चन्द्रमाः

सूरिः श्रीजिनदत्त इत्युदितधीरुन्निद्रविद्याद्युतिः ।

20

चारित्र्यामलशैलनन्दनवनं श्रीपद्मदेवप्रभुः

श्रीश्रीचन्द्रमुनीश्वरस्य जयिनः शिष्या अभूवन्नमी ॥ १२ ॥

श्रीसङ्घरोहणधराधरचारुरत्नं श्रीपूर्णभद्रगुरुरभ्युदितः पदेऽस्य ।

यत्सन्निधिस्थितिभृतो भुवि भव्यसार्था वस्तूनि विश्वविषयानि विलोकयन्ति ॥१३॥

1 N °गतमपसोढुं । 2 N समजनलग्न° । 3 N तदाह(द्वि)° । 4 N °पोषतपाल्ययश्रीः; A °तपाल्ययः श्रीः । 5 N °शालि-
भद्र° । 6 N प्रापोत्तति(तो) । 7 N °नुपजीविनाम् । 8 N अर्थप्रकाशकं । 9 N प्येतसा संसार साद्व्यायन्मतिः पुत्तोग° ।
10 A °घोषः प्रभुः ।

तत्पद्मोदयपर्वतामृतरुचिः प्रीणंश्चकोरव्रजं
श्रीचन्द्रप्रभस्वरिरद्भुतमतिज्योत्स्नानिधानं वभौ ।
आश्चर्यं न कलङ्कधाम तमसानुल्लङ्घ्यमूर्तिं भवं
पाथोधिं क्षणुते^१ विनम्रकमलोल्लासी न दोषाकरः ॥ १४ ॥

आचार्यः श्रीप्रभाचन्द्रस्तत्पादाभोजपट्टपदः ।
चित्रं यः सुमनःस्योऽपि सदानवगुरुक्रमः ॥ १५ ॥

5

श्री हेमचन्द्रसूरीणामनुध्यानप्रवृत्तितः ।
पर्वणः परिशिष्टस्य दृष्टेः^२ सम्पुटवासनः ॥ १६ ॥

श्रीवज्रानुप्रवृत्तप्रकट^३मुनिपतिप्रष्टवृत्तानि तत्तद्
ग्रन्थेभ्यः कानिचिच्च श्रुतधरमुखतः कानिचित् सङ्कल्प्य ।
दुष्प्रापत्वाद्दमीपां विशकलिततयैकत्र चित्रावदातं
जिज्ञासैकाग्रहाणामधिगतविधयेऽभ्युच्चयं स प्रतेने ॥ १७ ॥
-त्रिभिर्विशेषकम् ।

10

अत्र क्षूणं हि यत्किञ्चित् संप्रदायविभेदतः ।
मयि प्रसादमाधाय तच्छोधयत कोविदाः ॥ १८ ॥

15

यतः-

आराधितं^४ मया शून्यं यथा तुष्टं स्वतामदात्^५ ।
निजोक्तौ स्यापितं तत् प्राक् कथाकन्धी^६कृतास्ततः ॥ १९ ॥

रोदोरन्ध्रगसिद्धकिन्नरगणानुल्लङ्घ्यशृङ्गस्थिति-
स्तुद्गत्योदितवृत्तशेवधिरतिप्रौढार्थसंपत्तिकृत् ।
पूरुषप्रभया तिरस्कृतपरज्योतिःप्रकाशोदयः
श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ स्यादारवीन्दुद्युवः ॥ २० ॥

20

१ N क्षणुते विलम्बकमले । 2 N °शिष्टसाष्टे । 3 N °वज्रानुप्रमप्रकट° । 4 N आराधितमया° । 5 N स्व(म)तमे(मे)-
दात् । 6 A कथाकन्धीकृताः ।

श्रीप्रद्युम्नगुरोर्हिमांशुविशदो बोधः शुचेः सङ्गतो
 मिश्रो रक्तरुचा¹ मम प्रतिपदास्फूर्जद्यशःपूरुषः ।
 ज्ञानश्रीपुरतः पदार्थघटनाबिम्बद्वयोदङ्कनात्
 जातो ग्रन्थमिषेण साक्षरशुचिर्द्रम्मश्चिरं नन्दतु ॥ २१ ॥

ॐ

5

वेदानल-शिखि-शशधर (१३३४) वर्षे चैत्रस्य धवलसप्तम्याम् ।
 शुके पुनर्वसुदिने सम्पूर्णं पूर्वऋषिचरितम्² ॥ २२ ॥

ॐ

शिक्षाप्रसादवशतः स्वगुरोर्मयैनमायासमत्र दधता यदवापि पुण्यम् ।
 व्याख्यानसक्तमनसः श्रवणादराश्रु श्रेयस्सुसङ्गममनुत्तरमवाप्नुवन्तु ॥ २३ ॥

ॐ

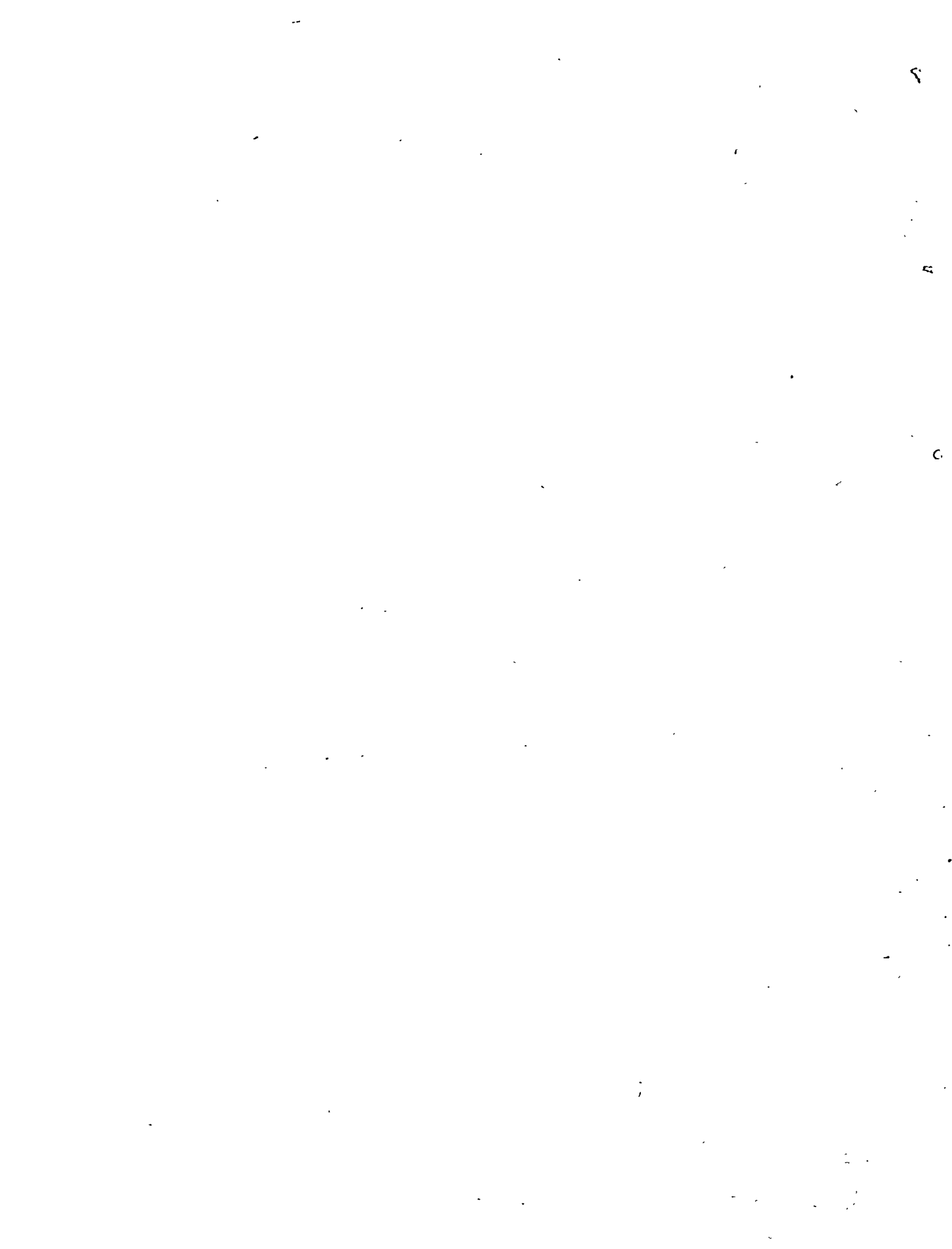
10

ग्रन्थस्य मानमस्य प्रत्यक्षरगणनया सुनिर्णीतम् ।
 पञ्चसहस्राः सप्त च शतानि चतुरधिकसप्ततियुतानि* ॥ २४ ॥
 † प्रशस्ति श्लोक ४०, उभयं ५७७४, शिवमस्तु ।

1 D मिश्रोक्तरुचा; N मिश्रो(चारु)रुचा । 2 A पूर्वऋषिचरितम् । * B चतुरशीति अधिकमिह । † B आदर्शे नास्तीयं समस्ताऽपि ग्रन्थकारकृता स्वकीया प्रशस्तिः ।

परिशिष्टद्वयम्

१. प्रभावकचरित्रान्तर्गत-समुद्भूतपद्यानामकाराद्यनुक्रमिका ।
२. प्रभावकचरित्रान्तर्गत-विशेषनाम्नामकाराद्यनुक्रमिका ।

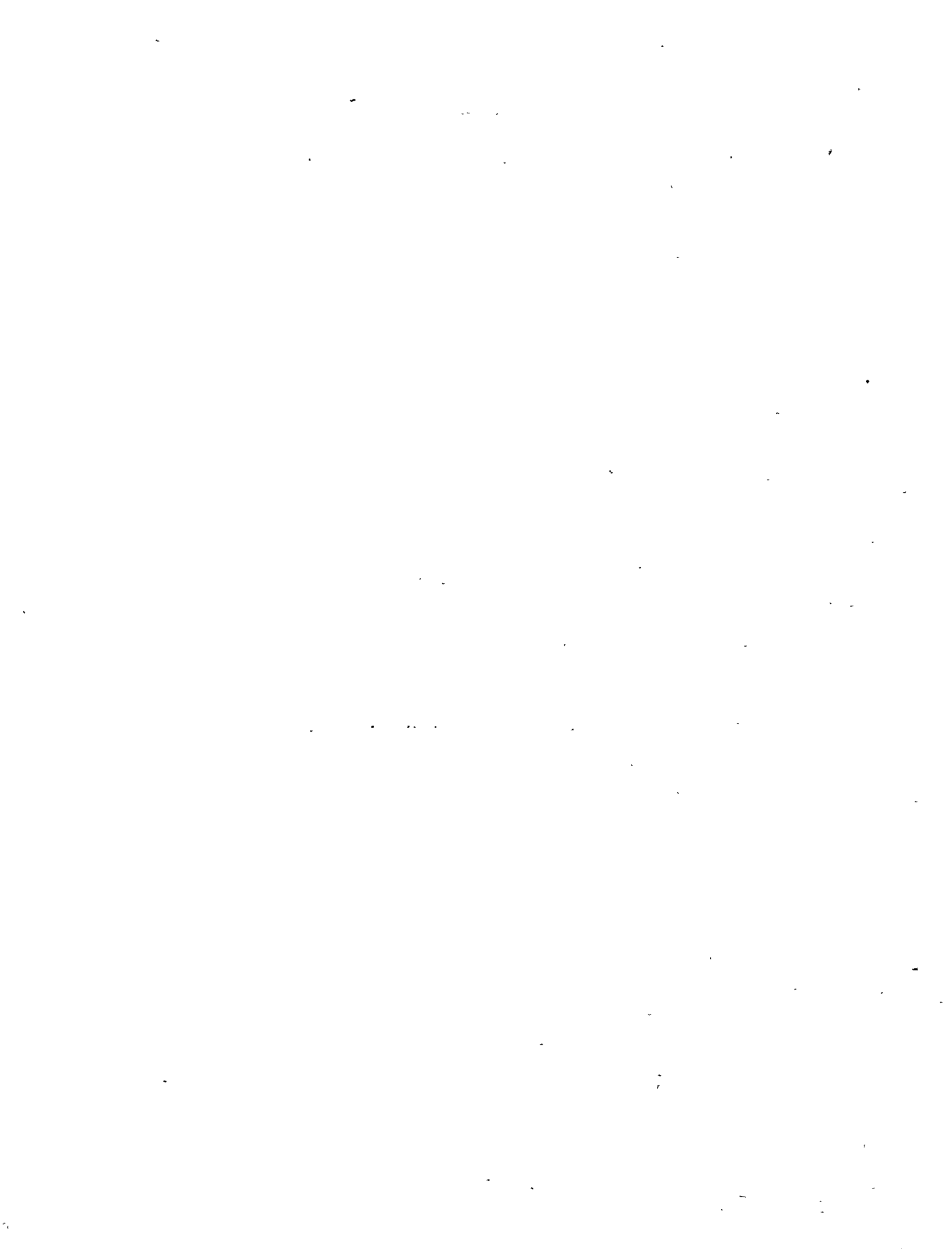

१. परिशिष्टम् ।

प्रभावकचरित्रान्तर्गतसमुद्धृतपद्यानां

अकाराद्यनुक्रमणिका ।

अग्घायंति महुयरा	८७	उज्जितसेलसिहरे	१०८
अज्जवि सा परितप्पह	८४	उत्तिष्ठन्त्या रतान्ते भर०	१०३
अज्जवि तं सुमरिज्जह	८८	उद्धृत्य चाह किल रारदीति	१६८
अणुहल्लीय फुल्ल म	५७	उप्पहजायाए असोहरीह	१०१
अति अति अन्म अलं	८९	एको गोत्रे स भवति पुमान्	९८
अत्र भीष्म शतं दग्धं	१८८	एको रागिपु राजते	१९१
अद्य मे सफला प्रीति०	८९	एकेण कोत्थुहेणं	८८
अनागतं परिज्ञाय	१२५	एते मेकलकन्यका	१४७
अनुमन्ता विशसिता	२०३	एयं लोहयकव्वं	७५
अपाणिपादो ह्यमनो	१६२	कः कण्ठीरवकण्ठकेसर०	१७४
अपूर्वेयं धनुर्विद्या	५८	कतिपयपुरस्वामी	१४१
अमी पानकारम्भाः	५९	करवत्तयजलविंदुआ	८७
अयसाभियोगसंदूमि०	३२	कवाडमासज्ज वरंगणाए	१०६
अर्काहितदलोच्छेदी	१४२	कारय प्रसरं सिद्ध	१८५
अहेन् सर्वाथवेदी	१०४	कालिन्दि ब्रूहि कुम्भो०	१६९
अचरहं देवहं सिरु पुज्जि०	१४२	किं कृतेन न यत्र त्वं	२०८
अशनीयन् सदा मांसं	२०३	किं नन्दी किं सुरारिः	१४३
अद्भैरुत्पुलकैः प्रमोद०	८९	कुक्खी संवल चत्तघण	१०४
अन्धयसुयाण कालो	१५३	कुलं पवित्रं जननी कृतार्था	१०४
अयं तंवच्छीए	२९	कूर्मः पादोऽत्र यष्टि०	९८
आकरः सर्वशास्त्राणां	३९	कोटाकोटिः कोटिकोटिः	१८०
आचार्यहरिभद्रो मे	१२५	क्षितिप तव समक्षं	१४८
आचार्योऽहं कविरहमहं	१४८	खचरागमने खचरो	१३३
आसंसारं कइपुंगवेहिं	१४९	खयोतद्युतिमातनोति	१७९
आसंसारं सरियासएहि	१०४	खंडं विणावि अखंड०	८८
इय उज्जुयसीलालंकिया	८८	गतप्राया रात्रिः कृशतनु०	११४
इयं व्योमाम्भोधेस्त०	१४९	गयमाणसु चंदणु	८७
इह नियसति मेरुः	१८९	गायवर केरह सत्थरह	९४

भ्रातर्गामकुविन्दकन्दलयता	१९०	विश्वामित्रपराशरप्रभृतयो	१८८
महं नायं सिद्धेस	१९५	विषं विनिर्भूय कुवासना०	१२५
मदेन मानेन मनोभवेन	१०४	विज्ञेण विणावि गया	८७
मद्गोः शृङ्गं शक्रयष्टि०	५५	शस्त्रं शास्त्रं कृपिर्विद्या	८६
मयनाहिकल्लसिएण	१०५	शम्भुगौडमहामहीप०	१४७
मर्दय मानमतङ्गजदर्प	८४	शुकः कवित्वमापन्नः	१९०
मलओ सचंदणो चिय	८७	शैल्यं नाम गुणस्तवैव	१०२
माणसरहिण्हिं सुहाइं	८७	श्रीछित्तेपे कर्दमराजशिष्ये	१४९
मातर्मा स्पृश मा स्पृश	१४७	श्वेताम्बरोऽयं किं ब्रूयात्	१७८
मात्रयाऽप्यधिकं किञ्चित्	१८७	स एष भुवनत्रयप्रथित०	१४३
मानं मुञ्च स्वामिनि	११३	सत्यं वप्रेषु शीतं	१४५
मा भूत् संवत्सरोऽसौ	१०९	सद्वृत्त सद्वृत्त महाध्व्यं	१०१
मायंगासत्तमणस्त	१०१	सन्वत्थ अत्थि धम्मो	१४०
मालविओसि किमन्नं	१४६	सर्वदा सर्वदोऽसीति	५९
यत्कङ्कणाभरणकौमल०	१५२	सहस्रशीर्षा पुरुषः	१९०
यदमोघमपामन्तरुं	१०४	सन्तोषं स्फारनिःकिञ्चन०	१८०
यदि नाम कुमुदचन्द्रं	१८०	सन्ध्यां यत् प्रणिपत्य	१०३
यद्यपि ह्योत्कर्षं	११५	संयुतावयवमस्तदूपणं	१७९
यत्र तत्र समये यथा तथा	१०४	सारीरं सयलं बलं	९१
यामः स्वस्ति तवास्तु	८५	सिद्धंतंततपारंगयाण	९२
यो वादिनो द्विजिह्वान्	१७३	सिक्केउ सोहम्मे	४२
रसातलं यालु यदत्र पौरुषं	१४३	सिंहो वली हरिणशकर०	१८९
राज्ये सारं वसुधा	९२	सीसं कहवि न फुटं	३९
रामो नाम वभूव हुं	१०३	स्पदांऽमेध्यमुजां	१४२
रुचिरचरणारक्ताः सक्ताः	८५	स्नाता तिष्ठति कुन्तलेश्वर०	१४४
लज्जिज्जहं जेणि जणे	१०१	स्फुरन्ति वादिबद्योताः	६१
लिखन्नास्ते भूर्मि	११४	हरशिरसि शिरांसि	१४४
वह्विवरनिगयदलो	९४	हन्ता पलस्य विक्रेता	२०३
वक्त्रं पूर्णशशी सुधा	१०१	हंसा जहिं गय तहिं गय	८७
वपुरेव तवाचष्टे	६३	हंहो श्वेतपटाः किमेप	१७४
वपुः कुलीभूतं तनुरपि	९१	हुत्वा मंत्री विधाता	१५५
विधिनियममङ्गवृत्ति०	७७	हेमसूरि अत्याणि जे ईसर	१८७
विद्धा विद्धा शिलेयं	१५७	हेमाद्रैर्यलवत्प्रमाण०	१४८
विद्योतयति वालोकं	५९	हेलानिदलियगहंद	१५२
विमृश विमृशाम्भोभिः	१७७		

२. परिशिष्टम् ।

प्रभावकचरित्रान्तर्गतविशेषनाम्नां

अकाराद्यनुक्रमणिका ।

अजयमेरु [दुर्ग]	१९७	आमराज [नृपति]	८१-९२, ९५-९७,	उंवरिणीग्राम	१३१
अजितयश [मुनि]	७७, ७८		९९, १०१, १०७,	ऊदावसति [प्रासाद]	१७२
अजितसिंहसूरि (१)	११३		१०८, ११०	ऋषिमण्डल प्रकरण [ग्रन्थ]	७९
” ” (२)	२१४	आम [नृप] पुर	९९	एकार्थ कोश [ग्रन्थ]	२११
अणहिल्लपुर (पत्तन)	१०७, १२८, १३०,	आमविहार [प्रासाद]	११०	ओंकारपुर [नगर]	३१
१३३, १३५, १३६, १४०, १५०, १५२,		आमिग [पुरोहित]	१८८	कच्छ [देश]	१८६
१५७, १५९, १६८, १७२, १७५, १७६,		आत्रेश्वर [श्राद्ध]	१६६	कनकप्रभ [सूरि]	१
१८३, १८५, १८९, १९५, १९८, २०२		आर्य खण्डाचार्य	२, ३३-३५, ४०, ४३, ४४	कन्यकुब्ज (कान्यकुब्ज) [देश]	५०,
अतिमुक्तक [मुनि]	१७९	आर्य नन्दिल [सूरि]	२, १९, २१	८८, ९०, ९६, ९८, १००, १०५, १०७,	
अध्यात्म-योगशास्त्र [ग्रन्थ]	२११	आर्य नागहस्ति [सूरि]	२८	१०९-१११, १४७, १८६, १८९	
अनेकार्थकोश	२११	आर्य रक्षित [सूरि]	२, ९-१४, १७-	कन्यकुब्जपुर [नगर]	८३
” ”	२११		१९, २७	कपर्दी [यक्ष]	११९
अभयकुमार [श्रेष्ठिपुत्र]	१६४	आर्य समित [सूरि]	३, ४	कमलकीर्त्ति [मुनि]	१५९
अभयदेव सूरि	२, १६१, १६४, १६६, २१३	आर्य सुहस्ति [सूरि]	४३	कर्ण [नृपति]	१६८, १९५
अम्बड [मन्त्री]	४६, २०७, २०८	आलिग [कुंभकार]	१९६	कर्णराज्य	१६६
अम्बप्रसाद ”	१७२, १७३	आल्हादन [नृपति]	१७३	कर्णाट [देश]	१७४, १८६
अम्बादेवी	४४, ४५, ४६, ११९	आशापल्ली [ग्राम]	१६५	कर्णाटनृप	१७४
अम्बाशिखर	१९५	आशाम्बर (दिगम्बर)	१७५	कर्णावती [नगरी]	१७४, १७५
अर्णोराज [नृपति]	१९७, १९८, २०१, २०२	आशुक [मंत्री]	१८१	कर्दमभूप [नृपति]	१४७, २१४
अर्जुनगिरि	१६०, १७२	आषाढ [श्रावक]	१६५	कर्मापुर [ग्राम]	५७
अलिअरनाग [देव]	२०	इन्द्रभूति [गणधर]	३	कलहंस [सूरि]	४३
अलङ्कृतिचूडामणि [ग्रन्थ]	२११	ईश्वरी [श्राविका]	८	कलापक [व्याकरण ग्रन्थ]	१८५
अल्लभूप [नृप]	७८, १६२, २१३	उज्जयन्तगिरि [तीर्थ]	८, १०८, १३७,	कलिग [देश]	१८६
अवन्तिदेश	३, ६, ९, १६, ४९, १३३, १३४,		१८४, १९५	कल्याणकटक [नगर]	२०६
	१३८, १४७, १४८, १८५	उज्जयिनी पुरी	१०, २२, २६, ५८	कल्याणमन्दिर [स्तव]	५९
अवन्तिनायक	१५४	उत्तराध्ययनसूत्रवृत्ति [ग्रन्थ]	१७, १३५,	कविराज-श्रीपाल	१९०, १९३
अवन्तिसंघ	१४०		१७८	कंटिका [वेद्या]	१०९, ११०
अवलोकन [पर्वतशृंग]	१९५	उत्साह [पण्डित]	१७९, १८६	काकलकायस्थ [पण्डित]	१८६
अशोकचन्द्र [विद्वान्]	१७२	उदय [श्रावक]	१७२	कात्यायन [गोत्र]	५५
अश्वघोषतीर्थ	३४, ४१, ४२, ४६	उदयन [मंत्री]	१८४, १९६-१९८,	कान्ती नगरी	१६५
अष्टादशशतीदेश	१३१, १७१, २०२		२०७, २१०	कान्यकुब्ज [देश]	८१
अष्टापदगिरि	३, ८, ३६, १३०	उदायन [नृपति]	९	कामरूप ”	१८६
अंकुलेश्वर [ग्राम]	४५	उन्नतायुग्राम	१३३	कामाख्या देवी	१८०
अंग [देश]	१८६	उपदेशमालावृत्ति [ग्रन्थ]	१२३	कार्पासिक [श्रावक]	७५
आचाराङ्गसूत्र [ग्रन्थ]	७	उपमितिभवप्रपञ्चा कथा [ग्रन्थ]	१२४		

काल(लि)काचार्य	२,२२-२८,३३,३८, ४३,१००	गांगिल [मंत्री]	१७७	चन्द्रमहागच्छ	१६७
कालिंजर [दुर्ग]	१०५	गिरनार [पर्वत]	१९५	चन्द्रदोखर [राजा]	४२
काशि [देश]	१८६	गिरिलखण्डल [पर्वत]	७७	चन्द्रावती [नगरी]	१९९,२०२
काशीश्वर	१८९	गुडगखपुर [ग्राम]	३३,३४	चाचश्रेष्ठी	१८३,१८४
काश्मीर [देश]	८३,१७२,१८४-१८६	गुणचन्द्र [दिगम्बर विद्वान्]	१७२	चान्द्रगच्छ	११८,१८३
कासहदनगर	४४	गुणचन्द्रसूरि [शिवात्म्यर]	४३	चापोक्त [राजवंश]	१६३
कितवकथानक पत्रक [ग्रन्थ]	७५	गुणाकरसूरि (१)	२२	चामुण्डराज [चालुक्य नृपति]	१३०
कीर [देश]	१४४	„ (२)	११७	चारुकीर्ति [दिगम्बर सूरि]	११२
कीर्त्तिपाल [क्षत्रिय]	१९८,१९९,२०४	गुर्जर [जनविशेष]	१५६,१५८	चारुमट [सुभट]	२०१,२०२
कुंक(कु)ण देश	७,१८६,२०७	गुर्जरकवि	१५६	चारुपग्राम	१६५,१६८
कुंकणाधिपति (मल्लिकार्जुन)	२०७	गुर्जरदेश ४७,५०,८०,१२१,१३३,१३४, १४०,१५०,१५३,१५७,१५८,१५९,	१६८,१७१,१७५,१८३,१८५,१८९	चित्रश्ट [पर्वत]	६३,६९,१७२,
कुन्दगेश्वर [तीर्थ]	५९	गुर्जर मण्डल	९९	चेटक [राजा]	२१०
कुमारपाल [नृपति]	१९५-१९७,२०१, २०६,२०७	गुर्जराचार्य	१५८	चेदि [देश]	१८६
कुमार विहार [प्रासाद]	२०६	गुर्जराधीश	१४५,१६९	चौड [देश]	१८६
कुमुदचन्द्र [दिगम्बर विद्वान्]	१७४,१७८- १८१	गुर्जरावनि	४७,१५४,१५६,१६२	छटुक [श्रेष्ठी]	१९८
कुरुक्षेत्र	१८६	गुर्जरा	१३४,२०१	छन्दश्चूडामणि [ग्रन्थ]	२११
कुवलयमाला [कथा ग्रन्थ]	१२३	गोकुलवास	१०५	छित्तप [कवि]	१७९
कुचैपुर [ग्राम]	१६२	गोदावरी नदी	८८	छन्वुद्वीप	१६०
कृष्ण [ब्राह्मण पण्डित]	१७२	गोपगिरि	८४,९७,१६८,१७२	छन्वुस्वामी	३६
कृष्णदेव [क्षत्रिय]	१९७	गोपालगिरि	१६८	जयकेशि [राजा]	१७४
कृष्णभूप [नृपति]	३६,३९	गोमती [श्राद्धगणी]	१६८	जयतिहुयण [स्वय]	१६६
केशार [तीर्थ]	१८७,१८८	गोविन्दसूरि } ९२,९९,१००,११०, गोविन्दाचार्य } १५३,१५३,१६८		जयसिंह (सिद्धराज)	१६७,१६८,१९१, १९३,१९४
केलहन [मण्डलेश्वर]	२११	गोष्टामाहिल [संप्रदायप्रवर्तक]	१७,१८	जया-विजया [देवी]	११८
केशव [पण्डित]	१७७,१७९,१८०	गौड [देश]	५४,८५,१४७,१५५,१८६	जाकिनी [महत्तर साध्वी]	६८
कैशिक देश	१८६	गौडपुरी	८६	जाकुटि [भावक]	६१
कोटिनगर [ग्राम]	४४,१९५	गौडवध [काव्य]	९९	जान्हवी [गंगा]	२८
कोठ्याचार्य [सूरि]	१५४	गौतमस्वामी	१,१८४	जालंधर [देश]	१८६,२०८
कोरं(रि)टक [ग्राम]	४१,११८	घृत [पूरं] शुभमित्र [सूरि]	१५	जावठि [भावक]	६१
कोसलाग्राम	५४	चक्रवालपुर [नगर]	४२	जिवशत्रु [राजा]	४१,८०
कोसलापुरी	२८	चंगदेव [वणिक्पुत्र]	१८३	जिवारि [राजा]	६२
रास [देश]	१८६	चंद्रनवाला [साध्वी]	१७२	जिनदत्त [सूरि] (१)	४७
रंगार [नृपति]	१९९	चन्द्र सूरि (१)	८,१२३	„ „ (२)	२१४
खेटकाधार मंडल	९९	चन्द्र सूरि (२)	१३२,१८०,२१४	जिनदत्त [श्रेष्ठी]	८,११८
गजवर (पद्मभट्टीसूरि)	९४	चन्द्रकान्ता [राज्ञी]	४३	जिनदास [भावक]	४३
गया [तीर्थस्थान]	१८६	चन्द्रगच्छ	१२३,१३३,१८३,२१३	जिनदेव [श्रेष्ठी]	१३५
गार्ग्यगामि [गार्गीयं]	१२३,१२४	चन्द्रगुप्त [गौर्यनृपति]	८१	जिनदेवी [भावित्रा]	१७१
गर्भहिल [राजा]	२३,२३,२४	चन्द्रपुर [नगर]	४१	जिनभट्ट सूरि	६३,६४,७३
गंगा [नदी]	१०७,१०८,११३,११४	चन्द्रप्रमसूरि	१,८,१८,२१,२७,४०,४६, ५३,६१,७६,७९,१११,११७,१२०, १२६,१३२,१३७,१५१,१६०,१६६, १७०,१८२,२१३,२१५	जिनभद्रगणि [क्षमाश्रमण]	३१
गंगावट	१४७			जिनानन्द [सूरि]	७७-७९
गंगाधर [ब्राह्मण पण्डित]	१७३			जिनेश्वर सूरि	१६२-१६४,१६६,२१४
गंगापार	१८६			जीवदेवसूरि	३,४७-४९,५१-५३
				जैनधर्म	१०
				जलदेव [देशाचार्य]	१६३

१. परिशिष्टम् ।

प्रभावकचरित्रान्तर्गतविशेषनाम्नां

अकाराद्यनुक्रमणिका ।

अजयमेरु [दुर्ग]	१९७	आमराज [नृपति]	८१-९२, ९५-९७,	उंवरिणीग्राम	१३१
अजितयश [मुनि]	७७, ७८		९९, १०१, १०७,	उदावसति [प्रासाद]	१७२
अजितसिंहसूरि (१)	११३		१०८, ११०	ऋषिमण्डल प्रकरण [ग्रन्थ]	७९
„ „ (२)	२१४	आम [नृप] पुर	९९	एकार्थ कोश [ग्रन्थ]	२११
अणहिलपुर (पत्तन)	१०७, १२८, १३०,	आमविहार [प्रासाद]	११०	ओंकारपुर [नगर]	३१
१३३, १३५, १३६, १४०, १५०, १५२,		आमिग [पुरोहित]	१८८	कच्छ [देश]	१८६
१५७, १५९, १६८, १७२, १७५, १७६,		आम्नेश्वर [श्राद्ध]	१६६	कनकप्रभ [सूरि]	१
१८३, १८५, १८९, १९५, १९८, २०२		आर्य खपुटाचार्य	२, ३३-३५, ४०, ४३, ४४	कन्यकुब्ज (कान्यकुब्ज) [देश]	५०,
अतिमुक्तक [मुनि]	१७९	आर्य नन्दिल [सूरि]	२, १९, २१	८८, ९०, ९६, ९८, १००, १०५, १०७,	
अध्यात्म-योगशास्त्र [ग्रन्थ]	२११	आर्य नागहस्ति [सूरि]	२८	१०९-१११, १४७, १८६, १८९	
अनेकार्थकोश	२११	आर्य रक्षित [सूरि]	२, ९-१४, १७-	कन्यकुब्जपुर [नगर]	८३
अभयकुमार [श्रेष्ठिपुत्र]	१६४		१९, २७	कपर्दी [यक्ष]	११९
अभयदेव सूरि	२, १६१, १६४, १६६, २१३	आर्य समित [सूरि]	३, ४	कमलकीर्ति [मुनि]	१५९
अम्बड [मन्त्री]	४६, २०७, २०८	आर्य सुहस्ति [सूरि]	४३	कर्ण [नृपति]	१६८, १९५
अम्बप्रसाद „	१७२, १७३	आलिग [कुंभकार]	१९६	कर्णराज्य	१६६
अम्बादेवी	४४, ४५, ४६, ११९	आल्हादन [नृपति]	१७३	कर्णाट [देश]	१७४, १८६
अम्बाशिखर	१९५	आशापल्ली [ग्राम]	१६५	कर्णाटनृप	१७४
अर्णोराज [नृपति]	१९७, १९८, २०१, २०२	आशास्वर (दिगम्बर)	१७५	कर्णावती [नगरी]	१७४, १७५
अर्बुदगिरि	१६०, १७२	आशुक [मंत्री]	१८१	कर्दमभूप [नृपति]	१४७, २१४
अलिभरनाग [देव]	२०	आषाढ [श्रावक]	१६५	कर्मारपुर [ग्राम]	५७
अलङ्कृतिचूडामणि [ग्रन्थ]	२११	इन्द्रभूति [गणधर]	३	कलहंस [सूरि]	४३
अल्लभूप [नृप]	७८, १६२, २१३	ईश्वरी [श्राविका]	८	कलापक [व्याकरण ग्रन्थ]	१८५
अवन्तिदेश	३, ६, ९, १६, ४९, १३३, १३४,	उज्जयन्तगिरि [तीर्थ]	८, १०८, १३७,	कलिंग [देश]	१८६
१३८, १४७, १४८, १८५			१८४, १९५	कल्याणकटक [नगर]	२०६
अवन्तिनायक	१५४	उज्जयिनी पुरी	१०, २२, २६, ५८	कल्याणमन्दिर [स्तव]	५९
अवन्तिसंघ	१४०	उत्तराध्ययनसूत्रवृत्ति [ग्रन्थ]	१७, १३५,	कविराज-श्रीपाल	१९०, १९३
अवलोकन [पर्वतश्रृंग]	१९५		१७८	कंटिका [वेद्या]	१०९, ११०
अशोकचन्द्र [विद्वान्]	१७२	उत्साह [पण्डित]	१७९, १८६	काकलकायस्थ [पण्डित]	१८६
अश्ववधोघतीर्थ	३४, ४१, ४२, ४६	उदय [श्रावक]	१७२	कात्यायन [गोत्र]	५५
अष्टादशशतीदेश	१३१, १७१, २०२	उदयन [मंत्री]	१८४, १९६-१९८,	कान्ती नगरी	१६५
अष्टापदगिरि	३, ८, ३६, १३०		२०७, २१०	कान्यकुब्ज [देश]	८१
अंकुलेश्वर [ग्राम]	४५	उदायन [नृपति]	९	कामरूप	१८६
अंग [देश]	१८६	उन्नतायुग्राम	१३३	कामाख्या देवी	१८०
आचाराङ्गसूत्र [ग्रन्थ]	७	उपदेशमालावृत्ति [ग्रन्थ]	१२३	कार्पासिक [श्रावक]	७५
		उपमितिभवप्रपञ्चा कथा [ग्रन्थ]	१२४		

काल(लि)काचार्य	२,२२-२८,३३,३८, ४३,१००	गंगिल [मंत्री]	१७७	चन्द्रमहागच्छ	१६७	
कार्लिजर [दुर्ग]	१०५	गिरवार [पर्वत]	१९५	चन्द्रशेखर [राजा]	४२	
काशि [देश]	१८६	गिरिखण्ड [पर्वत]	७७	चन्द्रावती [नगरी]	१९९,२०२	
काशीश्वर	१८९	गुडगखपुर [ग्राम]	३३,३४	चाचश्रेष्ठी	१८३,१८४	
काश्मीर [देश]	८३,१७३,१८४-१८६	गुणचन्द्र [दिगम्बर विद्वान्]	१७२	चान्द्रगच्छ	११८,१८३	
कासहदनगर	४४	गुणचन्द्रसूरि [श्वेतान्तर]	४३	चापोल्लट [राजवंश]	१६३	
कितवकमानक पञ्चक [ग्रन्थ]	७५	गुणाकरसूरि (१)	२२	चामुण्डराज [बाल्यन्य नृपति]	१३०	
कीर [देश]	१४४	„ (२)	११७	चारुकीर्ति [दिगम्बर सूरि]	११२	
कीर्तिपाल [क्षत्रिय]	१९८,१९९,२०४	गूर्जर [जनविशेष]	१५६,१५८	चारुमठ [छुमठ]	२०१,२०२	
कुंक(कु)ण देश	७,१८६,२०७	गूर्जरकवि	१५६	चारुप्रग्राम	१६५,१६८	
कुंकणाधिपति (महाकियाँन)	२०७	गूर्जरदेश ४७,५०,८०,९२,१,१३३,१३४, १४०,१५०,१५३,१५७,१५८,१५९, १६८,१७१,१७५,१८३,१८५,१८९	गूर्जरदेश ४७,५०,८०,९२,१,१३३,१३४, १४०,१५०,१५३,१५७,१५८,१५९, १६८,१७१,१७५,१८३,१८५,१८९	चित्रकूट [पर्वत]	६२,६९,१७२,	
कुङ्गोश्वर [तीर्थ]	५९	गूर्जर मण्डल	१५९	चेतक [राजा]	२१०	
कुमारपाल [नृपति]	११५-११७,२०१, २०६,२०७	गूर्जराचार्य	१५८	चेदि [देश]	१८६	
कुमार विहार [प्रासाद]	२०६	गूर्जरापीश	१४५,१६९	चौह [देश]	१८६	
कुमुदचन्द्र [दिगम्बर विद्वान्]	१७४,१७८- १८१	गूर्जरावनि	४७,१५४,१५६,१६२	छट्टक [भेरी]	१९८	
कुण्डेश्वर	१८६	गूर्जरीश	१३४,२०१	छन्दश्रुडामणि [ग्रन्थ]	२११	
कुवलपमाला [कथा ग्रन्थ]	१२३	गोकुलवास	१०५	छित्तप [कवि]	१४९	
कुचपुर [ग्राम]	१६२	गोदावरी नदी	८८	जम्बूद्वीप	१६०	
कृष्ण [ब्राह्मण परिश्रुत]	१७२	गोपसिद्धि	८४,९७,१६८,१७२	जम्बूस्वामी	२६	
कृष्णदेव [क्षत्रिय]	१९७	गोपालगिरि	१६८	जयकैशि [राजा]	१७४	
कृष्णभूप [नृपति]	२६,३९	गोमती [माझणी]	१४६	जपतिहृदयण [स्वय]	१६६	
कैदार [तीर्थ]	१८७,१८८	गोविन्दसूरि } ९३,९९,१००,११०, गोविन्दार्यायं } १५२,१५३,१६८	गोछामाहिल [संप्रदायप्रवर्तक]	१७,१८	जयासंह (सिद्धराज)	१६७,१६८,१९१, १९२,१९४
कैलहण [मण्डलेश्वर]	२११	गोछा [देश]	५४,८५,१४७,१५५,१८६	जया-विजया [देवी]	११८	
कैलाप [परिश्रुत]	१७७,१७९,१८०	गोछपुरी	८६	जाकिनी [महत्तरा साध्वी]	६८	
कैशिक देश	१८६	गोछवच [काव्य]	१९	जाकुदि [श्रावक]	६१	
कोटिनगर [ग्राम]	४४,११५	गोदमस्वामी	१,२८४	जान्दवी [गंगा]	२८	
कोल्पाचार्य [सूरि]	१५४	घट [श्वे] कुपसिद्ध [सूरि]	१५	जालंधर [देश]	१८६,२०८	
कोर(रि)टक [ग्राम]	४१,११८	घकवालपुर [नगर]	४२	जावठि [श्रावक]	६१	
कोनालाग्राम	५४	चंगदेव [यथिकमुत्र]	१८३	जितदायु [राजा]	४१,८०	
कोनालापुरी	२८	चंदनमाला [साध्वी]	१७२	जितारि [राजा]	६२	
रस [देश]	१८६	चन्द्र सूरि (१)	८,१२३	जिनदत्त [सूरि] (१)	४७	
रोगार [नृपति]	१९९	चन्द्र सूरि (२)	१३२,१८०,२१४	„ „ (२)	२१४	
रोटकथाधार मंडल	९९	चन्द्रकान्ठा [राज्ञी]	४३	जिनदत्त [भेरी]	८,११८	
राजवर (चण्णमहीसूरि)	९४	चन्द्रगच्छ	१२३,१३३,१८३,२१३	जिनदास [श्रावक]	४३	
राया [तीर्थस्थान]	१८६	चन्द्रगुप्त [मौर्यनृपति]	८१	जिनदेव [भेरी]	१३५	
रायस्वामि [गर्गसिं]	१२३,१२४	चन्द्रपुर [नगर]	४६	जिनदेवी [श्राधिका]	१७१	
राईमिल [राजा]	२३,२३,२४	चन्द्रप्रमसूरि	१,८,१८,२१,२७,४०,४१, ५३,६१,७६,७९,१११,११७,१२०, १२६,१३२,१३७,१५१,१६०,१६६, १७०,१८२,२१२,२१५	जिनमठ सूरि	६३,६४,७३	
रांगा [नदी]	१०७,१०८,११३,११४			जिनमठग्रामि [क्षमाधमण]	३१	
रांगारठ	१४७			जिनानन्द [सूरि]	७७-७९	
रांगारधर [ब्राह्मण परिश्रुत]	१७२			जिनेश्वर सूरि	१६२-१६४,१६६,११४	
रांगारपर	१८९			जीवदेवसूरि	२,४७-४९,५१-५३	
				जैनधर्म	१०	
				ज्ञानदेव [शिवाचार्य]	१६३	

टिबक [ग्राम]	१८५	देवश्री [ब्राह्मणी]	५५	नन्द [बौद्धमुनि]	७७
डककरीपुरी	१२९	देवसूरि [वादी]	२, ११८, १३५, १७१-	नन्दक [सूरि]	७८
हुंवाडधीग्राम	८०		१७५, १७७, १७८, १८०,	नन्दपद्म [ग्राम]	२०७
डंकपुरी	३६		१८१-१८३, १९१	नन्दीश्वरश्रीप	४३
ढदुर [श्रावक]	१०	देवानन्दसूरि	१, १५१	नन्दसूरि	१२, १९, १००, ११०
तत्वोपप्लव [ग्रन्थ]	१३६	देवेन्द्र मुनि	३२	नमि-विनमि [विशाभर]	२८
तक्षशिला [पुरी]	११८, १२०	देशीनाममाला [ग्रन्थ]	२११	नयचक्र [ग्रन्थ]	७७-७९
तरङ्गलोला [कथाग्रन्थ]	३९	द्रोणाचार्य [जैनसूरि]	१५२, १६०, १८८	नर्मदागढ	४२
तारङ्ग गिरि	२०७	रष्टियाद्र [शास्त्र]	९	नचपन [राजा]	१९८
तारङ्ग नग	} [पर्वत]	द्रविडदेशीय [वादी]	१३६	नागवृत्त [श्रेष्ठी]	२१
तारणगिरि		८	द्वारका [नगरी]	१०८	नागदेव [श्रेष्ठी]
ताम्रलिप्ती [नगरी]	१६५, १८४	व्याश्रय महाकाव्य	२११	नागपुर [नगर]	१६८, १७३, १७३
तिलकमञ्जरी [कथाग्रन्थ]	१३३, १४५	द्विसन्धानकाव्य	१६०	नागाजुंन [योगी]	३६, ३७, ४०, १६५
तिहुणपालविहार [प्रासाद]	२०६	धनगिरि [मुनि]	३, ४	नागायलोक (जामराज)	८६, १०९
तुम्बवनग्राम	३	धनंजय [राजा]	६०	नागिनीदेवी	१३६
तोसलिपुत्र [आचार्य]	९, ११-१३	धनदेव [श्रेष्ठी] (१)	११२	नागेन्द्र कुल, गण्ड ८, २९, ७९, १२३, १६३	
त्रिभुवनगिरि [पर्वत]	२१४	धनदेव [श्रेष्ठी] (२)	१३३	नाटिकरेवसति [प्रासाद]	५४
त्रिभुवनपाल	१९५, २०३	धनदेवी	१६४	नासिकयपुर [नगर]	१८८
त्रिलोचन [तलारक्ष]	२१०	धन्ध [द्विज]	१७२	निर्घण्ट [ग्रन्थ]	२११
त्रिपटिशालाकापुररुचरित [शास्त्र]	२११	धन्धूक [नगर]	१८३	निर्वाणकटिका [ग्रन्थ]	४०
थारापद्मगच्छ	१३३	धनपाल कवि २, १३३, १३४, १३६, १३८-		निवृत्ति कुल, गण्ड ८, १२३	
थारापद्मपुर	१२८, १३४, १३६	१५१, १५८, १५९		नेपाल [देश]	१८६
थाहड [श्रेष्ठी]	१७३, १७७, १७८	धनपाल व्यवहारी	३	न्यायावतार [ग्रन्थ]	५९
दक्षिणापथ	७, ६०, १५५, १५७	धनपाल श्रेष्ठी	३, ६	पञ्चवटी [तीर्थस्थान]	१०३
दत्त [श्रेष्ठीपुत्र]	१२१	धनश्री [श्रेष्ठिनी]	१३३, १३९	पञ्चाल देग	२४, ८०
दशपुर [नगर]	६, ९, ९२, १६	धनेश [श्रावक]	१६५	पञ्चाश्रयचैत्य	१६३
दाक्षिण्यचन्द्र [सूरि]	१२३	धनेश्वर [सूरि]	२१४	पत्तन (जणहिलपुर) १३२-१३६, १५०,	
दामोदरहरि [तीर्थस्थान]	१०८	धर्म [पंडित]	१३६, १४६, १४७, १५०	१६२, १६४-१६७, १७२, १७३, १७६	
दाहड [राजा]	३४	धर्मेराज [नृपति]	८५, ८८, ८९, ९४-९९	पत्तनसह	१७५
दिगंबर [संप्रदाय]	१३५, १७४, ०७९	धर्मचोप [सूरि]	२१४	पद्म [श्रेष्ठीपुत्र] (१)	१९
	१८०, २१३	धर्मदेव [श्रेष्ठी]	४७	" " (२)	१३५
दिवाकर (सिद्धसेनसूरि)	५७	धवलक	} पुर १६५, १७२	पद्मचक्री	४२
दुन्दुक [राजा]	१०७-११०	धवलक			पद्मचरित [ग्रन्थ]
दुर्बल [पूर्व] पुष्पमित्र [सूरि]	१५-१८	धरणीधर [पण्डित]	१७२	पद्मदत्त [श्रेष्ठी]	१९, २१
दुर्लभदेवी [मल्लवादिजननी]	७७, ७९	धरणोरगेन्द्र [देव]	१२७	पद्मदेवसूरि	२१४
दुर्लभराज [चालुक्य नृपति]	१६२, १९०	धारावास-पुर, पुरी, नगरी २२, १३४, १३८		पद्मप्रभ [राजा]	१७
दुर्लभसर	१९०	१४१, १४६-१४८, १५३, १५४,		पद्मप्रशा [श्रेष्ठिपत्नी]	१९, २१
देवचन्द्र [उपाध्याय]	११८	१५६, १६१-१६३, १७२		पद्माकर [द्विज]	१७२
देवचन्द्रसूरि	१६३, १८३, १८४	धारासंघ	१४०	पद्मावती [देवी]	२०७
देवप्रसाद [क्षत्रिय]	१९५	धारिणी [श्रेष्ठिनी]	११८	पद्मावती [राजपत्नी]	१९
देवबोध [शैवाचार्य]	१७२, १७३, १८९,	धूमराज [नृपति]	१२७	पद्मिनीखंड [पत्तन]	१९
	१९०, १९१-१९४	नहुल पुर, पत्तन	११८, ११९, १३४	परमहंस [मुनि]	६५, ६८, ७०
देवराज [नृपति]	१२७	नहुलेश	२१०	परमारवंश, कुल	९६, १५५, १८८, २००
देवर्षि [ब्राह्मण]	५५, १३८	नन्द [गोप]	१०५		२०२,

पण्डित (पादलिख) [स्तुति]	२६	प्राग्वाङ्मंथ	१७१	मीमेश्वर [महादेव]	१२९
पत्नीवन	२०७	फल्गुरक्षित [स्तुति]	९, ११-१३, १६, १७	मीप	१८८
पट्टीवास	१६७	कुल श्रेष्ठी	२८, २९	मुचन [सुनि]	३३, ३४
पल्लवपद्मुर [ग्राम]	१६४	बहुलसिंह [आरामिक]	१८६	मुचनपाल [राजा]	१६२
पाद्याल [कवि]	३९	यज्ञ [देश]	१८६	मुष्ण सुनि	४२, ४३
पाटलपुर [ग्राम]	८०	यन्त्र [क्षत्रिय]	८०	शुभु [क्षत्रिय]	४१
पाटलपुर, -पुर, नगर	६९, १२, २९, ३४, ३६, १०९	यन्त्रभट्टि स्तुति	२, ८०-१११	शुभुक्कञ्च [नगर]	२५, ३३-३८, ४२, ५४, ६०, ७७, ७८, १४६, १७१, २०७
पाणिनि [व्याकरणग्रन्थ]	१८५	यलभाउ [नृपति]	२५	शुभुक्षेत्र	३४, ४५, १७२
पाणिनि [ग्रन्थकार]	१८०	यलमित्र [नृपति]	२५, ३३, ३८, ३९, ६०	शुभुपुर [स्थान]	२५, ३५, ४१, ४२, ४३, १७१
पादलिख-आचार्य, स्तुति	३, २८, २९, ३१, ३२, ३६-४०, ४४, ५४, ६१, ६५	बाण [कवि]	११३-११६	भोगवती [वेदशा]	३९
पादलिखपुर	३६	बुद्धानन्द बौद्ध पण्डित]	१८, १९	भोज [नृपति]	१०७
पादलिख भाषा	३६	बृहत्सरस्वती [आचार्य]	१५५-१५८	भोजराज [धारापति]	१०९, ११०, १२१, १३४, १३८-१४३, १४५, १४६, १४८, १४९, १५२-१५५, १५७-१६१
पारसीक [देश]	१८६	बृहत्स्पति [पण्डित]	३९	भोजपद	१५९
पार्थचन्द्र [विद्वान्]	१७२	बोसरी [द्विज]	१९९	भोज व्याकरण	१८५
पाहिनी [श्राविका]	१८३, १८४	बौद्ध	७, ८८	भोजसभा	१५४
पांशुपुर [नगर]	३२	बौद्धपुर	१२८	भोपलदेवी [राज्ञी]	१९७
पिण्डतारक [ग्राम]	१०८	बौद्धविहार	१२९	भगतोडा [तीर्थ]	१०८
पिप्पलवाटक "	१०९	बौद्धदासन	७	महुडहत नगर	१७१
पिप्पलानक [ग्राम]	५०	ब्रह्मशत्रिय [जाति]	११२	मिण्डनराणि	२९
पुण्डरीक [मित्र]	१०७, ११८	ब्रह्मसाम्बित [यक्ष]	११९	मध्यदेशीय	१३८, १६१
पुष्करिणी [नगर]	१०२	ब्राह्मीदेश	१०४	मनु [शास्त्रकार]	२०३
पुष्यमित्र [स्तुति]	१५, १६, १८	भक्तवामरस्व	११६, ११७	मधुरापुरी	१६, १७, २८, २९, ३१, १०२, १०७, १२८
पूर्णचन्द्र [ओष्ठिपुत्र]	१७१, १७२	भट्टि [क्षत्रियवंश]	८०	मयणछा [राज्ञी]	१७९
पूर्णचन्द्र स्तुति	२१४	भट्टिसमूह [देश]	१४७	मयूर पण्डित [कवि]	११३-११५, १७९
प्रजापति [नृपति]	३२	भद्रकीर्ति [यन्त्रभट्टि]	८०, ८१, ११०, १११	मरुमण्डल	१४८
प्रतिमा [श्रेष्ठिपत्नी]	२८	भद्रगुसाचार्य	६, ११	महावादी [स्तुति, आचार्य]	२, ४४, ७७-७९, १६६
प्रतिष्ठापुर, नगर	२५, ३८, ४१, ६०	भद्रेश्वर स्तुति	२०७	महिलाञ्जुन [राजा]	२०७
प्रद्युम्नस्तुति	३, ८, १८, २१, २७, ४०, ४६, ५३, ६१, ७६, ७९, १११, ११७, १२०, १३६, १३३, १३७, १५१, १६०, १६६, १७०, १८२, १८३, २१३, २१६	भंसेरी [नगरी]	१८१	महार्थि [ब्राह्मणविद्वान्]	१७९
प्रद्योतराज [नृपति]	२१०	भयहरस्तव	११७	महाकाल [शम्भु]	१२९
प्रद्योतन स्तुति	२१८	भरतक्षेत्र	१७, ४२	महाकाल [शिष्यभक्त]	१४१, १४३, १४६
प्रभाचन्द्र स्तुति	८, १८, २१, २७, ४०, ४६, ५३, ६१, ७६, ७९, १११, ११७, १२०, १२६, १३२, १३७, १५१, १६०, १६६, १७०, १८२, १८३, २१३, २१५	भरतेश्वर स्तुति	२१४	महाकीर्ति [दिगम्बरसुनि]	११२
प्रभावती [राज्ञी]	२१०	भारत [गुणग्रन्थ]	७५	महाधर [श्रेष्ठी]	१६४
प्रभागीमांसा [ग्रन्थ]	२११	भारत [गुणग्रन्थ]	७५	महानिशीथ [शास्त्र]	७५
प्रवरपुर [नगर]	११५, १८५	भावाचार्य	१६६	महापरीक्षाध्ययन [शास्त्र]	७
प्रसफ्टामाणि [ग्रन्थ]	१०५, १०७	भीम [श्रेष्ठिपुत्र]	१३३	महापुरी [नगरी]	७
प्रसमकाल [ग्रन्थ]	४०	भीम [वैद्यग्रन्थ नृपति]	३१, १३३, १३४, १५२-१५४, १५९, १६०, १६४	महाबोध [पुर]	१२४, १२९, १८६
				महाभारत [पुराणशास्त्र]	१८८
				महाराष्ट्र [देश]	१८६

महास्थान (वायट नगर)	४९,५१,५२	याकिनी महत्तरा [साध्वी]	६४	वज्रार्गला [योगिनी]	१८०
महिष पुर [नगर]	१६६	याज्ञवल्क्य स्मृति [शास्त्र]	१४२	वडुकर [सांगताचार्य]	३३
महीणल [पट्टकिल]	१६५	युगादि-नेमिचरित [ग्रन्थ]	१६०	वरस [देश]	१८६
महीतट [प्रदेश]	१५९	योगशास्त्र [ग्रन्थ]	२०३,२०९,२११	वदनमति [सांगत पण्डित]	७२
महीधर [श्रेष्ठी]	४७	योनिप्राभृत [शास्त्र]	३२	वनराज [चापोत्कटवंशीय नृपति]	१६३
महीपाल [श्रेष्ठी]	४७	रथनुपुर [नगर]	४२	वनराजविहार [जिनमन्दिर]	१६३
महुमहविजय [काव्य ग्रन्थ]	९९	रथावर्त्तगिरि	८	वरदत्त [श्रेष्ठी]	१९
महेन्द्रमुनि	३४,३५	राजगच्छ	२१८	वर्द्धनकुञ्जर [सांगताचार्य]	९५-९७
महेन्द्र सूरि २,३६,४०,१३३,१३८-१४१		राजगिरि [नगर]	१०७	वर्द्धमानसूरि १३०,१६२,१६४,२१४	
	१४५,१५०,१५१	राजगृह [नगर]	४७	वर्मलात [नृपति]	१२१
मागध [तीर्थ]	१०७,१०८	राजपुरि ग्राम	१३६	वल्लभराज [चालुक्य नृपति]	१३१
माघ [महाकवि]	१२१,१२६	राजविहार [प्रासाद]	१९१	वलभीपुर	७७,७९,२११
माणिक्य [पण्डित-मुनि] १७४,१७५,१७७		राम [पण्डित]	१७९	वलभीनाथ [क्षेत्रपाल]	१२८,१३०
माधवदेव [तीर्थस्थान]	१०८	रामचन्द्र [कवि]	१७२,१८१	वाक्यतिराज [महाकवि]	८५,९६-९९
मानखेट [नगर]	३३,३९	रामदेव [नृपति]	२०२		१०२-१०४
मानतुङ्ग [सूरि] २,११२,११६,११७		रामसैन्य [पुर]	८१	वाग्भटदेव [मंत्री] १९८,१९९,२०१,	
मानदेव [सूरि] २,११८-१२०		रामायण [पुराणग्रन्थ]	७९		२०५,२०९,२११
मारव [देश]	२००	राशिल सूरि	४७,४८	वात्स्यायन [शास्त्र]	९८
मालव } [देश] २,२४,१३४,१४०		रुक्मिणी [श्रेष्ठिकन्या]	६	वादमहाणव [ग्रन्थ]	२१३
मालवक } १५८,१५९,१६१,१८५,१८६		रुद्र [परमार क्षत्रिय]	१३१	वादी देवसूरि	१७१
मालवभूपति	१५४	रुद्रदेव [सूरि]	२,३२,४०	वादिचेताल [ज्ञान्याचार्य] १३२-१३४,	
मालवमण्डल	१८५	रुद्रमहालय [शिवमन्दिर]	१९०		१३७,१७६
मालवाधीश	१५४,१८५	रुद्रसोमा [ब्राह्मणपत्नी]	९-१३	वादिंसिंह [सांख्यवादी]	१६८,१६९
मालवी [स्त्री]	१६५	रेवानदी	३३,४१,५४	वामदेव [तपोधन]	१९६
मालवेश	१६९	रैवतकगिरि [पर्वत] ३६,४४,६१,१०७,		वायट [पुर]	४७-४९,५२
माहेश्वरी [नगरी]	७		१०८,१९४,२११	वाराणसी [नगरी]	११२,११८
मुकुन्दर्षि [विप्र]	५४	रैवतकतीर्थ	४४	विक्रमसिंह [राजा]	१९९,२००,२०२
मुञ्जराज [मालवपति] १३९,१४३,१४८		रैवतकदुर्ग	३८	विक्रमादित्य [नृपति]	२५,४३,४९,
मुनिचन्द्र सूरि १३५,१७१,१७३,		रैवतावतार [तीर्थ]	१८४		५३,५५,६१
	१७६,१७८	लक्ष [क्षत्रिय]	२१०,२११	विजयग्रह [भूपति]	२८
मुरण्ड [देश]	१८६	लक्षणावती [नगरी]	८५	विजयमाला [राज्ञी]	४२
मुरण्ड राजा	२९	लक्ष्मी [श्रेष्ठिपत्नी]	१२१	विजयरथ [राजा]	४२
मूलराज [चालुक्य नृपति]	१८६	लक्ष्मीधर [श्रेष्ठी]	११२	विजयसिंहसूरि (१)	२,४१,४४-४६
मेकलकन्यका [नदी]	४१,१४६	लक्ष्मीपति [व्यवहारी]	१६१,१६२	विजयसिंहसूरि (२)	१३३
मोढ चैत्य	१०७,१८३	ललितविस्तारा [ग्रन्थ]	१२४,१२५	विजयसिंहसूरि (३)	१६७
मोढवंश	१८३	लल्लश्रेष्ठी	४९,५०,५२	विजयसेन [मुनि]	१७८
मोढेर, -क [नगर]	८०,८१,९१	लाटदेश	२४,२५,३१,३२,१४६,	विजया [राजकुमारी]	४२
मौर्य [वंश]	८१		१७१,१८६	विजया [देवी]	११८
यक्ष [क्षत्रियपुत्र]	७७,७८	लाटमण्डल	५४,२०७	विद्याधर [मुनि]	८
यमुना [नदी]	२८	लिम्बजा [गोत्रजादेवी]	१४३	विद्याधर कुल, गच्छ, वंश	२८,५४,६१,
यशश्चन्द्र [गणी]	२०८	लिम्बाख्य [अमाल्य]	४९		१२३
यशोधवल [परमार नृपति]	२०२	लोलार्कचैत्य	२१०	विन्ध्य [पर्वत]	३३
यशोवर्म्म [नृपति]	८१,९८	वज्रस्वामि [सूरि]	१,१४,१२३	विन्ध्य [सूरि]	१६,१७
यशः [श्राद्ध]	१३७	वज्रसेनाचार्य	७,८	चिनमि [विद्याधर]	२८

सुधर्मसूरि	४४	सैन्धवी [देवी]	२०८	संमैत पर्वत [तीर्थ]	३६
सुधर्मा स्वामी	२६, ४३, ५८, १६४, १६५	सोपारनगर	८	स्कन्दिनाचार्य	५४, ५५
सुनन्दा [वणिक्कुता]	३, ४, ५, १३	सोमचन्द्र (१) [पण्डित, मुनि]	१७२	स्तम्भनग्राम	८, १६५
सुप्रभदेव [मन्त्री]	१२१	सोमचन्द्र (२) [हेमचन्द्रपूर्वनाम]	१८४	स्तम्भतीर्थ, -पुर	१८४, १९६, १९८, १९९
सुराष्ट्रदेश	२३, ३६, ४४, १५७, १८६	सोमदेव [सौवस्तिक]	९, ११, १३, १४	स्थाप-इन्द्रालु [पर्वत]	२११
सुराष्ट्रमण्डल	१९८	सोमनाथ [तीर्थस्थान]	१०८, १२९	स्थिरग्राम	१२८, १२९
सुवर्णकीर्ति [दिगम्बरमुनि]	४७	सोमभट्ट	४४	स्यादादरलाकर [ग्रन्थ]	१८१
सुवत्प्रभु तीर्थ [मृगपुरस्थ]	४३	सोमर्षि	१८	हरिचन्द्रमुनि	१७२
सुघता [क्षत्रियपत्नी]	३६	सोमेश्वरदेव [पुरोहित]	१६२	हरिद्वार [तीर्थ]	१८६
सूरदेव [ब्राह्मण]	१४६	सोमेश्वरपत्तन, -पुर	१०८, १९५	हरिभद्र सूरि	२, ६२, ६५-७६, १२५
सूरपाल [राजा]	६७, ६८, ७०, ७१	सौगतोपासक	१६	हर्षदेव, हर्षराज [वृषपति]	११२, ११३, ११५
सूरपाल [क्षत्रिय]	८०	सौनन्देय (वज्रस्वामी)	११	हरियैण चक्रवर्ती	४२
सुराचार्य	२, १३, १५२, १६०	सौवीर [देश]	१८६	हस्तिजयपुर [नगर]	९९
सूरिमन्न	१८४	संकलीग्राम	१९४	हिमवद्गिरि	७
सूर्यप्रज्ञप्ति [सूत्रग्रन्थ]	१७	संग्राम [क्षत्रिय]	३६	हुंवरक [वैश्य ज्ञाति]	६०
सूर्यशतक [काव्यग्रन्थ]	११६	संग्रामसिंह [क्षत्रिय]	१५२	हेमचन्द्रसूरि,	१, २, १८०, १८३ २१२, २१५
सेटिका [नदी]	१६५	संपकचैत्य	१३३, १३५	हेमसूरि, हेमाचार्य }	
सेटीतीर [प्रदेश]	१६५	संप्रति [राजा]	४३, २१०	हंस [मुनि]	६५, ६७
				हंस-परमहंस [मुनि युगल]	६५

